

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Nye Tidender om lærde og curieuse Sager :
samlede udi Året ...=samlede udi Aaret ...

Bindbetegnelse | Volume Statement:

1746

Udgivet år og sted | Publication time and place: Kbh., 1724-1748

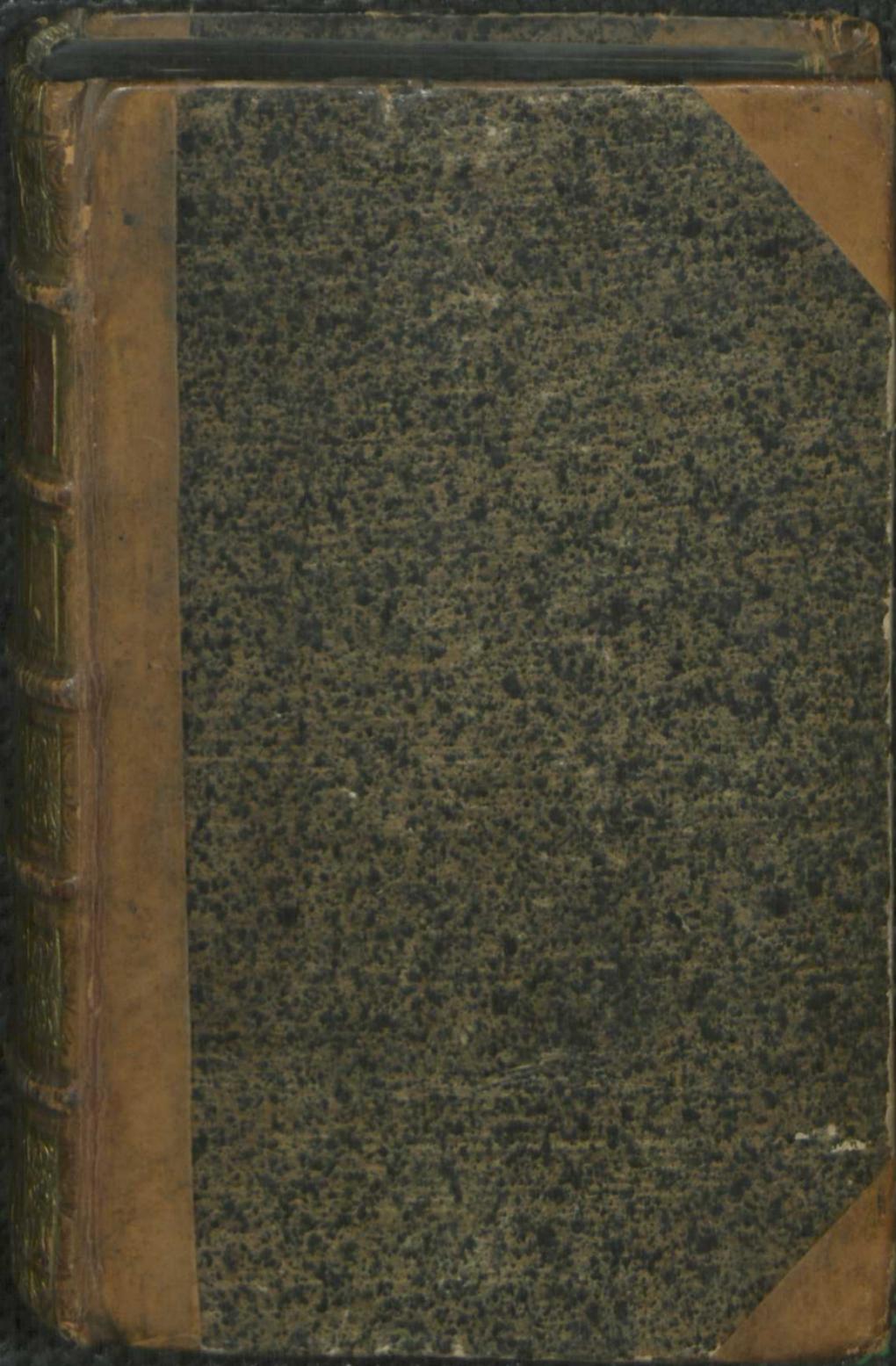
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

49.-24.

Eks 1

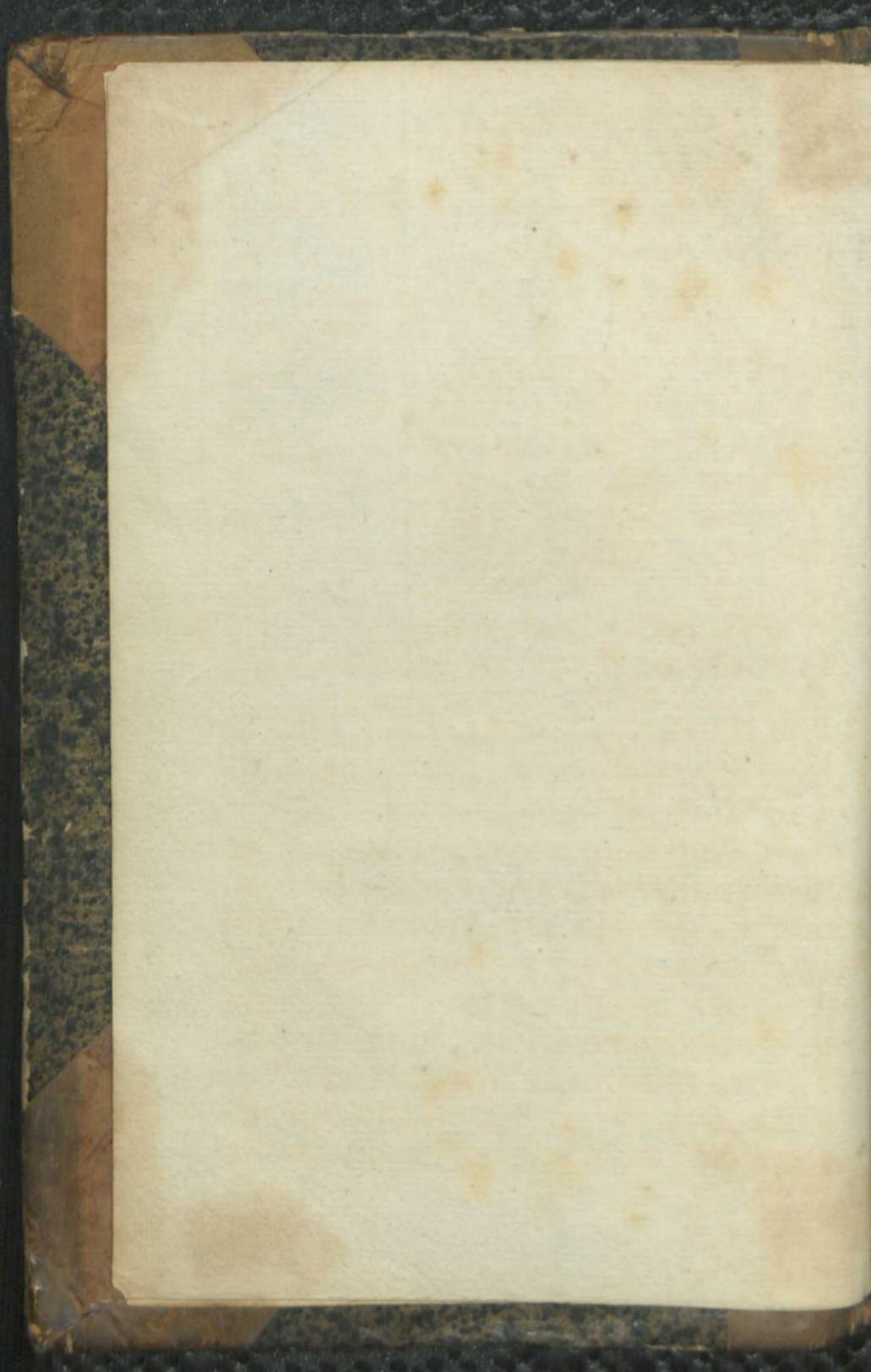
DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021272249

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

I.

Den 7 Januarii. 1746.

Kjøbenhavn.

Udtogets Fortsettelse af Hr. C. L. Schei-
des Bevis, at Danmark ikke nogen sinde
har været et Lehn af det tydske Rige.

Men til at conciliere disse mange i Om-
stændighederne saa u-lige Bidnesbyrd,
fremsetter Forfatteren en rimlig Bie-
ning, at de af Henric Fuglefænger un-
dervungne Danske have været Frie slæn-
dere; Thi at Frie sland af de omstrygens-
de Normanniske Tropper, omtrent i Aa-
ret 882 er blevet indtaget, under Kong
Godefrido, har han med mange Skri-
bens

benteres Bidnesbyrd klartgiort; ja end et klarere Beviis paa denne Formodning har Forfatteren taget af en Jani Doulae, og en Jacobi Eyndii Ord, som udtrykkelig siige, at der paa de Tider fandtes et saa kaldet Danmark i Holland, hvortil kommer dette, at Skribenternes udtrykkelige Bidnesbyrd om, at Henricus den 1ste har ført Krig med de Danske i Friisland, setter Forfatterens lærde Formodning uden al Tvivl, og at hans Meening geleides med anseelige Lærdes Bifald. Og hvo seer da ikke, at denne Opdagning af et Danmark i Holland er af stor Vigtighed, til at rædde vort Fædernelands Ære? Efterat Forfatteren da nøiagtigen har beviist, at Henric Fuglefangeren ikke har ført nogen Krig med de her i Kongeriget boende Danske, følger det af sig selv, at han ikke heller har frataget dem noget Stykke Land; Skulde derfor (sarer Autor fort) det Margrethæske Slesvigs Stiftelse være skeet: saa maatte dette Land under een af de foregaaende Tydske Konger allerede være revet fra Danmark, hvilket han meener ikke heller at kunde gotgiøres; og efter flige Omstændigheder er Slesvig altid blevet

en Deel af Danmark: hvilket ydermeere med flere syndige Beviser og Raisonnements settes uden for al Dispute. Hvor paa følger en Erindring til de Tydske Herter Publicister, om at ikke herefter indlemme i deres Systematibus og Compendiis det hidindtil vedtagne almindelige Præjudicium om Marggrævsfabet Slesvig; og ikke herefter at indprente den sunderende Udgdøm samme paa deres Leidser. Han lader ikke heller vore egne indenlandske Skribentere gaa Rang forbi, men lægger u-partiist for Dagen, hvori de have faaret vild. I Henseende til de Tydskes Ildet Argument, at Henricus Auceps har anlagt Marggrævsfabet Slesvig imod de Danske, da gjør Forfatteren med en stor Skarpsindighed og historisk Kyndighed got, at det Marggrævsfabet Slesvig aldrig har været til in rerum natura. Til dette at bevise, anfører han, at det i Freden imellem Kong Hemming og Carolum M. blev aftalt, at Eiderstrømmen, ligesom fra ældgamle Tider af, saa og i Eftertiden, skulde være Grændse-Skættet imellem begge Riger, Danmark og Tydskland. Og, som denne Fred af Kættser

Ludovico Pio og Kong Godefredi Sønner
 Aar 925 er bleven stadfæstet, saa kommer
 efter Forfatterens Meening den hele Sag
 derpaa an, at nogen iblant de tydske Hi-
 storicos beviser, at Staden Slesvig, som
 den Tid alt var en berømt Handels-
 Stad, og af Reuber. udtrykkelig er kal-
 det det Danske Riges Grændse imod
 Sachsen, siden af de Tydske er unddraget
 de Danstes Herredømme. Efterat den
 Høilærde Forfatter saaledes har forviist
 den Beretning, om Marggravskabet
 Slesvigs Stiftelse, fra troværdige Hi-
 storiers Classe hen paa de u-grundede E-
 ventyrers Liste, tager han de Tydske Her-
 rer Publicisters Foregivende, under
 Betragtning: neml: at saa vel Kæi-
 ser Otto den Store, som hans
 Søn Kæiser Otto den II har un-
 dertvunget Danmark og forbun-
 det det som et Lehn-Kongerige
 til det Tydske Rige. Her viser han
 da atter sin historiske Styrke, i at blotte
 indtil den mindste Omstændighed alle de
 Urigtigheder, som de i Mængde anførte
 tydske Historici kand spores i, og som de
 til

tildeels have stræbt at formumme med
 Sandheds Masser af en glimrende Anse-
 else; Ja han farer fort i dette med saa god
 Lykke, at han omsider gaar med god Grund
 beviser, det bemelte Kæiser Otto
 M., i Steden for den foregibne Lauerbær-
 Krands, han skulde have fortient i det
 Danske Felt-Tog imod Kong Harald,
 har hentet et godt Skind fuldt af
 Hug her i Danmark: Lige saa ringe
 en Kunst har det været ham, at gjøre bevi-
 seligt, at det ikke heller er gaaet Kæiser
 Ottoni II et Haar bedre i hans Krigs-Tog
 imod de Danske; hvilkken Meening, efter
 at han har ført i Forveien adskillige og
 noksom tilstrækkelige Bidner i sin Sag,
 han tilmed ei lidet bestyrker med den vig-
 tige Observation, at denne Kæiser Otto, der-
 som han havde ført Krigen her inde med
 den Lykke, som de Tydske foregibe, saa at
 det var blevet hans Lehn-Rige, eller ham
 nexu tributario underlagt, havde vel ikke
 med Ligegyldighed, eller, uden at hævne
 sig, seet paa, at Sven Otto Aar 980 for-
 drev sin Fader Harald for den Christelige
 Religions Skyld fra Land og Rige; Saa

Og, at Kong Harald da vel ikke heller havde forbigaaet Kæiserens, som sin Lehnsherres Hielt; Ja, si hvor om alting var, at de Geistlige i saa Fald neppe havde taugt stille dertil, men søgt Forsvar hos Kæiseren, som den Christne Kirkes øverste Foged, imod den Forfølgelse, de da havde sig at vente; hvilken Kæiserens Myndighed, foruden hans dominium directum over Danmark, da maatte have bevæget ham til at foreene sine Baa- ben med Kong Haralds, og at staa til med Sværdet, om han end aldrig ellers havde haft nogen Tilbøielighed til Krig.

(Fortsættelsen skal følge.)

Med sidst afvigte Aars Udgang er kommet fra Bressen det tolvte og sidste Hefte til den Første Tome af Danske Magazin &c. Udi bemeldte tolvte Hefte have følgende Stykker fundet Plads: 1) En nyere Medaille slagen paa Hr. Henric Rantzov til Bredenberg, 1592. Forfatterne have med dette Stykke opfyldt det Løfte, som de have gjort i deres 7de Heftes 1ste Stykke, i Anledning af en anden Medaille

daille, slagen paa denne Herre i Aaret 1574. Først levere de i dette Stykke deres Betænkninger om denne nyere Medaille, som de paa For-Siden have ladet udstikke i Kobber; og betiene Læseren dernæst med de øvrige Efterretninger, om denne brave Herres Fortienester, i sær i Lærdom og boglige Kunster, om hans Slægt, Rigdom og Herligheder, som de have kundet bringe i Erfaring, og som enten ganske ikke, eller ikkuns i enkelte og adspredte Smaastykker, have været ved Trykken udgivne. Her ved bringes tillige mangen en rar og vigtig Historisk Anmærkning for Lyset: s: f: E: Ved Hr. Henric Ranzovs egen Beretning, at han har havt den Ære, baade af Høilovlig i Hukommelse Kong Frideric II. og af Kong Christ. den IV. at tænkes Ridder-Ordenen af Elefanten, anmærkes, at Elefant-Ordenen da, ligesom nu Kammer-Herre-Nøglen enten ved en Konges Død maae være blevet indleveret, eller at Christ. IV. efter sin Hr. Faders Død maae have gjort nogen Forandring paa Ordens-Tegnet. Saa bevises og heraf, imod Nøgles Benægtelse, at Elefanten ganske vist har været et vist

Ridder = Ordens = Tegn i Kong Friderich Den II. Tid, og ikke et blot Kongel. Smykke. &c. 2) Dom over Næstved-Mænd, som u-lovligen havde ladet rette en Munk af Sklemminge-Kloster, og tvende Klosters Borne der 1417. Denne Dom (siger Autor) er et meget curieux og læseværdigt Stykke i det gamle Danske Sprog og i vor Danske Historie paa den Tid; Thi, foruden at den giver os Navne paa nogle af de fornemteste geistlige og verdslige Mænd i Riget, som da levede, og kundtjene saa vel til Næstved-Byses, som til Mariebo-Klosters Historie, hvilket da heed Sklemminge og nyligen var stiftet, Saa giver den og fornemmeligen et Slags Oplysning i den gamle Danske Rettergangs-Maade &c. Derefter følger til Slutning et fuldstændigt Register, som gjør denne første Tome af Danske Magazin brugbar, og anviser de deri anførte Personer og vigtigste Ting. Ellers følger og med dette tolvte Hefte et nyt Titul-Ark, hvorpaa staaer dette lærde Selskabs eget Mærke i Røber udstukket; og indeholder samme tillige et hjertligt og velskreven Dedications - Skrift til Hans
Ma-

Majestæt, vores allernaadigste Konge.
 Hvorefter følger en Fortegnelse paa de i
 Selskabet værende Lemmer.

Brunsvig.

I det 24de Stykke af de saa kaldede
 Brunsvigiske Anzeigen findes indrykket:
 Verordnung, daß die den Unmündigen
 und Minderjährigen schuldige Capitalis-
 en anders nicht, als nach vorgängig er-
 theilten Decreto de Solvendo, ausgezahlet
 werden sollen: d d. 17 Febr. 1745.

Men i det 25de Stykke er bekendtgjort
 Nachricht von des Herrn Profess. Frobe-
 sen vorhabender Historia Julia. Hr.
 Profess. Frobresius har samme angaaen-
 de et Værk af følgende Indhold under
 Hænder: *Historiæ Juliæ ejusdemque mo-
 numentorum selectissimor. prodromus,*
*quo dudum susceptum de Professorum
 Juliorum vitis ipsiusque Academiæ Juliæ
 fatis, justo volumine describendis, con-
 siliū breviter exponitur. Accedunt
 commentationes quædam, ad antiquis-
 simum Helmstadii statum, Academiæ-
 que Juliæ ortum primum spectantes, ex-
 acta item omnium, qui inde a prima in-*
 tro-

troductione academix ad nostra usque tempora scriptis & doctrinis suis ipsam illustrarunt, designatio. Jo. Nicolao Frobesio, Mathematico & Philosopho Julio, auctore. Helmst. ex off. Leuckard.

Berlin.

Her har for nogen Tid siden følgende Bærk forladt Pressen: Hrn. Johan Gustav Reinbecks siebenter Theil der Betrachtungen über die in der Augspurgischen Confession enthaltene, und damit verknüpste, göttliche Wahrheiten, &c. fortgesetzt von Isael Gottlieb Ganz, öffentlicher Lehrer der Weltweisheit auf der Universität zu Tübingen. I 4, 2 $\frac{1}{2}$ Alphabet, foruden en Fortale paa 3 Art. I denne Deel indeholdes 6 Betragtninger: Den 66de handler om Sacramenterne i Almindelighed; Den 67 om Omkiærelsen; Den 68de om Paaske-Lammet; den 69de om den hellige Daab; den 70de om Børne-Daaben i Besønderlighed; og endeligen den 71de om den hellige Nadvere. Til denne sidste er endnu lagt et eget vel skrevet Anhang, hvori afhandles det Spørgsmaal: Om Kristus i det hellige Alterens Sacramente er selv personlig til-

tilstæde, eller alleeneste ved Virkningen? Til dette Spørgsmaal har en vis lærd Mand i Mark-Brandenburg med sine Indvendninger givet Anledning. Han var falden paa de Tanker, at den Frugt, som Christi Død virker i de Troende, var alleene det, som i den hellige Nadvere kaldtes i en besønderlig Forstand Christi Legem og Christi Blod. Det var vel til Overflod, her at anføre noget videre om disse Betragtningers Indretning, og Forfatterens Dygtighed til at fortsætte den Sal. Hr. Reinbels Arbeid, anseet samme er vel allerede den største Deel af den lærde Verden af de foregaaende Deele, men i Særdeleshed af den 5te, noksom bekendt.

Leipzig.

Den anden Deel af Actis Eruditorum for Junii Maaned indeholder følgende Artikler: 1) Histoire générale des Auteurs sacrés & ecclesiastiques, par le R. P. Remige Ceillier. Tome X. A Paris, 1742, stor 4. 4 Alph. 3 Ark. 2) Josephi Augustini Orsi, Ordinis Prædicatorum, sacræ Indicis Congregationi a Secretis, de Romani Pontificis in Synodos oecumenicas & ea-

earum Canones, potestate liber. Partes II. Romæ, 1740, 4. 4 Alph. 6 Arf. 3) Institut. d'un Prince, ou Traité des Qualites, des vertus & des Devoirs d'un Souverain. Tomes IV. A Leyden, 1739, 12. 4 Alph. 4 og et halvt Arf; 4) Johan David Köhlers. P. P. historischer Münzbelustigung zehnter Theil. Nürnberg, 1738, 4. 3 Alph. 4 Arf. 5) Riffessione disappassionate de Federico Valignani Marchese di Cepagati sopra il libro intitolato: Lettere Giudaiche. In Lucca, 1741, 8. 20 Arf. 6) Traité, ou Reflexions, sur les Playes, &c. par Mr. Henry François le Dran. A Amsterdam, 1741, stor 12. 8 Arf. 7) M. Porcii Catonis liber de re rustica, quem, quantum fieri potuit, accurate ex optimis editionibus recensuit Jo. Christoph. Haynisch. Schleizæ, 1743, 8. 8 Arf. 8) Jo. Henr. Cohausen, Med. D. Hermippus redivivus, sive Exercitatio physico-medica curiosa de Methodo rara ad 115 annos prorogandæ senectutis per anhelitum puellarum. Francofurti ad Moen, 1742, 8. 6 Arf. 9) Gottlob Frid. Gudii, A. M. V. D. M. Laubæ Lusatorum, Vita Jo. Guilielmi Hoffmanni, J. U. Doctoris, ac Hi-

sto-

storiarum Professoris in Academia Vitembergensi celeberrimi. Lipsiæ, 1742, 4. I Alph. 9 Art.

Her har man for nogle Maaneder siden seet at være udgaaet i Tysk Dragt: Aufrichtiger Soldaten-Freund, d. i. wohlgemeinter Unterricht für christliche Soldaten, wie sie sich so wohl in Ansehung der Religion, als einer wahren Tapferkeit, zu verhalten haben; auch wie man den Soldaten-Stand ansehen, und recht davon urtheilen soll. Wobey andächtige Gebete und Seufzer, welche eigentlich auf die Umstände der Soldaten in allerley Fällen und auf alle Zeiten eingerichtet sind. Aus dem Englischen übersetzt, und jeho aus Hochachtung gegen den Soldatenstand zum Dienst des Nächsten dem Druck übergeben. in 12. 6 Art.

Übermeere findes her nu tilløbs: Entdeckung nützlicher Oefen, welche die Zimmer warm machen, ehe noch der Ofen warm ist, und welche auch ein armer und gemeiner Mann mit leichten Kosten sich anschaffen kann. Aufgesetzt von einem Liebhaber/oeconomischer Wissenschaften. in 8. 3 Art.

Benedig.

Hos Boghandleren Simon Occhi er kommet et Skrift for Lynset, i 12 Mo paa 526 Sider, foruden Fortalen og Tilskriftet, under Titul: Raccolta d'opusculi Scientifici e filologici Tomo trentesimo secundo. Denne Tome indeholder 11 Stykker. I) Primo Abozzo d'istoria Universale, che puo servire ad un giovinetto per Introduzione. Dette Stykke har Marchese Scipio Maffei til Forfatter, og indeholder de 1ste Begyndelses Grunde til den almindelige Verdens Historie for Ungdommen. II) Sæcularia Torricelliana a Georgio Matthia Bose indicata. III) Georgii Matthiæ Bose Sæcularia Torricelliana Oratio. Begge disse 2 Stykker ere den lærde Wittenbergiske Hr. Profess. Boses Arbeid; hvilket han har forfærdiget den berømte Italiener Torricelli til Ære, for hans Opfindning af Veir-Glas, som have gjort saa stor Nytte i Physik og Hydrostatiken. IV) Dissertazione di Annibale degli Abati Olivieri sopra duo antiche Tavole d'avorio all' Eminentiss. e Reverendiss. Sig. Cardinal Angelo Maria Querini Bibliothecario della Santa Sede e

Vef-

Vescovo di Brescia. Abbeden beskriver heri disse 2de rare Antiquiteter og Kunststykker, der ere forestillede paa Elvhenbeen og af Liebhabere og Kiændere af Malninger ere for deres besønderlige Kunstighed høit berømte. V) Comitibus Francisci Roncalli Parolini Dissertatio de ferreis multisque acubus, anatomica inspectione in cadavere repertis. Denne liden Anatomiske Piece bestaaer af en Afhandling, som allerede 1740 er kommet for Lyset til Brescia, og af 3 nye Stykker af denne samme Parolini, som her første Gang blive gjort den lærde Verden ved Trykken bekendte. VI) Lettera del Sig. Abate Girolamo Tartarotti, interno alla differenza delle voci nella lingua Italiana al Sig. Abate Alberto Calza. Heri beklager Abbeden Tartarotti, at der iblant saa mange Skrifter, som der ere udgangne om det Italienske Sprog, ikke findes et eeneste, som nøie bestemmer Ordnes Forstaaelse, i hvor vel samme til et Sprogs Accurateesse var saa høi-nødvendig. Denne Ordnes Bestemmelse beskriver Abbeden saaledes: At den er en Indsigt i adskillige Ords indvortes Betydning, som synes at betyde et

og det samme, men gjøre det dog ikke. Han forklarer sig med Exempler, der synes Synonymiske, men ere det dog ikke, saasom Femina og Donna, af hvilke det første sigter paa Kønnet og det andet paa Standen, Alderen og andre det Menneskelige Kønns Beskaffenheder; og saaledes er vel enhver Donna eller Frue en Kone; men ikke enhver Femmina eller Kone en Donna eller Frue. VII) Reverendiss. P. D. Joannis Chrysofomi Trombelli, Cancell. Reg. & Abbatis Dissertatio Epistolaris in quosdam veteres Litanias R. P. J. Franc. Bernardo Mariæ de Rubeis Ord. Præd: Congr. B. Jacobi Salomonii Inscripta. Hr. P. Trombelli har alt forhen udgivet de gamle Litanier i Folio til Bologna. Men her har han beriget dem med vidtløftige Anmærkninger og besvaret de Tvivls- og Spørgsmaal, som ere Tid efter anden fremsatte i Anledning af disse Litanier. VIII) Julii Cæsaris Brusati Vita Guidone Ferrario ejusdem Societatis Authore. Heri beskriver P. Ferrari meget vel P. Prusati Levnet, som en Mand, der med Føie fandt et Sted paa de Lærdes Liste, som have levet i hans Tid.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

2.

Den 14 Januarii. 1746.

Riøbenhavn.

Udtogets Fortsettelse af Hr. C. L. Schei-
des Bevtis, at Danmark ikke nogensinde
har været et Lehn af det Tydske Rige.

De Tydskes Foregivende, at Kæiser
Otto M. skulde have bygget Odense i Fyen,
afviser Hr. Profr. Scheide som u-rimelig
og u-grundet, efterdi det har været Otto-
ni M., som ingen Flode havde, umueligt, at
føre sine Folk over Beltet, eller at sette
Fod paa Fyen, med mindre man vilde fin-
gere, at han, ligesom den hellige Apostel
Peder, har kundet gaae paa Vandet.
B SAA

Saa meener Forfatteren og med god Sandheds Skin at kunde sette, at saa vel denne Odense-Bn, som det Band Ottenfund i Jylland, hvor man gaaer over til Provindsen Mos, ligesom Provindsen Ochs-Herred her i Sjælland og andre flere Steder, have heller den fordim i Norden meget berømmelige Afgud Othin, end oftbemeldte Kæiser Otto M. at takke for deres Benævnelse. Saa holder han og for en Digt det, de Endste ville binde Folk paa Ermet for en Sandhed, at denne Kæiser har kastet sit Spyd i Linn-Fiorden, som en Sierning, hvor med han jo havde indlagt sig liden Ere, og givet sine Soldater et ont Exempel, som paa den Tid læt kunde traadt i deres Anførers Fodspor, og kastet deres Gevær fra sig, for at gjøre sig Flugten lettere. Hvor lidet man kand forlade sig til Sven Agonis Vidnesbyrd om Ottonis M. Krig, viser Forfatteren med at opdage store Urigtigheder saa i denne som andre hans historiske Beretninger. Dervaa gaaer han til at undersøge, om Christendommen er indført i Danmark ved Ottonem? Endstjønt han nu ikke nægter dette, lægger han dog for

for Dagen, hvor vanskabt et Foster der kommer frem af deres Slutning, som udraabe den christelige Religions Antagelse i Danmark for en nødvendig Følge af Oertons M. foregivne store Sejer over de Danske. Heri er hans Meening, kort at fortælle, denne: Kong Harald var i hans unge Aar ved hans Frue Moders Dronning Thyre Danneboods Omhue bleven hemmeligen undervist i den christelige Religion af den Hamborgiske Erke-Biskop Unno eller Hunno; og som han allerede, da han endnu var en ung Herre, skal have ladet see nogen Kiærlighed til den christelige Religion; saa var det ikke at undre over, at Kong Harald, der havde hørt, at Kæiseren vilde endelig have de Danske omvendt til den christelige Religion, førend han vendte tilbage, om det end skulde kost hans Liv, har af Kiærlighed til Fred bekjændt sig til en Religion, som han alt i Ungdommen havde været tilbøielig til, og maaskee alt længe siden erklæret sig for, om ikke verdslige Affigter og Frygt for hans Folk havde holdt ham tilbage. Til dette at udrette havde Kæiser Otto M. hid sendt en Geistlig

og Missionarius, navnlig Poppo, hvilken, saasom han var en dygtig og vel begavet Mand, formodentlig ved Guds Naades Rørelser nok har faaet antændt den Christendoms Gnist, som endnu ulmede i Haralds Barm, og faaet opvakt hans sovende Samvittighed, som en Herres, der havde besmittet sine Hænder med sin Broder Knuds Blod; og endelig lader sig ikke u-rimelig slutte, at denne Kong Haralds Omvendelse har haft stor Indflydelse i hans Undersaatteres Gemyter. Paa denne Maade vinder da Kæiser Otto M. intet andet ved Kong Haralds Daab end den Ros, at have været causa per accidens til hans Omvendelse. Hvilket dog vel ingen anseer for at være nok, til at gøre sig et Rige Skat- eller Lehnshyldig. Omsider kommer den høj-lærde Forfatter til at bryde den Rør-Riep, hvor med de Tydske fremdeles søge at understøtte Kæiser Ottonis M. Lykke, i at have undertvunget Danmark, naar de sige, at han i Aaret 965 har forleenet Stifterne Slesvig, Ribe og Aarhus et Diploma og Friheds-Brev. Han gør i denne Sag med lærde Fortællinger

og skarpsindige Critiqver, at, om det endstønt kunde bevises, at saadant et ægte Diploma havde været til, kunde deraf dog ikke bevises nogen subjectio temporalis eller Lehn-Forbindelse. Naar han dernæst faaer opregnet Indholden af disse Privilegier, som kortelig er, at Kæiser Otto M. skenker og afstaaer efter den Bremiske Erke-Bispees Adaldagi Ansøgning til de tre bemeldte Stifters Bisper sin Ræt til Kirke-Godsene i Danmark, uden at hans (Kæiserens) Comites eller Exactores fisci skulde dert gøre nogen Forsang &c.; dernæst beviser han ved en skarp critisk Undersøgning, at disse Diplomata ere af mange Aarsager falske, opdigtede, u-ægte; og at de meget meere, i Steden for Kæiserens, ere et egen-nyttigt Hierne-Svind af en Bremisk Præst. Saa snart har den Høilærde Hr. Profess. ikke i denne Feide bragt Severen paa sin Side, førend han gjør et nyt Angreb paa et andet Argument, nemlig at Kæiser Otto den II. har i et Krigs-Tog imod Kong Harald i Danmark bragt ham saaledes i Rutbe, at han havde forlangt Fred, og ligbt den dyre; Men herimod

beraaber Forfatteren sig, foruden det oven anførte, paa en troværdigere Ditmarsk Tidnesbyrd, som siger, at bemeldte Kæiser Otto den II. her har havt en heel maa- delig og saadan en Seyer, paa hvilken man u-muelig kand grunde en Lehnbar- hed. Og da de Tydske anseer det som en Frugt af denne foregibne store Seyer, at Kong Harald i Danmark efter Kald og Børsel fra Ottone den II. er ei allene kom- men godvillig tilstæde paa en Rigs-Dag til Alstedt i Tyringen, men har og erklæ- ret sig til Underdanighed imod det Tydske Rige, og en Tributs Erlæggelse; Saa har det kofket ham ringe Møie, her endog at slaae sine Fiender af Marken, i at er- klære dette for en blot Fabel og Digt. Dernæst forfægter han lige saa klæk, at den Danske Nation har været sin naturli- ge Frihed u-berøvet af Kæiser Otto den III, som han forhen har forsvaret det samme i Henric Fuglesængerens Tid. Thi han kaster tilstrækkelig bevidnet, det Dan- mark paa de Tider var i saadan blom- strende Tilstand og til saadan Skælf for sine Naboer, at Tydskland da har været saa langt fra at giøre sig Tanke om den

Dane

Danske Krones Underkastelse, at det hel-
 ler har tallet GUD, naar denne Nation
 ikkuns har vildet forunde dets Indbyg-
 gere, at leve i Fred. Endeligen stærper
 Forfatteren sin critiske Pen imod det
 Spørsmaal: Om Kæiser Conrad har for-
 æret Kong Knud Marggrævsfabet Sles-
 vig? Om denne Sag aabner Forfatte-
 ren sine Tanker saaledes: I hvor vel det
 er uden Dispute, at der har været et nøie
 Benskab imellem Canutum M. og Conra-
 dum Salicum, ja at denne sidste har ladet
 sig den første, som en mægtig Prindses,
 Benskab, være meget Magt paa lig-
 gende, saa som og dette Benskab er
 bleven bekræftet ved Svogerskab, i det
 Conradi Prinds Henrich, som siden blev
 Kæiser efter sin Fader, fik Canuti Prinds-
 esse Cunigunde til Bernal; Saa under-
 skriver Hr. Profess. Scheide dog ikke, at
 Kong Knud skulde have faaet Marggrævs-
 fabet Slesvig til Foræring; thi, om-
 endskiont nogle ny Skribentere ville gjo-
 re denne Sag til en u-rykkelig Sandhed;
 Saa anmærker han dog, at de ældste
 Skribentere, som have levet paa sam-
 me Tider, og antegnet langt ringere

Ting, mælde ikke et Ord om saa betyde-
 ligen Foræring: Desuden skurrer det og
 meget i hans Øren, at Kæiseren skulde
 bortskenket en Stad og et Land, der ud-
 gives for en Grændse-Fæstning, hvilket
 Konger dog aldrig pleie at gjøre. Men
 man kand snart blive færdig med For-
 fatterens Meening herom, naar man
 alleene fører Læseren til Gemyt, hvad
 der alt tilforn er sagt om dette formeente
 Murggræbsskab, nemlig at det altid har
 været et non ens in rerum natura, og da
 kommer man giennest til Enden, naar
 man anfører den gl. bekændte Regulam
 Philosophicam: Non entis nullæ dantur
 operationes. Saa meget har den Høilær-
 de Forfatter af sin foretagne Materie
 gjort fra Haanden, i denne iste Deel af det
 Høi-Respective Kiøbenhavnske Selskabs
 Skrift. Og lover ved Enden at Fortset-
 telsen skal følge i den II. Tome. De snæ-
 re Grændser, inden hvilke man har at
 indskrænke en Efterretning af det Slags,
 have forbudet, at være vidtløftigere i det
 her meddeelte Udtog. Ikke desto mindre
 vil man haabe, at vi derved dog have
 naaet vores Sigte, som er at gibe den
 gun-

gunstige Læser en Idée om den Høilærde Forfatters u-gemeene Læsning, hvorom hver Side vidner; om hans besønderlige Styrke i Critiquen, til at skielne skarpsindig imellem det ægte og vægte, imellem Sandhed og Fabel; og endelig om den U-partiiskhed, som fører hans Pen: Da man ikke paatviler, det jo alt dette skal opvæle hos dem, der ere indtagne af en patriotisk Kiærlighed, en Længsel efter, at blive Eiere af et Skrift, der staaer saaledes i Gabet for Fædernelandets Ære, og er forselst med flere, der ere lige saa uskatterlige i Henseende til andre vores Lands Historiske og curieuse Mærkværdigheder. Denne Forsikring er det, som har bevæget os til, at lade det beroe ved dette ene Udtog, omendstjont vi forhen have lovet, at uddrage et par Stykker af dette Skrifts lærde Afhandlinger.

Hildburghausen og Meinungen.

Her er kommen for Lyset: Kurher Auszug aus des Weltberühmten Isaac Newtons Chronologie der alten Königreiche. 18vo 12 Ark. I denne liden Piece ere de 4 Hoved-Periodi igiennemløbne, og for
 fla

klarede af Antiquiteterne. Den første handler om Sestoris Tilbagekomst til Egypten: Den anden om Argonauternes Expedition; Den tredje om Trojæ Forskyrrelse, og den fjerde om Heracliternes Tilbagekomst til Peleponesus. Dernæst vises, hvorledes de gamle forfaldene Kongerigers Historie, hvoraf der ikkuns ere faae Efterretninger tilovers, fandt efter disse Tids-Puncter bringes i en rigtig chronologisk Orden. Endeligen har og den Førstl. Sachsske Kammer-Raad og Hof-Advocat, Hr. Phil. Ge. Hübner hosføiet en Efterretning om Oprindelsen til den Hedenske Mythologie og Afguds-tienesten, saavel som og om Videnskabers, Konstens og Haandverkers Begyndelse og Fremgang, hvilket han altsammen af gode Kilder har bevist, med mange Anmærkninger oplyst, og oversat af det Engelske Sprog.

Frankfurt.

Uden Forfatter, navnlig Hr. Joh. Hinr. Drumelseer man der et lidet Skrift ved Trykken udgivet: som i alt, bestaaer ikke

Kunſt af 2 Art, under Titul: Versuch einer critiſch-hiſtoriſchen Ausführung, wie die Ruſſen von den Araratenſern als dem erſten Volck nach der Sündfluth herſtammen. 1744. Forfatteren beretter i Forberedelen, det han alt har anvendt mange Aar paa at underſøge de allerældſte Nationers Hiſtorier og at han derfor har været meget for at læſe alle de gamle Bøger, ſom fortiene Navn af Kilder, til at udbrage hiſtoriſke Sandheder af; hvor ved han omſider er bleven dygtig til at opdage og rette en og anden hiſtoriſk Bildfarelſe; Som han da tilforn allereede har ſendt nogle Blade af det Slags Arbeide for Lyſet, og ſamme have været geleidet med de Lærdes Biſfald, ſaa leverer han nu atter her en ny Prøve. Her igiendriver Forfatteren forſt dem, ſom holde Armenien for det Land Ararat; Han holder for, at ved det Land Ararat forſtaaes det nu ſaa kaldede Kurdiſtan, fordi det Ord Ararat i det Chaldaiſke Sprog altid overſettes med Kardu. Men dette Kurdiſtan ligger ved Tigrerſtrømmen, ſom man kan ſee af de nyeste Land-Kaart, paa hvilke han

han udtrykkelig beraaber sig. Og da han nu tilmed kand bevise, at Noæ Ark har hvilet i Kurdistan, saa har han jo dermed tillige bevist, at Kurderne have været det første Folk efter Synd-Floden; Kurderne, siger han, have aldrig rømmet Landet for nogen Seyervinder. Dette kand jo et andet Navn, som de føre, bevise: De ere ogsaa blevne kaldede Adiabener. Og hvad betyder *adia* *βάσις* med *a* privativo andet, end et Land, som ingen kand streiffe igiennem? som intet andet Folk er draget igiennem? Kurderne ere altsaa et ufordreven og ubeblandet Folk. For nu at komme gient til Ruffernes Herkomst fra Kurderne eller Araratenserne, anmærker han, at de saa kaldede Adiabener kaldes saaledes af de gl. Sakopoder eller Korte Saker, eller og Korsaker, hvilket Ord er sammensat af Kord og Sak, og betyder de Kordiske Saker, hvilke, efter Forfatterens Meening, kand kaldes Cosakernes Stamme-Fædre. Dog har han og fundet, at der i Skythien ogsaa findes et Slags Ræve, som kaldes Cosaker. Ja Sakerne kaldes ogsaa Scyther. Og dette maa være ret. Thi dersom Scytherne ikke

te havde været det samme Folk, som Araratenferne, Kurderne, Adiabenerne, Sackopoderne, Sackerne og Corsakkerne; saa havde de ikke kundet stride med Egyptierne om deres Elde. Dette er alt saa et nyt Beviis, at Scythierne er det samme Folk som de gamle Araratenfer. Scythierne ere Gog og Magog. Naar nu Propheten Ezech: 38 cap. 2 v. efter vores Oversættelse siger: Set dit Ansigt imod Gog og Magogs Land. Men de 70 Fortolkere siger: Set dit Ansigt imod Gog (Det er Scythien) Som er Ros, Mosoch og Thobels Berherster; Saa er det jo herligt, at man her finder det Russiske Navn. Gog, Gug, Giug betyder saa meget som Gigas. Altsaa er Scyt og Gigas et og det samme. Gigas betyder en Rise. Riser vare i gamle Dage et Folk, som boede ved Øster-Søen; Og hvad vare de samme vel andet, end de nu værende Russler? Meere mener Forsfatteren var ikke nødvendig her, at beviise. Derfor drager han ved Enden af sit Brev heele Indholden ind i denne triumpherende Soritem: Da nu Russlerne ere Riser, Riserne Gigantes, Gigantes Scyther, Scytherne Sacker, Sackerne Kurder

Kur.

Kurderne Araratenser: Saa er Russernes Oprindelse og Herkomst fra de første Folk efter Syndfloden noksom beviist.

Paris.

Her finde Liebhabere tilliøbs: *Traité des testaméns, Codiciles Donations à cause de mort & autres dispositions de dernière volonté suivant les principes & les décisions du droit Romain, les ordonnances, les Contumes & Maximes du Royaume, tant des Pays du Droit Ecrit, que Coutumier, & la Jurisprudence des Arrêts.* Par M. Jean Baptiste Furgole Avocat au Parlement de Toulouse 1745. Den Lærdom om Testamenter er afhandlet af adskillige med adskillig Lykke, hvilket har givet Anledning til adskillige Meninger. Dette angiver Hr. Furgole som den eeneste Grund-Uarsag, der har bevæget ham til, at foretage denne ny Undersøgning, hvor i han med Flid har prøvet andres Meeninger, og, i Henseende til de idelige Tviligheder, som forefalde i Rettergang om denne Materie, har han hosføiet en Samling af smukke Anmærkninger, saa
vel

vel af de Romerske som besønderlige Love
 i Frankrige. I Forberedelsen anviser
 han den beste Maade, hvorledes man skal
 forklare og opløse den Imodsigelse, der
 ofte synes at ligge i adskillige Forordnin-
 ger, udi den Romerske Lov, ved at give
 Agt paa Tidernes Adskillighed, naar en-
 hver af dem i sær er givet. I denne Lær-
 doms Forklaring har han udvalt den Or-
 den, at han først betragter de allerældste
 Love, som bleve givne paa de 12 Tavler,
 men dernæst forestiller de Forandringer,
 som samme har været underkastede ved de
 nyere Love, ved det gemene Folkes Sta-
 tuta, ved det Romerske Raads Decreta,
 ved de Romerske Domeres Edicta, ved de
 Romerske Juristers Fortolkninger og
 Kæiserens Forordninger; ved hvilket alt
 de ere blevne forklarede snart i en vidtløf-
 tigare og snart i en engere Forstand, ind-
 til deraf endeligen er været den nyere Ro-
 merske Lov. Derpaa anfører han saa vel
 de skrevne Love, der paa adskillige Ste-
 der i Frankrige ere i Brug, som dem, der
 have en blot Sædbane til Grund. Af-
 handlingen selv bestaaer af 6 Capitler:
 I det første, hvor han taler om Testamen-
 ters

ters Oprindelse, undersøger han det Spørgsmaal; om de skal hidledes fra den Romerske eller Folke-Rættten? Ved denne Leilighed igiennemløber han kortelig adskillige Nationers Skikke i at forfatte deres sidste Villie, hvor ved han fremsætter denne sin Mening, at Testamenternes Art og Egenkab er grundet i Folke-Rættten, men deres besønderlige Indretning i den Romerske Lov. Hr. Furgole kunde vel her med Føie befrygte, at faae den vel grundede Indvending, at han ikke nøie har gjort Forskiel imellem Testamenter og de Fordrage, ved hvilke Folkes Formue ikke sielden overlades i Døds-Fald til andre. I det andet Kapitel taler han om adskillige Slags Testamenter, i det 3die om alt hvad der hører til et Testament, som skal bestaae og være gyldigt i Rettergang; I det 4de om Personer som det er tilladt, og de Beføielser, som ere tilstrækkelige til, at gjøre Testamenter. I det 5te Capitel navngiver han de fornemeste Feile, som fand findes ved et Testament, og handler i det 6te om Personer, som ikke ere skikkede eller uværdige til at nyde got af et Testament.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

3.

Den 21 Januarii. 1746.

Kiøbenhavn og Aalborg.

Udi Boghandler Sr. Christian Gottl. Mengels og Compagnies Beglade findes
tilløbs: Dr. Henric Müllers, fordem
Senior ved det Theologiske Facultet og Su-
perintendent i Rostok, forøgede og over-
alt forbedrede Himmelske Kiærligheds-
Kys, og Gudelige Kiærligheds-Lue, eller
Aande-riige Betragtninger, indeholdende
en Opmuntring til Kiærlighed imod Gud,
ved Forestilling af hans uendelige Kiærlig-
hed til os. Med en Evangelisk og Evis-
tisk Bei-Biser, hvorledes man paa Son-
C og

og andre Hellige=Dage kand betiene sig af denne Bog som en Huus=Postille, med de fornødne Register; og en Fortale af Herr Enewald Ewald, Præst til det Kongel. Wæisenhuus. Af Tydt paa Dansk oversat. 34to, 3 Alohabeter 4 Art, foruden den tillagde Anvisning, der bestaaer af 7 Art. 1745. Dette Skrift er Deres Kongel. Høiheder, Prinsesse Louise og Prinsesse Charlotte ved et ziirligt Tilegnelses=Skrift opofret; og af Hans Vel=ærværdighed, den Høi lærde og berømte Hr. Ewald, med en lærd og grundig Fortale beriget. Naar Han i denne sin Fortale først faaer vist af den Hell. Skrift paa den eene Side den Tre=eentige Guds bondløse Kiærlighed imod det Menniskelige Kiøn, og, paa den anden Side, ved hvad Middel og paa hvad Maade vi Mennisker skal blive stikkede til Gien=Kiærlighed imod GUD og faae Kraft til at elske ham, som elskede os først; Saa setter han, at, som disse Lærdomme ere som Kiærnen og Hoved=Summen af den ganske Hell. Skrift, af Loven og Evangelio, saa bør de samme ogsaa være Kiærnen, Hoved=Indholden, Summen

men og Dyemærket, ei allene med alt det som prædiktes, men endog af alt det, som skrives til Opbyggelse, saa fremt det ellers skal bære Navn af opbyggeligt. Endeligen hvad dette Skrift angaaer, som man her har den Ære, at forkynde, da Land derover vel ikke gives et tilforladeligere Omdømme, end denne fortreffelige Auctor af Fortalen fremsætter saaledes: Naar det staaer fast, at den Bog bør holdes for meest opbyggelig, som ikke alleene bliver ved de sunde Ords Form, som er i Tro og Kiærlighed i Christo Jesu, men endog tydelig og grundig forestiller disse den sande Christendoms Hoved-Lærdomme, om Guds Kiærlighed til os i Christo Jesu, om Troen til Christum og om den formedelst Troen virkede Kiærlighed til Gud og vor Frelser, og hvad deraf videre flyder: Naar disse Hoved-Lærdommers tydelige og grundige Forhandling, siger jeg, bør agtes for et Kiændetegn paa en opbyggelig Bog, saa bør og dette Sl. Dr. Henric Müllers Skrift, som kaldes: Himmelke Kiærligheds-Kys, billigen settes med iblant de Skrifter, som med al Rette kaldes opbyggelige. Det handler hele

C 2

Zela

Veien igiennem, lærdes i den første
 Part, som er den største og vidtløftigste,
 om Guds Kiærligheds mangfoldige her-
 lige Bevistninger, saa vel i Almindelig-
 hed, som i Besynderlighed; saa vel i Hen-
 seende til Skabelsen og Opholdelsen, som
 i Henseende til vor Freløsning, Reifær-
 diggjørelse og Helliggjørelse, og viser,
 hvorledes den ævige forbarmende Kiær-
 lighed søger ved saa mange store og herlige
 Belægninger, paa saa mange Maader,
 ved sine forunderlige dog naadige og tro-
 faste Førelser, at veilede, berede og føre
 os arme, syndige Mennesker til ævig Her-
 lighed og Salighed i og formiddelt Je-
 sum Christum vor Frelser. Den anden
 Part af Skriftet handler om den Kiærlig-
 hed, som en troende Siæl bør have og be-
 vise imod Gud og sin Frelser, der saale-
 des har elsket os, og hvorledes denne Kiær-
 lighed bør bevise sig i allehaande gode
 Frugter, baade imod Gud og vor Næste.
 Alle disse Guddommelige Hoved-Lær-
 domme og den Christelige Religions
 Grund-Sandheder forestilles i dette nær-
 værende Skrift ordentlig, tydelig og paa
 en ret opvækkelig og opbyggelig Maade,

saa at en andægtig Læser kand vente sig
 stor Nytte og Belsignelse paa sin Stæl af
 dette Skrift, helst naar han der ved lader
 sig opmuntre til en nøiere og flittigere
 Raadsagning af Guds eget Ord. Dette
 holder man, uden at være vidtløftiger,
 for nok, til at give endeel Guds Kiærlig-
 heds sande Elskere i vores Danske Kirke
 Tanker om St. Hr. Dr. Müllers Himmel-
 ske Kiærligheds Kys, der ere indrettede
 efter Bogens Fortienester og foragsage
 hos dem en Lust til et Skrift, der afhand-
 ler lige saa tydelig som grundig sine Mæ-
 terler.

Nouen.

Hos Joh. Bapt. Besogne er kommet for
 Lyset en ny Samling af Kongel. Edicter,
 Patenter, Arrester, og andre Forordnin-
 ger, som i Parlamentet ere blevne forfat-
 tede, i 4to, under Titul: Recueil des
 Edits, Déclarations, Lettres Patentes,
 Arrêts, & Réglemens de Sa Majesté, les-
 quels ont été enregistrés au Parlement;
 ensemble des Arrêts, & Réglemens, &c.
 de la dite Cour. Denne Samling be-
 gynder med Aar 1643 og gaaer til 1683.
 Den geleides med 2 vel indrettede Regis-
 tres,

stere, hvoraf det eene henviser til de Kongel. Edicter, efter Aarenes Orden; Men det andet til de fornemste Ting, som i Skriftet ere ommeldte.

Paris.

Her er bleven udgivet et Skrift i 6 Tomer in Duodecimo, og under følgende Baaskrift: Histoire des Sacremens, ou de la maniere, dont ils ont été celebrés & administrés dans l'Eglise, & de l'usage qu'on en a fait depuis le tems des Apôtres jusqu'à présent. Par le R. P. Dom. C. Chardon, Religieux Benedictin de la Congregation de S. Vannes. Denne Materie har længe siden fortient en Undersøgning, der burde været anstillet med en besønnerlig Flid og af en Mand, som var titgavns bevandret i Kirke-Historien. Dog har man endnu ikke til Datum havt nogen for saa priseligt et Arbeid at takke, førend Forfatteren af det her anførte Værk har lagt Haand derpaa, og leveret den saaledes udført, at han fortjener med al rette den Berømmelse, at han ikke saa løselig har overført dette vigtige Stykke af Kirke-Historien, men paa en grundig Maade og saaledes, som det kand geraade den Læsende til Fornøielse og Nytte.

Memmingen.

Herr Balthasar Ehrhard, Physicus her i Staden og Medlem i det Kæiserl. Naturæ Curiosorum Academie, har ved Trykken udgivet: Eine physikalische Nachricht von einer gegründete Meinung, welche den Ursprung der versteinten Sachen, die der Sündfluth zugeschrieben werden, betrifft, wie solche in dem Buche de crostracci, che si truovano su monti, di Anton Lazzaro Moro; beschrieben werden, nebst vielen Anmerkungen. Hr. Moro er en Geistlig af Catholik Religions, som uden nogen Slags vis Betiening opholder sig strax uden for Benedig, og har unge Studerende i Kost, dem han tillige underviser i boglige Konster. Han har af adskillige Aarsager foretaget sig, at kuldkaste den Vordvardiske Meening, som tilskriver Solutionens Virkning, den han meener at skee i Jorden, alle de saa kaldede petrificerede Tinges Omstiftelse. I Steden for den har Hr. Moro fundet paa en ganske ny Forklaring, og stræber, at bevise, at de saa kaldede Volcaner af underjordiske og med Havet tilsammenhængende Huler har udgivet af sig de Fiske og Mus-

seler, som man finder fast i alle Berdens
 Parter i Klipper og ved Vand=Floder i
 Jorden.

Turin.

I det Piemontesiske Gebet 13 Mille
 herfra, paa den høire Side imod Po=Flod-
 den, naar man reiser til Casale di Mon-
 ferrato, er fundet en saa kaldet Tre=Fod af
 fortreffeligt Arbeide, hvorpaa staaer føl-
 gende Paastrift i Metal udgravet:

GENIO ET HONOR.
 L. POMPEI. LF. POL. HEREN-
 NIAM. EQ. ROM. EQ. PUB.
 Q. AER. PET. ALIM. AEDIL.
 II VIRO. CURATORI
 KALENDARIOR. REIP.
 COLLEGIUM. PASTO
 PHORORUM. INDUST
 TRIENSIUM PATRO
 NO. OB. MERITA
 T. GRÆ. TROPHIMVS IND. ECC.

Man siger, at det berømmelige Univer-
 sitet til Turin skal være i Færd med at be-
 tiændtgjøre formedelst Anmærkninger,
 nogle Efterretninger om denne Paastriftes
 for-

første Opfindning. Saadanne Anmærkelser ere saa meget mere nødvendige, siden der forekomme adskillige Ting i denne Baaskrift, som udkræve en nøie og omstændelig Forklaring. Men der findes Lærde i Italien, som holde for, at disse Anmærkelser ere forskrevne fra Ligorii bekjendte Fabrique, og at de Lærde kunde slippe med en mindre Umage, end de gjøre sig for en Undersøgning af det Slags.
Bononien.

Her har for nogle Maaneder siden følgende vel skrevne Levnets-Historie forladt Pressen: De Laudibus B. Nicolai Alberti, Monachi Carthusiensis, viri patricii atque Episcopi Bononiæ, & Card. S. R. E. Tit. S. Crucis in Hierusalem, Oratio Flaminii Scarselli, habita Romæ in Palatio Apostolico Quirinali, anno 1744, & Sanctissimo Dn. nostro, Domino Benedicto XIV, P. O. M. a Co. Flavio Bentivolo, Bononiæ in urbe oratore, Senatus populique Bononiensis nomine commendata. in Folio, 34 Sider

Frankfurt ved Maynstrømmen.

Man forkynder her et Værk, som den lærde Verden i lang Tid har længtes efter.

ter, og hvor af den 1ste Deel paa mere end 10 Alphabeter i Folio, er udkommen under Wolffg. Ludv. Springs Forlag. Titulen paa samme lyder saaledes: Georgii Groschii nothwendige Bertheidigung der Evangelischen Kirche wider die Arnoldische Kezerhistorie, worinnen das 16te und 17te Buch gedachten historischen Werkes, vom Jahre Christi 1500 an bis aufs Jahr 1700, nach Ordnung aller Capitel und Paragraphen, erläutert, verbessert, ergänzt, und, wo es nöthig, widerleget, auch sonsten mancherley wichtige Materien abgehandelt werden, nebst vielen Originalurkunden, und einer ausführlichen Vorrede Hrn. Sal. Cypriani, der heil. Schrift Doct. und Vice-Präsidentens des Ober-Consistorii zu Gotha. 884 Sider, foruden Fortalen og Tillæget, som udgiøre 16 Ark. Hr. Vice-Præsident Cyprian har sat en Fortale paa 11 Ark for paa Skriftet, som i Lærdom og Indholdens Vigtighed ligner hans øvrige Skrifter, og han har her uomstødelig bevist det, som og mange andre vel skillede Mænd have underskrevet, at den beliaendte Gottfried Arnolds saa

tal

kaldede Kirchen-und Kezer-Historie er et meget partisk Værk, og hvori snart hver anden Side er opfyldt med Usandsfærdigheder. Det fortiente med langt større Ræt at kaldes en Basquill og spottes Skrift imod de Orthodoxe, hvilke han alle Secula igiennem paa det sammeligste afmaler, ligesom han og tvert imod viser sig ved alle Leiligheder en Patron og Tilhænger af Kættere. I Særdeleshed gaaer han i den 16 og 17 Bog alleribrigst løs paa den Evangelisk Lutheriske Kirke og det samtlige Reformations-Værk. Om de Orthodoxe fortæller han gemeenligen iffluns det onde, med megen Bidtlostighed og ugrundede Tillæg, ja lægger ofte den hele Kirke til Last, hvad der af ene eneste Persohn kand være forseet. Hvad got er, har han enten gaaet rundt forbi, eller forfalsket og forqvallet og iler altid med ders Fortælning til Enden. De Steder, som han citerer ere til største Deelen u-rigtige. Ofte fordreier han ganske de citerede Skribenters Meening; Han grunder ikke sielden sine Efterretninger paa blotte taabelige Eventyrer, og fingerede Skribentere. Til alt dette bevæge-

de ham hans fanatiske Meninger, der gjorde, at han opløstede indtil Skyerne endog den mindste Ting, der i nogenmaade, som man siger, var Band paa Fanaticorum Mølle, og holdt han sandant for en guddommelig Oplysning. Derimod, hvad der vedkom de Orthodoxe, eller Meenigheder i deres Kirke i Almindelighed, har han betragtet med Bitterhed og Afsky. Alt dette gotgjør Vice-Præsidenten med u-imodsigelige Prøver, hvorfor han med Føle hentyder paa Arnolds de Kiændetegn paa et malicieux Skrift, som Plutarchus fremsætter, i Anledning af Herodoti Lyst til at skælde. Ingen Land nægte, det jo Arnold var indtagen af fanatiske Bildfarelser, der han sammenstrevkætter-Historien. Men nogle uadskyldte ham der med, at han siden efter selv skal være kommen i bedre Erfaring; Dog dette gjør jo intet til Sagen; Siden at han derefter alligevel har ladet sin gamle Malice beholde sin Blads i hans Skrifter. Ikke desto mindre har dog neppe noget Skrift fundet en større Bifald hos Bemytter, der ere u-fornuftige og Elskere af at spotte Religion, end just

den

Denne Arnolds saa kaldede Kirchen-und
 Ketzer-Historie; thi dette Slags Folt plei-
 er at opløste den med Roes for alle, og
 udtraabe den for en Hoved-Bog og en Kil-
 de til at udbrage Historiske Sandheder af;
 blot og alleeneste fordi de bære det
 samme Had til den reene Evangeliske Læ-
 re, som Mr. Arnold. Men, som ikkun
 faae Mennsker have Leilighed til at prø-
 ve denne skadelige Bog, og at lægge dens
 Bildfarelser diensynlig for Dagen; Saa
 har Hr. Cyprian, som en besønderlig be-
 quem Mand til saadant et Arbejde, næ-
 sten i 50 Aar arbeidet derpaa; Da han
 end nu sidst i det forrige Seculo var Profes-
 sor til Helmstadt, besluttede han, at
 forsvare den Evangeliske Kirkes Uskyldig-
 hed imod den Arnoldske Histories 16 og
 17de Bog, saasom han og i Aaret 1700
 har gjort Begyndelsen dertil med de al-
 mindelige Anmærkninger, og siden efter
 den Tid endda med flere Skrifter. De
 Herkaber, i hvis Tjeneste han har været,
 have dertil og givet ham gode Hielpes-
 Midler til haanden; saasom de og have
 ladet ham reise udenlands. Men i sær-
 tom ham vel tilpas, at han for 31 Aar
 si-

siden blev tilbetroet, at have Opsigt over
 det Førstlig Gotha'ske Bibliothec. Men da
 omsider denne Hr. Vice-Præsidents Høie
 Alder forbød ham at fortsætte dette Ar-
 beid, har han anbetroet Hr. George
 Groschen, Sogne-Præst til Friderich ro-
 da &c. dets Udarbeidning, hvilken og
 Hertug Friderich den 2den til Gotha har
 ladet reise; saasom og Hr. Vice-Præsi-
 dent selv har overleveret ham sin samlede
 Forraad, og kaffet ham fri Adgang til
 det Førstlige Bibliothec. Dog har han
 selv af denne her omtalte Deel forfærdi-
 get et anseeligt Stykke. Thi, som den Ar-
 nold'ske Historie-Bog følger efter Capit-
 lernes og Paragraphorum Orden, og er
 inddeelt i 16 Capitler, saa har han først
 gjort de fire første Capitler fra Haan-
 den, som handle om Kæiser og Baverne
 i det 16 Seculo, om Religions-og andre
 mærkværdige Krige i samme Seculo, om
 den Schmalcaldiske og de øvrige Prote-
 stanternes Krige imod Kæiserne og imel-
 lem sig selv indbyrdes, saa vel som og om
 Religions-Freden. Det øvrige har han
 overladt, til Hr. Groschens Flid. Men
 paa det at hans Hjelper et skulde have
 for

fornøden, at opholde sig med almindelige Afhandlinger, har Hr. Cyprian selv forfattet en saa kaldet Belehrung von der Arnoldischen Ketzer-Historie; som vel var ganske færdig, men dog bestemt til at ikke komme for Lyset, førend efter hans dødelige Afgang. Men, som Hr. Grosch formedelt hans Ephoral-Forretninger blev meget forhindret, har den meerbemeldte Hr. Vice-Præsident ei allene udsarbejdet endnu 2de andre Capitler, men end og ladet sig bevæge, til at forandre sit Forsæt, i henseende til den ovenmeldte Belehrung, nemlig, han har forfærdiget det 13 Capitel under Titul: Von dem Verfalle nach der Reformation insgemein, og det 16 Capitel von dem Verderbniß der Zuhörer, so wohl der Obrigkeit, als der Unterthanen. Til den sidste ere lagde 2 saa kaldede Besyügen. Den 1ste handler om den Evangeliske Kirkes udvortes Forbindelser og broderlige Sammenhæng, og den anden om de Evangeliskes Kirke-Regiment. For de samtlige øvrige Capitler har man Hr. Groschens Flid og grundige Lærdom at takke. De Sand-

he-

heder, som Arnold har skrevet, blive ydermere forklarede og med Tillæg forøgede. Hvor han er ufuldstændig, der bliver hans Mangler opfyldte; ja der gøres nu og da en liden Udsvæifning, som dog bestaaer i en Indblanding af rare og selsomme Ting. Men derhos bliver og enhver Bilsfarelse og Partiskhed lagt tydelig for Dagen. De anførte Beviser ere overalt hentede fra de beste Kilder, Skribenternes egne Ord vedholdes, og der indrykkes undertiden hele Documenter. Foruden de trykte Bevisligheder, som dog ikke ere almindelige, findes og indrykkede mange hidindtil u-trykte. Det her forkyndede Bind er ifkuns den første Deel af Værket. Der skal endnu følge et, som skal slutte Værket; i hvilket en stor Mængde af udvalte Bevisligheder skal komme for Lyset. Men den ovenanførte Belehrung kommer nu ikke a parte ud. Alle de Ting, som dertil havde faaet Plads, ere tildeels indrykkede i det 13 og 16de Capitel, og de dertil lagde Beføjgen ere tilligemed indblandede. Det øvrige deraf skal komme for Lyset som et Anhang ved Enden af den 2den Tome.

Søye Tidender,

Om
Ærde og curieuse Sager:

No.

4.

Den 28 Januarii. 1746.

Kiøbenhavn.

Siden Aar 1743 har hæderlig og Bels-
lærde Mons. Oluf Bang, Catechetes ved
Holmens Kirke, som en flittig Lem af
vores lærde Republique, gjort Begyn-
delsen med at udgive Stykke-viis: Sam-
ling af adskillige nyttige og opbyggelige
Materier, saa vel gamle, som nye. Hvor-
af man her har den Ære at forkynde den
første Tome, som bestaaer af 4 Stykker
paa 508 Sider i 8vo. At de saa kaldede
Journaler eller Udtogs-Skrifter ikke ere
en ny og selsom Opfindning, bevise nok-
som

som saa mange andre Nationers Exempler, som Forfatteren med dette priiselige Foretagende har efterfuldt; og hvortvivler om Nyttens, hvormed vel skrevne Samlinger af det Slags geleides? naar man betragter, at der ved bevares mange Ting til Efterslægtens Minde, som ellers stode en høi Fare for Forkommelse; at Læsere, som ikke have den stærkeste Cognitionem librorum, kand ved Hielp af disse blive underrettede om ukommande Skrifters Værdi; og endelig, at de samme gemeenligen indeholde Smaa Stykker af adskillige Videnskaber til adskillige Læsers Forlystning. At denne nærværende Samling er forskelskabet med alle disse Fordeele, sees ei alleene af Forfatterens Løfte i Fortalen, men endog af sames Opfyldelse i Skriftet. I Fortalen underretter han os om sit Forsæt og Samlingens Indretning med følgende Ord: "Mit Bemærke med disse Blade er, at opregne efterhaanden de Bøger, som under vores Allernaadigste Konges Regiering ere komne for Lyset i vort Lands Sprog, være sig de, som deri først ere skrevne, eller og af andre Sprog

"over"

oversatte, dernæst ogsaa de, som paa Latin eller Tydsk kunde være trykte her. Da jeg vil, næst Titelen, recensere noget af Fortalen, samt noget af Bogen selv, fornehmelig dens Hoved-Deele og Indhold, saag og hvor det agtes nødvendigt, give kortelig min Betænkning; dog forbinder jeg mig ikke til at recensere efter Aarenes Følge de Bøger, som under vores Allernaadigste Konges Regiering ere udgivne, men snart en ældre snart en yngre, ligesom de kommer under Hænderne og man best finder Lighed. Er end dette Arbeide overflødig i Henseende til dem, som allerede øye Bogen selv, saa kand det dog have sin store Nytte for de øvrige, som der afslutte, om de agte den værd at kjøbes eller ikke. Der som de, der efterdags laade noget trykke paa Dansk, i eller uden for Kiøbenhavn, ville sende et Exemplar af deres Skrift til mig saasnart som det er trykt, erbynder jeg mig, at recensere det i næste Stykke af denne Journal, og dermed ventelig befordre dets Debit.

Men for at give denne Journal desto bedre Indgang hos Folk af en adskillig

"Smag, vil jeg, næst Bøgernes Be-
 "skrivelse, meddeele en Blanding af et
 "og andet, som ikke just lader sig hense
 "til nogen vis Titel, saasom: Rare Fod-
 "spor af Guds Forsiun; opbyggelige Lev-
 "nets-Beskrivelser, Efterretninger om
 "Guds Riiges Fremgang, opbyggelige
 "Breve, Relationer om curieuse Ting
 "i Naturens Riige, rare og gode Vers,
 "rare Manuscripter, og andet meere, som
 "Tid og Lejlighed anviser; og just til
 "den Ende er det, at jeg hermed invite-
 "rer mine Lands-Mænd, til at under-
 "støtte dette mit Forehavende, og four-
 "nerer mig af deres Forraads Kamre et el-
 "ler andet Stykke, af det slags, som de
 "agte værd at meddeele Publico. Naar
 "det ikke udgjør over 2 Ark paa Tryk, og
 "findes uanstødig i henseende til GUD
 "og Næsten, skal det altid finde Sted,
 "i en af disse Samlinger, enten med el-
 "ler uden deres Navne, som det haver
 "contribueret, alt efter deres eget Be-
 "hag; Mange smaa, men dog i visse
 "Henseender vigtige Fragmenta, Relatio-
 "ner, Manuscripter, &c. omkomme dog
 "og forglemmes, alleene fordi de ere
 "smaae,

smaae, men kunde lættelig frelses fra“
 Udergang i slige Samlinger. Skul-“
 de nogen vilde, som jeg dog haaber,“
 contribuere noget til dette Forhaven-“
 des Continuation, maac jeg ydmngst“
 og venligst udbeede mig den Godhed,“
 at det maatte tilsendes mig Postfrie.“

“Enhver som sender noget her til, skal
 nyde et Exemplar af det Stykke, hvor i
 det tilsendte findes, til Repressalier for
 Postpængene.“

Bidloftigheden forbyder at mælde
 mere om Samlingens Indhold, end at
 fremsætte den i de blotte Titler, som ere:

I) Fortalen. II) Journal over nogle
 Danske Bøger: 1) Hans Mossins Fortkla-
 ring over Skabelsens Bog. 2) Hr, Ene-
 wald Ewalds Tiids = Register over det
 Gamle og Ny = Testamentes Kirke = Hi-
 storie. 3) Povel Zachariæsen Dankels Di-
 scursler om Stælen. 4) En Dansk Con-
 cordans over Bibelens Canoniske Bøger.
 III) Et synderligt Exempel paa Guds
 Forsorg og Beskermelse udi Geheimens
 Raad Friderich von Gram. IV) Nogle
 Tanker om den vigtige Forandring, som,
 ihenseende til Guds Ord, gaaer for sig

i Menneskenes Omvendelse. V) Fattigdom som en skubt Belgierning, betragtet af Christian Gerbern. VI) Et Troste-Brev til en Person, som er hjemføgt af Gud med megen Kaars og Trængsel. VII) Efterretning om Guds Kirkes Tilstand i Ost-Indien. VIII) Tvende korte Poëmata: Det 1) Om Verdens Forsægelighed. 2) Om Sorgen.

Skriftet er Deres Majst: Majst: vores Allernaadigste Konge og Droning ved et Dedications-Skrift opofret. Man maa for Resten lade den agtsome Samleres Fortienester vederfares den Ræt, at han i de meddeelte Stykker har truffen et smukt Val, og uddraget de indrykkede Udtogge med et got Skien. I henseende til det Udvortes, er det trykt med zirlige Skrifter og paa got Papir.

Leipzig.

De saa betitlede Nova Acta Eruditorum indeholde, for næst afvigte Julii-Maaned, følgende Artikler: 1) *Φίλωνος ευρισκόμενα πάντα*, Philonis Judæi Opera, quæ reperiri potuerunt, omnia. Textum cum MStis contulit, quam plurima etiam e Codicibus Vaticano, Mediceo, & Bodleiano, scriptoribus item vetustis,

nec non Catenis Græcis ineditis, adjecit, interpretationem emendavit, univèrsa notis & observationibus illustravit, Thomas Mangey, S. T. P. Canonicus Dunelmensis. Volumina II. Londini, 1742, Fol. 16 Alph. ; 2) Callimachi Hymni & Epigrammata, quibus accesserunt Theognidis Carmina, nec non Epigrammata CLXXVI ex Anthologia Græca, quorum magna pars non ante separatim excusa est. His adjuncta est Galeni Suasoria ad artes. Notas addidit, atque omnia emendate imprimenda curavit, Editor. Londini, 1741, 8, 19 Ark ; 3) Jo. Brunatius de re nummaria Patavinorum. Venetiis, 1744, 8, 12 Ark, 3 Raaberst. ; 4) D. N. Justiniani Perp. Aug. Institutionum Libri IV, cum Jani a Costa Commentario, curante Jo. van de Water. Editio altera & emendatior. Lugduni Bat. 1744, stor 4, 3 Alph. 21 Ark ; 5) Christiani Wolfii Jus Naturæ, methodo scientifica pertractatum. Pars quarta, de actibus, ad aliorum utilitatem tendentibus, in speciè, ubi agitur de donationibus, & de contractibus, tam beneficis, quam onerosis præcipuis. Halæ Magdeb. 1744,

4, 5 Alph. 14 Art: 6) Caroli Gianellæ, Ligniacensis, Phil. Med. de Successione morborum Libri III. Patavii, 1742, stor 4, 11 Art; 7) M. Christiani Porschergeri Theocritus, Scripturam sacram illustrans. De deposito Paulino ex 2 Tim. I, 12. præfatus est D. Gottlieb Gaudlitz, Dresdæ & Lipsiæ, 1744, 8, 14 Art; 8) D. Lucæ Osiandri Cynosura studiorum sacra, ex recensione & cum Notis perpetuis historico-literario-theologicis M. Godofr. Balth. Scharffii Pr. Minist. Suidnic. in Sil. Gedani, 1742, 4, 1 Alph. 19 Art; 9) La Decouverte des Longitudes, par Mr. de la Drevetiere. A Paris, 1740, 8, 3 Art; 10) delle Antichità delle Armi gentilizie Trattato di Celso Cittadini. In Lucca, 1741, 8, 11 Art; 11) Esame critiche di Gius. Salio intorno a varie Sentenze d'alcuni rinomati Scrittori di cose poetiche. In Padua, 1738, 8, 1 Alph. 3 Art.

Leiden.

Adriani Wolff, verbi Divini Minister in Bamæstra, Theologia practica experimentalis 1743 in 4to er her udkommen og er med Fortale og Registeret i Alphabet og

20 Ark stærk. Det Theolog. Facultet i Leiden har agtet dette Skrift et meget gunstigt Omdømme værd, som og har faaet Plads foran i Bogen. I Fortalen undersøger Forfatteren, hvoraf det kand komme, at man i Religions-Sager kand have saa adskillige Meeninger, og bringer Midler i Forslag, hvorledes saadanne stridige Meeninger best kand concilieres. Den hele Afhandling er deelt i 3 Bøger. Den første handler om Mennesket, den anden om Guld og hans Stjerninger, og den tredje om Pligter. Saasom Hr. Wolff har vildet hidlede Pligterne fra de første Grunde, saa har han afhandlet næsten alle Troens Sager efter den Reformerte Kirkes Lære-Maade. Han vil udgive endnu en anden Deel, for at gjøre Bærket fuldstændigt; efter som denne nærværende langt fra indeholder alt. det der udkræves til en Christelig Sæde-Lære af det grundigste Slags. Alting er udi den Mathematiske Lære-Maade forfattet. Men det er Skade, at Skrive-Maaden ikke altid stemmer der med overeens, men er lidet for forblummet og høi-travende. Ikke desto mindre bliver man dog strax bær, det han ikke besidder en liden Styr-

ke i Philosophien, og man mærker tillige, at han ikke tager saa strængt Afsted, som andre hans Religions-Forbandte, mod dem, der ikke strax vil underskrive den Reformerede Kirkes egentlige Lære-Sager.

Paris.

Her findes til Liebhaberes Tjeneste tilføjts: Catalogue raisonné d'une Collection considerable de diverses couriosités en tout genre, contenuës dans les Cabinets de feu M. Bonnier de la Moisson, Bailly & Capitaine des Chasses de Varenne des Thuilleries, & ancien Colonel du Regiment Dauphin, par E. F. Gersaint. N° 12, 234 Sider. Deres Tal er vel lidet, som have været i Paris og ikke have seet eller hørt af dette Cabinet at sige. Eieren deraf er død, hvor for man til Fleres Fornøielse har ladet gjøre denne Fortegnelse paa dets rare Ting; Hvilke Hr. Gersaint, som er Auctor af Fortegnelsen, har inddeelt i 9 Cabinetter. I det første have endeel Been-Rader af Menniskers og Dyers Legemer faaet Sted, og i Almindelighed alt, hvad der henhører til Anatomie-Konsten. Det andet Cabinet indeholder alt hvad behovgiøres i et chymist Laboratorio. I det 3 havde Hr. de

la Mossion kort før hans Død begyndt, at anlægge en Art af et Apothek; Men der fattes endnu noget til dette Cabinet. I det 4de staae omtrent 800 Glas, med saa kaldede Spedsferier og Materialier i. I det 5te har faaet Plads alt hvad der henhører til Dreier-Snedker- og Uhrmager-Kunsten, foruden adskillige Mesterstykker af Dreier-Arbejde i Træ, Elsen-Been og et Skrin, til at giemme alt fornødent Maser-Berk-Tøi i. Det 6te og 7de indeholder Ting, som henhøre til Natur-Historien, saasom adskillige Dyr i Glas, tørrede Urter, Ting, som ere blevne til Steen, Mineralier, Insecter, Guld-Sølv- og andre Stoffer; adskillige Klædemaal og Berktøi, som Indianerne bruge. I det 8de Cabinet finder man en Mængde af Instrumenter og Maskiner, som henhøre til Mathematiquens adskillige Deele; og endelig opvises i det 9de en Samling af Muslinger, af tørrede Urter og af Kobberstykker, som næsten alle forestille Ting, der henhøre til den naturlige Historie.

London.

Af den store Universal-Historie, som her

her for nogle Aar siden er kommen for Lyset, under Titel: An universal History from the earliest account of time to the present, compiled from original Authors; og som alt er bleven oversat i det Franske, Hollandske og Tydske Sprog, har nu den 7de og sidste Deel forladt Pressen, og bestaaer af 2 Bindi Folio. Man finder heri de Charthaginensers, Numidiens, Mauritaners, Gethuliens, Libyens, Ethiopiers og Arabiers Historie; Fremdeles det Nicæiske og Trapezuntiske Riges, de gamle Spaniers, de Tydskes, Britters, samt de gamle Folkes-Historier, der ere bekjendte under Navn af Hunner, Vandaler, Ost-Gothe og Vest-Gothe; og hersker deri den samme Grundighed, som man sporer overalt i de foregaaende Deele af dette prægtige Værk. Forfatterne have lagt 2 Register til denne Deel. Det første henviser til de mærkværdige Ting, som indeholdes i dette heele Værk, og det andet viser kortelig Tids-Beregningen fra Verdens Begyndelse til Aar 1462. Dette sidste er Læseren i Særdeleshed nyttigt, fordi alle de gamle Nationers vigtige Tildragelser, som omtales i dette Værk, ere deri paa

faa Sider antegnede, efter Tids-Orde-
nen opregnede og i korte Sager indfattede.
Forfatterne have i Sinde, at udgive
med det første en ny Edition af dette Værk
hvori de et alleene ville rette med muelig-
ste Ugtfomhed de Feile, som have indsnø-
get sig her og der i dette vidtløftige Værk,
men endog tage de Erindringer i Ugt, som
en og anden lærd Mand i en god Mening
har givet dem; og make det saa, at den-
ne Universal-Historie skal i Fremtiden
fortiene Fortrinet for alle dem, som ind-
til denne Dag have seet Lyset.

Breslau.

Her i Bogladen sælges: Unterricht
von Kraft und Wirkung des frischen Was-
sers in die Leiber der Menschen, besonders
der Kranken, bey dessen innerlichem und
äusserlichem Gebrauch, welchen aus
deutlichen, durch die Erfahrung bestä-
tigten, Vernunftgründen ertheilet Job.
Siegmund Hahn, Phil. & Med. Doct.
und Practicus in Schweidnitz. 18vo, 20
Ark, med et Raaberst. Denne Bog er
iffluns en ny Edition af et Skrift, som alt
i nogen Tid har været en Deel af den lær-
de Verden bekændt. Dog er den nærvæ-
rende i 2 Ting adskillig fra de forrige. Thi

først ere her tillagde nogle besønderlige Tilfælde om det friske Bands Nytte, hvilke ere blevne Herr Hahn af 2 vel forfornede Læger tilsendte. Og for det 2det er bleven hosføiet et Brev, som en Geistlig har skrevet til Forfatteren, angaaende adskillig Slags Nytte, af det friske Bands Brug, som han ligeledes har bragt i Erfaring. Endeel af disse Erfaringer maa man lade den Roes, at de ere i behørig Orden sammenkrevne og kand bruges med megen Nytte.

Rom.

En Forfatter, som besidder en besønderlig Styrke i de orientalske Sprog, har her givet et Værk under Pressen, hvori alle Hebraiske Egne- og Mænds-Navne i den Hell. Skrift, ere indrykkede og med allehaande udvalgte Efterretninger forklarede. Der er ingen Tvivl om, at jo dette Værk skal være dem kjærkommen, som ønske sig, at see de Ting samlede under eet til det hellige Sprogs Historie og Fortolkning, som hidtil dags iffluns er fundet Stykke-viis i Bøger adspredt. Titulen paa det her omtalte Værk lyder saaledes: Pandectæ Biblicæ, sive Index generalis Hebræo-Chaldaico-Latino-Biblicus om-

nium vocum Hebræo-Chaldaico-Latino-Biblicarum, regularium, irregularium, quiescentium atque defectivarum, ad suas proprias radices & radicum conjugationes, tempora, personas, aliasve orationis partes, ordine alphabetico quam diligentissime reductarum, cum interpretatione Latina juxta Hebraicam veritatem, nec non secundum quatuor S. Scripturæ sensus, literalem scilicet, siue historicum, allegoricum, tropologicum, & analogicum, additis insuper versionibus tum LXX interpretum, tum etiam antiquæ & communis æræ vulgatæ, una cum aliorum classicorum Autorum, ubi acciderit, expositione, superadditis demum ad calcem & clarissime explanatis arcanis omnibus & mysteriis nostræ sanctæ catholicæ fidei abstrusioribus.

Denne samme Forfatter har i Aaret 1730 sendt en Prøve paa sin Lærdom for Lyset, udi et Skrift, der er saaledes betitlet: La vera fede portata in triumpho nella spiegazione dell' incomparabil misterio della S. Trinità.

Petersborg.

I det Kæiserl. Academies Bogtrykkeri
er

er bleven færdig: Commentarii Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae Tomus IX ad annum 1737. I stor 4to, 2 Alphab. 16 Ark, og 18 Koberstykker. Man kand uden at hylte tillægge disse det Petersborgiske Academies Skrifter den samme Berømmelse, som det strax i Begyndelsen sandt hos de Lærde. Indretningen kand ikke være den lærde Verden af de forrige Deele u-bekjænt. I den Mathematisk eller første Classe i denne Deel findes: Hr. Joh. Bernoulli Afhandling om Vandets Bevægelse igennem Canaler af alle Slags Figur; Hr. Eulers om saadanne Legemers Bevægelse, som ikke støde lige paa hinanden; Fremdeles de Constructione æquatorum; de Fractionibus continuis, adskillige Anmærkninger circa series infinitas; nogle geometriske Problematum Opløsning, angaaende Buer, som ere formerede af Circuler, i Form af en Maane; og en Afhandling om at udtrykke paa adskillige Maader og det nærmeste, inueligt er, Quadraturam circuli med Sifferer.

(Continuationen skal følge.)

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

5.

Den 4 Februarii. 1746.

Kiøbenhavn.

Fortsettelse af Udtoget af Mr. O. Bangs
Samling, etc.

Det 2det Stk. af det 1ste Bind indeholder: 1) Continuation af Danske og i Dannemark nylig trykte Bøgers Opregnelser. 5) Biskop Fr. Thestrups Prædikener over Epist. til de Colossenser. 6) Augustini Haandbog om Christi Beskuelse. it. Stædens eenlige Samtale med GUD. 7) Frid. Eberh. Collins Boldsomme Indtrængelse i Guds Rige. II) Frøiken Eleonora Christinae Sl: C. Ulfelds Levnets

nets Beskrivelse af Hende selv beskrevet.
 Med Tillæg. III) Menniskens fem Sand-
 ser og deres fulde Brug, som en Guds Bel-
 gierning. IV) Tvende opbyggelige Bre-
 ve. 1) Til en Person som er meest nedsun-
 ket i timelig Trængsel, Kors og Nød. 2)
 Grafald som en høist skadelig Sag. V)
 Journal, holden paa Skibet Princesse
 Charlotta Amalia, som gik til Tranqve-
 bar 1741. af O. Maderup, Dansk Missio-
 narius til Tranqvebar. VI) Trende for-
 te Poëmata. 1) Advarsel for en u-ret-
 færdig og gierlig Dyrighed. 2) Assessor
 Wilhelm Worms sidste Samtale paa
 Bredden af Graven, med Erats-Raad
 Thomas Bartholin. 3) Et Svar her paa
 ved Ass. W. Worms Død. VII) Notice
 om defekte Bøger. I det 3die Stykke ha-
 ve følgende Materier faaet Sted: 1)
 Continuation af Danske og i Dannemark
 nylig trykte Bøger. 8) Cragii Annales
 cum Præfatione Joan. Grammii. 9) Lud-
 vig Holbergs Almindelige Kirke-Historie.
 10) Marmora Danica ab Erico Pontop-
 pidano. 11) Mag: Christoph: Semlers den
 Hellige Skriftes Antiquiteter, it. Paul:
 Christ: Høepfneri Hierosolyma antiqva.
 12) En

- 12) Engælænder Bertholds Liv og Levnet.
 13) Evangeliske Levnets Regler. II) Grevinde Kirstine Munckes Liv og Levnets Beskrivelse. III) Den Timelige Nærings Besværlighed som en Begierning. IV) Conradi Aslaci Betænkning over Exorcismo. V) Et opbyggeligt Brev tilskrevet Joh. Brunsmann af Jens Justesen, Præst til Trinitatis Kirke. VI) Continuation af den Danske Missionari Oluf Maderups Journal. VII) Et nyt Poëma om Guds forunderlige Baretægt, forfattet af F. R. VIII) Continuation om defekte Bøger. Det 4de Stykke opviser følgende Piecer: I) Continuation af Danske og i Dannemark nylig trykte Bøgers Recension. 14) Biskop Peder Herslebs Tolv offentlige Taler, ved Kirke-Bispe- og Præste-Bieller 1 Samling, tillige med en Tabel over de Bispe og Præster, som ved hver Tale ere indviæde. 15) L. Holbergs Sammenlignede Helte-Historie. 16) J. Aug. Seidelitzers Evangelische Zeugnisse. 17) Sermones ad Clerum eller Provstes Prædikener ved Lande-Moderne, 1ste, 2den og 3die Samling. 18) Marpergers Communion-Bog. 19) J. Fosli Lære-Klud-

de i Raabertryk. 20) J.G. Aug. Placii Belindrettede Breve = Bog. 21) Irenangeli Trøste = Brev imod Fortvivfelse. II) Beretning om Guds forunderlige Forsiun og Bektjermelse over tvende Personer i Norge. III) Den legemlige og naturlige Søvn, som en skult Begjertning. IV) Skrivelse til en Person, som meener, at han umuelig kand holde det ud i Længden under sit Kaars. V) Borgemeester A. Busfæi, Relation om Hav = Mænd. VI) Usmager = Lands Beskrivelse paa Vers, it. adskillig om samme De. VII) Om defecte Boger. VIII) Register over de 4re Stykker. Med dette 4de Stykke endes dette 1ste Bind, som ved Slutningen er forsynet med et fuldstændigt Register over de mærkværdige Ting, som indeholdes i denne hele Tomo. Endelig har ogsaa det andet Bind af denne flittige Samleres Arbeid forladt Pressen. Samme er Deres Kongelige Høiheder, vores Naadigste Kron = Prinds FRIDERICH, og vores Naadigste Kron = Prindsesse LOUISE tilskreven; og bestaaer af 3de Stykker. Begyndelsen gøres med en liden Fortale, hvori Forfatteren

fatteren beretter Læserne, det han har haft den Glæde, at det første Bind har fundet Behag hos endeel baade Høie og Nedrige; og at dette, tillige med adskillige brave Mænds berømmelige Bevaagenhed, i at overlade ham deels rare Manuscripter, og deels Exemplarier af deres oplagde Bøger, for at indføre Indholden af dem i sin Samling; tiener ham til en Opmuntring, med ny Flid at fortsætte dette Skrift, og stedse at stræbe efter at indrette samme bedre og nyttigere etc. I dette Bind indeholdes 3 Stkr.: I det 5te Stykke, som her i Ordenen er det første, findes indrykkede følgende Ting: I) Fortalen. II) Continuation af Danske og i Dannemark nylig trykte Bøger; 22) Biskop Peder Herslebs 12 offentlige Taler holden ved Kirke, Bispe- og Præsteblielser 2 Samling. 23) Bergens Beskrivelse ved Ludvig Holberg. 24) Gestæ & Vestigia Danorum extra Daniam. Tom. 1. Er. Pontoppidan. 25) Die verklärte Herrlichkeit unsers Herrn u: Heylandes Jesu Christi, over Epist: til de Ebræer ved Joh. Aug. Seydelitz. 46) Inledning til nogle Afhandlinger om den Christne Religions

Fornuftighed. 27) Afbildning paa een
 anfægtet Siæl, i at søge, finde og beholde
 de sin tabte Jesum. 28) Jul. Bernhard.
 von Rohrs Ialedning til Klogskab. 29)
 Theolog. Svar om Spill og Dank er
 Synd. 30) A. B. C. i Gudsfrygtighed.
 III) Den berømmelige Danske Astrono-
 mus og Medicus Tyge Brahe, hans Liv
 og Levnet. Cap. I. IV) De 4re Elemen-
 ter som en skult Belgierning M. C. G.
 V) Trøste-Brev til en som meener, at han
 er den eeneste i Verden, som der kommer
 saa megen Ulykke over. VI) Guds Ri-
 ges Udbredelse i Ost-Indien. VII) Den
 berømte Tiære Cuur, tillige med et Brev
 fra Autor til nærmere Underretning om
 samme. VIII) Frøkken Elsebet Brocken-
 huses Vers om de Danske Konger. Udi
 det 6te Stykke forevises: I) Continua-
 tion af Danske og i Dannemark nylig
 trykte Bøgers Opregnelse. 31) Jer. Fr.
 Reufs Fem Prædikener over nogle Hoved
 Stykker i Christendommen. 32) Gestæ &
 Vestigia Dan. extra Daniam. Tom. 2. Er.
 Pontoppidani. 33) Die verklärte Herrlich-
 keit unsers HErrn und Heylandes Jesu
 Christi over Epistelen til de Ebræer ved
 Joh.

Joh. Aug. Seydelitz. Tom. 2. 34) L. Holbergs Natur og Folke-Rettens Kundskab. 35) And. Höyers Collegium Juridicum ved Hans Hagerup. 36) Bülls Alphabetiske Register over Lov og Forordninger. 37) Den vigtige Forandring i Menneskens Omvendelse. 38) Troens Forretning i Retsfærdiggjørelsen. 39) Forberedelse til en saltig Død. 40) Den Engelske Robinson Crusés Liv og Levnet. 41) Guds almægtig frelsende Haand af Havets Bølger. II) Den berømmelige Herre Tyge Brahe, hans Liv og Levnet. Cap. 2. III) En trofast Ven, som en Guds Belgterning. IV) Troste-Brev til en, som beklaager sig at være Venneløs. V) Journal holden paa China Skibet Dronningen, af Skibets Præst Hr. Jens Boye ved den første Rejse. VI) Capitel: Tarten paa Rug og Bugg fra Ao. 1600, og Havre fra 1650 indtil 1744. VII) Continuation af Fr. Elisabeth Brockenhuuses Rimm-Kronike over de Danske Konger. VIII) Om defecte Bøger. I det 7de og sidste Stykke meddeles os, af Mr. Bangs Forraad paa nyttige og opbyggelige Materier, efterfølgende Smaa-Stykker: I) Continuation

om Danske og i Dannemark nylig trykte
 Bøgers Recension. 42) Er. Pontopp.
 Gestæ & Vestigia Danorum extra Dani-
 am Tom. 3. 43) Dänische Bibliothek.
 44) Joch. Rich. Pauli Register over Kir-
 ke=Ritualen og Told=Rullen. 45) Ursins
 Forklaring over Jacobi almindelige Epi-
 stel. 46) Drelincourt Trøst imod Dødens
 Skræk. 47) Evangeliske Hjertens Bæl-
 lere. 48) Den sande og falske Christen.
 II) Den berømmelige Herre Tyge Brahes
 Levnets-Historie, 3 Capitel om hans Fald
 og Udrenselse af Danmark. 4de Capit. Om
 hans Foretagende Udenlands og Ende-
 ligt, it. hans Portrait og Baaben i Kaa-
 ber. III) Trøste-Brev til en som er bedrø-
 vet over, at han i sit Kaars bespottes af
 andre. IV) Beretning om den Danske og
 Engelske Mission i Ostindien. Item nogle
 Brevs som findes skrevne i Zions Kirke i
 Tranquebar. V) Den Procession med hvil-
 ken Borgerne i Edenborg i Skotland toge
 imod deres Dronning Anna, som var Kong
 Fr. 2 i Danmark hans Datter. VI) Et Brev
 angaaende det Danske Magazins Forfat-
 teres Dristighed i at corrigere ældre og
 nyere Skribentere. VII) Et Brev om Læp-
 perne

perne og Finderne i Norge. VIII) De berømmelige Juellers (med Stjernen) høv Adelige Slægte = Linie. IX) Sorterups Gratulations = Brev til Gener. Adm. Niels Juell, over den ved hans Anførsel erlangede Seyer. X) Om defekte Bøger. XI) Register over 5te 6te og 7de Stykke. Ved Enden er og tillagt et fuldstændigt Register, som veileder Læserne til de mærkværdige Navne og Ting, som findes i dette hele Bind. Det sidste ell: 7de St: findes paa følgende Steder tilkiøbs: Hos Autor selv Mr. Oluf Bang ved Holmens Skole i Laeregaden. Paa Børsen hos Sr. Wenzel. Paa det Kongel. Wæsenhuus hos Sr. Zahn. Paa Riøbmagergaden hos Sr. Mengel og Compagnie. Samme Stæder kand og faaes de 6 foregaaende Stykker. I Bergen kand faaes den 1ste Tome eller 4 første Stykker hos Sr. Carsten Kierulf Mynster Skriver. I Christiania de 6 første Stykker hos Sr. Bruun, Boghandler. Hos Autor kand baade første og anden Tome bekommes indbundne, om forlanges. Hvo som hos Autor tager 10 Exemplarier paa eengang, haver det 1ste fric.

Paris.

Bogtrykkeren David den ældre har trykt: *Traite de l'Equilibre & du mouvement des fluides, pour servir de suite du Traite de Dynamique*, 3 4to, 448 Sider og 10 enkelte Koberstykker. Hr. d'Ahlenberg, en Lem af det Kongel. Videnskabs Selskab, er Forfatter af dette nyperlige og grundige Værk, som er inddeelt i 3 Bøger. I den første handler han om Lige-Vægten i de flydende Legemer, saavel iblant hinanden i deres Slags, som med de tætte Legemer. I det andet, om disse flydende Legemers Bevægelse, naar de komme i et Kar. Og i den 3^{die} om det flydendes Modstand imod Legemers Bevægelse. Man veed af Erfaring, at naar et Kar, af hvad for Gestalt det være kand, bliver fyldt med en flydende Materie, og der kommer en eller anden Kraft til at trykke der oven paa, bliver samme Tryk, saa vidt det kommer, alle vegne tilkiende. Denne de flydende Legemers Egenkab giver vel intet fuldkomment Begreb om deres Natur; ikke desto mindre maae man dog ansee den for den bedste Beskrivelse, der kand gøres over det Flyden-

Dende, En anden Sats, der er ikke mindre vigtig, end den første, angaaer den Kraft, hvormed een Deel af det Flydende trykker paa den Deel, som er der neden under i et Kar. Man er, i henseende til dette, bleven vaer, at saadan Kraft altid er proportioneret efter denne Deel af det flydende Legeme, dens Tyngsel; deraf beviser Forfatteren i det følgende alt hvad der udfordres til at begribe den Lige-Bægt, som det Flydende har med det tætte Legeme, der er bleven dyppet dert. Denne Betragtning gjør Plads for een Formodning, om Uarsagen til de flydende Legemers Deeles Sammenhæng med hinanden, formedelst hvilken Lige-Bægtten holdes ved lige, omendskönt den trykkende kraft er virkelig langt stærkere. I den anden Bog stræber Forfatteren at sette det Problema, om de flydende Tings Bevægelse i et Kar, i et klart Lys; hvorved han iblant andet igiendriver de Natur Kyndiges Meening, som foregive, at de flydende Tings Particlers Bevægelse, i Kar af lige Gestalt, ligner Siderne af et Rør, der er flævet lagt, og han giver aldrig denne Mening Sted, uden hvor

de flydende Tings Parter ere sammenhængende. Dernæst beviser han, at det er ikke mindre u-rimeligt, at sige, at det flydende ruller saaledes afsted, at dets Superficiens er perpendicular med Siderne af Cylindro, hvori det Flydende indeholdes. I den 3^{die} Bog opløses adskillige Spørgsmaal om de flydende Ting og deres Modstand imod Legemernes Bevægelse. Men, som Indholden heraf grunder sig til største Deelen paa det, som Newton i sin Physique har derom anmærket, vil man henvise Læseren til Herr Alemberts Bog i sig selv, som er fuld af fortreffelige Anmærkninger om denne Materie.

London.

En lærd Mand, navn. David Stephenson, har her ladet trykke et nyt Medicinsk Systema i Folio, hvilket han kalder: Den efter Naturens Orden vel indrettede Læge-Kunst. Han setter 3 Ting, som fornemmeligen virke i Naturen, nemlig Luften, Vandet og Bevægelsen. Af disse 3 Tings Egenskaber vil Forfatteren vise, hvorledes man ved tienslige Massener land føre dem saaledes til Nytte, at

De

de Land gjøre gode Virkninger i det menneskelige Legeme, ja at disse 3 tillige med Spisen ere tilstrækkelige til at holde Livet og Sundheden ved lige, og at afvende Sygdomme paa den sikkerste Maade. Det nyttigste Forfatteren i dette Skrift har indført, er en Undervisning om den beste Maade, at forandre Lustens og Bades Egenkab paa, for at faae dem til at virke i Menneskenes Legemer. Til den Ende har han fundet paa Mængde af nye Berktøier, hvilke dog synes at kunde været langt nyttigere, om de ikkuns havde været gjort lidt enfoldigere.

Erfurt.

Her er ved Trykken udgaaet et Skrift, under Titul: De Remedio rusticano, Variolas per balneum primo aquæ dulcis, post vero seri lactis, feliciter curandi, in Comitatu Arvensi, Hungariæ superioris, cum optimo successu adhibito, Commentatio. Auctore D. Daniele Fischero, Hungaro, Excell. Illustriss. ac Rever. D. Nicolai Dei & Apost. Sed. Grat. Episcopi M. Varadinensis e Comitibus Csaky de Keresztzogh, Archiatro, Incl. Comit. Scepus. & Civit. Keszmarkiensis Phys.

Phyf. Ord. & Acad. N. C. Colleg. i 4to, 16 og et halv Ark, Som ifkuns faa Mennifker undgaae de faa kaldede Børne-Kopper, og en stor Hob døer deraf; Saa fortiene de samme vel frem for de flefte øvrige Sygdome en noie Underføgning. Hr. Fischer taler om diffe i For-talen, han befkylder Lægerne for, at de i deres Lære om Kopper ere meget u-eeni-ge, og søger, at igtendrive Hr. Boerha-ve, fom lærer, at man fkalde ftræbe, at læ-ge Koppe = Feberen ftrar i Begyndelfen, faa at der aldeles ingen Kopper fkalde kunde komme ud. Men Herr Fiffers Maade, at helbrede for Kopper paa, er denne: Saa f snart Koppe = Feberen ind-finder fig, fkal man fette de Syge i en halv Time i et Bad af lunket Vand, der-efter ftrar fvoebe dem ind i et varmt Lin-net = Klæde, og da lægge dem lidet til Ro-lighed. Dette fkal man giøre 2 gange hver Dag, indtil Kopperne modnes, hvilket fkal fee paa den 3 eller 4 Dag, og naar det er kommen faa vidt, fkal man i Ste-den for Vand = Badet, bruge halv Vand og halv Barten Mell sammenblandet, hvorefter Kopperne fkal falde af og læges, uden

uden at lade Ar eller andre Tilfælde efter sig; Imidlertid tager man ved denne Cur hverken nogen Medicin eller Diæt sænderlig i Agt. Efterat Hr. Sisser saaledes kortelig har fortalt denne Læge = Maade, løber han samme Stykke-viis igennem, saaledes, at han tillige anfører de gamle og nyere Tidens Medicorum Meninger, og giver dem tillige Geleide af sine egne Critiquer. Foruden dette har meere bemeldte Hr. Sisser ogsaa tillagt 2de Anhang. Det første Anhang er en Efterretning om Kopperne, saaledes som de endog have været epidemiske imens Besten varede i Ungarn 1740, 1741 og 1742. Han beviser deri, at andre smitsomme Sygdomme endogsaa i Pestens Tid tage ligesom Deel i samme, eller blive saa at sige pestilentialiske. Det andet Anhang skal efter Titulens Indhold indbefatte Erfaringer om Melkens indvortes Nytte, naar den bliver brugt som en Medicin. Men det meste bestaaer i en Fortælling af det som Medici have practicert om Melkens Nytte, naar den bruges som en indvortes Chur. Hvor der til Slutning er hofsøiet noget om Melkens
Nyt =

Nytte, til at læge det Slags Kopper,
som ikke gierne vil slaae ud,

Leipzig.

Udi den 67de Deel af de saa kaldes
de zuberlåfigen Nachrichten have føl-
gende Stkr. faaet Plads: 1) Joannis
Petri Reuschii Introductio in Theolo-
giam revelatam, S. Theologiæ reve-
latæ Pars generalis. Jenæ, 1744, 8vo,
3 Alph. 13 og et halv Art. 2) Traité
Philosophique des Loix naturelles, par
D. Richard Cumberland, Evêque de
Peterborough, traduit par Mr. Bar-
beyrac, D. & Prof. en Droit à Grœ-
ningen, avec les notes du Traducteur.
à Amsterdam, 1744, stor 4, 2 Alphab.
12 Art; 3) Christian August Saligs
vollständige Historie des Tridentischen
Conciliums. Dritter und letzter Theil,
mit einer Vorrede Hrn. Siegm. Jacob
Baumgartens. Halle, 1745, 4, 6 Alph.
3 Art; 4) Die Bezähmung der Zunge,
entworffen von dem Verfasser der gan-
zen Pflicht des Menschen. Aus dem En-
glischen übersetzt, mit einer Vorrede
Hn. D. Christian Gottlieb Jöchers, Hist.
Pr. zu Leipzig. Berlin, 1745, 18, 14 Art.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

6.

Den 11 Februarii. 1746.

Kiøbenhavn.

Hos Bogtrykker Sr. E. H. Berling er,
under hans Forlag, sidst i afvigte Aar,
kommet fra Bressen: Den noget nær en
Christen aabenbaret; Det er en Tractat,
hvori en falsk Bekjænder eller Skin- og
Mund-Christen egentlig bliver undersøgt,
prøvet og forkastet, og derimod til den
sande Christendom troilgen henviist; I
det Engelske Sprog beskreven af Hr.
Mattheo Meade, Prædikant i London;
Siden i det Tydske og nu i det Danske
oversat og til Trykken befodret. I 8vo 236

f

Sis

Sider, foruden Tilskriftet, som er gjort til Hendes Kongel. Høihed vores Naadigste Kron-Brindsesse Louise; Tvende lærde og gudelige Fortaler, hvoraf den første er skreven til Meenigheden og Forsamlingen, som haver været Tilhørere af disse Prædikener; og den anden til Læserne; og endeligen foruden 2de Register; Det ene over de nyttigste Ting og Ordenen i denne Tractat og det andet over alle de Skriftens Sprog, som heri ei allene ere blevne anførte, men og til deels fra vrangge Fortolkninger befriede, og derimod grundigen og ret forklarede, til Læserens Nytte og Opbyggelse: Efter de Bibelste Bøgers Orden indrettet og vist, paa hvilken Side et hvert Sprog er at finde. Den gunstige Læser seer uden Banskkelighed af Titelen, at Forfatterens Hoved-Mærke, med dette Skrift, er, at blotte og opdage det Hylleri og Skinhellighed, som Menneskene stræbe at formumme med Gudfrygtigheds Masse; at vise dens Bederskyggelighed for Gud og dens Farlighed for Mennesket, og at lede det paa den sande Helligheds og Omvendelses Vej. Hvorved han dog gaaer saa varli-

gen

gen tilbærts, at han hverken paa den ene Side kaster Børnenes Brød for Hunde, ei heller paa den anden Side slaer og forjaeger Børnene med Hunde-Bidffe. Som da Hyllerte og Skinhellighed, desværre! har fundet saa stor Indfyndelse i Menneskenes Hjertes, at gode Christne ei alene midt i deres Gudsfrøgt ikke kand vide sig sikker for dens Anfægtning, men de fleste Mennesker vel og paa denne falste Grund bygge deres Saligheds-Saa og derover gaae glip af dens Besiddelse; Saa viser Forfatteren grundig og fyndigen, hvorledes hermed tilgaaer, og da 1) hvor vidt et Menneske kand gaae paa Veien til Himmelen og dog ikkuns være næstken Christen; se. paa XX Trappetrin, (som man, for Bidløstigheds skyld, vil henvisse Læseren til Afhandlingens selv at læse:)

2) Hvoraf det kommer at mange Mennesker gaae saa vidt, at de ere næstken Christne: 3) Hvoraf det kommer, at mange ere ikkuns næstken Christne? og 4) hvorfor de, som ere næstken Christne, gaae ikke videre? nemlig at de blive ganske Christne. Han viser dernæst, at det er ikke saa læt at blive salig, som mange bilde sig ind; og

at et Menneſſe altsaa maae ofte gaae i ſig ſelv og underſøge, fornemmelig af 5 Aars- ſager, hvem og hvo han er? Derfra gaaer han til at lære; hvoraf et Menneſſe ſkal kiænde, om han er en ſand Chriſten, og ſætter derpaa 8te Kiendetegn. Ved at an- ſtille denne Underſøgning, advarer han en Chriſten at ſee vel til, at han ei er ikkun næſten en Chriſten, ſom en Sag, der er u-nyttig, trøſteløs, og farlig. Derimod formaner han, at beſlitte ſig paa, at bli- ve ganſke og aldeles en Chriſten; og det for 5 Hoved-Aarsagers Skyld; ja ſiger endeli- gen, hvad man ſkal giøre, for at blive ganſke og aldeles Chriſtne, hvorved han giver 3 Regler, at tage vel i Agt. San- delig! denne liden Piece fortjener uden Modſigelse Navn af en ligesaa grundig ſom practiſk Underviisning for en Hytler og Skin-Chriſten, til at vejlede ham paa den ſande Helligheds og Chriſtendoms Bet; En Frugt, ſom enhver u-feilbarlig ſkal høſte, der igiennemlæſer Bogen med Andagt, og ved Guds Naades Biſtand practicerer dens Lærdomme; og hvad Bekoſtning er da vel bedre anvendt, end 1 M^{cl}. 10 ſk. paa et Bærl af dette Slags?

Petersborg.

Fortsettelse af Udtoget (som i næst forrige No. 4 blev begyndt) af Commentarii Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae Tomo IX &c.

End videre har i denne Classe fundet Sted: Hr. Krafts Forsøg til at applicere Algebra i Krigs-Bygnings-Kunsten. Hr. Moulæ Afhandling de maximis in figuris rectilineis, og Hr. Dan. Bernouilli om Bevægelsens Forandring formedelst en excentrissk Sammenlødelse. Den physiske Classe opviser denne Sinds: Hr. Krafts Disputatz om Thermometris; Hr. Weitbrechts Anatomiske Erfaringer om Musculis i Læberne, i Tunge=Beenet, i Struben, i Tungen, og i Hovedet af Luft=Rørene; Samme Auctors Erfaringer, som han har haft ved at anotomere et ungt Mennecke, hvis Hænder og Føder havde en ganske selsom Skikkelse, og en Forklaring over Vanskeligheden i de Forsøge, man har at anstille over Vandets Opstigelse i de saa kaldede Haar=Rør. Efter disse 2de følge to Botaniske Afhandlinger, af hvilke Hr. Amman er Forfatter. Den ene handler de Alsinanthemo Thalii; Den anden de Betula pumila, so-

lio subrotundo. Endeligen findes i denne Klasse trende af Hr. Krafts Academiske Forelæsninger, hvoraf de to første indeholde hans meteorologiske Erfaringer fra 1726 til 1736, og den 3die indbefatter de samme for 1737. Udi den historiske Klasse have følgende Stykker faaet Sted: Hr. Bayers Geographie af Rusland saa vel som de omkringliggende Lande, ved det Aar efter Christi Fødsel 948; og Hr. Professor Heinsii Erfaringer ved den Forbørkelse i Maanen, som skeede den 8 Sept. 1737. I Begyndelsen af denne Deel finder man adskillige Breve, som ere blevne veriede imellem det Petersborgiske og Portugisiske eller Lissaboniske Academie.

Dresden.

Nu kand man her tiene Liebhabere med: Geschichte Conradi des Grossen, Gebornen Grafen von Wettin, Marggrafen zu Meissen und Lausitz, aus tüchtigen Urkunden zusammengetragen von Christian Schötzgen. I 8vo, i Alphabet. Dette er et nyt Bæviis paa Forfatterens store Indsigt i den Sachsiske Historie, hvorpaa han endog har givet mange Breve i sin saa kaldet Diplomatische Nachlese

se von Ober-Sachsen, og i mange andre Smaa-Skrifter. Det nærværende har han deelt i 2 Bøger. I den første har han beskrevet Marggrav Conrads Levnet i 7 Capitler; hvilket han overalt besyrtler med troværdige og til største Deelen forhen utrykte Documenter. I den anden Bog undersøges de pragmatiske Omstændigheder ved denne Herres Person, hans Regiering og Lande, hans Titel og Baaben, hans og hans Underdaneres Religion. Han melder dernæst om Stifter- og Klosternes Tilstand, om Regalier, om Statter og Afgifter, om Mønte- og andre Landsherlige Rettigheder, om Marggrav Conrads Hof-Holdning, om Underdanerne, Adelen, Stæderne og Bondestanden, Ja, han giver med det samme Efterretning om de øvrige Herrer, som paa den Tid have regieret i de Sachsiske Lande. Vel er det sandt, at nogle faa af disse Capitler vil vel komme somme Læsere noget magere for; Men det kand ingen synes underlig om, som veed, at der er efterladt os lidet eller intet tilforladeligt til Oplysning i den Sachsiske Historie for det 12 Seculum; og at det lidet, som

De gamle Stribenter have optegnet, er fuldt af Fabler.

London.

Her er for nogen Tid siden bleven ved en trykt Prænumerations - Notification bekendtgjort, at en vis Forlægger har i Sinde, at lade udstikke i Kobber 20 gl. og rare Statuer, som til Florenz og Rom ere blevne bevarede fra Undergang. Pladerne ere af en anseelig Størrelse, og blive trykte paa det bedste Regal - Papir. Tegningerne ere allesammen af en berømt Mester, navnlig Dalton, forfærdigede. Og man lover til Udstikningen at vilje betjene sig af de berømteste, saavel Engelse, som udenlandske Mestere. De som have Lust, at prænumerere, betale 20 Engelse Skilling forud, og 8 Sous imod hvert Stykkes Annamelse. Den saa betitlede døende Fegtmester findes her allerede tilkiøbs. Samme er stukken af Hr. Wagner i Benedig og roses for sin Smukhed af alle Kiændere.

Leipzig.

Den Deel af Novis Actis Eruditorum, som er skreven for Augusti-Maaned, indeholder følgende Artikler: 1) Lud. Ant. Muratorii Antiquitates Italiae medii aevi. Tomus V. Mediolani, 1741, Fol. 7 Alph. 4 Art; 2) Justi Foutanini, Archiepiscopi Ancyrani, Historiae literariae Aquilejensis Libri V, Opus posthumum. Romae, 1742, 4, 2 Alph. 15 Art; 3) Hieronymi Fracastorii, Veronensis, Adami Fumani, Canonici Veronensis, & Nic. Archii, Comitum, Carminum editio secunda, mirum in modum locupletior, ornatio, & in Tomos II. distributa. In Tomo primo Italicae Fracastorii Epistolae adiectae, nunc primum summo studio quaesitae, & congestae; inter quas eminent longiores illae amoebeae, seu potius libelli, Jo. Bapt. Rhamnussii & Fracastorii de Nili incremento. Patavii, 1739, stor 4, 5 Alph. 16 Art; 4) Leges XII Tabularum, suis, quotquot reperiri potuerunt, fragmentis restitutae, & observationibus critico-antiquariis

riis illustratæ, a Jo. Nic. Funccio, Marburgensi. Rintelii, 1744, 4, 2 Alph. 17 Ark; 5) A Treatise of Midwifery, by Fielding Ould. At Dublin, 1742, stor 8, 15 Ark, 2 Raaberstf.; 6) An Impartial Inquiry into the Seat of the immediate Organ of Sight, by John Taylor, M. D. At London, 1743, stor 8, 4 Ark; 7) Christiani Sigism. Georgii, Prof. Publ. in Academia Wittenbergenfi, Apparatus philologico-theologicus ad Evangelia, Domini festisque diebus dicata. Volumen I. Lipsiæ, 1745, 4, 3 Alphabet.

Her er kommet fra Pressen: Corpus Juris Publici S. R. J. Academicum, enthaltend des heiligen Römischen Reichs Grund-Gesetze, Insonderheit die Guldene Bulle, den Land-und Religions-auch Westphälisch und andere Frieden, zusamengetragen von Joh. Jac. Schmaus. Neue, um ein merckliches vermehrte Auflage. 3 stor svo. 4. Alphab. 8 Ark. Dette er det 4de Oplag af et Skrift, som er den studerendellngdom til en u-beskrivelig Nytte, og kand samme ikke noksom anprises; anseet man finder derudi det i en

Samo

Samling, hvad der udtrædes af den store Mængde, man har, af gamle og nye Rigs-Love, til at bilægge og kende paa de mange Spørgsmaal, som nu omdage omtvistes. Vel have Hr. Struve, Gritsch og Kahle haft samme Absigt med deres Op-lage af deilige Samlinger; Men Hr. Hof-Raad Schmaus anmærker, at den første har tilegnet sig selv sit hele Værk; Den anden derimod indrykker Stykker, som ganske ikke passe sig i Samlinger af dette Slags; og endeligen at den 3die ikke har været saadant et Arbeid voren; Men har ikkuns til største Deelen udskrevet korteligen Indholden af de Rigs-Officer, som i Aaret 1720 bleve udgivne til Regensborg. Derpaa besvarer han Hr. Geheime-Raad Mosers Anmærkninger, i hvilke han udi sin Stats-Ret har haft adskilligt paa den Schmausiske Samling at udsette, sc. at han har sagt, at deri deels findes mange Ting, som ikke behøre i et Corpus Juris publici; deels at han har anført lange Remser af Ting, som han havde ikkuns haft nødvendig Udtoogs-viis at anføre og s. m. I det øvrige lover Hof-Raaden ved et nyt Dplag af dette Værk at vil-

vilde hofsote Anmærkninger og Forklaringer over adskillige Stæder, som endnu land synes Læserne vanskelige at forstaae.

Altona.

Brøderne Korte have trykt: Kurze historische Nachricht von der feyerlichen Einweihung des Königlischen Gymnasii in der Stadt Altona, welche auf allerhöchsten Befehl den 26 May des Jahres 1744 glücklich und erwünscht vollzogen worden, nebst der Königlischen Fundation, auch andern hieher gehörigen Acten, und an das Licht getretenen Schriften. 34to. 1 Alph. 12 Ark. Denne Samling indeholder adskillige grundigen og lærdt forfattede Afhandlinger og Undersøgninger, hvilke, i Anledning af det Kongel. Altonaiske Gymnasii Indvielse, bleve sendte for Lyset. Til disse maa man regne Hr. Profr. Dethardings Skrift, hvori han forfegter, at Danmark aldrig nogensinde har været det Tydske Rige underdanigt; Saa vel som og Hr. Profr. Profens Tanker, de Divinatione politica, eller Stats-Prophetering; Hr. M. Schützens Sendes-Brev om de gamle Tydskes Skole-Anstalter og endeligen Hr. Prorector Wip-pels

pels Verosimilia de Tabula Cebetis. Den Tale, med hvilken Græven af Lynar, efter Hans Kongel. Majest. aller-naadigste Ordre, har aabnet dette Gymnast Brug, saabelsom og det ypperlige Poema af den berømmelige Hr. Reichard, fortæne hver i sit Slags Navn af Mesters Stykker, og ere alleene i Stand til at forskaffe denne Bog sine Læseres Yndest.

Vien.

Den Kæiserl. og Kongel. Ungarisk og Bøhmiske Hof-Raad, Hr. af Jordan, som endnu staaer i frisk Minde hos den lærde Verden, formedelt det saa vel skrefne som lille Bærl de Archipincernatu Bohemiæ, har endnu sendt et lærdt Bærl fra haanden, hvis Titul strax lærer dets Værdie. Samme er trykt hos J. Jahn og G. Kurtzboek, og fører følgende Paaskrift: De Originibus Slavicis opus chronologico-geographico-historicum, ab antiquitate literis nota, in Se-culum usque Christianum decimum, ex fontibus ipsis antiquis Scriptorum, tum Romanorum, tum Græcorum, & ex historiis variarum aliarum gentium, ad res Slavicis illustrandas facientium, deduc-

ductum. Tomus I, seu Pars I, Introductio in origines Slavicas, in capita 29 divisa, de Slavis præcipue, tum vero & de aliis gentibus, ad Slavicas res illustrandas facientibus, Boiis, Illyriis, Marcomannis, Quadis, Alamanis, Vandalis, Gothis, Herulis, Langobardis, Gepidis, Boioariis, Thuringis, & Saxonibus, tractans; cui accedit conspectus generalis in totum Opus, nec non Index triplex locupletissimus, Chronologicus, Geographicus, & Historicus. Tomus II, seu Pars II, III. & IV, Apparatum triplicem Chronologicum, circa æras, seu rationes computandi, &c. Geographicum, circa Slavorum olim & nunc sedes, &c. Historicum, circa gesta & fata, tum aliorum, ad res Slavicas illustrandas facientium, populorum, comprehendens. in Folio. Denne vidtløstige Titel kand tiene i Steden for en Fortale, som den, der giver en fuldstændig Efterretning om Skriftets Indhold. Det er i sig selv en Sag, som geleides med store Vanskeligheder, at skrive de Gentium originibus; men det synes i Særdeleshed at være Besværligheder underkast, at indlade sig i ori-

origines Slavicas ; thi der ere vel ikkuns
 faa u-lyndige om, hvorvidt dette Navn
 har grebet om sig. Ikke desto mindre har
 Hr. Hof-Raad af Jordan i dette Bærk i-
 giennemgaaet de Slaviske Folkets Histo-
 rie for hele 10 Secula, og tillige anmærket
 alt hvad der kunde tiene til Oplysning af
 de allerældste Historie-Skrivere, med saa-
 dan Flid, at hans Bærk fortjener,
 at ansees for et fuldständigt Arbeid
 i den Slaviske Historie. Dersom no-
 gen skulde ikke vilde underskrive den
 Meening de emigratione Czechi og
 Lechi, der er en Grund, hvorpaa
 Forfatteren bygger mange vigtige ting;
 Maatte han behage, at tage i Betragt-
 ning, at man om de ældste Tider ikke
 besidder eller kand overkomme tilfor-
 ladelige Documenter, hvorfor man som
 oftest for de Tider maa behjælpe sig med
 rimelige Gietninger. Man veed imid-
 lertid, at det ikke har kostet Forfatte-
 ren liden Møie eller Bekostning, at
 undersøge i Særdeleshed Vias Romano-
 rum i de Østerrigiske Arve-Lande; hvil-
 ken Undersøgning besønderlig vil kom-
 me Elskere af de Romerske Antiqui-
 te-

teter vel tilpas. Man er i det øvrige forvissat om, at de anvendte Bekostninger ingenlunde veie op med den Roes, som Forfatteren med dette Værk har forhørvet.

Paris.

Udi Pierre Jean Mariettes Bogtrykkeri er bleven trykt udi 4to : *Traité des Causes, des accidens, & de la cure de la Peste ; avec un Recueil d'Observations & un détail circonstancié des précautions qu'on y a prises, pour subvenir aux besoins des peuples affligés de cette maladie, ou pour la prévenir dans les lieux qui en sont menacés.* Fait & imprimé par l'ordre du Roi.

Desprez og Cavelier have nu begyndt at udlevere til Prænumeranterne de otte første Bind af den store Bible de Sacy, om hvilket Værk man tilforn i disse Tidender har givet Efterretning; som det, der skal udgiøre 32 Bind i 8vo. Prænumeranterne kommer det paa 90 Livres at staae, som i 5 Terminer skal udbetales.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

7.

Den 18 Februarii. 1746.

Kiøbenhavn.

Man finder her et lidet Skrift paa 2 $\frac{1}{2}$ Ark at være trykt i 8vo. under Paa- skrift: Mag. Georg Ursins, fordm Guds Ords Tiener, først ved den Danske og Norske Kirke i London i Engeland paa Tolvte, siden i Nascov i Lolland paa Tiortende Aar, Tale holden i Nascovs Kirke den 24 Aprilis Anno 1715. Just under Slaget med de Svenske paa Colberger Hønde, efter Hans Død i Trykken udgivet af Hans eeneste efterlevende Søn Friderich Ursin Phil. Baccal. & Juris Studios, Og findes

hos hannem tilkiøbs. Udgiveren Monsieur Urfin haver ved et Tilskrift opofret Hans Majestæt vores allernaadigste Konge disse Blade. Derpaa følger den bemeldte Tale, som Salig Mag. Urfin lod sin Meenighed sammenkalde til at høre, der man saae den Danske Flode at komme under fulde Seigl til Undsetning og gaae løs paa en overmodig Fiende, der truede bort Fæderneland, men i sær de der om-
 liggende Kyster med Sværdet, Brand og Ødelæggelse. En fast Tillid til den Allmægtige geleidet med en patriotisk Iver til at hielppe til Seieren det de kunde, drev da Meenigheden til Kirken i Mængde; Og viser da den Sal. Forfatter i Indgangs-
 Talen fornemmeligen, at Seieren over Fiender hænger meere af Bøn til Gud end af Tapperhed i at bruge Sværdet; hvorfor han og bevægeligen opmuntret dem til at indfalde til Gud med Bøn, og derhos at bede andægtigen, for at tilbede deres sigtende Brødre Lykke, Seier og Saltighed. Saadan Bøn lægger han da sin Meenighed i Munden, og har toget den af 2 Chronic. 20 c. 12 v. Til en Indledning til denne Textes Afhandling iglen-

nem

nemgaaer han Josaphats, som en af de bedste Konger, af Jesse-Stamme paa Davids Throne, hans Bøn; og, iblant mange andre Dyder, hvoraf han, som en god Konge var prisværdig, anfører til hans Roes, at han, saa snart han hørde, at mægtige Fiender rustede sig imod ham, allerførst faldt ind til GUD, lod udraabe en almindelig Folkets Forsamling i Templet for at søge Hielp af H Erren; hvor han da gjorde til GUD den Bøn, som den ovenanførte Text er Slutningen af. Forfatteren forestiller da af Textens Ord 3de Stykker, nemlig at Josaphat deri 1) Skyder sig ind for GUD, som den store Over-Dommer; 2) blotter og bekænder sin og Sinnes Afmagt; 3) har en fast Tillid om Hielp til GUD. Efter disse tre Hoved-Deelinger fremsætter Forfatteren i Anledning af de samme, følgende Under-Deelinger: nemlig af den 1) at, som GUD er altid retfærdig i sine Domme, maa Dommen falde saaledes ud, at, 1) de Hævn gierige og Grumme straffes; 2) de Bedrøvede og Elendige, som sulle til Ham, ræddes; Af den 2) at Josaphat bekænder her sin Mangel, 1) paa Kræfter, 2) paa For-

stand og gode Raad, disse ere de Sager og
 Lærdomme, hvis Exegefin den Salig
 Forfatter har forfattet paa saa grundig,
 fyndig og opvækkelig en Maade, som Ein-
 gens Vigtighed udkræver: Paa en Maade
 som lærer retteligen, at voldgive sin Sag
 i den albise Overdommers Hænder, som
 gjør Ræt og Rætfærdighed i Dom;
 Paa en Maade, som viser grundigen, det
 et Land ikke maa stole paa sin egen Styrke
 og Magt, der imod HErrens Magtens
 Arm, er ikkuns som Rør-Stilke at helde
 sig til; Paa en Maade, der lærer at mis-
 tvile om sin egen Visdom og Raad, som
 GUD kand gjøre til Daarlighed; og ende-
 lig paa en Maade, som kunde indprente i
 de Tilstædeværende og Efterkommerne en
 fuld Tillid til GUD, til at lade vore Dine
 vogte paa HErren, fra hvilken vores Frel-
 se kommer.

Halle.

Hos Joh. Andr. Bauern er kommen fra
 Bressen: Siegm. Jac. Baumgartens theo-
 logische Bedencken, dritte Sammlung in
 8vo. 1 Alph. 1 Ark, foruden Fortalen, der
 der udgør 10 Ark. Fortalen er til største
 Deelen skreven til at forklare og forsvare

De

de to foregaaende Samlinger. Først forfegter D. Baumgarten den Dom, som han har affagt om Herrhuterne og som har fundet saa mange Bestridere. Iblant andet er derved det Brev i sær mærkværdigt, som i Herrnhuthernes Navn er blevet skrevet til Liefland, og hvori de anholde om en Religions-Forsamling. Hr. Dr. Baumgarten igiendriver samme Stykke for Stykke, og anstiller en nøie Undersøgning, om man ogsaa kand regne de Herrhutiske Brødre til den Evangelist Lutheriske Kirke, til hvilken de ikkuns foregive sig at henhøre, saa ofte, som dem synes, at deres Fordeel udkræver det; Men derimod nægte ei allene med Sierninger deres Forbindelse med samme, men sige sig endog ganske fra den, saa ofte de finde det fordeedagtigt. Fremdeles forsvarer Forfatteren sin 14de Betænkning, som i den anden Samling var det 6te Stykke, og var forfattet i det theologiske Facultets Navn; Samme handler om Siftermaals Utillirækkelighed imellem saadanne Personer, som til Ægte-Standen ere udøgtige. Det theologiske Facultet havde erklæret slige Siftermaale for

utilladelige. Men her bliver nu et andet Spørgsmaal, nemlig om deslige Siftermaale bør adskilles, naar de ere blevne fuldbyrdede? hvor paa det juridiske Facultet haver erklæret saadanne Siftermaale for tilladelige. Bederparten, som Forfatteren her har med at bestille, er den afdøde Cankler von Ludevig, som havde angrebet ham i de saa kaldede Intelligens-Blåttern, og ei allene brugt u-rigtige Begreber og Slutninger imod ham, men end og anført u-grundede historiske Efterretninger. Det bliver ved denne Leilighed lagt tydelig nok for Dagen, hvor lidet man kand forlade sig til Canklerens historiske Oprigtighed, iligemaade at han har gjort sig saadanne Begreber om Ægte-Standen, som ere en lærd Mand u-ansændige, og endeligen at han er gaaen vidt over Friheds Grændser imod de saa kaldede Intelligens-Blade. Denne nærværende Samling i sig selv af theologiske Betænkninger indeholder fem Stykker, og gaaer altsaa fra den 17de til den 21 Betænkning, af hvilke de 4re sidste ere ikkuns korte, men den første derimod desto længer. Samme er en Critique over en Bog, som 1742 udgik til Königsberg og er

saaledes bevitlet: Grund, Einfalt und Hø-
 heit, der Genugthuung Christi. De fornem-
 meste Hypotheser deri vare disse, at Ver-
 den er bleven skabt for Jesu Christi
 Skyld; og at Christus har maattet lide
 af den Aarsag, at GUD, med at taale
 Synden, havde gjort et Skaar i Lovens
 Anseelse, og givet Anledning til dens For-
 agt; hvorudover disse Følger formedelst
 Christi Død havde skuldet forebygges.
 Hr. Dr. Baumgarten havde i Forstningen
 forfattet sin Betænkning i Form af en
 Recension, der skulde været indrykket i en
 Journal. Men, da der for visse Aarsager
 Skyld blev intet af, sendte han den til
 Forfatteren af bemeldte Tractat, hvilken
 og svarede og i et nyt Oplag af sit Værk
 stræbte videre at retfærdiggjøre sin Sag i
 Anmærkninger. Men, som det herud-
 over ordedes iblant de Lærde, at Hr. Dr.
 Baumgartens Betænkninger af merberør-
 te Forfatter var sket fuldkommen fyl-
 dest; ja, at hans første Arbeid derfor nok
 ikke kom for Lyset; Saa har han derved
 fundet sig beføiet, til at lægge det ved den-
 ne Leilighed for den lærde Verdens Dine.
 Det ovenmeldte Skrift er tilligemed ind-

rykt ganske, og efter Paragraphorum Ord-
 den igiennemgaaet. Den 18de Betænk-
 ning angaaer en Kones Siftermaal med
 en anden i Hendes Mand's levende Live,
 hvilket tildrog sig af en Bildfarelse i den
 sidste Tyrkiske Krig. Den 19de handler
 om en Jøde-Drengs Daab. Den 20de
 bestaaer af adskillige Spørgsmaales Bes-
 svaring og endelig handler den 21de Be-
 tænkning om et omtvistet Præste-Bal og
 Lemmernes Forhold i Menigheden, mens
 Balet staaer under Dispute. Som et
 Anhang er der føjet til denne Samling
 Resten af den saa kaldet casuistiske Pastro-
 ral Theologie, som i de forrige Samling-
 ger var bleven begyndt. Samme be-
 staaer af sex Afsnitte, i hvilke, ligesom
 i de forrige, der siges meget med faae
 Ord, og gives skønne Anledninger til
 mange vigtige og forblummede Spørgs-
 maale at opløse og besvare.

London.

I Holland er den 3die Deel kommen for
 Lyset af et Værk, der fører følgende Baa-
 skrift: Emanuels Swedenborgii, Sacrae
 Regiae Majestatis Regniqve Sueciae Colle-
 gii Metallici Assessoris, Regnum anima-
 le

le anatomice, physice & philosophice illustratum. I stor 4to. 21 Ark. Indretningen i dette Bærk, saavel som Hr. Swedenborgs Skrivemaade er formodentlig allerede af de 2 første Deele, den største Deel af den lærde Verden bekjendt. Saa at enhver, som har seet de foregaaende, og forekommer denne, Fulde neppe giæte fejl af Auctor, om han endstjont havde fordult sit Navn. I denne 3die Deel indeholdes Afhandlingen om Følelsen og Smagen. I Begyndelsen beskrives Huden, med dertil behørende Deele; Men paa saadan en Maade, at man ei tørde ved at undre sig over, om den hele Physiologie var tillige i Anmærkningerne bleven afhandlet. Derpaa følger en kort Forflaring over Følelsen i Almindelighed; hvilken giver Plads for en anden, som er des længer, om de organiske Forme i Almindelighed, hvilken sidste dog nok bliver for de fleste Læsere for høi at begribe. Derfra begiver Forfatteren sig til Følelsen i Besønderlighed, og i det andet Capitel til Smagen. Men det er at undre over, hvorfor Hr. Swedenborg har næsten med Taushed forbigaaet Tungens Anatomiske

ste Afhandling; da han dog i Hudens Beskrivelse har været saa vidtløftig.

Paris.

Le Breton lader her trykke paa Forstud et vidtløftigt Bærk, paa 5 Tomer i Folio, under følgende Titel: Encyclopedie, ou Dictionnaire universel des Artes & des Sciences. Dette Bærk er snart intet andet, end en Oversættelse af den lærde Engellænders, Ephraim Chambers Encyclopedie. Det Ord: Encyclopedie kand allene give tilkiænde, hvad man har i dette Bærk at søge. Det indeholder Forklaringer over alle Kunst-Ord og Ting, som forekomme baade i de Geistlige og Verdslige Videnskaber, i de frie og mechaniske Kunster. Fremdeles finder man deri en Beskrivelse over alle de Ting, som enten Naturen eller Kunsten har tilvetebragt; End videre: Kirke- Borgerlige- Krigs- og Handels- Væsenets Oprindelse, Fremgang og nærværende Tilstand; Theologorum, Medicorum, Philosophorum, Antiquariorum, Mathematicorum, Criticorum &c. adskillige Systemata, Secter, Meeninger, &c. Heraf seer enhver lettelig at der vil et stærkt Arbeid til at forførdige

dige et Værk af det Slags; ja man skulde slutte, at Mænd af alle Videnskaber, eller i det mindste mange, maatte have arbejdet derpaa; Ikke desto mindre er det dog een Mands Arbejde, som der for har lagt sig des større Ære ind; Allerhelst da den er saaledes skreven, at der neppe skal kunde opvises nogen anden Ordbog, som i Godhed kand settes i Ligning med denne. Thi Herr Chambiers har truffen en smukt Val ved det, han har udtaget af Skribentere, og overalt ladet see en stærk skionende Kraft, Saa udviser han og sin skarpe Indsigt i alle Kunster og Videnskaber, i det han har grandt indseet Sammenhængen i alle Ting, og rettet sig derefter i Afhandlingen. Hvor udover han og næsten ved hver Artikel, dog ikke i Almindelighed, men ved hver Omstændighed i sær, henviser Læseren til andre Artikler i Mængde. Udi Oversættelsen skal Barket udgiøre 5 Bind i Folio. Paa et hvert Exemplar, paa Middelpapir, som det hele Værk bliver trykt paa, skal strax prænumereres 48 Franske Livres, men imod det 1te, 2det og 3die Binds Annæmmelse betales, til Efterstud for hvert,

Livres, og endeligen, naar de 2 sidste To-
 mer imodtages, 27 Livres; hvilket ud-
 gjør i alt 135 Franske Bund: Men naar
 Prænumerations-Tiden er omme, bliver
 Værket ikke ringere at bekomme, end for
 190 Livres i raa Materie. Enhver, som
 vil have dette Værk trykt paa stort Papir,
 betaler forud 100 Franske Bund, og ved
 hele Værkets Annammelse lige saa meget.
 Ved det 1748 Aars Udgang skal alle To-
 merne v: D: blive færdige. Udi de hosføie-
 ede Koberstykker bliver gjort nogen For-
 andring, nemlig at de blive forøgede i det
 mindste til 120 flere i Tallet; og skulke
 saaledes, at de næsten kand gjøre et besøn-
 derligt Bind.

Wittenberg.

Hr. Rudolph Frid: von Wichmanns-
 hausen, Superintendent i Churstaden
 Liebenwerda har ved Trykken udgivet en
 grundig Afhandling paa 7 Ark i 8vo,
 som fører følgende Paafrist: Unter-
 schied der Natur und Gnade bey Ausü-
 bung der falschen und wahren Versöhn-
 lichkeit gegen unsere Beleidiger. Efter-
 at Forfatteren foran har sat et vel skreven
 Tilgænnelses Skrift til hans Hr. Fader,

Den

den Sachsiske Geh: Kammer- og Berg- Raad, Hr. Joh. George af Wichmannshausen, gjør han Begyndelsen med en Forberedelse, hvort der handles om Naturens Bedrageri med Skin- og Ansættelses Dyder, saavel i Almindelighed, som i Forsonlighed imod vore Fiender og Forførere i særdeleshed. Afhandlingen selv bestaaer af 3 Capitler; i hvilke Forfællen imellem Naturen og Raaden i at udøve Forsonlighed imod vore Fiender, forklares tydeligen, og vises, deels af sine Grunde, deels af sin Bessaffenhed og Egenkab, og endeligen i Betragtning af sit Endemaal og Hensigt: hvilket altsammen ved et Anhang af en kort Igentagelse bliver stærket og ført Læseren eftertrykkelig til Gemynte. Den Høilærde Forfatter bygger paa faste Grunde, giver overalt en stor Læsnng tilkiende, og udtrykker sig paa en ordentlig og opmuntrende Maade.

Amsterdam.

Boghandleren Mortier har til Leipsig ladet trykke: Gründliche historische Nachricht von dem Theerwasser, dessen herrlichen medicinischen Tugenden, Zubereitung und Gebrauch, und auf was Art diese

Disse vortreffliche Arzeneer zuerst von America nach Irreland überbracht, daselbst in vielen Kranckheiten mit grossem Nutzen versuchet und zum algemeinen Besten kund gemacht worden sey, durch Ihro Hochwürdigen Gnaden Hr. George Berkeley, Doctern der Gottesgelahrtheit der hohen Englischen Kirche, Bischof zu Cloyne in Irreland. Aus dem Englischen Original zusammengetraegen und herausgegeben von Didrich Wessel Linden. 18vo 11 Ark. Herr Linden er vel en Læig Mand, men forstaaer sig derhos paa Chymie, og er bleven ombedet, at oversette Hr. Berkeleys Skrift i det Høitidske Sprog, hvor af han dog ikkuns har leveret et Udtog og selv lagt det øvrige til. Dette Skrift bestaaer af 5 Capitler. Det første handler om Tiærebåndets første Opfindning, det andet om dets Brug, Nytte og Tilberedelse; Af den sidste ere 3de Maader bekjændte, af hvilke een er brugelig i America, og de 2 andre af Hr. Bissop Berkeley opfundne. Den beste af dem er denne: Man øser 4 Qvarter kolde Vand paa 4 Qvarter Tiære, rører det i

5 els

5 eller 6 Minuter sammen med en Skee, dækker saa Kartet vel til og lader det staa stille i 3 Dage og Nætter, skummer det flittig, og øser saa det klare Vand deraf, og setter det hen i Glas til at bruges. Der næst i det 3die Capitel handler Forfatteren om Tiære-Bandets Misbrug; i det 4de om de Spotte-Skrifter, som ere skrevne imod Tiære-Band; og endeligen meddeeler han i det 5te sine egne Betænkninger om Tiære-Bandets Nytte. Iblant andet siger han, at han har befundet Tiære-Bandet at være i besønderlighed tjenligt imod Skørbug; ihvorvel det i Engeland bliver anseet for en Universal Medicin. Fortalen som bestaar næsten af 3 Ark, er ganske mærkværdig: Hr. Linden er deri meget fridømmende over en vis Licentiat Rubels Dristighed, som har foretaget sig, at ville indklæde Medicin-Lærdommen i mathematisk Dragt: Saa kommer og D. Ernsting ret tilpas med sin Nucleo Medicinæ quinquepartito, og i sær med den anden Deel af samme. I Anledning af disse bitruener Hr. Linden sig iblant andre af denne Expression: En Kunst

Kunst-Dommer gjorde over dette Skrift en tilstrækkelig Crisin, naar han sagde: at Doctoren forstoed sig endnu ikke selv paa *Materiam Medicam*. Foruden dette har han og erindret et og andet om den Cleviske Sundheds-Brønd.

Her og i Leipzig sælges: *Histoire Universelle depuis le Commencement du Monde jusqu' à present, traduite de l'Anglois d' une Societé de gens de Lettres. Den 6te Deel i 4, 4 Alph: 7 Ark, foruden Kobestykker. Denne Deel indeholder Resten af det 2 og 3 Capitel i den 2 Bog, hvori fortælles Macedoniernes Historie fra Alexandri Tider til Rigets Erobring ved Romerne; Seleucidarum Historie i Syrien, indtil de bleve overbundne af Romerne; Den Egyptiske Historie, fra dette Monarchies Begyndelse, indtil Landet blev gjort til en Romersk Provins, og de mærkværdigste Ting, som ere skeete i store og lille Armenien, i Ponto, Capadocia, Pergamo, Thracien, Epiro, Bithynien, Colchis, Iberien, Albanien, Bosphoro, Medien, Bactra, Edessa, Adiabene, Elmais, Caracene, Comagene, og Calcidene.*

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

8.

Den 25 Februarii. 1746.

Kjøbenhavn.

Under Bogtrykkers, Sr. Ernst Henrich Berlings Forlag, er nyligen kommen for Lyset et Skrift i 8vo, under Titel: Johan Hübners korte Spørgsmaal af den politiske Historie, indtil den nærværende Tid fortsatte og med et fuldstændigt Register forsynede. Første Deel, indeholdende Historien om Guds Folk, om de fire almindelige Monarchier, det Assyriske, Persiske, Græckiske og Romerske. Tillegemed den Tyrkiske Historie og de Romerske-Tydske Kæisere indtil denne Tid. I

5

8vo,

8vo. 688 Sider, foruden Fortalen og et fuldstændigt Register ved Enden. Endskjønt Titlen kortelig forklynder Skriftets Indhold, agter man dog dets Vigtighed saa stor, at følgende maae erindres: I Fortalen bliver Læseren meddeelt den Efterretning, at denne veltrufne Oversættelse har haft den Lykke, førend den kom under Pressen, at være igiennemseet og paa adskillige Steder rettet og forbedret af en lærd og i dette Studio særdeles erfaren Mand, og siden continueret indtil denne Tid, da den træder for Lyset; Saa at den deri har meget forud for den Indske Original. Den Nytte og store Influence, som det historiske Studium har næsten i alle Videnskaber, har gjort, at man længe har ønsket sig en politisk Historie, hvis Fortællinger vare accurate og paa lidelige, og hvori Fordrags-Maaden var ordentlig og tydelig; og da just disse Egenskaber treffe ind ved dette den berømmelige Hr. Hübners Skrift, hvori desuden Sammenhængen er ordentlig og fuldkommen, Afdeeltingerne Huskomsel-sen behjælpelige og Skrive-Maaden munter og flydende; Haver en vis Mecænas

agtet det frem for noget andet af det Slags fornødent at føres ved en lige vær- dig Oversættelse i Dansk Dragt, og Forlæggeren, ved at bekoste saa vigtigt et Værk til Trykken, gjort sig sine lærde Landsmænd forbundne. Som da de, der ville lægge sig grundigen efter det Historiske Studium, nødvendig maae lægge Grunden med den politiske Historie, om de ville gjøre den beste Fremgang i de øvrige Slags, og denne Bog indeholder den politiske eller Fundamental-Historien saa grundigen afhandlet, som oven er meldt; Saa seer enhver letteligen, hvor høi- ligen, den fortjener Elskere af den Historiske Videnskab at recommenderes. Det er bekendt, at Forlæggeren saavel har antaget i Prænumeration 3 Rtbl. D. paa denne første Deel af bemeldte Hübners Historie, som indbudet Elskere til at prænumerere ligesaa meget paa hver af de øvrige 9 Deele, saa og, at han endnu vil lade denne Deel for Prænumerationens-Prisen til enhver, som vil prænumerere paa de øvrige. Han haaber derfor, at Elskere af den Historiske Videnskab med u-fortøvet Prænumeration skal befordre

hans Foretagende, og det saa meget des
 heller, som man vel ikke uden Grund for-
 moder, at jo de fleste Kiændere og Elskere
 af Historien ønske dette skønne Værk at
 blive i det Danske Sprog til alles Nytte
 almindeligt. Denne første Koster ellers
 5 Mark.

Hag.

Den her værende Boghandler Neaulme
 har et lige saa vigtigt som vidtløftigt
 Værk i Arbeid, som skal komme for Lyset
 under Titel: Histoire ancienne Grecque
 & Romaine prouvée par les medailles.
 Samme skal efter den Indretning, man
 endnu har projecteret, udgiøre 15 Bind
 i Folio. Forfatteren har hidindtil taget
 i Betænkning, at nævne sit Navn; Dog
 gives den Forsikring, at det er en Mand,
 som er saa stort et Foretagende fuldkom-
 men voksen; Hans egentlige Absigt er at
 levere en fuldstændig Samling af alle de
 gamle Mønter, som i de nyere Tider ere
 blevne bekjændte, og som kand tiene den
 Grækkiske og Romerske Kirkes Historie til
 Oplysning. Ligesom han derved vil i agt
 tage en smul Orden, og henføre enhver
 Mønt til sin behørigte Classe; Saa vil
 han

han og høfste saadanne Forklaringer, hvori de mærkværdigste Omstændigheder anmærkes og forklares. Denne Samling skal ikke allene blive dem kjærkommen, som finde en Fornøielse i gamle Mønters Betragtning, men endog skaffe dem stor Nytte, der tractere denne Videnskab som en vigtig Deel af de lærde Studeringer; anset dem deri lægges samlede for Dien, ei allene alle de Mønter, der som kostbare Overblivelser af Antiquiteterne ere blevne bevarede indtil vore Tider; Men endog deres adskillige Forklaringer, som i en utallig Mængde af enkelte og rarblevne Skrifter have været hisset og her adspredte. Den lærde Verden har i lang Tid ynset sig et Værk af det Slags; Men de Vanskeligheder, hvormed dets Forfærdigelse geleides, har stændigen afskrækket alle, fra saa stort et Foretagende. Om Værkets almindelige Indretning kand allerede siges saa meget, at over enhver Mønt meddeeles først kortelig dens Historie og siden en criticff Forklaring over alle derved indløbende Omstændigheder, over de derpaa forestillede Figurer, de derpaa staaende Overskrifter, med et Ord:

Over alt, hvad Diet derpaa bliver vaer. Og da Overblivelser af Antiquiteter ere til Mønternes Forklaring meget fornødne, blive her hosføiede, ei allene alle de Statuer og Marmor-Steene, men endog De Vasa o: s: m: som Land sette Mønterne i et klarere Lyg. Forfatteren meener, at den Titel, han har udvalt, passer sig best paa dette Værk: anseet Historien saavel henter de kraftigste Bevis fra Mønterne, som disse ved hiin udfries fra et tykt Mørke. Værket bliver saaledes inddeelt, at det første Bind indeholder de Macedoniske Kongers Historie; Det andet de Ægyptiske Ptolomæos; Det 3die de Syriske Seleucidas; Det 4de Arfacidas af Parthien; Det 5te Kongerne af Bithynien, Ponto, Cappadocia, Posphoro o: s: v: Det 6te, 7de, 8de og 9de de Romerske Borgemeesters Mønter; Det 10de de Mønter, som ere slagne i de Romerske Colonier; Det 11te, 12te, 13de og 14de, dem af de Romerske Kæisere fra Julio Cæsare indtil Heraclium at regne; Men det 15de et fuldstændigt Register over alle de Mønter og mærkværdige Ting, som findes i alle de her opregnede Bind. De 4 Bind, som
 til

til de Romerske Borgemesteres Mønter ere bestemte, skal ei allene indbefatte en Forklaring over samme Mønter, men endog en fuldstændig Beskrivelse over den Romerske Republike, og alle de vigtige Ting, som i sammes Velmagts Tid ere passerede, samt alle de gamle Romeres saa vel geistlige som verdslige Skikke og Bedtægter. Hvad de første 5 Bind angaaer, som ere beskikkede til de Græske Mønters Forklaring, da lød man lettelig gjøre sig et Begreb om Indretningen i dem alle, af den første Tome, som nu allerede har forladt Pressen. Forfatteren har deri efter Hr. Vaillants Methode ladet sette for ved enhver Konges Beskrivelse den hans Hoved-Mønt, hvorpaa hans Billed best er truffen, men ved Enden af Historien ladet aftrykke alle de øvrige Mønter, som ere hinanden fuldkommen lige, naar man allene undtager Reversen. Beskrivelsen i sig selv har han indrettet saa fuldstændig, som mueligt har været; og holder han for, at end og den ringeste Omstændighed i Historien lød gøres vigtig, naar den finder sin Bevislighed i Mønter.

(Fortsættelsen skal følge i næste No.)

Paris.

Her er i 2 Bind in 12mo blevet trykt et Skrift, under Titel: Traite d'insectologie ou observations sur les pucerons, par Charles Bonnet de la Soc. Roiale de Londres. Den første Deel af dette Skrift udgør 228 Sider, og har 4 Kober-Stykker; Det andet 238 Sider, der ligeledes have 4 Kober-Stykker. Forfatteren af denne Bog er en ung Genfer, og en Baarørende af Hr. Trembley, Opdageren af de Søde-Bands-Fiicbene. Han har og værdigen traadt i hans Fodspor, anseet hans her omtalte Værk er forfattet med stor Agtsomhed og en u-gemeen Accurateesse recommenderer enhver Anmærkning, som i samme har faaet Sted. Alle de Figurer, med hvilke Værket er ziret, ere hans egne Hænders Arbeid, som er net truffet. I den 1te Deel indeholdes de Erfaringer, han har haft med det skadelige Slags Insect, som kaldes paa tydsk Meelthane og paa dansk, Melken-Orme. Af disse findes mange Slags, og haver man holdet for, at enhver Plante havde sin Art af disse Smaa-Orme, indtil man kom efter, at de ginge over fra en Plante til

til en uden, og tage til Tælle med mange Slags Bexter. Blant et hvert Slags af disse findes nogle med og andre uden Binger, og det er over adskillige Slags af disse samt deres Flender, Mr. Bonnet har leveret en vel skreven Beskrivelse. Den første Curiositet, han herved meddeeler, er, at iblant disse Hannerne ikke, som iblant Myggene, ere vingede og Hunnerne uden Binger; Men at enhver af Nettle-Ormene i alle deres Slags ere Hunner; som able af sig levende Dyr, deres Lige. Denne Anmærkning har allerede været Cestoni og Valisneri, ja endog Hr. af Reaumur bekendt; Men Hr. Bonnet har bedre oplyst den og med Mængde af uimodsigelige Erfaringer sat den uden for al Tvivl: Han har taget en Unge af dette Slags Orme i samme Dieblil, da den kom af Moders Liv, og sat i et Sylte-Glas halv-fuldt af Vand, i en suid-kommen Censomhed, samt forsynet den med Blade af de Trær, som disse Orme pleie at leve af, og derpaa lukket tæt til over Glasset. Han var altsaa fuldkommen forvissat, at denne Hun levede uden ringeste Bemandelse med nogen Han. Alle

Tilfælde i dens Levnet har han paa det nøieste efteragtet, saa som de adskillige Forandringer, der skeer i dens Hud, o: s: m: ja han har anmærket, at den igiennem sine 2 bagerste Horn giver den klævende Høning-Saft af sig, af hvilken dens Rion haver faaet det tydske Navn. Endeligen kom dens Tid til at yngle, og har den efterhaanden kastet henved 95 Unger; hvilkes Fødsels-Dage han nøie har tegnet. Denne Erfaring har han oftere efterforsket, og altid fundet en lige stor, eller i det mindste tilstrækkelig, Frugtbarhed til at yngle, uden Hanners Omgængelse.

(Fortsættelsen skal følge.)

Weimar.

Udi det 50 Stykke af Actis Historico-Ecclesiasticis bliver Læseren betient med Artikler, der føre følgende Titler: 1) Einzige schäßbare Nachrichten von der Griechischen Kirche, nemlich 1. Veränderung bey dem Patriarchat zu Constantinopel, 2. Von der Russischen Kirche, und von den Schriften des Erzbischofs Theophanes, 3. Von der Grosfürstin Catharina Alexiowna Annehmung der Griechischen Religion, 4. Von des Chans der Calmucken

Neia

Nelgung zur Griechischen Religion, 5. Von der freyen Religionsübung der Griechen zu Breslau. II) Nachricht von der heidnischen Religion der Calmucken. III) Nachricht von der Einweihung des Königl. Gymnasii zu Altona. IV) Des Hannöverschen Consistorii Befehl, keinen Fremden predigen zu lassen. V) Fürstl. Sildpurghäusischer Befehl, die an auswärtigen Orten erhaltene Copulation betreffend. VI) Jhtiges evangelisches Ministerium in dem Fürstenthum Sulzbach. VII) Lebensbeschreibung H. Georg. Nic. Köhlers. VIII) Von dem zu Königsberg verbotenen Buche: Vernünftige Gedanken von der Natur, und wie sich dessen Verfasser, der vor vielen Jahren abgestorbte Prof. Fischer, verantwortet habe. IX) Von den bisher herausgekommenen ärgerlichen Chroniken.

Göttingen.

Her hos Universitets-Boghandleren Joh. Pet. Schmidt bliver trykt et Bærk paa Prænumeration, som kaldes: Allgemetne Kirchengesichte. Durch den Hrn. Abt Fleury, Priester, Prior von Argenteuil, und Beichtvater des Königes in Frankreich.

reich. Aus dem Französischen übersetzt. Mit einer Vorrede Hr. Christian Gottlieb Jöchers, Doctors der Heil. Schrift und öffentlichen Lehrers der Historie auf der hohen Schule zu Leipzig. Første Bind. Enhver Deel bliver 4 Alphabeter stærk i Median-Quart. Forlæggeren haaber, at bringe i 12 Bind denne Oversættelse af det hele Værk, som i Frankken udgiør 36 duodetz-Bind, eller i 4to lige saa mange vidt-løstiq trykte. Hver Baaske- og Michaelis-Messe skal 1 Bind deraf træde for Lyset. Paa den 1te Deel er paa sidste Michaelis Messe blevet imodtaget 1 Rdlrs. Forskud, imod Qvitering. Men imod sammes Udlevering, som skal skee paa Baaske-Messen, i dette Aar, bliver betalt Esterkud 1 Rigsdaler; og tillige prænumerert paa den anden Deel 1 Rigsd. og Peer Prænumerationen lige paa samme Maade, paa alle de øvrige Deele; Saa at den hele tydske Oversættelse af dette Værk, som i Frankk koster over 80 Rdlr., skal ikke komme Prænumeranterne over paa 24 Rdlr. at staae.

London.

Hos F. Osborne er trykt et stort Værk, i
3 Bind

3 Bind i Folio, under Titel: A medicinal Dictionary by R. James M. D. Dette Bærk indeholder Læge-Kunstens Historie, og en Beskrivelse over de adskillige Forandringer, der ere skeete i Sygdommens Forklaring; over Anatomie - Kunstens Historie og Fremgang, og over Botaniquen; Fremdeles en Beskrivelse over de Menniskelige Legemers og Planternes Parter; Fortællinger af de fornemste beqveme Haangreb i Anatomien; Chirurgiens Historie og dens adskillige Operationer; Lægedoms-Midlernes Beskrivelse og deres rette Tilberedelse; samt en Fortegnelse paa alle Sygdomme, og de Hjelpe-Midler, som der imod ere tienslige. I dette store Bærk findes ellers indrykkede adskillige af Hippocratis Skrifter; den største Deel af alle den store Boerhaves Bærker; Hr. Dr. Heisters Chirurgie, alle det Franske Videnskabers Academies Anmerkninger, og alle de berømte Medicorum Levnets-Beskrivelser.

Leipzig.

Den første Deel af Novis Actis Eruditorum for September-Maaned a: p: indeholder efterfølgende Afhandlinger. 1)

Eras.

Erasmi Frœlich, Soc. Jesu Sacerdotis, An-
 nales compendiarii regni & Regum Syriae,
 nummis veteribus illustrati, deducti ab
 obitu Alexandri Magni, ad M. Pompeii in
 Syriam adventum. Viennæ Austriæ, 1744,
 Fol. 2 Alph. 14 Arf, 19 Robberstr. 2) C.
 Julii Cæsaris de Bello Gallico & Civili, nec
 non A. Hirtii & aliorum de Bellis Alexan-
 drino, Africano, & Hispaniensi, Commen-
 tarii. Notas & animadversiones addidit
 Thom. Bentlejus. Accessere conjecturæ
 & emendationes Jacobi Jurini, Londini,
 1742, stor 8, 1 Alph. 17 Arf; 3) Xeno-
 phontis Memorabilium Socratis dictorum
 Libri IV, Græce & Latine, cum Notis in-
 tegris Ernesti, aliorumque selectis; nunc
 variis, etiam novis, observationibus ad-
 aucti & illustrati. Oxonii, 1741, stor 8, 1
 Alph. og et halv Arf. 4) the German Spy,
 by Thomas Lediard. At London, 1740,
 stor 8, 1 Alph. 6 Arf. 5) Thomæ Schwen-
 cke, Prof. Anat. & Chir. Hag. Hæmato-
 logia, sive Sangvinis historia, experimen-
 tis passim superstructa. Hagæ Comitum,
 1743, stor 8. 15 Arf. 6) Herm. Boerhaave
 Prælectiones Academicæ in proprias In-
 stitutiones rei medicæ. Edidit, & Notas
 addi-

addidit, Albertus Haller. Tomus V. Pars prima, respiratio, loquela, semen masculinum; Pars secunda, menstrua, conceptus. Gottingæ, 1744, 8, 2 Alph. 19 Ark; 7) Gottfried Heinsii, Mitglieds der Ruffischen Academie der Wissenschaften, und Prof. Astronomiæ, Beschreibung des im Anfang des Jahres 1744 erschienenen Cometen. Petersburg, 1744, 4, 13 Ark, 4 Kobberstr. 8) Problema geometricum, propositum publice ab Anonymo Geometra; 9) Christiani Wolfii, Universitatis Halensis Cancellarii, Monitum de libro, qui nuperrime in Batavia prodiit sub titulo: La decouverte de la verité, & le Monde detrompé à l'égard de la Philosophie & de la religion; 10) Nova literaria.

I den 68 Deel af de saa kaldede zuberläufigen Nachrichten have de Afhandlingger, faaet Sted, som følge; 1) Eight Sermons preached in defence of the Trinity and the Incarnation of the Son of God, from the testimony of the most antient Jews, by Arthur Bedford, M. A. Chaplain to his Royal Highness, Friderick, Prince of Wales. London, 1741, i stor 8,

1 Alph. 2 Art. 2) Ludwig Anton Muratori Geschichte von Italien, nach Ordnung der Jahre vom Anfange der Christlichen Zeitrechnung bis auf das Jahr 1500, nebst einer Vorrede Herrn Christian Gottlieb Jöchers, der heil. Schrift Doctor, und der Geschichte öffentlicher Lehrer auf der hohen Schule zu Leipzig. Første Deel, fra Christi Fødsel indtil 221. Leipzig, 1745, 3 Alph. 15 $\frac{1}{2}$ Art; 3) D. Burcard. Gotthelf Scrivii Jurisprudencia heroica, seu jus, quo illustres utuntur, privatum, P. I, ex B. Auctoris schedia edidit & præfatus est Jo. Augustus Hellfeld, D. Jenæ, 1743, 4, 3 Alph. 3 Art.

Under Boghandlerens, Sam. Benjamin Walkers Forlag udgives her en smuk Oversættelse paa tydsk af det saa kaldet Engelske Klaghaus; hvori findes 57 opbyggede Engl. Litig-Prædikener, af de berømteste Forfattere, saasom Taylor, Parker og andre. Oversetteren er den bekjændte Hr. M. August Tittel; som allerede har gjort sig den lærde Verden forbunden ved Oversættelser, saavel af Matthæi Poli, som af den berømte Prideaux, Skrifter.

Sye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

9.

Den 4 Martii. 1746.

Kiøbenhavn.

Hr. Assessor L. Holbergs zirlige og nyttige Skrift, som nyeligen er lemet for Lyset med den Titel: Adskillige Heltinders og Navnkundige Dammers sammenligede Historier, efter Plutarchi Maade; bestaaer af 2 Tomer udi 8. og findes tilkiøbs hos Autorem for 1 Rdr. Den store Begjærlighed, med hvilken hans Helte-Historie er læst saa vel uden som indenlands, haver opmuntret ham til at forsærdige dette sidste Skrift efter samme Plan. Verket kand fornemmeligen recommen-

deres af de grundige moraliske Forberedelser, som alle bestaae af rare Materier. Udi den første Tomo anføres først den Danske Dronning Margareta og den Engelske Dronning Elisabeths Historie. Forberedelsen handler om Regjeringens Stiftelser, og viiser Autor, skøndt det synes et Paradox, af Exempler, at en Regjering kand saaledes indrettes, at Regenternes Dyder kand blive arvelige. Derpaa følger begge Dronningers Historie og endelig deres Sammenligning. De tvende paafølgende Damer ere Agrippina Junior og Catharina Medicea. Udi Forberedelsen viises de falske Domme, som gemeentligen gøres over Politicus: Og at ingen fortjener at kaldes en ægte Politicus, uden han har erhvervet sig Navn af enfoldig Ærlighed; hvilket iligemaade er en rar Materie. Den 3die Forberedelse, som er for Cleopatra og Annæ Bolena's Historie, handler om hvorledes den selv samme Ting kand erhverves ved stridige Midler. Derpaa følge Sibris og Chiossa. Udi Forberedelsen viises, at Naturen overgaar Konsten. Efter dem følge Mademoiselle de Montpensier og Madame de Mazarin.

Udi Forberedelsen til denne Historie vides de skadelige Følger af Ægteskabs Evang. Alle disse Materier ere udførte udi en levende Stil, efter Autoris Maade: De forlyfter og instruerer tillige, og endes dermed den første Tome. Indholden af den anden Part skal forklares udi næstfølgende lærde Tidender.

Her i Rothens Boglade findes et Brev til Købs under Titel: Henrici Benzeli, Acad. Lund. Procancell. & Scaniae Bleckingæque Episcopi, Syntagma Dissertationum in academia lundensi habitarum, quibus varia theologiæ, philologiæ, antiquitatum, & historiæ capita illustrantur; cum præfatione Joannis Erhardi Kappii, eloqv. in acad. Lips. Prof. coll. mai. princ. Socii & acad. Decemviri. Accessit rerum memorabilium Index. T. I. & II. 1745. 6 Alph. 8 Ark in 4to. Hr. Prof. Kappen i Leipzig har sat en Fortale for paa dette Brev, hvori man finder een Afhandling om de Fortrin, som de Protestantiske Academier have frem for de catholiske høie Skoler. Den korte Efterretning, om Biskop Benzeli's Levnet, som

der hos meddeeles, er værd at læse; anseet man finder deri meget, som har Indflydelse i den lærde Historie. Afhandlingerne i sig selv roser Hr. Profess. Kappen med Grund, som de, der med en grundig Lærdom og Læsning ere udarbejdede, og aflegger et siensynligt Beviis paa Forfatterens besønderlige Bund; thi omendstønt Materierne i sig selv af adskillige tilforn ere blevne undersøgte, blive de dog her langt fuldstændiger og grundiger udførte; og bestaaer Indholden af følgende Undersøgelser og Afhandlinger:

- I) de IV. orbis monarchiis; II) de peregrinationibus religiosis; III) de Melchisedeko; IV) de LXX. Hebdomadis Danielis; V) de Biliamo, propheta divino; VI) de ordine Jesuitarum; VII) de *re* Scheol genuina notione; VIII) de censu Augusti; IX) de Thau five notula piorum frontali; X) de lingua hebraica; XI) de canonibus apostolicis; XII) de caussis litteraturæ hebraicæ; XIII) de Paschate Christi *σαυρωσις*, XIV) de Scriptura ante Mosen; XV) de forma Reipublicæ Judaicæ; XVI) de voto Jephthæ incruento XVII) de tabernacu-

lo Mosaico; XVIII) de libris Vet. Test. canonicis; XIX) de Sectis ecclesiæ orientalis; XX) de libris Vet. Test. Apocryphis in genere; XXI) de foedere Josuæ cum Gibeonitis; XXII) de Appolline loquaci & muto; XXIII) de Libris Apocryphis V. T. in specie; XXIV) de gloria templi zorobabelici; XXV) de numero Paschatum Christi quaternario; XXVI) de Profelytis rabbinorum. XXVII) de transitu Israelitarum per mare rubrum. XXVIII) de antiquis bibliorum versionibus; XXIX) de Sortibus veterum; XXX) de classe Salomonea in regionem ophir. XXXI) de Synedrio magno rabbinorum. XXXII) de asyilis; XXXIII) de lingua hellenistica; XXXIV) de duplici genealogia Servatoris; XXXV) de cruce criticorum כנארי; XXXVI) de vindiciis Concilii Nicæni; XXXVII) de Successione episcopali; XXXVIII) de vindiciis Concilii Constantinopolitani; XXXIX) de Donatismo in novatoribus redivivo; XL) de Vita fidei salvificæ; XLI) de vindiciis Concilii Ephesini; XLII) de decreto Apolico Act. XV; XLIII) de vindiciis

Concilii Chalcedonenſis Oecumenici IV. in cauſſa Eutichis; XLIV) de conflagratione mundi; XLV) de perfectione renovatorum contra Perfectiſtas. XLVI) de vindictiis Athanaſii, Chriſtoph. Sandio & Goth. Arnolſo oppoſitis; XLVII) de vindictiis Cyrilli Alexandrini, Goth. Arnolſo oppoſitis; XLVIII) de Sacramento romanenſium confirmationis.

Basel.

Her er bleven trykt et lidet Skrift under Titel: Memoires ſecrets, pour ſervir à l'hiſtoire de Perſe. I en liden 8v. Format; 265 Sider, foruden Registeret. Under denne Titel er den nu i Frankerige regierende Konges Levnets-Hiſtorie forborgent. Den ſtorſte Deel af det hidhenhørende er bekjendte Ting. Men Forfatteren gaaer nu og da noget videre, beſkriver de ſlechte af de nu regierende Europpiſke Monarchers Gemtyts-Bekaffenheder, og fremſetter en og anden beſonderlig Omſtændighed, ſom er det Franſke Hof angaaende; ſ. E. den nu værende alkerchriſtligſte Konges forneimſte Stats-Betienteres Characteres. Underſiden
brus

bruger Forfatteren alt for stor en Dristig-
hed imod høie Hoveder, og han giver os
der alt tydelig nok tilkiænde, at han er en
Fransos og derhos en Protestant. De for-
dækte Navne, han her og der har betient sig
af, ere lætte nok at giette; Ikke desto min-
dre er der til de samme til Overflod hos
føiet en Nøgel.

Einbeck.

En her værende lærd Jurist, Hr. Henr.
Ludw. Mejer, en Son af den berømte D.
Mejer, fordem Profess. ved Gymnasium i
Göttingen, har oversat af Fransk i det
tydske Sprog det meget berømte Berl af
Gersias Laso de Vega; i hvilket indehol-
des de gamle Peruaniske Kongers Histo-
rier, samt en Beskrivelse over alle de Dyr,
Frugter, Mineralier og Planter, som fin-
des i dette Land. Den første Deel bestaa-
er meget tæt Preben af 600 og den 2den af
550 Sider. Hvilket han tilbyder en For-
lægger paa billige Conditioner at trykke.

Hag.

Fortsettelse af Udtoget af Histoire anci-
enne, Grecque & Romaine prouvée
par les Medailles.

De Romerske Borgemeisterses Monter

tre allerede af adskillige Lærde blevne samlede og forklarede; Men i sær have Waillant og Morelli deri været lykkelige frem for de andre; og maae man i Besønderlighed lade den sidste den Roes, at han har ladet Mønterne paa det nøieste afstikke og derpaa anvendet stor Flid. Dette Fortrin uagtet, har Forfatteren af dette Verk ladet Mønterne efter Hr. Vaillants Forskrift afstrykke, fordi han har brugt en smukkere Orden, end Morelli. Men paa det Læseren intet skal tabe ved dette Val, vil Forfatteren overalt tillige hosføie de nye Opdagelser og rare Anmærkninger, som Morelli har indrykket i sit Verk. Man pleier gemeenligen at sette disse Mønter efter Familiernes Orden, hvilken Maade er ogsaa den naturligeste; og paa det Læseren ikke heller i denne Sag skal have Mangel paa fornøden Underretning, bliver for ved det 6te Bind sat en Afhandling, om de al. Romeres Navne, og en anden om de Romerske Familier. Ved enhver Familie skal følge sammes Genealogiske Tabele, saa fuldstændig, som den af den Romerske Histories Kilder kan uddrages. Saa skal og her beson-

der

derligen blive forklarede alle de Historier, hvorpaa der sigtes med Mønter, deslige-
ste og de Romerske Skikke, Relationen
og andre Omstændigheder, som paa Møn-
ter ere blevne anmærkede. Naar Orde-
nen kommer til de Romerske Coloniers
Mønter, skal Begyndelsen gøres med
en Beskrivelse over de Skikke, som ved
Coloniernes Stiftelse ere brugte, saa
vel som og over deres Love og Regterings-
Form. Derpaa skal følge en kort chro-
nologisk Historie om alle de Romerske Co-
lonier, som have været stiftede, og endes-
ligen skal alle de Mønter blive forestillede
og tilstrækkeligen forklarede, som enhver
Colonie for sig har ladet præge. De Ro-
merske Kæiseres Mønter pleie at blive sat-
te i Orden efter deres adskillige Metaller
Guld og deres Størrelse. Ja de blive
gemeenligen ogsaa deelte i de Græske og
Latinske. Men Forfatteren lærer sig i det-
te Bælk intet efter disse Inddeelingen;
Han blander baade Guld- Sølv- og Ko-
ber-Mønter sammen, og følger alleneste
Kæiserens Orden og de Tildragelser, som
under enhver af dem ere skeete. Saaledes
gaaet han de Græske Kongers og Romerske

Kæiseres Mønter paa hart ad een og den samme Raade igennem. Man ser heraf, at dette Bærl vil blive heel vidtløftigt, og indbefatte næsten alle de Mønter, som til Efterlæggtens Nytte ere udfriede fra Undergang. Thi, dersom man endnu skulde komme efter flere, som i de forhen ommeldte Capitler ikke ere blevne indrykkede, skal de alle blive opsankede og i et besønderligt Supplementum indførte, i hvilket tillige nogle saa kaldede Neben-Materier skal udføres. Det er alleneste de Mønter, som Læseren heri skal savne, der ikkuns i Smaa-Ting ere adskillige fra andre, som i Bærlt kand være fremsatte; anseet Forfatteren ei har agtet det Umagen værd, at tage saadanne med, paa det at Bærlt ikke skulde komme de Riobende alt for høit at staae. Men da mange Læsere torde være begiærliche endog efter disse Smaa-Ting at vide, skal de samme ei alleene blive anmærkede, men endog blive navngivet det Cabinet, hvori enhver saadan Mønt er at finde, og den Bog, i hvilken den findes udstukken. For det heele Bærl skal gaae en Afhandling om de gamles Mønter; en smul Indledning

til Monte-Videnskaben, og endeligen skal vidløftigen udføres den Nytté, hvormed Monte Videnskaben geleides i Historien. Dette store Verk bliver trykt paa Prænumeration, og skal om 4 Aars Forløb blive ganske færdigt. Prisen derpaa er ansatt for 105 Holl. Fl. Saa at ved det første Binds Annammelse betales paa de 2 følgende 15 Fl. ved disses Imodtagelse atter saa mange, og saaledes fares fort indtil Enden. De, som ikke prænumerere, kand siden ikke faae Verket under 150 Fl. For læggeren lader ikke trykke flere end 500 Exemplarier paa ordentligt Pappir og 50 paa det større; af hvilke sidste Exemplaret bliver en 3die Deel dyrere, end de andre.

Weimar.

Den to og halvfemtesindstivende Deel af de saa betitlede Nachrichten von den neuesten Kirchen-Geschichten (Actorum historico-Ecclesiasticorum) indbefatter følgende Stykker: I.) Der Evangelischen zu Lennep Beschwerde wegen einer daselbst angestellten Jesuiten-Mission. II.) Fernere Nachricht von dem Zustande der Kirchen und Schulen in dem Baden-Durlachischen. III. IV.) Einige Kirchen Ver-

ords

ordnungen in Schweden und Dänemark. V.) Dänische Abstellung der Privat-Communion. VI.) Eines Academischen Theologi in Niedersachsen (alwo der Mißbrauch der Privat-Communion grösser als irgendwo,) Responsum von der Privat-Communion. Er behauptet, ein Prediger sey schuldig, den Mißbrauch derselben öffentlich anzuzeigen und davor zu warnen, wie auch seinen Zuhörern in Gesprächen davon Vorstellung zu thun. VII.) Lebens = Beschreibung zweyer Schwedischen Theologen, D. Hermann Schröders, welcher wider Dippeln so löblich geeifert, und D. Georg Andreas Nordbergs, welcher in Schwedischer Sprache die richtigste und vollständigste Historie Carls des Zwölften in 2 Folianten herausgegeben, deren Französische und Deutsche Uebersetzung auch herausgekommen. VIII. IX. X.) Beitrag zur neuen Historie des Separatismi, der Fanatischen Propheten, und der Quacker. XI.) Ansuchung um gründliche Nachricht von der Religions-Freyheit, welche die Refugeés aus Frankreich an Lutherischen Orten erhalten haben. Man verlanget nemlich

lich zu wissen, 1. wenn sie an einem Orte aufgenommen worden, 2. wie stark ihre Anzahl, 3. ob ihnen alte Kirchen eingeräumt, oder neue zu bauen, erlaubet worden, 4. ob sie Deutsche oder Frankhösische Prediger haben, 5. wer diese Prediger besuffe oder besolde, 6. ob sie eigene Schulen haben, 7. ob sie unter dem Lutherischen Consistorio stehen, oder ein eigenes haben, 8. ob sie das Bürgerrecht bekommen haben.

Paris

Fortsettelse af Udtoget af Mr. C. Bonnets
Traité d'Insectologie &c.

Forfatteren har ikke ladet det blive ved denne Erfaring allene, men og igien indspærret de ny-fødte Unger af denne u-befrugtede Moder, ja holdt det saaledes indtil den 10de Afkom: Alle disse Jomfruelige Børn, Jomfruelige Mødre, Beste-Mødre, Olde-Mødre, ere igien bleve frugtsommelige; og er det saaledes til Overflod bevist, at disse Melken-Orme uden Hanners Omgængelse yngle. Iblant de adskillige Slags, som atter findes af disse Melken-Orme, har Forfatteren end befundet andre af samme Natur og Egen-
skab,

skab, at de uden fremmed Hielp af sig selv
 kand undfange. Alle dette have vidtlose
 tige Tabeller og ofte igientagne Erfarin-
 ger bestyrket imod Fornuftens Indven-
 dinger. Men Mr. Bonnet kom strax efter
 en anden Erfaring, der syntes ham i
 Forstningen end meere u-trolig, end de
 Foregaaende. Han befandt da, at just
 dette Slags Insect endog havde vingede
 Hanner, af hvilke de ordentligen lade sig
 beligge og befrugte. Han ansaae saa ofte
 og tydelig igiennem et Forstorrelses Glas
 deres Sammenløb og Beblandelse, at
 ham der ved blev betaget al Tvivl. Saa-
 ledes kiender man da Dyr, som avle baas-
 de ved og uden Mands Beblandelse. Saa
 lidet lader sig noget forud sette i Naturen,
 og have derfor de nyere verdslige Viise alt
 for tilig antaget den almindelige Set-
 ning, at iblant Dyrene al Forplantning
 skeer ved begge Kiøns Beblandelse. Det
 som i Hr. Bonnets Opdagelse er endnu
 meere selsomt, er, at de af dette Slags
 Insect, som findes paa Ege-Træer, have
 snart bragt levende Unger til Verden, og
 snart saadanne, der, ligesom Kyllinger,
 være indsvøbte i en Hinde, lig et Æg.

Denne var altsaa en ny Aariag til Forundring, at han tvært imod alle Regler saae Dyr, der ligesaavel lagde Æg ud, som tilslige kastede levende Unger. Ja det be- sandtes endeligen, at ei alleene Dyr af li- ge Slags (ejusdem generis) men endog af en og den samme Art (ejusdem speciei) kastede saavel Æg, som fuldkomne Unger. Han har endog befundet, at iblant Han- ner af Melken-Ormene ere nogle uden Binger, og andre have fire Binger; Saa at der saavel iblant Hunner som Hanner af dette Unsiser gives flygse Personer (individua) og de som ikke have Binger, Hvilket altsammen er tvært imod de al- mindelige Regler. I den anden Deel af Hr. Charl. Bonnets Insectologie meddee- ler han adskillige Opdagelser, som nu ikke meere synes saa u-trolige, efter at Hr. Trembley i de samme Ting for ham har brudt Jisen; Omendskiont han deri bevi- ser, det der findes mange og adskillige Dyr, paa hvilke, ligesom paa Trærne, de af- Paarne Deele vore til igien. Hr. Bonnet kunde omkring ved Genf ingen søde Vands. Tusind-Føder komme efter; i hvor be- gierlig han var efter at anstille et Forsøg

over

over Hr. Trembleys Erfaring. Han
 holt sig altsaa til de Vand-Orme, hvil-
 kes udvortes Stikkelse og Opholds-Maa-
 de kommer nogenledes med Søde-Bands
 Tusind-Føddernes overeens. Det første
 Slags vare brune, saa tykke som en Fiol-
 Streng og om trent 16 Linier lange. Dette
 Slags er brun-skrabet, har noget stift
 paa sig, der ligner Torne, og tjener dem til
 at hielp sig afsted med: Indvortes har
 den een eeneste stor Slag-Vare, hvori dens
 Saft, der er i Steden for Blod, bevæger
 sig stændigen fra Halen op imod Hovedet.
 Den lever af Jord, og sluger Luft-Kug-
 ler, hvilke giøre, at den kand svømme
 paa Vandet. Denne Orm skar M.
 Bonnet først over i to Stykker: Begge
 Stykker syntes ligesom at have baade
 Forstand og Villie, bleve snart lidet staa-
 ende og snart krøbe afsted igien: Begge
 begyndte igien at vore, og bleve om faa
 Dage til fuldkomne Dyr. Dog vorer
 Hovedet snarest og Halen ifkuns lang-
 som. Derpaa har Hr. Bonnet skaren
 disse Orme i fire, otte og sexten Deele,
 hvilke alle ere igien blevne til fuldkomne
 Dyr, undtagen nogle faa, som nu og da
 kand være forubeldede.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

10.

Den 11 Martii. 1746.

Kjøbenhavn.

Continuation af Heltindernes
Historie.

Den anden Tome begynder med den Eng-
elske Princesse Johanna Gray og Christi-
na Eleonora, Uhlfelds Gemal. Forbered-
elsen viiser, at de fleste Ulykker fly-
de af Hændelser, Fødsel, Tidernes Con-
juncturer og Ægteskab, og det alt udi en
levende og behagelig Stil. Dernæst føl-
ge de tvende Engelske Dronninger Maria
I. og Maria II. Udi Forberedelsen viises
Aarsagen, hvil lige Passioner hos et Men-
ne

R

ne

nesse Land have ulige Virkninger. Udi
 Forberedelsen til den Skotske Dronning
 Mariæ Stuards og den Svenske Dronning
 Christinæ Historie viises, at der gives visse
 Mennesker, hos hvilke Raadhed tilta-
 ger ved Alderen. Derpaa følge Mariam-
 ne og Agrippina Senior. Deres Historie
 giver Anledning til en vigtig Materie, som
 viiser, hvorledes Dyder, som ikke øves med
 Skønsomhed, end forvandles til Feil.
 Derefter kommer Berenice og Margare-
 ta Valesia. Forberedelsen handler om
 stridige Qualiteter hos visse Mennesker, i
 sær om devote Coqvetter. De sidste ere
 LaPucelle d'Orleans og Antoinette de Bou-
 rignon, med foregaaende Differtation om
 ver Enthusiasmus eller fanatisme Affecter,
 vusende deres gode og onde Virkninger.
 Og dermed endes Skriftet, hvis fornem-
 ste Sigte er, at visse hvorledes Historier
 end læses med nytte. Plutarchus, hvil-
 ken Autor saa vel udi Helte-Historierne,
 som udi denne, har efterfuldt; haver allene
 ladet sig nøie med at varre tvende Perso-
 ner sammen og til Slutning af deres Hi-
 storie at sammenligne dem. Men her
 gaaes videre, i henseende til de foregaaen-
 de

de Moralske Forberedelser, som passe sig til efterfølgende Materier, og ere de her end stærkere udarbejdede og Morale rarere, end udi Helte-Historien.

Efterat den I. Tome af Danske Magasin 2c. er fuldført, farer Selskabet endnu med en utrættet Flid fort og haver giort Begyndelsen til den II. Tome med det 13 Hefte, der indeholder 1) Om Mogens Krasse i Odensee, og hans Stiftelse paa en Almisse sammesteds 1474. Denne Biskop holde Forfatterne for en Mand, hvis Historie kan udgiøre et vigtigt Tillæg i vores Biske-Kronike, og sette Kirke-Historien i Almindelighed i et større Lys. Han beskrives efter de Tidens Maade af mange gode Egenskaber, saasom Lærdom, Stats-Kundskab, Hurtighed i Forretninger, Nidkærhed for sin Religion, og en berømmelig Omsorg for de Fattige: Paa denne sidste Dygd i Besønderlighed er den her omtalte Foundation og Stiftelse et Beviis; og haver samme i sær foranlediget Forfatterne, at sammensøge og anføre tillige alt, hvad andet de til denne Biskops = Levnets = Beskrivelse have

kunnet finde. Naar dennem i en eller anden Ting har manglet tilstrækkelige Bevis, have de ladet smukke, og, efter al Anseelse, vel grundede Formodninger søre deres Ben. For paa dette Hefte er efter Sædvane udstykket i Kober denne Biskops Sigil. 2) Erkebiskop Eric Balkendorfs Breve til Kong Christian II., angaaende Dronning Elisabets Ankomst til Danmark 1515. Om disse meget curieuse og, formedelst adskillige rare Efterretninger, mærkværdige Breve gibe Forfatterne i Forveien saadan Efterretning:

"Disse Breve, som Erke-Biskop Eric
 "Balkendorf af Trundhiem, der var Kong
 "Christians betroede Raad og Hoved-
 "Mand for det Gesandtskab, som 1515
 "om Sommeren til Skibs indførte høi-
 "bemeldte Princesse fra Bryssel til Dan-
 "mark, haver skrevet til Kongen, deels
 "før han drog af Nederlandene, og deels
 "efterat han var landet paa de Danske
 "Kuster; stille os ei alleene for Dien no-
 "get af den Levemaade, det Hof-Væsen
 "og de Ceremonier, som paa de Tider va-
 "re brugelige baade ved det Danske
 "og Burgundiske Hof; men ere ogsaa
 "(for

“(foruden anden Kundskab, man deraf kan
 “have) et stort Beviis paa, at Kong Chri-
 “stian II. maae have været af et langt
 “mildere og fromere Gemyt, end mange
 “have udraabt hannem for; eftersom
 “Erkebiskopen i sine Skrivelser har tor-
 “det bruge saa dristige og til deels skemt-
 “somme Formaninger til ham.“ 3)
 Biskop J. Rennovs Brev, hvorved han
 under Hr. Mogens Støe Jus Patronatus
 til Grefede-Kirke. 1529. (af Originalen
 paa Pergament.)

Paris

Continuation af Mr. Bonnets Insecto-
 logie &c.

Denne Evne til at voxer igien er disse
 Orme saa meget meere fornøden, som de
 ofte af sig selv, og uden nogen given Nar-
 sag, deele sig i nogle Stykker og paa den-
 ne u-sædvanlige Maade formeere sig.
 Dog er denne Evne i visse Maader ind-
 skrænket, efterdi hverken Hovedet eller
 Halen voxer ud til saadant et Dyr igien,
 dersom de afflæres kortere, end halvban-
 den Linie. Dog har Hr. Bonnet alligevel
 Raaren Hoved og Hale af en saadan Orm
 ni gange i Stykker, og ikke desmindre

seet dem ligesaa ofte at have voxet igien.
 Utter er det en anden underlig Egen-
 skab ved disse Dyr, at deres Blods Omløb
 bliver stændig i sin Orden, og skeer altid
 fra Hale-Enden af, i hvor mange og
 smaa Stykker man end har skaaren Or-
 men i; og gaaer dette Omløb hverken ha-
 stigere eller langsommere afsted ved saa-
 dan Ormens Sønderkiærelse. Men den
 som er endnu den allerurimeligste af alle
 disse selsomme Egen-skaber: Denne Orm,
 om den end skøndt voxer, ligesom et af-
 skaaren Bode-Skud til et heelt Træ; Sø-
 der endog, som Hr. Bonnet har erfaret,
 levende Orme: Desuden skyde de ogsaa,
 ligesom en Stamme, Greene fra sig;
 hvilke efter al Anseelse til en viss Tid affal-
 de og blive til fuldkomne Dyr; I det
 mindste har Hr. Bonnet seet et andet Ho-
 ved skyde frem jævnsides ved det ordentli-
 ge, og at samme har givet Tegne fra sig,
 som efter hans Formodning have viist, at
 det havde sin egen besønderlige Billie.
 Saaledes formeere sig disse Vand-Orme
 1) ved sine Deele, som af sig selv ved ad-
 skillige Tilfælde og undertiden ved Syg-
 domme blive adskilte og voxer siden igien;

2) ved

2) ved nye Deele, som vore til af de gamle, og 3) ved at føde levende Dyr. Disse smaa Unger see ud ligesom Aal, og har Hr. B. ligeledes skaaet dem i Stykker, og erfaret, at de ligesaa vel vore til igien, som Ormen, der har født dem. Men deres Tilvæxt skeer langt hastigere end den gamle; og en Bunde, hvorved de blive halv overkkaarne, læges i faa Timer til igien, uden Ar. Derefter betragter Hr. Bonnet et andet Slags hvidagtige Band-Orme; De have ligeledes den Evne, at deele sig i Stykker, naar de formedelst Hurger have trakt sig sammen; eller her og der blive hængende i Jorden. Men de vore ogsaa hastigen til igien. Alleneeste faae de ofte, i Steden for et nyt Hoved, en anden Hale; I hvorvel, naar man tager Hovedet alleene bort, vorer og et nyt Hoved ud igien. Saa har han og anmerket, at et tredje Slags Band-Orme, der seer hart ad ud som Assel-Ormen (et Slags Orme, som findes paa de Antilliske Der, 6 Tomer stor) er iligemaade af den Natur, at deres overkkaarne Deele vorede til igien. Endnu et andet Slags mindre Band-Orme, som avles i moddrig Grund,

og komme ikke videre, end med Halen i
 Beitet, vore ogsaa til, naar de blive
 deelte. Endeligen har han endnu befun-
 det et femte Slags Vand-Orme, der ere
 srib:de, som en Regn-Orm, at være af
 samme Natur. Saaledes synes det jo
 længer jo rimeliger, at de Slags Unsifer,
 som have cylindriske Legemer, til en stor
 Deel forplantes ordentlig-viis ligesom
 Træer, ved Greene eller affkaarne Bo-
 der. Og gjør dette efterhaanden den sind-
 rige Kiede meere troværdig, som Mr.
 Bonnet har sammensat: Samme be-
 gynder fra Mennisket, gaaer igiennem
 Dyrene over til Planterne, strækker sig
 ogsaa til Mineralterne, og findes Enden
 i Elementerne.

London.

Det 471de No. af de saa kaldede Philoso-
 phiske Transactioner slutter det 42 Bind.
 De Afhandlinger, som samme indeholder,
 ere følgende: I. des Edinburgischen Prof.
 Math. Mac-Laurin Ausrechnung, daß der
 Winkel, den die drei Theile des Deckels
 einer Bienenzelle machen, der vorthell-
 hafteste sei. Dette Beviis er hidledt fra
 den almindelige Geometrie, og har Hr.
 Kö-

König, som nu er Professor Matheseos i Francker, taget samme af den Dyre Maale-Kunst. II. Johan Winthrop's Erzählung von dem Durchgang des Mercurius durch die Sonne, wie er den 21 Apr. 1740. in Neu-England ist gesehen worden. III. Eben dieser Durchgang, wie er zu London geschienen. IV. Die Beschreibung einer Mondsfinsterniß. V. Robert, Bischoffs von Cork, Beschreibung eines alten Tempels in Irland, der nach Art des Stonehenge aus lauter einzelnen in einen Kreis gestellten Säulen besteht. VI. Griffith Hughes Anmerkung über eine lebendige Pflanze aus dem Meerneffelgeschlechte, die einer Ringelblumen ähnlich sieht. VII. Robert Bickers Anmerkung über die Saamen der Schwämme, die er in den Falten derselben gefunden. VIII. Wilhelm Wattsons Gedanken über diese Erfindung, worin er diesen Saamen noch nicht völlig annimmt. IX. Gottfried Heinsius, nunmehrigen Professors in Leipzig, Betrachtung des Verschwindens des Ringes um den Saturn. X. Johann Greens Auszug aus Egede's Grönländischer Historie. XI. Heinrich

Balers Art die Süß-Wasser-Bielfüsse zu
 truknen. XII. Ein Verzeichnüß von funf-
 zig Pflanzen, welche die Apothekergesell-
 schafft der Königl. Gesellschaft der Wis-
 senschafften alle Jahre, wegen des ihr von
 Sir Hans Sloane geschenkten Gartens in
 Chelsea jährlich zu liefern verbunden ist.
 Denne Byrde-fulde Forpligtelse ophø-
 rer, naar de have naaet det 2000de Tal.
 Nu have de ydet just Halb-Barten. XIII.
 Johann Bevis Betrachtung über den
 Durchgang des Mercur. durch die Sonne.
 XIV. M. Geofroi Brief über ein viert-
 halbjähriges Kind zu Rouen, so schon fast
 erwachsen, und mannbar gewesen. XV.
 Henrich Banners Anmerkung über eine
 beharrliche Blutstürzung eines jungen
 Mannes, der eine unsägliche Menge
 Blutes durch den Stuhlgang und Urin
 verlohren; und über das Abzapfen des
 Wassers in Wassersüchtigen. XVI. Ver-
 schiedene Anmerkungen von M. Turbervil-
 le Needham.

Det 43de Bind begyndes med Aar 1744
 og det 472de No. og indeholder følgende
 Stykker: I. Ephraim Reinhold Seehls
 leichterer Handgriff den Schwefelgeist zu
 übera

übertreiben. II. Georg Vletts Beschreibung einer tödlichen Wasserblase am Rückenmarke. III. Christoph Warril's Erfindung nach dem Wasserabzapfen Wein in Bauch zu sprützen, wovoner eine glückliche Erfahrung angiebt. IV. Stephen Hales von der Erleichterung dieses Einspritzens. V. Johann Fothergills vom Ursprung des Bernsteins. VI. Hrn. von Montesquion Anmerkungen über gewisse regelmäßige gebildete Steine, so um Bagnées gefunden werden. VII. Heinrich Bakers Entdeckung eines neuen Seegewürmes mit einer langen Schnauze, welches er den Augensauger nennt. VIII. Peter Collinsons Anmerkung über die Kraft, womit der Magen der Fische die Schalen der Auster auflöset. IX. Von dem Tode des P. Joseph Bolognini, und dessen Ursache. Er hat ein krebshafftig Geschwür, am Ausgang des Magens, und diesen sowohl als die Därme voll Blut gehabt. X. Johann Jurin von der Schnellkraft der Körper. XI. D. Alb. Hallers Beschreibung und Abzeichnung einer haar- und fettichten Geschwulst in einem Eierstoke einer Weibsperson. XII.

Noch

Noch ein Verzeichnüß der 50. schuldigen Pflanzen, die die Apotheker für A. 1741. geliefert. XIII. Henrich Bakers Vorschlag Münzen und dergleichen in Wachs abzudrucken. XIV. Johann Fothergill Anmerkung über das braune und flüchtige Persische Manna, das sich auf ein dort nicht Gewächse ansetzt. XV. D. Alb. Hallers Beschreibung und Abzeichnung einer neuen Pflanze. XVI. Robert Piclerings nochmalige Anmerkung über die Saamen, und die Fortpflanzung der Schwämme.

Berlin.

Problema, vaa hvilket at opløse det Kongl. Berlinske Videnskabers Academie har sat en Pris af 50 spec. Duc, for Aar 1746. Vindene reise sig af saa adskillige og foranderlige Aarsager, at man har lidet eller ingen Forhaabning om at faae dem bragt under visse Regler, der kunde sette os i Stand til i sær i vore Egne at see og sigte dem forud. Ikke desmindre er det dog uden Tvil, at man kunde deri naae en langt fuldstændigere Kundskab, dersom man med større Flid og Omhu forbandt Theorien med Erfaringen, end til Datum

er skeet. Paa det store Oceano imellem Tropicos er man blevet vaer, at Vindene have en viss Orden, og bettene Sø-Folk sig af den Kundskab med megen Nytte: Og om det næstpaagrændsende faste Land end- skönt meget forvirrer denne Orden, er dog den Forvirring ikke saa ganske uordentlig, at man der jo, des u-agtet, kand sigte Vin- dene forud. Men jo længer man kommer fra Linten, jo u-ordentligere befindes Vin- dene, og i Besønderlighed synes det faste Land, som grændser til Havet paa langt fra Linten liggende Steder, allermeest at forstørre Vindenes Orden. Saaledes, naar man forestiller sig Jorden, som over- alt med et dybt Hav bedækt, saa vilde Vindene end og uden for Tropicis ordentl: blæse, eftersom de uden for disse vedholde en bekiendt Orden. Thi, da der i dette Fald er ingen anden Aarsag til Vindenes Orden, end Jordens Bevægelse, Solens Virkning og Maanens Kraft; og disse i- gien rette sig efter visse Love: Saa er der ingen Tvil om, at jo Vindenes Orden og- saa uden for Tropicis lader sig bestemme. Det er derfor følgende Problematis Op- løsning der skal bane Veien til en nøiere Kundskab om Vindene. Det forlanges:

”At bestemme Bindenes Orden, og de Love, som de vare underkastede, dersom den heele Jordklode var overalt overtrakt med et dybt Hav; saa at man paa alle Tider og Steder kunde vise, hvor Binden skulde komme fra og med hvor hastig og stærk en Fart den vilde bevæge sig?”

Naar dette Spørgsmaal bliver opløst, havde man vel fremdeles at undersøge, hvor vidt det faste Land kan underbryde Bindenes Orden, alt eftersom det ligger høiere, eller er varmere, end Vandet? Men da denne Undersøgelse er store Vanskeligheder underkast; anseet den til største Deelen hænger af Dunsternes uordentlige Opstigen af det faste Land, og af Skyerne; Saa har man gjort alt, hvad der kan udkræves, naar ikkun i dette Fald saa ongefær bestemmes Bindenes Orden: og er det derfor man ikkun forlanger dette Spørgsmaal besvaret, med den Indskrænkning: I fald Jorden overalt var omgivet med et dybt Hav. Naar dette er bleven besvaret, og de almindelige Bindenes Aarsager ere blevne opdagede, skal man lettere kunde dømme, paa hvad Maade en fuldkommen Kundskab om Bindene er at inhendte. Til de her frem-

før

forte Spørgsmaal at opløse ere de Lærde i alle Lande indbudne; De alleene, som ere Lemmer af det her værende Academie, undtagne. Den, som efter Academiets Kiændelse faaer indleveret den bestelldarbeidning, skal derfor erholde den Præis af 50 spec. Ducater. Og ere de, som ville indsende deres Tanker derover, ombedede, at forfatte dem paa Latinssk, Franssk eller Tydsk, og at indsende dem inden April Maaned i dette Aar, under Devis og uden deres Navn, til Hr. Astronomus Kies; sendende derhos deres Navn, Stand og Opholds Sted i forseglede Sedler; hvoraf ingen, uden dens, der vinder Præisen, bliver aabnet. Censuren skal holdes i Academiets almindelig Forsamling den 3 i Maji.
 Weimar.

Den Een og halvtrediesindstyvende Deel af Actis Historico - Ecclesiasticis opviser følgende Beretninger: I. Religionsbeskwerden der Evangelischen zu Wezlar, zu Weigenheim, zu Bullenheim, zu Herrnsheim, und zu Obergimper. II. Was wegen der Bergischen Stiftung in Schlesien weiter vorgegangen. III. Der Protestanten in Frankreich Schreiben an den

den Herren Marschall Grafen von Sachsen. IV. Kleiner Beitrag zu der Historie der Protestanten in Ungarn. V. Bessere Erfolg wegen der zu Erfurt jüngst gedruckten catholischen Bibel. VI. Hannoverscher Consistorialbefehl, daß kein Prediger in die Gesellschaft der Freimäurer sich begeben solle. VII. Bayreuthisches Consistorium, Ministerium in den Städten, Lehrer an den Gymnasien und Schulen. VIII. Jetztlebendes Ministerium zu Hildesheim. IX. Nahmen aller evangelischen Prediger zu Ravensburg seit der Reformation. X. Leben des Sel. D. Gottlieb Bauditz. XI. Einweihung einer neuen Kirche zu Lauterburg. XII. Nachricht von Carl August Gebhardi naturalistischen Schriften, und deren Wiederlegungen. XIII. Nachricht von eines Ungenannten in Schlesien 1743. herausgegebenen drei Separatistischen Schriften. Denne sidste Efterretning er her ikke fuldstændigen udført.

NB. Den gunstige Læser vilde herved merke, det denne Extract efter Ordenen burde staaet for ved den, som i næstforegaaende | No. 9. pag. 139 seq., haver faaet Sted.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

II.

Den 18 Martii. 1746.

Kiøbenhavn.

Sidst i afvigte Aar er udi Sr. Gabriel
Christ. Rothes Bøglade kommet et Skrift
for Lyset, paa 3 Ael i 4to, under Titel:
Joh. Gottl. de Bötticher, Phil. & Medici-
næ Doctoris, Medici Practici Havn. &
Academiae Cæsareæ Leopoldino-Caroli-
næ Naturæ Curiosorum Sodalis, fort, dog
velgrunder, Betænkning over den i de Kon-
gelige Danske samt Tydske Provincer sær-
deces heftig grasserende Sygdom blant
Horn-Øvæget, dens egentlige Bæsen,
Opvæxt, Ursag og Fremgang, samt
de

de derved observerede Tilfælde og Phænomena, m. d. hosføied Consilium Medic. Præservatorium & curatorium; Paa hvad Maade sig grasserende Pest-Syge næst Guds Hielp best og sikkerst kand forekommes og dæmpes. Forfatt ren forsikrer Læseren først om sin redelige Intention, og fremsætter dernæst Anledningen og Bemerket med denne Tractat; berører og korteligen sin forrige Tractat, de Peste Havn. tilligemed sammes Indhold og Nytte; visende derefter retskaffne Medicorum Pligter, naar smitsomme Syger grassere; samt adskillige almindelige Observationer ved de sidste, iblant Menneſker og Dvæg. Derfra skrider han til en Undersøgning efter Oprindelsen og den rette Aarsag til den nu grasserende Dvæg-Syge, den han især med Bifhed viser, hvad har været i Holsteen; visende derhos; at bemeldte Dvæg-Syge virkelig er en Pest; der allerede sidst i afvigte Aar havde medtaget over 200000 Stykker her i Landene. Hvorpaa følger en Historisk Oplysning om de merkelligste Tilfælde hos det syge Dvæg, efter de Beretninger, som fra de Herrer Medicis i Holsteen, Syen og Sialland

land ere indsendte; ved hvilken Lellighed ogsaa gives Efterretning om Lænde-Blods Bestaffenhed og Raad der for; samt opregnes de fornemste Tilfælde ved ved det Qvæg, som styrter, og det døde Qvægs indvortes Bestaffenhed 2c. Alt dette giver omsider Plads for Hr. Dr. Böttichers Consilium medicum præservatorium & curatorium, hvoraf det første Slags udføres i 20 §§. Den 1ste lærer, at Rejsende bør ingen Quarantaine holde; Men at ellers bør tages andre Præcautions, den 2den, at ingen Qvæg-Markedet bør holdes; Den 3die, hvorledes med det sunde Qvæg bør forholdes: 4. Hvorledes Hyrder og Rygteres Dragt, Levemaade og Opførsel hos det syge Qvæg bør være; og at Omstændigheder ved Pesten maae nøie annoteres; Den 5te hvad Præcautioner mod en i Nærværelsen grasserende Syge bør tages; Den 6te, at visse Huse bør indrettes til Qvæget, naar det bliver sygt; Den 7de, at i saadanne Huse maa intet sundt Qvæg sættes før om 6 Uger. Den 8, at det sunde Qvægs Stalde skal holdes reene. Den 9de hvorledes og hvormed det syge Qvæg skal gries, dæ-

les og flittig afstoes. Den 10de at det sunde Qvæg henges en Bøse om Halsen, med adskillige navngivne Species i, samt smøres, Aars-lades, foeres maadelig og forsigtig. Den 11te, at det sunde Qvæg maa holdes fra Morads og usund Luft. Den 12te at Siødningen af det syge Qvæg skal brændes; saa velsom og, efter den 13de, det forige Aars Foder. Den 14de siges, at Melken af en syg Koe strax i Begyndelsen skal nedgraves dybt i Jorden, og blandes med Sand og Jord. Den 15de hvorledes videre med Melken af syge, og den 16 med den af frisk-blevne Køer, skal forholdes. Den 17de, at de af Sygdommen døde Qvæg-Kroppe skal dybt i Jorden nedgraves. Den 18de, at Gaderne paa alle befængede Steder skal holdes reene. Den 19de at intet Qvæg bør sælges uden Sundheds Attest; og endelig ordinerer den 20de det syge Qvægs Føde. Ligesaa omstændelig anordner Forfatteren og udi 9 §§ Præservativer for det sunde, og Lægeboms-Midler for det syg-blivende Qvæg: Samt Præservations-Midler for Folk, som omgaves med det syge Qvæg. Og endelig findes til Slutning efter Alphabetisk Orden

en Opſkrift paa Recepter, og de anordnede Preservativ - og Lægedoms Midlers Tillavning. Exemplaret af disse vel grundede Betænkninger koster 6 fl. danske.

Hamborg.

Her er Kopien for Lyset, og findes i Hertolds Boglade tilkiøbs: *Beiträge zur Erleuterung der civil-Kirchen-und gelehrten-Historie der Herzogthümer Schleswig und Holstein. Viertes Stück. 34to 15 $\frac{1}{2}$ Ark.* Alle de Documenter, som Forfatteren Hr. Pastor Noodt i Slesvig haver i dette 4de Stykke givet Sted, har han, ligesom i de foregaaende Deele, der forhen i disse Tidender ere blevne berørte, givet Seleide af sine egne lærde Anmerkninger. Læseren finder da heri 1) *Diplomatarium Cœnobii Itzehoensis, ex autographis erutum. Particula secunda, fra Aar 1354 til 1430.* Her ere nemlig 29 Original-Documenter sammensankede; hvoriblant den 18de er en *Bulla Bonifacii IX. Rom. Pontificis, qua ecclesiasticis cœnobii & civitatis Itzehoensis personis indulgetur, excommunicatis & excommunicandis quæcunque divina officia & sacramenta administrare.* Den 19de er et *Fragmentum bullæ ejusdem*

dem Pontificis, Bonifacii IX. qua cœnobio Itzehoenſi in compensationem damni, ab inundationibus perpeſſi, eccleſiæ quædam incorporantur & attribuuntur. Den 21. Innocentii VII. Pontif. Rom. Bulla, ao. af 1406 II. Joh. Molleri & Pauli Cypræi, Duc. Holſato-Gottorp. Conſiliar. ætat. legat. Hiſp. ad Regem Philippum II. ao. 1583 & 1584. ſuſceptæ. III. Herzog Frieder. zu Schleſwig Holſtein auſgeſtellte Verſicherung, daß die getroffene Capitul. mit dem Dohm Capitul zu Lübel von ſeinem Hrn. Bruder, Herzog J. Adolph, erwehlten Biſchoffen zu Lübel, fürſtlich ſolle gehalten werden. Dat. Gottorf den 10 Oct. 1586 mit Beylagen. IV. Gottl. v. Hagen Schreiben an H. Juſt Winckelmann, fürſtlich heſſiſchen und gräfl. oldenburgiſch. Rath, dat. Brem. d. 16 Jan. 1658. V. Aug. Friderichs, Biſchofs zu Lübel und Herzog zu Schleſwig-Holſtein Schreiben an eben demſelben. Dat. Eutin, den 18 Oct. 1668. VI og VII. Ehr. Albrechts, Herz. zu Schleſwig-Holſtein Schreiben an eben demſelben, daß er die Genealogie der oldenb. Grafen abfaſſen möge, dat. Gottorf den 17 Jan. und 6 Febr. 1669.

Marburg.

Af Hr. p. t. Prorektoris Joh. Carl Königs Selectis Juris publici novissimi er nu den Niende Deel udkommen fra Pressen: Den samme udgør 452 Sider og bestaaer af 16 Capitler, i hvilke afhandles følgende i de vigtigste af Stats-Retts-Læren indløbende Ting: I. Von den Sachsen-Meinungis. Fürstenstandes Erhöhung und Successions-Fähigkeit über den 22. Artickel §. 4 der neuesten Wahl-Capitulation. II. Von Erörterung der Frage: ob und wie ferne dem Kays. Reichs-Cammergerichte in Criminal-Sachen etne Erkenntnis zukomme. III. Von den ehemaligen Landesherrlichen Vogteien und Landgerichten in Deutschland, was es damit vor eine Bewandnis gehabt, und wie dieselbe in Abnahme gerathen. IIII. Von der durch die Cron Spanien ertheilten Replik auf die von dem Wienerischen Hof zum Vorschein gekommenen Deduction und Wiederlegung der Spanischen Ansprüche auf die von weiland Kays. Carl dem VI. besessene Erb-Königreiche und Länder. V. Von dem Ceremoniel, wie solches bey der Gegenwart des Herrn Churfürsten von Maynz am Kaiserlichen

Hoflager zu Frankfurt beobachtet worden. VI. Von denen zwischen Sachsen-Weymar und dem Stift Fulda, nach Abgang der Sachsen-Eisenachischen Linie entstandenen Irrungen das Amt Fischberg besonders die Sachsen-Gothaische Intervention betreffend. VII. Von dem Sr. Königl. Maj. von Großbritannien als Churfürsten von Braunschweig und Lüneburg zustehenden Successions-Recht in das Fürstenthum Ostfrankland und dazu gehörige Herrschaften. VIII. Von dem Besuch des Herrn Fürsten von Thurn und Taxis die Admission ad Votum & Sessionem in Comitibus betreffend. IX. Von Beantwortung der Rechts-Gründe des Wienerischen Hofes die Chur-Bayerische Ansprüche auf die Oesterreichische Erbfolge betreffend. X. Von der Jülichischen Successions-Angelegenheit besonders Sr. Königl. Maj. in Preussen desfalls für waltende Gerechtsame. XI. Von dem ex Capite Amnestiæ & Gravaminum nach Inhalt des Westphälischen Friedens-Schlusses an Hessen-Hanau zu resituitrenden Flecken Holtzhäusen. XII. Von Erörterung der Frage, was ein Catholis. Reichs-Stand und Landes-Fürst in An-

fehung des Julianisch-Gregorianisch- und
 verbesserten Calenders, insonderheit bey
 Feyerung der Ostern, seinen der Augspur-
 gischen Confessionsverwandten Unterthanen
 zuzuerordnen, und ob selbiger den Gre-
 gorianisch n zur Manstregel vorlegen, oder
 es bey dem Julianischen lass n möge, oder
 aber den verbesserten annehmen, und sei-
 nen protestantischen Unterthanen zur Zeit-
 Eintheilung überlassen müsse. XIII. Von
 der streitigen Reichsgrafschaft Sahn, und
 ob solches ein Churpfälzisches Mannlehn,
 oder nicht. XIV. Von der streitigen bey
 Neuwied angelegten fliegenden Brücke ü-
 ber den Rhein. XV. Von den Schaumburg-
 Lippe Alverdischen und Schaumburg-
 Lippe Bückeburgischen Gerichtsa-
 men, über die weitere Vertheilung des
 Braackischen Anfalles. XVI. Vom Prä-
 sentations-Recht im hochlöbl. Schwäbt-
 schen Cranz bey Ernennung eines Besi-
 hers des Kayserl. und Reichs-Cammer-
 gerichtē.

Remgo.

Den gunstige Læser meddeeles her et Ud-
 tog af et Skrift, der kan ei alleene Staffe
 Uhrmagere, men og enhver, der eier
 Stue-eller Lomme-Uhre, en kiendelig Ryt-

te, og fører saadan Titel: Heinrich Sullo, Uhrmachers des Herzogs von Orleans, und Mitglieedes der Societät der Künste zu Paris, kunstmæssiger Unterricht von der Eintheilung der Zeit, worinnen gehandelt wird von der natürlichen und künstlichen Eintheilung der Zeit, von den verschiedenen Einrichtungen grosser und kleiner Uhren, imgleichen von der Wissenschaft, dieselbe gründlich zu beurtheilen, richtig zu stellen, und ordentlich zu richten, mit nöthigen Figuren und Tabellen, nach der neuesten französischen Auflage ins Deutsche übersetzt, mit einigen nöthigen Anmerkungen aber vermehret, von Antoine Charles, Uhrmacher zu Magdeburg. 1746. 8. 14 Ark. Dette er, efter visse gode Skionneres Omdøime, det beste Verk, de i denne Materie have seet. Dets Forfatter Hr. Sully er holdet for en af de største Mestere i sin Kunst, og har derfor faaet stor Berømmelse af to med de største verdslig Vilse i vore Tider, Hr. Newton og Leibnitz. Og Udgiveren Hr. Charles i Magdeburg, fortjener med sine tillagde mange og smukke Anmerkninger næsten ligesaa stor Roes for sin Dygtighed i denne Kunst. Bogens noiere Giennem

læsning og Application overlader man til
 Mester-Uhrmagerne selv, som deraf uden
 Modsigelse kunne have en grundig Oplys-
 ning i deres Kunst. Man vil alleene noget
 omstændelig berøre det 8de Capitel, hvis
 Indhold i sær er alle og enhver nyttig, der
 vil anskaffe sig et got Lomme-Uhr, uden
 at blive bedraget ved Kiøbet. Dette Cap.
 indeholder Anmerkninger, som ere for-
 nødne at vide, naar man vil udvælge et
 got Uhr. Naar man forstaaer de Kiende-
 tegn, hvorved man kan skielne imellem
 et slet og godt Lomme-Uhr, er det let at
 bytte sig for det første; Saadanne Kiens-
 detegn ere efter Hr. Sullys og Charles Mee-
 ninger følgende: Naar en Mester sælger
 for godt Kiøb de Uhre, paa hvilke han sæt-
 ter sit eget Navn, due de kuns lidet.
 Naar man seer paa et Lomme-Uhr alle-
 haande u-sædvanlige Brydelser og Sel-
 somheder, der nytte til intet andet, end
 at indbilde Lysthavere til slige Lapperier,
 at der stikker noget besynderligt rart udi;
 Saa ere de gemeenligen i Hoved-Ting-
 ne flette: hld henbøre de Lomme-Uhre,
 paa hvilke man seer Solen og Maanen
 hver siette Time at gaae op og need, eller
 og

og Timen at vises for medelst en Springer igiennem et Hull paa Sifer-Bladet; paa hvilke Uroen er gjort i Form af en Perpendichel og lader sig saaledes see enten indvendig eller igiennem Sifer-Bladet; og i hvilke findes indvendig et artigt Portrait. Naar paa Uhrene staae de beromteste Mesters Navne og de ikke desmindre bydes Fall for en ringe, eller i det mindste maadelig Priis: Naar det yderste Futteral om et Guld- eller Solv-Lomme-Uhr er ikke vel gjort, samt tyndt og let, eller det omkring et Solv-Uhr er ligesaa broget og med saa mange Figurer udstykket, som de omkring Guld-Fruentimmer-Uhre pleie at være; har man Aarsag at tvivle om det egentlige Uhres Godhed. Naar den Brille, som bedækker Uroen, eller det inderste Uhr-Futteral, er rundt omkring med Glas beklædt, eller med hvad for andre Slags unyttige Sraater udfyldt, pleier saadant gemeenligen at være Tegn til Verkets indvortes Ringhed. Slet udarbejdede Sifer-Blade, paa hvilke man ikke ret tydelig kan se de Timerne, pleie gjerne tillige med det yderste flette Futteral, at bevise, at det ligeledes med det indvendig Verk

er sterkest. I hvorvel man af et prægtig Futteral kan ligesaa lidet gjøre Slutning til Verkets indvendige Godhed. Uhre, der af Metall eller forgyldt Messing ere gjorte paa Guld-UhresModell, deres Rigtighed er sielden paalidelig. Dersom Uroen i et Uhr pikker ikke ret frisk, men mat; Dersom Uhret gaaer langsomer imod at Rieden er udløben, end naar det nyeligen er bleven optraakt; Dersom det gaaer anderledes, naar det staaer paa et Bord, end naar det hænger, og atter anderledes, naar det bæres i Lommen, eller dets Gænge paa andre Maader forandres; haver man intet klarere Beviis paa dets Uduelighed behov.

Paris.

Siden Aar 1743 har her været trykt den sidste Deel af Histoire de l'Academie des Sciences Annee 1741 avec les memoires de physique & de Mathematique tirés des registres de l'Academie. Samme bestaaer af 631 Sider og 29 Raaber-Stykker, og er den første, som M. de Mairan har udgivet, siden han imodtog Secretariatet ved det Kongel. Academie. Hans Skrivemaade er tydelig, nøie bestemt og ordentlig; og de physiske Efterretninger, som

fra Fremmede indsendes, gjør han med Tillæg meere tydelige. For Kortheds Skyld vil man ikkun berøre de Artikler, som have Sted i den saa kaldet Historie: Den physiske Deel angaaer først den saa kaldet Cartesiske Værvæl. Den anden Artikel, som M. le Monnier er Forfatter af, handler om de flydende Legemers adskillige Grader; Han har her af et sphærisk Kar ladet adskillige flydende Materier udløbe igiennem en snever Abning, og efter et Secund-Uhr afmaalet Tiden, i hvilken Karret hver gang er blevet udtømt. Han har befundet, at det har en langt anden Bessaffenhed med de flydende Legemers Fjnden, en med deres Tyngsel. 3) M. Bazin har erfaret, at Vand, som er med Jord beblandet, langt snarere uddunster, end reent og bart Vand. 4) Mr. Jallabert er i Genfer=Soen bleven en saa kaldet Hav=Trompete vaer, saa velsom og en Art af Ebbe og Floed. 5) Om et Slags Uhre Indrustning. 6) Et Udtog af du Barrere Histoire naturelle de la France equinoxiale. 7) Om en Requiem eller Hav-Ulv, i hvis Mage er funden en heel Hest; En Fortællning som vilde have klinget vel i den

den Sal. Hr. Hafæi Dren. 8) Om en Cachalot eller det største Slags Hval-Fiske, Hval-Ravs-Hval-Fisk kaldet. Dens Hierne, naar den tilberedes / kaldes i Medicinen Hval-Rav. 9) M. Demours har seet en Han-Eudse at tiene Huïnen ved Fødselen som Jordemoder; Den 10de og 11te Artikel handler om Hr. Trembleys og Bonnets Opfindninger. Den 12te vifseer det Chinesiske Boxes Oprindelse. Det koges af lutter Orme, som findes paa et vist Slags Trær. Den 13de beskriver en brændende Bæk, ikke langt fra Bergerac; Og den sidste en Brynd, omkring hvilken Jorden skælver under ens Føder; og hvori findes ingen Bund. Til Anatomien henhøre 7 Artikler; blant hvilke i sær er mærkværdig Hr. Demours Opdagning, ved hvilken han beviser, at Glas-Fugtighederne i Diet u-imodsigelig ere et svampagtigt Bæsen, saaledes som de udi de Boerhavisse Commentarier beskrives. Den yngre Hr. Petit har og af Erfaringer befundet, at de firefødede Dyr døe under Vandet inden 2 til 3 Minuter; Men kunne derimod holde Livet i omtrent $\frac{1}{2}$ Time, naar de nu og da kan faae Luft og træ.

trække Vandet. Menneskene leve altsaa meget længere der, end Dyrene, eftersom de første under tiden kunne komme til rette i gien, efter at de have været 3, 4, ja vel flere Timer under Vandet. Den femte Artikel opviser en Beskrivelse, hvorledes en Læge i Arles, navnlig M. le Gros har fordrevet en Halthed ved at pidse den Halte med Nelder. I den 6te Artikel beskriver M. Martin, Professor i Lausanne, et Drenges Barns Sygdom, der havde et slap hængende Hoved, som faldt snart ned i Nakken og snart tilbage paa Ryggen. Udi Botaniqven anfører M. de Mairan et nyt Slags saae kaldet Batte, som gøres af en Conferva, der af visse Søes Grunde opfiskes. M. d'Ons en Bray meddeeler derpaa en Recept, ved hvilken Heste befries for Glue- eller Bremse = Stik. Recepten bestaaer ikkun i at afstoge Nøds Skaller i bart Vand, og saa dermed at stænke Hestene over. De øvrige Artikler ere Udtoge af adskillige Stykker, som komme for i Berset selv. Endelig sluttet Historien med 2de Academiske Medlemmers Levnets-Beskrivelse, navnlig Cardinalens af Polignac og Medic. Doct. Petits.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

I2.

Den 25 Martii. 1746.

Jena.

Her er paa Cunos Beføstning kommet
for Lyset: Christiani Gottlieb Buderis Se-
renissimis Saxonix ducibus a consiliis au-
licis, in academia Jenensi iuris publici
feudalis & historiarum professoris ordi-
narii, collegii facultatis iureconsulto-
rum senioris, opuscula, quibus selecti-
oria iuris publici, feudalis, ecclesiasti-
ci, germanici & historiæ patriæ ac lite-
rariæ argumenta exhibentur. 1745. in 8.
Paa Skrifterne ere alleene i Stand til at
give Læseren en Idée om Skriftets Vp-
pæ

perlighed, at opvække hans videre Bes
 gierlighed, og lyde samme Ord til andet
 saaledes, som følger: 1. Vindiciæ iuris
 Imperatorii aduersus episcopos Roma-
 nos. 2. de Iuramentis Principum Ec-
 clesiasticorum S. R. Germanici Imperii.
 3. de feudis Sceptri expositio. 4. de feu-
 dis Officialium hæreditariorum Proce-
 rum & Prouinciarum Germaniæ.
 (Dette Skrift er meget forøget.)
 5. de Legationibus Obedientiæ Romam
 missis liber singularis. 6. de Canonica-
 tibus Imperatorum Augg. Germaniæ-
 que Regum ac Præbenda regia, Die Kö-
 nigts-Pfründe. 7. de Sacri R. G. Im-
 perii Vicariorum iure præsentandi ad be-
 neficia ecclesiastica. 8. de Commissario
 imperiali in caussis feudalibus, sigillatim
 ad Inuestituras. 9. de Commissario
 imperiali ad caussas feudales varias. 10.
 de feudo iurisdictionis commentatio.
 11. de Iudiciis Duodecimviralibus popu-
 lorum septentrionalium ac Germaniæ.
 12. Oratio de instauratione studii histo-
 riarum patriæ Fridericio III. ac Maxi-
 miliano I. AA. imperantibus, cum no-

tis literariis. 13. de Friderico III. Electore Saxoniae studiorum historicorum patrono ac propagatore. 14. de fatis doctrinae iuris publici in academiis maxime Germaniae. 15. de Bibliothecis legatis. 16. de bibliotheca diplomatica dissertatio epistolaris. 17. de iure manus mortuae. 18. de compendiis fisci regii & camerae apud Germanos. 19. de verbi: Reich terrulis adscripti, significatione. 20. de sigilliferis episcoporum, cum primis Germaniae.

Leipzig.

Den her værende Boghandler J. S. Hein-
sius faaer til næstkommende Baasse-Messe et Skrift fra Pressen, der fører følgende Baaskrift: Erdfnete Jäger-Practica, oder der wohl geübte und erfahrne Jäger, darinn eine vollständige Anweisung zur ganzen hohen und niedern Jagt-Wissenschaft enthalten: Bogens fornemmeste Indhold sees af følgende forud meddeelte Overskrifter 1) Von den Eigenschaften der wilden Thiere und Vögel. 2) Wie die zur Jaad benöthigte Hunde gearbeitet, ausgeführt, eingejagt, eingeheht, dres-

dressiret und firme gemacht werden. 3) Von Anlegung einiger zahmen und wilden Fasanierey, nebst denen dazugehörigen Räuhen, und wieder derselben verschiedene Krankheiten bewährten Mitteln. 4) Die Jagd- Requisite, wie Stell-Flügel, Aléen, Abjagungs-Flügel 2c. durch leicht von selbst zu machende Instrumenta abzustechen. 5) Wie Hauptbestätigungs- und andere Jagden auf unterschiedliche Art einzurichten. 6) Die an verschiedenen Europäichen Höfen florirende Par Force- Jagd wohl zu exerciren, auch die Erziehung und Pfliegung der Hunde nicht nur zu besorgen, sondern auch deren mancherley Krankheiten zu curiren. 7) Die Raubthiere zu tilgen, wobei die unentbehrliche Bitterungen gezeigt werden, solch sowohl, als auch alle Raub- und andere Vögel, durch gar vielerley Inventiones zu fangen; 8) Dazur Jagdseinrichtung und Fangung aller Thiere und Vögel, nöthige Jagdzeug, Lucher, Netze, Garne, Lappen, Särten, Gruben, Eisen, Fällén, Schlagbäume 2c. accurat zu machen, einzurichten

ten und zu gebrauchen. 9) Die Beschaffenheit der Holzungen nebst deren mancherley Benennungen, auch wie solche Forst-mäßig abzuholzen und abzutreiben, ingleichen deren nützlicher Verkauf und Consumirung, dieselben ordentlich zu taxiren, deren Höhe oder Länge durch leichte Instrumenta accurat zu visiren, den körperlichen Inhalt genau auszurechnen, die abgeholzten Dörter, dergleichen die wüsten und öden Flecken zum Zuwachs, auch durch Bevflanz und Besäbung zum Anflug und Wachsthum zu befördern. 10) Besondere zum edlen Wendswerk gehörige Wissenschaften, so einem wendswerk-sliebhabenden, welcher Hirsch-Jagd-Forst- und Holz-Gerecht seyn wil, zu wissen nöthig. Alles aus vieljähriger eigener Praxi gründlich und deutlich beschreiben, mit vielen Kupfern und Grundrissen, von Heinrich Wilhelm Döbeln. Dette hele Verk bliver 8 til 9 Alphabeter stærk i Folio, og koster med 20 Koberstykker. Prænumerations Prisen er 3 Rdlr., hvoraf en er bleven forud betalt, og 2 Skal betales imod Verkets Annammelse. Men

Prisen for dem, som ikke have prænumereret, 5 Rdr.

Weimar.

Den LIInde Deel af Actis HistoricoEcclesiasticis har forladt Pressen og indeholder følgende Stykker: I. Einige Merkwürdigkeiten in Kirchensachen nach dem Tode des Kaisers, nemlich 1. Eburfürstl. Bäterischer Befehl an die Geistlichkeit, 2. Einige angestellte Trauer- und Leichenbegängnisse, 3. Einige Merkwürdigkeiten von dem Leben und der hohen Person Sr. Kaiserl. Maj. II. Nachricht von einer zum Nachtheil der Evangelischen in Ungarn errichteten Societate Nobilium. III. Gemeinshaftliche Sabbatsverordnung im Herzogthum Holstein. IV. Versuch einer Historie der Nürnbergischen Agenden, zum Gedächtniß des vor 200. Jahren (1545.) herausgekommenen Agendabüchleins Zeit Dieterichs. V. Das im Jahr 1745. lebende Ulmische Ministerium, sowohl in der Stadt, als auf dem Lande. VI. Leben zweier Reformirten Theologen, 1. Heinrichs Schatelain, welcher als Pastor zu Amsterdam 1743, den 9ten

May,

May, 2. D. Joh. Gryndi, welcher als Prof. der Theologie zu Basel 1744. den 11. April gestorben. VII. Nachricht von einer neuen Controvers über den Aufenthalt der abgeschiedenen Seelen.

Lausanne.

Her findes tilkiøbs: Ordonnances du Roi, concernant l'Infanterie Françoise ordinaire, ou Recueil abregé de toutes les ordonnances rendues à son sujet & auxquelles il n'a pas été derogé, avec des Remarques par Mr. Rochefort, Capitaine au Regiment de Brancas Infanterie & Chevalier de l'ordre Militaire de St. Louis. Premier Partie à Lausanne chez Bousquet & Compagnie. De adskillige Meeninger, som ere fremsatte om en Fransk Fod-Knegts Pligter, have foranlediget Forfatteren, til at oplyse og forklare sin Konges Love. Et Foretagende der er høyst-nyttigt, efterdi udi Frankerige findes saadan Mængde af Kongel. Forordger til Infanteriet, som kunde fylde over 20 Bind, og hvis Mangfoldighed let kunde forvirre en ung Soldats Hierne; i hvilken henseende dette med Skionsomhed forfær-

diget Udtog var høj-nødvendigt. Hr. Rochefort har derfor et alleene udkastet et kort Begreb deraf, men har og samlet de her og der adspredte Befalninger, under disse Titler: Han viser dernæst, paa hvad Maade Soldaterne skal hværves; hvorledes de i Besætninger skal holdes; Hvad ved Compagniers eller Battailo-ners Oprettelse skal iagttages; hvorledes de skulle bevæbnes, klædes, og deres Krigs-Ovvelser læres. Fremdeles finder Læseren heri en Linderretning om Armeens Mars-Ruthe, samt endog om dens Indretning i Slagt-Orden. Her og der anfører den i Krigs-Tjeneste meget vel forfarne Hr. Rochefort tilligemed de Franske Felt-Herrers næsten almindelige Baner, og ved Enden af Bogen finder man en Fortegnelse paa en Seldats Forsbrydelser, alle der paafølgende Slags Straffer, og øvrige Midler til en nøie Krigs-Tugt at tilviebringe. Hvilket Anhang i sær ikke skal blive Bisiddere i en Krigs-Ræt u nyttig at vide. For paa Bogen staaer et Brev, skreven af Stats og Krigs-Ministeren, Herr de Breteuil, hvori leveres et kort Begreb af dette

Verk,

Berk, samt Hr. Rocheforts videre Færes
havende tillægges det Bifald, som det af
Lærde fortjener.

Gotha.

Herr Joach. Ernst von Beust, Hofforstl.
Brandenburg-Culmbachiff Regierings-
Raad, ic. haver ladet træde for Lyset:
Observationum militarium Continuatio-
nem sive partem alteram og findes sam-
me tilligemed den første Deel her hos Bog-
handleren Mævius tilkiøbs. Af første An-
seelse at domme, skulde man tænke, at
dette Bærk indeholdt ikkuns nogle faae be-
sønderlige Merkværdigheder, Krigs-Væ-
senet vedkommende; Men ved næriere Siens-
nemlæsning bliver man vaer, at det ind-
befatter saa mangfoldige Materier, at,
om Ordenen havde kuns her og der været
taget noget bedre i Agt, samme kunde
passeret for et ganske Systema i Krigs-
Ræts-Læren, efter hvis Regler saavel en
Regent, som og en Soldat, i sær i Tydsk-
land, kunne rettelig forholde sig. Saa
at Forfatteren derfor har præsteret meere,
end han paa Titlen har lovet. Den første
Bog indeholder 20 Capitler og 400 Ob-

servationer. Udi det første Capitel hand-
 les om Krigenes Beskaffenhed og adskilli-
 ge Slags. Hvorved viises, hvilken en
 retfærdig Krig er. Det 2det Cap. afhand-
 ler det Spørgsmaal: Om det er tilladeligt,
 at føre Krig? og hvorledes en Regent, i
 Krigen at føre, bør forholde sig? Det
 første besvarer Forfatteren af den natur-
 lige og aabenbarede Lov med Ja; bevise-
 de derhos, i Henseende til det andet
 Spørgsmaal, at en Regent, ikke uden af
 høistvigtige Aarsager maae begynde Krig,
 og at han derhos maa forud vel overlegge,
 hvor vidt han er i Stand til at føre den ud;
 hvorledes han i Freds-Tider skal bereede
 sig til Krig, og at han derfor skal være be-
 tænkt paa at have gode Fæstninger, en til-
 strækkelig Krigs-Cassa og dygtige Solda-
 ter. Det 3 Cap. anmærker, at den Ret
 at forkynde en Rigs-Krig kommer Kæise-
 ren og Riget samtlig til; hvorved ogsaa
 berøres Rigs-Troppersnes Underholdning
 og Neutralitet. I det 4de Cap. handles
 om Krigs-Ordre, hvorvidt en Soldat er
 skyldig, samme at efterleve, og hvorle-
 des en Felt-Herre skal beslitte sig paa, at
 holde

holde sine Anslag og Krigs-Ordrer hemmelige. Det 5te Capitel handler om de saa kaldede Reif und Folgen, hvor tilligede adskillige Slags, som ere i Brug, af de sidste, settes i et klart Lys. I det 6te Capit. undersøger Forfatteren Krigs-Rets-Evangelien; de adskillige Slags Krigs-Rette, som ere brugelige, og hvad Magt og Myndighed enhver af dem haver. Det 7de Capit. stiller Læseren den saa kaldet Besnungs-Recht for Dien; hvorved vises, hvad samme saa vel i Freds som Krigs-Tider medfører, hvem den tilkommen; og at Lands-Høiheden deraf ikke altid kand bevise: Ja at ofte den saa kaldet Indtægts-Ret, saa velsom og de Tydes Einreithen eller Akgungs-Recht er med samme forbunden. Det 8de viser, hvad for Fæstninger der kunne ansees for høist-nyttige, ved hvilken Leilighed Forfatteren igiendriver Machiavellum, som har raadet, at ikke anlegge mange Fæstninger. I hvorvel, da Machiavellus taler ikkuns om smaa Stater, er hans Raad vel ikke værd at foragte, efterdi mange Fæstninger vilde ei allene falde en
maa-

maadelig Stat heel besværlige at vedlige holde og besette, mens endog udtømme dens Kræfter til at sette en Armee i Marsken. Saa anstiller Forfatteren og en Betragtning over Rigs- Stændernes Ret til at anlægge Fæstninger, og erindrer, hvad meere ved Rigs-Fæstninger falder at merke. Det 9de Capit. melder om Fæstningers Overgivelse paa Naade og Unaade; om gyldige Marsager til Fæstninger at overgive; om Commandanters, Officierers og Soldaters Pligt ved deres Forsvaring. Det 15de om Soldaters Krigs-Tjeneste, som Latinerne have kaldet Salgamum; hvad i fordum Dage har hørt dertil, og hvad endnu omstunder, efter de adskillige Krigs-Forordninger, dertil udkræves. Det 16de om Soldaternes Privilegiis og mange Slags Friheder. Hvorved og igiennemgaaes de Privilegier, som, efter de gamle Romerske Love, have været tilladte. Men iblant disse findes een i Observ. 274, § 2, pag. 399, som hverken er grundet i den Romerske eller andre Love: Det heder der, at naar en Soldat sagde, at han havde betalt en Gield, kom det Creditor til at bevise, at den var ikke bleven betalt; og til denne Meening at

bevise bruges l. 25. § 1. d. Probat. Men denne Lov handler alleeneste om et Indebito; og er saaledes at forstaae, at en Soldat, der anstiller Conditionem Indebiti, er ikke den, der skal bevise Indebitum, men at Creditori tilkommer, at bevise Debitum. I det 17de Capit. har Forfatteren fæstet sine Tanker paa Krigs-Fanger, vtsende hvad for Folt dertil kand gøres; hvad ved deres Tilfangetagelse er at agte; til hvem de skal føres; hvorledes de skal medhandles, og hvorledes en Officer bør forholde sig, som paa sit Tre-Ord løslades. Det 18de Cap. handler om Affeds-Breve; Det 19de om Overløbere. Det 20de om Spidere og Spioner; og hvorledes de skal medhandles. Den anden Deel bestaaer af 12 Capitler og kand ansees som et Supplementum til den første. Bogen er i Almindelighed nyttig, men især for Auditeurer ved Armeerne. Alt hvad Forfatteren anfører, har han med Rigs-Lovene og andre Krigs-Forordninger bestyrket.

Stockholm.

En Samling af Svenske Historie-Strik-
vere

vere er her udgivet paa 9 Alph. i Folio, i
 det Svenske og Latinske Sprog, og med
 Titel: Volumen historicum, continens
 variorum in orbe hyperboreo antiqvo
 Regum, Heroum & Pugilum res præ-
 clare & mirabiliter gestas. Accessit, præ-
 ter conspectum genealogicum Suetico-
 rum Regum & Reginarum accuratissi-
 mum, etiam præfatio de causis editi hu-
 jus operis, linguæ Gothicæ Prærogativa,
 rerum antiqvarum jucunditate, Histor:
 Hyperb: fide, earum heic editarum
 Chronotaxi. Addito etiam evulgatarum
 catalogo. &c. Den lærde Hr. Assess.
 Er. Jul. Biörner har, for at tiene uden-
 landske Elskere af de Nordiske Historier,
 oversat de gamle Gothiske Skrifter i det
 Latinske Sprog, og sanket dem i denne
 Samling tilsammen. Og, som han ikke
 alleene har villet være Fremmede, men
 endog sit eget Fæderneland, til Nytte, ere
 af ham disse i det gamle Svenske Sprog
 skrevne Skrifter blevne omklædte i det nu
 brugelige; fordi de Svenske selv nu næsten
 ikke kunne forstaae deres ældste Forfædres
 Sprog. Grund-Texten staaer jævns-
 des

des ved den Svenske Oversættelse, i 2 adskilte Billeder; og den latinske Oversættelse neden under; saa at man har bet eene med det det andet, til Eftersyn paa een gang for Dine. Ligesom dette Berks Forsærgelse er befordret ved den Kongel. Cancellie-Raad og Præsident i det Upsalske Videnskabers Selskab, Hr. Greve Gustav Bondes Omhu og Megling; Saa har man og hans Omhyggelighed at takke for det gamle Svenske Kongers Slægte-Register, som staaer for ved denne Samling, og som bemeldte Greve haver meddeelt Hr. Biörner. Man finder her i den allerrigtigste Fortegnelse paa alle de Svenske Konger, og en Tilforladelig Efterretning om de Kongel. Familiers Udbredelse og Fordeelelse i adskillige Slægter og Stammer. Disse Stamme-Tabler ere efter de troværdigste Skribentere forfærdigede, og findes deres Vidnesbyrd overalt hosføiede. Udi Berket i sig selv indeholdes følgende historiske Skrifter:

- 1) Nordens Herkomst og Oprindelse.
- 2) Rittin om Carl og Grimm.
- 3) Historie af Hrolf Krack i Danmark og Adilfis i Upsal.
- 4) Hra

- 4) Historie af Fridt Hiof den Frelle eller Modige. 5) Om Kong Alf og hans Riser. 6) Hromund Gripsons Historie. 7) Om Halfdan, Branas Fostre, d. e. en Pleie-Søn af Brana. 8) En Historie om Sorles. 9) Historie om Halfden Ostenson. 10) Den skønne Samsons Historie. 11) Wolsungernes, eller Sigurd Sagnis Bedrifter. 12) Regner Lodbroks og hans Søners Historie. 13) En Bue-Spenders eller Bue-Skyttes Historie. 14) Noale smaa Historier skrevne af Nor-na Gester. 15) Thorstens Historie.

Amsterdam.

Boghandleren Mæinert Uytwerf sælger her den 18de Deel af den saa almindelig yndede Samling, som Hr. Rouffet, Medlem i det Petersborgske og Berlinske Videnskabers Academie har udgivet under følgende Titel: Recueil historique d' Actes, Negotiations, Memoires & Traités depuis la paix d' Utrecht jusqu' à present. 8vo, 1745. Denne og de foregaaende Deele kand faaes tilkiøbs, enten hver for sig, eller alle under eet.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

13.

Den 1 April. 1746.

Kiøbenhavn.

Den 28de Martii blev paa det øverste A-
cademiets Auditorio holden en lærd og
grundig Disputatz, under følgende Titel.
Specimen Chirurgico-Medico-Practi-
cum de Causis partus Difficilis Notabili-
oribus, adjecta Uteri constrictione, tribus
observationibus illustrata, qvod Differ-
tationis inauguralis loco ex consensu il-
lustris Facultatis Medicæ sub præsidio
amplissimi & experientissimi Dominĩ
Dn. Doct. B. J. de BUCHWALD, Medici-
næ Professoris, consistorii assessoris,

R

so

societatis scientiarum, nec non collegii Medici Hafniensis Membri, fautoris & promotoris æstumatissimi. Pro summis in arte medica privilegiis & honoribus legitime impetrandis publico examini subicit Janus Bing norvegus, practicus Hafniensis, in auditorio superiori.

Den 29de Ejusd. blev iliqemaade holden en Disputatz med efterfølgende Titel: Dissertationem inavgvralem De Mvtvo ex principiis iuris danici norwagici germanici & romani, svb praesidio Dn. CHRISTIANI LVDOVICI SCHEIDII S. R. M. Consiliarii iustitiae & facult. iurid. decani pro privilegiis doctoralibus in vtroque ivre obtinendis placidae eruditorum censvrae exhibebit avctor & respondens Vldaricus Doerker, civitatis crvcisoranæ consvl.

Berlin.

Her er traadt en Samlig for Lyset af adskillige til Electriciteten henhørende Skrifter, og føre samme følgende Titler: 1) Abhandlung von der Electricität und deren Ursachen, welche bey der Königl. Academie der Wissenschaften in Berlin den Preis erhalten hat, aufgesetzt von J. H.

Waitz

Waitz. Königl. Schwedischen und Hochfürstlich Hessencasselschen Finanz- und Bergrath. 2) Zwölfte Abhandlung von der Natur der Electricität, welche bey der Königl. Academie der Wissenschaften in Berlin eingesendet, und wegen ihrer Ausarbeitung des Druckes würdig geschätzt worden. 3) Dritte Abhandlung von den Eigenschaften, Wirkungen und Ursachen der Electricität, u. s. w. wie bey dem zwenten. 4) Dissertation sur la cause de l'Electricité des corps et des phénomènes, qui en dependent, sujet proposé par l'Academie Roiale des Sciences de Berlin pour le prix, qui doit être distribué dans l'Assemblée generale de cette Academie, altsammen i 4. 1 Alphabet 11 Ark. Man meddeeler Læseren Efterretning om alle i denne Samling indeholdene Skrifter, af Aarsag, at de samtslig fortiene i det ringeste at sættes paa Liste med de vigtigste og grundigste, som i denne Materie have seet Lyset, om ikke gaar at indtage de øverste Plads; thi endskjønt det første, som Titlen viser, er af det Berlinske Videnskabers Academie offentlig erklæret, at være det beste; har dog

Bemeldte Academie ogsaa anset de 3 andre for saa vigtige, at det har ladet dem føie til det første, og gjøre ved Trykken bekendte. Man finder da heri samlet alt det, som i Engelland, Frankrige, Tydskland, er skrevet om Legemernes Electricitet; og have Forfatterne af alt dette uddraget de Slutninger, med hvilke de have undersøgt og opdaget de naturlige Aarsager til den electricke Legemers Kraft, som de formedelst Experimenter ere blevne vaer. Nu gjør man da med Føie det Spørgsmaal: Hvad er Aarsag til Electricitet? eller tydeligere: Hvoraf kommer det, at de naturlige Legemer have den Kraft, at de paa et vist Mellem-Rum kunne trække andre Legemer til sig, og igien støde dem fra sig, efterat de tilforn ere blevne varme eller gnedne? Hvoraf kommer det, at Legemer, som have faaet denne Kraft, bevise den ei alleene i og af sig selv, men formaae end og at meddeele andre, som komme dem nær nok, den samme? Ja, hvoraf kommer det, at naar et Legeme, som er electriceret, kommer nær til et hvert andet Legeme, sees der paa saadanne Legemers yderste Deele

en Glans, ligesom en gloende Draabe hængde paa dem? At af andre udfare smaa ligesom Ild-Strømme, Snister, Flammer, og det deels med en sagte lydende Susen, og deels med Knagen og Bragen? Spørgsmaalet er vigtigt, og vanskeligt at besvare. Dog har man vilde see, hvorledes Hr. Finance-og Berge Raad Waitz har baaret sig ad, at de 50 spec. Ducater ere blevne ham til Deel, som vare opfattede paa disse Spørgsmaales rigtige Besvaring. Man finder saadant i det 6te Capitel i hans Afhandling, paa den 21 og de følgende Sider; hvoraf man her vil give et kort Ud tog: De forfarne og berømteste Natur-Kyndige have for en fast og afgjort Sandhed antaget, at det heele Verdens Rum er fuldt af en meget subtil Materie, som igiennemtrænger end og de allermindste Legemernes Poros, ja findes end og udi denne Materie. Denne Sætning har Hr. Geheime-Raad Wolfi sin Physic med overbevisende Grunde gjort, hvilke ogsaa Hr. Gravesande, Hamberger og Kruger have udi deres Skrifter ført sig til Nytte. Da nu utallige Forsøge have sat uden for al Tvivl,

at den electricke Materie, naar den settes i Bevægelse, lyser, varmer, antænder, udvider; og end meere, at dens Ild, ligesom en anden snar-farende Ild, giver en susende Lyd fra sig i Luften, og man sølgelig sporer hos den de samme Egenskaber, som Lys- og Ild-Materien tillegnes; Ja da man derfor ikke tør tage i Betænkning, at erklære den for een og den samme Materie; Saa kand man og med de berømteste Natur-Kyndige sette forud, at alle Materier i Verden ere af denne Materie fulde, igiennemtrængede, omgibne. Men naar nu dette er fastsat: Saa flyder deraf intet vissere, end at Ild-Materien i tvende Legemer, naar disse røre ved hinanden, maa flyde og hænge ligesaaledes sammen, som naar tu Draaber Dvæg-Solv, Vand, Olie o: s: m: røre hverandre u-middelbar, eller, som naar tu Lys-Luer foreenes med hverandre og den stærkere trækker den svagere til sig, naar de komme hverandre for nær. Efter det, som her er anført, bliver da den sande Ursag til al Electricitet, hvoraf alting lader sig opklare, hvad man har erfaret af dens Virkninger, den Lys- og Ild-

Alt-Materie, som opfylder det heele Verdens Rum. Dette er det, som Hr. Finance-Raad Waitz efter alle hidindtil bekendte electriske Forsøge har lagt for Dagen, og saaledes opløst denne vanskelige Knude i Pphysiqven.

Altona.

Her er trykt: Seiner Königl. Majestät von Dännemark und Norwegen Christian des Sechsten allergnädigster Stiftungs-Brief zu dem Seminario Theologico in der Stadt Altona. 2 Art i 4. Hans Majestät, vores allernaadigste Konge i Danmark stræber et allee ne ved en u-trettet Faderlig Omsorg at bringe sine Undersaatteres timelige Lyksalighed til sin høieste Spids; Men lægger end og fornemmelig paa Hierte, at sette deres ævige Belfærd ved tielrige og den sande Christendom anstændige Midler i en blomstrende Tilstand. Derfor er det Hans Majest. allernaadigst har besluttet at lade et Seminarium Candidatorum ministerii ecclesiastici & scholastici stifte, og i afvigte Aar ladet samme til det her bærende Academiske Gymnasii og Pæda-

gogii Tarv og Bæste indrette. Og det er denne gudelige Skriftelses Indretning og Grundfæstning, som er Indholden af de oven ommeldte Blade. Dette Seminarium skal først og fornemmelig staae de indfødte Arve-Underfaatter, eller saadanne, hvis Forældre have været tro Bættenter eller Underdanere i det Kongel. Arve-Huus, aaben fore. Men dersom ingen Lands-Børn skulle være forhaanden, til at besætte ledige blevne Pladser med, som besadde den Begavethed, Gaver eller Lyst, som udtræves til at komme i dette Theologiske Seminarium, eller dersom af andre besønderlig vigtige Bevæg-Uarsager Udenlandske burde frem for de første tages i Betragtning, skal den nem ogsaa Sted deri forundes. De ordentlige Hoved-Forretninger, som ere foreffrevne disse Candidater (hvilkes personlige Bestaaelse findes antegnet i den 4de) bestaae deri, at de flittig skulle granske i den hellige Skrift, een eller tu gange om Ugen anstille Disputationer over den heele Theologiam theticam fra Artikel til anden, og det efter et grundigt theologisk Compendii, eller den Augsborgiske Troes-Beklæns

Kiøndeises, eller en anden vores Evange-
 liste Kirkes symbolist Bogs Orden; Ikke
 mindre skulle de i fortrolige Sammen-
 komster betragte og omtale, hvad til
 det Evangeliske Lær-Embedet sømmelig
 og med Frugt at forrette, tiensligt kan
 være. Ud de nederste Pædagogiets Clas-
 ser skal enhver Seminarist være forpligtet,
 offentlig at arbejde een Time om Dagen,
 og een efter den anden hver Søn-og alle
 høie Fæst-Dage at holde en Prædiken i
 Tugt-Huusset. Seminaristerne skulle hu-
 ses fri paa den offentlige Gymnastis Gaard,
 saavelsom og have deres Kost til Middag
 og Aften hos Oeconomo, uden Beta-
 ling. De nyde de Privilegier og Friheder
 got ad, hvormed Gymnasium Christia-
 neum er allermildest bleven benaadet, og,
 foruden bemeldte fri Husning og Kost,
 faaer enhver aarlig 40 Rigsdaler. Di-
 rector Gymnastii skal bestyre de ugentlige
 private Disputationer, og derved præside-
 re; Men ved Pastoral-Sammenkomster-
 ne skal den da værende Provst eller Dire-
 ctor Gymnastii, om ikke begge tillige, saa
 dog een af dem hver gang, være tilstede.
 Disse ere de fornemteste Omstændigheder

ved denne prisværdige Stiftelse. Den
 31te Augusti i afvigte Aar blev denne
 vigtige Stiftelse indviet af dens Forstans-
 Dere, den Kongel. Conference-Raad og
 Præsident Hr. von Schomburg, Hr.
 Provst Bolten, og Hr. Director Flella.
 Hr. Consistorial-Raad og Director Flella
 lod trykke Indbydelses-Skriftet paa 3
 Ark, som handler de Siminariis Prophe-
 ticus in V. T. Forfatteren anmerker deri,
 hvorledes den naadige Guds Forsorg i det
 Gamle Testamente har søgt Stælenes Bes-
 ste, ved ordentlige og overordentlige Læ-
 re, at forfremme, og i sær formedelst Pro-
 pheter har udrustet unge Lærere. Af-
 handlingen beroer paa de hertil indrettede
 Spørgsmaal. Det er rimeligt, at for
 og ved Synd-Flodens Tid, gandske faa
 have høiet deres Dren til Guds Tjeneres
 Røst, eftersom Fordærvelsen havde vel
 ellers ikke taget saa stærk Overhaand. Ef-
 ter Synd-Floden maae man ikke søge
 Prophete-Skolerne i de fromme Patri-
 archers Huuse. Abraham, Isaac og Jacob
 betegnes i den hellige Skrift som saadans-
 ne Lærere, der selv have underviset deres
 Børn og Tjuende om HErrrens Bete-
 Ge-

Genes. XIV, 14. XVIII, 19, XXI, 33.
 Gen. XXXV, 2. Derfor have חניכים ikke
 været Studentere, som Hottingerus
 meener; men saadanne, som til Huus=
 Basenet have været opdragne. Den
 egentlige Tid, naar de lærde Plante=
 Skoler have taget deres Begyndelse, maa
 man ikke fastsætte under Josua, men under
 Samuel. Denne Tids=
 Begreb, som man
 med Augustino meget vel kan kalde den
 Prophetiske, varede indtil den anden
 Tempels Opbyggelse. Disse ere de
 Tanker, som Forfatteren meget vel ud=
 fører, samt nu og da af sin Belæstthed
 oplyser. Til Slutning kommer Hr.
 Fleßa frem med sit Endemaal og sin
 Indvielses=
 Tales Materie, der handler
 de genuino sine Seminarii theologici.
 Paa samme Høitids=
 Dag haver Hr.
 Ludvig Schütze, Medlem i Seminario,
 offentlig under Hr. Consistorial - Raad
 Fleßæ Præsidio forsvaret følgende Af=
 handling. De Seminariis theologicis
 prisca Ecclesiæ Christianæ.

Ebersdorf i Voigtlandet.

Den berømmelige Hr. Geheim=
 Raad Moser farer fort med lige saa stor Grun=
 dighed at bringe sin Stats=
 Ret til Ende,

som han i Aaret 1737 begyndte den. I Aaret 1744 fortsatte han den fra den 12 til den 16 Deel, og i afvigte Aar har han lagt den 17de og 18 Deel dertil, af hvilke enhver udgør 3 Alphab. i 4. Han viser overalt i dette Verk en beskedentlig Frihed, hvilken saa meget meere forsøges ved den fri og u-bundne Blads, hvori han lever. Den fordeeltige Leilighed han har haft ved det forige Kæiservals-Forsamling at see mange hemmelige Ting, og ved adskillige Udsendninger til de største Hoffer at bekomme vigtige skrevne Samlinger af Stats-Sager, have sat hannem i Stand til, at meddeele de vigtigste Efterretninger, som man i andre Skrifter maae søge forglæves. Ved enhver besønderlig Afhandling fremsætter han for i Beten en kort Anvisning til de didhenhørende Skrifter. Naar han hos andre lærde Mænd finder en Sag grundigen udført, lader han sig nøie med at anføre deres egne Tanker med deres egne Ord. Verkets Bitløftighed har forbudet ham, ved enhver Ting tydelig at forklare den Tydske Stads-Historie for de ældre Tider; Allerhelst da han ikke har tragtet efter, at

fore

foruden sig Tot med dette Skrift hos Skole-Lærde; men hans fornemste Dømmærke har været at tiene dem, som staae i Embeder, og ville lære Stats-Retten af Grunden, og det endeel ved at udføre den nyeste Historie, endeel ved at fremsætte de derpaa byggede nærværende Rigs-Herskomster, og endeel ved at anføre og forklare nøle de til enhver Sag henhørende Steder af Rigtets Grund-Love. I den 12te Deel handler Forfatteren om Pallio, Annaterne, de Catholisk-Geistlige Rigs-Stænders Regjerings-Tiltrædelse; og deres Ret i henseende til Kæiserey, Riget, deres Med-Stænder og Underdaner. Om deres Coadjutoribus, Afskædigelser, Afsettelse, Døds-Fald, Testamenter og Arve; Fremdeles om deres Forsamlings Abning, deres geistlige Forbeholdnings-Ræt, deres saakaldet Schuttschirm-und Kaslen-Bogetel-Gerichtbarkeit; om de verdslige Rigs-Stænder, om saadan Værdigheds Opnaaelse; om Blods Arve-Følge og Første-Fødsels-Ræt i Besønderlighed i Huusene Østerrig, Bæiren, Sachsen og Brandenburg. I den 13de Deel farer han fort at igien-

nem

nemgaae udførligen Blods-Arve-Følgen og Førstefødsels-Rettigheden i de Chur- og Førstlige Huse Pfalz og Brunsvig, i de samtlige gamle og nye Førstlige Huse, som paa Rigs-Dagene have Sæde og Stemmer; og i de fleeste og fornemste Førstlige og Grevelige Huse; hvorpaa han omsider oplyser Førstefødsels-Retten i Almindelighed, dens Indførelse, Stadfæstelse, Anføgtning, Forandring og Ophævelse paa det sidste. I den 14 Deel berører han Herkomsten i de Churførst- og Grevelige Huse, i henseende til de yngre Herrer af Fødsel og deres Ræt; hvortil der tillige handles om deres Udredelse med Land og Folk eller Penge; om deres og de regierende Herrers Forhold, om Arve-Følgen i de yngste Sønners Andeel, om deres Begravelse, Arv og Giæld, og om Deelinger i de verdslige Rigs-Stænders Huse. Denne Lære bliver videre fortsat i den 15de Deel, og tales deri tillige om den tilfælles Land-Regiering, om Herkomsten i de verdslige Rigs-Stænders Huse, saavel i henseende til Arve-Følgen paa Side-Linten, som til Døtters Afkald. Dernæst foredrager han i

det 16de Capitel tydeligere den Lære om
 Uskald, og det efter de adskillige Herkom-
 ster i de verdslige Rigs-Stænders-Huse,
 forklarende Dottrenes Arvsfølge-Ræt,
 saavel naar Mandens-Linten er uddød, som
 naar der er Slægt-og Side-Forvandte i
 Live. Hvortil han lægger den Lære om
 den dobbelt beblandet Arve-Følge, saa vel
 i Kraft af Blodforvantskab og Fordrage,
 som af Slægtskab og Testamenter. I
 den 17de Deel skrider Forfatteren til at
 forklare de Arve-Følger, som grunde sig
 blot og alleene, enten paa Testamente og
 andre deslige Forordninger, eller paa
 Fordrage og Arve-Pagter; ved hvilket
 saavel som ved Rigs-Stændernes For-
 mynderskabs-Ræt, han anfører de for-
 nemste Tydske-Huses Herkomst. Endelig
 slutter han i den 18de Deel den Lære om
 Formynderskabs-Ræt; og forklarer de
 vigtige Tvistigheder om Formynderes Be-
 skikkelse over en Rigs-Stands efterladte
 Børn, visende, hvem saadan Formyn-
 derskabs-Ræt tilkommer. Han taler
 om adskillige Slags Formynderskaber,
 deres Betæftelse, deres virkelige Forvalts-
 ning, deres Ophør, og om Formynders-
 rens

rens og Myndlingens inbordes Forbindelse, forbindendes hermed en Afhandling, som er hidledet fra Rigsherkomstens Grunde, og angaaer den myndige Alder, og erholden Veniam ætatis, samt de verdslige Stænders Tiltrædelse til Regjeringen. Til sidst gjør Hr. Moser en Begjærdelse med den Lære, om de verdslige Rigs-Stænders Siftermaal i Almindelighed.

Paris.

Her er endeligen kommen for Lyset den saa længe belovede *Abregé des plus fameux peintres, avec leurs portraits gravés en taille-douce, les indications de leurs principaux ouvrages, quelques réflexions sur leurs caractères, & les desseins des grands Maitres.* Denne er den 2den Deel af berømte Maleres Levnets-Beskrivelser, som i den ældre de Bures Boglade ere komne for Lyset i 4to., i Aar 1745, og hvilke en Medlem i det Kongel. Videnskabers Academie til Montpellier har besørget. Alle de Mænds Billeder, som her i dette Skrift ere beskrevne, give Skriftet et pryndende Smykke. Og ere samme saavel for sig a parte, som i en Samling med Skriftet at bekomme.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

I4.

Den 8 April. 1746.

Kiøbenhavn.

Her er begyndt at divulgere nogle Ugesblade til et Moral-Skrift, samme fører Navn af forblummed Correspondence. Det svarer til Navnet Correspondence deri, at det er inddeelt i Indberetninger ligesom fra adskillige Stæder, hvortil Navnene til deels ere laante af bekiendte Stæder i Verden, til deels bekiendte Stæders Navne forvendte til saadane Navne, som svare til de Materier, hvilke derunder anbringes. Det kaldes

D

for

forblummed Correspondence, fordi under de fremsatte Indberetninger ligge skuldt Udtolkninger paa Dyders og Lasters Egenstaber og hvad meere henhører til Moral, hvilket videre er at fornemme af den **Forklaring**, som følger ved hvert Stykke. Udi disse Ugeblade indrykkes hver Gang baade een enten lystig eller ingenieus Historie, samt en **FABEL** med dens Udtolkning. Af disse Ugeblade (med hvis Divulgation for 5 Uger siden nyeligen er begyndt) ere hidindtil ikkuns 5 Nummere eller 10 Stykker udkomne, det 6te Numer med tilhørende Forklaring udsaves udi nærværende Uge. Af de sidst udkomne Numere fornemmer man først ret Autoris Intention, at samle Morale meere fuldstændig af de Materier, som i de forangaaende Numere ere berørte, derudover tilvores Skriftets Forbedring alt meere og meere, ligesom dets Ugeblades Antall formere sig; Og, desom det forventelig vedligeholdes saaledes, som de sidste Numere fremlegge Kiendtegn, saa haver det anseende, at Autor er betenkt paa, at fremkomme enten
 med

med gandske nye Materier, eller ogsaa i gandske andre Klæder med de Materier, om hvilke tilforn af andre Land være skreven i det danske Sprog; saa at (fornemmeligen i Henseende til Indretningen) ey vides, at noget saadant Skrift enten i Dansk eller andre Sprog tilforn er bekiendt.

Hamborg.

Udi de nye Belustigungen des Gemüths for 1745 indeholdes udi October-Maaned følgende Stykker: 1) Gedanken bey einem starken Gewitter. 2) Sendschreiben an Ihro Hochedlen den Hrn. Director Mörlin in Altenburg. 3) Die Begeisterung. 4) Melidor und Amiante. Eine Verwandlung. 5) Abgebrochene Stücke einer merkwürdigen Chronike eines unbekanntes Hospitals in Winsberg. 6) Die Helden. Eine Ode. 7) Elegie eines Frauenzimmers an ihren ungetreuen Liebhaber. 8) Die kleine Ilias. 9) Zueignungsschrift an ein Frauenzimmer. 10) Die Ruhmbegierde. Eine Ode. 11) Auf die Liebe. Eine sapphische Ode. 12) Das menschliche Leben. 13) Todtenbriefe. Hero an Leandern, Leande, an die Hero.

- 14) An ein gelehrtes Frauenzimmer in D** 15) Sendschreiben an Hr. M. Gellert. 16) Ein Todtengespräch. Diogenes und Alexander. 17) Kurze Beschreibung eines Sturmes. 18) Die Wirkungen des Krieges. 19) Der sterbende Philosoph. Elegie. 20) Der sanfte Tod. 21) Lob der Leipziger Lerchen. 22) Sendschreiben eines gelehrten Frauenzimmers an die Frau S. E. in D. 23) Phillimen. Eine Schäffererzählung; An den Verfasser des Versuchs in Schäffergedichten. 24) Briefwechsel zwischen Doris und Elimenen. Ob es rahtsam sey, einen Dichter zu heirathen? 25) Der Affe. Eine Fabel. 26) Ein Schäfferlied.

Hannover og Göttingen.

Her findes tilløbs: Justi Henningii Böhmeri Jcti exercitationes ad Pandectas, in quibus præcipua Digestorum capita explicantur, antea sigillatim editæ, nunc conjunctim secundum ordinem Pandectarum digestæ & indice instructæ cura filii, Georgii Ludovici Böhmeri D. Tomus I. 34to. 5 Alph. 15 Ark foruden Fortalen og Registeret. Da det Antal af Hr. Böhmers Afhandlinger, som angaae den Romerske

ske og Tydske Borgerlige Ret, vore til
 saadan Mængde, at de vigtigste Lærdom-
 me i Lov og Rets-Læren gives derved et
 klart Lys; Saa har denne Samling ikke
 fundet bedre indrettes, end efter den Or-
 den, som Tingene udkræve, som skulde
 hente deres Lys derfra. Han har kaldet
 dem Exercitationes ad Pandectas, fordi
 de adskillige enkelte Afhandlinger forklare
 de fornemmeste af Pandekternes Lære-
 Sager. Her findes og, foruden Cathed-
 ral - Afhandlinger, adskillige andre
 Smaa-Skrifter, der ligeledes skal tiene
 som Lys for den borgerlige Ret. Alle ere
 med Flid igtennemseete og ved en accurat
 Tryk oplagde. Den første Deel indehol-
 der 22 Afhandlinger over den første Bog i
 Pandectis, hvoraf man her ikkuns vil an-
 føre de blotte Overskrifter: Til den første
 Titul henhører Exercit. I. de vestigiis &
 usu antiquitatum Dacicarum in Jure Ro-
 mano. II. de Stoica jurisconsultorum
 philosophia. III. de interpretationis
 grammaticæ fati & usu vario in jure Ro-
 mano. IV. de verbis directis & obliquis.
 V. de jure futuro. Til den anden Titel:
 VI. specimen jurisprudentiæ antejustinia-

næ ex Augustino. VII. de juribus diver-
 sitate climatum natis. VIII. de varia ju-
 rium innovatione per expeditionem cru-
 ce signatorum. IX. de media via in stu-
 dio & applicatione juris canonici inter
 protestantes tenenda. X. de injusta the-
 oria & praxeos oppositione, XI. de ser-
 vitute trituræ forensis. Til den 3die og
 4de Tit. XII. de sanctionum pragmatica-
 rum indole & auctoritate. XIII. de subli-
 mi principum ac statuum evangelicorum
 dispensandi jure in causis & negotiis tum
 sacris tum profanis. XIV. de finibus pri-
 vilegiarum regundis. XV. de natura
 statutorum, quæ in civitatibus provinci-
 alibus conduntur eorumque obligandi
 principio. XVI. de more Jctorum anti-
 quo & recentiori de jure respondendi.
 XVII. de collectione & præstantia decisi-
 onum præcipue Rotæ Romanæ & Mevia-
 narum. Til den 5te Titel: XVIII. de ju-
 re & statu hominum propriorum a servis
 Germaniæ non Romanis derivando & de
 usu hujus doctrinæ. XIX. de libertate
 imperfecta rusticorum in Germania. Til
 den 6te Tit. XX. de legitimatione ex
 damnato coitu natorum. Til den 7de
 Tit

Titel. XXI. de statu liberorum sui juris factorum per separationem vel nuptias. Til den 9de, 10 og følgende Titler: XXII. de majestate imperii magistratuum Majorum.

Weimar.

Udi den fjerde og halvtrediesindstyvende Deel af Actis Historico-Ecclesiasticis have følgende Stykker faaet Sted: I. Umständlicher Bericht, was es mit dem von den Reformirten zu Frankfurt am Mayn gesuchten freyen Exercitio religionis vor Beschaffenheit habe. II. Merkwürdigkeiten, wegen der jehigen Verfolgung der Dissidenten in Polen. III. Wolfenbüttelsches Reglement wegen Einsammlung der wöchentlichen Almosen. IV. Fortsetzung von der Ausbreitung der Christlichen Religion in America und in Asien, wie auch unter den Juden und Muhammedanern. V. Zwen Königlische Dänische Verordnungen wegen der Mährischen Brüder.

Florenz.

Følgtte Aar er endelig den 3 og sidste Deel kommen for Lyset af de gamle Hebræiske Baastrifter, som den berømte

Anton Frantz Gorius haver samlet. *Verket* fører følgende Titel: *Inscriptionum antiquarum Græcarum & Romanarum, quæ in Etruriæ urbibus extant, Pars tertia, in qua appendix postrema, adjectis Tabulis L. Laconico Pisano, Sarcophagis, & urnis analypho opere sculptis, quæ in florentinis museis cæterisque per Etruriam spectantur: cum observationibus Antonii Francisci Gorii publici Historiarum Professoris. 1744. i stor og liden Folio.* Dette Bind indeholder 660 gamle Monumenter og Afmindelses-Sager, hvoraf ikkuns faa have hidindtil været bekendte. Forfatteren haver givet enhver Ting Beleide af sine egne Anmerkninger; og Samlingen er given en smuk Trydelse med 50 Kober-Stykker, hvorpaa findes udstukne alle gamle Begravelse-Steder, samt Monumenter og øvrige Afmindelses-Sager, som findes i de Etruriske Stæder. Saa ere her og hoesfœiede Undersøgninger, som ere anstillede over de Christnes gamle Begravelser. Endelig hielper en Liste paa de i Skriftet indeholdene Antiquiteter meget til dets lettere Brug.

Bourdeaux.

Den 5te August i afvigte Aar haver det her værende smukke Videnskabers og Kunstens Academie, ligesom det efter Hr. de la Forces Stiftelse pleier aarlig at udbetale en Medaille af 300 Livres Bærdi, for at udarbejde en Sats i Natur-Læren, paa ny opsat for de Lærde 2de Priser for Aar 1747. Den første skal blive den til Deel, som grundigst kand vise: Hvorledes man best kand bestemme et Skibs Løb i Søen, uden dertil at bruge Astronomiske Observationers Hielp. Den anden Pris er sat paa den Sages grundigste Besvaring: Hvorfor visse Legemers Tyngsel tiltager, naar de i Jlden, eller formeddelt Brænde-Blas imod Solen ere blevne calcinerede eller hærdede. Udarbejdningerne, som skulle være i det Franske eller Latinske Sprog forfattede, blive imodtagne indtil 1ste Maj i tilstundende Aar; og skulle de Præsidenten Barbot, som er Secretaire ved Academiet, Post-frie tilstilles. Den 25de Augusti i afvigte Aar ere deres Navne blevne kundgjorte, som have bundet de 2de Priser for samme Aars foresatte Sager, hvorom tilforn i disse Tidender er meldet.

Paris.

Udi det Kongel. Bogtrykkeri er kommet fra Pressen den 3die og 4de Tome af Fortegnelsen paa de Haandskrifter, som be-
 vares udi det Kongel. Bibliothec. I hen-
 seende til Tryk og Papir overgaaer denne
 de første Deele. Heri findes optegnede
 alle de Latinske Manuscripter, som have
 Sted i den Kongel. Bog-Samling. Den
 3die Deel foreviser i Begyndelsen de Clas-
 ser, i hvilke disse Manuscripter ere inddele-
 te. Ved Enden af den 4de Deel findes et
 Navne-Register over alle Forfattere, af
 disse frevne Skrifter, saavel som og de
 Talt, under hvilke de i Fortegnelsen ere
 at finde. Alle Anonymi ere paa en be-
 sønderlig Tabelle antegnede, og det efter
 Materiernes Orden, om hvilke de have
 frevet. Boghandleren Durand sælger
 disse og de foregaaende Deele baade samle-
 de, og hver for sig.

Hr. Bruhier fortsætter endnu det, han
 før har taget sig for, nemlig at skrive i-
 mod en ond Skik, som er gængs i de Ost-
 lige Lande. I Almindelighed begraver
 man i Frankrige og i de næst liggende
 Provincer de Døde inden 24 Timer efter
 at

at Anden efter Anseelse er faret af dem. Af denne alt for hastige Jord-Bestædtigelse komme de mange bedrøvelige Exemppler, man har seet, at Mennsker ere blevne levende begravne; Ja Hr. Bruhier forsikrer, at i en Tid af ganske faa Aar ere alleene i Staden Rheims tre Mennsker blevne frelste af Graven, hvor de ere blevne nedsatte i levende Live. Han stræber derfor, at indprente saavel Dyrtigheden, som andre fornuftige Folk densne sin Meening, som han i et af sine andre Skrifter har foredraget, nemlig at ingen bør begravnes, førend man formærker hos dem noget Tegn til Forraadnelse, han fortæller adskillige nye Tildragelser, saasom at de Syges Liv er ved Begravelsens Opsættelse blevet sparet, og at tvertimod Forhastelse med Balsomeringen selv har forkortet Livet. Han bringer derpaa adskillige Indretninger i Forslag, hvorved saadanne Mennsker, som formedelst Drukkenskab, Slag, Drab eller andre pludselige Tilfælde, synes at være døde, kunne igjen hjælpes til Live. Titelen paa det ny Skrift, hvorom her tales, lyder saaledes: *Memoires sur la necessité d'un*

un reglement general au sujet des entere-
mens & embaumemens. Par Jaques Jean
Bruhier D. en M. og er trykt til Paris hos
Morel, Prault, Simon, & Chaubert in
12. paa 16 Sider.

Halle.

Under Carl Herm. Hemmerdes Forlag
er udkommen: Sigm. Jac. Baumgartens
Kleine Deutsche Schriften. Zwente
Samlung, 8vo. 1745. 1 Alph. For næ-
sten 3 Aar siden, fra Dato at regne, ud-
gav Hr. Dr. Baumgarten den første Sam-
ling af sine smaa Tydske Skrifter. Den
nærværende indeholder 10 Stykker, som
ere indrykkede, uden at i agttage noget
Bal, enten i henseende til Tidens-Ordenen,
eller til deres besønderlige Indhold, men
alleeneste efter deres Længde eller Kort-
hed, for at faae dem næt op udført paa den
tilenhver Samling bestemte Størelse af
Alphabeter. Numerne i denne Sam-
ling har Hr. Dr. Baumgarten forbundet
med dem i den foregaaende, saaledes, at
det første Stykke i denne er i Ordenen, fra
den første Samling at regne, det 11te.
Dette 11te Stykke er en Betragtning o-
ver Syrach. 33 c. 17, 18 v. til en høitide-
lig

lig Erindring af Bogtrykker-Kunstens
 300 Aars Elde. Det 12te Stykke indeholder Fortalen til den Tydske Oversættelse af Hieroglyphis eller Tanke-Billeder af de gamle Folk Romeys de Hooghe. Man finder heri en Fortegnelse paa de fornemste Skrifter, som handle om denne Materie; En grundigere Forklaring over et temmelig mørkt og gemeenlig meget forbretet eller mistydet Sted i Clemente af Alexandrien; og en Afhandling om de Egyptiske Hieroglyphers Opkomst, Brug, Misbrug, og Nytte paa nærværende Tider. Det 13de Stykke er en Afhandling om den Hellige Skrifts nødvendige Brug til en sand Opbyggelse. Dette er en Fortale til Hr. Joh. Frid. Starks Morgen-und Abend-Andachten frommer Christen auf alle Dage im Jahr. Den sande Opbyggelses Beskaffenhed bliver heri tydeligen forklaret, i sin heele Omfang bestemt, og rigtig adskilt fra en sindelig Andagts Døvelse, fra u-forstaaelige og u-rimelige Biser og fra mennesselig Tant. I det 14de Stykke handles om den Christelige Sæde-Læres adskillige Slags Misbrug og Foragt. Dette er ogsaa en Fortale, som
 er

er sat for paa Sam. Werenfels Betrachtung, von den Bewegungs-Gründen, das durch die heill. Schrift die Menschen zur Tugend führet. Det 14de Stykke er en Fortale til den Richteriske Oversættelse af Davids Psalmer, hvori han taler om Psalmers Diemerke og Brug. Det 16de Stykke forestiller den Nytte, med hvilken Pastoral-Skrifter geleides og hvorledes de rettelig skal bruges; og er gjort som en Indledning til den Tydske Oversættelse af Hr. P. Roques i Basel udgivne Skrift, kaldet en sand Evangelisk Lærers rette Beskaffenhed. Det 17de Stykke melder om skrevne Bøgers Brug til Opbyggelse. Det er en Fortale til et Skrift, som er blevet sat over af Engelsk, kaldet: Formaning til Troen og den sande Gudstienestes Øvelse. Hr. Baumgarten undersøger heri det dobbelte Spørgsmaal: Om den store Mængde af ny udkomne opbyggelige Bøger er den sande Christens Dømme mest skadelig eller gavnlig? og hvori enhveres Samvittig- og Pligt-mæssige Forhold i denne Sag bestaaer? hvorpaa han giver et vel grundet Svar, naar han siger: At ligesom den tilfældige Misbrug

ikke gjør det rette og nyttige Brug til in-
 tet, saa gjør følgerlig deres Forferdigelse
 det ikke heller. I det 18de Stykke bliver
 kortelig vlist, med hvad Nytte Sprog-
 Registrere geleides. Det 19de, som lige-
 ledes er kort, bestaaer af en Fortale til
 Joh. Korbets saa kaldet geheime Selbst-
 beschäftigung. Denne har været en
 Presbyteriansk Præst til Chichester i En-
 gelland, og levede omtrent midt i det so-
 rige Seculo. Det 20de indeholder en
 Kiendelse til at rædde af Historien Houtte-
 villes Bevtis paa den christne Lærdoms
 Sandhed fra Kuldkastelse.

Jena.

Hr. D. Kestner, som før har leveret
 den lærde Verden et saa betitlet Medicini-
 sches gelehrtes Lexicon, og en kurtzge-
 fassete Historie der Medicin, har nu ogsaa
 sendt et Bibliotheca Medica for Lyset, paa
 2 Alphab. i stor 8vo. Hans har dette for-
 ud for alle andre, som ere udkomne under
 denne Titel, at han ei alleene har anteg-
 net alle Udgaver af et hvert Skrift, men
 end og høfsøiet deres Værdi, samt andre
 forfarne Medicorum Domme derover.
 Allernæste undtager han Conrigs Einlei-
 tung

tung, paa hvilken han har lagt stor Roes. Dog, da han baade har gaaet mange med Taushed forbi, og en stoer Døel ere komne for Lyset efter hans Død, meener Forfatteren sit Bibliothecam Medicam at være des høiere fornødent. Samme er deelt i 2de Deele; Hvoraf den første har 7 Capitler, som handle I. de Historiographis, Biographis, Bibliothecographis, Lexicographis, & methodographis medicis i sex Affsnitter, II. de scriptoribus rei medicæ classicis, III. de nouatoribus, reformatoribus, conciliatoribus, & Scepticis medicis, IV. de scriptoribus Institutionum Compendiorumque medicinalium, V. de scriptoribus Systematum operumque medicorum, VI. de scriptoribus errorum, controversiarum, epistolarum, quæstionum, & miscellaneorum medicinalium, VII. de Collectionibus medicis. I den anden Deel Cap. I. de scriptoribus anatomis, II. physiologis, III. pathologicis, IV. semiologicis, V. materiæ medicæ, VI. therapeuticis, VII. pharmaceuticis, VIII. chirurgicis, IX. diæteticis. Endelig sluttet Bøcket med et fuldstændigt Register over alle deri anførte Skrifter.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

15.

Den 15 April. 1746.

Kiøbenhavn.

Hos Forleggeren Boghandler Mfr. Gab. Christ. Rothe findes trende opbyggelige og smukke Prædikener tilkiøbs, som af Hr. Magr. Gottfr. Schütze, Evangelist Bræst i Altona og Ottensen, ere forfattede, under Titel: 1) Die erste Betrachtung. Das Mit-leiden des leidenden JESU, gegen die angefochtenen Seelen, über Luc. XXII. 31. 32. 2) Die andre Betrachtung. Die Ermahnung des leidenden JESU zur geistlichen Wachsamkeit, über Matth. XXVI. 40. 41. 3) Die dritte Betrachtung. Die

Die Schutzrede des leidenden JESU für seine Jünger, über Joh. XVIII. 8. 9. Disse Prædikener ere Hans Excellence, Rigs-Fri-Herre Hr. Geo. Wilhelm af Söhlendal, Ridder af Danneborge, &c. &c., og Hans Høigrevelig Excellentz, Hr. Roch. Frideric, det Hellige Romerske Riges Greve til Lünar &c. Ridder af Danneborge &c. ved et Tilskrift opofrede. Udi en kort Fortale forsikrer den berømte Hr. Forfatter, at Lust til en usmincket Reenhed og Tydelighed have i disse guddommelige Sandheders Fordrag ført hans Pen. For Resten ere disse Betragtninger geleidede med lige saa stor Grund-og Fyndighed, som den, der giver hans øvrige Skrifter den lærde Verdens Yndest.

Af Danske Magazin er udkommet det 14 Hefte, som indeholder I) Bobel Matthiisøns Baaben og Adels-Brev, givet af Kong Erich af Pomern 1433. II) Om Frue Birgitte af Hammerstad og hendes Omgang med Breve og Signeter. III) Inventarium ved Helsingborg-Slot, som af Hr. Tyge Krabe blev overleveret til Peder Skram. 1537. Om dette Original-Inventarium tale Forfatterne, udi

deres korte Forberedelse saaledes: Der er vel ikke saa maatpaaliggende for Hi^{er}storiens Skyld, som artigt i henseende til Sprogets Berigelse, da et opdager en heel Deel rare Dansk Ord, hvormed vore Forsædte have nævnet adskillige Ting af deres Husholdnings-Sager, Bostab, Gaards-Redskab, Smedie-Verktøi, Krigs-Gevær &c. IV) En græselig ond Tidende, om den Papiske Messe. Trykt 1533. 2½ Ark i 8vo. Dette Skrift er en Satire om den Papiske Messes Gald og Undergang, i Reformations Tiden; I Dansk-Bers forfattet om den Messen og dens ivrige Forfegtere. Som samme har ikke kundet rummes i dette Hefte altsammen, love Forfatterne Resten deraf i det følgende Hefte.

London.

Her er udgaaet ved Trykken: Antiquitates Middletonianæ: Germana quædam antiquitatis eruditæ monumenta, quibus romanorum veterum ritus varii, tam sacri quam profani, tum græcorum atque Ægyptiorum nonnulli, illustrantur; Romæ olim maxima ex parte collecta, ac dissertationibus jam singulis instructa. A

Conyers Midleton, S. T. P. Academiae Cantabrigiensis Protobibliothecario. His appendicis item locô adjecta est Mumiae Cantabrigiensis descriptio. I stor 4. 266

Sider, foruden Fortale og Koberstykker. Der Forfatteren i sin Ungdom besøgte Rom, betragtede han flittig de Antiquiteter, som der findes, og lagde sig efter en nyttig og udvalgt Samling deraf. Han saae dog ikke saa meget paa Arbejds Kosterbarhed, eller Materiers Værdi, som han lagde Vind paa dem, der kunde underrette ham om de gamle Dages Skikke og Brug. Og over saadanne er det, han har forfærdiget disse Afhandlinger, 23 i Tallet, som han her leverer; og hvoraf han ikke har mindre Tre, end Koberstykkeren af de hosføiede Blader. Den første Afhandling er Breven over et gammelt Skildert: Den anden over de Skikke, som bleve brugte, naar Børn bleve af de Gamle indviiede: Den 3die over de adskillige Smykker, hvormed Ungdomen blev pyntet, og som bestod i Ringe, smaa runde Kugler, (Bullæ) og Amuleter. Den 4de og 5te betragte et Dødnings-Hoved. Den 6te viser, at Laare-Krufferne ikke, som

som man gemeenlig har holdet for, ere blevne brugte til at samle de Grædendes Taare i, men til at glemme de Røgelses, som bleve brugte ved de Dødes Begravelse. Udi den 8de anstilles en Betragtning over Ligt-Lamper. I den 9de opholder Forfatteren sig med at betragte de Samles Skrib-Tavler, Fløite-Spillere og de unge Slaver, som paa Fæst-Dagene maatte opvarte de Gamle. Den 10de Afhandling opviser en Figur, hvorved forestilles den Egyptiske Fugls Ibis Dyrkelse og Beskaffenhed. Den 11te beskriver de to Sundheds-Guder, Æsculapius og Telesphors. Den 12te vilser, hvad der har været ved Afguden Antinous at gøre. Dernæst ere Bachi og Serapis Tre-Støtter, og Huus-Altarnes Beskaffenhed, Indholden af den 13de. Den 14de handler om Bacchi Fæst. Den 15de og 16de ere Beskrivelser over Offer-Begerne (patera) og den 17de melder om adskillige Slags Verktois til Bildbugger-Arbeid. I den 18de besfuer Hr. Middleton de Romerske Mønter, og i den 19 antegner han deres Værdi og Bægt. I den 20de derimod besfuer han ved Lyset en heel Deel ud-

stufne Steene, men den 21, 22 og 23 beskrie-
vede den Cambridgiske Mumie.

Berlin.

Nu har forladt Pressen: Hrn. Joh. Gu-
stav Reinbeks siebender Theil der Betrach-
tungen über die in der Augsburgischen
Confession enthaltene und damit ver-
knüpfte göttliche Wahrheiten, u. s. f.
fortgesehet von Israel Gottlieb Canz öf-
fentlichen Lehrer der Weltweisheit auf der
Universität zu Tübingen. Bei A. Haude
1745. i 4. 2½ Alphabet. Det var til Dø-
derflod at forfattede prægtige Berømmel-
ses-Taler for disse ypperlige Betragtning-
gers Værdi og Hr. Profess. Cantzes
grundige Fordrag, der giver end og den
7de Deel en klar Glands i vel-skionnen-
des Dine; anseet alt dette er af de fore-
gaaende Deele alt for vel bekiendt. Man
vil alleneeste meddeele Læsere Ord til an-
det den Efterretning, man har erhholdet
om de Betragtninger, som Forfatteren i
denne Deel har fremsat. Nach dem in
der LXVI. B. von den Sacramenten ü-
berhaupt gehandelt worden; so folget in
der LXVII. B. die Lehre von dem Sacra-
ment

ment der Beschneidung. In der LXVIII. B. die Lehre von dem Sacrament des Osterlamms, darauf wird ins besondere von den Sacramenten des Neuen Testaments gehandelt, und zwar in der LXIX. B. von dem Sacrament der H. Taufe. Weil nun diese Lehre zu allen Zeiten ihre Bestreiter gefunden; so wird die LXX. B. besonders über die Kindertaufe angestellt. In der LXXI. B. wird die wichtige Evangelische Lehre von dem H. Abendmahl weitläufig und bündig vorgetragen. Insonderheit wird des Bischofs Hoadly Buch: *Traité sur la nature, le but & les effets du Sacrement de la Cene &c.* Hag 1741. wiederleget; des Virus Gedanken in *Apologia pro Synodo Dordrac. præfatione*, und Werensfels Scheingründe die T. 1. opp. phil. p. 165. edit. 1739 stehen, geprüft und gehoben. Der berühmte Hr. Prof. erweist im 26. §. die Möglichkeit und im 37. §. die Wirklichkeit der Allgegenwart Christi im Heil. Abendmahl und zuletzt ändet man einen Anhang zur Betrachtung vom H. Abendmahl, darinn die Zweifel, welche ein gewisser Gelehrter in der Chur-Mark-

Brandenburg über eine Schlussfolge der LV. bet. S. XI. eröfnet, in nachstehender Frage: Ob die Anwesenheit Christi in dem H. Abendmahl eine persönliche, oder nur eine in der Wirkung bestehende Gegenwart sei: auseinander gesetzt, geläutert und entkräftet werden.

Amsterdam.

Et her værende Selskab af Boghandlere har bekostet et nyt og forbedret Oplag af den vel-skrevne Bog, som kaldes: Les Leçons de la Sagesse sur les Defauts des hommes. Hvoraf Tom. I. er 343 Sider, Tom. II, 341 Sider, og Tom. III, 390 Sider stærk i 12mo; Foruden en Indledning paa 40 Sider. Neppe er nogen Tid tilforn det fordervede Menneſkes Billedet, og de Laste-Pletter, som skæmme det, bleven afmalet saa grusom og afskyelig, som i denne Bog. Forfatteren betragter Menneſket i alle Omstændigheder saaledes, som han nu er af Naturen. Man finder i det et Uhyre, som beherskes og søres af u-ordentlige Lyster, og befatter i sig alle Slags Laster. Han bliver betragtet i alle sit Levnets Omstændigheder;

Han

Han er nidff, mistænktsom, u=rolig, Svisge=fuld, halstarrig, bedragelig, hylkerff, u=forsønlig, u=kiærlig, forfængelig, her=ffe = syg, hofmodig, u=fordragelig, u=bøtelig, u=emfindlig, u=taknemmelig, u=menneffelig, forvoven, vild, grim, trætte=kiær, opsetsig, og paa alle Kanter forstrækkelig. Dette Strække = Billed meener Forfatteren at finde saa ofte han seer et Menneffe. Han siger: "Man an=stille kun en Betragtning over Menneffet fra de ældste Tider af, og eftersee de følgende Tiders Historie! Saa skal man deri finde sig selv, sin Familie og Huus=gesinde, sin Ven, sin Fiende, sin Nabo og Medborger og alle dem, hvis Tilbøieligheder man kiender, enten af egen Erfaring, eller andres Fortælling, med levende Farver afmalede. Slægterne paa Jorden have deres Afverling, men Lasterne ikke. Menneffe ere endnu i Grunden det samme, som de have været for sex tusinde Aar siden. Ondskab og Ugudelighed bliver i sin Følge saa u=for=anderlig, som Stjernernes Løb paa Himmelen og som Aarenes Følge." Forfatteren søger gar at tillegge de ældste Ti=

der, naar de settes i Pigning med de nærs
 værende, et Fortrin i Godhed. Han
 finder i de gamle Forfædres Levnet større
 Menneffelighed, Godhed, Billighed,
 Troskab og Redelighed. Han holder for,
 at det Bedrag, den Frelshed, den Klams
 mer og Trette, som kommer af Loves
 Mangfoldighed, ere Frugter af de nyere
 Tidens Lædighed, Forsængelighed, Overdaags
 dighed. Man kan ikke vidtløftiger ud
 drage Bogens Indhold; thi den veltalens
 de Forfatter har deri sammensanket saa
 meget til det Menneffelige Kiøns Bes
 kæmmelse, at det lader sig ikke i faae Lis
 nier uddrage. Med et Ord: Han fores
 stiller heele Verden som en Bolig for vilde
 Dyr, som fortære sig selv med Raserie.
 Hans Fordrag er flydende, høit travende
 og overalt geleidet med muntere Udtryk
 kelser: Alleeneste han har nu og da gjort
 lidet for meget af sine Vare, i at følge for
 meget sin stærke Indbildnings-Kraft, un
 dertiden glemt, at gjøre den vedborlige
 Forskæl imellem Brug og Misbrug. For
 Resten er den Tid, man anvender paa Bog
 gens Siennemlæsning ikke ilde anvendt,
 anseet den paa det merkelligste afskildrer
 U-Mene

U-Mennisser, og blotter Verden i den
 Skikkelse, som den i sine fleeste Indbyg-
 gere virkelig har.

Leipsig.

Her sælges: Joh. Guiliel. Bergeri Stro-
 maticus Academicus, 1745, 6 Alph. 14to.
 Den lærde Prof. Berger har heri samlet
 alle de af sine Skrifter, som enten handle
 om Academiske Materier, eller ved Aca-
 demiske Handteringer ere udarbejdede;
 og dette, at Indholden er overalt Aca-
 demisk, har anlediget ham, at give Bogen
 den oven anførte Titel. Han rejsfærdig-
 gør i Fortalen sin Skrive-Maade beske-
 dentlig og grundig, visende derhos For-
 skellen imellem de ældste Haand- og
 Steen-Skrifter. Man vil kortelig frem-
 sette Hoved-Indholden af enhver Af-
 handling, som lyder saaledes: I. Pietas
 erga Sarmatarum Regem Cracoviæ festo
 ritu inauguratum, Augustum Tertium.
 II. de itinere italico, Friderici Christia-
 ni, Poloniarum Principis Regii. III. de
 Flore Connubii Regii in Flore Virtutis
 Regiæ. IV. de Romæ veteris Majestate
 in Ruinis ac Vestigiis adhuc Spirante. V.
 de

de Museis italicis. VI. de Purpura Christi patientis. VII. Varia Scientiæ existimatio. VIII. de Thesauris mortuorum. IX. de religione mensæ. X. de Sale Paulino. XI. de Heroologia prisca germaniæ poetica. XII. de dignitate medici christiani. XIII. de Antrothyfia gentium profanarum. XIV. Rectiusne, benignitate hospitali, in usum publicum, bibliotheca, an convictus, instituat. XV. Fl. Josephus de Christo. XVI. de philosophia vulgi. XVII. de aspectu Christi salutari. XVIII. de Abrahamo, Dei amico, in memoriam Joachimi Weickhmanni. XIX. vera felicitas, a furo philosophiæ eudæmonicæ vindicata. XX. de Magni Alexandri meritis in divinam humanamque sapientiam. XXI. de mente composita Jurisconsulti. XXII. de præstantia theologi polyglotti. XXIII. de brevitæ ingeniorum præcocium. XXIV. de Stephanephoris veterum. XXV. de gloriosa Confessione Augustana, in sæculari ejusdem secundo. XXVII. de religione Jurisconsulti. XXVIII. bonus christianus in bono Jureconsulto. XXX. de honore, academiis tribuendo.

XXXI. de bonitate hospitali germaniæ
 priscaæ. XXXII. Theologus, Paulli-
 nam Timothei Institutionem imitans.
 XXXIII. Bernhardus Zechius, cum Po-
 lybio comparatus. XXXIV. de docti in-
 doctique differentia. XXXV. de suppli-
 cio Christi, flagris cæsi. XXXVI. Jo.
 Christianus Buccius, cum Pontio Pauli-
 no comparatus. XXXVII. elogium Ot-
 tonis Henrici Frisii, XXXVIII. de im-
 petu ingeniorum, ad certa studia, singu-
 lari. XXXIX. de conviviis sapientum.
 XL. de disciplinis, ecclesiæ utilibus.

Jena.

Under de Mæyerste Arvingers Forlag
 er kommen for Lyset: Gottlieb Stollens
 weiland offentlichen ordentlichen Lehrers
 der Moral und Politick auf der Academie
 zu Jena, wie auch der Universitäts Bibli-
 othek und der Deutschen Gesellschaft da-
 selbst Aufsehers Anleitung zur Historie der
 juristischen Selahrheit, mit einer Vorrede
 von den Werth und Nutzen der Deductio-
 nen begleitet von Herrn Christian Gott-
 lieb Budern. 1745. 4 $\frac{1}{2}$ Alph. Dette vel
 udarbejdede Skrift har Forfatteren efter-
 ladt smukt skreven med sin egen Haand,
 og begge hans Sønner, Hr. Joh. Ephr.

Stolle, Førstl. Sachsis Procurotor Fisci ved den almindelige Hof-Ret her i Jena, og Michael Gottl. Stolle, Mag. Philosoph. have med stor Flid sørget for at faae Tryk-ken og Registeret accurat, og hosfoiet Hs. Faders egen af ham selv til største Deelen sammenskrevne Lovnets-Historie, tilligemed en Fortegnelse paa alle de Skrifter, som han er Autor af. Det heele Bænk er deelt i 7 Capitler. Det første handler om Jurisprudencen i Almindelighed, om dens Inddeeling og de beste Hjælpe-Midler til at naae en grundig Kyndighed i samme; om de Skribentere, som have beskrevet de ældre og nyere Lov og Ret-Kyndiges Lovnet og Secter; Saa vel som om de Romeres og andre Folks Love, samt om Jurisprudencens Historie. I det andet Capitel forestiller Forfatteren den Bøigerlige, men dog i Besønderlighed den Romerske Jurisprudencs Historie, og det efter den sidstes adskillige Forandringer. Udi det 3die haver han med Stats-Rets-Kyndighed at gjøre, og da denn Rets Lære heel sildig er bleven paatænkt, saa at Juristerne have maat behjælpe sig med den Justinianske Ret til at tilegge Tvistigheder efter, saa begyns

der han først at forklare denne Lære fra det 17 Seculo af. Man finder heri de fornemste Skribenter, der have handlet, saavel om Stats-Retten i Almindelighed, som om dens besønderlige og vigtigste Materier; hvorved, saavel som i det heele Verk, han stændig fremsætter rare Efterretninger, hvilke ere i Stand til at forlyste endogsaa dem, som de tilforn ere bekendte. Det 4de handler om Lehn-Rets-Kyndighed, hvor man finder baade grundige Efterretninger om Lehns-Rettens Kilder, og om de til Lehns-Retten hørende vigtigste Skribenter, samt et uupartist Omdømme om deres Værdi og Troværdighed. Ved det Forfatteren afhandler Criminal-Rets Læren, meddeeler han i det 5te Capitel en Fortegnelse paa Antiquiteter af de Tydskes og Frankernes Criminal-Ret, samt en Efterretning om alle saavel til denne, som samme Rets besønderlige Materier hørende Skribenter. I det 6te Cap. viser Forfatteren sig en kyndig og vel bevandret Mand i Rets-Rets Læren, i det han har medet godt Skøn sammensanket de vigtigste Efterretninger, som henhøre til den geistlige Rets Historie, og som tiene til en grun-

dig Kundskab at indhente om de om denne
 Ret i Almindelighed, samt dens fornem-
 meste Materier, handlende Skrifter. Den
 tydske Jurisprudences Historie har For-
 fatteren gaaet rundt forbi. Men det 7de
 Capit. er en grundig Indledning til den
 practiske Jurisprudences Historie, hvilken
 er hosføiet en udførlig Efterretning, saa-
 vel om den Romerske og Tydske Process,
 som i Særdeleshed om adskillige Process-
 Ordninger, der ere brug lige i alle Lande
 og Stæder, og ved alle Retter i Tyds-
 land: Hvilken overgaaer i Fuldstændig-
 hed alle de Efterretninger, man til Dato
 har haft af det Slags. Den lærde
 Hof-Raad Buder har givet dette Bærk
 Geleide af en lærd Fortale. Han betø-
 rer deri Deductionernes Værdi og Nytte,
 og kalder dem ikke uden Grund et
 Skat- og Forraads-Kammer for den
 Tydske Stats-Lehn Kirke- og Borgerlige
 Ret, for Rigets og Lands-Historien, ja
 end og i visse henseender en Deel af Rigets
 Archiv, fordi formedelst samme saa man-
 ge vigtige og de fornemmeste Stændernes
 Tvistigheder angaaende Documenter ere
 blevne bekiendte.

Syge Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

16.

Den 22 April. 1746.

Hannover.

Da Qvæg = Sygen endnu, desværre!
stændig meere til- end aftager; ligesom
lappes de lærde og vel-skikede Mænd i
alle Lande om at udfinde Midler, til at
raade Boed paa disse Lande = Blager. I
Brunsbvig er udgivet et Skrift om Qvæg =
Sygen, som er omstændelig forfattet, og
den der værende Stads-Physicus arbejder
paa en Samling af alle de Skrifter, som
hidindtil ere komne for Lyset om denne
Materie. Her er ogsaa under Førsters
Arvingers Forlag et Skrift udkommet
fra

fra Pressen, saaledes betitlet: Johann Ernst Wredens, beydersseits Königlich-
 Hoheiten, des Prinzen und Prinzessin
 von Wallis Leib-Chirurgi, Untersuchung
 der jehzt grassirenden Viehseuche, Vorschlagung
 einiger Hülfsmittel, und Erachten, wie selbige
 vermuthlich könnte curirt und præcaviret
 werden. 1745. 3 Ark i 8vo. Forfatteren har
 giort 3 Afhandlinger; I den første undersøger
 han den nu grasserende Qvæg-Syges
 Væsen og Aarsagerne dertil; hvorved
 han tillige anmerker de Observationer,
 han har bemærket i det opskaarne
 Qvæg. Den anden Afhandling viser
 Sygdommens Ebur, og i den 3die
 anføres Præseryativer til at bevare
 det endnu friske Qvæg fra Anstikkelse.
 Frankfurt ved Meynstrømmen.
 Her i Bogladen har paa nogen Tid været
 at faae tilløb: J. E. N. Bernünfs
 Tæge Gedanken über allerhand Historische,
 Critische und Moralische Materien, nebst
 verschiedenen dahin gehörigen Anmerkungen.
 6te og sidste Deel. 1745. i 8. 20 Ark.
 Hr. Nemeiez har hidindtil leveret den lærde
 Berden en Samling af sine Excerptis
 og saa kaldede Collectaneen-Büchern,
 som

som ikke har manglet sine Liebhabere. Samme indbefatter og mange artige Sager, som ere værd at læse; Men derhos ere og mange Ting med indblandede, som det er just ingen Skam at ikke vide. Hid hen regner man adskillige Smaa Ting af den lærde Historie, som har lidt den eller ingen Indflydelse ubi de sande Videnskaber. Udi denne sidste Deel indeholdes en Deel Anecdoter, og spildes ingen Lunde den Tid, som anvendes paa at gienemlæse Efterretningerne om Marquis de Langallerie og Comte de Linange, hvilke i Aaret 1717 spunde paa det Skielmsstykke, at udrydde den halve Christenhed af Jorden. For Resten finder man i denne Deel: 1) Muthmassungen om Ursprung und Beschaffenheit der Tauff- und Geschlechts-Namen. 2) Weiber, sonderlich der Gelehrten, die ihre Männer geliebet. 3) Aergerliche Verse und Ausdrückungen einiger Poeten und Schriftsteller auf König Carl den XII. in Schweden. 4) Einige Brocken aus der gelehrten Historie, die Gelehrte betreffend. 5) Von den Musicalischen Schauspielen, die man Opera nennet. 6) Er-

Q 2

Lera

lernung einiger Künste und Handwerker.
 7) Nachricht von den vormaligen kühnen
 Unternehmungen des Marquis de Lan-
 gallerie und des Comte de Linange. 8)
 Historisch = Moralische Reflectiones über
 den Verfall hoher und vornehmer Häuser.
 9) Einige Verbesserungen und Zusätze zu
 den fünf vorhergehenden Theilen dieser
 Gedanken. 10) Vermischte Anmerkun-
 gen.

Leipzig.

Den anden Deel af Actis Eruditorum
 for Septembr. Maaned i næstafvigte Aar
 indeholder efterfølgende Artikler: 1) Dis-
 sertationes in librum Jobi, Autore Samu-
 ele Wesley, Rectore de Epworth in
 Dioecesi Lincolnensi. Londini, 1736, Fol.
 6 Alph. 13 Ark, 9 Raaberskr.; 2) Johann
 David Köhlers, P. P. zu Göttingen, im
 Jahr 1739 wöchentlich herausgegebener
 historischer Münzbelustigung, 11te Deel.
 Nürnberg, 1739, 4, 2 Alph. 10 Ark;
 3) Monita Isocratea, Jacobi Facciolati
 studio collecta & explicata. Editio altera,
 locupletior. Patavii, 1741, 8, 6 Ark. 4)
 Jo. Casp. Hagenbuchii, Prof. Ling. Gr.
 & Lat. de Græcis Thesauri novi Muratoria-

ni marmoribus quibusdam metricis Diatriba. Tiguri, 1744, stor 8vo, 3 Ark; 5) Jo. Burch. Schlereth, Phil. & Med. D. ejusdemque in Fuldensi Universitate Adolphina Prof. Publ. Institutiones medicæ, succinctis thesibus comprehensæ. Fuldæ, 1744, 4, 1 Alph. 7 Ark. 6) Mémoires pour servir à l'histoire des hommes celebres dans la Republique des Savans. Tom. XLII. A Paris, 1741, 8, 18 Ark. 7) Jo. Funccii de Scriptura veterum Commentatio. Marburgi, 1743, 8, 1 Alph.

Udi den 7ode Deel af de saa betitlede zuverlæstige Nachrichten findes følgende Artikler: 1) Uebersetzung der allgemeinen Welthistorie, die in Engelland durch eine Gesellschaft von Gelehrten ausgefertigt worden. 2den Deel, med Hrn. D. Sieg. Jac. Baumgartens Fortale. Halle, 1745, i stor 4to, 4 Alph. samt 4 Kaaberstr. 2) Henr. de Cocceji, Sac. Reg. Majest. Borussicæ quondam a Consil. Secret. Grotius illustratus, seu Commentarii in Hugonis Grotii de Jure belli & pacis Libros III. Tom. I. Wratislaviæ, 1744, Fol. 8 Alph. 8½ Ark. 3) Jus naturæ, methodo scientifica pertractatum, Pars quinta, de con-

tractibus onerosis reliquis, &c. Auctore Christiano Wolfio, Fridericianæ Cancellario. Halæ, 1745, 4, 5 Alph. 14 Alf. 4) Hist. des Mémoires de l'Académie Royale des Sciences, depuis 1699 jusqu' à 1740 inclusivement, avec les Mémoires des années 1692 & 1693. à Amsterdam, 12. Paris.

For nogen Tid siden er kommet fra Pressen den 11 og 12 Deel af Vies des hommes illustres de la France depuis le Commencement de la Monarchie jusqu' à présent, par M. d'Auvigni. I 12mo. Udi den 11te Deel have Levnets-Beskrivelser af følgende store Franske Helte faaet Sted: 1) Charles de Cossé, den første af dette Navn, Greve af Brisac, Marskalk af Frankerige under Kong Francisco den 1te, Henric den 11den, Francisco den II. og Carl den IXde. 2) Anna de Montmorency, Hertug, Bait, Marskalk, Stormester og Over-Opsæt over det Franske Artillerie, under de 4re ovenmeldte Konger. I det 12te Bind finder man følgende berømmelige Heltes Bedrifter beskrevne: 1) Scepeau de la Vieilleville Marskalk af Frankerige, Gouverneur i

Meslin, under de 4re ovenmeldte Konger.
 2) Blaise de Montluc, General ved det
 Franſke Infanterie, Gouverneur i Sienn-
 ne, Marſkalk af Frankerige, under Hen-
 ric II, Francisco II, Carl den IXde. Jac-
 ques de Matignon, General-Lieutenant
 ved de Franſke Tropper i Normandie og
 Guienne, Marſkalk af Frankerige under
 Henric den IIden, Francisco den IIden,
 Carl den IXde og Henric den IIIde. Til
 ethvert Bind er lagt et fuldſtændigt Re-
 giſter over alle deri indeholdene Materier.

Til deres Nytte, ſom underſøge de nu
 graſſerende Qvæg-Syger, er her ogsaa
 kommen for Lyſet: Reflexions sur la ma-
 ladie du gros bétail qui a commencé à l'
 attaquer depuis quelques années en di-
 vers endroits de l'Europe. Par la Socie-
 té des Medécins de Geneve, avec un Re-
 cueil de quelques autres Pièces sur ce
 ſujet.

Edenborg.

Her er udgaaen ved Trykken et Skrift i
 tre Deele, under Titel: Memoires de
 Melvil, traduites de l'Anglois avec des
 additions conſiderables. 3 8vo, 1745 4
 Alph. Elſtere af Historien er denne Bog
 2 4 der

derfor bekiendt, at den har en besynderlig Indflydelse i den Engelske Historie. Deri fortælles de merkværdigste Ting, som have tildraget sig under den u-lykkelige Skottiske Dronning Maria Stuart. Melvils Herkomst var af et af de fornemste Adelige Huuse i Skotland. Den Værdighed, han beklædte som denne Dronnings Minister, gav ham Lejlighed til at komme efter de geheimeste Efterretninger, og hans vigtige Forretninger gjorde, at endog de geheimeste Stats-Sager, som angik saavel Engeland og Skotland, som til største Deelen det heele Europæiske System, bleve ham bekiendte. Man kand altså saa let slutte sig til disse Efterretningers Vigtighed. Melvil levede i Rum Tid efter denne Dronning Mariæ Stuarts bedrøvelige Død ved Jacob den første, Konge i Engeland, hans Hof. Han tog udi de u-roelige Tider sin Tilflugt til ham, som en Søn af denne Dronning; Og omendthont han var uden Tjeneste, brugte Kongen ham dog ved adskillige Lejligheder. Hans idelige Ansøgning formaaede omstøder, at han fik Tilladelse af Kongen, at tilbringe sine øvrige og sidste Dage i

Stil.

Stilhed, og i denne Tid var det Melvil samlede disse her omtalte Efterretninger. For omtrent 50 Aar siden bleve de oversatte af hans eget Engelske Haandskrift, og ved Trykken udgivne. Denne Udgave har havt god Afstrek, saa at den er nu rar at komme over. En U-bekendt har derfor paataget sig, at raade Bod paa denne Mangel ved nærværende Udgave.

Halle.

Allerede udi forige Aar er udkommen og findes tilkiøbs: Der Zweyte Theil der Uebersetzung der allgemeinen Welt-Historie, welche in Engeland durch eine Gesellschaft von Gelehrten ausgefertigt worden, unter Aufsicht, und mit einer Vorrede und häufigen Anmerkungen Herrn Dr. Siegm. Jacob Baumgartens. I stor 4to. 4re Alphabeter i Ark. Om dette fortreffelige og af alle Lærde yndede Verk behøves ikke, at sige meere, end kortelig at anføre Indholden af den anden Deel: Samme bestaaer af det fjerde Hoved-Stykke, som opviser, Moabiter, Ammoniter, Midianiter, Edomiter, Amalekiter, Cananiter og Philisterne's Historie; Af det 5te Hoved-Stykke, som

indeholder de gamle Syrrers Historie. Af det 6te, der er en fuldstændig Fortælling af de Phoeniciers Historie, og af 4re Afsnitte af det 7de Hoved-Stykke, som indeholder den Jødiske Historie, fra Abrahams Tid indtil det Babyloniske Fængsel. Det første af disse 4re Afsnitte forestiller de Jødiske Historier fra Abraham indtil Mosen, det andet den Ægyptiske Trældom og Udføringen fra samme; men det 3die det Israelitiske Folkes Historie under Josua. Det 4de Afsnit, som endnu formedelst en stændig fortsat Tryk = Feil kaldes heele Veien igiennem det 3die, er en Beskrivelse over det forjættede Land. Med dette 4de Afsnit er nu den Tydske Oversættelse kommen forud for den Hollandske, som ender det 2det Bind med det 3die Afsnit af det 7de Hoved-Stykke. Dersom det 5te Afsnit havde ikke været saa langt, havde det og faact Sted i dette Bind. Imidlertid, paa det at Bindet skulde ikke blive for svagt, er i Begyndelsen i samme indrykket 3 anseelige Tillæg, der sette de Historier, som i denne Deel afhandles, i et større Lyse. Det første er en Oversættelse af Hr. Dr. Baumgartens latinske Afhandling, hvori han har prøvet de ad-

Willige Meeninger om et Rige, oprettet
 af Abrahams Efterkommere, i Egypten,
 og vist deres Ugrund. Det andet Tillæg
 indbefatter de 4re første Capitler af den
 2den Deel af Dr. Thomas Shaw's Reiser,
 hvorved til en stor Deel oplyses Geogra-
 phien af Palestina og de næst omkringlig-
 gende Lande, samt Israeliternes Tog
 af Egypten. Disse ere oversatte af Eng-
 elst, og her hosføiede, fordi saavel den
 Engelske som Franske Udgave af denne
 Bog er kostbar. Endelig slutter det 3die
 Tillæg Troppen, som er et Stykke af J.
 M. Hasi Beskrivelse over Davids og Salo-
 mons Rige, anseet samme formedelst de
 mange indstrøede Land-Kort og Kobers-
 Stykker ere ikke hver Mandes Kiøb.
 Samme tiener iligemaade til at oplyse
 Toget fra Egypten til Canaan. Dog
 maa den læses med Forvarlighed, fordi
 Forfatteren, foruden andre flere besøn-
 derlige Meeninger, ogsaa slaaer paa een
 Streng med Hardt, naar han paastaar,
 at Israels Børn ginge ikke igennem det
 røde Hav, men igennem den Sirboniti-
 ske Flod i den Middellandske Sø. I den-
 ne Deel findes 12 Kobers-Stykker, hvoraf
 nog

nogle ere Qvart = Blade og nogle halve Aft. Foruden de Oversettere, som navn= gives i den første Deel, er endnu ved dennes Forfærdigelse Hr. M. Ge. Dav. Kypke kommen med i deres Tal, hvilken nu, i den afgangne Hr. Willichs Sted, skal fare fort med Oversættelsen tilligemed Hr. M. Suro og Hr. Diaconus Rambach. Hr. Dr. Baumgartens Anmerkninger ere undertiden noget længere i denne, end i den første Deel, men og alle af den Værdi, at de gjøre Skriftet langt brugbarere, end det uden samme havde været. Uden tvil havde han hosføiet endnu flere, om han ikke for Korthedens Skyld havde kunst maat udsøge det vigtigste. Men det kan ikke nægtes, at, naar man læser Bogen reent igiennem, man jo her og der kan tydelig spore, at flere, end een Forfatter, har arbejdet derpaa, fordi, omendstiont ikke i Hoved= Tingene, eller det væsentlige af Historien, saa dog i de indstrøede Formod= ninger og Meeninger, merkes saa stor Forskæl og U=stighed, at de ikke vel kunne bestaae med hinanden. F. E. Paa et Sted settes, at Moses Forældre, førend de ha= ve leveret ham tilbage til den Prinsesse, som han blev anbetret, til at opdrages

hos, maae have ladet ham vel undervise i den sande Religion. Men hermed kan siden ikke den Signing bestaae, at Moses maaskee har først faaet sin Broder Aaron at see, der han blev sendt til Egypten; Da Aaron dog var hans ældre Broder, som han derfor vel maatte have kiendt, der han blev underviist i sin Faders Huus. Naar der fortælles, at Moses mueligt har forsøgt at undlaae sig for at reise efter Guds Kald til Egypten; saa synes Forfatteren ikke længer at have erindret sig, det han tilforn formodede, nemlig at Tiden er nok bleven Moses lang, i de 40 Aar, han opholdt sig i Orken, fordi den guddommelige Befaling saa længe udeblev; anseet det tilforn er antaget, at ham har været bevidst, hvortil han var bestemt. Om det Guds Navn Jehovah er i Forveien sagt, at samme var ikke et relativt Navn, men betydede den Evtige og Nødvendige. Ikke desto mindre, naar det siden skal undersøges, hvorledes GUD kunde sige, at han ikke var Erke-Fædrene bekjendt under det Navn Jehovah? da man dog seer af 1 Mose Bog 22 c. 14 v. at de ogsaa have brugt dette Navn; Saa gøres derover

den

Denne Forklaring: GUD havde nu villet aabenbare sig efter Jehovæ Besskaffenhed, eller som den, der vilde opfylde Forjættelserne. Men gjorde nu ikke den Betydning af Forjættelsernes Opsylder Navnet relativt? Uden tvivl er samme Navn tilforn blevet brugt, og GUD har da altså først udvælt dette til sit egentlige Navn. Ellers falder dette at erindre ved de Forandringer, som Forfatterne have gjort udi deres Anmerkninger, i dette nye Oplag, at Hr. Dr. Baumgarten har strax uden Betænkning indstrøet dem i Texten, hvis Rigtighed han ikke kaldede i tvivl, men at han udi de øvrige har fuldt den første Udgave, hvorved han dog meddeeler Forandringen selv i Fortalen, paa det at Læseren selv kan dømme derom. Fremdeles har den lærde Mand i Fortalen begyndt et heel nyttig Verk: Næmlig han giver Efterretning om de beste historiske Skrifter, fordi Forfatterne i deres Fortaler ikkun have anført og omdømt de gamle Kilder, men ikke tillige vist hen til de Steder, hvor de ere at finde, ei heller navngivet de nyere Skribentere, som de have brugt, at oplyse de gamle med. Dog vil

vil man her med ikke sige, at der skulde være ret anført alle Auctores, men alleeneste dem, som Forfatterne af denne almindelige Historie have brugt, eller som tiene til sammes Oplysning, paa det at Læserne kunde anstille over Tingene en nøiere Undersøgning. I Fortalen til denne Deel forekomme de Skribentere, som henhøre til den Bibliske og den gamle Folke-Historie. Nu i næstfølgende Deel er tilpasset de Stykker et Sted, som egentligen vedkomme Geographie, Chronologie eller andre besønderlige Vi-Sager &c.

Nyrnberg.

Her er trykt: Natürliches Zauber-Buch, oder neu-eröffneter Schau-Platz vater Künste. I 8vo, 2 Alphab. Denne Bog indeholder Kunst-Stykker der synes i den gemeene Mands Dien at være forunderlige; Men holdes af forstandige Folk for Borne Vert og Narreri. De saa kaldede Tassenpillerter, de Gøglerier med Siffere og Tal, de forborgene Maader at skrive Breve, paa de physiske og mathematicke Forlystninger, som her blive forklarede og beskrevne, lægge vel ingen sin Hierte, som man siger, i blød for, uden

den de, der have ikke meget andet at forsinke dermed; anseet de geleides med liden eller ingen Nytte i det almindelige Levnet. Dog nægter man ikke, det jo denne Bog indeholder meget, som er artig og værd at merke, i sær hvad Malerie, Farver &c., samt Metaller og Bergværker, angaaer. Ellers ere adskillige Ting tagne af Kirkers og andre Natur = Kundiges Skrifter. Men af de anførte Ting kunde de somme undertiden været indførte med et smukkere Val, og undertiden kunde Marsagerne til een eller anden Ting været ordentliger og rigtiger anført.

Hag.

Hos J. van Düren sælges nu den 4de og 5te, som de sidste Deele, af Ludvig den XIVde Konges i Frankrig Levnets-Historie, forfattet af Bruzen de la Martiniere under efterfølgende Paa skrift: Histoire de la Vie & du regne de Louis XIV, Roi de France & de Navarre, redigées sur les Mémoires de Mr. le Comte de - - - publiée par M. Bruzen de la Martiniere, premier Géographe de Sa Majesté Catholique & Secrétaire du Roi des deux Siciles, &c. Tome IV. & V. in 4.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

17.

Den 29 April. 1746.

Kiøbenhavn.

Udi Hr. Assessor Holbergs Residentz,
paa Hjørnet af Stol- og Caniche-Stræ-
det, hos Hr. Professor Anchersen, sælges
for 4 Mark 8 Skilling et Skrift, med Ti-
tel: Herthedal ved Leyre i Stæland, og
det gamle Danmark 150 Aar for og efter
Christi Fødsel. Tilskrevet S. T. Det
Kongel. Danske Lærde Societet i Kiøben-
havn. 34to, 2 Alphabeter, 6 Ark.

R

Virz

Virgilius Æneid. Libr. I. v. 16.

- - - Hic illius arma;
 Hic currus fuit. Hoc Regnum Dea Gen-
 tibus esse,
 (Si qva fata finant) jam tum tenditqve,
 Progeniem. foveatqve

Det er:

Her var Gudindens Pragt, og hendes
 Bogn tillige,
 Hun vilde, dette Land i Høihed skulde
 stige,
 Og herse vidt og bredt (om det kun
 Inlles vil)
 Hun stræbte med sin Æt og gjorde sit
 dertil.

Begyndelsen gjøres med en Indled-
 ning, bestaaende af 3 Capitler: Det første
 fremviser, hvad man forhen haver om
 Herthedal ved Leire i Stæland, i sær
 Taciti Hoved = Sprog om Herthe: Det
 andet Capitel viser, hvorledes Herthes
 Navn skrives og hvoraf det kommer; Og
 endelig det tredje: Om her skal læses Ca-
 stum eller Vastum nemus hos Tacitus.
 Skriftet er deelt i 2de Deele, hvoraf den
 første handler om den gamle Geographie
 og de Folk, som dyrkede Herthe; men
 den

Den anden Deel, om den gamle Religion, Biser, hvad Herthe var for en Gudinde, hvor, og hvorledes hun er bleven dyrket. Den første Deel har 10 Capitler, af hvilke det 1ste opviser en Samling af Geographien udi Taciti Bog over det gamle Endskland og især til Nordvest. Det 2det Capitel handler om Chaucerne, som boede til Vester, fra Rouberg til Vesteren i Riber - Stift, Slesvig &c. Det 3die om Cimbrerne, som boede i Benschsch, Mors og Thy, eller med et Ord: J Naalborg-Stift. Det 4de om Sveberne i Almindelighed, af hvilke nogle besadde til Osten-Narhuus-Stift, Slesvig &c. og de Danske Der. Det 5te: Om de 7 Svevise Folk i Jydland og Mellenborg ved Øster-Søen og paa de Danske Der, især Tuithonerne, som det Navn rettes hos Tacitus, udi Sjælland. Det 6te Capitel viser Tacitum overeensstemmende med alle de andre gamle Geographiske Skribenter, eller det gamle Dannemark, bevist af andre, end Tacitus. Det 7de er en Fortælling om Cimbrernes store Udtog af Cellario, med Auctors Forandring og Forbedring. Det 8de Cap. beskriver

Thuithonernes store Udtog, ligeledes for-
 andret og forbedret. Udi det 9de Capitel
 seer man Prologum foreenet med
 Tacitum, anlangende Thuithonerne;
 og endelig undersøger det 10de Cap. Thuitho-
 nerne's Navn, og hvorledes alle Tydske
 kaldes af samme. Den anden Deel bestaaer
 af 5 Capitler: Det første melder
 om Herthe selv og hendes Nedstigende Linie.
 Det andet fortæller de falske Meeninger
 om Herthes De og Skov. Udi det
 3die bevises Herthedal ved Leire i Siæ-
 land at være det rette Sted, Tacitus ta-
 ler om. Det 4de handler om Herthes
 Præst, som eene regierede over disse syv
 Folk; og til sidst opdager det 5te Capitel
 Herthe-Præstes Bedrageri ved hendes
 Dyrkelse. Den store Læsning, og Belsø-
 benhed i Alderdommene, man heelt Berø-
 ket igiennem kan spore; det gode Skion,
 med hvilket den u-benævnte Forfatter
 snart udleder Sandheder af mørke eller
 lidet overeensstemmende Meeninger, og
 snart foreener Auctores, som i visse Om-
 stændigheder synes u-samtydige; Den
 smukke Orden, han alle vegne har vedhol-
 det, og hans Agtsomhed i at anføre ved
 hver

hver Leilighed alt, hvad der kan sette den gamle Historie og Geographie i et større Lyg; saasom: i henseende til Historien, de gamle Folkes Egenheder, Huus- Standens og Religions-Formens Be- staaenhed, Krigs-Skibs-og Huushold- nings-Sager, Klæde-Dragt; I hense- ende til Geographien: Forklaringer over de gamle Skribenter; De Nyeres Bild- farelser, og andres grundige Beviser: Alt dette, siger jeg, gjør, at man u-for- gribelig kan vente, det Skriftet skal ge- leides med den lærde Verdens, men i sær med Elskere af Danske Alderdomme, de- res Yndest. Om Verkets Bigtighed tviv- ler vel ingen, som indseer, at det, som For- fatteren, i Anledning af det oftbenævnte Herthedal, haver anført, nemlig Cim- brernes og Thuithonerne's Udtog, og den Efterretning derom kan udledes af græske og Romerske Skribenter, ere ligesom den første Grundvold at bygge, saavel den Danske, som Tydske Historie paa; og er det derfor, han med samme har ikke gjort sig gode Skønnere paa rare Alderdom- me lidet forbundne. Til Slutning læt-

ter et fuldstændigt Register meget Skriftets Brug.

Leysig.

Den berømte Professor i Experimental-Physiquen til Leyden, Hr. Petrus von Muschenbroek, er uyltigen falden paa et Forsøg udi Electricitetsundersøgninger, som Læsere neppe uden Forundring skal kunde betragte: Han havde vendt den ene Ende af en Jern-Kanone imod en electriciserende Kugle, men fæstet paa den anden Ende af Kanonen en Messing-Traad, hvilken han sat i en Bouteille halv fuld af Vand. Han tog derpaa Bouteillen i den høire Haand, og nærmede sig med en Finger paa den venstre Haand til Kanonen, udi Electriceringen: I det han nu nærmede sig, rørde de udfarende electricke Funter ham med saa stærkt et Stød, at han tænkte, det skulde giældet hans Liv, og kom det ham for, som han kunde blevet rørt af Jordens; hvilk. t betog ham al Lykke til at igientage Forsøget. Dette selsomme Forsøg have de to ypperlige Physici, Hr. Abbe Nollet og Mr. le Monnier, efter indløbne Efterretning fra Hr. Muschenbroek, anstillet med lige Lykke til Paris:

Det

Det samme har og Hr. Professor Winkler her i Leipzig, tilligemed Hr. Professor Woog gjort efter: De have i Forstningen ifkuns fæstet Traaden ved et Blik-Rør, men siden ved en Jern-Nøgel, og omsider ved et huult Rør af tyn Messing, 3 Allen langt og hver gang stukket den i en Glas-Boutellie, med Vand i. De befunde begge to, hver gang Funken slog paa en Finger, en overordentlig Gysen eller Rysten i heele Legemet, og det enten Traaden var af Messing eller Jern. Denne heftige Virkning finder ingen uden den, som har Slaffen i Haanden, og nærmer sig gandske langsom til Traaden, med en Finger paa den anden Haand. Naar Slaget skeer, finder man ei alleene i Fingeren ligesom en stærkende Smerte, men Virkningen iglennemtrænger endog i et Dieblit det heele Legeme; saa at begge Arme blive traktet tæt til Brystet, man synker i Knæene og begge Beene fare op i Betret, men Hovedet, og i Særdeleshed Dinene, blive formedelst den stærke Bevægelse slagne af Heede. Lige det samme have de ogsaa erfaret, naar de med en Nøgel, eller Metal-Instrumenter, have nærmet sig

til den electriserede Traad med Bouteillen i Haanden. De have ogsaa holdet en Skee-fuld Spiritus Vini tæt til Traaden, hvorpaa samme i et Dieblis er bleven antændt, og Personen er bleven saa gien-nemtrængende rystet, at han aldeles ikke har kundet holde Skeeen stille, i hvor meget han end har stræbt, at tvinge sig. Ja de (nemlig Hr. Professor Winkler og Woog) have endnu stændig befundet de heftige Slag, naar de have taget Bouteillen med Traaden bort fra det electriserede Rør, og efter nogle Secunders Forsløb draget Traaden ud. Endnu nogle Timer efter Forsøget have de befundet sig bellemte for Brøstet, og Smerte i Arme og Been. Dette er det, som man herom har villet meddeele den lærde Verden, som en Anledning til videre Undersøgning.

Udi den Deel af Novis Actis Eruditorum, som er forfærdiget for October-Maaned, have efterfølgende Artikler faaet Plads: 1) S. Patris Ephraem Syri Opera Omnia, quæ exstant Græce, Syriace, Latine, in sex Tomos distributa, ad MStos Codices Vaticanos aliosque castigata, multis aucta, interpretatione

Præ-

Præfationibus, notis, variantibus lectio-
nibus, illustrata. Syriacum textum re-
censuit Petrus Benedictus, Societatis Je-
su, notis vocalibus animavit, Latine ver-
tit, & variorum Scholiis locupletavit.
Tomus primus & secundus, Syriace &
Latine. Romæ 1737 & 1740, Fol. 13
Alph. 2 Artf; 2) Traité Philosophique
des Loix naturelles, par Mr. Cumber-
land, traduit en François par Mr. Bar-
beyrac, avec les Notes du même. A Am-
sterdam, 1744, 4, 2 Alph. 13 Artf; 3)
P. Casti Innocentis Anfaldi, O. P. de Prin-
cipiorum legis naturalis traditione Li-
bri III. Mediolani, 1742, i stor 4, 2 Alph.
12 Artf; 4) Simonis de Vries Dissertatio
critica de Priscilianistis, eorumque fatis,
doctrinis, & moribus. Trajecti ad Rh.
1745, 4, 16 Artf; 5) Hadr. Relandi An-
tiquitates sacræ veterum Hebræorum.
Cum in eas, tum præsertim in Systema
rituum sacrorum, quale, stante templo
altero, autoritate Phariseorum invaluit,
& duabus Partibus postremis libri con-
tinetur, notas & animadversiones ad-
jecit, Jo. Eberh. Ravius, in Acad. Nas-
sav. Prof. Theol. & Ling. Or. Herbornæ,

1743, 8, 2 Alph. 18 og et halv Art; 6) Barthol. Boschetti, Vicentini, Phil. & Med. Doct. de Salivatione mercuriali Diff. physico-medico-mechanica. Venetiis, 1744, 4, 20 Art; 7) Herm. Boerhaave Prælectiones Academicæ in proprias Institutiones rei medicæ. Edidit Albert. Haller. Tomus VI, Pathologia, Semeiotice, Hygiene, Therapevtice. Gottingæ, 1744, 8, 1 Alph. 13 Art; 8) Mercurius sub Sole visus & observatus in specula astronomica Academia Giefensis Ao. 1743 die 5 Nov. a Christiano Lud. Gersten, Math. Prof. & R. S. Lond. Sodale; 9) Ge. Vionnet, e Soc. Jesu Museum numarium, Carmen, sive notitia rei numariæ veteris. Recensuit, præfatusque est, Jul. Carol. Schlæger, Seren. Duc. Goth. a Consil. & Ant. Helmstadii, 1744, 4, 10 Art; 10) M. T. Ciceronis Academica, ex Cod. MS. Bessarionis & Recanati, ceterorumque SM. quos vidit Lambinus, Turnebus, Manutius, Gruterus, & alii, ad veram lectionem restituta, a Jo. Franc. Conrad. de Alio. Venetiis, 1744, 8, 12 og et halv Art.

Nu er ogsaa kommet fra Pressen det 3die og 4de Stykke af de saa kaldede Er

gehungen der vernunftigen Seele, og ind-
 beholder samme følgende Afhandlingar:
 Udi det 3de Stykke findes: 1) Der Ber-
 treffelicheit und Nutzbarkeith der Rabuliz-
 sten und bösen Advocaten. 2) Nach-
 richt und Probe von einer besondern Zei-
 tung für das Frauenzimmer. 3) Absa-
 gungsschreiben der artigen Emilia an ih-
 ren Liebhaber. 4) Untersuchung, ob die
 Strafe des Ehebruchs bey einer ledigen
 Mannsperson in Sachsen gemindert
 werden könne, wenn die Ehebrecherin
 bereits vorher mit einem andern Ehes-
 bruch getrieben hat. 5) Beweiß, daß
 die Tugenden ihrer Natur nach angenehm
 und reizend sind. I det 4de Stykke fin-
 des: 1) Das Leben Junker Hansens
 eines Land-Edelmans. 2) Erörterung
 der Frage: Ob die Protestationes derer
 auswärtigen Monarchen wider eine auf
 die Wahl gebrachte Person zum Beherr-
 scher eines Wahlreichs in dem Natur-
 und Völkerecht einigen Grund haben.
 3) Das Gespräch eines Freyers und eines
 Freywerbers, benebst einer Liste derer
 zu verheyraathenden Jungfern und Wit-
 wen. 4) Untersuchung der Frage: Ob
 in leichten Verbrechen, und ohne einge-

holtes Urtheil, die Strafe des Brangers
 statt haben könne. 5) Betrachtung ü-
 ber eine besondere Art der Zeitverderbung.
 6) Der von seinen Unterthanen geliebte
 König.

Haarlem.

En afdød lærd Mand navnt: Nicolaus
 Duyn har efterladt nogle Bøger, som kan
 være gavnlige til almindelige Brug. Det
 1ste er trykt i 8. Format og indeholder en
 Beskrivelse over Erke-Fædrenes og Ber-
 dens Indbyggernes første Vandel efter
 Syndfloden. Det andet, ogsaa i 8. inde-
 holder Historiske Anmerkninger over de 3
 u-gemeene kolde Vintere, 1708, 1709,
 1740, 1742. Deri findes 30 til Luftens Bes-
 kaffenhed paa de Tider henhørende Ta-
 beller: Et aarligt Antall paa Døde i ad-
 skillige Hollandske Stæder, og den øver-
 ste Jord-Flades Udmaalning i 33 Stæder i
 samme Provins. Titlen paa samme
 Skrift er: Historische Anmerckingen van
 drie meer dann gemeene strenge Winters.

Amsterdam.

Brøderne Ottens have trykt et stort
 Bærk, som egentlig har sin Herkomst fra
 Hans Kongel. Storbrittaniske Majestés.
 Agent i Amsterdam, Hr. Renard, o g er

af hans Exemplar oversat, samt med mange nye Efterretninger og Kaart forøget. Dets Titel er: Atlas van Zeevaart en Koophandel der geheele Vaerelt; og har Prænumerations-Prisen været 20 Hollandſke Gylden. Forlæggeren forsikrer, at denne Søe-Atlas paa mange Steder, endog i henseende til de Europæiske Kyster, er forandret og forbedret: Her ere og tillagde Hallens Tabeller over Mussons eller Land-Vindene og en stor Mængde af Nordiske, Grønlandſke, Spidsbergiske og Nord-Americanſke Søe-Kaart; hvilke sidste af 2 forfarne Commandeurer, Berendt Hansen, og Jan Henrichsen Guelt, ere forfærdigede. Beskrivningerne ere iligemaade, i sær hvad de almindelige Geographiske Lære-Satser angaaer, stærkt forøgede. Kaartene ere 22 i Tallet.

Salsfeld.

Her er kommet for Lyset: D. Martin Luthers Geist- und Sinn-reiche auserlesene Tischreden und andere erbauliche Gespräche, welche er gegen seine Mitgehülffen, Tischgenossen, auch andere betrübte und angefochtene, geführet, nach Ordnung der vornehmsten Glaubens-Ar-

tikkel ehemals sammen getragen, und
 nun, nebst einigen merkwürdigen Pro-
 pheteyungen und Belehrungen des sel.
 Mannes, als ein Anhang zu den Sal-
 feldischen Auszügen, mit einer Vorrede
 von dem grossen Misbrauche der Zunge,
 heraus gegeben von Benjamin Lindnern,
 F. S. S. Hofprediger, Superintendenten,
 und Past. Primar. in 8, 2 Deele, den
 første 2 Alph. 13 Ark, den anden 2 Alph.
 12 Ark. Vel have mange Lærde ønsket,
 at Lutheri Tisch-Reden, (som Johan
 Aurifaber først har samlet, og Andreas
 Stangwald siden forbedret og bragt i en
 anden Orden) havde aldrig seet Lyset; for-
 di denne store Kirke-Lærers Fiender pleje
 deraf at tage Anledning til at bespotte
 og smelde paa ham, da de dog ikkuns
 ere, saa at sige, blevne den salige Mand
 frasnegne, og efter hans Død blevne ud-
 givne, hvilket hand i Live aldrig havde
 tilladt. Imidlertid, da de nu alt ere
 komne i Folkets Hænder, kand mand dog
 føre sig dem til Nytte; Thi der er vel in-
 gen, som nægter, det deri jo komme
 fortreffelige Tanker og Anmærkninger
 for; mand erfarer deraf saavel Lu-
 theri redelige Sind, som hans Bemytsø

Bestaffenhed, hans Meninger om alles
 haande Ting, og hans Raad i mange
 Slags Omstændigheder. Hvilket alta-
 sammen man maae værdige sin Hovag-
 telse paa den samme Grund, som man
 gemeentligen plejer at sette høiere Pris
 paa den mundtlige Omgængelse med stor-
 re lærde Mænd, end paa deres Skrifter
 selv. I besønderlighed kand disse Tisch-
 Reden geleides med denne Nytte, i den
 Forsatning, som her leveres; i det ik-
 kuns de udvalteste Sentenser deraf ere
 her indtrykkede, og alting udelukt, som
 af Fiender og Skende-Gjæste kunde mis-
 bruges. Ved dette afgaaer de Nysgier-
 rige endeel af deres Fornøvelse, hvilke,
 fordi de maaskee aldrig have seet Luthers
 Tisch-Reden, holde den for et Skrift,
 som duer ikkuns til at spotte med. Der-
 imod bliver paa den anden Side deres
 Nytte forøget, som ere begiærlige efter
 at blive nøiere underrettede om saa from
 og alvorlig en Mands Omstændigheder,
 Meeninger og Lærdomme; som vel ogsaa
 har haft sine Menniskelige Skrøbelig-
 heder, men hvis Udtrykkelser komme os
 undertiden fremmede for, allenest for-
 di vi ikke tage de da værende Tidens Sæ-

der, saabel som Tiden og den Anledning, ved hvilken de ere fremsatte, i Betragtning. Man er altsaa af den Tanke, at Hr. Hof-Præst Lindner har gjort sig Elsker af Lutheri Tisch-Reden med denne Udgave forbundne. De ere deelte i 2de Tomer, for at kunne føre dem des beqvemere hos sig. Og, da den 2den Deel ellers, efter den giorde Indretning, havde blevet alt for svag, ere her blevne hosføjede adskillige af Lutheri Smaa-Skrifter, s. Exemp. de Prophetier, som George Walther fordum har sammensanket af hans Skrifter, samt adskillige andre smukke Betænkninger og Lærdomme, hvilke ere uddragne af den XXII. Deel i den Leipzigske Udgave. Ved dette ny Oplag er den Udgave lagt til Grund, som Joh. Christ. Zimmermann og Nicolaus Gerlach i Dresden og Leipzigs lode trykke 1723. Udi Fortalen til den første Deel har Hr. Hof-Præst Lindner handlet om Tungens Misbrug, og af Brindleys Zungen-Saume indrykket et Register paa de saa kaldede Tunge-Syn-der; Men udi den til den 2den Deel har han anpræist sine Læsere Tungens rette Brug.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

18.

Den 6 Maji. 1746.

Kjøbenhavn.

Udt Sr. Gottlob Mengels og Compagnies Boglade, paa Hjørnet af Kjøbmager- og Silke-Baden, udgives, under deres Forlag, et Maanedes-Skrift, under Titel: Philosophiske, Historiske og Oeconomiske Skrifter, hvilke, under Hr. Professor Kofoed Anchers Ofsigt, maanedliggen udgives af et Selskab. I 4to, 1746. Den lærde Hr. Professor Kofoed Ancher har zittet disse Maaned-Skrifter med en lærd Fortale over det bekjendte Pphilosophi-

S

phi-

phisse Spørgsmaal: Om Dyrene kall
 tillegges Fornuft eller en? De
 verdslige Viljes Meeninger herom henfø
 rer han til 3 Hoved=Classer, og setter i
 den 1ste dem, "som, foruden Sandser og
 "Imagination, tilskrive Dyrene Fornuft, i
 "sær de, der paastaae, at en fri Villie,
 "at Naturens Lov, at Straffer og Bes
 "lønninger, ja at Religion kan passe sig
 "paa dem; de, der outrere deres Artighed
 "imod Dyrene saa høit, at det Fortrin
 "som overlades Menneskene, kommer til
 "at bestaae fornemmelig i en Visage og
 "Legemet's udbortes Dannelsse." Til den
 2den Klasse henregner Han dem, "som
 forringe Dyrenes Kundskab lige saa høit,
 som den opløstes af andre, nemlig dem,
 der ikke engang tilstaae Dyrene Siæ
 le, Tanker eller Forestillinger, men bes
 tragte dem, som blotte Maskiner; og end
 delig i den 3. Klasse anvilses denem Blads,
 som følge Middel-Veten, nemlig dem,
 som tilstaae at Dyrene ere begavede med
 Siæle, og deres Siæle med Kræfter til at
 gjøre sandfælige Forestillinger om Ting
 med videre, som dependerer deraf; Men
 næg"

nægte dem i det øvrige det, som man, egentlig at tale, kalder Fornuft. Til denne Classe henseer Hr. Professor Koefoed, den Peripatetiske Sect, den Stoiske Philosophies Tilhængere, Socinianerne, og i Almindelighed alle dem, som holde for, at Dyrenes Kundskab ikke strækker sig videre, end at de ere i stand til at i verk sette adskillige Fornuft-lignende Sierninger: Det er til denne Classe han tillige henregner den store og u-dødelige Bar. Wolf, som tilstaaer Dyrenes Siæle, og deres Siæle Sandser, Imagination, Ibhukommelse, Erindring, Medvidenhed om sig selv, sandselig Begjærighed og Afsky til forekommende Ting: Men de Egenheder, som, efter Hr. Wolfs Meening, gibe Dyrene Prærogativer og Fortrin for Menneskene, ere Fornuft, Forstand, en fornustig Begjærighed og Afsky, samt Villens Frihed. Paa saa rum en Sæe vil den Høi lærde Forfatter ikke gibe sig ud, eller skærpe sin Pen imod alle de her anførte Meeninger om Dyrenes Siæle. Han binder sin alleneeste til følgende Undersøgning:

Om det Wolffiske Systema, som

tillegger Dyrene et Fornuftliggende, der alene skal bestaae i lige Tilfældes Forventelse, er tilstrækkeligt til at give Raison til alle Dyrenes Sierninger. Imod dette Spørgsmaal er det Hr. Prof. K. Ancher fremsetter sine Tvilsmaal. De Meeninger, som han udi Afhandlingen foresætter, med grundige Bevis, ere, kort at fortælle, følgende: Først, at man ikke kan hidlede alle de Sierninger, som findes hos Dyrene, fra de nederste Staalens Kræfter, men at man maa søge Kilden og Ursagen dertil i et Slags Fornuft eller Raisonnement, som maae Dyrene tilskribes. For det andet: At man ikke kan tillegge Dyrene et Fornuftliggende, under det Begreb, som gives i den Wolfiske Philosophie, uden at dennem tillige tillegges Fornuft. Efter denne følger en anden Selskabets egen Fortale. Selskabets Lemmerne berette Læseren dert, det den Pligt, som paaligger alle Mennesker i Almindelighed, nemlig at elske og uophørlig at lede efter Sandhed; og de Stude

Derendes Skyldighed i Sær, nemlig at op-
 søge denne kostbare Skat med forenede
 Kræfter, og siden at gjøre samme offent-
 lig bekendt, til det Menneskelige Kiøns
 Lyksalighed; er det, som har givet dem
 Kæds Brev til deres vaatagne Skrive-
 Embede, ja at de ovenmeldte Blygers
 Opfyldelse er deres Hoved-Absigt; for-
 sikrende derhos, det de u-ægte Grunde, der
 føre nu en Tre- og nu en Penge-gierdig
 Skribentes Haand, ere ingenlunde de Hul,
 der drive deres Skrive-Lyst. Deres Navne,
 have de ikke bedet deres Forlæggere at for-
 tie, men ville dog ikke give nogen anden
 Efterretning derom, i Forsikningen, end:
 Alt de ere alle Mennesker, "saa-
 "danne (sige de) der have meere Lyst, end
 "Kraft, meere Bille, end Evne til at
 "forrette noget Got i Verden, underka-
 "stede Vankundighed og Bildfarlse."
 Dersom nogen maatte have Anmerkning-
 ger af Vigtighed at gjøre over disse maa-
 nedlige Skrifter, da bede De, at De ville
 bevise Dem den Godhed, kristelig at ind-
 sende samme Post fri til deres Forlegger,
 da de ved Aarets Udgang, om GUD vil,
 eller ved anden Leilighed, skulle komme

for Lyset: Dersom deri opdages nogen Feil, som De maatte have begaaet, ville De rette sig derefter og med al Redelighed advare Publicum derom: Skulde de reise sig af Misforstand, skulde de grunde sig paa Mangel af Indsigt, enten i deres Meening, eller i Sagen selv, om hvilken der handles; da ville De, enhver for sig, vise deres U-grund og iglendrive de frembragte Indvendninger. Stilen i alle maanedlige Stykker (sige de lærde Forfattere fremdeles) kan ikke blive fuldkommen den samme; thi, som der ingen Skriver holdes i vores Selskab, der i een Dragt kunde indklæde Alles Tanker, saa maae enhver bruge sin egen, o. s. v. Skriverens Maaden bliver indrettet efter Materiernes Betskaffenhed: Den bliver enten alvorlig eller lystig, dog alle vegne Dansk. Endskiont vi forstaae nogle fremmede Sprog, skal vi dog vogte os for at prange i vores Moders Maal med fremmede Gloser. Vi ville heller anføre fremmede Sribenters Ord i nogle Anmerkninger, hvortil vi udbede os den Danske Læsers Tilladelse. De skal hverken blive mangge eller vidtsøftige, som ingen uden Studerende skal have Nytte af. Til Slut-

ning bede Forfatterne, at den eene af deres Læsere, sær af formuende Folk, ikke vilde laane deres Skrifter ud til den anden; at ikke deres Forlægger skal der ved komme til kort, og Dem selv betages Lust til at skrive. Skulde den gunstige Læser, foruden disse her anførte Forfatternes egne Efterretninger, forlange en vel stionende Critici eller Kunst-Dommers Domme om deres Maanedes-Skrifter, da kan man ikke gjøre deres Fortieniste en store Retfærdighed, end at anføre den Høilærde Opseeres over dette Selskab Ord, i hans Fortale saaledes lydende: "Jeg er bleven anmodet om at skrive en Fortale til disse Philosophiske, Historiske og Oeconomiske Skrifter, - - - og jeg har været saa meget lettere at overtale dertil, siden det er et Foretagende, som fortjener alle retsindige Dommers Approbation, og man ikke kan haabe andet af de brave Mænd, som til den Ende have indgaaet et Selskab, end lutter grundige og vel forfattede Forhandlinger, der kunne vellede Læseren til en fornuftig Eftertanke og Forstandens rettskafne Brug: "Saa meget meere kan man have dette

"Haab, eftersom Forfatternes Arbeid
 "henvendes paa lutter specielle Materier,
 "hvorudi man altid kan vente noget fuld-
 "komnere, end naar et stort og vidtløf-
 "tigt Verk føder af sig Rædsommelighed
 "hos Skribenten, og den Rædsommelig-
 "hed igien forarsager Skødesløshed.
 "Ja hvem vil vel tvivle, at jo disse maa
 "nedlige Skrifter ville blive af den Be-
 "staaenhed, at de fortjene en almindel-
 "lig Bifald, siden de 2 første Stykker,
 "som allerede ere komne for Lyset, tiene
 "til et Bevis derpaa? " Af dette oft-
 bemeldte Maaned. Skrift ere 3 Hefter
 komne os til Hænde, af hvilke det første
 indeholder den Høilærde Dyseeres Hr.
 Professor Kotoeds, samt Selkabet's For-
 taler, og det 2 og 3 nogle Afhandlinger,
 af hvilke man her for Kortheds Skyld vil
 alleene anføre Titlerne: Det andet Hef-
 te. I En Philosophisk Betænkning over
 det Spørgsmaal: Om det er tilladt at
 æde Kød? I det 3die Hefte have 3 Philo-
 sophiske Betragtninger faaet Plads: om
 Forsynen, om Lykken og om Skæbnen.
 Hvad det udvortes angaaer, da er Pa-
 piret smukt og hvidt og Skrifterne nye
 og nette.

Ham

Hamborg.

De saa kaldede neue Belustigungen des Gemüths indeholde, for Novembr. Maaned i s. A., Stykker, som føre følgende Paa skrifter: 1) Die Eitelkeit. Eine Ode. 2) Daphnis. Eine Verwandlung. 3) Die Philosophie der Dichter. An die Philis. 4) Der Menschenfreund. Ein Lehrgedicht. 5) Die Inseln der Verwandlung. Ein Traum. 6) Die Herrschsucht. 7) Letzte Gedanken. 8) An die Tugend. Eine Ode. 9) Schreiben an die Verfasser des Brachmans in Bern. 10) Die Musik. 11) Guldberg und Selinde. Eine Erzählung. 12) Elegie eine Schäferin. 13) Rede, die Cimon hätte halten können, als er durch den Befehl des Athenensischen Rathes, aus dem Treffen zu gehen, genöthiget ward. 14) Der Holzwurm. 15. Die Entschlüsse. 16) Die kleine Verliebte. Ein Schäfergedicht. 17) Der Climenen Selbstbekenntniß ihrer Schwäche. 18) Vulkan und Therites. Ein Gespräch. 19) Wein und Liebe. 20) Eine scherzbafter Erzählung. 21) Der unumstößliche Schluß. Ein Sinngedicht. 22) Der vernünftige Wunsch. 23)

Herbstgedanken an Doris. 24) Das
Mädgen. Eine Fabel. 25) Der Aberglaub-
be. Eine Fabel. 26) Der Knabe. Eine
Fabel. 27) Der Freyer. 28) Elegie eines
Frauenzimmers, auf ihren Vapageh.
29) An den Hrn. Oberamtadvocat Frenz-
zel in B * * * 30) D. Schilderen der
Freundschaft. 31) Der Deutsche Atlas
Kreon. 32) Das Rechnen. An Climenem.
33) Der Wunsch. 34) Die letzten Wor-
te einer Rose an Phillis.

Augsborg.

Bogtrykker Lotter har trykt: Gründ-
liche Untersuchung des Aderlassens und
Schöpfens, worinn der rechte Gebrauch
und Mißbrauch dieser Operationen gezei-
get wird, von Johan Caspar Reiss Chirur-
go. Et Octav-Bind, paa 144 Sider, for-
uden Fortalen. Forfatteren fortæller
først, det han heel seent og sildigen har
kundet begribe Blodets Omlob, og der-
for har besluttet, til hans lige saa u-
vise-
dende Kunst = Forvandtets Underret-
ning, at udgive denne Bog, hvori
han har indført, saavel en ganske kort
Physiologie, saavel som endeel af Ana-
tomien, saa meget som til Aarlas-
den

Den er fornødent at vide. Derpaa igiendriver han udførligen den Overtro, som den gemeene Mand pleter at være indtaget af, nemlig: Om visse Dage i Maanederne, om Blodets Farver, om Bal is blant Aarerne, og om den formeente Nødvendighed, at man endelig skal lade aftappe Blod. Han meddeeler og nogle Anmerkninger om, hvad der kan dømmes af det ladte Blod, samt andre berudi indløbende Materier.

Regensborg.

Hos Emerich Felix Bader er følgende Bort udkommet fra Bressen: *Scriptores Rerum Austriacarum veteres ac genuini. Tomus III. Edidit. R. D. P. Hieronymus Petz, Austriacus. Ipsensis, antiqvissimi & Exempti Monasterii Mellicensis, ord. S. Benedicti in Austria inferiore Professor, & Bibliothecarius. 3 Folio, 6 Alfabeter. 1745.* Denne 3die Deel indeholder Otto-car Horneks i gamle Tydske Børs forsatte Østerrigske Crønike, og et Glossarium eller Ord-Bog derover, som den lærde P. Pez har forfærdiget. Krøniken begynder fra Aar MCCL, , nemlig fra Friderich
De n

Den Ildens Død, og gaaer til Aar
 MCCCIX. og fortæller hvad der er skeet
 under Kæiserne Rudolph den I. Albrecht
 den I. og Friderich den Skønne, Her-
 tug til Østerrige. Horneck berører til-
 lige adskillige Ting, som ere forefaldne i
 Stiermark, Kærnten, Bøhmen, Un-
 gern, Bøvern, Salkborg og andre Lan-
 de. I Steden for en Fortale har P. Pez
 sat nogle Observationes prævias foran.
 Deri handles om de 3 Ottocars Haands-
 skrifter, hvilke i sær i den 8de. ganske om-
 stændelig beskrives, deres Afvigelser an-
 tegnes, og anmerkes, at de 2 Stykker
 befindes i det Keiserlige og det 3die udi
 Klosterets Bog-Sal ved Ammont i det
 Stiermarkiske. Derpaa handles om
 Forfatteren, hans Navn, Person, og
 Tiden, paa hvilken han har levet og skre-
 vet. Den oftberørte Ottocars Krønike
 har 830 Capittler og er deelt i 2de Deele.
 Den første Deel begynder fra Keiser Fria-
 derik den Ildens Død, nemlig 1250, og
 endes med Beskrivelse af den Krig, som
 Keiser Adolph af Nassau har ført i Meis-
 sen Anno 1294. Den anden Deel indbe-
 fatter den forberørte Tumult, som nogle
 Østerr

Østerrigiske Adelsmænd havde justet imod Hertug Friderich den Skønne. Foruden denne Krønike, har Ottocar endnu skrevet et Brev i gamle Tidske Rimm om Keiserne. Samme Skrift gaar indtil Friderich den anden og bevares Haandskriftet i det Wienske Bibliothec. Hr. P. Pez har selv seet det i Aaret 1722, og endskjønt Ottokars Navn ikke staaer for derpaa, er det dog uden Tvivl hans Arbeid, fordi han selv melder derom, baade i Fortalen og paa adskillige Steder i den nu udgivne Krønike. Om hans Gemts Beskaffenhed siger Udgiveren, i den IX. S., at Ottocar har haft et klygtigt Hoved og ikke liden Kyndighed i Historien; Men har dette paa ham at udsette, at han ofte følger for meget sin Imagination, gjør ikke sjelden Udsveifninger, og foredrager saaledes andres Slutninger og Tanker, som han selv havde været en Lem og Bidsidder i de Stores Raad, og selv hørt alting an. Ofte tager han Skyggen for Legemet, frembringer tit efter de gamle Digteres Maneer fabelagtige Fortællinger; Men er især meget domdristig over de jordiske Regenters Gjerninger.

Den

Den Franſke Konge Philip den Skønne afmaler han med hveſelige Farver. Baarberne foreſtiller han med bidende Ord og Biſkopernes og de geiſtliges Handlinger foredrager han efter Hr. Pezes Meening med en Gibelliniſt Mand. Den hoſfoiede Gloſe = Bog lindrer meget Skriſtets Brug.

Jena.

Hos J. F. Ritter har forladt Preſſen: Ioannis Stephani Pütteri I. V. L. opoſculum de augendo apanagio auctis redditibus natu maximi Filii, penes quem imperium eſt, vulgo primogeniti regentis; cui accedunt praefationis loco Ioannis Adami Koppii, IC. regiminis & conſiſtorii Marburgenſis Directoris meditationes & incongrua adplicatione paragii & apanagii improprii ad familias Germanorum illuſtres. Eſterat Hr. Lic. Pütter haver anført de almindelige Grunde om Apanagio, og ſammes ſædvanlige Beſkaſſenhed, ſamt de brugelige Maader at forøge et Apanagium paa; berører han mange høie Huſes vigtigſte Love i dette Stykke og uddrager deraf mange grundige og vigtige

vigtige Lærdomme. Men, da det i henseende til Lovens Adskillighed var uimueligt, at gøre ganske almindelige Forskrifter; haver han med Flid bestemt Bestemmelser og Afvigelser ved enhver i sær. Der findes desforuden en smuk Anvending, at indrette et Apanagii Forøgelse efter, naar derfor i et høit Stands-Huus ingen besønderlige Love ere giorte. Et alleene Forfatterens syndige Begreb og Bevisligheder, men endog hans smukke Forklaringer, bevise ham at være en værdig Discipel af den berømte Hr. Ektor.

London.

Her er trykt: Les Voyages & les expéditions de Pirrhus Roi d'Epire. 3 Octavo. 1745. Forfatteren er J. Gautier; Hans Absigt er, at efterligne udi sin Afhandling de 2de bekiendte Bøger: Avantures de Telemach og Cyri Reise-Beskrivelse. Afhandlingen indbefatter 6 Bøger. Androchlion, den unge Pirrhi Hofmester, fortæller i den første Bog de Krige, som Philippus og Alexander have ført med Grækenland og Persien, men gjør siden de første U-roeligheder og Krigs-Tog bekiend-

fiendte, som ere førte af dem, der efter
 Alexandri Død have deelt hans erobrede
 Lande imellem sig. Den 2den Bog er en
 Fortælling af den første Pirrhi Minister og
 fortroelige, Clineas, angaaende de mærke-
 værdigste Ting, som have tildraget sig for
 Alexanders Regering i Grækenland og
 Persien. I den 3die Bog berøres Pirrhi
 Bedrifter. I den 4de Bog gjøres Pirrho
 af Cineas en kort Udkastning af den Ro-
 mereske Historie. Indholden af den 5te
 Bog er en Beskrivelse over Pirrhi Krig med
 Romerne; over den dobbelte Seyer, han
 erholdte over dem; Og et kort Begreb o-
 ver de Gamles philotophiske Lære-Satser.
 Til sidst leveres i den 6te Bog en Forteg-
 nelse paa de gamles Krigs-Videnskab, Si-
 ciliens og de Carthaginensers Historier,
 Pirrhi Erobringer i Sicilien; Det Neder-
 lag, han har lidt i Italien; Hans Hiems-
 tog til Epirus; og hans Foretagende imod
 Argos og de døde. Denne Sammenblan-
 ding af saa mange og adskillige Ting, hvil-
 ken og er temmelig vel truffen, gjør Bo-
 gen angennem at læse; allerheldst da For-
 fatteren tilmed har temmelig vel udtrykt
 sine Personers Characterer.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

19.

Den 13 Maji. 1746.

Kiøbenhavn.

Det 15de Hefte af Danske Magazin in-
deholder følgende Stykker: I. Om Chri-
sten Povelsen, sidste Prior til St. Knuds
Kloster udi Odense. Raaber: Stykket,
som staaer paa For-Siden, er en Afteg-
ning af en Grav-Male eller Litig-Steen,
som findes til St. Knuds Kirke i Odense
over-bemeldte Prior i St. Knuds Kloster
sammesteds, som i en Tid af 43 Aar, baa-
de i og efter Reformationen, forestoed
dette Embed, og det i Begyndelsen, som
en Romersk-Catholsk Prælat af St. Bene-
dicti

diets Orden, men siden, efterat han havde antaget den Evangeliske Lærdom, som Klosterets Forstander. Han forestilledes udi Livs-Størelse, staaende under en hvalvt Bue=Bort, med en Bog i Haanden, og i en Dragt, som de Evangeliske Geistlige paa de Tider brugte. &c. Over hans Hoved læses dette Sprog: Spes mea Christus ꝛ: Christus er mit Haab. I Hjørnerne sees de 4re Evangelisters Billeder; og runden om i Kanten er at læse det latinske Vers:

Festa Michaelis cum nobis attulit annus,
Christiernus Pauli coeperat esse Prior.

1529.

Post annos septemque decem fecit sibi
sculpi

Hunc lapidem, mortis scit Deus ipse
diem 1575. 16 Aug.

ꝛ: Ved Michels=Dags Tider 1529 blev Christen Povelsen først Prior. Sytten Aar derefter lod han udhugge denne Steen; GUD veed selv hans Døds=Dag. Samme er tilsat efter hans Død. Foruden disse fremføre Forfatterne efter Mars=Fallene saa mange Efterretninger om denne Mand, som ere komne dem

til

til Hænde, og som indeholde nogen særlig Omstændighed til Oplysning, enten om Priorsens eller de Tidere, saavel geistlige, som lærde og verdslige Historie; forsikrende sig, at Læseren deraf skal kunde spørre, det denne, efter deres Setning, har været en mærkværdig, myndig og curieux Mand. II. Følge af den liden Bog om den Papistiske Messe. III. Kong Friderich den Førstes Brev til Borgemeister, Raad og Menighed udi Horsens, om Graabrødre-Kloster sammesteds. 1532. Indholden er, at, saasom Brødrene i Graabrødre-Kloster i Horsens, tvert imod det Kongel. Forbud, havde skaltet og valtet, efter eget Tykke, med nogle Klosters Bygninger og 4re Borger-Gaarde der i Byen, i at nedbryde og sælge dem, og de havde i Sinde, med Tiden at forlade samme Kloster; ja, saasom de havde offentlig prædiket Fabler og vrang Lærdom for Folket, saa haver Hans Majest. Høiloblig i Hukommelse skenket bemelte Horsens Byes Indbyggere dette Kloster og Klosters Kirke, med al sin Tilhøring, til en Sogne-Kirke og Kloster-Gaarden, med de Huse derpaa stode bygte, til deres

Prædikanter og Skole og til et Hospital for fattige, syge og vansøre Mennesker &c. Dog med Vilkaar, at dersom nogen af Undersaatterne havde nogen Ret til oft bemeldte Kloster = Kirke eller Klosters = Gaard, skulde dermed efter Lov og Ret forholdes. Hvoraf sees, at dette Brev ligeledes er en rar Alderdom, der indeholder adskillige smukke Ting til at oplyse den geistlige saavel som verdslig Historie med.

Halle.

Under Johan Justini Gebauers Forlag er alt sidst i afvigte Aar kommen for Lyset den 15de Deel af den hyperlige Udgave af Dr. Martini Lutheri Skrifter, som udgaaer under Hr. Kirke- og Consistorial-Raad, Dr. Joh. Geo. Walch's Opsigt, og udgior samme 9 Alphabeter, 5 Ark i 4to. I denne Deel giores Begyndelsen med de til Reformationens - Berket henhørende Documenter, som ere inddeelte i tvende Afdeelinges. I den første er alt det tilpasset Sted, som har tildraget sig med Baverne, og altsaa udgior den egentlige Reformationens - Historie, og er dermed af-

les

lerede begyndt i det her ommeldte Bind,
 som gaar fra Aar 1517 indtil 1524. Men
 den anden Afdeeling skal indeholde de Evi-
 stigheder, som ere førte med de saa kal-
 dede Sacramenterer og de Reformerte.
 Udi denne 15de Deel findes 9 Capitler,
 som atter i meere indskrænkede Afsnitte
 ere beqvem og ordentligen afdeelte. Det
 første handler om Tetzels Afsads-Kram.
 Det andet om Reformationens Begyn-
 delse indtil den Augsborgiske Rigs-Dag
 1518. Det tredie om den Augsborgiske
 Rigsdag selv, og de Forhandlinger, som
 paa samme vare Cadinal Cajetano og Lu-
 thero imellem. Det 4de om de Under-
 handlinger, som den Bavelige Nuntius,
 Carl af Miltitz, under Cajetani Opsigt
 har ført, saavel med det Chur-Sachsiske
 Hof, som med Luthero selv. Det femte
 om den Disputaz, som blev holdet til Leip-
 sig, Aar 1519, imellem Dr. Luther, Dr.
 Carlstadt og Dr. Eck. Det 6te om den
 Bavelige Band imod Lutherum og de
 Følger, som samme haver haft; Det 7de
 om Rigs-Dagen, som blev holdet til
 Worms; Det 8de om de Tildragelser, som
 foresulde, imedens Lutherus opholdt sig
 I 3 paa

paa Wartenborg, i sær om de Carlstad-
 ske Handeler. Det 9de om Rigsdagene
 til Nyrnberg, 1522 og 1523. Foran i
 Bogen staaer ei alleene en ordentlig Af-
 ridsning paa den ganske Indhold af denne
 Deel, og alle de Documenter, som have
 Sted i samme, men end og en anden For-
 beretning, og meldes om et hvert
 Stykke, hvoraf det er taget, og hvor det
 er at finde. De fornemteste Documenter
 som legges Læseren for Dine, ere Lutheri
 egne Breve; dog ere de samme ikke sielden
 forskellabede med endeel andres Breve, og
 ellers mange skønne Efterretninger om
 Ting, som ere Reformations-Berket nær-
 mest angaaende og oplyse samme. Men,
 da Lutheri Breve ofte indeholde en Sam-
 menblanding af adskillige Ting, hvoraf
 somme ere kunns med saa Ord berorte;
 saa har Hr. Kirke-Raad Walch gjort vel,
 i det han ikke har indrykket i Berket selv,
 uden saadanne Ting, som ere de fornem-
 meste, til Reformationens visse Historie
 henhørende; men at han derimod ikkuns
 kortelig har henviist til dem, som ved Lei-
 hed berøre en og anden derved indfalden
 Omstændighed; og ved Enden fremsat
 samme udi et besønderligt Anhang paa 17

Art. Saasom Indretningen er gjort saaledes, at denne heele Udgave af Luth. Skrifter skal være skreven paa Tydsk, saa har en stor Deel først maattet settes over. Ved Slutningen af Barket skal alle de Herrer Samleres og Oversetteres Navne blive kundgjorte. Heri finder man for paa Anhanget og eendeel andre Breve og Documenter den lærde Hr. M. Aug. Tittels Navn. Historien havde blevet alt for meget adspreedt, om Hr. Walch, som han i Forstningen havde sat sig for, havde for paa enhver Deel sat en ordentlig Historisk Indledning til Reformations-Historien, og dermed gaaet hver gang saa vidt, som de i samme Deel indrykkede Documenter havde strakt sig. Han er derfor staaet af fra dette Forset, og forbeholder sig derimod, ved heele Barket's Slutning, at beskrive ordentlig den heele Reformations-Historie i et besønderligt Bind, og det med Hensigt paa de forhen meddeelte Documenter. Imidlertid haver han allerede paalagt sine Læsere en Forbindlighed, i det han har hosføiet det nærværende Bind en Forberedelse paa 8 Art, i hvilken han udi 3 Capitler beviser Lutheri Re-

formations Nødvendighed, Guddommelighed og Tilstrækkelighed. Hr. Dr. Walchs Bevis-Grunde ere baade tydelige og uomstødelige. Han anfører for Luthero selv de udvalteste Vidnesbyrd af Papisternes egne Skrifter og udi den heele Afhandling bliver man den samme Orden og Grundighed vær, ved hvilken Forfatteren udi alle sine øvrige Skrifter har skaffet sig et stort Navn, baade hos Kirken og den øvrige Deel af den lærde Verden.

Haarlem.

Hos Bosch er trykt: De Graaven van Holland in Jaar - Gedichten beschreven door Pieter Langendyk. Dette nette Skrift er ziiret med disse Brinsers Afbildninger, som ere tagne af de æld-gamle Taabeller, som findes paa det Haarlemse Raad-Huus: Bøket i Almindelighed er en forkortet Historie af Provinsen Holland, og de Ting, som under Grevernes Beskyttelse have tildraget sig. De første Grevers Levnets-Beskrivelser ere noget kortere, men de sidste vidtløftigere udførte.

Leipzig.

Den Deel af Novis Actis Eruditorum, som er skrevet for November-Maaned, indeholder følgende Afhandlinger: 1) Jacobi Andersoni, Scribæ Regii, selectus Diplomatum & Numismatum Scotiæ Thesaurus, in duas Partes distributus. Quæ operi consummando deerant, supplevit, & Præfatione, tabularum explanatione, aliisque Appendicibus, rem Scotiæ diplomaticam, numariam, & genealogicam, haud parum illustrantibus, auxit & locupletavit, Thomas Ruddimanus, A. M. Edimburgi 1739, stor Folio 2 Alph. 11 Ark, 180 Raaber-Stykker; 2) Jo. Drieberge, Theol. inter Remonstrantes Professoris, de Prædestinatione & gratia liber. Amstelodami, 1744, 4. 1 Alph. 10 Ark; 3) Jacobi Drackei Orationes tres, de Febre intermittente, de Variolis & morbillis, & de Pharmacia moderna. In lucem edidit, & Præfationem adjecit, Eduardus Milward, Med. D. & Soc. Reg. Lond. Socius. Amstelodami, 1742, stor 8. 8 $\frac{1}{2}$ Ark; 4) Joh. Henr. Schultze, D. Medicinæ & Antiquitatum in Regia Fridericiana Acad. Prof. Differ-

tationum Academicarum, ad Medicinam, ejusque historiam, pertinentium, Fasciculus primus. Halæ, 1739, 4, 1 Alph.; 5) Theorie de la Figure de la Terre, tirée des Principes de l'Hydrostatique, par Mr. Clairaut. A Paris, 1743, 8. 1 Alph.; 6) Mantissa Recensionis præcedentis; 7) de' Calboli differenziale, e integrale, Memorie analitiche di Dominico Corrado Austriaco, Patricio Mutinense. In Modena, 1743, 4, 16 *Art.*, et Raaber-Stylle; 8) Jo. Ant. Vulpii Liber de Satyræ Latinæ natura & ratione, ejusque Scriptoribus, qui supersunt, Horatio, Persio, Juvenale; ubi eorum virtutes & vitia æqua lance perpenduntur; tempora Juvenalis, contra veterum & recentiorum errores, accurate notantur & stabiliuntur; item ejusdem Vulpii Paraphrasis perpetua, & Commentarius uberrimus, in X. Satyram Juvenalis. Patavii, 1744, 8, 1 Alph. 4 *Art.*; 9) Herm. Frid. Teichmeire, Phil. & Med. Doct. Anat. Chir. & Botan. P. P. in Acad. Jenensi, Institutiones Medicinæ pathologicae & practicæ, in usum Auditorum conscriptæ. Jenæ, 1741, 4, 2 Alphabeter 14 *Art.*

Udi den 71de Deel af de saa betitlede
 Zuverlæsigen Nachrichten, have de
 Stykker faaet Plads, som følge: 1) An-
 nales compendiarium Regum & rerum Sy-
 riae, nummis veteribus illustrati, con-
 scripti ab Erasmo Froelich, Soc. Jesu
 Sacerdote. Viennæ Austriae, 1744, Folio,
 2 Alphabeter 14 Ark, 19 Raaber-Styk-
 ker; 2) Christoph Wollens, der heil.
 Schrift Licentiat. und Archidiacon. zu St.
 Thomas in Leipzig, Betrachtungen über
 die in der Augspurgischen Confession ent-
 haltene Sittenlehre Jesu Christi, von
 den innerlichen Verderbnissen der mensch-
 lichen Seelen. Leipzig, 1745, in 4, 5 Al-
 phabeter 8 Ark; 3) Joannis Anton. Vulpii
 Liber de utilitate Poetices. Patavii, 1743,
 8, 21 Ark; 4) Sammlung einiger Pres-
 digten, vor den Durchlauchtigsten Herr-
 schaften zu Braunschweig = Lüneburg-
 Wolfenbüttel gehalten von Johann
 Friedrich Wilhelm Jerusalem. Braun-
 schweig: 1745, stor 8. 1 Alphabet 7 Ark;
 5) Lettres de Calvin à Jacques de Bourgo-
 gne & Irlande de Brederode. A Amsterdam,
 1744, 1 stor 8. 16 Ark; Joach. Georg.
 Daries, Philos. & J. U. D. Consil. Aul.
 Saxo-

Saxo-Vinar. Moral. & Polit. in Acad. Jenens. P. P. O. Institutiones Jurisprudentiæ universalis. Jenæ 1745, i stor 8, 1 Alph. 15 $\frac{1}{2}$ Ark.

Paris.

Her er alt for 2 Aar siden udgaaen ved Trykken: Histoire Generale de la Marine contenant son origine chez tous les Peuples du monde, ses Progres, son etat actuel; & les expeditions maritimes anciennes & modernes. Tom. I. 1744. 4to. Forfatteren af dette vel skrevne Verk, som ikke har tilkiendegivet sit Navn, betragter i Forsningen Sø- & Bæfenets Tilstand hos de Gamle, hvorved han henvender sin Undersøgning paa Søes Bæfenets Begyndelse, Fremgang og Undergang. Han vilser, at Sø-Farten har været den Trappe, paa hvilken alle Nationer ere stegne hver til sin Spidsse i Ære, Lykke og Rigdom; Men at dens Undergang tværtimod har været det Stød, der har bragt Landes Belfærd paa Knæene. Hvad Fordeele de Egyptier, Phoenicier, Salomon, Carthaginenser, Græker-og Romerne have draget op af dens

Denne Kilde, har han iligemaade lagt klarlig for Dagen. Hans Bog melder allerførst om Krigs-Indretningerne til Søes. Efter denne første Tome skal følge en anden om denne samme Materie. Siden vil han fremdeles tale om Handlingen, om Colonier og andre hid henhørende Materier, og vise, hvorledes Sø Staten har sin visse Indflydelse i et Lands politiske Tilstand. Disse sidste Deele, skal som han lover, indbefatte Historien de la Marine Politique, ligesom de 2 første Bind af hannem kaldes Histoire de la Marine Militaire. Denne første Deel indeholder 20 Bøger, som handle: 1) Om de første Folkes Søfart og Sø-Væsen. 2) Om de første Monarchiers Søfart. 3 og 4) Om Grækernes Søfart. 5) Om Alexander den Stores Søfart. 6) Om de Carthaginensers Sø-Stat. 7, 8, 9, 10, 11) Om de Romeres Sø-Stat. 12, 13) Om Sø-Væsenets Tilstand under det Orientaliske Keiserdom. 14, 15, 16, 17) Om Tyrkernes Sø-Forsatninger. 18) Om den Skibsfart, som for Kors-Togenes Skyld er bleven indrettet. 19) Om Venetianernes Sø-Stat og 20 om Genues

ser

sernes Sø-Forfatning. Udi det andet Bind skal undersøges Sø-Væsenets Tilstand hos de Franske, Spanske, Portugisiske, Hollandske, Engelske, Danske og Svenske. Han begynder sin Historie med de tre Noæ Sønner og deres Børn, hvilke Horatius kalder audax Japeti Genus. Den Tid, paa hvilken det Jødiske Sø-Væsen blomstrede meest, fastsætter han under Salomons Regjering, og setter nogle paa Prøve de Gisninger, som Huet og Calmet have gjort om Ophir. Under den Ægyptiske Konge Sesostris Regjering havde Sø-Væsenet i dette Konge-Rige naaet sin høieste Vert. Han havde en Flode af 500 Sejlere, med hvilken han underkastede sig Havet indtil Indien, og var han den første, som fattede den Resolution, at foreene ved en Canal det røde Hav med den Middellandske Sø. Phoenicierne have udi Sø-Væsenet overgaaet de Ægyptisere; Hvor paa Tyri og Sidons Exempler tiene til Bevis. Dette lidet meener man, kan være nok til at give Læseren en Afribsning paa Skriftes Indhold.

Benedig.

Hos Caspar Gerardi er kommet fra
Pres

Pressen: Duodecim demonstrationes de-
 promptæ ex Libro, qui inscribitur Intro-
 duzione alla sacra antica storia della Bib-
 lia &c. Auctore R. P. D. Camillo Du-
 rante Ch. R. vulgo Theatino. 1745. 12.
 220. Sider. Dette Skrift indeholder en
 Forraad paa de vigtigste Propositioner af
 lærde Formodninger. Hr. Durante fore-
 stiller dem paa saadan Maade, at han
 fremsetter dem til Baakændelse og Be-
 svaring af de største lærde Mænd i Euro-
 pa; Thi dem, som ikkuns ere Jussere paa
 deres Haand=Verk i den lærde Europæi-
 ske Verden, eller fortjene i det høieste kuns
 Titel af Viløbere iblant Mesterne, beder
 han indstændigen, at ikke betroe sine
 Skuldre saa tunge Byrder, som de ei ere
 borne, eller at tænke til at kunne trænge
 ind i Helligdommene af hans Problema-
 ta. Man vil her kortelig fremsette de
 Udføringer, som han selv kalder Demon-
 strationes: 1. Mundus cœpit etiam quo-
 ad entia permanentia, hujus altera con-
 sectaria Deus existit æternitate intrinse-
 ca, seu tota simul. 2. Linea dividi po-
 test usque ad nihil. 3. Terra non mo-
 vetur. 4. Datur Vacuum. 5. Ferun-
 tur

tur projecta actione ambientis. 6. Ideæ non materiales præcipue mentis, ac soli intellectui veluti eius lux, objectumque formale perviæ, atque elucentes componuntur, atque afficiuntur nexu intelligibili identitatis, qui substantivo verbo exprimitur. 7. Ideæ omnes immateriales hujusce status Phantasmatis intexuntur, ac construuntur quodammodo ex illis. 8. Error omnis judicii naturalis producitur efficaci ratione a Phantasia. 9. Materia in se ac plane accepta est entitas actuosa, potens movere se, sentire atque appetere, quin amplius. 10. Dantur formæ substantiales in sensu Peripatetico, per hypothesein tamen Peripateticis inauditam exposito, atque eisdem asferuntur ambages putatæ proloquiorum specie impossibilium, tum etiam demonstratur earundem eductio e sinu materiæ. 11. Vita sensitiva Brutorum non excedit vim materiæ seu entitatis materialis. 12. Accidentia absoluta in S. S. Eucharistiæ Sacramento comperta sunt eaque accepta vel ipsis osoribus accidentium absolutorum.

Hvor indeltig Forfatteren skriver, agter Læseren vel alle reede af Udfæstningen af hans Sager.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

20.

Den 20 Maji. 1746.

Kjøbenhavn.

Det 16de Hefte af Danske Magazin
indeholder 1) Rønne = Kjøbsteds gamle
Seigl og Baaben paa Boringholm. 2)
Hertug Alberts af Mellenborg Brev til
Fr. Anders Bilde, 1534: En vigtig Al-
derdom til Oplysning i den Danske, saa
vel geistlige, som verdslige Historie.
3) Slutning af den liden Bog om den
Pavistiske Messe. 4) En liden Disputat
imellem Borgemeester af Malmø og Can-
tor af Lund. Trykt i Malmø 1530 i 8vo.
Man irrer vel ikke, naar man regner det
U te

te lidet Skrift iblant de rareste og vigtigste Stykker, som have faaet Sted i det Danske Magazin, anseet vores lærde, og i sær Reformations-Historien, hentes fra samme et stort Lys; og Skribenten hidtil haver saa godt som været næsten hver Mand ubekendt. Om Bogens Auctor, Borgemeester Jep Nielsen, og Hr. Cantor Adser Pederson, som den er skrevet imod, give Forfatterne al den Efterretning, de vide; og Disputaxen have de Ord til andet indrykket med sin gamle Orthographie; undtagne aleene de mange foldige Bibelske Citationses, som staae i Bredden af Originalen. Indholden er Prester, Messer, Sang, Læsning, Møtere og anden Guds-Tjeneste, angaaende, hvis Brug paa den gamle Fod Cantor af Lund i sit Brev vilde forsvare; men bliver af Borgemeesteren, eller (meene Forfatterne) maaskee af en af de Geistlige der i Malmø under hans Navn, i dette Skrift kraftigen igiendreven. 5) Rigens Raads Brev, for Jørgen Kol, Monte-Mester i Malmø, om Klippinge at monste omkring, 1524. Er ligeledes et rart Document, til at opløse den Danske Monte-Videnskab med. Lyon.

Lyon.

Her finde Liebhabere et Skrift tilkløbs,
under Titel: Georgii Baglivi, Medic.
Theoric. in Rom. Archilyc. Prof. So-
cier. Reg. Londin. Acad. Imp. Leop. Col-
legæ, Opera omnia medico-practica &
anatomica. Editio accuratissima, cui,
præter Dissertationes & alios Tractatus,
præcedentibus editionibus adjunctos,
item ejusdem Georgii Baglivi Canones
de Medicina solidorum, Dissertationem
de progressionem terræ motus, de Systema-
te & usu motus solidorum in corpore ani-
mali, de Vegetatione lapidum & Analo-
gismo circulationis maris ad circulatio-
nem sanguinis, accessit Index rerum ver-
borumque copiosissimus; nec non J. D.
Santorini Opuscula quatuor: de Structu-
ra & motu fibræ, de Nutritione animali,
de Hæmorrhoidibus, & de Catameniis,
i 4, 5 Alph. 8 Art, og et Koberskyffe. Bagli-
vi indtager det øverste Sted iblant de Læ-
ger, som i de nyere Tider have indseet, det
Erfaringer ere de fornemeste Grunde til
at bygge Læge-Kunsten paa; hvorfor hans
Skrifter ogsaa af de følgende Læger ere
blevne anpriste Begyndere i denne Kunst;

til flittig Stiennemlæsning; og hvorfor man har maat besørge adskillige Udgaver af de samme. Det hosføiede Register er det, som giver den nærværende et Fortrin for alle de andre. Dog kan man heller ansee samme for en Samling af practiske Regler, og Aphorismis, som findes her og der adspredte i de Baglivisse Bøger, end for et ordentligt Register.

Breslau.

Liebhavere kunne her blive betiente med et Bock, som er udgaaet under Daniel Pietsches Forlag, med følgende Titel: *Herrn Caspar Neumanns Trauungs-Reden, bey unterschiedenen Gelegenheiten gehalten, oder geistliche Nachlese zu den verschiedenen Neumannischen gesammelten Schriften, aus des Herrn Verfassers eigenhändigen Manuscriptis aufrichtig zusammengetragen, und dem Druck überlassen, von M. Christoph Pfeiffer, Pastor in Dittmannsdorff, i 8, i Alphab. 6 Art.* Da den Sal. Hr. Neumann alt i lang Tid har indtaget en anseelig Plads ibland de Evangeliske Prædikanter, hvilken for hans angenehme, grundige og bevegelige Fordrags Skyld er blefven ham tilpasset;

Saa

Saa kan man ikke paatvible, det jo disse Brude=Vielses Taler skulle blive med stor Undest optagne. Vel have de ikke alle en lige Styrke i Fyndighed, saasom nogle ere giorte i de første Aaringer, da Hr. Neumann kom i Embedet. Ikke desmindre finder man hele Verket igiennem et smukt Val i Materierne og noget Forlystende i Udføringen. Bibliske Sprog ere til største Deelen lagde til Grund; eller og Dagen, paa hvilken de ere holdne, eller andre Omstændigheder, have givet Anledning til opbyggelige Tanker.

Altona.

Brødrene Korte have trykt: Simon Ockley M. A. und Vicarii zu Swalesen, Geschichte der Saracenen, oder ihre Eroberung der Länder Syrien, Persien und Egypten, aus den beglaubtesten Arabischen Scribenten, absonderlich Manuscripten, gesamlet, und von Theodor Arnold ins Deutsche übersetzt. Dette vigtige Verk bestaaer af 2 Deele. Den 1ste indeholder Saracenernes Historie, indtil Ottmans Død. Den 2den endes med Caliph Abdolmelick, som døde i Aa-

ret 702, og til et Anhang ere alle Alis
 moraliske Sprog oversatte paa Tydske.
 Hr. Ockley har ikke, som næsten alle Skri-
 benter, uddraget sin Samling af Christe-
 ne og nye Forfattere, men af de Arabiske
 Historie-Skrivere selv, og ført dem efter
 Tids-Beregningen i Orden. Hans Be-
 viisligheder ere tildeels tagne af den alts-
 reede bekiendte Elmachin, Abul Pharay,
 Abulfeda og Eutycho. Men i sær har
 han brugt med Nytte en skreven Bog, af
 Lands Erke-Bisshovens Samling, af hvil-
 ken Forfatteren har hedt Abu Abdollah
 Mohamed Ebn Omar Alwakidi, som har
 levet omtrent i det Niende hundrede Aar,
 som ofte i sin Historie har beraabt sig paa
 en mundlig Tradition af berømte Mænd,
 og som i sær har holdet Syriens Erobring
 for sit Hoved-Maal. I Bogen i sig selv
 finder man mangengang Anledning til at
 vige af fra Forfatterens Meening. Man
 anseer gemeentligen Saracenerne for Bar-
 barer, uden Troskab, uden Tro, uden
 Sæder og uden Edelmødighed. Men i
 denne Samling finder man dem vel bes-
 skrevne af haardnakken Fanatiker;
 men samme geleides efter Auctors Meen-
 ning

ning af megen Ærlighed, af Lovens Opfyldelse til Punct og Prikke, af Gavnildhed, af Retfærdighed og af flere sædelige Dunder, end man kan spore i de Europæiske Religions-Krige. Den 1ste Deel er 408 Sider stærk, og Fortællen 78, foruden et Register. Den 2den Deel haver 500 Sider; Saa udgiøre og Alis Sprog, samt nogle tillagde Efterretninger om de Arabiske Historie-Skrivere, endnu 36 Sider, Registeret u-beregnet. Formaten er i 8. Lemgo.

Her er udgaaet: Beyträge zur Beredsamkeit der geistlichen Redner, dritter Theil. Mit verschiedenen Anmerkungen aus Licht gestellet von Joh. Matthias Kappelman, Prediger zu Steinhaven in der Grafschaft Ravensberg, 1745, stor 8vo, 20 Ark. Hr. Cappelman har her samlet snavel det, der fremføres til at rose den geistlige Betsalenhed, som det der siges, til at laste den med: Hans egne Anmerkninger bekræfte det første, og klargiøre ydermeere det mørke deri. Men om det sidste, viser han paa en beskedentlig Maade til rette, svækker og igiendriver det med zrlisge Lærdomme. Hans Anmerkninger ere

ingen Samling af magre Klygter: De ere muntre og syndige Erindringer, hvoraf lærde Eftertænkninger kunne indsamle en riig Høst. Denne 3die Deel seer de foresgaaende fuldkommen liig. De Udarbejdninger, som dert indeholdes, og deres tilhørende Anmerkninger ere alle i Stand til at skaffe de geistlige Betsalere ikke liden Nytte. Man finder i den Deel: 1) Hrn. Steins Gedancken von der geistl. Beredsamkeit; 2) Hrn. Deylings Abhandlung von der Philosoph sinnreichen Art zu predigen, ob sie überzeugend und erbaulich sei? 3) Hrn. Mosheims Gedanken von den Pflichten eines geistlichen Redners. 4) Hrn. Steinböhmers Ursachen einer guten Predigt. 5) Hrn. M. Reischauers Gedancken von der Vorsichtigkeit eines geistlichen Redners: und 6) Eines Ungenannten Historisch = Theologische Abhandlung von dem Ursprung der Canzeln und Predigten. Leipzig.

Acta Eruditorum, for sidst afvigte December - Maaned, indeholde efterfølgende Artikler: 1) Histoire générale des Auteurs sacrés & Ecclesiastiques, par le P. Remige Ceillier, Benedictin. Tome XI.

A Paris, 1744, stor 4. 4 Alphabeter 4 $\frac{1}{2}$ Art; 2) Christoph Wollens, der heil. Schrift Licentiatens, und Archidiaconi zu St. Thomas in Leipzig, Betrachtungen über die in der Augspurgischen Confession enthaltene Sittenlehre Jesu Christi, von den innerlichen Verderbnissen der menschlichen Seele. Leipzig, 1745, 4. 5 Alph. 8 Art; 3) Johann David Köhlers, P. P. im Jahr 1740 wöchentlich heraus gegebener historischer Münzbelustigung zwölfter Theil. Nürnberg, 1740, 4. 3 Alph. ; 4) Lucubrationes Illustrissimi ac Reverendissimi Theophanis Prokopowicz, quæ (præter unam narrationem) jam Orationes, jam Poemata, jam Epistolas, in se comprehendunt. Vratislaviæ, 1743, stor 8. 11 $\frac{1}{2}$ Art; 5) Joannis Astruc, Regi a Consiliis medicis, Tractatus therapevticus. Genevæ, 1740, 8, 1 Alph. 8 Art; 6) Miscellanea Lipsiensia Nova, ad incrementum Scientiarum ab his, qui sunt in colligendis Eruditorum Novis Actis occupati, per Partes publicata. Voluminis III. Pars III. Lipsiæ, 1745, 8; 7) Joh. Phil. Conr. Nad de Chartæimmim, eorumque operibus, nec

non de Pythonissa Endorea, disquisitio. Halæ Magdeburgicæ, 1743, 8, 5 Art; 8) Platonis Phædo, sive Dialogus de animæ immortalitate, Græce & Latine. Versionem Marfilii Ficini emendavit, Dialogum ex ipso Platone illustravit, & Commentationes philosophicas adjecit, Jo. Henr. Winckler, Gr. & Lat. Liter. P. P. O. Lips. Lipsiæ, 1744, 8, 1 Alph. 4te Art; 9) Novaliteraria:

Boghandleren Jac. Schuster har efter Løfte leveret den lærde Berden den anden Deel af den Tidske Oversættelse af den Italienske Historie, som Hr. Ludwig Ant. Muratori er Auctor af. Denne Deel begynder fra det Aar efter Christi Fødsel 222, eller fra Keiser Heliogabali Død, og gaaer indtil Aar 400. Dette Afsnit af den Italienske Historie indbefatter mangfoldige mærkværdige Afridsninge af de occident- og orientalske Keiseres Dyder og Laster; Hvilke Hr. Muratori har afmalet med de flændeligste Farver, efter den Bequemhed, hvoraf han i sin Skrives Maade er bekiendt.

Her udi Breitkops's Trykkeri er kommen fra Pressen: Des Herrn von Lavant Geschichte der Fabel, in Vergleichung

mit der heil. Geschichte, worinen gezeiget wird, daß die grossen Fabeln, der Götzendienst, und die Geheimnisse des Heidenthumes, nichts als verfälschte Copieen von den Geschichten, Gebräuchen, und Traditionen, der Hebræer sind, aus dem Französischen übersehet von M. Joh. Daniel Hyden. in 8, i Alph. 12 Ark. Ligesom andre Lærde have søgt de verdslige Historier, eller skulte philosophiske Sandheder, i de hedenske Fabeler; Saa er og Hr. de Lavour med i deres Tal, som finde deri Spor af de æld-gamle Historier, som i den hellige Skrift ere rigtig beskrevne; Men hvoraf Traditionerne ere af Hedningene blevne forandrede og fordærvede, og det enten med fri Billie og Forsæt, eller og formedelsk Tidens Længde u-forsetligvis. Omend skönt der undertiden vanke svage Formodninger og sinde-riige Opfindninger ved disse Spørgsmaales Eftersegning; Saa mangler det ikke heller paa vel-gründede Opdagninger og Ting, som synes at have et u-paarvibelig Skin af Sandhed; hvilket gjør, at Bogen fortjener den Bisald, som den hidtil af de Lærde er bleven værdiget. Den Tydske Dragt, som Hr. M.

Heyden har flædt dette Skrift udi, er teen, munter og angennem at læse. Bogen bestaaer af 2 Deele: Den første indeholder 17, men den anden 14 Afhandlingger. Efter en foregaaende Indledning til den første Deel, staae i samme Afhandlingger, som føre følgende Titler: Von den Orakeln; von den Sybillen; von dem Worte „, welches über der Thüre des Tempels zu Delphos stund; der Anfang der Welt und der Götter, Janus, Jupiter, Neptunus, Prometheus, Pluto, Mercurius, Vulcanus, Japhet, Minerva, Bacchus, oder Dionysius, die Heroes und Halbgötter, Jason, und die Argonauten. Im andern Theile kömmt vor Herkules, Orpheus und Erichdice, und der Poet Simonides, Philemon und Baucis, Niobe, Phaeton, Iphigenia, und Idomeneus, Sanherib, die Veränderungen des Laufs der Sonne, und die Helden vom Pfluge, Laomedon, Paris, die Opfer, die Vogeldeuter, die Wünschelruthe, die Loofte, Psyche, oder die Seele. Ved Enden er som et Anhang tillagt en Oversættelse af en Deel af Senecæ 102det Brev, der handler om Sialenes Udødelighed.

Göttingen.

Hos Abraham Vandenhoeck er trykt ;
 Boetische Kinder-Theologie, darin der
 Kern der H. Schrift in 100 Strophen in
 Gestalt eines Glaubensbekenntnisses
 kürzlich verfasst worden; woben alle
 Worte mit biblischen Sprüchen, die zum
 Theil umschrieben und erkläret sind, be-
 wiesen worden, den Kindern im Chris-
 stenthum zum Nutz und zur Erbauung
 aufgesetzt von Johan Georg Frank, Bast.
 zu Northeim. Mit einer Vorrede Herrn
 Jacob Wilhelm Feuerleins, der H.
 Schrift Doct. Generalsuperint. und
 Prof. Theol. Prim. zu Göttingen. Von
 einigen Lutherischen Catechismis vor Lu-
 theri Catechismis. 1745. 1 Alphabet, 2
 Ark i 8. Dette Skrift indeholder i reene
 Tydske Vers de første Grund-Sandhes-
 der, saavel af den naturlige, som af den aa-
 benbarede Religion: En Fordrags-Maa-
 de, som kan komme de Unges Hukommel-
 se meget til Hielp; Og et Bert, som bil-
 lig maae brave Forældre anprises, som
 have ladet deres Børn lære det Tydske
 Sprog, til at holde dem til dets Læsning,
 som et Skrift, der kan skaffe langt stør-
 re Nytte, end mangt et stort og lærd Bert.

London.

Hr. Hooke udgav 1738 The Roman History &c. i 4to. ; Hvormed hans Arbejde sigt var, at uddrage kortelig Indholden af de vidtløftige Historiske Bøger, som Carrou, Rouillé og Abbeden Vertot havde udgivet under Paaskrift: Histoire des Revolutions Romaines. Men her misbegavede ham de Berømtelses- og andre Taler, som udgjøre saadan anseelig Deel af begge disse Bøger; Thi den Romerske Weltaler havde alt for meget tvunget sig efter den Franske Sædvane; hvorudover han har udeløst disse Taler. Han var allerede kommen til Mitridatis Historie, førend han begyndte at efterkaste de Historiekrivere, som udgaves for Kilder til denne Historie. Men han faldt ikke i Liden Forundring, der han kom efter, hvor stor Frihed disse Herrer havde taget sig, da de havde omklædet de gamle Historiekrivere efter deres eget Lykke: Det faldt ham da for tungt, at fuldende ganske sit Arbejde, saaledes som han først havde haft i sinde: Derfor søgte han ikke at forbedre det efter de Samles Forskrift, og gav det saa i samme Form ud. Hans Arbejde fandt da Bifald hos de Lærde

de, som opmuntrede ham til at fare fort dermed. Imidlertid kom Hr. Rollins Romerske Historie ud, og, ihvorvel han i Forsinngen haabede deraf at hælde en stor Nytte, ja ansaae sin egen at være til ingen Nytte; Saa slog hans Formodning ham dog i begge Stykker feil; Hvilket gjorde, at han blev ved det Forsæt, han eengang havde fattet, nemlig at fortsætte sin Historie, ved at tage de gamle Kilder til Hielp. Den anden Deel er kommen for Lyset i afvigte Aar: Den flittige Forfatter har anvendt syv Aar paa at forferdige dette Bind: Anseet disse Kilder at glennemlæse have i denne Tid stændig holdet hans Flittighed varm, for at ikke sige noget, efter Forgængernes Exempel, som Kilderne have ikke meldet et Ord om. Dette her ommeldte andet Bind indeholder de Romerske Aaringers Historie fra 489 til 632. Han beskriver deri de 3 Puniske, de 2 Illyriske, den Asiatiske, de 2 Macedoniske Krige, de Uroligheder, som under begge Gracherne have været hyppede, samt deres Død. Det, som giver dette Bærl et vel fortient Fortrin, er Fortællingernes Rigtighed, de grundige Domme, som ere affagde over de fortalte Tilfælde.

dragelser, og hans smukke og u-sminkede
 Fordrag. Forfatteren lader ikke sine Di-
 ne forblinde af sine Forgængeres Anse-
 lse: Han følger bestandig de Gamles Bei-
 viser; Ja han fremviser de gamle Romer-
 ske Helte i den Skikkelse, som han har
 fundet dem tegnede for sig, og det under
 Anføring af en god skønnende Kraft.
 Hand finder de gamle Romere langt fra
 ikke saaledes beskafne, som de afmales og
 baade af de gamle og nyere Historie-Skri-
 vere. Han giver sine Tanker derom til-
 tiende saaledes: Naar jeg ret ved Lyset be-
 seer Scipionis og Marcelli Bedrifter, samt
 andre Hertes, som ere deres litte; Saa ere
 deres Dyder, som der gøres saa meget af,
 saa ere de Hoved-Forretninger, som saa
 vel de gamle, som nye Skribentere afma-
 le med prægtige Berømmelses-Taler, alt
 dette (siger han) er for mig saa høie Ting
 at begribe, at min Skønsomhed kommer
 dem ikke paa nogle Mile nær. Den lærde
 Hr. Hooke lover, at sende en tredie Deel
 af dette Verk for Lyset. Samme skal in-
 deholde det sidste Afsnit om den Romerske
 Republik, som gaar indtil Slaget ved
 Actium.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

21.

Den 27 Maji. 1746.

Kiøbenhavn.

Under Bogtrykkers, Sr. Ernst Henrich Berlings, Forlag er udkommet et nyt og meget forbedret Oplag af Hr. Assessor Ludvig Holbergs mindre Poetiske Skrifter, udi en Samling; baade af dem, som tilforn have været trykte, og af nogle, som aldrig ere seete i Trykken. I 8vo 324 Side. Disse den berømte Forfatter's Smaa Skrifter bestaae først i hans Metamorphoses eller Forvandlinger, som ere deelte i 2 Bøger. Den 1ste indeholder 8 og den anden 11 Fabler. Af samme vil man

Æ

als

alleene for Kortheds Skyld anføre Titlerne. I den 1ste Bog handler den 1ste Fabel om den Tid, da Dyrene kunne tale. Den 2 om Egeen Drys, hans Kiærlighed til Nive, og Forvandling. Den 3 om Egin- dens Nives og Hyrdens Tityri Fald og Forvandling. Den 4 om Cokkyks eller Høgens Misgierning, saa og hvorledes han straffes og forvandles. Den 5 om Gladens Kittæ Giestebud og Edderlop- pens Forvandling. Den 6 om Kittæ Død og Forvandling. Den 7 om Sylvani og Floræ Krigs-Rustning, ved Pans Myndighed bilagt, samt Alopexes, eller Rævens Forvandling. Den 8 om Coraxes eller Ravnens Forvandling og Slutning paa den første Bog. Den anden Bog, i hvilken Fablernes Titler er disse: 1 Pans Lov: Sang og Freds-Fæst, samt Karkini eller Krebsens Forvandling. 2 Gudindens Thetis Brede, samt Asenets Onos Misgierning og Forvandling. 3 Thetis faaer Pandora's Gæfte, og lader Udyder regne. Ophis eller Slangens u naturlige Kiærlighed til Nattergalen, formastelige Foretagende, med Hieracis eller Høgens Hielp, saa og hans Fald; tilligemed Fienens

Ictys Død og Forvandling; 4 Om
 den ædle Ophis Forvandling. 5 Hieracis
 eller Høgens Straf og Forvandling. 6
 Hvorledes Nattergalen Aëdon omkom-
 mer og forvandles. 7 Om Bus og Bucidi-
 ons, Studens og Qviens Kiærlighed og u-
 lykkelige Skæbne, samt Sool-Sikkens
 Forvandling. 8 Hvorledes Bus bliver
 forvandlet. 9 Om Pfylli og Pfyllæ, Lop-
 pens og Lopindens, Kiærlighed og Blod-
 skam, samt den første Forvandling. 10
 Om Pfyllæ Foster, Badde-Hatten, dens
 Kiærlighed til sig selv og underlige For-
 vandling. 11 Om Bukkeus, Tragi Am-
 bassade til Pluto og Pandora, saaog hans
 Forvandling; tilligemed Jovis Dom og
 Slutningen. Derpaa følge fire Skæmte-
 Digte, med 2de Fortæller. Disse ere
 Tillægge, til Hr. Holbergs Peder
 Paars. 3lle hans Datters Gynaicolo-
 gia eller Forsvars-Skrift for Qvindes-
 Kiønnet, med en Epistel til Hans Mik-
 kelsen. Den Jydsk Feide. Laniena Da-
 phnica eller det Daphniskke Blodbad. Or-
 tographiskke Anmerkninger, hvorudi Au-
 tors Skrive-Maade med Exempler af
 Metamorphosi forklares. Qvindeligt

Tante-Spill af en Hyrdinde i Norden,
 bestaaende i adskillige smukke Vers, tillig
 ge med nogle vigtige Spørgsmaale til Hr.
 Assess: Ludv, Holberg. Originalen af det-
 te lille Skrift er skreven paa Svensk, af
 en høi-adelig Svensk Dame; som har vist
 sin store Geist og Lærdom i adskillige Poe-
 tiske Skrifter; hvorfor hun og i Fortalen
 kaldes en Zirat iblant Svenske Fruentim-
 mer. Den fornemmeste Aarsag, hvor-
 for dette Skrift er oversat og her indryk-
 ket, er blant andet et Vers, der viser, at
 hun har corresponderet med vores Hr.
 Assess: Holberg udi visse philosophiske Ma-
 terier, og at hun har fundet Behag udi
 hans lærde Skrifter. Dette er 56 Sider
 stærk. Holger Danstes Brev til Buur-
 mann, i Ark. Foruden Forfatterens
 Bryst-Billed, som staaer for paa Barket
 i Kobber udstykket, findes deri 3 til For-
 vandlingerne henhørende Kobber-Styk-
 ker. Dette Oplag er nettere, og mere
 accurat end de andre, som forhen ere be-
 sørgede. De, som kiende Skribentens
 Caractère, have alt nok til at dømme om
 Barket's Værdi, naar de alleeneste vide
 saa meget: Forfatteren af Skriftet er

vores navnkundige Hr. Assessor Holberg.

Paris.

Det Boghandler-Selskab, som haver paataget sig, en nye Udgave af de Franſke Historie-Skrivere at bekoste, legger nu den lærde Verden det 5te Bind af samme for Dien; Hvilket er 851 Sider stort, foruden Fortalen og de chronologiske Labels. P. Bousquet har dert sammensamlet de Skribentere, som henhøre til Pipini og hans Søn Caroli Tider. Man har af denne Samling den Fordeel, at alt hvad man i du Chesnes finder i tre Bind adspredt, er her blevet sanket i eet Bind. Han fastsetter først og for alle Ting Pipini Regierings-Begyndelse og følger P. Pagis Meening, som har viist, det Pipinus i Aaret 152 har bestiget Thronen, hvorved i sær Fredegarii Vidnesbyrd, som selv har levet paa den Tid, er af ikke lid den Bigtighed. Dernæst giver han Efterretning om en Samling af 70 Breve, Bayers Breve, og andre Skrifter, som han har samlet; ja stræber i sær, at anføre af enhver alt hvad dert er merkbart, samt at besvare de Indvendinger,

som ere glorte imod adskillige iblant dem. Man formoder, at Læseren i sær skal finde en Forlystning i at læse, det han mælder om Eginhardo, hvilken han paa nye har holdet imod ni andre skrevne Codices; saavel som og det, han har anført om Monacho San Gallens, der har skrevet om Keiser Carl den Stores Berømmelse.

Hos D. Houry et kommet et Skrift for Lyset, med Titel: Nouveau Recueil de Remèdes pour toutes sortes de maladies par ordre Alphabetique; Par Mr. Naudé, Medecin. 2 Bind i 12mo. I det første Bind handler Forfatteren om critiske og chroniske Sygdomme, og viser, hvorledes samme kunne helbredes ved Læge-domme, som ere simple og lette at tillæbe; Hvorpaa naabngives i et Supplement en svar Mængde af sammensatte, og ved Huden tilberedte, Medicamenter, af hvilke han udgiver de fleeste for selvsomme og u-bekjendte. Udi det andet Bind haave de Hielpemidler faaet Sted for sig alleene, som tiene til Dyrenes, saasom: Heste-Qvæg-Syger, &c. at fordrive. Ved Enden er tillagt en besønderlig Afhand-

handling, om de meest bekiendte Planter, og enhvers Nytte i sær, til at læge allehaande Sygdomme. Forfatteren har igiennemgaaet Planterne efter Alphabebet, og alleeneste sagt det fornødenste og nyttigste om enhver.

Danzig.

Under Joh. Henr. Budigers Forlag er her udgaaet den II. Tome af Kongeriget Pohlens Stats-Forfatning, under efterfølgende Titel: Gottfridi Lengnich Jus Publicum Regni Poloniae, Tom. II. 8vo. 1745. 2 Alph. Det er bekiendt, at den første Deel af dette skønne Verk handler om Kongen, hans Rett og hans Fordeele. Denne Deel betragter de ypperste Understaatter i dette Kongerige eller Adelen. Den 3die og 4de Bog kommer deri ogsaa for i Folge efter den første: Udi den 3die Bog blive udi adskillige Capitler følgende Ting afhandlede: 1) De Civibus Regni; 2) de Nobilibus & eorum Juribus; 3) de regni ordinibus generatim; 4) de Senatu; 5) de Archiepiscopis & Episcopis; 6) de Palatinis; 7) de Castellanis; 8) de Ministris ordinis senatorii; 9) de

Ordine equestri; 10) de Dignitatibus non senatoriis, & quidem illis, quibus Regno & Lituania nomen est; 11) de Dignitatibus extra senatum, quæ a provinciis denominantur; 12) de Dignitatibus in singulis Palatinatibus & terris. I den 4de Bog staae efterfølgende Capitler; 1) de Conventibus ante comitia; 2) de Comitibus; 3) de Conventibus post comitia; 4) de Senatus consiliis; 5) de Confœderatione & consilio magno, modis consultandis extraordinariis; 6) de Iuribus, quæ Rex una cum civibus exercet; 7) de Bello; 8) de Militia; 9) de Pace & Fœderibus; 10) de Legatis & Legationibus; 11) de Tributis & Vectigalibus; 12) de Pecunia & Argenti fodinis; 13) de Potestate legislativa & Iudicii; 14) de Religione & Dissidentibus de religione.

Grønningen.

Her er under Grønwalds Forlag udskommen fra Pressen: Kort Verhaal van de Nederlandsche Geschiednisse &c. Ellr: En kort Fortælling af den Niderlandiske Historie fra Aar 1521 indtil den

den Utrechtske Fred. Udgjør udi stor 8. 544 Sider. Den u-benævnte Forfatter har i Besønderlighed ikkuns befattet sig med de syv foreenede Provinser. De fleste Efterretninger, han meddeeler, ere nok forud de Læsere bekendte, som ere bevandrede i Historien; og nu og da har han udført de samme vel kort.

Halle.

Abedens Lenglet du Fresnois Bog, som kaldes: Tablettes chronologiques de l'Histoire universelle sacrée & profane, ecclesiastique & civile, er komet for Lyset i Paris 1744, i 8vo. 3 Alphabeter 4 Ark stærk, og bliver nu under Hr. Dr. Baumgartens Opsigt omklædt i Tydsk Dragt. Disse chronologiske Tabeller strække sig fra Verdens Begyndelse, indtil Aar 1743. Bemældte Hr. Professor Baumgarten agter da, at give dem Geleide af sin Fortale, at forsøge den med adskillige Tillæg, og at fortsætte den indtil den Tid, da den træder for Lyset. Den Lyderwaldske Boglade har paataget sig Omsorgen for dette Skrift at lade trykke paa Prænumeration, som har været i

Rdr. 8 Sgl. og var Prænumerations-
Tiden forløben i sidste Leipziger Waasfes
Messe. Udi forestaaende Michaelis-
Messe skal Barket blive Prænumeranter
ne ubleveret.

Rom.

Boghandler Terri Arvinger har trykt
et Skrift med Titel: Descrizione e Re-
latione istorica del nobilissimo e Real Pa-
lazzo di Caprarola, suo principio, situa-
tione, architettura e Pittura, da Leopold
Sebastiano. 8vo, 116 Sider. Der den
sidste Hertug af Parma, Anton Farneses
var død, faldt det berømte Pallads og det
heele Caprarolas Sebeet til Dronningen
i Spanien; men Kongen i Sardinien
har, under Cardinal Aquavivas Opsigt,
ladet det oppudse, og med de Kostbarhes-
der, som fortælles i det nærværende
Skrift, udprnde. Dette Huses Historie
begynder Forfatteren med en Beskrivelse
over Monte Crimino, hvilken han holder
for den Sted, paa hvilken den H. Pave
Sylvester opholdt sig, der han ellers in-
gensteds vidste sig sikker for de Rommerske
Kæiseres Forfølgninger: Fremdeles for-
tæl-

tæller han, hvorledes bemeldte Pave er kommen til Huset Orsini, og endelig til den Farnesiske Familje. Den kostbare Bygning Caprarola haver Cardinal Alexander Farnese ladet opsette af den berømte Bygmester Vignola, og pryde med prægtige Malninger af Brødrene Zuccari, Annibal Caro, som var gehejm Haandskriver hos Ranuccio Farnese beskrev forteligen den Historie, som disse store Kunstnere havde affildret; Men Forfatteren af dette Skrift har udført samme vidteløftigen og i sin fulde Sammenhæng; Mueligen for at gjøre de fremmede en Tjeneste, som reise i Mængde hen at besee denne rare Bygning.

Augsburg.

Johan Andr. Pfeffel har bekostet til Erhellen: Der zweite Theil der ausführlichen Anleitung zur bürgerlichen Baukunst, worinnen durch 20 Beispiele gewiesen, wie die Erfindungen von allerhand Wohngebäuden aus Stein und Holz nach willkührlichen und nach eingeschränkten Maassen, regulair und irregulair, schmale und breite, und diese ansehnlich mit

mit wenigen Kosten, und dann mit Risaliten und mit Flügeln herauszubringen, und Hauptrisse davon zu machen; ferner wie die Grundrisse und Aufrisse, und zwar letztere orthographisch und perspectivisch, und die Durchschnitte entweder mit den Seiten des Gebäudes parallel oder überecks, oder perspectivisch entworfen, und mit Tusche oder mit Farben deutlich und zierlich ausgearbeitet werden sollen, und wie nach gemachten Borrissen ein Gebäude wirklich aufzuführen sey. Alles jedoch noch ohne Säulen-Ordnungen entworfen von Joh. Fried. Benthler, Königl. Großbrit. Rath, Professor in Göttingen und Ober-Bau-Inspector. 3 Folio, 1745. 182 Sider. foruden Tillegningskrift, Fortale, Register og 60 Raaberster. Den første Deel af dette prægtige Verk, om hvilken forhen i disse Tidender har været mældet, indeholder i Alphabetisk Orden Forklaringer over de brugeligste tydske, franske, italienske og latinske Kunst-Ord i den borgerlige Bygnings-Kunst. Efterat den lærde Forfatter i denne Deel atter har sendt Ordernes Forklaring foran, afhandler han den

den borgerlige Bygnings-Kunst i sig selv; men af samme i sær den Deel, som indbefatter Waanings-Huse, uden Bille-Orden. Samme bestaaer af 7 Capitler: Over hvis Indhold leveres følgende For-tegnelse: Das erste enthält allerhand Aussprüche, Grundsätze, Folgen, Erinnerungen, Maasen u. d. unter der Aufschrift: Bau-Anmerkungen. In den übrigen 6 Capiteln sind Aufgaben, nemlich im 2 Cap. die Hauptrisse zu erfinden; im 3. die Grundrisse zu zeichnen; im 4. die Aufrisse zu machen; im 5. die perspectivische Risse zu entwerffen; im 6. die Durchschnitte zu Stande zu bringen, und im 7. den Bau würllich aufzuführen. Dette er, som alle Hof-Raadens øvrige Skrifter grundigen forfattet. Udi de følgende 6 Deele som Forfatteren lover, skal afhandles det øvrige af den borgerlige Bygnings-Kunst; neml: Udi den III. den saa kaldet Bille-Orden, hvorledes de fra Grunden af skulle tegnes og tilbørlig opføres. I den IV. skal findes Udkastninger af allehaande publique verdslige Bygninger, men i den V. af alle slags publique geistlige Bygninger. Den VIte Deel skal

vis

vise ret at bygge Bertshuus- og Forverks-
Bygninger; Den VIIde give en Anvis-
ning til alle slags Vand-Bygninger, og
den VIII. til Haugers Anlægning og dertil
hørende Bygninger at indrette. Rober-
stykkerne ere, saa vidt man endnu af de
2 første Deele kan see, overalt prægtige
og accurat stukne. Saa som og Papiret
og Trykken er u-forbederlig.

Amsterdam.

Med afvigte Aars Udgang forlod her
Plessen: Leçons de Physique experimen-
tale, par l' Abbé Nollet, de l' Academie
des Sciences, & de la Societé Roiale de
Londres. I stor 12-Format; Den I Tom.
er 372 Sider stærk med 18 Blader. Men
den 2 Tome udgør 376 og 20 Blader. Hr.
Nollet har med experimental Physiqven
gjort sig næsten lige saa fortient i Frank-
rige, som Hr. Desaguliers i Engelland;
ja har haft den Ære, at undervise i denne
nytrige Videnskab Prinserne af Savoyen
og Chartres, samt Dauphin i Frankerige.
Det her omtalte Verk er en kort Indhold
af de fornødne physiske Lærdomme og
Experimenter, som har kundet gøres i

en Tid af eet Aar. Forfatterens Tydelig-
 hed er den besønderligste Egenkab, hvort
 han følger sine Landsmænds, saasom en
 l'Hopitals, en Reaumurs, en Abed Plu-
 ches og andres priselige Exempler, og
 hvori han tillige med disse benævnte for-
 tiener et Fortrin for de fleste Natur-Læres-
 re i endeel andre Lande. Men han har og
 med Glid søgt overalt at undgaae alle
 Regninger, ja, saa vidt mueligt har væ-
 ret, endog de Tall og Brud-Regninger,
 hvormed Facit - Summen bliver tilkien-
 degivet; alt for at ikke opvække hos unge
 Tilhørere en Kædsomhed og Afsky for
 dette Studium. En dybsindig Natur-
 Lærer vil altsaa finde lidet heri til at nære
 og forlyste sit Algebraiske Gemyt med; og
 Hr. M. Nollers Absigt har ikke været, at
 skrive for Newtonianer. Et andet, som
 og bør lægges Hr. Nollert til Roes, er hans
 Upartiskhed. Saa vidt, man endnu
 har kundet indsee, har han hele Veien ts-
 giennem ikke været lidet omhyggelig for
 Sandheden at see bevaret, og ladet det
 være sig ligemeget, i hvad for et Land
 den er bleven opdaget. F. E. I den Tvi-
 stige

stighed om de levende Kræfter afgiver han en Megler imellem begge Meeninger, og lader dem begge i visse Maader have Ret. Han søger og ved alle Leiligheder at anvende de almindelige physiske Lærdomme til det menneskelige Kiøns Nytte og Kunstens Forbedring. Endeligen er og hans Verktøi, med den Behændighed og Artighed, som er de Franske egen, og med en god Smag, forfærdiget. I den første Deel har Forfatteren i Besønderlighed med nogle Legemernes almindelige Egenskaber at bestille, og betragter deres Udvidelse, Figur, Fasthed, Aabenhed, og Bevægelighed; hvortil ogsaa hører den Lære, om deres Kræfter, deres Sniden, og de bevægede og elastiske Legemers Sammenstøden: Alle disse Egenskaber blive bestyrelde, forklarede og bestemte, og det med udvalgte og lette Erfaringer, som dog ikke ere fleere, end just fornøden gjøres. I Begyndelsen af denne Deel findes en kort Forklaring over de geometriske Kunst-Ord, som saa ofte forekomme i Natur-Læren.

Søve Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

22.

Den 3 Junii. 1746.

Kjøbenhavn.

Udi det Kongel. Wæsenhuses Boglade findes nogle Prædikener tilkiøbs, af en ubenævnt Forfatter udgivne, under Titel: Bisse og vigtige Sandheder, foreslåede i nogle Prædikener over 1) Jesu Nag, som gavnligt og let, af Matth. 11, v. 30. 2) Evtigheds Høst, svarende til Tidens Sæd, af Gal. 6, v. 7. 3) De i sefteriske, dog sandelig ved Christum hængende Christne, af Luc. 11. v. 23. 4) Det eeneste Raad og Middel mod Døden, af Joh. 8, v. 51. 5) De Troendes Nøis-

V

som,

somhed med Guds Naade i gode og onde Dage, af 2 Cor. 12, v. 7. 8. 9. 6) Den dobbelte Evæt, som Jesus toer os med, af Joh. 13, v. 10. Efter nogles gientagne Begiering udgivne til Opbyggelse. Salges paa det Kongel. Waisenhuus for 12 fl. Leipzic.

Her udt Joh. Frid. Gleditschens Bogla-
de er kommen for Lyset: Christian August
Crusii Phil. P. P. zu Leipzig, Entwurf
der nothwendigen Vernunft-Wahrheits-
ten, wiefern sie den zufälligen entgegen-
gesetzt werden. 8vo. 2 Alphabeter 21
Ark. 1745. Den lærde Hr. Prof. Crusius,
som for næsten 2 Aar siden udgav et Syste-
ma af den practiske Philosophie, hvilket og i
disse Tidender er blevet forkyndet, legger
nu den lærde Berden ogsaa de Metaphysiske
Videnskaber, under ovenmelte Titel for
Dien. Han kalder samme de nødvendige
Fornuft-Sandheder, for at gjøre Forstel-
imellem dem og de tilfældige, d: e: dem,
som have foranderlige Subiecta. Men til
en nødvendig Sandhed paastaer han, at
dens Subjectum skal være enten noget stæn-
dig existerende, hvilket intet kan være, un-
den Gud; eller saadant noget, som kan på-
se

se sig paa et hvert Slags Verdener, man vilde sette, saa vel som paa den nærværende, og som kan forstaaes a priori. Saaledes indskrænker han Metaphysiquen, og vil derfor have alting derfra udelukt, som udi Verdens Indretning og Menniskenes Siæle er enten ganske vist tilfældigt, eller om hvilket man i det ringeste ikke kan vide, om det er det. Dog henregner han ikke heller alle nødvendige Sandheder til Metaphysiquen, men overlader de Mathematikke og practiske hver til sine besønderlige Videnskaber, omendskiønt deres første Grunde maae hidledes fra Metaphysiquen. For alt dette giver han disse Aarsager, at de Mathematikke vilde ellers gøre de Videnskabernes Rige og Omkreds alt for vidtløftigt, ja at Forskellen at gøre imellem de nødvendige og tilfældige Pligter ellers vilde falde ganske besværlig i den practiske Philol. Denne Metaphysiquens bestemmelse holder han for meest overordenligsteme, saa vel med dens første Opfinderes Afsigter, som med Videnskabernes Ende-Maal i Almindelighed; ja for saadan een, formedels hvilken de adskillige Begrebe, som de Lærde gøre sig om Me-

taphysiqven, kunne allerbest foreenes. Derefter følger han de Nveres Maade, og gjør 4 Metaphysiske Videnskaber. Den første er da, som læt kan sluttet, Ontologien. Derpaa følger strax den naturlige Theologie, hvilket er skeet, fordi Forfatteren har fundet fornødent, at bevise af Verden, af Aanderne og af Guds moraliske Egenheder, de vigtigste Sager i den almindelige Lære om Verden. Og paa denne følger Cosmologien. Men den fjerde Videnskab, som er den sidste, kaldes ikke, som sædvanlig Psychologien; fordi de Mennekelige Siæles tilfældige Beskaffenhed hendrages efter Forfatterens foregaaende Bestemelse til Metaphysiqven, men uden ganske tilstrækkelig Grund; Men, da der i same undersøges de høieste Begrebe om Aanderne Bæsen, og deres muelige Forskælle og Egenheder; saa bliver den i Almindelighed kaldet Pneumatologie. Det vilde blive for vidt løstigt, ventelig ogsaa Læseren lædsommeligt, her at opregne Capitlerne i enhver Videnskab, efter deres Orden. Man vil derfor alleene anføre et og andet, som ved Siennemlæsning har syntest at være det

det vigtigste. Dertil henregner man f. E. Kiendtegnenes Bestemmelse paa muelige og virkelige Ting; Theorien om at opsoege Grund-Kraefter og Grund-Siørligheder, den Lære om Fuldkommenhed, de øverste Grund-Sager om Legemernes Muelighed, om Lovene, som ere foresatte Livet, og Aandernes Siørlighed; om den Menneffelige Forstands enkelte Begreber og mange andre Ting. Den Leibniziske Theorie, om de levende Kraefters Maa, findes heri med ganske tydelige Bevisse a priori demonstrerede, i siøden for at de have hidindtil ikkuns været befundne for sande a posteriori; og tillige ere Cartesianernes Indvendinger imod de samme igiendrevne. Ligeledes ere ogsaa, hvad Cosmologien angaaer, de vigtigste Mechaniske Love, som habes for Bevægelsen, a priori beviiste. I den naturlige Theologie bliver det ikke ved eet Bevis for Guds Virkelighed; Men alle muelige Beviser ere af deres første Grund uledede, og strax efter ere deraf, som til en Prøve, hidledte 10 adskillige Beviser for Guds Existentz, hvert af sit Slags; Iblant disse blive heller ikke de forglemte,

som synes ikke at have Skin af Sandhed; men de samme blive i saadan Styrke forestillede, som mange maaskee skulde ikke holdet for mueligt. I at forklare de Guddommelige Egenheder, gaaer Forsfatteren en ganske anden Vej, end den, som hidtil har været brugt: Han bruger en Methode, som synes at være ganske gavnlig, til en god Indsigt at skaffe, og til mange Vanskeligheder at undgaae. Paa samme Maade har han og baaret sig ad med de Guddommelige Betydelser at forklare: Den Lærdom, om Wunder-Verker, og det Guddommelige Forsynde Retfærdiggjørelse, skal Læseren finde paa saadan Maade udforte, som uden Tvil skal efterlade sig en god Indtryk i Gemindet og give Kundskab om Overeensstemmelsen imellem Aabenbaringens og Forsnyftens Lys. Helt Bogen igennem findes nu og da nogle logicalke Anmerkninger indstrøede, hvilke i Besønderlighed ere de første Overbeviisnings-Grunde, og den Lærdom om Skin-Sandheder, angaaende. Med eet Ord: Hr. Professor Crusius har sammenskrevet dette Skrift med megen Flid, god Eftertanke og Grundighed.

Zyllichau.

Under Wælsenhufets Forlag er her udkommet : Systema Biblicum, d. i. Ordentlicher Zusammenhang und kurzgefaßter Inhalt der ganzen Heil. Schrift A. und N. Testaments und eines jeden biblischen Buches insonderheit, alhier nach seinem Grundriß vorgestellet von Mag. Volkmar Conrad Poppe, Past. Prim. der bisherigen Grenzgemeine in Christianstadt 8. 1745. 10 Ark. Forfatteren ivrer med Billighed imod et vist Slags Selvkløge Hierner, der ville indbilde den lidet skønnende Verden, at den Hellige Skrift er forfattet uden nogen Orden og Sammenhæng; Han viser i disse Blade det, som er tvert imod; Han legger den Hellig. Skrifts nøie Sammenhæng og Forbindelse for Dagen, og det, som han siger, deels til de Enfoldiges Beste og deels til sin egen Opbyggelse. Læseren kan heraf strax domme, hvad han i enhver Bog, ja i et hvert Capitel, har i sær at tage i Agt. Man kan ikke nægte dette Verk en Berømmelse, som det billigen fortjener; thi det er et alleene de Enfoldige, men endog Læsere af en god Indsigt, der kunne

læse dette Skrift med Nytte. Det er ved Enden geleidet af nogle smukke Anmerkninger; Saa som 1) Om man kan lære Philosophien og andre Kunster af Skriften? hvortil Forfatteren svarer rettelig: Nei! Men Hensigten med den heele Aabenbaring gaaer der ud paa, at Menneskene kunne blive retfærdig-bellig-og saliggjorde for medelst Jesum Christum, Verdens Frelser. 2) Fremsetter han Forfællelsen imellem det Gamle og Ny Testamente. 3) Viser han Forfællelsen imellem verdslig sindede Mennesker, Gudsfrygtige og Troende. 4) Meddeeler Hr. Popo sine Tanker om den systematiske Theologie og 5) forklarer, hvad Anti-Christendommen betyder.

Italiend.

Her er udgaaen: Annali d'Italia dall' Principio dell' era volgare fino all' anno 1500, compilati da Lodovico Antonio Muratori, Bibliothecario del Ser: Duca di Modena. Tomo nono, dall' anno primo dell' era volgare fino all' anno 1500. T 4to, 520 Sider, 1745. Denne 9de Deel af den prægtige Italienske Historie indeholder den Deel af samme, som henhører

bører til det femtende hundrede Aar. Beret-
 tets Ypperlighed og skønne Indretning
 er alt af de foregaaende Deele noksom be-
 kiendt, hvorfor man alleeneste korteligen
 vil berøre Indholden af denne. Heri
 blive da omstændeligen beskrevne det græ-
 kiske Keiserdoms Historie, og Constanti-
 nopels Erobring ved Mahomet II. i Aa-
 ret 1453. tilligemed andre hidhenhørende
 Tildragelser. Hr. Muratori berører og-
 saa heri Lærdommens Tilstand i Italien
 &c.

Lucca.

Her findes et Brev tilkiøbs, med Titel:
 Annales ordinis S. Benedicti occidentali-
 um monachorum Patriarchæ, in quibus
 non modo res monasticæ, sed etiam ec-
 clesiasticæ historiæ non minima pars con-
 tinetur, Auctore D. Johanne Mabillon
 Presbytero & Monacho ejusdem ordinis
 e congregatione S. Mauri; quem cum
 morte præventus D. Mabillonius imper-
 fectum reliquisset absolvit & variis addi-
 tamentis ad Tomos præcedentes exorna-
 vit Dom. Edmundus Martene Presbyter
 & Monachus ejusdem Congregationis.
 Editio prima italica a quamplurimis

mendis, quæ in Parisiensem irreperant ad Auctoris mentem expurgata: cui accedit dissertatio de corporibus S. S. Benedicti & Scholastica nunquam Floriacum translatis, nunc primum edita. Tomus Sextus complectens res gestas ab anno Christi MCXVII. ad annum MCLVII. inclusive cum appendice, & indicibus necessariis. Typis Leonari Venturini fol. 1745. 838. Sider. Denne 6te Deel af Benedictiner=Ordenes Aar=Bøger indeholder Kirke=og Kloster=Historien for 40 Aar i det 12te Seculo. Det, som udgjør den fornemste Indhold, er det store Opvækkelse, som Petrobusianer= og Henricianerne paa den Tid komme affted i Kirken, og en Fortælling om, hvorledes de Tidens Benedictiner, men i sær Hr. Bernhard, satte sig imod dem.

Utrecht.

Hos Jacob von Peellsum er trykt: i 4to Joachim Mobachins, Predigers zu Herzhogenbusch Lang gewenschte en vast anstaande Bekeering van het Volk der Joden; eller den længe ønskede og vist forestaaende Jødernes Ombendelse. Forfatteren forklarer de Midler og Veie, for medelst

medelst hvilke denne Omvendelse kan settes i Verck; Maaden paa hvilken de Jødiske Stammer kan foreenes igjen, og Utsammen i en vidtloftig Spaadom efter Jerem. 31 cap.

Florentz.

Her sælges: Inscriptionum Antiquitatum Græcarum & Romanarum quæ in Etruriæ urbibus exstant Pars tertia, in qua Appendix postrema adjectis tabulis L. Laconico Pisano Sarcophagis & Urnis insignioribus anaglypho opere sculptis quæ in florentinis museis ceterisque per Etruriam spectantur, cum observationibus Antonii Francisci Gori Publici Historiarum Professoris, fol. 1743. Dette prægtige Verck bestaaer, med Fortale, Forberedelse, Anhang og Register, af 552 Sider: og er det med denne Deel blevet fuldendte. Den 1 Deel kom for Lyset Aar 1726; Den anden 1734 og denne 3die med ovenmeldte Aars Ende. Denne sidste Deel er forsynet med et meget brugbart Register over alle 3 Deele. Man finder deri og en dobbelt Fortale, hvori Hr. Gori taler, ei alleene om denne sidste Deels Indretning, Orden og Aarsagerne til dets

dets lange Forhaling; Men endog om de Monte Cabineter, i hvilke man har laant sig frem, til denne Samling at bringe til Beye. Derpaa afhandler han det Spørgsmaal: Om den berømte Augsborgiske Jurist, Conrad Peutinger, har båret den første, der har forklaret dette Slags Billedskab, i sin Bog, som er kaldet: Inscriptiones vetustæ romanæ & eorum fragmenta? Eller om Francisco Albertino, der var en Florentiner, maae lades dette Fortrin? Han, som Aar 1509 udgav til Rom en Bog, med Titel: De mirabilibus novæ & veteris urbis Romæ; Ja, som desuden har sendt et Skrift fortrykt: De veteribus Epitaphiis Romanorum. Han lægger i denne Undersøgning den sidste Vren til. Denne Deel er trykt med 50 Tabeller, hvilke alle Hr. Gori har givet Beleide af sine egne Anmerkninger. De samme indeholde allehaande Afbildninger paa mange Slags Alderdomme, saasom, Grav-Mæler, Been-Kar, Triumph-Buer, Seheres-Tegn, og andre gamle Hedenske Overblivelser. Efter disse følge en Hob Paaskrifter, der ere 233 i Tallet. Man finder de samme ges
 leia

leidede af en: Sylloge antiquarum Inscriptionum Balnearum, cum notis. Saa-
 belfsom og: Inscrizioni antiche Scavate nel
 Territorio di Roma. Disse ere blevne
 udgravede i Aaret 1740. Et lidet Anhang
 undersøger dernæst 18 Monumenter og
 Afsindelses-Sager, som ere fundne om-
 kring ved Florenz. Endelig er en
 Samling di Memorie degli antichi Chri-
 stiani, det Stykke, som slutter Troppen.
 Disse Alderdomme ere til største Deelen
 fundne og udgravede i Egnen ved en gam-
 mel Kirke, som fordum har ført Navn af
 de Hellige Maccabeers, men nu omstun-
 der kaldes Stæ. Felicitalis Kirke. Hele
 Zeien igiennem lader den berømte Hr.
 Gori see sin store Læsning, og Indsigt i
 Alderdommenes Videnskab; og det maae
 især befalde Læsernes Smag, hvad han
 melder om de gamle Romeres Sø-Fart,
 Skibe og Sø-Indretninger paa de Ti-
 rennise og Adriatiske Have.

Göttingen.

Her er trykt et Skrift, ikkun paa 5
 Aet i 8vo, der er ligesaa mærkværdigt,
 som fort forfattet. Det bestaaer af 2 Af-
 handlinger: Titelen paa den første er:
 3u

Zuverlæffiger Bericht von einer neulich in Ungarn errichteten Adlichen Gesellschaft, welche die Unterdrückung der Protestanten zum Endzweck hat, oder zweite Besættelse zu der Nachricht von dem Zustande der Protestantischen Kirche im Königreich Ungarn. 1746. For at faae Protestanterne ubrøddede, paa en Maade, som ved første Anseelse synes u-ktendelig, har man udfundet dette milde Middel. Ved Kirken til Dömölk er af Hr. Camillo Paluzzio, Bavelig Nuntius i Wien, og Hr. Francisco, Biskop i Raab, blevet stiftet et Selskab af den fornemteste adelige Slægt, hvilket har sin Beskyttelse under den Hell. Josephi og Caroli Ringer. Samme skal befordre Stælenes Beste, d. e. ubrødde og undertrykke den Protestantiske Meenighed. Paven har berøiget dette tvært imod Jesu Lære indrettede Selskab med ganske besønderlig Afslæds-Frisshed. Udi disse Blade bliver foredraget: Alle oftbemeldte Selskabs Grund-Love; det Ende-Maal, det sigter til; alt hvad det er Kongen og Riget skyldig, for den sande Troes Forsvars skyld; hvad man skal gjøre, for den orthodoxe Tro at udbreede

breede. Hvad man skal gjøre, til, saa vel det almindelige Bæsens, som enkelte Personers Velstand at forfremme; hvad for Pligter Medlemmerne have at tage i Agt imod dette fornemme Selskab; Efterretninger om dem, som beklæde besønderlige Embeder i dette fornemme Selskab; og om Nyttens, som Lemmerne i dette Selskab kunne have deraf at vente. Ens Tænke-Kraft maatte staae En lidet bi, naar man ikke kunde blive et nyt Slags hemmeligt Raars-Tog vaer, som er Protestanterne tillavet; ja en skin-hellig Inquisition. Man læse kun den vel sammensatte Fortale igiennem! Saa skal man strax see Ulven fort i Faare-Klæder. Grund-Skriftet er skrevet paa latin; Men for at gjøre det meere almindeligt, er der nu føiet en tydsk Oversættelse til. Titelen paa den anden Afhandling lyder saaledes: Kurzer Unterricht von denjenigen Gründen mit welchen die Römisch-Catholischen Herren Geistlichen fordern; es sollen die Protestanten, im Königreich Ungarn, wieder ihr Gewissen, bey der Mutter Gottes Maria schweren, oder dritte Beilage zu der zuverlässigen Nachricht

richt von dem Zustande der Ungarischen
 Protestanten. Af denne Bilage sees
 klarligen, det den Romerske Geistlighed
 tvært imod Rigsdags-Lovene, og tvært
 imod den egentlige Indhold af Hans Kets
 serl. og Kongel. Majestets Befaling, tvin-
 ge Protestanterne til at sværge ved Maria,
 læggende saaledes Anstøds-Steenene i Vets
 en for deres Samvittighed. Disse Art
 indeholde de Grunde, paa hvilke de Ro-
 mersk-Catholske Geistlige grunde deres
 Paastand, naar de sige, at man skulde
 tvinge Protestanterne til at sette Jesu
 Moder lige ved Gud den Allerhøieste, i
 alle hellige Beedigelser, u-anseet det kun-
 de være deres Samvittigheder imod. Dis-
 se Grunde haver en catholisk Geistlig sam-
 menfreven i det latinske Sprog, og ladet
 dem flyve Ungern igennem i Mængde. Her
 kan den have, baade paa latin og tydsk.
 De samme ere saa mædere og saa elendige,
 at en sund Fornuft behøver ikkuns 3die
 Deelen af sit Lyg, til at see, at deraf kan
 udbrages meget, til at bestyrke Bederpar-
 tens Meeninger med. De Anmerkninger,
 som geleide dette Skrift, ere baade Lære-
 riige, og i Stand til at give Læseren en
 bedre Indsigt i Tingene.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

23.

Den 10 Junii. 1746.

Kiøbenhavn.

Originalen af Hr. Assessor L: Holbergs
Forbandler, som udi næst-sidste No.
af disse Tidender blev Læseren forkyndet, er
og paa Sr. Gabriel Christian Rothes Beløst-
ning blevet klædt i en værdig tydsk Dragt,
og er kommen os under efterfølgende Ti-
tel til Hænde: Ludwig Holbergs, Assess.
Consist. & Qvæstoris Academ. Havn. Me-
tamorphosis, oder Verwandlungen in 2
Büchern. Aus dem Dänischen ins Deuts-
sche übersetzt, mit Kupfern. I 8vo 180
Sider 1746. Disse Forbandler ere deels

te i 2de Bøger: Den 1ste Bog indeholder 8 Fabler; som have følgende Paaskrifter: 1) Von der Zeit, da die Thiere haben reden können. 2) Von dem Eich-Baume Drys, dessen Liebe zur Nive und Verwandlung. 3) Von dem Falle und Verwandlung der Eiche Nive und des Hirten Tityri. 4) Von dem Verbrechen des Kokkyks oder Gulluks, und wie er gestraffet und verwandelt worden. 5) Von der Gasteren des Heisters (Elster) Kittæ, und der Verwandlung der Spinne. 6) Von Kittæ Tode und Verwandlung. 7) Sylvani und Floræ Krieger-Rüstungen, so durch Pans Autoritet bengeleget worden, wie auch die Verwandlung des Alopex, oder Fuchses. 8) Verwandlung des Corax oder Raben, und Schluß des ersten Buches. Den 2den Bog har 13 Fabler med følgende Overskrifter: 1) Pans Lobs Gedichte und Friedens-Fest, wie auch die Verwandlung des Karkini oder Krebses. 2) Der Zorn der Göttin Thetis, samt des Esels Onos Verbrechen und Verwandlung. 3) Die Thetis bekömmt die Bürse der Pandoræ und läßt Laster regnen: Ophis oder der Schlange unnatürliche Liebe

be zur Nachtigal; vermessenens Bornehmen mit Hülffe des Hieracis, oder Habichts, und Fall, wie auch der Tod und die Verwandlung des Fisches Ictys. 4) Von der Verwandlung des edlen Ophis. 5) Des Hieracis oder Habichts Straffe und Verwandlung. 6) Wie die Nachtigal Aëdon umgekommen und verwandelt worden. 7) Von der Liebe und dem unglückseligen Schicksale des Bus und der Boëdion eines jungen Stieres und einer Kuhe, nebst der Verwandlung der Sonnen-Blume. 8) Wie Bus verwandelt worden. 9) Von des Flohes Psylli und der Flöhin Psyllæ Liebe und Blut-Schande, und des Ersteren Verwandlung. 10) Von dem Pfifferlinge, so von der Psylla geböhren worden, dessen Liebe zu sich selbst, und wunderliche Verwandlung. 11) Von der Gesandtschaft des Bockes Tragi an Pluto und Pandora nebst dessen Verwandlung, wie auch Jupiters Urtheil und Schluß. Oversettelsen er vel truffen; Rober-Stykkerne ere smukke, Papiert hvidt og Skrifterne nye og nette.

Middelburg.

Leendert Bakker sælger: Nederlands
3 2 Volk

Volk under Gods drukkende end dreigende Oordelen, overtaigd, gevarschowd, vermand end opgeweckt tot het zoeken van behoudenisse in eene verklaaringe en toepassing van Sefanjas Voorzegginge, van den honderd eersten en honderd tweeden Psalm en van Ezechias Gezichte van de Rivier Chebas, door Johannes Plevier, 3 4to, 4 Alph. 15 Ark. Man har allerede af denne Skribent, som er Præst i Middelsborg, en Forklaring over Apostilernes Stierninger og Pauli Brev til de Galater, saaledes, som han offentlig har forklaret dem i Prædikener for sin Meenighed. De Uroligheder, som have vist sig siden Keiser Carls den 6tes Død, og som ofte have sat endog Nederlandene i Skræk, ere det, som har givet Anledning til dette Verk. Thi Forfatteren har anseet det for sin Skyldighed, at foreholde Folket disse Guds Trusfeler, og, efter Prophetens Zophonias og Ezechiels Anledning, at forkynde de Straffer, som hænge det over Hovedet. Man skal ikke tænke, at han har ladet aftrykke disse Prædikener saaledes, som han har holdet dem. Nei! Han har paa ny igien

Igiennemseet og udarbejdet dem, og givet dem Form af en fuldstændig Forklaring over de paa Titel-Bladet nævngivne Bibelske Bøger. Han fremsætter stændig den hebraiske Grund-Textes Ord i Forbeien, igiennemgaaer Ordene nøie, viser den Eftertryk, som ligger deri, Tiden og Omstændighederne, hvorledes disse Spaadomme ere blevne opfyldte, og indskrøer heele Beien igiennem udvalte smukke Betragtninger. Nu og da finder man de bedste Fortolkere over den Heel. Skrift, saa og en Spencers, en Godwins, og andre berømte Skribenters, Skrifter anførte. Man paatvivler ingenlunde, det jo dette Verk skal finde de Lærdes, men i særdeleshed Prædikanters Bisald; og skal det i sær kunne skaffe de sidste megen Nytte.

Neapel.

D. Joseph di Kosa har et stort Verk i Arbeid, som skal heede *Annali d'Europa*. Samme skal indeholde den Europæiske Historie fra Aar 1697, og altsaa fra den Ryfwiliske Freds-Slutning af, indtil 1739, da den Belgradske Fred blev sluttet.

Leiden.

Til Elfferes Nytte af det Historiske Studio, er her kommet for Lyset: M. Petri de Pretio, Vicecancellarii Conradi IV, Regis Romanorum & Siciliae, Adhortatio ad Henricum Illustrem, Landgravium Thuringiae, & Marchionem Misniae, in qua non solum fatalem casum Conradini describit, sed & Margaretham, Friderici II. Imperatoris filiam, Alberti, Marchionis Misniae, uxorem, veram Conradini haeredem in regno Siciliae ex testamento tam fratris, quam nepotis, institutam fuisse, testatur. Ex MSS. eruit, notisque historicis passim illustravit, Joh. Herm. Schminckius, curante filio, Friderico Christophoro Schminckio. J4to, 4 Ark.

Berlin.

Hos Ambrosius Hauden findes tilføjet: Neue Grundsätze der Artillerie, enthaltend die Bestimmung der Gewalt des Pulvers, nebst einer Untersuchung über den Unterschied des Widerstandes der Luft in schnellen und langsamen Bewegungen; aus dem Englischen des Hrn. Robins übersetzt, und mit

mit den nöthigen Erläuterungen und vielen Anmerkungen versehen, von Leonhard Euler, Königl. Professor in Berlin. I 8, 2 Alph. med 8 Kober-Tabler. Daden Engelske Forfatter af denne Tractat er gaaet videre i Theorien om Artilleriet, end nogen anden Bog, som hidtil er seet af dette Slags; Saa har Hr. Euler, holdet for nyttig, for de mange rare Opfindingers Skyld, som findes deri, ei alene at sette det ober paa tydsk, men endog at oplyse det heele Veien igiennem med sine egne Anmerkninger; Hvori Forfatterens Satser deels blive forklarede og bevisede, deels Theorien videre dreven, deels ogsaa adskillige Feil rettede. I Fortalen handler han i Almindelighed om den Nytte, hvormed den høiere Mathematiqu geleides; og forsvarer samme imod den almindelige Indvending, at samme bestaaer ikkuns i blotte subtile Betragtninger, hvoraf man har ikke ringeste Nytte, visende, at det er fornemmelig ved Hielp af den høiere Mathematiqu, at man indhenter den vigtige Nytte, man haver af Mathematiquens practiske Deele. Derpaa følger den Engelske Forfatters For-

Vereedelse, hvori han handler, deels om
 Krigs-Bygnings-Kunstens Opløst og
 Tilvæxt, deels om Artilleries Opfind-
 ning, og hvad der i Theorien om samme
 Tid efter anden er blevet paafundet; Men
 i Besønderlighed viser han, hvor u-rigtig
 man hidindtil har haaret sig ad, i det man
 ikke har gjort sig ringeste Betænkning om
 Luftens Modstand, ved Kuglens Bevæ-
 gelse. Tractaten i sig selv deeles i 2 Cap-
 iteler; I det første handles om Byffe-Kru-
 dets Kraft; og vises først formedelst us-
 imodsigelige Forsøge, at samme kommer
 af den subtile Materie, som formedelst
 Antændelsen frembringes af Krudet; Saa
 bliver og nøie bestemt, hvor stærk denne
 Kraft egentlig kan være udi en viss Maade
 Krud; efter hvad for Love samme Kraft
 tiltager; og hvor meget den endda kan vok-
 se til, formedelst den Heede, som tillige
 bringes til Veie. Efter dette søges da
 Gesvindigheden, med hvilken en Kugle
 uddrives af en Kanon, og beskrives ilige-
 maade en Maschine, formedelst hvilken
 denne Gesvindighed, som man er kom-
 men efter ved Hielp af Theorien, kan un-
 dersøges med Erfaring. Alt dette har

Hr. Euler i sine Anmerkninger bragt i Analytiske Formulis og foredraget mange Ting rigtigere og til almindeliger Nytte, end Forfatteren. Det 2 Capitel afhandler Kugler- og Bombernes Bevægelse i Luften. Her bestemmes da ikke alle de almindelige Love, efter hvilke et Legeme maae bevæge sig i en flydende Materie, som imodstaar dets Bevægelse; men samme blive og med Erfaringer bestyrkede, samt indrettede efter Kanonerens adskillige Længde og Kuglernes Vægt. Saa betragtes og i Besønderlighed den krumme Linie, som en Bombe eller Kugle gaaer i Luften, og vises, at samme merkelig afviger fra en eller anden Lignelse, som man kan søge at forklare den med. Da Forfatteren har ikke fuldkommen udført denne Materie, saa har Hr. Euler gjort sig Umag for, at bestemme, saa nøie som mueligt var, formedelst Analytiske Formulas, en Kugles sande Bevægelse. Man skal ikke nægte, det jo alle disse Betragtninger kunne staae meget større Nytte ved Artilleriets Brug, end hidindtil har været bekendt; Naar man alleene efter de Regler, som her

ere angivne rigtig anstiller nøie Erfaringer, og derefter fører Erfaringerne i Døvelse.

Leipzig.

Det første Afsnit af den siette Tome af Supplementis ad Nova Acta Eruditorum indeholder efterfølgende Artikler: 1) Histoire de l'Empereur Charles VI. Tomes II. A Amsterdam, 1741, 12, 1 Alphabet 4 Ark; 2) Relation de la Conduite, que la Duchesse Douairiere de Marlborough a tenu à la Cour, depuis qu'elle y entra, jusqu'à l'an 1710. A la Haye, 1742, 8, 1 Alphabet 1½ Ark; 3) La Vita del Venerabile Servo di Dio Girolamo Miani, fondatore della Congregazione de'Echerici regolari di Somasca. In Venezia, 1740, 4, 1 Alph. 1 Ark; 4) In Pauli Apostoli ad Romanos Epistolæ Capita priora XI. Prælectiones criticæ, theologicæ, & concionatorix. Opus posthumum Jo. Alph. Turretini, olim in Acad. Genevensi S. Theol. & Hist. Eccl. Professoris. Lausannæ & Genevæ, 1741, 4, 1 Alph. 2 Ark; 5) Perer Ahlwards gründliche Betrachtungen über die Augspurgische Confession, und die damit verknüpfte göttliche Wahrheiten. Croyss

Grypswalde, 1742, 4, 2 Alph. 5½ Artk;
 6) M. Georg Friedr. Meiers Beweis,
 daß keine Materie denken könne. Halle,
 1743, 8, 6 Artk; (7 M. Adam Bernds
 Abhandlung von Gott und der menschl-
 ichen Seele. Leipzig 1742, 8, 1 Alph. 17
 Artk; 8) J. Friedr. Stiebrühens, P. P. Er-
 läuterung der Wolffischen vernünftigen
 Gedancken von Gott, der Welt, und der
 Seele des Menschen. Halle, 1742, 8,
 16½ Artk; 9) R. P. Davidis a S. Maria,
 Ord. Eremit. Discalce S. Augustini Lecto-
 ris, Casus reservati in Archiepiscopali
 Teurinenfi Dioecec. Venetiis, 1740, 4,
 21 Artk; 10) Christiani Jo. Ant. Corvini,
 Phil. Mag. Institutiones Philosophiæ ra-
 tionalis, methodo scientifica conscriptæ.
 Jenæ, 1742, 8, 21 Artk; 11) Jo. Bened.
 Carpzovii Meditationum Logicarum Spe-
 cimen I, II, III. Lipsiæ, 1742, 8, 22 Artk;
 12) de Præjudiciis marinis circa jura,
 quæ dicuntur regalia & majestatica, ca-
 vendis, Propempticum commercii lite-
 rarii argumentum, Illustrissimo politif-
 simoque juveni, Nic. Adamo Comiti de
 Bielcke, ab alma Londinenfi ad Upsa-
 lensem transeunti, datum. Holmiæ,
 1738,

1738, 4, 8 $\frac{1}{2}$ Ark; 13) Dan. Maichelii, S. Th. D. & Prof. Institutiones Logicæ, methodo eclecticæ adornatæ. Tubingæ, 1738, 8, 1 Alph. 4 Ark; 14) Joh. Friedr. Stiebrigens, P. P. Erläuterung der vernünftigen Gedancken von den Kräften des menschlichen Verstandes. Halle, 1741, 8, 1 Alph. 1 Ark; 15) Balth. Lud. Traulles das Uderlassen, als ein nöthiges Mittel wider die Pocken. Breslau, 1745, 8, 8 Ark; 16) D. Nic. Börners Physica, oder der vernünftige Abhandlung natürlicher Wissenschaften, mit einer Vorrede Hr. D. Joh. Ernst Hebenstrechts. Leipzig, 1742, 8vo, 2 Alph. 7 Ark.

Paris.

Hos de Bure den ældre er trykt: Oeuvres diverses de M. l'Abbé Gedoyn, de l'Academie Françoise. Det første Stykke i denne Samling er en Afhandling om Børne-Opdragelsen. Forfatteren har her fornemmelig skrevet saadanne Personer til Beste, som, i henseende til deres Fødsel, Stand og øvrige Lykkens Omstændigheder ere frem for andre i Stand og beføede til at lade deres Børn gjøre til retskaffne Borgere og saadanne Folk, af hvilke

Hvilke Republiken i Freds- og Krigs-Tider kan forsikre sig om en u-feilbarlig Nytte. I blant de gamle Folk roser han i Besønderlighed Græker og Rommerne, af deres store Omsorg for deres Børns gode Optugtelse; I det de, u=anseete deres Medborgeres fordærvede Sæder, have dog anvendet en u=beskrivelig Møie paa at bevare deres Børn for de smitsomme Laster og Bøllysters Sygdomme. Derpaa gjør han adskillige Forslage, hvorledes Børne=Optugtelsen kunde i mange Maader forbedres. Og meener han, at det vilde være den Franske Ungdom meget nyttigt, om den blev holden til at lære, foruden det latinske og grækske Sprog &c., endog sin Moders Maal fra Grunden af; Hvilke sidste, han er vis paa, at kunde skaffe hans Lands=Mænd langt større Nytte, end alt hvad man laaner af Rom og Grækenland. Hvad Sædernes Forbedring angaaer, da vil han vel ikke disputere de almindelige Skoler deres Roes; Men dog gjør han derved to Anmærkninger. Først synes det i hans Dine ikke vel gjort, at man saa tilig og skarpt prenter Ungdommen de strengeste Religions=Bligter ind; Saa som disse

Begreber i nogle visse Aar gvaales hos dem af de tiltagende Begjærligheder, af Lyst til alt hvad Riødet kildrer, og af den Selv-raadighed, som gemeenligen følger den hidfige Ungdom. Men dersom man i den Stæd stræbte, at indprente vel i de unges Gemyster, at man i alle Lande, i alle Religioner, har at besitte sig vel paa gode Sæder; at man ved disse Sæder forstaaer de sædelige Dyder, som Naturen selv har indplantet i vore Hierte, nemlig; Retfærdighed, Sandhed, Redelighed, Høflighed, Goedhed, Skikkelighed; Og at disse Egenstaber ere Mennesket lige saa væsentlige, som Fornustten selv, der er den Kilde, af hvilken de have deres Udspring; Saa skulde Ungdommen efterhaanden af sig selv faae Lyst til disse sædelige Dyder, der virkelig ere saa nøie forbundne med dem, som i den christelige Religion foreskrives; ja frivillig stræbe, af al Kraft at øve det gode, som Religionen efter med Strengbed. Den anden Hr. Gedoyns Anmerkning, bestaaer deri: At man gemeenligen ikke tilsynlig nok bevarer Børnene for visse blandt et hvert Folk i Svang gaaende Laster. Skulde det dog ikke være muel-

ligt, siger han, at faae dem til at begrib
 at en overdaadig Leve-Maade ikke kan
 bestaae med den sande Ære og et retskaffen
 Bæsen? At Forfællen er saare liden, enten
 en Skyldener bedrager sine Betroer, el-
 ler gjør en ordentlig Banqverout? At de
 rigeste Huse ved Ddsel- og Overdaadighed
 kunne geraade i yderste Ulykke? At høie
 Spill, hvori ingen uden Sierrige kunne
 finde Fornøielse, stride tvært imod Sel-
 skabs-Pligter og Kiærlighed? at enten an-
 dre? eller vi selv styrtes derved i største For-
 dærvelse? At det første er u-menneskeligt og
 det sidste u-besindigt? At, jo høiere man i
 Stand og Værdighed er opløftet over an-
 dre, jo meere skal man besitte sig paa, at
 være Staten til Nytte, for at kunne befor-
 dre dens Lyksalighed ved vigtige Foreta-
 gender? At Lediggang og et Levnet der
 fremdrages uden Arbeid, følger natur-
 lig-viis Vandkundighed og U-beqvembhed
 af sig? endelig og at saadan en høi Æ-
 res-Betiening, som skodesløs og efterla-
 den forestaaes, setter den, som beklæder
 den, i største Foragt? Det andet Stykke i
 denne Samling er Epaminondæ Levnets-
 Beskrivelse. Derefter følger en Afhand-
 ling

ling om gamle og nye Stribentere, hvilken Forfatteren ender med følgende eftertrykkelige Betænkninger; Man kannd den Alten die Ehre lassen, daß sie in der Beredsamkeit und Poesie weiter, als wir, gekommen; man kan sie in solchen Dingen, die auf den Geschmack, auf die Einbildungskraft und auf das Vergnügen ankommen, nemlich in den schönen Wissenschaften, vor unsere Meister erkennen; man kann von ihnen die Kunst, richtig zu denken, und das gedachte natürlich auszudrücken, erlernen; man hat Ursache, sich der Annehmlichkeit ihres Vortrags, ihrer zierlichen Schreibart, ihrer kräftigen Ausdrückungen, und alles dessen, was in ihren Schriften eben so das Ohr, als das Gemütthe, ergetzet, zu bekleifigen; man muß aber auch zu gleicher Zeit gestehen, daß die neuern viel arbeitssamer, viel lehrbegieriger, viel fleißiger in Beobachtung der Natur, viel aufmerkssamer in Entdeckung seltener Begebenheiten, viel tieffer in Untersuchung verborgener Wahrheiten, mit einem Worte, von weiterem Umfange der Gelehrsamkeit, und von erspüllichem Bestreben nach der wahren Weisheit, gewesen.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

24.

Den 17 Junii. 1746.

Kiøbenhavn.

Den 30te Martii blev paa det øverste
Academiets Auditorio holden en lærd
Disputat, under følgende Titel: Disserta-
tio inauguralis Medica de insigni emen-
datione Praxeos Medicæ in Nosocomiis
invenienda, quam Favente Numine ex
consensu amplissimæ facultatis Medicæ,
Præside & Promotore Balthasare Johanne
v. Buchwald, Medicinæ Doctore & Pro-
fessore Amplissimo & Experientissimo,
Consistorii Assessore, Collegii Medici
Hafniensis membro, nec non in Acade-
mia

mia Scientiarum regia Socio, pro Summis in arte Medica Honoribus & Privilegiis legitime obtinendis publicæ Disquisitioni submittit autor Petrus Rudolphus Wandeler, Holsato-Danus, Collegii Medicei Alumnus.

Leipzig.

I den 72de Deel af de saa kaldede zuvera
låfigen Nachrichten, have følgende Af-
handlinger faaet Sted: 1) Isaaci New-
toni, Equitis aurati, Opuscula mathe-
matica, philosophica, & philologica,
collegit partimque latine vertit, ac re-
censuit, Johannes Castillioneus, ICTus,
Partes III. Laufannæ, 1744, i stoer 4, 4
Alphabeter 17 Ark, og 63 Raaber-Styl-
ter; 2) Johannis Martini Chladenii
Logica sacra, sive introductio in Theo-
logiam Systematicam. Coburgi 1745,
8, i Alphabet 15 Ark; 3) Aristophanis
Comœdia Nubes, Græce, cum Scholiis,
ad Ludolphi Küsteri editionem. Hardero-
vici, 1744, i stoer 8, 32 halve Ark; 4)
Register vom LXIten bis LXXIIten Theil
le dieser Nachrichten.

Nova Acta-Eruditorum indeholde for
Januari-Maaned i dette Aar følgende Ark-
titel

titler: 1) Del Museo Capitolino Tomo primo. In Roma, 1741, stor Folio, 90 Raaber-Stykker; 2) Antonii Lampridii de Superstitione vitanda, five Censura voti sanguinarii, in honorem immaculatæ conceptionis Deiparæ emissi, a Lamindo Pritanio antea oppugnati, atque a Candido Parthenotimo, Theologo Siculo, incassum vindicati. Mediolani & Venetiis, 1740, 4, 1 Alphabet 5½ Ark; 3) Ferdinandi Valdesii Epistolæ, five Appendix ad librum Antonii Lampridii de Superstitione vitanda, ubi, Votum sanguinarium recte oppugnatum, male propugnatum, ostenditur. Mediolani & Venetiis, 1743, 4, 1 Alphabet 7 Ark; 4) Mémoires de l'Academie Royale de Chirurgie. Tom I. A Paris, 1743, 4, 4 Alphabeter 11 Ark, 20 Raaber-Stykker; 5) Leonhardi Euleri Theoria motuum Planetarum & Cometarum, continens methodum facilem, ex aliquot observationibus Orbitas, cum Planetarum, tum Cometarum, determinandi. Berolini, 1744, 4to, 1 Alph. 4 Raaber-Stykker; 6) Commercii epistolici Leibnitiani Tomus prodromus. Recensuit

Jo. Daniel Gruber. Partes duæ. Hanoveræ & Gottingæ, 1745, 8, 4 Alph. 6 Ark.
 7) Jacobi Elsner Schediasma criticum, quo Autores, aliaque antiquitatis monumenta, Inscriptiones item & Numismata, emendantur, vindicantur, & exponuntur; ad continuationem Tomi VII. Miscellaneorum Regiæ Societatis Scientiarum Berolinensis. Berolini, 1744, 4, 1 Alphabet. Saa udeleveres nu ogsaa Register, Titel og Fortale til den Tome af disse Actis, som er udgivet for afdvigtte Aar.

Zeimar.

Her fortsettes endnu med den sædvanlige Yndest det bekiendte Skrift: Acta Historico-Ecclesiastica eller samlede Efterretninger om de nyeste Kirke-Historier. Man kan ikke negte dette Arbeid den Roes, at det indeholder ingen gemeene, men særdeles nyttige og mærkværdige Efterretninger: Det sidste Stykke deraf, som er udkommen, opviser følgende Stykker: 1) Einen umständlichen Bericht, was es mit dem von den Reformirten zu Franckfurt am Main geuchten freyen Excercitio religionis vor Bewandnis
 ha

habe; 2) Merckwürdigkeiten wegen der Verfolgung der Dissidenten in Pohlen, sonderlich zu Lobsenz; 3) die Hochfürstl. Braunschweig-Wolffenbüttelische Verordn. wegen Einsammlung der öffentlichen Almosen in der Residenzstadt Wolffenbüttel; 4) die achte Fortsetzung von der Ausbreitung der Christlichen Religion, a) in America, und zwar a) in Philadelphia, aus einer gedruckten Nachricht, b) aus den Salzburgerischen Nachrichten, von der Gemeine in Ebenezer, von andern Christlichen Gemeinen, und von den Indianern; b) in Asien, und zwar zu Franckebar, zu Madras, zu Cudalur, und auf der Insel Ceylon; c) unter den Juden, allwo der Zustand derselben in Asien, und die Bemühungen Herrn D. Callenbergs, erzehlet, ingleichen von verschiedenen getauften Juden gute Nachrichten ertheilet werden; d) unter den Mahumedanern. Den Beschluß machen in diesem Stücke 5) zwey Königl. Dänische Verordnungen wegen der Mahrischen Brüder, wovon die erste diejenigen, die in ihren Seminariis studiret, die andere aber das Vermögen dererjenigen,

betrifft, welche sich aus dem Lande unter die Mährischen Gemeinden begeben haben.

Fra Frankfurt ved Meinströmmen.

Barrentrappen har trykt: Historische Sammlung von Staats-Schriften, zur Erläuterung der neuesten Welt- und Deutschen-Reichs-Geschichte, unter Carl dem 7ten. 2det Bind, i 8vo. 2 Alphabeter 12 Ark. Da Hr. Lamberti Mémoires, hvori de de uere Tiders Historie settes i et store Lyg, have funden en temmelig almindelig Hoiagtning af Kiendene af Historier; Saa tvivles heller ikke paa, at denne Samling, som med lige saa god en Smag og i samme Absigt er forfærdiget, og indeholder de fornemteste Stats-Skrifter, som under Keiser Carls den VII. Regjering ere udgivne, skal jo have den samme Lykke. Forfatteren henregner de Stykker, som have Plads i dette Bind, til 5 Classer. Den første indbefatter en omstændelig Efterretning, der er stadfæstet med gode Documenter, om den Moie, Keiseren har anvendte for at sette Fred og Rolighed paa Jode i Riget; og om den Rigs-Mediation, som til den Ende blev anstillet i Aarene 1742 og 1743. Til den

an-

anden henhører de adskillige Freds-Forslag og Tractater, som for nogen Tid siden vare paa Tapetet, imellem H. Keiserl. og Dronningens af Ungarn Majestet, samt om det i Forslag bragte Secularisations-Project. I den tredie forestilles Sømagternes Opførsel udi de Tvistigheder, som have reist sig om den Østerrigiske Arvesølge, fra Keiser Carl den VItes Død, indtil i Foraaret, 1743; I den fjerde finder man samlet, alt hvad der er forefaldet, i henseende til Kammer-Retten, under Keiser Carl den VIIdes Regtering; Men i den sidste handles om det Keiserl. Commissions-Decret, angaaende det tilfælles Rhinske Vicariats-Forlig. Documenterne, som ere anførte, til at bestyrke de forestillede Omstændigheder med, ere 96 i Tallet, hvoriblant nogle vel have været trykte, men ogsaa mange ere rare at komme andensteds over. Forleggeren lober, at levere de Materier, som endnu restere i de følgende Bind; og har han imidlertid bekendtgjort en ny Samling af de Stats-Skrifter, der ere komne for Lyset efter Keiser Carls den VIIdes Død. Det første og andet Stykke af samme ud-

gior et halvAlphabet; og finder man deri ligesaa god Orden og Bal, som i den forrige.

Hamborg.

Det femte Stykke af det tredie Bind af det saa kaldet Hamburgische vermischte Bibliothec indeholder: I. Iani Theoc. ab Hortis Observationes in Septimum. II. C. A. Heumanns Erkl. des 6ten Kap Ezechielis. III. A. P. L. Carstens Versuch eines Erweises, daß alle Menschen Sünder sind. IV. Ioa. Paul. Stolbergii in Thesal. V. 23. V. Heptas epistolarum ineditarum ad b. Sepenerum. VI. F. Stosch Untersuchung des Zeugnisses J. Martyris von der Offenb. Joh. VII. H. E. Baurmeisters Gedanken von unnöthigen Verbesserungen der alten Schriftsteller. VIII. Fried. Gedickens Gedancken von einer bequembern Interpunction des Gesprächs Christi mit Nikod. IX. M. Joh. Christoph. Ammons Beweis, daß im ewigen Leben eine wirkliche Musik seyn werde. X. A. Henkels Beweis, daß der Grund der ewigen Höllenstraffen nicht in Gott, sondern in den Verdammten, zu suchen sey. XI. J. E. Steins Anmerk-

- ung über Hn. Bast Wigand Erklärung.
XII. Böldickens Untersuchung über die
Worte Joh. 17. v. 3. XIII. I. S. Mül-
leri Disquisitio historico-litteraria &c.
XIV. Beantwortung einiger Aufgaben.
XV. Einige neue Aufgaben.

Naumburg.

Af Selectis Scholasticis haver Hr. Re-
ctor Joh. Gottl. Bidermann med dette
Aars Begyndelse udgivet Fasciculum pri-
mum af det 2 Volum. og indeholder sam-
me følgende Afhandlinger: I. G. Sarga-
neck de actuum oratoriorum in re schol.
utilitate. II. A. S. Gesneri Monita ado-
lescentibus litter. stud. suggesta. III. D.
F. Janus, -de vitiis, quibus schola impar.
IV. S. Walther, an dentur antipodes in
orbe scholastico? V. A. A. Achilles de
singularibus quibusdam, quæ institutio-
nis veterum methodum commendant.
VI. G. Schwarz de sonorum sine mente
editorum origine. VII. G. F. Brechen-
macher de vi naturæ & præceptorum in
dicendo arte. VIII. I. S. Müller, pro Li-
vio alliisque scriptoribus P. Scipionis Atr.
continentiam laudantibus. IX. C. F.
Wilisch, de Luthero restauratore rei
Na 5 schol.

schol. solerti. X. C. F. Reinecci de Phil.
 Melanchth. in schol. meritis. XI. I. A.
 Buttstett de vestium combustione, victo-
 riæ & pacis signo. XII. F. W. Vogelii
 de voto Jephthæ. XIII. J. C. Strodtmann,
 de eo, quod nimium est & parum circa
 antiquitatum profanarum adplicationem
 ad sacrum codicem. XIV. S. Molleri de
 hymnis veterum sacris. XV. C. G. Gra-
 bner de formula Kyrie eleison. XVI.
 Jo. Fr. Leisneri de fratrum cum sororibus
 conjugio. XVII. J. A. Zopfi de inven-
 tione papyri. XVIII. J. A. Muller, de
 mendaciis, histor. temperamento. XIX.
 J. G. Schultze de variis regna adipiscendi
 modis. XX. J. Ad. Dæderlein de num-
 morum antiqu. usu. XXI. J. B. Elend
 de &c.

Göttingen.

Her findes tilkiøbs: Ernsthaftes Anre-
 de an das großbrittannische Volk, worin
 die gewissen Folgen der gegenwärtigen
 Rebellion völlig dargethan werden, aus
 dem Englischen übersetzt von Mich. Lor.
 Billig, Secret. der Stadt Göttingen.
 Göttingen udi Universitäts Bogtrycker-
 rie, bekostet af Joh. Pet. Schmid 1746.
 18vo. 2½ Art. Indholden af disse Art er

værd at læse, og saa syndig og indtagende, som Oversættelsen er tydelig og fyldende. Den grundige Belsaler beviser i en munter Skrive-Maade alting, hvorom han taler, forstaae alt hvad der er Prætendentens Absigter imod; ja saa geistelig, at man maatte have givet al Mennekelighed Afseed, om man deraf ikke kunde blive overtydet om Sandheden i hans Foredragende. Han viser, at Prætendentens Herkomst, om den og forholdt sig saa i Sandhed, som den foregives, som den dog ikke gjør, blev en Grund, paa hvilken man med saa megen des større Føie kunde forkaste ham. Han betragter Jacob den II'dens Historie, hvis Søn Prætendenten udgives for, og viser, hvor u-menneskelig den saame Konge har handlet imod Lovene, imod den Engelske Kirke, imod Troskab og Redelighed, og at det er let at vegrise, hvad man har at befrygte af en Person, der har haft en Opdragelse som hans, en Opdragelse, der siden er bragt til sin Fuldkommenhed ved det Francke og Romerske Hof; ja en Opdragelse, som han selv har robet ved tyranniske Sierninger, i det lidet District, som hans latterlige Hof har at regiere over.

Han farer ydermeere fort med at affbildre
 med levende Farver den benævnte Konge,
 en Konge af det ilde sindede Slags; og tal-
 ler derom saaledes: "Dis ist die Person,
 "die uns gegenwärtig aufgedrungen wer-
 "den soll; das ist derjenige, den wir ge-
 "gen einen Prinzen vertauschen sollen, der
 "während einer Regierung von ganzer
 "achtzehn Jahren kein Henkers-Grüst
 "mit einem einzigen Tropfen Englischen
 "Bluts befleckt hat; ein Exempel, das
 "mit keiner Regierung seit Wilhelms des
 "Eroberers Zeiten zu vergleichen stehet.
 "Ja seine Feinde können in seiner ganzen
 "Regierung kein einziges Exempel zeigen,
 "dass jemand auch der geringste Unter-
 "than, durch Mittel, die nicht in den be-
 "kannten Gesetzen dieses Königreichs ge-
 "gründet sind, in Ansehung seiner Per-
 "son unterdrückt, oder seines Vermö-
 "gens beraubt ist; und bald spricht der
 "Geist dieses Patrioten: es ist noch ein
 "anderer Grund, und zwar, wo möglich,
 "ein noch triftigerer, als alle diejenigen,
 "die ich bishero beigebraucht habe, wider
 "seine Parthei zurück. Dieser Rebellion's
 "Stifter ist nicht allein das Werkzeug von
 "Rom und Spanien, sondern auch von

“Franckreich. Er bringet nicht nur Päpst-
 “liche Bullen und Spanische Inquisitio-
 “nen, sondern auch Französische Galeren
 “und Bastillen mit sich.“ Saa sandfær-
 dig tale disse Blade heele Veien igiennem,
 og Auctor er vis paa, at alle og enhver,
 som har lært at legge Erbødighed, Kier-
 lighed, paa Hierte, og den Sandhed, som
 en redelig findet Mand legger for Dagen;
 skal læse disse Blade med Fornøielse og
 tænke ligesom Auctor.

Paris.

Følge af Oeuvres diverses de M. l'Abbé
 Gedoyn &c.

Der paa følge adskillige Anmerkninger
 over Poeten Horatius, som opløstes til
 Skyerne med Roes, og beklager Auctor
 at denne Poet læses ikkuns af saa faa. Til
 Beviis paa disse Berømmelser anfører
 Hr. Gedoyn mangfoldige Vers af Hora-
 tio, som ere fulde af smukke Tanker, og
 hvortil en god Smag er den Kilde, hvoraf
 de ere uddragne. Forfatteren forsegter,
 at der findes ei en eeneste Linie i Horatii
 Vers, der jo har Liv enten af fortreffelige
 Tanker, eller af rare Udtrykninger. Efter
 denne følger en Tractat, der handler om
 den

den gamle høflige Romerske Leve-Maade, som hos dennem blev kaldet Urbanitas. Forfatteren har frem for mange andre kundet afhandle denne Dyd, efter som han selv besidder et Smykke af en særdeles Styrke deri. Han beskriver samme efter de Begreber, som en Cicero og Quintilianus gaæe os til Haande med; Han beskriver den som en vis Egenskab af et godgjørende og velvilligt Gemyt, der ytrer sig i den udvortes Omgængelse, i Samtale og i Opførsel imod andre. Han siger, at homo urbanus har hos Romerne betydet næsten det samme, som honête homme hos Fransosen; og føier han Anmerkninger dertil, der antænde for Ordet, som for Sagen i sig selv, et stort Lys. I den næstpaafølgende Afhandling, om Bord-Fornøielser hos de gamle Græker, beskriver Hr. Gedoyn langt anderledes Grækernes gamle Maade at gjøre sig til gode paa i Spisn og Drikken, end den er hidindtil beskrevet af de fleste Historie-Skrivere. Han holder af den Meening, at Grækernes største Belyst ved Siæstes Budde har bestaaet i Selskab og Omgang, at de ikkuns have brugt Mad og Drikke

Drikke til at forbinde sig dermed desto be-
 dre deres Blæsters Gemhyter, og at brin-
 ge sig deres Venfkab til Bete. Han med-
 deeler tillige om Platonis Blæstebudde saa-
 danne Efterretninger, som giue en gan-
 ske maadelig og philosophist Bert tilkien-
 de. Endelig sluttet denne Samling med
 et Forsvars-Skrift for Oversættelserne.
 Her bevises grundig den Nytte, hvormed
 dette Slags Arbeid geleides, som de Lær-
 de paatage sig; og tillige vises, endeel
 hvad en Oversætter fornemmelig har at tage
 i agt, endeel og hvad han har at vare sig
 for; ja han legger derhos de adskillige
 Feil for Dagen, som gemeenligen pleie at
 findes hos de nyere Oversættelere, og kunne
 paa ingen Maade undskyldes. Som et
 Anhang følger endnu denne Samling en
 Oversættelse af Photii Critique over de 10
 Grækiske Skribenter, og nok en anden af
 Etesia Beskrivelse over Indien. De som
 tvile om Menneskenes Bedragerie, saa
 vel i Almindelighed, som endeel Reises-
 des i Særdeleshed, kunne af denne Ete-
 sia Beskrivelse blive overtydede derom.
 Samme Auctor forsikrer, at han har in-
 tet skrevet uden det, som er sandt, intet

uden

uden det han med sine egne Dine har seet eller af troværdige Personer ladet sig fortælle, og at han endda har med Tausethed forbigaaet mange lange forunderlige re Ting; af Aarsag, at han ei skulde blive mistænkt, som den der havde vildet binde Læseren grove Digter og u-forstammede Eventyrer paa Ermet.

London.

Det her værende Kongel. Selskab har paa sin Bekostning ved Trykken ladet udgaae et Skrift, der fører følgende Titel, som er saa udførlig, at den kan spare Umasgen, at levere noget Udtog deraf. *Methodus discendi artem medicam, in duas partes divisa; quarum prima agit de studio præliminari, ubi tractantur breviter & clare omnia, quæ Medico scitu necessaria sunt ante, quam studium medicum aggrediatur. Secunda agit de omnibus & singulis partibus Medicinæ, & ubique Auctores optimi, ad hæc studia necessaria, citantur, una cum optimis ipsorum operum editionibus. Cum triplici indice, capitum, rerum, & auctorum commendatorum, i stor 12, i Alph. x Art. samt 3 Raaberstykker.*

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

25.

Den 24 Junii. 1746.

Kiøbenhavn.

Paa det Kongel. Bæisenhuuses Forslag er udgaaet, og findes i Bæisenhuuses Bogladen tilkiøbs: Skrifter, som udi det Kiøbenhavnske Selskab af Lærdoms og Videnskabers Elskere ere fremlagde og oplæste i Aaret 1745. Med et fuldstændigt Register over den første og anden Deel. Anden Deel. I 4to. 2 Alph. 6½ Ark.

Denne Deel bestaaer af 13 Afhandlinger, hvoraf, for en alt for stor Tidtløftighed at undgaae, man alleeneste vil anbefale

Bb

føre

føre de blotte Paaskrifter; henvisende den gunstige Læser, som maatte ønske sig nøiere Efterretning om et hvert Stykke i sær, til disse grundige Afhandlinger i sig selv, som meere fordunkles, end afmales Læseren med de rette Farver, formedelst et u-tilstrækkeligt Udtog. 1) D. Marc. Wöldikes Efterretning, om en meget gammel Dansk Bibel, som findes Manuskript i Høyædle og Velbaarne Hr. Conferens Raad Thottes Bibliothec. 2) Hans Gram, om Sibyllæ mørke Tale, eller ni Bogstavers Ord, i Anledning af Hr. Leibnices Oedipo Chymico. 3) Idem om de Ord: Skriftemaal, at skrifte, gaae til Skrifte. 4) Eric Pontoppidan, om Hr. Peder Skram, af sin Mandighed og mange store Bedrifter kaldet Bove-Hals for Danmark, hans Levnets-Historie, af adskillige troværdige Documenter uddraget og i et kort Begreb samlet. 5) Marcus Wöldikes Betænkning om det Grønlandske Sprogis Oprindelse og Uliighed med andre Sprog. 6) Hans Gram, om Dime mel Uge. 7) Christian Ludvig Scheids Fortsættelse af hans Beviis, at Danmark ikke nogensinde har været et Lehn af det Tyske Rige. 8) Berndt Mölmanns

prægtige Bildfarelser, som Fremmede have begaaet, udi Danmarks og Norges lærde Historie, rettede. 9) Hans Gram om det gamle Ord Herremand. 10) Christian Ludvig Scheid om det Kongelige Norges ældgamle Frihed, saaledes som samme har været for og efter den Calmariske Union, med hofsøiet Beviis, at det Rige aldrig har været Danmark incorporeret som en Provins, udaf den almind. Staats-Rets Grund-Sætninger fremstillet. 11) Georg Dethardings uforgribelige Tanker om de Steene, som ere fundne i Galle-Blæren hos det af denne Lids Sygdom henseldne Horn-Qvæg, om og hvorvit samme have Deel i Sygdommen? 12) Ludvig Holbergs korte Betænkning over den nu regierende Qvægsyge, med nogle Oeconomiske Anmerkninger. 13) Balthas. Joh. von Buchwalds Beretning, hvad han angaaende Qvægsygen har fundet observere, samt sine Betænkninger om Sygdommens Oprindelse og Beskaffenhed, med hofsøvede og derpaa sig grundende Middeler eller Medicamenter, som han agter, og til Deels har funden, tienlige derimod, saavel

præservative, som curative. I denne anden Deel herrsker den samme Siinhed og Munterhed i at tænke, den samme Skarpsindighed og Upartiiskhed i at dømme, den samme Styrke og Eftertryk i at bevise, og den samme Ziirlighed, i at skrive; Som har forskaffet den første Deel den lærde Verdens Yndest; Og bygger man derpaa det vel grundet Haab, at den nærværende skal søges med ikke mindre Begjærlighed.

Udi Sr. Gottl. Mengels og Comp. Bogs-lade er kommet for Lyset: Det 4de Hefte af philosophiske, historiske og Oeconomiske Skrifter. Forfatteren af dette Hefte opfylder her det Løfte, som han, i det første Hefte, pag. 13, Notaq, har giort, at ville forfatte den berømte Philosophi, Pythagoræ Levnets-Historie, og give den Sted i denne Samling. Dette 4de Hefte, som man her giver sig den Tre at forkynnde, har 25 Afsnitte. I Forberedelsen viser Forfatteren smukt, hvad Nytte man har af, at læse berømte Mænds Levnets-Beskrivelser. Naar han faaer nævnet sin Mand, hvis Historie han her vil indrykke, lover han deri at vise al den Upar-

tiished, som er en Hoved=Egenskab hos enhver Historie=Skriver. Han angiver dernæst den Forraad paa Materie, som saavel gamle som nye Skribentere give ham til Haande, til denne Historie at forfærdige; Men siger derhos, at han ei har i Sinde, at udskrive disse; Men vil heller sige reent ud paa ethvert Sted, hvad han finder hos dem at laste. Og er det til den Ende han lover, at eftersee noget nøiere og med meere upartiiske Dine Hoveds Kilderne iblant de Gamle til den Pythagoriske Historie. 2c. Denne er den Grundtegning han har udkastet til den historiske Bygning, han siden har opreiset, i at vise: I det 1ste Affnit: Pythagoræ Fødsel. I det andet: at han oplæres hjemme af Creophilos og Pherecydes; I det 3die, at han reiser udenlands til Thales: I det 4de, at han reiser hjem, og derfra til Phœnicien og Egypten: I det 5te, de Ægyptiske Hemmeligheder: I det 6te, at han bliver indviet i dem. I det 7de, at han kommer til Babylon: I det 8de, hans Religion: I det 9de, at han reiser hjem, og derfra omkring paa de Græske Øer: I det 10de, at han besøger de Olympiske

Leege, og giver sig ud for en Bisdoms
 Elsker: I det 11te, at han kommer hjem
 igien, hvor han lærer offentlig: Saa og
 som det 12te Afsnit viiser, hemmelig, i
 en Huule: I det 13de, at han sætter sig
 ned i Italien og udretter sammesteds mes-
 get get: I det 14de, at han opretter en
 Skole og antager Disciple: I det 15de, at
 han deelede sine Disciple i 2de Classer: I
 det 16de, hvorledes han udvalgte dem/
 han vilde antage i den fornemste Classe:
 I det 17de, deres Prøve-Aar og Taus-
 hed: I det 18de, deres Philosophiske
 Ovelser 1) imod Ergierrighed, 2) imod
 Bøllhst, 3) imod Sierrighed: Det 19de
 handler om Disciplerne af den fornemste
 Classe og deres Forskydelse, Det 20de, om
 hans Anseelse iblant sine Disciple. Det
 21de, om deres Leve-Maade: Det 22de,
 om hans egen Leve-Maade: Det 23de om
 hans Lærdom: Det 24de, om hans Død:
 og endelig det 25de, om man aldrig har
 seet ham lee eller græde.

Halle.

Her kan man bettene Elebhavere med:
 Richard Bentleys Königl. Großbritanni-
 schen Hof-Predigers ic. Anmerkungen
 über

über das Buch, Freiheit zu denken, nebst
 Hrn. Edmund Gibsons, Bischofs von
 London, Wafnungsschreiben vor Un-
 glauben und Freigeisterei, übersetzt und
 mit einer Vorrede von den verschiedenen
 Waffnen, womit die Freigeisterei bisher
 gegen die Religion gestritten, begleitet
 von Friedrich Eberhard Rambach, Diac.
 der Hauptkirche zur L. S. in Halle. 1745.
 8vo. 3 Alph. Det er bekiendt, at den
 navnkundige Anton Collin i Aaret 1713
 udgav til London: A Discours of Free-
 thinking. Han angreb i samme Religio-
 nen og Heistligheden med en forkappet
 Ondskab. Hr. Rambach, som nu er
 Præst ved Hell. Stættens Kirke i Magde-
 borg, fortæller i sin Historiske Forberes-
 delse de Bevæggelser, som derover have
 reist sig i Engelland. Iblant dem, som
 have sat sig imod denne maskerede den
 Christne Religions Fiende, var den be-
 rømte Bentley den mægtigste og største.
 Han undersøgede alle Collins Tanker i
 Rad, udi visse Anmerkninger, han op-
 dagede den Svaghed, som hans Beders-
 part havde vidst at skjule med List; han
 blottede de hemmelige Bedragerier og han

giorde sin Fiende fuldkommen Værgeløs. Hr. Past. Rambach leverer os samme, omklædet i hans Oversættelse, og har man ingen Aarsag at paatvile, det jo denne Oversættelse skal finde lige saa stor Bifald iblant dem, som ere det tydske Sprog mægtige, som Grund-Skriftet har fundet i England.

Petersborg.

Man seer her et Skrift, der har vel intet Aars-Tall paa Titel-Bladet, men maae dog være ganske nyt, fordi deri melder om den 9 Deel af det nærværende Videnskabs Academies Skrifter. Titelen derpaa er denne: Gebäude der Kaiserlichen Academie der Wissenschaften, Bibliothec und Kunst-Kammer, nebst einer Anzeigung aller daselbst vorhandenen Kunst- und Natur-Sachen.

Heri leveres Læseren en kort Historie om den Samling af Bøger og physiske Ting, som man har begyndt at legge Bind paa i Petersborg; I den sidste findes de tilberedede, og saa kaldede Ruyscianiske, Deele af Menneskers Legemer, som bleve kjøbt i Aaret 1717; Men i den sidste Samling udgiøre de medicinske og physiske Bøger, som

som ere samlede efter Keiser Peter den Stores Smag, den anseeligste Deel. De Anstalter, som ere føiede ved Academiet under Keiserinde Annæ Regering, til Kunst og Videnskaber at bringe i Floor, fortæne at roses af alle, som ere Elskere af Sandhed og Videnskaber. Derpaa følge ganske nette, og heele Zeien igiennem af indfødte Russer udstukne, Grund-Ridninger af de merkværdige Bygninger og Udsigter, som findes i Staden Petersborg og i sær af de 2de fortreffelige Bygninger, som paa Titelen ere benævnedes; og det saa vel i deres indvortes som udvortes Indretning. I 4to paa 23 Stæder, foruden Kobber-Stykkerne.

Frankfurt am Mein.

Hos Andræ og Hort sælges: Memoires concernant Monsieur le Comte de Steinbock, Senateur de Suede, & Generalissime des Armées de sa Majesté Suedoise & Allemagne; savoir les Campagnes de 1712 & 1713 de ce General avec sa Justification, pour servir d'eclaircissement à l'histoire militaire de Charles XII, avec quelques Observations historiques, sur ces memoires par Mr. N*** 1745, 8vo, 1

Alph. Disse Efterretninger har Udgi-
 ren handlet sig til paa Messen i Brunsvig
 1721, hvor de vare under Haanden tilfalle.
 Han søger i alting at retfærdiggjøre den
 anklagede Greves Sag. Disse Efterret-
 ninger indeholde egentlig Breve Magnus
 af Steenbuds Historie, under værende
 Felt-Tog i Aarene 1712 og 1713, da
 denne Herre erfarede Lykkens U-
 stadighed, og efter Slaget ved Ga-
 debuss, maatte trække sig tilbage til
 Tønningen, og begive sig med sin Unders-
 havende Armee i Dansk Fængsel. Saa
 snart, siger Forfatteren, Lykken forfølger
 os, bliver enhver Feil og Forseelser vaert
 hos os, som ingen kunde see, saa længe som
 den glimrende Lykkens Glands fordunk-
 lede deres Synn. Dette maatte Steen-
 buk bekiende. Forfatteren og Forbedre-
 ren af disse Efterretninger stræbe at bevi-
 se, at man ofte har feilet i sine Domme os
 ver bemelte Breve. Trende Stykker har
 Udgiveren lagt til det fremmede Arbeid:
 1) En Relation oversat af det Svenske
 Sprog, som Breven af Steenbuk har fre-
 ven til een af sine Venner, fra Tønningen
 den 21 Februar, 1713. 2) En u-benævnt
 Forfatte

Sorfatters Efterretning, skreven paa
 Fransk. 3) Udtoge af adskillige Breve,
 som Breven har skreven til sine tvende
 ældste Sønner og deres Hof-Mester i Pa-
 ris. Disse Efterretninger antænde for
 den store Kong Carl den XIItes Krigs-Hi-
 storie et klart Lyg, og oplyse til deels mer-
 telig de da indfaldene Omstændigheder.

Amsterdam.

Charreau og Duillard have i dette Aar
 ladet eftertrykke: Voyage de Languedoc
 & de Provence fait en l'année 1740 par
 Msr. le F: le M. de M. & l'Abbé de M.
 adressé à Madame la Comtesse de Cara-
 man, i stor Duodek, 91 Sider. Den be-
 rømte Reise-Beskrivelse, som er udgaaen
 under Navn af Voyage de Bachaumont
 & de la Chapelle, kan ikke være nogen u-
 bekendt, som finder Fornøielse i sin
 Slemme, i en let og flygtig Skrive-Maa-
 de, og i lystige men dog naturlige Klygter.
 Det Brev, som man her taler om, er en vel-
 truffen Efterligning efter den sidst benæv-
 nede Reise-Beskrivelse. Den er forfærdis-
 get i næsten den samme Smag; dog end-
 nu lidet finere, og smager mindre af det
 pudser=

pudserlige Bæsen, som ellers hænger
 ved la Chapelle. Forfatteren, eller
 de Personer, som føre Bennen, ere
 Marquis de Missabeau, l'Abbé de
 Monville, og en Raads=Herre, hvis
 Navn uden Tvil er le Franc; Men man
 slutter vel ikke uden Foie, at det heele Brev
 er flødet af samme Pen. Skrive=Maaden
 er snart u-bunden Still, og snart paa
 Brev, ligesom det er faldet Forfatteren
 ind. Hans Anmerkninger indeholde just
 ikke meget dybsindige Ting: Han taler
 deri om Regn, godt Brev, gode Brevs=Hus-
 se, eller kærlike og omgængelige Venner,
 som have herbergeret ham, om onde Brevs,
 smukke Udsigter, og om andre deslige
 Ting, som falde i Dinene. Dog tales deri
 ogsaa om nogle meere ærbare Alderdoms;
 Ja iblant andet gives og en Beskrivelse af
 ver et Krigs=Skib, som man lader løbe af
 Stabelen i Søen. Men det, som fortæller
 den største Berømmelse, bestaaer in-
 genlunde, som i det Flandiske Maler=Ar-
 beid, saa meget i de Ting, som ere maalede,
 som i Pinselens Kunstighed, i Udføringens
 Artighed og Sandhed, og i det smukke
 Val,

Bal, som er truffet i angenehme Omstændigheder. Dog maatte maaskee nogen sige med Foie, at den reene Smag, som hersker i vore Lider, havde effet, det den Syn, som fortælles at være seet ved den berømte Kilde ved Vaucluse, maatte heller bleven reent ude.

London.

Her er udgaaet et Skrift, som kaldes: The Gazetteers or Newsmans interpreter. Denne Bog er en Geographisk Fortegnelse paa alle Stæder, Lande, Floder, Bjerge, ic. i heele Verden, samt en Fortegnelse paa alle Europæiske Føstters Fødsels- og Formælings-Fæster.

Her er i Aar en angennem Bog kommen for Lyset, der kaldes: Micrographia illustrata -- by George Adams; eller Forklaring, hvorledes man ret skal bruge Forstørrelses-Glas, samt et slags ny opfundet enkelt eller dobbelt Forstørrelses-Glas, til almindelig Brug; saavel som og alt Tilbehør til det ny Sool-Microscopium, ved Georg Adams, Instrument-Mager i London.

I Anledning af de Skotlandske Rebellers

lers Fordrivelse ud af Engelland, som var en Frugt af den tappere Hertugs af Cumberland kloge Anføring; Saa vel som og af Stadens Carlises Erobring; Er her slagen en ny Medaille, af middelmaadig Størrelse, hvilken, saasom den er meget net præget, opviser paa den eene Side hans Kongel. Høiheds Bryst-Billed, meget vel truffen, hvor omkring staaer at læse denne Overskrift: GUL: DUX CUMB: DELICIAE MILITUM. Neden under staaer: Natus 15 Apr. 1721, forstaae, efter gammel Stille. Paa den anden Side staaer, i Prospect, Staden og Slottet Carlisle, hvor uden for gaaer en ung Helt, i fri Mark, med Kaarden i Haanden, og driver for ved sig en Slange med 7 Hoveder, og staaer der omkring denne Overskrift: PRO PATRE ET PATRIA. I Afsnittet staaer: REB: EX: ANG: PULSI ET CARL: REDACTUM. DEC: 1745. Det synes, som Forsynet har udseet denne Herre til Rebellerens Tugte-Mester og det Kongel. Huses Fiender til en Skrek: Der han brød op med sin liden Armee fra Edensborg,

borg, for at komme det beleirede Carls-
 lisl. til Undsetning; da var det blotte
 Røgte om Hertugens Ankomst nok til
 at indjage Rebellerne saadan Skrek, at de
 lode alting ligge og staae, og vare alleenes-
 ste betænkte paa deres Frelse ved Flugten,
 saasom de og ganske adspredde sig. Man
 kunde med god Føie staae en ny Medaille
 paa denne Undsetning, og sette derpaa:
 VENI: VIDI: VICI.

Hag.

Udi Fridr. Henr. Scheurleers Boglade
 sælges: Nouveaux Memoires, pour ser-
 vir à l'histoire de l'Esprit & du Coeur, par
 Monsieur le Marquis d'Argens, Chambel-
 lan de Sa Majesté le Roi de Prusse, un des Di-
 recteurs de l'Academie des Sciences & des
 belles lettres de Berlin, & par Mademoiselle
 le Cochois. Tome Second, 1746. 8. 1 $\frac{1}{2}$
 Alph. Herr Marquis d'Argens'es sinde-
 riige Skrive-Maade er nok som bekjendt,
 og hans Absigt med disse Efterretninger
 ikke desmindre. Den 1ste Deel har fundet
 de Lærdes Bifald, og man har ingen Aars-
 sag, at paatvible, det denne jo skal have den
 samme Lykke, naar den kommer dem for

Dien,

Dien, der ere Elskere af en munter Skrive-
Maade. Her skal man søge artige Ind-
sald, Klygter og muntere Fordrage. Man
veed allerede af flere Skrifter, hvorledes
denne Forfatters Pen skriver. Hver, som
elsker det Muntere og Sinde-riige, skal
læse disse Afhandlinger med Fornøielse, om
han end skjønt ikke altid under skriver Mar-
quisens Meentinger. Dette Bind indehol-
der: 1) Reflexions diverses & critiques
sur la Vie heureuse, par Mons. le Marquis
d'Argens; 2) le Comte de Ronancourt.
Nouvelle francoise, par Madam. Cochois;
3) Pensées diverses sur les infortunés des
hommes, sur l'origine du Mal, sur l'Exi-
stence de Dieu, sur la creation de la Matie-
re, & sur la maniere, dont notre Ame agit
sur nôtre Corps, & dont nôtre Corps agit
sur nôtre Ame, par Madem. Cochois; 4)
Lettre de Mr. le M. d'Argens a Madem.
Cochois sur les inconveniens attaches a
la Litterature: 5) Lettre de Madem. Co-
chois a Mr. de Marquis d'Hero *** Mare-
chal de Camp des Armées, de Sa M. Tres
Chretienne; 6) Pensées diverses sur l'art
d'embellir le Visage, par Madem. Cochois.

Søye Tidender,

Om

Rærde og curieuse Sager.

No.

26.

Den 1 Julii. 1746.

Kiøbenhavn.

Hos Sr. Corstj Braem, boende ved Ny
havn, findes et Skrift tilkiøbs, for 3
Mark Danske, under Titel: Moria eller
Daarligheds Berømmelse. Skreven i
det latinske Sprog af Rasmus Roterdam;
Men nu allerførst oversat i Dansk, og, for
Tydeligheds Skold med fornødne Anmerk
ninger og Forklaringer, samt et zitriligt
Raaber-Stykke, udgivet af L***. Den
ne Oversættelse er trykt i Altona hos L. H.
og C. L. Burmester, Kongel. privileg. og
Gymnas. Bogtrykker; og udgjør samme
E c i stor

i stor 8vo. 199 Sider. Den u-benevnte
 Oversætter har givet Oversættelsen Selei-
 de af en Fortale, hvori han først siger,
 hvad Frugt, der kand høstes af at læse dette
 Skrift, samt viser, hvem de ere, det kan
 tiene til Nytte. Der ere fornemmeligen
 siger han, to Slags Læsere, for hvis Skyld
 ikke allene en Skribent, men endog en O-
 versættere kand ikke bruge Forsigtighed
 nok. Det første Slags kaldes Conse-
 quents-Magere, som af Ondskab og un-
 dertiden tillige af Dumbhed, uddrager
 saadanne Slutninger af andres Ord,
 Skrifter og Stærninger, der ere ganske u-
 rigtige og u-bevisselige; Det andet Slags
 ere de, som af Mangel paa Forstand og
 Indsigt, og undertiden af en alt for forsigtig
 Eenfoldighed, anseer en Meening, el-
 ler et Ord farligere, end det er, eller og
 tager Feil i Skribentens rette Meening.
 Det første Slags holder han for u-over-
 vindelige, og lader dem derfor blive det,
 de ere: Men det sidste Slags Læsere, mee-
 ner han, en Skribent bør rydde alle de
 Anstøds-Steeene af Veien, hvorover de
 kunne fauble. Til den Ende er det han be-
 svarer tre Hoved-Beskyldninger, som sv-
 nes

nes at kunne lægges den gode Rasmus Rotterdam til Last i dette Skrift. 1) At han, som en geistlig Person, og i det Diemerke, at ville forbedre Verden, burde eisforetaget saa vigtig en Sag, paa saadan en kortvillig og satirisk Maade, der tiener meere til at forbittre, end at forbedre. Til at besvare dette Spørsmaal, viser han først Anledningen, Hensigten og Virkningen ngerne af de satiriske Trettes ttelser; og beviser han deraf, at en Satire som denne, er saa lidet uanstændig, at den langt heller bør henføres ibant de adskillige Maader, paa hvilke Paulus befaler, at en Lærer skal forfølge Laster og Uordentligheder; efter deres adskillige Beskaffenhed, saa og efter Tidernes og Personernes Omstændigheder. Han forundrer sig derfor over, at en Martinus Dorpius, som var en fornemme Skriftlærd paa den Tid, har saa heftig fundet giennembegle sin Ven R. Rotterdam for denne Moria; truende ham med det Sprog, Matth. 6.; Hvo som siger til sin Broder: Du Daare! &c. I denne Anledning meddeeler Oversetteren sine Tanker om dette Sprogs rette Forklaring,

ring, overladende til Læserens Skønsonhed, at dømme deraf, hvorvidt denne Straffe-Prædiken har passet sig paa Rotterdam? Dernæst viser han, hvem de gemeenligen ere, der ere Trettesættelser saa hadelige? nemlig Daarer, eller de, som ville ansees for at være det, som de ikke ere, men tør ikke være bekiendte, hvad de virkelig ere; og endeligen giver han sin Skribents rette Caractéré, naar han faaer nogen Stand under sine satiriske Hegler: "Da giver han (heder det) altid en nøiagtig Beskrivelse over de Personer, som han egentlig meener; Dog ikke saadan en Beskrivelse, der er lige saa tydelig, som en Navngivelse. Men en Beskrivelse, hvorved de Onde kan kendes fra de Gode og følgerigen ingen kan fortørnes, uden de, som vanære den Stand, som de ere udi, og kan ikke fortiene nogen Roes, uden den, som givdes dem af Daarlighed eller hendes tro Tienerinde, Hylkerie. &c.

(Resten skal følge i næste No.)

Den 20 Juni blev efter aarlig Sædvanepaa det øverste Academiets Auditorio holden Baccalaur-Grad; Til saadan Act at fuldføre holdt den Hollærde Dr. og

Prof. Eloqv. Ord. Hr. Ancherfen, som
 Præses, en lærd og grundig Disputatz, un-
 der følgende Titul: Aditum Vallis Her-
 thæ Deæ, Præsida Joh. Pet. Ancherfen
 D. Tuentur lectissimi primæ Laureæ
 Philosophicæ Candidati. In Auditorio
 Superiori Hor. ad Merid. sol. Ad D. XX.
 Juni M DCC XLVI.

Leipsig.

Udaf Miscellaneis Lipsiensibus Novis,
 ad incrementum Scientiarum ab his, qui
 sunt in coligendis Eruditorum Novis
 Actis occupati, per partes publicatis, er-
 nunder andt Stykke af det 4de Bind kom-
 met for Lyset ndi Lankischens Boglade.
 Man finder deri følgende Afhandlinger.

1) Petri Zornii Dissertatio de ארצות, hoc
 est de viti & morte beatorum, per oscu-
 lum Dei x Cantici I, 2, VIII, 1. Forsæt-
 teren viste her, med en u-gemeen Lærdom,
 at der vd denne Tale: Maade forstaaes
 intet andet, end Siælenes nøie Foreening
 med Gud, 2) M. J. F. Frischii Observatio
 sacra, etum Israelitarum furtum, de li-
 beratioe Egyptiorum intelligendum es-
 se, demonstrans ad loca Exod. 3, 22. &
 12, 36. Disse tvende Steder har givet

Sorttolkerne meget at bestille, for at retfærdiggjøre Indholden af samme. Efter som man gemeentl. har holdet for, at Israels Børn blev deri raadet eller befalet, at de skulle berøve Egyptierne deres Guld- og Sølv-Kar, og gjøre sig samme til Bytte. Men for at vise, at dette ikke siges i Grund-Texten, saa gøtgjør Forfatteren med mange Exemple, at det hebraiske Ord קָנָה , naar det sammenføies med det Ord פָּדָה , betyder, ikke at frabende, men at befrie. Han gjør ogsaa med en deel temmelig stærke Beviis-Grunde rimeligt, at begge Steder ikke ville siges andet, end at de befriede Egypterne, nemlig fra Plagerne; Saasom han og foresætter, at Egypterne ei havde laant Israelliterne deres Guld- og Sølv-Kar; Men heller reent ud foræret dem demem. 3)

Joh. Georg. Walchii, D. Commentatio de Luthero Jenensi. Den lærde;orfatter tilegner Luthero Staden Jena, af den Aarsag, at han 1524 gik til Jena, efter Forstelig Befaling, for at omvende nogle af Carlstads Tilhængere til den rene Bei; hvor han da og selv talede med Carlstad; Fremdeles fordi Jena har antage Luthere-

ri Lære; fordi Universitetet fornemmeligen blev stiftet, for denne Lære at under-
 skotte og vedligeholde; Saa som det da
 stiftede Interim begyndte paa andre Uni-
 versiteter at sette den paa valkende Fod-
 der. Forudendette kan Jena ogsaa tileg-
 ne sig Lutherum, i henseende til hans
 Skrifter, som der ere udgangne; Saa-
 som den deuden og har det af denne
 Mand's Portraiter i Stemme, der seer
 ham af alle neest ligt, og har Skuldet set-
 tes paa hans Grav-Mæle i Wittenberg.
 Alt dette seer Forfatteren tilstrækkeligen
 og lærd ud. 4) Jo. Frid. Falkii, Corbei-
 ensis, de codice traditionum Corbeien-
 sium inedito, propediem edendo, Com-
 memoratio, seu promulsio. Hr. Falke
 havde allerede for 5 Aar siden givet den
 lærde Vid. Haab, om dette Manuscript
 at faae v. givet. Men der han, ved at
 anstille en Sammenligning imellem sam-
 me og edeel andre Corbeiske Documen-
 ter, beindt, at deri laae endnu en heel
 Deel Sandheder skjulte; vilde han ei sen-
 de det v. Lyset, førend han fik givet det
 Seleil, saavel af sine egne Anmerkning-
 ger, m. af endeel flere Documenter.

Udi denne Skikkelse skal det snart komme for Lyset, og, paa det Læseren kan vide, hvad det indeholder, og hvad Nytte han kan vente sig deraf; Saa giver han her en kort Underretning derom, samt en Prøve af Bogen selv, dens Anmerkninger og Documenter. Han viser, at man deraf kan forøge og forbedre Slegte-Registrene; og gjøre Reede og Rigtighed for mangfoldige Ords Etymologie og Navnes Herkomst; saavel i den geistlige og verdslige Historie, og den Tydske Lov og Rets Alderdomme, som udi de tidligere Tidens Geographie, Sigillers Paakjendelse og Baaben-Kunsten. Man seer og tydelig af den hosføjede Prøve, det Forfatteren har anvendt saa stor Flid derpå, at Brevet ei skal kunde mangle de Lærde Bifald.

5) De reformanda Geographia Mathematica, eaq; practica, Dissertatio. Christophori Harenbergii. Det føre, som Forfatteren ved Jordens Beskriving vil have forbedret, er, at man ikke ænger maa beskrive Jord-Kloden som fulkommen rund, men som lidet aflang imod Polerne, (hvorvel man endnu ikke fulkommen er underrettet om dens sande Stalt.

Naar man tegner Land-Kaart, skal man
 vige af fra den Sanloniske Maade, og teg-
 ne dem efter Stereographien. Man skal
 søge og samle Brede og Længde's visse
 Grader; Sette den første Middags Linie
 saaledes, som den af Delisle er bestemt;
 opsoge Stedernes Distance fra hinanden;
 ja endog med Flid undersøge de Gamles
 Fortegnelser om Stedernes Længde og
 Brede; Men ved Udkastning af de Kaart,
 som henhøre til den gamle Geographie,
 skulde man flittig tage Skribenternes
 Vibnesbyrd til Raads, og nøie overveie
 dem; Aarsagerne til alle disse Ting fører
 Forfatteren ligesaa lærdt som grundig an.
 6) M. Gottl. Erdmann Zeibichii de Jove
 Vicilino. ad Livii XXIV, 44. Qvæstio
 conjecturalis. Endnu haver ingen af de
 lærde undersøget og bestemmet, hvoraf
 Jupiter fører det Tilnavn Vicilinus, og
 hvad samme Navn betyder. Hr. M. Zei-
 bich gør den Gietning, at han har faaet
 dette Navn af Vicis eller aadne Flekker,
 hvilke han var ligesaavel udvalt, at være
 en Forstander for; Som han var en Stæ-
 dernes Beskytter. Dette har Forfatteren
 med en god Lærdom søgt at give en ri-
 me

melig Anseelse: efterat han tilforn har bestrevet, hvad alle Guder og Gudinder havde for Embeder. 7) Frid. Ottonis Menkenii Observatio ad tria Valerii Maximi loca. Det første af disse 3 Steder, som saa mange Lærde og critiqv - Forstandene hidindtil have med Taushed forbigaaet, og som Forfatteren oplyser, er Lib. 1. Cap. 5, § 4. hvor i den 2den Periode staaer det Ord persediffet, i steden for hvilket naturligvis skulde staae persitiffet, eller efter de Gamles Skrive - Maade persstiffet. Det andet Sted er Lib. IX. Cap. 12, Ext. § 10, hvor Forfatteren vil have, at der i den sidste Periode skal staae ut i steden for ne. Det 3die Ord staaer Lib. VII. Cap. 6. Ext. § 3. hvor næsten alle Fortolkere i de Ord: Quia plus vindicatus Libertatis, quam victus gloriæ afferre potuit; have fundet stor Vanskelighed og holdet dem for u-rigtige, forfalskede eller forqvælede. Men Forfatteren viser, at ingen af disse Beskyldninger her have Sted; Men at derudi kan findes en ganske god Meening, endskønt den er noget mørk og vanskelig at finde.

Vien.

Her er kommet et nyt Oplag for Lyset af det store og kostbare Værk, som 1600 blev udgivet i Frankfurt ved Mæinstrømmen, og fører samme ny Oplag følgende Titel: *Scriptores rer. Hungaricarum veteres ac genuini, partim primum ex tenebris eruti, partim antehac quidem editi, nunc vero ex MSS. Codd. & rarissimis editionibus Bibliothecæ Aug. Vindobonensis ab innumeris mendis vindicati, plurimis variantibus lectionibus & necessariis hinc inde quibusdam notis illustrati, partim etiam ad nostra tempora continuati, multisque in locis auctiores redditi, antiquissimis demum incunculis exornati, & amplissima Præfatione Matthiæ Belii, nec non instructissimo rerum verborumque indice, in nitidissimam hanc formam redacti, cura Jo. Georgii Schwandtneri Austriaci Stadelkeichenfis. 3 Folio, 10 Alphabeter.*

Leipsig.

Den Deel, af *Novis Actis Eruditorum*, som er Preven for Februar-Maaned, i dette Aar, indeholder efterfølgende Artitler: 1) *Homeri Odyssea, Græce & La-*

Latine, item Batrachomyomachia, Hymni, & Epigrammata, Homero vulgo adscripta. Edidit, annotationesque, ex notis nonnullis MStis, a Samuele Clarke, S. T. P. defuncto relictis, partim collectas, adjecit, Samuel Clarke, S. R. S. Volumina II. Londini, 1740, stor 4to, 4 Alphabeter 12 Art. 2) Decas Epistolarum, quas, sub prelo sudante Francisci Barbari Epistolarum collectione, horum Editor & Illustrator in lucem emisit. Brixia, 1742, stor 4to. 2 Alph. 6 Art. 3) Ad Reverendiss. Patrem D. Renatum L' Aneau, Superiorem Generalem Congregationis S. Mauri, Epistola. Ibidem, 1743, stor 4to. 9 Art. 4) Histoire de l'Academie Royale des Inscriptions & belles lettres; avec les Mémoires de Litterature tirez des Registres de cette Academie, depuis l'année 1726 jusques & compris l'année 1730. Tome VII. A Paris 1733, stor 4to. 5 Alph. 2 Art. 5) Mémoires pour servir à l'histoire naturelle des Petrifications dans les quatre parties du monde. A la Haye, 1742, stor 4to. 1 Alph. 11 Art. 60 Raaberstr. 6) Leonh. Euleri. Prof. Reg. & Acad. Imp. Scient. Petrop. Socii, Methodus inveniendi Lineas curvas, ma

mimi minimive proprietate gaudentes, sive Solutio Problematis Isoperimetrici, latissimo sensu accepti. Lausannæ & Genevæ, 1744, 4to, 1 Alph. 18 Ark, 4 Raaber-
 skr. 7) Ejusd. Animadversio ad libri præcedentis §, 83 & seq. de Curvis elasticis. 8) Nova literaria.

Strasborg.

Her er trykt den Tale, som den her værende Profess. &c. Schopflin i forrige Aar har holdet Kongen i Frankrige til Ære, med følgende Titel: Panegyricus, Ludovico XV, Alsatiaë Liberatori, Regiis Natalibus, Ao. 1745. Argentorati jussu publico dictus. 3 Fol. 4 Ark. Denne Tale er fuldkommen lig de forige, som samme Auctor paa andre Tidder har ladet trykke. Man sporer deri overalt en stor Betsalenhed, en ugemeen Styrke i deilig-
 ge Udtrykninger, en smul Efterligning efter de Romerske Scribentere, og en lykkelig Application af de Berømmelses-Ta-
 ler paa Kongen i Frankrige, som ellers pleie, at siges om de Romerske Keisere. I sær er Kongens Ankomst til Strasborg, og den Solennité, som i Anledning af samme er anstillet, herudi meget prægtig og ætrelig udført. Saatager og denne Bel-

taler Anledning til smukke Tanker, saa vel af de Franſke Daabens lykkelige Fremgang i Nederlandene, ſom af den Sogdom, der ſammesteds ſaldt Kongen overmen dog ſnart forlod ham igjen.

Paris.

Univerſitets Boghandler Quillau har ſaaet fra Preſſen: Discours prononcés au Parlement de Provence, par un des Meſſieurs les Avocats Generaux. 3 Deele i 12mo. Den 1ſte Deel af diſſe Taler udgik 1739 og den anden 1740, og ere læste i Frankrige med ſtor Yndest. Den nærværende Deel indeholder 18 Stykker, ſom alle fortiene at kaldes Monſtere af vel udarbejdede Afhandlinger. 1) Om den Eegnighed, ſom bør have Sted imellem Magistrats- eller Øvrigheds-Personer. 2) Betænkninger over det Spørſmaal: Om et Codicill kand ſtaa ved Magt, naar den ſom det forfærdiges af, har ikke igientallet det clausulam derogatoriam Testamenti? 3) Over Klager, ſom ere førte over Ran og Berøvelſer. 4) Om en Appellations Misbrug. 5) En Underſøgning, om en Cessions-Act, ſom en Fader kan have foretaget til ſin Søn, er gyldig? 6) Over et Privilegium, ſom er Maltheſer-Ordens

nen bevilged. 7) Om en Broder kan ha-
 ve Ret til, efter hans Broders Død, at
 appellere i hans Giftermaals Sag? 8)
 Om et Testamente, som dens Søn, der
 har gjort det, har angrebet, af Had. 9)
 Om Capucinerne tilkommer Eiendoms-
 Besiddelse, eller ikkuns Frugtens Nydel-
 se, af de Gods, som dennem overlades?
 10) Om en aarlig Summa, som er bleven
 stiftet et Capuciner-Kloster til Under-
 holdning. 11) Om Appellationer, i hen-
 seende til allerede indgagne Egtteskaber.
 12) Om man kan esse af en Notario, at
 han skal ublevere Udtoeg af et Testamente,
 som nogen i levende Live har forfattet?
 13) Om en Kone er forbunden, at følge
 sin Mand, naar han vises i Landflygtig-
 hed? 14) Hvorledes Landsby-Præster
 bør række Kirke-Patronen Vie-Bandet?
 15) Om et Testament, som man har søgt
 at kuldkaste, fordi Forfatteren, ei var
 ved sin fulde Forstand, der han gjorde det.
 16) Over hvad for Slags Injurier, man
 kan anstille Undersøgninger? 17) Om
 Appellationers Misbrug. 18) Beviis,
 at den sunde Fornufts Brug er Soldater
 langt meere fornøden, end andre Menne-
 sker. Hr. Gueidan, som er Forfatter af

Disse Taler, viser overalt sin Styrke, saa vel i Lovkyndighed, som i Beltalenhed; og det er ei alleene Procuratorer, men endog andre Lærde, der skal kunde læse dette Skrift med Nytte og Fornøielse.

Hamborg.

Udi Joh. Adolph Martini Boglade findes 2 Ark tilkiøbs, i 4to, som handle paa Vers om Guddommens Bris og Berøimelse, 1746. Disse Poetiske Tanker ere høittravende flydende og værdige den høie Ting, som de have til Absigt. En hellig Jvert opliver Poetens Geist, og bemestrer sig enhver empfindlig Læsers Bifald, og giver den Læsning af angeneim Forundring. Det var at ønske, at det Slags Poeter vilde efterfølge denne Plan, som søge at fortrylle Folk med deres rasende Kiærligheds-Sange. Forfatteren tager af Naturens Rige Anledning til at betragte Guddommens Spoer, og siunger til Slutning saaledes:

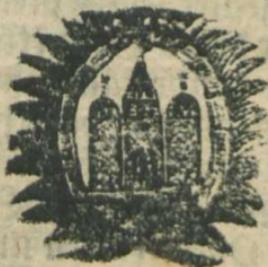
Herr! wer kann deine Wunder zehlen?
 Doch trag ich mit bestürzter Seelen;
 Warum dich dein Geschöpf vergisst?
 Sie mögen schlaffen, wandeln, essen;
 Du hast ja niemals sie vergessen;
 So lange du Erhalter bist.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

27.

Den 8 Julii. 1746.

Kjøbenhavn.

Udtogets Fortsettelse af Moria eller
Daarligheds Berømmelse. 2c.

Den 2den Beskyldning, som føres imod
R. Rotterdam, er, "at han driver Spot
med Religionen og dens heiligste Forret-
ninger; Ja at han kalder det evige Liv,
"eller de Saliges glædelige Tilstand et
"Kaserie; hvilket noksom viser, at han
"har ikke haft nogen Religion; Men væ-
"ret ligere en Atheist eller Hedning, end
"en Christen." Fra saadan grov Beskyld-
ning stræber Forfatteren af denne Fortæ-
le

le at befrie vores Auctor; visende, at alt hvad Munkene have søgt at bevise deres Foregivende med, har alleeneste været grove Digter og Skelds-Ord, uden Bevis, som de gemeenligen pleiede at bette sig af, naar deres Zanvittighed ei paa anden Maade kunde faae sin Krig frem: Men det, som synes at være noget haardt talt, at R. Rotterdam kalder det tilkommende Livs Lyksalighed et Slags Rasearie; besvarer Oversetteren med intet andet, end R. Rotterdams egne Ord, i hans Brev til Martinum Dorpium, som havde kaldet denne en u-gudelig Tale; anseet disse ere tilstrækkelige nok, til at undskyldde ham hos retsindige Læsere; og ender han dette sit Forsvar med en Trettesettese paa Munkenes Skalkagtighed, der foreene saa nøie deres egne Daarligheder med Religionen, at de ville bilde Folk ind, at man søger den sidste Undergang, naar man understaaer sig at røre ved de første. Den 3die Beskyldning, som kan gøres imod dette Skrift, er "at deri tales saa meget om Hedenske Guder og Gudinder, hvilket synes, om ikke forargeligt, dog lidet anstødeligt, fornemmeligen for de U lær

"U lærde og Enfoldige." Men Oversetteren svarer, at Forfatteren endog hermed vil vise Menneskenes Daarlighed, fornemmelig hvor liden Fornuft de bruge, i den allervigtigste Post, nemlig Religionen. Thi man kan see, uden Hielp af Brillen, det Rotterdam, og det ikke ubilligen, driver Spot med den hedenſke Mythologie, eller Digt og Lærdom om deres Guder. Han viser dernæst og med en god Grundighed og Læsning, at de hedenſke vise dog ikke have været saa daarlige og u-fornuftige i deres Begreber om Gud, Religion &c., at de ſkulde have tænket ligesom Bøvelen. Nei! De forestillede deres Videnskaber i Fabler, i forblommede Ord og Meeninger; I hvorvel man er i ſtor Uviſhed om de Tanker, ſom enhver har gjort ſig om diſſe Fabler og Guder. Her anføres og ved denne Leilighed en god Deel Efterretninger om den hedenſke Mythologie; hvoriblant det Mærkværdigſte er den Meening, ſom deri foredrages om Menneskenes adſkillige Tilſtand: Han beſkriver her ſaa tydelig ſom korteligen, den Gylden- og Jern-Alder, ſom Græker og Romerne have ſkrevet om; &c. Om de E-

gyptiers Fabel om Isis, Isis og Oras, som endelig overvandt Thyphon; Om de Berøiste Magorum Meening, om det Godes og Ondes Oprindelse; og endeligen om de Chinesiske Philosophorum Meening, om en herlig og lykkelig Tid, saavel i henseende til Verden og Naturen selv, som og i henseende til Menneskene og deres Sæder 2c. Da nogle have gjort sig den Slutning af disse sidst anførte Philosophorum Meeninger, at de vise Hedninger have af Naturen kundet gjøre sig noget Begreb om den Frelser, som skulde forløse Verden; Saa viser Oversetteren, at samme ei kan bestaae med den Christelige aabenbarede Religions Værdighed. Endeligen anseer han det ovenanførte for et haandgribeligt Beviis, at Rotterdam kunde i dette Skriftlige saa lidet forbigaae at tale om Hedningenes daarlige Religions-Meening, som han kunde entholdet sig fra, at tale om den Papistiske Religion; medmindre han vilde udeladet de allertydeligste Beviiser paa Menneskenes Daarligheder. Derpaa slutter han sin Fortale med nogle faa Erindringer til Læseren, angaaende hans Oversættelse og egen Person. Efter denne

følger Forfatterens, R. Roterdams Fortale, hvori han siger sin Ven, Th. Morus Leiligheden til dette Skrifs Forfærdigelse, Anledningen til dets Navn, og tilegner ham sit Skrift. Men paa det ingen skal støde sig over Materiens Ringhed og Kortvillighed, beraaber han sig paa mange store Skribentere, som for lang Tid siden have givet ham Exempler at efterfølge, med Skrifter af saadant Slags. Han holder for en stor Ubillighed, da man tillader alle andre Handteringer deres Leeg og Lystighed, om man ikke vilde tilstaae Studeringer den allermindste Kortvillighed og Spøeg, allerhelst dersom det, der synes at være Sladder og Snilsnak, har alvorlige Ting i sig, og man saaledes afhandler kortvillige Ting, at en Læser, som er ikke ganske Østers-dum, kan have mere Nytte af dem, end af nogle alvorlige og prægtige Afhandling-ger. Om sig selv lader han andre domme; ihvorvel han meener, at han har berømt Daarlighed, dog ikke ganske daarligen. Dem, som maatte holde dette Skrift for alt for skarpt og bidende, svarer han, at vittige Folk have altid haft

Den Frihed, at de ustraffede have maattet
 giennemhegle Menneskenes almindelige
 Levnet med kortvillig Skemt, al den
 Stund de kunis ikke ere faldene hen til en
 rasende Grumhed; og henstiller han til
 Læserens Dom, om den, som saaledes
 dadler Menneskenes Levnet, at han rører
 ingen ved Navn, ikke rettere siges at lære
 og paaminde, end at bide og skelde? Han
 har ikke heller efterladet, at feie for sin
 egen Dør: Han har, anderledes, end den
 Hell. Lære-Fader Hieronymus selv, gan-
 ske entholdet sig fra at nævne Personer, ja
 brugt saadan læmpfældig Skrive-Maa-
 de, at en retsindig og fornuftig Læser
 kan letteligen begribe, det han mere har
 søgt at fornøie, end at fornærme. Han
 har ei, siger han, som en Juvenalis, rørt
 op i de skændige Lasters skulte Pool, men
 heller stræbt at anføre de Ting, der ere
 latterlige, end liberlige. Hvem der ei
 vil lade sig stille tilfreds, farer han fort,
 med denne Erklæring, han vilde alleeneste
 erindre, at det er smukt og berømmeligt,
 at lastes af Daarlighed; og da han har
 indført samme som den talende Person;
 Saa har han maattet læmpe sig efter det,
 som

som er denne Person anstændigt. Med eet Ord: Enhver som forstaaer, at ville Rier-
nen af Skallen, enhver som forstaaer med
godt Skion at læse en forfultt Roes, som
har Indsigt i Daarligheden udi Moriaæ
Principiis, skal kunde læse dette Skrift
med en Fornøielse, der ledsages af megen
Nytt.

London.

Astley har trykt: The Memoirs of
Capt. George Carleton, Eller Levetids-
Beskrivelse over Georg Carleton, en En-
gelsk Capitaine, som har tient i de to sidste
Krige imod Spanien og Frankerige. Den-
ne Officeer har længe levet som en Krigs-
Fange hos de Spanske; og har nu leveret
den lærde Verden en omstændelig Besfri-
velse over den Spanske Nations Gemnyts
Caractère og Bestaaffenhed. Han beskri-
ver ogsaa Greven af Peterborough's samt
andre Engelske Commandanters Bedrif-
ter og Krigs-Bæsen; Ja leverer derhos
en Beskrivelse over de berømteste Stæder
i Spanien, og det saa vel i Henseende til
den verdslige, som geistlige Tilstand.

Paris.

Brødrene Guerin betiene Liebhabere
D D 4 med

med: Nouveaux Memoires des Missions de la Compagnie de Jesus dans le Levant. In 12mo 1745. Den lærde Berden Kiendte allerede P. Duhalde's Verk, som kaldes: Recueil de Lettres curieuses & edifiantes. Han beskriver deri Jesuiternes Missions-Verk udi Indien, Ebina og de Ost- og Vestlige Deele i America. I Fuldstændighed holder den ovenmelte Missions-Historie neppe Stik med denne sidste: P. Fleuriau, som er den Levantiske Missions Procurator, sendte Aar 1715 den første Deel af samme for Lyset, 1717 kom den anden Deel ud, og saaledes efterhaanden indtil 1729 de andre, indtil de bleve 7 i Tallet. Fra den Tid af blev Fortsettelsen liggende, indtil nu omsider P. Ingoult blev beordret at lægge Haand derpaa, som nu ogsaa har udgivet denne 8de Deel ved Trykken. Den første Artikel er en Efterretning om en Reise, som er gjort fra Constantinopel til Aleppo. Alt hvad mærkværdigt paa samme er forekommet, er og heri blevet indrykket. Thracien er og heri blevet beskrevet, og Forfatteren underer sig meget over, at man i Reise-Beskrivelser over dette Lands Stæder og Egne har meddeelt saa meget u-rigtige Es-

terretninger, hvilke alle han herudi retter. Derefter kommer han til de gamle Lesbos, eller det nu værende Metelin, og siger, at Tyrkerne nyde deraf 1500 Rdlrs. Indkomster; thi da man begyndte derpaa stærk at plante Bium-Bierge, hvor Tyrken ingen Skat havde lagt paa, efter som Bium-Plantager ere dennem afstye lige; Saa vidste alle sammesteds-boende Christne brav at føre sig saadant til Nytte; Og var denne Narsagen, hvorfor Tyrkerne ei nøde større Nytte deraf. Han taler om Bierget Athos, og igiendriver de Fabler, som man hidindtil om dette Biergs Høide har troet, og viser derimod, at det har sin Rigtighed, at det, efter det Maal, som Riccioli og Loredano forhen have taget, er rigtig 10000 italienske Fodder høit. Paa dette Bierg boe Caloyerne, som ere Betler-Munke af grækkisk Religion. Disse have en Bog, som de kalde Monocanon, og er ligesom deres Casuist. I samme findes eet Hoved-Stykke, hvis Titeter: *περὶ τῶν Φρανκῶν καὶ λατινῶν*. I samme afmales den latiniske Kirke med hesselige Farver, og beskylde for Lærdomme, som den aldrig, efter Forfatterens Forsikring

ring, har troet. Han forundrer sig over, at den berømte Allatius intet har meldet om denne Bog; Men al Forundring falder uden Tvivl bort hos andre, som betragte, at benævnedes Allatius havde da ikke fundet udføre sin Overeensstemmelse imellem den grækske og latinske Kirke.

(Resten skal følge i næste No.)

Avignon.

Her er kommet for Lyset: Histoire du Regne de Louis XIV, surnommé le grand Roi de France, par M. Reboulet, Docteur és Droits. III. Volumes, in 4to. 1744. Hr. Dr. Reboulet beskriver ganske omstændeligen denne Konges Levnets-Historie. Han fører en flydende Pen, en angene og munter Skrive-Maade og er temmelig oprigtig og u-partiisk i sine Beretninger. Hans Fordrag fortjener i adskillige henseender et Fortrin for hans Forgængeres; anseet han ei alleene slet hen underretter Læseren, men lægger end og mange Ting tydeligen for Dagen, som andre hylfende have ladet i stilke i Mørket.

Frankfurt ved Mæinstrømmen.

Her er udgaaet ved Trykken: Laurentii Andreæ Hambergeri, Jcti & Consiliarii Onoldino Brandenburgici, Dissertationes

Juris, &c. cum Præfatione Jo. Georg. E-
 storis J.C. Consil. Regim. & Acad. Mar-
 burg. Ordinarii de Jurisprudencia Q.
 Horatii Fl. 8. 1745. 1. Alphabet 9 Art.
 Hr. Regerings-Raad Estor siger i Fortæ-
 len, at han i sine fri Tider for Embedes-
 Forretninger har læst Horatium med For-
 nøttelse; og ved den Leilighed anmerket de
 Steder, som i samme tiene til Lov og
 Rets Videnskaben at oplyse. Man har
 vel hidindtil ikke regnet Horatium iblant
 Lærernes Tal i Lov og Ret; Men man
 bedrager sig selv, om man tænker, at han
 deri har været ganske u-kyndig. Han har
 vel skrevet heftig imod Juristerne, som le-
 vede i hans Tid; Men Hr. Estor holder
 for, at saadant er skeet efter Augusti Be-
 faling; Fordi Juristerne satte sig saa stærk
 imod hans Absigter, som var at undertryk-
 ke Republiquen: Han anfører derfor de
 Personer og Steder, som tiene til dette at
 bevise; og legger derpaa Sagen selv for Da-
 gen: Horatius viser først hen til Kilderne,
 hvoraf den Romerske, saa vel Stats- som
 geistlige og almindelige, Ræt har sit Ud-
 spring og Oprindelse. Han besvarer det
 Spørgsmaal: An is qui, ex acervô fru-
 menti modium sustulit, totius acervi

furtum faciat? Han taler de Adoptione in fratrem vel Patrem; og anmerker Juris consultorum vigiliæ antelucanæ & responsa. Status Personarum, eqvites, Nobiles, Lex Roscia theatralis, berører han iligemaade kortelig. &c. De Styk-
ker, som indeholdes i Samlingen i sig selv, føre følgende Baafrifter: 1) Dissertatio de Incendiis, 2) Diff. alterade incendiis. 3) Diff. de non usu stipulationum, usuque pactorum in foris Germaniæ. 4) Diff. de edicto perpetuo. Accessit brevis commentatio ad L. XVII. §. D. pro socio. 5) Commentatio de utilitate ex humanioribus litteris in jurisprudentiæ studio capi-
enda, 6) Observationes ad Jani Vincentii Gravinae origines juriscivilis. 7) Brevis de vita Johannis Strauchii, Icti, narratio. 8) Præfatio ad dissertationem Johannis Strauchii de regula Catoniana. 9) Præfatio ad dissert. Joh. Strauchii de oppignorationibus rerum imperii. 10) Epistola gratulatoria ad Jo. Sebast. Arzbergerum. 11) Epistola gratulat. ad Jo. Matth. Gesnerum. 12) Epistola gratulat. ad Christ. Wilduogelium. 13) Epistola consolatoria ad Jo. Phil. Slevogtium, Jctum.

Hag.

Sidst i afvigte Aar kom her for Lyset: La Sainte Bible, ou le Vieux & le Nouveau Testament; avec un commentaire literal, composé de Notes choisies & tirées de divers Auteurs Anglois T. II. Seconde Partie, contenant le troisième Livre de Moise ou le Levitique. 4to. 285 Sider foruden Fortale og Register. Det første Bind er allerede for nogen Tid siden udgaaet, og udi disse Tidender blevet forkyndet. Man haaber, herefter at forebygge den Langsomhed, der hidindtil er gaaet i Svang, ved at lade Bøker herefter trykke med Hjelp af Prænumeration. Udgiveren har efterfuldt de Erindringer, som ere blevne ham givne, om at føie til den bibelske Text, et alleene de Enaelste Fortolkninger, men endog andre Lærde og berømte Mænds Anmerkninger. De fleste iblant de sidste ere de, som ere giorte af le Clerc, Calmet, Schenzer, Schulten og andre. I Fortalen handles først om Baasfristen, og gotgiøres, at Moses er den, som har skrevet denne Lov-Bog. Derpaa vises de i samme indholdene Rings Overensstemmelse med Guds Suldfommenheder. Anmerkningerne ere

meget vel udsøgte. For de Mosaiske Love antændes et klart Lys, saavel af den hellige Skrift selv, som af christelige og jødiske Læreres Skrifter. Hvad der er typisk og moralisk bliver et heller forglemt; Dog alle Ting uden Udsveifninger, og efter den Orden, som den hellige Skrifts Blade indeholde. Hvad der allerede i første og anden Mose-Bog er blevet forklaret, bliver heri ikke igientaget; men her gøres alleneste en Anviisning til Stederne, hvor det findes. Der som den lærde Forfatter vil saaledes blive ved, som han har begyndt, fandt man ikke paatvibler det Verket jo hele Beten igientennem, skal finde Seleide baade af en almindelig Nytte og Vndest.

Berlin.

Hos A. Hauden findes tilkiøbs: Joh. Ge. Sultzers V. D. M. Versuch einiger Moralischen Gedancken, über die Werke der Natur, nebst einer Vorrede von dem Königl. Preussischen Consistorial-Rath, Herrn Sack. 3 8vo. 80 Sider, foruden Fortalen. Denne Forfatter har allerede gjort sig ved andre Skrifter bekendt, hvoriblant hans saa kaldet Alpen-Reise, og en Afhandling om Børne-Optugtelse.

Udi det Skrift, som man her har med at bestille, har han forbundet med hinanden sine to Hoved-Videnskaber, nemlig Natur-Kyndighed og Theologie. Titlen paa første Betragtning, er: Ueber die Reihe der erschaffenen Dinge. 2) Ueber die Ordnung der Natur. 3) Ueber die Nahrung der Thiere; 4) Ueber die Grösse des Welt-Gebäudes; aus den nach einander folgenden abnehmenden Sternen gemessen, deren Anzahl sich allemahl, wie die Quadrate der Entfernung vermehret. 5) Ueber die anscheinende Unordnungen der Erde; 6) Ueber die Geheimnisse der Natur. Forfatteren viser iblant andet, at Naturen aldrig, end ikke i Vinterens engang, er ørkesløs, til at frembringe organiske Legemer; og viser han de Grunde, hvorfor Dyr og Planter i Folge efter hinanden, men ikke tillige og paa een Gang, forplante sig, blomstre, og bære Frugter? Han har overbevist sig, at GUD har lagt i Naturen saa lidet af u-beqvem og u-nyttigt Stoff; Men derimod saa mange afbildede og organiske Legemer, som nogen sinde mueligt er. Han udfører artigen den Sætning: At, ligesom Dyrene elske adskillige dennem tiltænkte Slags Næ-

ring, alt efter deres egen Adskillighed; Menneskenes Siæle saaledes ogsaa søge adskillige Slags Sandheder og Fornøielse. Han formaner det menneskelige Køn, at det skal lade den store og u-maalige Verdens Betragtning bevæge sig til Ydmyghed og timelige Tings Foragt: Han viser tydeligen, hvorfor GUD har skabt, et allene lystige Enge og Marker; men endog Sne, Bjerge og søle Klipper; og finder han en vel grundet Lighed efter dette i Aandernes Verden, nemlig naar GUD anvender og bestyrer laster og Menneskenes Drifter til store og vise Absigter. Endeligen henvender han og saa sin Betragtning til de Erfaringer, som jo længer jo mere vise sig øiensynligen, og ved hvilke vi blive overbeviseede om adskillige Tings Muelighed, og komme efter Opdagninger, som vi før holdte for umuelige; hvorefter iblant, hvad de sieste angaaer, de saa kaldede tusind-Fodder ere et mærkværdigt Exempel. Han beviser af dette, at der midt i vore Nabenheder findes Hemmeligheder skulte for vore Øine; og raader derfor, at man ikke skal forkaste alt, hvad der synes vores indskrænkede Fornuft at være utimeligt.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

28.

Den 15 Julii. 1746.

Kiøbenhavn.

Udi det 17 Hefte af Danske Magazin 2c. legges Læseren for Dien: I) En Skuespønge af Guld, med de Frisers og Gyldenstierners Baaben. 1585. Forfatteren meddeeler her en Deel smukke historiske Efterretninger, saavel om denne Mønt, om Materien, hvoraf den er slagen, og om Steden, hvor den er slagen, nemlig: Lundeberg i Fyen, som om Stedets Hærskab, Hr. Niels Friis og Wibeke Gyldenstjerne &c. II) Beretning om Nørreskloster, eller Glenstrup-Kloster i Jylland. Forfatteren regner dette iblant de ældste
Ee

Klosterer i Danmark; og ere de mange Efterretninger og lærde Formodninger, han om samme meddeeler, saa meget des rare, som dette er et Sted, der i vore Tider neppø engang var bekændt af Navnet, om det ikke et par gange forekom i trykte Bøger; og man foruden disse har faa eller ingen trykte Efterretninger om samme.

III) Inventarium paa Wisborg-Slot, paa Gulland 1509. En Alderdom, som tiener i sær til vores danske Sprog at opløse og berige. IV) En Satire paa de Papiske Ceremonier, trykt i Reformations-Tiden. Denne Satire er bleven forfattet af en nidkær, men u-nævnet Lutheran, paa de i Bavedømmet brugelige Vigilier, Memorialer, Støle-Messer, Aar-Tider, Kirkes-Bieller, Munke-Ordener, Klæder, Helgens Levninger, Skeris-Jld, Afladskram og andet Bedrageri. Er trykt paa et Ark, i 8vo; dog uden Sted og Aars-tall. Det skal være en Art af Poesie; Men den falder noget hinkende, og er udspeklet med en hoben latin, for at gjøre de Papiske Sange og Lectier des mere latterlige for Almuen. Endskjønt den er ikke just af det fineste Slags, haver Forfatteren dog betundet den Sted, efter som den er af det

Slags, der tiener til at vise, ei allene hvad Geister og Gemyter der da har været til; men end og underviser, saa vel om Lærdoms og det danske Sprogs Tilstand paa de Tider, ja blotter de mangfoldige Urimeligheder, Bapisterne i deres Skilte og Kirke-Basen have brugt, til at forblinde de Eenfoldige med. V) Brev, hvorefter Prioreren i Sorte-Brødre-Kloster i Roskilde sælger fra Klosteret en Gaard i Slagelse, 1532. (af en temmelig accurat Copie. *Wolffenbüttel.*

Joh. Christ. Meisner har til Trykken bestøttet: *Bernünfftige Gedancken über die Vorsehung Gottes in Ansehung der Regierung der Welt; herausgegeben von M: Joh: Aandr: Buttstedt, Illust: Ruthen: Direct:; I stor 8vo, 1 Alph. 11 Ark.* Her leverer den lærde Hr. Director den 6te Deel af det Verk, hvori han stræber, paa en angenehm og fyndig Maade at vise den Christelige Troes Overeenstemmelse med Fornuftten. Hans ny Kald til Bera har været Aarsagen, hvorfor denne Deel er længer udebleven, end han havde lovet. Endnu ere 5 eller 6 Deele tilbage, som skulle handle om den aabenbarede Religi-

E e 2

on

on, og hastes dermed saa vidt mueligt er. Bogen er deelt i 3 Afsnitte: Det første handler om den Guddommelige Regering i Verden, og betragter i 3 Capitler, 1) Den Guddommelige Regering i Almindelighed; 2) Den Guddommelige Regering i Naturen i Besønderlighed; endelig og 3) den samme udi Naadens Rige. Det andet Capitel gaaer videre frem til den Guddommelige Regerings Art og Maade i Verden; hvor der da i det første Capit. vises, at den Guddommelige Regering bestyrer alle Tildragelser i Verden, saaledes, at de med Guds Egenkaber komme overeens; I det andet opses Guds Grunde og Aarsagerne til saadan Guds Regerings Ubegribelighed, saatages og sammesteds dens Fornuftmæghed i Forsvar. Udi det 3die Afsnit iglens drives i tvende Capitler de fornemteste Bildfarelser, som gemeenligen vleiæ at settes imod et rigtigt Begreb om det Guddommelige Forsyn; nemlig de forud fattede Meeninger om den blinde Slumpelige Lykke eller Hændelse, og den uforbigængelige Skæbne. Forfatterens Afhandling i denne Deel er de foregaaende ganske lig. Han foredrager vigtige Sandheder

der tydelig og ordentligen, byggende de samme paa faste Grunde og indklædende dennem i en angennem Skrive=Maade. Han forsvarer den Nødvendighed, hvorfor man ikke maae nægte de Menneffelige Handteringer en sand Frihed, og beskræver Sætningene i sig selv med skønne Forklaringer af Historien. Forfatteren forsvarer sig tillige i Fortalen imod de Indvendninger, som ere giorte imod ham i de saa kaldede Hamburgischen Berichten.

Weimar.

Under Siegm. Henr. Hofmans Forlag er her udgaaet Slutningen af det 9de Bind af Actis Historico-Ecclesiasticis, bestaaende udi et Anhang til samme, og følger derhos et Register over de i det 9de Bind indeholdne Materier. Dette Anhang indeholder: 1) Die Forsekung und den Schluß des umständlichen Berichts, was es mit der von den Reformirten zu Frankfurt am Mayn gesuchten öffentlichen Religionsübung vor Beschaffenheit habe; 2) Eine Fortsetzung von der Inauguration der Universität zu Erlangen; 3) Verzeichniß der Diaconorum zu Naun, seit der Reformation; 4) Fortsetzung von den Osnabrückischen Flüchtlingen, und son-

derlich den Schriften ihres Predigers, Theodor Kampfs, daraus die Ursachen zu ersehen, welche sie zu einer so auferordentlichen Flucht verleitet haben; 5) einige Zusätze zu der Historie von Schlesiens, und zu der Nachricht von dem Dortmündischen und Hennebergischen Jubilao; 6) Verzeichniß einiger seit kurzem verstorbenen Theologen und Geistlichen.

London.

Den u-benævnte Forfatter, fra hvis Pen man for nogen Tid siden har faaet den lige saa grundigen som kort og efter Lockies Mønster forfærdigede Forklaring over Pauli Epistler til Philemonem, de Thessalonier, Timotheum og Titum, saa velsom og over Jacobi Epistel og den første Petri Epist.; leverer nu en Forklaring efter samme Plan forfærdiget, over den anden Petri Epistel, og Judæ Brev; og har han udi dette Arbeid vist sig at være, deels en god Philosoph, deels og en god Exeget, der besidder en stor Kyndighed i Sprog. Dette Brev er, ligesom alle de foregaaende, trykt i 4to, og fører følgende Titel: A Paraphrase and Notes on the second Letter of the S. Peter, and on the catholic Letter of the S. Judas.

Frankfurt.

Tafvigte Aar har en vis Forfatter, under det opdigtede Navn, Paul Lenclume, udgivet et Skrift, som kaldes: Histoire de la derniere Guerre de Boheme. Den første Deel er 270 og den anden 243 Sider stærk, i 8vo. Forfatteren giver sig ud for en indfødt Underfaat, og Officeer under Hendes Majest. Dronningen i Ungarn. Men man irrer vel ikke, om man siger, at hans fornemste Absigt med dette Forælgende er, at han dermed kan skule for Frankerige den Partissked, han besidder i en høj Grad; og hvort han er gaaet saa vidt, at han endog har maattet tillægge sin Forlægger et falsk Navn. Han skriver meget dristigen; han lader haant om de almindelige Skribentere, af hvilke, i hans Tanker, saa eller ingen have haft den rette Indsigt udi det væsentlige i Historierne. Hans Fortælling gaaer indtil Slaget ved Dettingen, af hvilket han lægger Læseren en Afridsning for Dien i Kobers Stik. Saa er og Berket ziret med nogle Koberskr., hvorpaa forevises Planen af Slaget ved Czaslau, samt af Stæderne Eger og Prag.

Jena.

Til sidste Vaars-Messe kom her fra Pressen: Universitets-Bibliothecarii und Adjuncti der philosophischen Societæt Hrn. M. Joh. Christ. Mylii Memorabilia Bibliothecæ Academicæ Jenensis. in 8vo, henved 3 Alphabeter; foruden nogle Kobber-Stykker. Forfatteren har derudi leveret 1) En kort Historie om det Churs-Forslige Bibliotec, som kom fra Wittensberg til Jena og hvormed Grunden blev lagt til det Jeniske Universitets-Bibliothec. 2) Et Udtog af de store og kostbare Bøger i alle Faculteret. 3) En Fortegnelse paa de gamle og rar-blevne Skrifter, som ere udgangne fra Bogtrykker-Kunstens Opfindning, indtil Reformations-Tiden, eller fra 1440 til 1517; Men ved Enden af samme Fortegnelse et chronologisk og topographisk Register, forfærdiget efter Aars Ordenen, som de gamle Bøger ere trykkede udi, og efter Alphabetisk Orden af de Stæder, hvor de ere udgangne; Hvilke 2de Register antænde et klarere Lys for Bogtrykker-Kunstens Historie. 4) Meddeeles i et besønderligt Capitel det fornødne til Efterretning om
nog

nogle meget rare Bøger, der bestaae vel ikke af mange Deele, kunne heller ikke just henregnes til den første Grøde af Bogtrykker-Kunsten; men kunne dog for mange Aarsagers Skyld holdes for rare. Og indstrøer han overalt nyttige Anmerkninger af den lærde Historie, naar han har at bestille med de rareste Bøger. 5) Har han igiennemløbet alle de Codices Manuscriptos af alle Faculteter, som findes udi det nærværende Universitets-Bibliothec, og gaaer han Læseren hele Zeien igiennem tilhaande med tilforladelige Efterretninger om saadanne Codicum Værdi og Nyperlighed. Endeligen 6) har han og hosføiet et fuldstændigt og rigtigt Register over alle i disse Memorabilibus forekommende Skribenter af alle Faculteter, som have været Auctor enten af Bøger eller Manuscripter, der glemmes iblant disse Memorabilibus; Saa at man ved Hielp af disse Register kan uden Møie finde hvad for et Skrift, man vil lede efter. Men den øvrige Mængde af middelmaadige og til største Deelen i et hvert privat Bibliothec forekommende Bøger har han med Billie ladet blive u-berørte; anseet der foruden

Dem ere rare og mærkværdige Bøger nok for haanden, hvoraf Benævnelsen kan skafse det anseelige Jeniske Universitets-Bibliothec et Fortrin for mange, og være en Zilt i dets Beskrivelse.

Leipzig.

Her er trykt: Versuch einer pragmatischen Historie des Römischen Deutschen Reichs von dem Todte Kayseris Caroli des Viten, bis auf die Wahl Francisci, zum Gebrauch akademischer Vorlesungen, entworfen von M. Gottl. Schumann. in 4, 3 Act. Denne Forfatter, som allerede har gjort sig den lærde Verden bekendt med adskillige i den nyere Historie og Stats-Videnskab indløbende Skrifter, leverer paa disse 3 Act dennem, som ønske kortelig og ordentligen at vide i sin Sammenhæng Grunden og Aarsagen til de nærværende Coniuncturer i Europa, en tydelig og vel truffen Afriidsning paa de samme. Dette sit Arbeid haver han deelt i 5 Capitler, af hvilke det 1ste handler om nogle besønderlig mærkværdige Tildragelser, som ginge for sig før Kæiser Carl den Vites Død; Det andet om det tydske Rige

ges Tilstand efter Kæiser Carl den 6tes Død, under værende Interregno; Det 3die om det, som har tildraget sig, under Carl den VIIdes Regiering; Det 4de om de Omstændigheder, som fulgte paa Kæiser Carlden VIIIdes Død, indtil den nu regierende Kæisers Francisci Bal; og endelig det 5te om det Indiske Riges Beskaffenhed paa nærværende Tider, i Følge af Kæisers Francisci Bal Capitulation. Ved hver Affsag har Forfatteren anført de beste smaa Skrifter, som Tid efter anden ere udgangne og ere de nu værende Tvistigheder angaaende. Det er den mundtlige Forklaring, der i sær kan antænde et klarere Lyg for disse kort anførte Sager; og man har allerede paa adskillige Steder begyndt, at lægge de samme til Grund udi de Academiske Forelæsninger.

Udi Joh. Frid. Gleditschens Forslag er kommet fra Bressen: Jacobi Theod. Klein Mantilla Ichthyologica, de Sono & Auditu piscium, sive Disquisitio Rationum, quibus Auctor Epistolæ in Bibliotheca Gallica de Auditu piscium, Omnes pisces mutos, surdosque esse contendit. I stor 4to, 4 Ark. Hr. Klein, som har store Fortie-

nes

nester, saa vel udi den hele Natur-Historie,
 som i sær udi den om Fiskene, har hidindtil
 sendt 4 hidhenhørende Skrifter for Lynets,
 hvilke han har kaldet Missos, og have Lieb-
 havere i lang Tid længtest efter at see den
 belovede 5te og sidste Deel. Men da den
 ne 5te Missus har ikke saa hastigen kundet
 skaffes fra Haanden, har han holdet for
 tjenligt, at sende denne Mantissam i For-
 veien. Samme indeholder i visse Maas-
 der et Forsvar for et og andet, som han
 i en af sine 4re foregaaende Missis har skre-
 vet om Fiskenes Hørelse. Man kan deele
 denne Mantissam i 2de Deele: Udi den før-
 ste forestiller Hr. Klein de Grunde, som
 den u-benævnte Forfatter af det philoso-
 phiske Brev, som staaer i det 36 Bind af
 Bibliotheque Francoise, og handler om
 Fiskenes Behør, har betient sig af, til at be-
 vise, at Fiskene ere stumme og døve; hvil-
 ke Sætninger Hr. Klein udi denne Mantissa
 Stykke for Stykke igiendriver. Deris-
 mod indeholder den anden Deel adskillige
 Grunde, hvoraf man kan slutte, at Fiske-
 ne virkelig kune høre. Hr. Kleins Beders-
 part synes at være en Mand, der har just
 ikke den stærkeste Kyndighed i Natur-His-
 stor

historien, og som kører sig lidet eller intet om Erfaringer, paa hvilke dog det meste i saadan Undersøgning kommer an. Det har derfor været Hr. Klein en smal Sag, at slaa sin Fiende af Marken. Det sidste, som falder at erindre, er, at Forfatteren ogsaa meddeeler Hr. Abed de Nolllets tidligere hørende Erfaringer, som hid indtil ei have været bekjendte, ved den Leilighed, naar han handler om og beviser, at Lyden slaaer an og kan findes endog under Vandet.

I Breitkopfs Bogtrykkerie er kommet fra Pressen: Plutarhs von Chæroneæ Lebens = Beschreibungen der berühmten Männer, Theseus, Romulus, Lycurgus, Numa, Solons und P. Val. Publicola, aus dem Griechischen übersezt, und mit Anmerkungen versehen. 1745, i 8vo, er næsten 2 Alphabeter stærk. Plutarchus har formedelt sine Skrifter gjort sig u=deligt; Han har u=imodsigeligen været den fornemmeste og en Brudelse for de Lærde, som have levet i hans Tid; Og de Lærde have stedse læst hans Setninger med Fornøielse. Han afmaler sine Helte med delige Farver. Udi disse 6 Levnets=Beskrivelser

velser har han vildet forlyste sine Læsere med en Udkastning af et Exempel paa en klog Regent; Med et Mønster paa en fornuftig Lov-Giver, og med en Afbildning paa Mennesker, der besidde Visdom og Ærlighed. Det er Forfatterens Lykke, at han taler om bekendte Mænd, der see saa vel ud, just fordi de ere af ham saaledes beskrevne. Den gjør best, som forestiller sig de samme in abstracto. Denne Tydske Oversættelse vil vel gjøre disse Mænd meere bekendte. Oversættelsen er vel truffen; og hvo som kiender den, der har overlatt Lucianum; skal letteligen kunne giettes hvem man har at takke for denne. De hosfødte Anmerkninger ere for Tydeligheds Skyld tillagde. Det er vel saa ærlingen, som ville nægte dette Arbeid den Roes, det fortjener; og deres Tal er vel lidet, som ikke indseer, med hvad Nytte denne Oversættelse kan læses af Læsere, der ere dette Tydske Sprog mægtige.

Erfurt.

Her kan man tiene Liebhaberne med:
 Commentatio brevis de Theol typico dog-
 matica, Auctore L. Reinhardo S. S. T. D.
 84to. 2 Ark. Forfatterens Absigt med
 det

dette lidet Skrift er alleeneste at forklare Theologiam dogmaticam med nogle prophetiske Billeder. Men uagtet al den Flid, som Forfatteren paa dette Arbeid har anvendt, finder Læseren uden tvivl fielden i de Steder, hvor saadanne Billeder ere applicerede, det, som nødvendigt burde ligge deri, eller enhver Læser af Martens, som der handles om, gives Anledning til at søge.

Paris.

Følge af Udtoget af Nouveaux Memoires des Missions de la Compagnie de Jesus dans le Levant.

Til noget af det mærkværdigste i disse Memoires henregner man en Efterretning, om en Maroniternes Kirke-Forsamling. Dette National-Concilium har taget sin Behandelse i Aaret 1736, den 30 Sept. og haver deres Patriarch, deres Erkebisper og Bisper været der ved tilstæde. Det bestodes, at denne Orientaliske Christen Meenighed bestaaer af 150 Sogner. Denne Kirke-Forsamling har den berømte Maronit Assmanni bivaagnet som Apostolisk Nuntius; og har man paa samme forbedret de Feil, som havde indsnæget sig

i Sæ

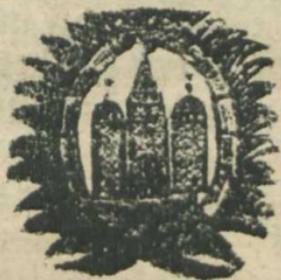
i Sæder. Denne Efterretning er optegnet af P. Fromage, som døde den 10 Dec. 1740. Denne Mand har gjort sig berømt i Orientet, formedelt sine Oversættelser og Omhyggelighed for den Christelige Religion at udbrede og forplante. 32 af de beste franske Skrifter har han oversat i det Arabiske Sprog. Udi de 3de Kirker i Aleppo haver han indført en Catechismum og oprettet 2 Congregationer. Han har været den første, der har lært de Maronitiske Præster den rette Methode i at prædike. Dernæst er heri og indtrykket et Brev, skrevet fra Damas, som er værd at læses: Udi samme Brev findes en Beretning om Mahomets Bevaagenhed imod de Christne. Saa meldes deri og saa om et denne Muselmanniske Prophets Haandskrift, hvori han udtrykkeligen har besvaret, det man skulde forstaae de Christnes Lærere. Det sidste Brev er en mærkelig værdig Levnets-Beskrivelse over en Mand, navnlig Abounaufel, som har været en berømt Lærer iblant de orientalske Christne. han kaldes en i Tobias blant sine Brødre, og han afbildes som en Beskytter for den Christen Meenighed i Orientet.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

29.

Den 22 Julii. 1746.

Kiøbenhavn.

Det 18de Hefte af Danske Magazin op-
viser en Slue-Benge, med en Deel meest
u-trykte Efterretninger, om Tyge Bra-
he. I hvorvel adskillige, baade Danske og
udenlandske, Lærde have stræbet, med Flid
at forfatte denne vores Navn-kundige, og
af sine store Fortienester udødelige, Stier-
ne-Kienders, Tyge Brahes Levnets-His-
torie; Ere dog de Efterretninger, som
her meddeeles, en Efter-Høst, uden hvil-
ken en stor Deel af hans Fortienester vare
blevne Forglemmelse og Undergang til et

Sf

Nov,

Rov, der havde merkelig forkleinet det
 Tre-Minde, denne Mand bør staae udi,
 hos en hver Landsmand, der skionner paa
 Flittighed og Dyd. For at vise Læseren,
 hvad han kan love sig for Nytte af disse
 historiske Optegninger, vil man her Ord
 til andet meddeele den Forberetning eller
 Plan, som Forfatteren fremsætter i For-
 veien, førend han fører noget af sin Ho-
 ved=Sag i Pennen: " Vi tænke ingen-
 " lunde at ville eller kunne af vor egen
 " Samling paa dette Sted levere en fuld-
 " stændig og sammenhængende Historie
 " om Tyge Brahe, meget mindre at op-
 " luge, hvad andre i Mængde have om
 " hannem gjort almindeligt: Men alene-
 " ste at gibe andre de Hielp=Midler i
 " Haanden, som vi have samlet, at frelse
 " de samme fra Udspredelse og Undergang,
 " og at fremføre efter Aars=Talene alt det,
 " som kan tiene til, enten at stadfæste og
 " forsøge det, som tilforn i den Materie er
 " sammenskrevet, eller til at opfylde det
 " Manglende, eller til at oplyse det Tvilso-
 " me, eller til at rette det Urigtige i det,
 " som hans Levnets Beskrivere have om
 " ham ved Trykken udgivet. Vi ville en
 ale-

“alene indrykke heele Documenter og Bre-
“ve, men endog her og der indstroe alle
“haande smaa og ugemene Efterretnin-
“ger, som enten ingensteds tilforn eller i
“sielden forekommende Bøger ere trykte.
“Vi ville fremføre de Vidnesbyrd og Be-
“rømmelser, som vi om hannem i lærde
“Mænds Skrifter have antroffet, og som
“af Gassendo og Molero ikke ere anførte.
“Vi ville give en fuldkomnere og rigtigere
“Liste, end tilforn, saa vel paa hans egne
“Skrifter, som andres, der enten have
“skrevet for eller imod hannem, og, med
“eet Ord, bringe til Lyset alle de Omstæn-
“digheder, som os, frem for andre, om
“hans Levnet, Studeringer, Skiebne,
“og Skrifter, ere bitterlige. Dette er alt,
“hvad vore Læsere maae vente sig af os om
“Engje Brahe her i vort Danske Magazin.
“Og haabe vi, at det ei skal fortryde no-
“gen, om vi ogsaa maatte fylde mere end
“et heelt Hefte med deslige Efterretnin-
“ger om denne vor Danske Phœnix og over
“Verden bekiendte Astronomus. Men
“skulde der løbe nogle Ting ind med, som
“ville synes af liden eller ingen Bigtighed,
“da maae det forlades os, at vi holde det

"bedre, at endog de mindste Omstændig-
 ,heder beklæde et Sted her til Unytte, end
 "at de skulde savnes paa et andet Sted,
 "hvor de maaskee kunde blive mere nyttige
 "og nødvendige." Anledning til disse
 Efterretninger nu at fremsætte haver Sels-
 kabet taget af en Skue-Benge, slagen
 paa Tyge Brahe, hvilken de have med-
 deelt i Koberstik og prydet dette 18 Hefte
 med. Herved have de haft 4 Boster at
 erindre, førend de toge Efterretningerne
 om Tyge Brahe selv for Haanden. Det
 er ei allene mange smukke Oplysninger i
 adskillige af Historiens Deele; Men end-
 og endeel rare og curieuse Anmerkninger
 om Alderdomme, der gjøre dette Hefte
 angeneemt at læse. I Mangel af Rum i
 dette nærværende, haver Forfatteren
 maattet giemme de resterende Efterret-
 ninger til at indrykkes i det næst følgende
 Hefte.

Magdeborg.

Her er gjort en Begyndelse med et
 Maaned-Skrift at udgive, under Titel:
 Klosterbergische Sammlung nützlicher Ma-
 terien, zur Erbauung im wahren Chris-
 tenthume. Erstes Stück; I 8vo 9 Ark.
 Ud

Udi Fortalen handles om deslige Skrif-
ters Nødvendighed, og det Nærværen-
des Bessaffenhed. Dernæst finder man
heri følgende Stykker: 1) J. A. Bengels
kurze Anleitung zum nöthigen Verstande
und nützlichen Gebrauche der Offenbar-
ung Johannis; 2) Versuch einer prag-
matischen und zur Erbauung der Seelen
abzielenden Kirchen-Historie des Neuen
Testaments; 3) Kurchgefaßte Nachricht
von der sel. Erfahrung Jungfer Anna
Bäckers, aus Littleton in Engelland.

Det andet Stykke, som er 8½ Ark stærk,
indeholder: 1) Nachricht von einigen zur
Erbauung dienlichen Büchern, und zwar
von Jeremia Burroughs Uebel aller Ue-
bel, und von Samuel Lauens Kraft des
Blutes Christi; 2) erbauliche Lebens- und
Todesgeschichte weyl. Fr. D. E. Heckerin.
3) Untersuchung der Frage: Ob es dem
Worte Gottes gemäß, und den Seelen
erbaulich sey, zu behaupten, daß der Un-
glaube allein Sünde sey? 4) Erbauliche
Brieft; 5) erfreuliche Nachrichten aus
dem Reiche Gottes, besonders von der
fortwährenden Erweckung vieler Seelen
in Neu-Engelland.

Paris.

Boghandleren Didot har ladet bekiendtgjøre Planen affølgende Verk: Histoire générale des Voyages, ou nouvelle collection de toutes les Relations des Voyages par mer & par terre, qui ont été publiées jusqu' à present dans les différentes Langues de toutes les nations connues. Dette Verk indholder en nøie Beskrivning over alt det merkværdigste, der findes udi de 4 Verdens Deele. Man kan saa meget mere forlade sig til de heri indeholdne Fortællingers Nøiethed, som man allevegne kan ligne de udvalteste Efterretninger med hinanden, og dømme om deres Værdi. Vel have adskillige gjort Samlinger af det Slags, iblant hvilke den Engelske af Purchas, for adskillige Omstændigheders Skyld, er i sær kommen for Ord; Men det kan ikke negtes, det jo de nyere Skribenters nøiere Flid og Eftersyn haver opdaget meget, og kuldkaster meget, som man tilforn af Bildfarelse har forsegget. Det er derfor disses Verker, man her i sær vil holde sig til, og lade sig være en Hovedomsorg, at Figurer og Kaartene blive accurat og med Flid udstukne. Denne
hele

hele Plan er ellers i en god Smag forfærdiget og da den i Engeland begyndte Samling af de beste Reise-Beskrivelser, hvoraf de 2 Bind allerede ere trykte, have fundet en næsten lige saa almindelig Yndest som Kiendskab; Saa har man Aarslag at vente, at denne Oversættelse, som efter Canklerens i Frankertige Befaling er lagt Haand paa, skal ikke finde et mindre Tall af Belyndere. Barket skal bestaae af 10 Tomer og hver Tome koster 18 Franske Pund.

London.

I Begyndelsen af dette Aar er kommet fra Bressen det andet Bind i Folio af det hyperlige Bærk, som er betitlet: Description of the East; Et Skrift, der har den lærde Doctor Ricchard Pocok til Forfatter, Medlem i det Kongel. Videnskaber Selskab; hvorudi ei alene de morgenlandske Riger ere med god Flid beskrevne, saa vel efter Geographien, som og efter den gamle og ny Historie; Men endog de Alderdomme og andre Merkværdigheder ere indførde, som findes i disse Lande. Det er nu over 2 Aar siden den første Deel kom for Lyset; og har Forfatteren i samme

indrømmet Blads fornemelig for de Ægyptiske Alderdomme, og anstillet sammes Undersøgning paa en Maade, som kan kaldes baade ny, artig og grundig. Udi dette andet Bind setter han Rejsen videre fort og iglennemvandrer med langsomme Skrit det forjættede Land, Syrien, Mesopotamien, Cypren, Candien, de Græske Der, lille Asien, Thracien og Grækenland; Om hvilke Lande han meddeeler saadanne Anmerkninger, der skal falde enhver Læser, i hvad for en Videnskab han har lært, lige saa nyttige, som anagene at læse. De hosfødte Roberts Stykker, som ere over 100 i Tallet, tiene Skriftet ei allene til en Zirak, men opluse endog til en god Deel de vigtigste af de indførte Anmerkninger.

Leipzig.

Udi den LXXIIIde Deel af de saa kaldede de zuverlæstigen Nachrichten betienes Liebhabere med efterfølgende Artikler:
 1) Joan. Christoph. de Jordan, S. R. M. Hungariæ & Bohemiæ Consiliarii Bohemici aulici, de Originibus Slavicis opus chronologico-geographico-historicum, ab antiquitate literis nota, ad Seculum

us-

usque Christianum decimum. Viennæ, 1745, in Folio, 5 Alph; 2) Fortsetzung des Auszuges aus Herrn Hutchesons Essay on the nature and conduct of the Passions and Affections; 3) Martini Knutzenii, Prof. Log. & Metaph. in Acad. Regiom. Publ. Systema causarum efficientium, sive Commentatio philosophica de Commercio mentis & corporis per influxum physicum explicando, ipsis illustri Leibnitzii principiis superstructa. Lipsiæ, 1745, in 8, 1 Alph. 4) Peter Ahlwards, Adjunctus der philosophischen Facultät zu Greifswald, gründliche Betrachtungen über die Augspurgische Confession, und die damit verknüpfte göttliche Wahrheiten. Greifswald und Leipzig, 1742 = 1745. in 4, 11 Aly. 12 Ark.

Udi den første Deel af Novis Actis Eruditorum for Martii Maaned, i indeværende Aar, er givet følgende Afhandlinger Sted: 1) Numismata quædam cujuscunque formæ & metalli, Musei Honorii Arigoni, Veneti, ad usum juventutis rei numariæ studiosæ, Tarvisii, 1741, Fol. 119 Robertstr. 2) Mémoires de Littérature, tirez des Registres de l'Academie

mie Royale des Inscriptions & belles Lettres, depuis l'année 1726 jusques & compris l'année 1730. Tome VIII. A Paris, 1733, stor 4, 4 Alph. 2 Arf; 3) Mémoires pour servir à l'histoire des Insectes, par Mons. de Reaumur. Tome V. A Paris, 1740, stor 4, 4 Alph. 38 Koberstr. 4) Jo. Ge. Henr. Kramer, Phil. & Med. Doctoris, Tentamen botanicum emendatum & auctum, sive Methodus Rivino-Tournefortiana emendata & aucta. Viennæ Austriæ, 1744, Fol. 2 Alph. 8 Arf, 3 Koberstr. 5) Novæ & correctæ Tabulæ ad loca Lunæ computanda. Berl. 1745, 4to, 2 Arf; 6) Christiani Frid. Oechlitz, Lipsiensis, A. M. Solutio Problematis optico-analytici, in Nov. Act. Erud. A. 1745 Mens. Sept. P. I. pag. 523 propositum; 7) Christoph. Aug. Heumanni Dissertationum Syllog. Tomi I. Pars III. Gottingæ, 1745, 8, 16 Arf. 8) de Diptychis veterum, & de Diptycho Eminentiss. Quirini, S. R. E. Cardinalis, Bibliothecarii Apostolici, Episcopi Brixienfis, Diatribæ. Lipsiæ, 1743, stor 4, 7 Arf. 9) M. Ant. Mureti Operum, in usum Scholarum selectorum, Tomi tres. Accesserunt nunc
in

in calce Tomi III. quædam ejusdem Auctoris, partim edita quidem olim, sed mox propemodum oblitterata, partim prodita nunquam in lucem antehac, Patavii, 1741, stor 8, 4 Alph. 1½ Ark.

Neapel.

En her værende lærd Jurist, navn: Joseph Voletta har i Trykken udgivet en Samling af 6 juridiske Afhandlinger, hvortil nogle i Rettergang foresaldne Evidensigheder have givet Anledning. Samme er udgaaen i 4t Format, med følgende Titel: Josephi Volettæ, Neapolitani J. C. Causarum Patroni, Disceptationes forenses. Nogle af dem ere skrevne paa latin, men andre i det Italienske Sprog. Forfatterens Overskrift over enhver i særlyder saaledes: 1) Adversus institutam in P. Aemilium Guaschi accusationem exceptio; 2) Jus pro Josepho Frassone, ceterisque fratribus patruelibus, adversus fratrum amitinorum impugnationes; 3) Juris Responsum pro creditoribus illustris Ducis Acheruntia super recusatione Reg. Cuns. D. Stephani Padilla ab eisdem proposita; 4) Per illustre Duca Arozzi contro il Duca D. Francesco Moles, nella causa

fa del legato fatto da D. Diego Chyros Mayorga al detto Signor Duca Moles ; 5) Difesa per Santolo Spina accusato di furto di carlini nonanta cinque nella Regia Zecca alla Regia Camera della Sommaria ; 6) Ragioni dell' Autore per onorario dovutogli dagli Illustri Signori Duca & Marche Strozzi nelle cause da lui patrocinate.

Sag.

Her er udgaaet, under Gerard Bloks Forlag: Cornelii Pauli Hoyneck van Papendrecht, Archipresbyteri Mechliniensis, Analecta Belgica, in sex partes divisa. I 4to 15 Alphabeter. Dette Bærk er en Samling af adskillige hidindtil u-trykte Skrifter, som sette den Nederlandske Historie i et klart Lys, og henter samme fra Udgiverens Flid en stor Anseelse, for medelst de mange lærde Anmerkninger, som ere samme tilføiede. Det som forekommer for i Spidsen, er den berømte Viglii van Aytta Zwichemi Levnets-Beskrivelse, hvilken han, som tillige var en stor Stats-Mand, har tillsagt at føres i Pennen, fore for hans Død. Udgiveren har

har fundet samme udi Cardinalens, Erke-
 Biskopens af Mecheln, Bibliothec, og
 har han forsynet samme med vidtløftige
 Anmerkninger, hvorudi anføres alle de
 vigtige Foretagender, som Viglius udi le-
 vende Tive har udført, efter de troværdigste
 Skribenteres Vidnesbyrd. Saa ere her
 og til Trykken besørgede hans Testament,
 en Efterretning om hans Familie, og en
 Afhandling om de Tiender, der skulde
 svares af de Gods, som bleve solte og ind-
 førte under Hertugen af Alba. Det an-
 det Afsnit af det 1ste Bind indeholder Vig-
 lii Breve til Joach. Hoppert, som var en
 Nederlandsk Raad og Sigill-Bevarer;
 Samme Breve har Hr. Gabbema vel læs-
 det trykke i Leewarden, 1661; Men Hr.
 Pappendrecht har ladet dem fuldstændi-
 ger oplægge og rette deres Feil efter et
 Haandskrift, som Viglius havde overladet
 det af ham stiftet Collegio i Lowen. Udi
 den anden Deel findes de Breve, som Vig-
 lius har skrevet til, de største Mænd i sin
 Tid, saasom Cardinal Granvella, Ras-
 mus af Rotterdam, Philip Melanchton,
 Ulrich Zasius og andre; hvilke man hid-
 indtil har keret sig saa lidet om, som om

Hof- og Kammer- Rættens i Nederlandenes. Den anden Deel af dette Bind indeholder Hoppers Levnets-Beskrivelse, hvilken Hr. Pappendrecht har samlet af de beste Historie-Skrivere; Saa og hans Beretning om de Nederlandiske Uroeligheder, skreven paa fransk; Samt Joh. Bapt. de Tassis, som har været Kæmmeret hos Kæiser Maximiliano og Carl den Vte, og Ober-Postmester i Nederlandene, hans Efterretninger om Bevægelserne i Nederlandene, hvilke han selv har oplevet. Begge ere nu i ste Gang komne for Lyset af Erke-Bispens af Mecheln Bibliothec. Udi det 3die Bind er indrømmet Plads for en Afstaelses-Tractat til Kæiser Carl den Vte paa det Utrechtske Sebet; for en Udgifverens Fortegnelse paa de Provster 20. som have været ved de 5 Kirker i Utrecht, fra det 8de indtil det 1600de Aar; for Gisbert Lappii von Wawern Undersøgning om det Amsterlandiske Sebet, uddragen af et Haandskrift, som gemmes i det Lowenske Bibliothec; og endeligen for et saa kaldet Necrologium fra Frue-Kirke i Breda, taget af et gammelt Haandskrift, som er skrevet paa Pergament.

Det

Det andet Affnit indeholder adskillige Documenter og Urkunder, som ere det Geer-
vlietiske Dom-Capitel ved vor Frue-Kir-
ke, og Dom-Capitlet i Tholen vedkom-
mende; Joh. von Hollanders Efterret-
ninger om de Gentiske Indbyggerses Op-
stand imod Carl den Vte; hvilke nu samt-
lig første Gang ere trykte; og endeligen
et hosføiet Register over alle 3 Deele.

Frankfurt ved Mæinstrømmen.

Her har forladt Pressen D. Heinrich
Christian Senckenbergs Sammlung von
ungedruckten und raren Schriften zu Er-
läuterung des Staats- des gemeinen
bürgerlichen und Kirchen-Rechts, wie
auch der Geschichte von Deutschland, in
8vo, 19 Ark. Det første Stykke i denne
Samling er en Dage-Bog, forfattet i det
latinske Sprog af Ludwig, Græven af
Wittgenstein, hvorudi findes optegnet
alt, hvad der har tildraget sig ved Rigs-
Hof-Retten, siden Aar 1570. Udgiveren
holder for, at Kæiser Rudolphi den II dens
Bal-Protocoll, som Vice-Canzler We-
ber har ladet trykke i Siessen, forskriver
sig fra samme Forfatter. Det 2det Styl-
le

Le er Kæiserens Forestillinger, giorte paa Rigsdagen 1582, og en Beskrivelse over Rigsdagen, som blev holden 1613; Men samme er meget partiist skreven, anseet den er forfattet af en Chur-Pfalzisk Raad. Udi det følgende Stykke skal en catholisk Fortælling have Sted, samt en Ministerii Raadslagning, indgiven til Hans Kæiserl. Mayestæt.

Hamborg.

Her er nyligen udgaaet et Skrift, med Titel: Des Evangelischen Ministerii der Stadt Hildesheim vorläufiger, jedoch wahrhafter und ausführlicher Bericht von der Unruhe, welche seit einigen Jahren in dem Ministerio und den Evangelischen Gemeinden dieser Stadt entstanden und noch fortdauret, worinnen deren Ursprung gezeiget, und mit erforderlichen Beylagen bewiesen wird. Entgegen gesetzt denen falschen Berichten, welche Herr Doctor Just Martin Bläsener, Pastor zu St. Andrea in Hildesheim, in einigen kleinen Schriften durch den Druck bekannt gemacht hat, 1746. in Quart, 13 Ark.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

30.

Den 29 Julii. 1746.

Kiøbenhavn og Leipzig.

Her er, under Boghandler Sr. Otto Christoph Wenzels Forlag, udgaet: Herrn Ludwig Holbergs, der Historie öf offentlichen Lehrers, des Consistorii Bensigers, und der Academie Qvæstors, versgliche Geschichte verschiedener Heldinnen und anderer berühmten Damen, nach dem Benspiel des Plutarchs. Aus dem Dänischen ins Deutsche übersetzt. 8vo, 2 Deele, hvoraf den første er 414 og den anden 424 Sider stærk. Denne er Titelen paa en vel truffen Tydsk Oversættelse af

G g

vog

vores lærde og vidt berømte Hr. Assessor Holbergs Heltinders og Navn-kundige Damers sammen lignede Historier, som man altforhen i Aar, i No. 9 og 10 af disse Tidender, har givet sig den Ære, at meddeele Læseren et Udtog af. Bøkkets Indretning og Indhold er alt, deels af Originalen selv, og deels af ovenmeldte Kundgiørelse, noksom bekjendt; hvorfor man her lader det eene med det andet blive u-rørt. Alleneste, for at fyldestgjøre Skriftets Ypperlighed og Fortieneste, vil man anføre, det alle vel skiønnende Critici eller Kunst-Dommere komme i det Om-dømme overeens, at "Hr. Holberg i mange Stykker gaar Plutarchum over, er "ham som oftest lig, men kommer ham "længsielden temmelig nær". Hvilket udt Novis Actis Eruditorum Lips. for Aar 1743, October-Maaned pag. 622, saaledes udføres: "Ea; quæ perlegimus, nobis visa sunt, hinc inde Plutarchum "superare, sæpius æquare, rarius pro-ximè ad eum accedere." Oversetteren er den lærde Hr. Cancellie-Assessor og Professor ved det Kongel. Altonaiske Gymnasium, Hr. Georg August Detharding, fra

fra hvis Haand man og nylig har faaet
 oftbemeldte Hr. Assessor Holbergs Levens-
 nets-Beskrivelse, oversat af det latinske i
 det Tydske Sprog, og med Anmerkninger
 forøget. Bemeldte Hr. Cancellie-Asses-
 sor og Professor har nu, som hans egen
 Fortale beretter, der staaer for paa denne
 nærværende Oversættelse, meerberørte
 Hr. Holbergs Jødiske Historie under
 Hænder, at omklæde i Tydsk Dragt. Det
 er siensynligt, at den nærværende Over-
 sættelse fortjener Sted paa de vel truffenes
 Liste, og enhver, som skønner paa det, seer
 lettelig, hvor høilig Hr. Cancellie-Asses-
 sor med denne og deslige Oversættelser
 gjør sig den lærde Verden forbunden.

Den 27de hujus besteg den lærde Dr.
 og Profess. Juris & Eloqv. Hr. Joh. Pet. An-
 kersen, Cathedram paa det øverste Audi-
 torio, hvor da sex lærde Candidater, for
 den hæderlige Magister-Grad at erholde,
 forsvarede under hans Præsidio, en lærd
 Disputatz, som har følgende Titel: Ve-
 ram veterum Chaucidem, Præsidi Johan.
 Pet. Anchersen Dr., Defendunt Clarissimi
 Supremæ Laureæ Philosophicæ Candidati

in Auditorio Superiori Hor. ad Merid.
solit. Ad d. 27 Julii 1696.

Hamborg.

Her sælges: Beiträge zur Erläuterung
der Civil-Kirchen und gelehrten Historie
der Herzogthümer Schlesw. und Holstein
2tes St. Heri findes 1) Ducum Holsatiae,
Henrici, Adolphi & Gerhardi, Confir-
matio iuris patronatus Vicariæ S. Ma-
gni, in ecclesia Sanctimonialium Itze-
höensium, a. 1421. 2) Nicolai Episcopi
Slesvicensis testimonium resignationis ec-
clesiæ Haddebuensis, factæ per Nicol.
Sæst. an. 1465. 3) Claus Reventlow
und seiner Ehefrau Mettæ Schenkungs-
brief auf 2000. Mark, dem Kloster zu
Isehoe ertheilet, im Jahr 1476. 4) Kön.
Friederichs Bescheid wegen neun Demath
Landes, zur Capelle des H. Creutzes auf
Belworm gegeben, im Jahr 1528. 5)
Herzog Johannes verkauft und verfestet
die grosse Kirche auf Belworm für 1000.
Mark, im Jahr 1547. 6) Herzog Jo-
hannis Vergünstigung, daß die kleine
Capelle Belworm zum Gottesdienst ein-
gerichtet, und von der grossen Kirche do-
tirt werden möge, im Jahr 1556. 7)

Hina

Hinrich Ranzowen, weil. Königl. Stadthalters Fundation der Capelle ohnweit Segeberg, im Jahr 1588. 8) Solenne Abbitte, die von 36 Adelichen Personen, wegen des von Friederich Brocktorf an Gerhard Ranzow begangenen Mords zu Kiel geschehen, ums Jahr 1588. 9) Herzog Johann Adolfs Endurtheil, wo durch der Gebrauch des zwölf Manns Eides völlig aufgehoben wird, im Jahr 1606. 10) Dan. Chytræi, Prof. Theol. Rostoch. Schreiben an Herzog Hans den Aeltern zu Hadersleben, worinn Petr. Creisbadius bestens empfohlen wird, im Jahr 1576. 11) Simonis Pauli Prof. Rostoch. Schreiben an denselben im Jahr 1576. 12) Odenseischer Vergleich zwischen König Friederich dem Andern und dessen Brüdern, Herzog Johann und Adolf, im Jahr 1579. aufgerichtet. 13) Sammlung unterschiedlicher Nachrichten und Urkunden, die Reformation des Klosters Bordesholm, und die darüber entstandene Streitigkeiten, betreffend, von den Jahren 1567. bis 1577.

Saa findes her ogsaa tilkiøbs en Oversettelse af det Francke Sprog i Tydsk af et

Skrift med Titel: Sammlung wichtiger Staats = Briefe, welche zwischen Ihrer Majestät dem Könige von Preussen, dem Königl. Großbrittannischen bevollmächtigten Minister zu Dresden, Herrn von Billiers, und dem Königl. Preussischen Cabinets - Minister, Grafen von Bodewils, vom 28 Nov. bis den 18 Dec. 1745 gewechselt worden; Nebst einigen Nachrichten, so insgesammt dasjenige in sich fassen, was von beyden Seiten vor dem Dresdener Friedens = Schluß vorgegangen, und überhaupt zur Erläuterung desselben dienet. 1746, 2 $\frac{1}{2}$ Ark in 4to.

Amsterdam.

Her er kommet fra Preussen, og trykt i 2 Bind i 12mo.: Lettres du Cardinal Mazarin, ou l'on voit le secret de la negociation de la paix des pyrenées, & la relation des conferences, qu'il a eus a ce sujet avec D. Louis de Haro. Nouvelle edition, augmentée de plus de cinquante lettres, corrigée de plusieurs fautes, enrichie de quelques notes historiques, & mise dans un meilleur ordre. Disse Breve ere heel vigtige og en Statsmand og Minister, i Besønderlighed udi de sydlige Deele af Europa

ropa, heel nyttige. De ere vel hemmelige Skriveller fra en første Minister til sine Med-Betienter ved Hove; Hvorfor ikke alle Ting blive tydelig udsagde; Allerbest man veed, at Cardinal Mazarin har haft en u-gemeen Styrke, snart i at sige intet med mange Ord, snart i at sinigre uden at love noget virkeligen; snart i at give dem, han handlede med, sine Tanker saa u-formerkt at forstaae, som om de vare komne fra dem selv; snart i at give saaledes Forhaabninger med halve Ord, at han altid kunde rygge og tage sine Ord tilbage, uden at kunne ansees for at have be draget for groft. Men endog midt ud fra disse Mørkheder henter en vittig og god Skønnere Lys og Fordeel. Thi Historien veed han jo, og lærer heraf den Maade at drive Underhandlinger paa, som denne, en med de største Statsmænd i sin Tid, med saa god Lykke har brugt. Det er ikke vel mueligt, her at give et klart Begreb af den meget forvirrede Freds- Behandling, som skeede ved de Pyrenæiske Bierge, hvor Mazarin har udrustet sig med en u-sigelig Taalmodighed og ingen Møle sparet, snart der hand havde

med Prindsen af Conde at gjøre, der elskede intet mindre end Fred; snart der den heel utidigen forlæbte Kong Ludv. den 14de havde fattet en Godhed for Cardinalens egen Fæster M. Mancini, der kunde intet kaldes mindre, end politisk, og det just paa en Tid, der Freden med Spanien skulde besegles med et Giftermaal med den spanske Infantinde. Man sporer ellers i Brevene selv Cardinalens Snuehed og Statsklogskab, den han altid vidste at forberge med en forstilt U-taalmodighed; Hans patriotiske Breve til den unge og forlæbte Konge, og hans øvrige Kunst-Brev, som han i Mængde og med Lykke har vidst at bruge, til en fordeelagtig Fred at slutte. Af disse Breve ere 36 i Aaret 1691, 77 andre Aar 1693 og atter 50 i dette ny Udgave, bleve første gang ved Trykken bekendtgjorte.

Petersborg.

Her udi dette Kæiserl. Academies Boglade er kommet for Lyset: Krönungs-Geschichte oder umständliche Beschreibung des solennen Einzugs und der hohen Krönung und Salbung Ihro Kaysersl. Majest. der Allerdurchlauchtigsten, Großmächtigsten Fürstin und grossen Frauen Elisabeth

Petrowna, Kayserin und Selbstherrscherin aller Reussen 2c. 2c. wie jener den 28 Febr. und diese den 25 April 1742 in der Kayserl. Residentz-Stadt Moscau vollzogen worden. Nach dem Ruffischen Original eingerichtet und mit den dazu gehörigen Kupfern versehen. St. Petersburg, gedruckt bey der Kayserl. Academie der Wissenschaften 1745, i stor Folio. Det hele Bærk indeholder, foruden Titel-Bladet 76 Sider og 49 Kober-Stykker, hvoriblant 2de opvise Indtoget i Muscov, og 3 andre paa Roial-Ark Udtoget fra Kreml til Annenhofs Winter-Ballads, foruden endeel flere Kober-Stykker af en u-gemeen Størelse.

London.

Ridderen Hans Sloane, som er en vel forfaren Medicus, men har nu ladet Praxis fare, har først, til Publici Nytte, ladet bekendt gjøre et sær kraftigt og probat Middel imod Inflammation, Blødhed og alle andre Slags Dien-Sygdomme. Skriften, hvori denne uskatterlige Hjemmelighed bliver opdaget, er trykt i 8vo, og indeholder vidtløftiger det, som følgende tydske Recept er et Udtog af: Nehmt

eine Unze, von zubereitetem Tutie; zwey
 Scrupel vom Blutstein; zwölf Grane
 von der besten Aloe, und viere vom Ber-
 len-Pulver. Thut alles dieses in einen
 Mörtel von Marmor, oder Borphyr,
 und zerstoßet es, so klein ihr könnt, mit
 einem Stößel von eben diesem Steine;
 mischet alsdenn etwas von Otterfette dar-
 unter, und macht eine Linderung-Salbe
 daraus; dieser bedienet euch des Tages
 ein, oder zweymal, und zwar af solche
 Art, daß das Auge mit einem in diese
 Salbe getunckten saubern Pinsel etliche
 mal bestrichen wird. De som ville bruge
 den Recept, erfare nok selv med Tiden, om
 den kan ansees som et useilbar Midde-
 l; Intidertid kan man let slutte, at, naar
 derhos bruges medhielvende Midler, saasom
 Aareladen, Spanske-Fluer, Kops-
 Setten, og deslige blod-rensende Ting,
 hvilke Hr. Sloane ikke vil, at skulle ude-
 lukkes fra ovenanföerte Recept; kunne de
 samme herester, saavel som hidindtil,
 meget befordre en god Virkning.

Her er udgivet ved Trykken den første
 Grimurer-Martyrers Lidelses-Historie,
 hvorpaa staar den Titel: The sufferings
 of John Coustos. I 8vo. Hr. Colman

har besørget denne Udgave. Foruden be-
 meldte Frimurers Coustos Martyr-His-
 storie, indeholde disse Blade en Inqvisi-
 tions-Historie og Beskrivelse, som er tagen
 af Hr. Limborchs Inqvissions-Historie,
 af Inqvissionen i Goa, af Hr. Bayles
 Skrifter, og Hr. de Trevoux Ord-Bog.
 Denne Martyrer havde alt i 2 Aar været
 boesiddende i Lissabon, da man anklagede
 ham for det hell. Officio, som en ibrig Fri-
 murer. Denne ugudelige Ræt brugede
 List og Forræderie, til at faae ham i deres
 Garn. Endelig naaede den sin Absigt, og
 lod ham kaste i Fængsel, den 5te Martii
 1743. Man søgte da ved Martyr-
 Midler, at udpine af ham Frimurer-Ordes-
 nens Hemmeligheder, eller i det mindste
 at han skulde forandre sin Religion, og at
 gøre en tvungen Catholik af ham. Men
 uagtet man holdt ham fangen i 16 Maa-
 neder, og pinede ham paa mange Maa-
 der, var dog alt saadant tilforgiæves;
 Hvorfor han omsider ved en Atto da fe,
 eller Troes-Process blev tillige udført, og
 dømt til Slaveri i de offentlige Fængsler
 i 4 Aar. Men der Hans Kongel. Stor-
 brittaniske Majest: lod ham fordre tilba-
 ge

ge, blev han sat paa fri Foed igien, i October=Maaned, 1744.

Halle.

Udi Rengers Boglade findes tilkiøbs:
 Christian August Saligs vollständige Hi-
 storie des Tridentischen Conciliums, dritte
 ter und letzter Theil, von der Ankunft der
 beyden neuen Præsidenten, Maroni und
 Ravageri, bis zur fünf und zwanzigsten
 und letzten Session, wie auch dem Bes-
 schluss des Concilii, nebst beygefügttem
 fünffachen Anhang: 1) Der Ergän-
 zung und Fortsetzung der Saligschen Be-
 lehrten-Geschichte der Tridentischen Kir-
 chen-Versammlung; 2) Andreae Dudithii
 Orationes V, in Concilio Tridentino
 habitæ, cum appendice duarum, a Ge-
 Draschkowith ibidem dictarum, atque
 Diss. de vita & scriptis Dudithii, opera
 Godofr. Schwartz; 3) Acta Concilii Tri-
 dentini, olim a Massarello, Courtenbro-
 sche, & Torrello, conscripta; 4) Petr.
 Paul. Vergerii Actiones tres de Concilio
 Tridentino; 5) Einem vollständigen Re-
 al-Register über die gesammte Saligsche
 Historie, ausgefertigt von Fried. Eberh.
 Rambach, mit einer Vorrede Siegm.
 Jac. Baumgartens. Det er den berømte

te Hr. Baumgarten, som har baaret Om-
sorg for adskillige nyttige Stykker at faae
lagde til Anhanget til den afdøde Hr. Sa-
ligs Bøker; og Bøket er med denne 3die
Deel og Anhanget ganske fuldendet. Saa
meget maa man allene paa dette Sted
erindre om Hr. Saligs Bøker, at her og
der i hans Udarbejdning, saavel som i al-
le andre Bøger af dette Slags, findes no-
get, hvoraf man kan spore, at Auctor har
været et Menneffe, det er at sige, under-
kastet Skrøbelighed og Bildfarelse. Ud-
giveren har meldet derom i Fortalen, og
anfører Prover, som noksom bevise, at
ofte somme Ting ere urigtig satte, og som-
me udeladte, som dog burde staaet, naar
man er vant til at regne alting nøie. Vel
gav Hr. Baumgarten os Forhaabning i
Fortalen til den anden Deel, at han, saa
vidt mueligt, vilde rødde de Urigtigheder,
som have været nogle Anstøds-Stene for
mange, af Zeien; og stræbe at gjøre de
Saligste Efterretninger endnu brugelige-
re; Men det han satte Forsøg derpaa, be-
sandt han, at det lod sig ikke vel gjøre,
eller at det i det mindste ikke kunde skee saa
fortelig og inden saa snevre Grændser, som
han havde sat sig for; Saa fremt han

Fulde kunne fornøie de grandt seende Læsere og betiene dem med de Fordeele, som de kunde været sig forventende. Et at tale om andre Banskelligheder, som derved mødte. Han har derfor ladet Fyldestgjørelsen af sit Løfte heroe; allerhelst siden han mener, at man kan vente sig saavel mange rare Opdagninger i Kirke-Historien, som merkelige Forbedringer og anselige Tillæg til den Saligste Historie, af den Igiendrivelse og Forbedring, til det Arnoldste Arbeid henhørende, som forfærdiges til Gotha; og det saa meget desto heller, som de meget fordelagtige Omstændigheder ved dette Skrift give Anledning til saadant at haabe. Imidlertid er man Hr. Dr. Baumgarten Tak Skyldig, fordi han saa nøie har fuldstændiggjort den lærde Historie om den Tridentinske Kirke-Forsamling, hvilken Døden, som kom imellen, hindrede Hr. Salig fra at fuldføre; Saa og fordi han har gaaet den lærde Berden tilhaande med saadan en god Forraad af nyttige og vel udsøgte Skrifter og Tillæg til Hr. Saligs Arbeid, som tillige gjøre denne 3die Deel i Størelse lig de foregaaende; Saa at de have kundet leveres i et fuldkomment og ligge saa stort Bind.

Leipzig.

Den 2den Deel af Novis Actis Eruditorum, for Martii Maaned i indeværende Aar, indeholder følgende Artikler: 1) T. Livii Patavini Historiæ, & Supplemata, a Jo. Freinshemio concinnata. Recensuit J. B. L. Crevier, emeritus Rhetoricæ Professor in Collegio Dormano-Bellovaco Universitatis Parisiensis. Tomus V & VI. Parisiis, 1741 & 1742, 4. 5 Alph. 20 Art; 2) Histoire de L'Eglise Gallicane, par Jacques de Longueval, de la Societé de Jesus. Tome VII & VIII. A Paris. 1734, stor 4, 7 Alph. 5 Art; 3) Histoire de l'Academie Royale des Inscriptions & belles Lettres. Tome IX. A Paris, 1736, stor 4, 4 Alph.; 4) Pomponii Melæ de Situ orbis, Libri III, ad veterum exemplarium fidem castigati. Lugduni Bat. 1743, 12, 10 Art; 5) Abrah. Kaau, Med. Doct. Perspiratio dicta Hippocrati per universum corpus, anatomice illustrata. Lugduni Bat. 1738, 8, 1 Alph. 7½ Art; 6) Pétri Pauli Mollinelli, Philosophi & Medici Bononiensis, ad publicam chirurgicarum operationum in cadaveribus ostensionem Oratio. Bononiæ, 1742, stor 4, 5 Art; 7) Johann

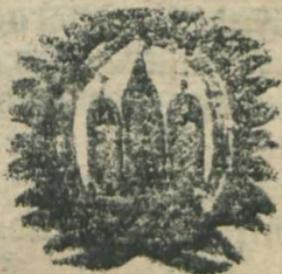
Gottlob Krügers Naturlehre zwoyter Theil. Halle, 1743, 8, 1 Alph. 13 $\frac{1}{2}$ Ark; 8) Jo. Nic. Funccii de imminente latinæ Linguæ senectute Tractatus. Marburgi, 1736, 4, 4 Alph. 5 $\frac{1}{2}$ Ark; 9) Jo. Ant. Vulpii Carminum Libri quinque. Editio altera, nonnullis ejusdem animadversionibus illustrata. Patavii, 1742, stor 8, 19 Ark; 10) das Wesentliche in der Religion Vernunft- und Schriftmäßig untersucht. Frf. og Leypsig, 1744, 8, 13 Ark; 11) M. Ant. Tribellati, S. Th. D. & Prof. Diss. de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento & Sacrificio. Patavii, 1742, 8, 16 Ark; 12) Von Thomas von Höckdorf gründliche Betrachtungen über die in des Herrn von Busendorf Buche von der Verhältniß der Christlichen Religion gegen den Staat enthaltenen, und damit verknüpften, göttlichen Wahrheiten. Leypsig, 1744, 8, 1 Alph.; 13) M. Ant. Cazzaiti Geografia in Dialogo. In Venezia, 1738, 8, 21 Ark; 14) Conr. Ikenii, S. Th. D. Oratio de illustri Bremensium schola, mag-norum ingeniorum, sum-morumque in omni scientia virorum, alma atque fecunda matre. Bremæ, 1742, 4, 17 Ark; 15) Nova Literaria.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

31.

Den 5 Augusti, 1746.

Altona.

Man finder her et Skrift tilkiøbs, hvort
hverken staaer Forfatterens, eller Ste-
dets Navn, hvor det er trykt, og som har
denne Titel: Geschichte des Engl. Cron-
Prätendenten, u. der ihigen grossen Rebel-
lion in Schott- und Engelland, unpar-
theyisch beschrieben und mit nöthigen An-
merckungen erläutert. 1746. 38vo. i
Alphabet, og 7 Ark. Dette Skrift er
værd at læses, er skrevet med god Skøn-
somhed, er samlet af de beste Documen-
ter og Bevisligheder, og i en smuk Stil
Hb ud

udført. Det har 7 Afdelinger: Den 1ste
 handler om den Engelske Kron-Prætendents
 Herkomst og Oprindelse. Den
 2den om den unge Prætendents eller saa
 kaldede Brinds Stuarts, Forældre. Den
 3die om hans Fødsel, Opdragelse og første
 Krigs-Forretninger. Den 4de om hans
 frugtesløse Foretagende imod de Stor-
 brittaniske Riger. Den 5te om den unge
 Kron-Prætendents ny Krigs-Tog og
 Landgang, samt den Rebellion, som dero-
 ver reisde sig i Skotland. Den 6te er en
 historisk Efterretning om Hoch- og Skot-
 lãnderne, om deres Infald i Engellands
 og hvad derved tildrog sig. Den 7de hand-
 ler om den unge Engelske Kron-Prætendents
 Person og de Europæiske Magters
 Forhold ved saadant Foretagende. Til
 sidst følge i et Anhang de nyeste Omstã-
 digheder, til denne Historie henhørende.
 I sær er her mærkværdig den unge Prætendents
 Caractere, som meddeeles paa den
 35de og følgende Sider: Han heder
 Carl Edward, og gaaer i sit 26 Aar. Hans
 Tilbængere gjøre meget Ord af hans store
 Høflighed og Helte-Mood. Saa ofte han
 taler med en Officer, tager han sin Hat
 af

af og er meget omgængelig med enhver. Han spiser ofte med Soldater paa frk Mark; Om Natten sover han i et Telt / ja vel og undertiden under aaben Himmel, paa den bare Jord. En Kampe=Steen er gemeenligen hans Hoved=Bude, og han pleier som oftest ikkuns at svøbe sig ind i en Kappe, og marscherer derpaa den hele Dag til Foeds. Udi de farligste Foretagender har han Hierte til at stille sig for i Spidsen, saasom han og skal have været den første, der satte Foden i Vandet, der Rebellerne maatte vaade over Floden Forth. Han skal være over 6 Føder høj, og meget rask til Foeds, han skal overalt see vel ud, være veltalende, venlig og livsallig; han gaaer altid med et rank og frisk oprettet Legem; Saa taler han og fuldkommen det Engelske og Skottiske Sprog. Han gaaer i Silke- og meestendeels hvide Klæder; som ere syede efter den Hochlandske Mode; Han har røde Fløiels Buxer paa, og bær en Hat, eller rettere en Hue, af blaat Fløiel, med Guld=Saloner omkring, og en grøn Sløise paa. Ja han bærer et kostbart Klenodie af Juveler og St. Andreas=Ordenen paa Brystet. Soms

me Tider skal han bettene sig af en Turs
 ban, og flere deslige Ting, der skulle ret
 gjøre ham til en anden Kong Carl den XII,
 Konge i Sverrig. En Hollander har seet
 den unge Prætendent i Edenborg og kan
 ikke noksom beskrive, hvor deilig han saae
 ud. Han saae, at denne Herre paa den
 venstre Side af Brystet bar en nymodig
 Ordens-Stjerne, nemlig en Solv-Plas-
 de, og paa samme en Kongel.Krone, men
 lidet neder under et Dødinge-Hoved, med
 den Overskrift: Seer eller Døden. Det
 skulde være forunderligt, om denne Her-
 re skulde være født en Helt af Moders Liv,
 da dog Lover kun fødes af Lover, eller
 om han i saa kort en Tid skulde have slaget
 sig selv til en livagtig Ridder. Saa læn-
 ge sig en Conqverant er lykkelig, gjøre
 hans Tilhængere ham gemeenlig en
 Afgud, med de ere just ogsaa de samme,
 som nedstyrte hans store Navn i en dyb
 Foragt, saa snart der kommer en Kurv paa
 Traaden og Bladet vender sig. I London
 er kommet et Raaber-Stykke for Lyset,
 hvorpaa iblant andet forestilles Præten-
 dentens Billed og Vaaben. Vaabenet
 er en Mølle af Raart-Blade, udi Him-
 mel-blaa Felt, som tvende Nat-Ugler

forestilles at holde. I Omkredsen af Indfatningen læses følgende Ord: Carolus Jacobi, Molitoris cujusdam Filii, Filius; Francorum Ludibrium, Anglic. Jocus. Natus 31 Decembr. MDCCXX. Det er: Carl Jacobs, en Møllers Søns Søn; Frankeriges Skervindsel, og Engellands Moerskab. Født den 31 Decembr. 1720. Raaber-Stykket, som staaer for paa dette Skrift er næsten af samme Art; Det forestiller Prætendentens Bryst-Billed, hvorover staae at læse disse Ord: Carolus Eduardus, Primogenitus Prætendentis Magnæ Britannia, Natus Romæ, d. 31 Decembr. 1720. Ovenover ham præsenterer sig en Genius, som igiennem et Rør udpuster Band-Bobler i Luften, i hvilke speile sig Kroner. Tiden affæxer med sin Lee Lovet fra et Anker, som ligger foran, og Haabet viser ham med sure Miner, at der er intet ved hans Sag at gjøre, ingen Lykke meer at hente; Ja for ved dette sees en Glode, adspredt af en Storm, at kasses hid og did af en urolig Sør.

Frankfurt og Lepsig.

Le Franc-Maçon dans la Republique
ou Reflexions Apologiques sur les perse-

cutions des francs Maçons, par un Membre de l'ordre, avec une lettre à Madame de *** ou l'on invite plusieurs Auteurs celebres d'entrer dans le dit Ordre, &c. 1746. Dette Beskyttelses = Skrift for Frimurerne berører i Begyndelsen nogle Forfølgelser, som de have udstaaet i Holland, Frankrige, Zien og Rom; Dog haver det nu i disse Egne klaret op med mildt Veir, i det man taalder, at Ordenen opholder sig u-paataalt inden deres Landesmerker. Men Schweiz og i sær Canton Bern gjør den graa Haar i Hovedet; thi den sidste har udgivet en haard Forordning imod Frimurerne, og aldeles forvist denne Orden deres Sebet; paalagt de Underdanere, som have givet sig i samme, at sværge sig derfra, under alle deres Embeders og Betieningers Forlits, dømt alle og enhver, som lader sig indlemme i denne Orden, i 100 Rdlrs. Straf, og endda forbeholdet sig haardere Straffer, efter forefindende Beskaffenhed, at paalegge. Denne Forordning har været Anledning til dette Skrift. Forfatteren har indrykket den Ord til andet, og gjort Forsvørs Anmerkninger derover. Men Forsvørs

Svare: Sætningene indeholde ikke meget
 mere, end man ofte tilforn kan have læst, ere
 derfor vel ikke heller i Stand til at overtøde
 Regeringen i Bern: En Lem af denne
 Dyrighed kunde med Føie svare: De
 prægtige Ord og Selv-Roes ere farlige
 og lidet tilforladelige Bevis i Ens egen
 Sag; der skulde findes meget saa onde
 Mennesker i Verden, dersom man kunde
 naae sin Frikiendelse ad denne Vej. Der-
 som Forsvar kom derpaa an, kunde Svar-
 det ruste i Balgen i Canton Bern, og in-
 gen Straf nogensinde behøves, efterdi
 enhver vilde beraabe sig paa sin indvortes
 gode Samvittighed, paa Slegt og Kyn-
 dige, paa en skikkelig Dødsfæle. Og hvad
 det sidste angaaer, da kiender man Frimur-
 rere, som neppe skulle kunne holde deres
 egen Bandel for at være af det dydigste
 Slags, medmindre de ville overtale sig
 til at troe, det der kan boe en reen Siæl i
 et skident og besmittet Legem. Naar man
 siger: Frimureriet gjør lydige Underda-
 nere, og under deres Forordninger har
 Religionen og Staten deres største Sik-
 kerhed; Saa er vel mueligt, at saadant
 kunde være sandt; Allene, har ikke et

Selskab sig selv at takke for sin Forbans-
 delse, som roser sig af saadant, og bliver
 dog ude med sit Bevits, i det at det ikke
 vil gøre saadanne sine skønne Forordnin-
 ger bekiendte? thi kaldes ikke det at spotte
 en Dyrighed; at gøre meget Ord af sin
 Lydighed, og, naar det kommer til at
 skulle øve og vise den i Stærningen, at unde
 flaae sig derfor, under Forebending, at
 man ikke kan eller maa aabenbare sig?
 Forordningen befaler, iblant andet, at
 de, som virkelig ere Frimurer, skulle
 sværge sig løs fra de Forbindelser, som de
 med dette Selskab have indgaaet. Fors-
 fatteren meener, at Regieringen i Bern
 har ingen Ret til at tvinge deres Under-
 saater til saadan Handling. Hans Ho-
 ved-Bevits er dette: Den ny Ordens-
 Broder indgaaer med Loge-Mesteren en
 Forbindelse; Derved faaer Logen og Or-
 denen en vel grundet Ret over Broderen,
 som nu er forbunden, til at opfylde i nøie
 alle Selskabets Love, og intet at foretage
 derimod. Denne er en Ret, som ingen
 Første eller Lands-Dyrighed kan gøre til
 intet eller betage Ordenen, allerhelst saa
 længe Frimureriets Døelse ei endnu er
 ble-

bleven forbudet i Landet, saasom og dette
 Sald existerer i Bern. De, som nu bli-
 ve Frimureriets Underdanere, have jo
 intet forbrudt imod Landets Love, og kun-
 ne de altsaa for den Sags Skyld hverken
 blive dømt eller straffede. Men at paa-
 legge dem at skulle forsværge deres Forbin-
 delse, vilde blive den allerhaardeste
 Straf, eftersom Døden selv skulde være
 saadan en Medlem langt taaleligere, end
 Eeden. Dette sidste er dog vel ikke saa gan-
 ske sandt; thi man kan forsikre Forfatter-
 ren, det saadan Eed er gjort, og at Bern-
 niske Frimurer have forladet deres Sel-
 skab, uden ringeste Modstand. I hense-
 ende til Beviset i sig selv, da er det let kuld-
 kastet, naar man alleneste spørger For-
 fatteren: Paa hvilket Sted Natur- og
 Folke-Retten, eller hvad somhelst for en
 anden Lov, berettiger en anden til at ind-
 rette Forbindelser i en fremmed Stat, at
 stifte Selskaber iblant Undersaatterne, og
 at tage sig en Ret til over dem? Kunne da
 Undersaatterne træde ind i et Selskab, ef-
 ter egne Vilkaar, saa længe det ei af Øv-
 righeden er billiget? Kan en Øvrighed ik-
 ke til intet gøre en indbildt og selv tilta-

gen, men u-tilbørlig, Ret? Eller kan den ikke betage en anden det, som ham aldrig har tilkommet og han aldrig i Evighed kan erlange? Men efter som det heder: Naar er Selskabet blevet forbudt? Kan man da vel forbyde udtrykkelig det, som man ikke veed? Eller et Onde, hvis Indsigning man ikke befrygter? Naar en Øvrighed udtrykkelig forbyder, at en Kiøbmand ikke længer maae blive i Selskab med en anden; Omendstønt han eedeligen er taget deri, naar de sige ham løs fra Eeden, og efter af ham en edelig Forsikring for saadan Afstrædelse, just fordi den befinder Selskabet ei at være Staten gavnlig! Mon da dette kan kaldes ret, eller u-ret? Lærer ikke Erfarenhed, at en Konge tilbagekalder de under andre Førster tjenende, og med retmæssige Eeder fordum forpligtede Underdaner? at han befaler dem, at nedlegge deres Embeder, og at affige deres Eeder? Hvem har da givet Loge-Mesteren Ret, til at tage Fed af nogen Canton Berns Undersaat, uden Øvrighedens Bevilling? Ere ikke begge straffældige, saa vel den, der tager imod Fed, som den, der gjør den? Uden at Øvrigheden er ble-

ben underrettet om det Selskabs indvortes
 Bessaffenhed, som opbygger Loger paa
 deres Grændser. Hvad Birkning kan da
 dette Skrift vel have hos Dyrigheden i
 Canton Bern? Det er troligt, at den bli-
 ver stadig ved sin engang fattede Resoluti-
 on, allerhelst da alt, hvad her i dette Skrift
 er sagt, var dem tilforn bekiendt; Ja at
 det derved vil forblive, giver og det For-
 hold og Levnet, som nogle af Brødrene ere
 bekiendte af, Anledning til at slutte.

Leipzig.

Her findes tilliøbs: M. Gottfried
 Schütze, Evangelischen Predigers zu Al-
 tona, Drey kleine Schuttschriften für die
 Alten Deutschen.

Hertius, notit. vet. German.

Non sane majores nostri tales fuerunt;
 quorum pudere debeamus, imo mo-
 res eorum & instituta in quam multis
 melius se habuere, quam illorum po-
 pulorum, qui de cultura maxime
 gloriabantur, & ipsos aliosque popu-
 los barbarorum vocabulo insig-
 niebant.

5 Ark 18. Af de 3 Stkr., som udi denne li-
 den Samling indeholdes, er det Første
 nu

nu første gang kommen for Lyset, og indeholder et Bevis, at de gamle Tydske ingen Canibaler have været, som Cluver og Arnkiel mener. Hr. Schütze viser, at disse have begaaet historiske Synder, i at grunde deres Foregivende paa falske og Skin-Grunde; Han beviser tillige af sin store Læsning og med et grundigt Omdømme, at denne Beskyldning grunder sig paa u-rigtige Begreber om de gamle Tydskes Gudstieneste. Han beviser, at ilde fordreiede Vidnesbyrd, og det, at man u-betænk som har blandet de Tydske med andre Nationer, er det, som giver denne Beskyldning et Skin af Rigtighed. Men at den er ganske og aldeles u-rigtig, beviser han deels af de gamle Tydskes Semytts Beskaffenhed, deels af deres Maadelighed i Leve-Maade; Deels af de gamle Romerske Historie-Skrivere, som forbi-gaae denne Beskyldning med Tausched; af hvilket alt han uddrager ganske rigtige Følger. Det andet Stykke er en Afhandling von dem Hass der alten Deutschen gegen die Advocaten, og det 3die von den weisen Schulanstalten der alten Deutschen.

London.

Harding har trykt: Recueil de quelques Lettres & autres pieces interessantes, pour servir à l'histoire de la Paix de Dresde. 4 Ark i 4to. I denne Brev-Berling findes Sager, som skaffe deres Forfattere ikke liden Ære. Man seer deraf Ministernes oprigtige Iver, saavel for deres Durchl. Herrers, som for det almindelige Beste. Man finder deres trolig anvendte Møte paa Freds-Berket at bringe i Stand, i det Tydske Rige; og i sær kan man ei uden Forundring læse de ugemene og ædelmodige Tanker af en stor Monarch og en Helt, hvilken af sine Baabens lykkelige Fremgang ikke som andre er bleven stolt og overmodig; Men stedse ladet sig det Sigte som var hans Undersaatters, ja end og hans egen Bederparts, Lyksalighed, ligge paa Hjertet, hvilket han i alle sine Handlinger havde sat sig for Øine. Disse Breve ere 12 i Tallet, og ere Overkrifterne paa de samme komne os saaledes, som følger, til Hænde. 1) Schreiben des Grafen von Bodewils, Cabinets-Minister Sr. Majestät von Preussen, an den Herrn Billiers, gevollmächtigten Mi-
nis

nister Sr. Majestät von Großbritannien
 am Dresdenschen Hofe. Berlin, den 28
 Nov. 1745. 2) Antwort des Herrn Billiers.
 Dresden, den 30 Nov. 1745. 3)
 Schreiben des Herrn Billiers an des Königs
 von Preussen Majestät. Dresden,
 den 30 Nov. 4) Antwort des Königs aus
 dem Quartier von Görlitz, den 1 Dec. 5)
 Zwenttes Schreiben des Herrn Billiers an
 den König. Dresden, den 4 Dec. 6) De-
 claration des Dresdenschen Ministerii an
 den Herrn Billiers, den 3 Dec. 7) Zwen-
 te Antwort des Königs von Preussen an
 den Herrn Billiers. Aus dem Haupt-
 quartier in Bautzen, den 5 Dec. 8)
 Drittes Schreiben des Herrn Billiers an
 den König von Preussen aus Praag, un-
 term 9 Dec. 9) Memoire des Dresdens-
 schen Hofes, von welchem in dem vorher-
 gehenden Schreiben Meldung gethan
 wird. 10) Drittes Antwortschreiben
 des Königs an den Herrn Billiers, den 11
 Decembr. 11) Schreiben des Grafens
 von Bodewills an den Herrn Billiers, von
 Bautzen, den 12 Decemb. 12) Reflexio-
 on über das Memoire des Hofes zu Dres-
 den. 13) Viertes Schreiben des Herrn
 Billiers

Billiers an den Kønig von Preussen. Prag, den 13 Decembr. 1745. 14) Antwort Sr. Majestät des Königs von Preussen an den Herrn Billiers, aus Dresden, den 18 Dec. 1745. Disse Breve ere og nu at be-
 tomme oversatte paa Tydsk.

Neapolis.

Om Dr. Josephi di Rosa Europæiske
 Aarbøger, kan man nu give Læseren føl-
 gende Underretning: Titlen paa samme er:
 Istoria d'Europa che incomincia da Nego-
 ziatu della Pace de Riswich del 1697, fino
 adue Trattati di Belgrado del 1739, con-
 chiusi fra l'Imperadore, la Moscovia &
 la porta. Scritta da Giuseppe di Rosa. I
 4to. bestaaer nu allerede af otte Dees-
 le, der indeholde Tom. I. 504, Tom.
 II. 490, Tom. III. 460, Tom. IV. 414;
 Tom. V. 439, Tom. VI. 471, Tom. VII.
 438; Tom. VIII. 450 Sider, foruden Til-
 skrifter og Fortalerne; og 8 Tomer skulle
 endnu følge efter. Hr. de Rosa, som har
 tilskrevet Kongen i begge Sicilier dette
 Bærk, handler i Indledningen om det
 navnkundige Testament, oprettet af Carl
 den II den, Konge i Spanien, og om den
 Tractat, som 1698 blev sluttet i Hag.
 Her

Her maaler Forfatteren de 2 Cardinalers, Richelieu og Mazarin, Fortienester med den lange Alen og forsvarer Portocarrero og de øvrige Spanske Ministere, som have udkunsket dette Testament. Det samme er efter hans Meening meget redelig gjort og paa det helligste underskrevet. Underledes har han vel et kundet skrive i Neapolis. Men at Sagen har Medhold af Sandhed, som han siger, underskriver vel ikke enhver Læser. I hans politiske Indledninger berører han altid korteligen Hoved-Tingene, som der handles om, i den Deel, de staae for. Han giver sig ud for en u-partiist Skribent, men skælder dog sommetider ud af Bien. Han tilstaaer selv, at han ved dette Verk at forferdige har brugt Lamberts, Larreys og Limiers Verker, og forklaret eller rettet dem, hvor de have irret; I Besønderlighed ubi Fortællingen om den Spanske Chron. Folge og de Tvistigheder, som derom have reist sig. Disse 8te Dele gaae indtil Aar 1709, og de øvrige 8te skulle indbefatte de øvrige Aar. Hver Deel bestaaer af 4re Bøger, hvoraf Indholden er kortelig udført for ved enhver i sær.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

32.

Den 12 Augusti, 1746.

Altona.

Her i Kortes Boglade er nyligen kommet et merkværdigt Genealogisk Skrift for Lyset, i stor 4to, paa 2 Ark, og under følgende Titel: Ursprung der jektigen Herkoge von Holstein und Könige von Dänemarck, aufgedeckt von Joh. Friederich Falken. Man har alt fra denne Forfatters Pen faaet adskillige til Historien og dens adskillige Videnskaber hørende Skrifter; hvoriblant i Besønderlighed Historia Corbeiensis Diplomatica er anseelig; Saasom han og lover, at

gibe endnu andre af det Slags, som
 den saa kaldet Corveyensche Lehn Saal i
 Trykken. I denne Deel lægger han lærte
 de Danske og Holstenere sine Tanker for
 Dien om de Stormægtigste og Allerdurch-
 laughtigste Kongers i Danmark Stam-
 me og Oprindelse; Og haaber han, at
 have den Lykke, at hans Læsere skulle finde
 de mere, end blotte Formodninger deri.
 Han har udtaget de samme af troværdig-
 ge Documenter, som gemmes i det ved
 Weser = Strømmen liggende Abbedis,
 Corweys, Archiv; Om hvilket Philippi
 Cæsaris Triapostolatus Septentrionis, som
 1643 er trykt i Cöln, bevidner, at Konger-
 rigerne Danmark og Sverrige have be-
 melte Abbedie at takke for den Christne
 Religions Udbredelse og Forplantning i
 deres Egne. Forfatteren mener, at vi
 udi vore Tider skulle have den Fornøielse,
 at finde just i denne Afkraag end og de nu
 regierende og tilkommende Regenters i
 Danmark, Sverrige og Rusland, sande
 Herkomst og Oprindelse. Han setter for-
 ud som en længst afgjort Sandhed, at de
 Herrer Hertuger og Konger af Danmark
 ere Graavernes af Oldenborg Afkom og
 Del

Descendenter. Hvo som derfor vil vise de nu regierende og efterfølgende Regenters i Danmark Holsteen, Sverrige og Muskov, Herkomst og Oprindelse, maae først opsøge Stammeplanterne af Bræverne af Oldenburg. Og ligesom nu de Sachsiske Bræver, til hvilke og henregnes Bræverne af Oldenburg, begyndte først i det 12te Seculo at føre Navn af deres Borg-og-Herre-Sæder; Saa har man og hid indtil ikke i de Oldenburgiske Brævers Genealogie kundet stige høiere, end til Egilmarum, som levede midt i det 11te Seculo. Men Forfatteren mener at kunne føre de Oldenburgiske Brævers Slægte-Register op til i Begyndelsen af det 9de hundrede Aar. Dette Løfte har han og virkelig opfyldet i det nærværende Skrift. Hunoldus en Sachsis Adelingus, som har enten været Witekindi Magni Kiødelste Broder, eller en Farbroder af ham, anses her som en Stamme-Fader, fra hvilken det Oldenburgiske Huses Forfædre ere nedstammede i en stedsførende og ubrudt Linie. Dog er Sagen endnu nogen Slags Tvivlsmaal underkastet; eftersom man intet udførligt og tilstrækkeligt

Bevittis kan give paa, at Ragenoldus, Agilmer, Hunoldus den II, og Adelhac have været Hunoldi Sønner. Men her kommer Tids-Regningen til Hielp og setter det sidste Tivblsmaal uden for al Modsigelse. Fremdeles da disse Herrer have ogsaa haft deres Arve-Gods just paa de Stæder, hvor de fordem saaa kaldede Græver af Oldenborg have ogsaa haft deres Arve-Gods; Saa bliver derover ingen Tvivl mere tilovers, at jo bemeldte Egilmarus, Hunoldi den IIIdes Søn, er den selv samme, som man hidindtil har regnet den Oldenborgiske Stamme fra, og som efter Joh. Schiphoweri Bidnesbyrd in Tom: II. Scriptorum rerum Germanicarum Meibomii fol. 141, har regieret sine Underdanere i Grævskabet Oldenborg i mange Aar. Og eftersom hans Forgængere havde bevittit sig meget gavmilde imod Stiften Corvey: Saa er deres Minde i hans Skrifter blevne bevarede fra Undergang; Og har Forfatteren derefter forstiftet samme, efterat han har faaet de dertil hørende Documenter ud af Archivet.

Göttingen.

Det her værende Tydske Selskab har an-
tag

taget, som en Lem af sit Societet, et lærd
 Fruentimmer, som med adskillige lykkelig
 truffene Bers har forskaffet sig den lærde
 Verdens Yndest. Denne Kones Navn er
 Anne Juliane Elisabeth Renate Listen, født
 en Lydeke, i Sellenhausen, i Amtet Al-
 ten-Gleichen. Hun har i Sinde, som
 snarest at udgive en moralsk Afhandling
 om Verdens Fornegtelse, uden at lere sig
 efter de Critiquer, som hendes Kions J-
 ver kunde derover lade falde; og hendes
 Skrift vil en Magister navnlig Petersen,
 som i nogen Tid har opholdt sig her, give
 Beleide af en Fortale, hvori han vil vise,
 paa hvad Maade Fruentimmer giennest
 kan komme til Lærdom. Til en Prøve
 paa hendes Dugtighed har forbemeldte
 Madame Listen udgivet følgende Bers,
 hvormed hun betakker sig for den Ære, at
 hun er bleven antaget som en Lem af oven-
 meldte Selskab:

Geehrte ! scheltet nicht, wenn wahre Ehr-
 furcht schweigt,
 Und nicht ein dankbar Herz auch durch die
 Feder zeigt.

Nicht träger Kaltfinn ist, was mich bisher
 gehindert,
 Nein! Sorgen Eures Ruhms: der wird
 vielleicht gemindert,
 Wenn durch dies schlechte Blatt der Ein-
 wurf klärer wird:
 Daß nie betrogne Wahl bey mir zuerst
 geirrt.
 Seht! die gerechte Furcht hat oft bey stil-
 len Stunden
 Den ungeübten Kiel der scheuen Hand ent-
 wunden;
 Doch endlich siegt die Pflicht, die Furcht
 und Zweifel biegt,
 Und wahre Dankbegier, die jenes über-
 wiegt.
 Eur Ruhm durch Euch zu groß: wie kann
 mein Lied den schmälern?
 Man ehret Eur Gütigseyn auch wohl in
 meinen Fehlern.
 Verdienste lohnt Ihr zwar, Geehrte! bey
 mir nicht;
 Doch feurt Ihr Triebe an nach wahren
 Werth gericht.
 Der Schwäche Kännntniß bleibt ein Trieb-
 werk zum Verbessern;
 Dann aber drückt sie erst, dann lehrt sie,
 uns vergrößern,

Wenn Großmuth voller Huld auch selbst
 die Schwachheit ehrt:
 Wo lebt der schlaffe Sinn, den dies nicht
 bessern lehrt?
 Vergeblich ringt mein Geist bemüht, in
 klaren Bildern
 Den Strahl von Eurer Huld, und was sie
 wirkt, zu schildern.
 So wie von fernem Stand ein günstig
 scheinend Licht
 Der Schatten Volk verwirrt und ihre
 Fügung bricht:
 So blendet Euer Glanz das Trübe der Ges-
 danken,
 Die dieser Höh zu schwach im Steigen
 schwindelnd wanken.
 Ja, diesem Vorwurf bleibt mein Denken
 noch zu schwach;
 Doch, steigt einst Fleiß und Müß durch
 Zeit dem Beispiel nach,
 Das eine Löbern giebt: dann wird dem
 stillen Ehren
 Nur Eure Treflichkeit erhabnes Dichten
 lehren.
 Jetzt nehmt, o Freunde, nur statt Dank's
 mein Stammeln an,
 Das dennoch Wahrheit faßt: weils Euch
 bewundern kann.

Königsberg i Preussen.

Her er trykt et Skrift under Hartungs Forlag, med efterfølgende Titel: D. Daniel Henrich Arnolds ausführliche und mit Urkunden versehene Historie der Königsbergischen Universität. Erster Theil. I stor 8. 1746. Den lærde Forfatter af dette Skrift har forskaffet sig en næsten almindelig Høstagtning for sin Lærdom, og den lærde Berden er til største Deelen forsilret, at alt hvad der flyder fra hans Pen, er med en besønderlig Flid og Overlegning udarbejdet. Han har alt for 20 Aar siden gjort Udkastningen til denne Historie og da ladet den indrykke i den IVde Deel af Hr. Lilienthals erleutertes Preussen. Siden den Tid har han haft god Leilighed til at samle mange rare og vigtige Documenter og Efterretninger til denne Historie henhørende. Og er derudover hans Berk blevet saaledes besaffent, at Riensdere og Elffere af den lærde Historie skulle læse det med Fornøielse, og erkiende den Flid, han paa dette Skrift har anvendt, med Taknemmelighed. Den første Deel er eet Alphabet stærk, og Bilagene som ere 105 i Talet, udgiøre et Alphabet

bet og 9 Art. Capitlerne, som derudi indeholdes, have følgende Paaskrifter: 1) Von dem Zustande der Gelehrsamkeit in Preussen vor Stiftung der Academie. 2) Von dem ehemaligen Königsbergschen Pädagogio. 3) Von der Stiftung der Academie. 4) Von der Besoldung der Professoren. 5) Von den Privilegien der Academie. 6) Von den academischen Statuten und Verordnungen überhaupt. 7) Von den Verordnungen, so die Lehrende betreffen. 8) Von den Verordnungen, so die Lernende betreffen. 9) Von den zum Besten armer Studirenden gemachten Anstalten.

Hamborg.

I Hertels Boglade findes følgende ny Skrift tilliøbs: Der Baccalaureus von Salamanca, oder Geschichte des Don Cherubins de la Ronda, von dem Herrn Le Sage aus einem Spanischen Manuscripte gezogen, und aus dem Französischen ins Deutsche übersetzt, von M. A. W. Erster und 2ter Theil. I 8vo. Dette Skrift fortæller at anføres paa deres Liste, som man et allene kan have Fornøielse, men endog Nytte af at læse: Don Cherubin studerer paa Universitetet i Salamanca. Ved sin

Glid fortjener han sig om sider Baccalaur-
 Graden. Hans Forældre efterlade ham
 ingen Midler. Dette foruarsager, at han
 ved sin Glid og Fremgang i Videnskaber
 maa søge sin Lykke i Verden. Endeligen
 bliver han Informator etsteds: I denne
 Betingelse møde ham saa mange Fortræ-
 deligheder, som der er Dage i Aaret.
 Hans Principals, saavel som hans Prin-
 cipalindes flette Opførsel paa den ene, og
 lidet estertænksomme Kiærligheds Bedrif-
 ter paa den anden Side, drive ham af en
 Condition i en anden. Alt dette bliver
 paa saadan en Maade udført, at det tie-
 ner saavel Forældre, der lade deres Børn
 undervise, som Informatorerne selv, til Op-
 byggelse. En af hans Kiærligheds Hans-
 deler satte ham nok først i en stor Livs-
 Fare; Men falder dog omsider saa lykkelig
 ud, at han derved lagde sig anseelige Mid-
 ler til beste; Saa at han derved faaer Lei-
 lighed til at lade det fortrædelige Skole-
 mester-Embedet fare. Ved denne Leilighed
 bliver han bekiendt med en Adelsmand,
 i hvis Dotter han bliver forliebt, og fat-
 ter Forhaabning om at faae hende til Egt-
 te. Dog kommer han først til at staaes
 for

for hendes Skyld med en anden Adelsmand, hvilken han og har den Ære at fælde. Han toog derpaa sin Tilflugt til et Kloster, indtil han saae Udfaldet paa Sagen. Munkelæve-maaden befaldt ham i Førstningen saavel, at han ogsaa lader sig føre i deres Klædedragt, og tænker alle sine Midler til Klosteret. Men han fatter omsider ganske andre Tanker, og finder intet mindre end Fornøielse i Kloster-Lævnet. Han forlader derpaa Klosteret. Dette Forset var ikke saa snart blevet bekendt, førend Munkene forlode ogsaa ham, og, al hans Gæmildhed uagtet, vilde ikke tilstaae ham de fornødne Reise-Penge. Ved denne Leilighed afmales Munkenes Caracteer med artige Farver. Nu seer han sig alle sine Midler berøvet, og veed ikke, hvad han skal gribe til. Men Lykken fører ham: Hans Broder døer i America og efterlader ham stor Rigdom. Derved faaer han Raad til at reise til sin gamle Ben igjen, hvis Søster han faaer til Ægte. Nu meente han ret at leve sin øvrige Levetid i Roe; Men i det samme kommer en lidet oprigtig Ben og berøver ham sin Hustru. Han reiser omkring for at opsoege hende i

ad=

adskillige Lande. Men der han ikke fandt
 hende, bliver han fortædelig i Sindet,
 fortryder det han havde gjort, og reiser til
 America igien. Udi Mexico forekommer
 ham en gammel god Ven, som var Secre-
 terer hos den der værende Vice-Roi. Sama-
 me Secreterer skaffer ham en Gouver-
 neurs Betjening hos Sonnen af den gamle
 Vice Roi, ja gjør ham ydermere til sin
 Collega og Sviger-Søn; efterat han i
 Mexico ved et forunderligt Tilfald havde
 faaet Efterretning om sin forrige Kones
 Død. Her forhverber han sig stor Rig-
 dom, og, efterat den gamle Vice-Roi
 var bleven kaldet tilbage, begiver sig end-
 delig hjem tilbage igien til Spaniens.
 Hvor han tilbragte sin Levetid i Rolighed.
 Denne Don Cherubins Historie er med
 mange lystige Neben-Historier udspelt;
 saasom f. E: med hans Søsters, samt en
 vis Licentiats Tildragelser, hvilken sidst
 søgte ogsaa sin Lykke ved at informere i
 Forskningen, men gik glip af sit Diemer-
 ke; og blev til sidst en af de berømmeligste
 Bræster i America. Der findes ellers in-
 gen selsome og latterlige Eventyrer i den-
 ne Bog; Men Fortællingene ere dog for-

underlige og have altid et Slags Skin og Anseelse af Rimelighed. De blive i en munter Skrivemaade udførte; og de adskillige Characterer, som heri forekomme over adskillige Personer, ere saaledes udfastede, at de kunne læses med Fornøielse og blive Læseren til Opbyggelse. Den 3die Deel af dette Verk ventes ogsaa med det første fra Pressen.

Eisenach.

Michael Gottl. Griesbach har til Tryk-
 ten bekostet: Gründlicher Unterricht von
 dem vor langer Zeit zwar erfundenem,
 anjehø aber auf eine besondere chymische
 Art zubereitetem, balsamischen erdfinen-
 den Creutzburger Bitter-Salz, wie solches
 aufs neue experimentiret, und nach seiner
 vortrefflichen Wirkung das Englische
 weit übertreffend befunden worden.
 Auf gnädigsten Special-Befehl entworf-
 fen, und zu jedermanns Nachricht und
 wahrem Nutzen in Druck gegeben, von
 D. A. F. Bertram, Hochfürstl. Sächs.
 Weimar-und Eisenachischen Hof-Medici-
 cus, auch Stadt-und Land-Physicus.
 18vo. 13 Ark. Over dette Bitter-Salt har
 Hr.

Hr. Hof-Raad Storchén allerede i Aaret 1736 udgivet en Beskrivelse. Men da man nu veed en bedre Maade at tilberede det paa; Saa er efter Hs. Durchlauchtigheds Hertugens af Weymar Ordre denne Efterretning derom forfattet. Og tiener Publico til Efterretning, at det herefter kan sælges for bedre Kiøb. Hr. Bertram anpriser sine Læsere dette Bitter-Salt hartad som en Universal-Medicin: Han viser, hvorledes man en Tid lang kan bruge det med Vand; hvorledes, naar det smeltes i varmt Vand, kan tillaves et Bad deraf, som skal have den samme Nytte, som mange varme Bad; Men i Besønderlighedh, hvorledes man deraf kan tilberede et Slags Molkén, der skal gøres sødt med noget Sulfér-Candis og kommes noget Safran iblant; da det skal være meget godt for mange slags Sygdomme. Frem for andre bliver dette Salt alene roset som et hypperligt Middel imod Kolde-Sygen. Naar det ikke tillaves i koldt Veir, har det kunns liden Nytte.

Lemgo.

Her udgik ved sidste Paaske-Messé Tider i Trykken: Der Koran, inßgemein der
Alcor

Koranden des Mohameds genant, unmit-
telbar aus dem Arabischen Original in das
Englische von Georg Sale, und aus dem
Englischen ins Deutsche von L. A. über-
setzet, auch durchgehends mit besondern,
aus den bewährtesten Auslegern gezogenen
Erklärungs-Noten versehen, nebst einer
vorläuffigen Einleitung von den alten A-
rabiern, dem Zustande der Christenheit, ab-
sonderlich der Morgenländischen Kirchen,
und des Judenthums zur Zeit Mohameds;
den Mitteln, deren er sich zu Einführung
seiner Religion bedienet; dem Koran, des-
sen Lehren, Geboten, und Verboten; den
vornehmsten Secten unter den Mohamme-
danern, o. s. v. 14to. Saa er her til og-
saa lagt et Land-Kaart, forfærdiget af den
berømte Moll, foruden en Stamme-Tab-
le, og en smul Afribsning paa Templent i
Mecca. Trykken, Papiret og Oversættel-
sen ere saaledes beskafne, at formodentlig
ingen skal finde noget af Betydenhed at
sette ud derpaa.

Paris.

Her er trykt: Memoires sur le Rang &
la Préseance entre les Souverains de l'Eu-
rope & entre leurs Ministres Représen-
tans

tans suivant leurs differens Caracteres. Par Mr. Rouffet, Membre de l'Academie de Saint Petersbourg; Et de l'ancienne Societé Roiale de Berlin, pour servir de Supplement à l'Ambassadeur & ses fonctions de Wicquefort. I 4to. Hertil et og føiet Memoires de Mr. Wicquefort de l'Electio[n] de l'Empereur & des Electeurs de l'Empire; Saaog en Hr. Barbeyraes Franſke Oversættelse af den berømte Bynkershoecks lærde Tractat de Judice competente Legatorum; hvilkken Oversætteren har givet Seleide af nogle sine egne Lærde Anmerkninger. Disse trende Skrifter udgiøre 3 Bind i 4to., der kunne ansees for et fuldstændigt Berl, hvori man finder Gesandternes Ræt og Friheder afhandledes fra Grunden af. Man kan faa dem at liøbe saavel alle 3 samlede, som hver for sig; hvilket sidste i Besønderlighed er deres Gavn, som allerede ere forsynede med de 2 første Skrifter. Den Tractat af Hr. Rouffet indeholder mange grundige Anmerkninger, som deraf i sær have en anseelig Styrke, at de hele Veien igiennem have Historien og offentlige Documenter eller Urskrifter til Grund.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

33.

Den 19 Augusti, 1746.

Kiøbenhavn.

Den 30 Juli bestigede Hans Høiarværdighed, Summus Theologus ved det Kongel. Kiøbenhavnske Universitet, Hr. Dr. Marcus Wöldike, Cathedret paa det øverste Auditorio, og forsvarede med sin sædvanlige Grundighed en lærd Disputatz, som fører følgende Titel: Apologia Concionatorum Evangelicorum adversus Accusationem Episcoporum & Clericorum Pontificiorum, Regi & Senatui Regni Daniæ exhibita in Comitiiis Havnensibus A. MDCXXX. Nunc danice & latine

RF

edi.

edita, cum ipsa Accusatione, & brevibus Notis illustrata, quarum Particulam octavam Examini subjicit Marcus Wöldike, Respondente præstantissimo & doctissimo Paulo Bendtsen, in Commun. Regia Decano.

Udi Bogtrykker Sr. Ernst H. Berlings Trykkerie og paa hans Bekostning er her udkommet: Benedicti den Ældres Forundrings-Speil af Spaadomme udaf Himlens Lov og Naturens Lys, saavel som Tids-Regningen og en overordentlig Eftertanke; hvorudi besønderligen findes, hvad Stats-Forandringer og Omstiftelser, saag og Krigs-og Freds-Merkværdigheder, der skal handles og tildrage sig i Europa og dets Naboland, fra Begyndelsen af Aaret 1746 indtil Udgangen paa Aaret 1756, med en Fortale, for sin merkværdige Indholds Skyld af det tydske i det danske Sprog oversatt. I 8vo. 38 Sider. Forfatteren beder Læseren i Fortalen, at ikke træde for hastig i Thomæ Fodspor; Men at opbie Opfyldelsens Tid, førend han erklærer for urimeligt, hvad han ikke kan begribe. Hr. Benedictus den ældre giver sig

sig ud for en Reisende, der vil see sig om i Verden; Og, hvor han kommer finder for sig et Oracul i en gammel Mand, som forud siger ham, til deels de Krige, som ere begyndte, deels ogsaa hvad deraf skal flyde, fra det indeværende Aar til 1756 at regne. Endssiont disse Blade indeholde Fortællinger, der kunne kaldes Sinds-ritige Fostere, og Kilden, hvorfra de ere komne, en fløgtig og Stats-kyndig Hierone; Saa mangler det vel ikke heller paa Saadanne, som en Deel Læsere ei skal ville troe, uden at overtales dertil med Kaarde og Pistoler.

Leipzig.

Her i Bogladerne findes tilkiøbe: Geschichte und Thaten Kaiser Karls des Siebenden, unpartheyisch beschrieben und mit Anmerkungen erläutert; J 8vo, 2 Alphabeter. Forfatteren fortæller i Forstningen Kaiser Carl den VII des Historie og Bedrifter, fra hans Fødsel af, indtil hans Tiltrædelse til den Kæiserlige Regiering. Han beskriver dernæst i fem Capitler alt hvad der har tildraget sig

under ham, fra hans Val og Kroning til Romersk Kæiser at regne. Han leverer en udførlig Beskrivelse over alle derved forefaldne Omstændigheder, saaledes, som man har kundet læse dem i de offentlige Tidender; Anfører de Rigs Handlinger, som ere forefaldne under hans Regiering; beskriver den blodige Successions-Krig, som blev ført imellem Østerrige og Bayersern, lige indtil Kæiserens Død; ja giver endelig Efterretning om Kæiserens Personaliis, Død og Begravelse. Udi et højt føjet Anhang finder man det berømte Ferdinandi Primi Testament og Codicill, samt de Breve, som Græven af Schmettau har skrevet til Kæiseren og Kongen i Preussen. Til des tilstrækkeligere Bevis paa sine Efterretninger, har han Ord til andet indrykket de Documenter, Fordræge og andre Skrifter, som under bemelte Kæisers Regiering ere udkomne. Ellers synes denne Historie at være flødet af den samme Ven, som man har den nu regierende Kæiser indes og andre store og berømmelige Heltes Historie og Levnets-Beskrivelser fra.

Halle.

Hos Joh. Justinus Gebauern findes til-
 Liøbs: Theologisches Bedencken von ge-
 wissenhafter Duldung der Juden und ih-
 res Gottestienstes unter den Christen,
 und über Christian Wilhelm Christliebs
 kurzem Auszug aus den Selichoth, oder
 Jüdischen Busgebeten, ausgefertigt
 von Siegmund Jacob Baumgarten, der
 Heil. Schrift Doct. und Prof. auch des Se-
 min. Theol. Direct. zu Halle. 34to, 10
 Ark. En Auctor, som giver sig ud for en
 omvendt Jøde, udgav forgangen Aar et
 Skrift, med Titel: Sammlung von den
 Lästerungen, die sich in den Selichoth oder
 Jüdischen Bus = Gebethen, befinden.
 Efterdi det havde den Anseelse, som Au-
 ctor ikkun havde i Sinds at forfølge Jø-
 derne, saa anmodede disse selv nogle pro-
 testantiske Theologos, om at igiennemlæse
 deres Bønner, og at domme, hvor vidt
 disse Beskyldninger kunne passe sig paa
 dem? Derpaa udginge fra de theologiske
 Faculteter i Halle og Altorf 2de Responsa,
 som vare paa Jødernes Side: Saa har
 og Professor Theol. & Ling. Hebrææ i
 Halle, Hr. Dr. Christ. Benedict Michæ-
 el

lis skrevet sin Betænkning over Christ-
 lies Forslage: hvilket endog det Altort-
 ske Facultæt havde seet og billiget, førend
 deres Responsum nogensinde saae Lyset.
 Men til Christlies Forsvar blev strax ef-
 ter indrykket i de Regensburgischen Nach-
 richten von gelehrten Sachen en vel sam-
 mensat Betænkning, og kort derefter ud-
 kom under Christlies Navn et ordentligt
 Igiendrivelses-Skrift, imod hvilket M:
 Joh. Dav. Michaelis sendte et Forsvars-
 Skrift for sin Hr. Faders Betænkning
 for Lyset. Men omendskjønt de Christ-
 liebske Foregivender og Indvendninger
 var allerede seet fuldkommen fyldest;
 Saa søgte dog Jøderne ydermere Beskyt-
 telse hos Hr. Dr. Baumgarten og bade
 ham, om denne Sag at give sine Tanker i
 Trykken. Denne Begjæring har han et
 vildet aflaae dette elendige Folk, deels
 af Medlidenhed med dem, deels af Eyst til
 den Christelige Religion at befordre, som
 den, der ei taalder voldsomme Ombvendelses-
 Midler, og har en stor Afsky for ugrun-
 dede Beskyldninger; allerhelst i disse Ti-
 der, da man har at følge en Middel-Bet-
 imellem Frigeisterie og Samvittigheds-
 Evang

Evang. Han har derfor i dette Skrift
 udført 2de Ting, som deele Skriftet i 2de
 Deele: Først har han besvaret de Spørs-
 maal, som bør afgjøres i Forveien; neml:
 Om en Christelig Dyrighed maa taale
 Jøder hos sig? og beskytte dem ved deres
 Guds-Tjeneste? Om og hvorvidt en Chris-
 telig Dyrighed tilkommer Opsigt og
 Haand eller Hævd over Jødernes Guds-
 Tjeneste? Om og hvorvidt deres Modsi-
 gelse imod den Christne Religion kan for-
 bydes eller straffes? Om alle Ting bør af-
 staffles i Jødernes Gudstjeneste og Bøner,
 som kan hentydes til en Modsigelse og et
 Had imod de Christne? Vanskeligheden
 i disse Spørsmaal gjør Forfatteren hele
 Veien igiennem beskedentlig fyldest. Der-
 paa skrider han i det andet Afsnit til at op-
 lyse nærmere Christliebs Fremgangs-
 Maade: Dr. Michaelis tager han i For-
 svar, og viser, at Christlieb har tildeels
 ikke forstaaet mange Steder ret, og at
 han til deels har udtaget alt for mange
 Følger paa somme Steder; at han er
 gaaen for vidt i sin Tvivl, ja at han til
 deels har anført lidet grundige Domme
 og Slutninger, og deels røber et Semyt,

som mangler i mange Stykker den rette Forstand paa Christiendommens Reenhed.

Boghandler Gebauer har udgivet en ny Efterretning om den Oversættelse af den almindelige Verdens Historie og dertil hørende Supplémenter, som under Hr. Dr. Baumgartens Ofsigt kommer for Lyset. Han leverer deri en kort Beretning om Verket i sig selv, som skal udgøre 18 Deele, enten det Engelske Selskab fortsætter sit Arbeid, som dette oversættes fra, eller ikke. Men fornemmeligen beskriver han Supplémenterne, som ere lagde til det Halliske Oplag, og merkeltigen forbedre dette Verk. De bestaae i besønderlige Afhandlinger, hvori der atter skal befindes sig deels nogle ganske nye Skrifter, og deels Oversættelser af rare og kostbare udenlandske Bøger. Disse Supplémenter skulle udgøre et eget Bind næst efter de fire første Deele af denne almindelige Historie. Deri skal iblant andre Stykker følgende gives Sted: Eine Untersuchung über die Zeitrechnung des Israelitischen Volkes. Eine Wiederlegung

ung der Newtonischen Zeitrechnung. Eine ausführliche Erörterung der Meinungen über den Durchgang der Israeliter über das rothe Meer, und eine Wiederlegung der Meinung des Hrn. D. Hasi. Eine Erklärung der 70. Wochen Danielis. Eine Rettung des Canonis Ptolomaei, und endlich eine nähere Erörterung über die Assyrischen und Babylonischen in der H. Schrift berührten Könige. Paa det fremmede Arbejd, som skal sættes dertil, giver Forlæggeren ogsaa en Fortegnelse. Hr. Baumgarten vil stændig blive ved at føre Ovsigten over Oversættningen, og Supplementerne; og farek fort, at berigede Berket med sine egne Anmærkninger. Supplementerne blive ogsaa saalte for sig selv.

Göttingen.

Man har her begyndt at udgive et nyt Maanedes Skrift, hvoraf er udkommen den første Deel, med Titel: Göttingische Bibliothec, darinnen der gegenwärtige Zustand der Gelahrtheit in- und außerhalb Deutschland prüfend vorgestellt

wird. 1746, 8vo, 6 $\frac{1}{2}$ Ark. Dette Maas-
 ned-Skrift skal have det forud for andre af
 sit Slags, at det er almindeligt, saaledes,
 at man deri skal finde optegnet og om-
 dømt, alt hvad der i den Europæiske lærde
 Verden kommer for Lyset, som kan befor-
 dre Kunstens og Videnskabers Fremgang.
 Theologie, Jurisprudenz, Medicin,
 Philosophie, Historie og Stats-Kunsten
 og i Almindelighed alle Videnskaber og
 Kunster, skulle i dette Göttingiske Biblio-
 thec blive berørte og deres Tilværelse eller
 Undergang, saa vel som og alle nye Op-
 findninger med Agtsomhed antegnede.
 Hvert Aar skal udgives 12 Deele, hver
 paa 6 Ark. Udskillige berømmelige Mænd
 have allerede paataget sig Udarbejdning-
 gen, og deele den saaledes imellem sig, at
 enhver efter sine Gaver og besønderlige
 Studeringer forfærdiger de Artikler, som
 komme overeens med hans Kræfter og or-
 dentlige Profession. Man har derfor
 Føie til at haabe, at Udtogene, saa vel
 som de Domsømmer, som de skulle gelej-
 des med, skulle blive af det grundige
 Slags. Man kan og vente at finde hos
 dem

dem baade en Slags Myndighed og Upar-
 tiiskhed, eftersom de ere ubekjendte, og
 derfor hverken tør befrygte sig for at støde
 Benner for Hovedet, eller at føre Dicta-
 tores i Harnisk; saa at deres Tre skulde
 blive de sidstes Hævingierrighed til Rov.
 Dog love de derhos, at ville skrive uden
 al Bitterhed, og i sær at beslitte sig paa,
 udi deres Udtoge at nøie efterforske og tro-
 ligen meddele Skribenternes egentlige
 Meening. Udi den nærværende første Deel
 findes Udtoge af de første Skrifter medde-
 lede: 1) Die Abhandlungen der Königl.
 Schwedischen Academie der Wissenschaften,
 8. 6 Bind. Stockholm, 1739 til
 1745. 2) Notitia iuris feudalis Dano-Nor-
 wegici, sub praesidio D. Christiani Gott-
 liebi Buderii publico examini exhibita ab
 auctore Friderico Christiano Sevel, Hafnia-
 Dano. Ienae 1745. d. i. Abhandlung von
 dem Dänischen und Norwegischen Lehn-
 recht. 3) Peter Ahlwards, der Philoso-
 phischen Facultät in Griefswald Adjuncti,
 Gründliche Betrachtung über die Augspur-
 gische Confession, und die damit verknüpft-
 e göttliche Wahrheiten, 4. Viertes Theil.
 Griefsw. und Leipzig, 1745. 4) Georg.
 Henr.

Henr. Ayreri D. Opuscula. d. i. D. Georg
 Henrich Ayreers kleine Schriften, mit ei-
 ner Vorrede herausgegeben von Joh.
 Henr. Jung. Erster Theil. 5) Iusti Hen-
 ningii Boehmeri, Exercitationes ad Pan-
 dectas, d. i. Just Henring Böhmers u. s.
 f. Abhandlungen, nach der Ordnung der
 Pandecten eingerichtet, und mit einem
 Register versehen von dessen Sohn, Georg
 Ludewig Böhmer, u. s. w. Første Bind-
 4. 5 Alph. 28 Ark. Iblant disse har i sær
 det andet Skrift fundet vel flionnende
 Lærdes Behag. Vel have adskillige be-
 rømmelige Lærere i Lehn-Ræts Videnskab-
 en efter søgt Lehn-Ræts-Alderdommene
 i Almindelighed hos de Nordiske Folk.
 Men Hr. Dr. Sevel, som er Auctor af det
 te vel skrevne Skrift, har udførligen vilst,
 det man finder de ældste Spor af Lehn, og
 i sær af de saa kaldede Feudis Regalibus, i
 Danmark. Allerede i Christi Fødsels-Tid
 har Kong Frotho eller Frode den Frede-god-
 de regieret med saa stor Lykke og Anseelse i
 Provindsen Lethra eller Letre, at han ei-
 alene beherskede de fleste Riger, som Dan-
 mark da var inddeelt i, men førde og
 Syer-rige Baaben omkring i Sverrige,
 Sachse

Sachsen, Engelland, Irland og Ungarn: Han degede derpaa de smaa erobrede Riger i Danmark imellem de overbundne Konger, dem han brugte som Hær-Førelse over sine Krigs-Hære. Og derved blev egentligen Læhn-Rettigheden indført. Siden efter ere saadane Læhn formedt ist Adelenes Magt Tid efter anden blevne forvandlede til Eiendoms Gods; Saa som de og under den urolige Christopher den 11dens Regiering ginge ganske til Grunde, i det 14de hundrede Aar. Men i det 17de Seculo har Høilovlig i Huskommelse Kong Christian den Vte igjen satt Læhn-Gods set paa Fode; I det han har stiftet Gravskaber og Baronier, som i Danmark vare forhen u-bekjendte Navne, og dertil ophøiet de Adelige Gods, som han fik i Forlæning. Forfatteren anfører paa tvende tillagde Tabeller 17 saadane Læhn-Gravskaber, og 12 Baronier, hvorhos han og navngiver deres nu værende Læhns-Eiere. Foruden disse veed hverken Danmark eller Norge af flere deslige Læhn at sige.

Paris.

Hos Continet trykt: L'Origine & les Progrés des Gardes du Corps: par M. Mauger. Denne Poet er selv af den Kongelige Liv-Baag, og har derfor haft sine besønderlige Grunde, til at opløfte sammes store Bedrifter til Skyerne. Uden Tvil har det og været en egen Kiærlighed, der har loffet saa stærke Udtrykninger af ham, at man skal vanskelig nok kunne undskyldte ham, om man endskiønt udmaalder Licentia Poetica med den længste Allen. Snart kalder han den Franske Liv-Baag de les Defenseurs du Trone, snart l'espoir & l'appui de France; En Titel, hvori Liv-Baagen har vel Bart, men NB. tilfælles med 200 andre Regimenter. Kan see man kunde hidlede dette æld-gamle Regiments Herkomst fra Clodovæo selv, efter som han selv har sagt, at han og hans Sønner have haft lutter tappere Mænd omkring sig; Dog M. Mauger stiger ikke høiere end til Kong Gontram, som af Frygt for den onde Fredegunde har tillagt sig en Liv-Baag af bare Adelsmænd. All-Franskeriges Seyervindinger har Forfatteren paa

paa Boctist Zit's bekrævet, men derhos ikke glemt sine Brødres Berømmelse at forherlige. Franciscus den 1ste havde til al Uheld ikke sin Liv-Bagt hos sig, da han blev fangen i Pavia; i det mindste forsikrer Mauger derom. Dog tilstaaer han omsider, at disse u-overvindelige Huustropper ei have kunnet rive de Allierede Seyeren af Hænderne, ved Malplaqvet og Dettingen; Ikke desmindre mener han, at disse Nederlage, hvortil han kunde regnet Ramilly og mange flere, bevise intet, som kan forkleine deres Tap-
perhed.

Amsterdam.

Under dette Steds Navn, som dog er falsk, findes trykt et Skrift med Titel; *Histoire abrégée du Roi en 1744 & 1745 contenant les Victoires & les Conquêtes de Sa Majesté, & celles de ses Allies, en Flandres, en Allemagne, en Silesie & en Italie, par Mr. l'Abbé Rousseau.* 3 4to. Sidindtil har man holdet det for en halv Umuelighed, at en Fransos, naar han skulde skrive om sin Konges Bedrifter, kunde føre en u-partiisk Pen. Men om den
nær

nærværende Forfatter maa man sige, at han er temmelig gaaet ud af Arten; og at han i det mindste har haft det Hjerte i Livet, at tale om sit Overhoved som om et Menneske. De Historiske Omstændigheder ere overalt med gyldige Bevisligheder bestyrkede, og Fortællingen i sig selv geleides af Angenemheder, som den mindste Part af de fleste Skrifter besidder.

London.

Hr. Wettensaal-Wilkes, Prest i Hornlow, har under sit eget Forlag ladet trykke: A Short history of the state of Man. Han betragter deri Mennesket, for saa vidt han er mere eller mindre hengiven til Religion og Sædelighed. Han begynder sin Historie fra Verdens Skabelse og fortsætter den indtil det store Reformations-Berf. Den fornemste Kilde, han derved har betient sig af, er den Hellige Skrift, og Ungdommen er den Læser, han har indrettet sit Fordrag efter. Saa har han derhos og indrykket mange Exempler paa Gudsfraværs og Dydens Belønning, og Lasters Bestraffelser.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

34.

Den 26 Augusti, 1746.

Kiøbenhavn.

Bogtrykker Sr. Ernst H. Berling har
til Trykken bekostet en Oversættelse
af et Svenskt Skrift, med Titel: Un-
derretning om en Opfindelse af tvende
Slags Bomuld, som vorer hyppigt over
heele Riget, saavel som om Træ-Moossen,
og al dets hidindtil u-bekjendte Tillæbelse
og Nytte, udgiben paa Kongel. Majestæts
af Sverrig og samme Rigets Commerce-
Collegii Befaling af Gustav Westbeck.
Og nu af det Svenske i det Danske Sprog
oversat. I 8vo. 52 Sider. I dette
£1 Skrift

Skrift indeholdes en Beskrivelse over 2de
 Slags Bomuld. Det første Slags voxer
 paa Træer, som paa Svensk kaldes Jol-
 ster eller Hælsler, og er en Art, enten af
 Bidle eller Btil, men af Botanicis Salix a-
 merina sativa lutea crenato. Det voxer
 hastigt i sidt Land og Dale, dog ogsaa i
 høiere Jord. Bladene ligne Bile-Løv, ere
 dog ikke saa glatte paa den ene Side. Det-
 te Træ bær sit Frø og sin Bomuld i Bros-
 mer, som paa Svensk kaldes Cottar.
 Bromerne paa dette Træ ere 2, 3, 4 Tom-
 mer lange, alt som Jorden er god til, og
 driver stærkt. Hele Sommeren over ere
 de grøne; Men ved Enden af Juli- og i Beg-
 yndelsen af Augusti-Maaned blive de
 grøn-gule og da ere de modne: Dog blive
 de ogsaa baade tiliger og silber modne, ligesom
 som Sommeren falder vaad eller tør, eller
 som Grunden, hvor de staae, ligger højt
 eller lavt, hvorpaa man maa have et op-
 merksoomt Øye; Thi hvis de sidde længe
 paa Træet, naar de ere heel modne, kan
 deres smaa Knopper snart springe op, da
 al Ulden flyver bort med vinden: Men i
 vaadt Vejr taale de, at sidde en heel Maan-
 ed, ja længere, end skönt de ere modne:
 Derimod taale de neppe 3 à 4 Timer, efter

at de ere afplukkede, inden de begynde at
 aabne sig. Naar Brommerne ere af-
 plukkede, maa man ikke lade dem ligge
 paa hverandre udi Dyngge i Sække eller an-
 dre Kar; thi deraf optændes de, Ulden bli-
 ver mørk og vanskeliger at faae ud. Det
 er allerbest, at brede dem strax ud paa no-
 get Sted. Det andet Slags Uld er af et
 Slags Græs som Botanici kalde Epilobi-
 um, men paa de fleste Steder i Sverrig
 heder Mølke-Græs. Det voxer allerhelst
 paa Bakker, og best hvor Svie-Jden er
 gaaet over, ihvorvel det groer ogsaa paa
 jævn Mark. Heele Græssets Længde er 3
 a 4 Alne. Blomsterne ere blaarede.
 Bælgerne, hvorudi Ulden ligger, kunne
 paa eet Straa vel være iblant flere end 100,
 og ligne saavel i Størrelse som ellers Bæl-
 gerne af Kaal-Frøe. Af een Rod kand der
 vel vore 50 Stille. Heele Urten med Blaa-
 de og alting er meget litmagtig; den yder-
 ste Bark er fuld med Lin og Bast, som,
 naar det tilbørligen handteres, bliver fint
 og stærk, ligesom anden Hør. I Vandet
 kand disse Stiller vel ligge 3 gange saa
 længe, som anden Hør, førend de raadne.
 Bælgerne, som ere 3, 4, ja 5 Tommer

lange, begynde først at vise sig i Begyndelsen af Junii Maaned, og modnes just paa samme Tid, som Hyldebærene, da de først nederst paa Stilkken begynde at springe op, og Ulden flyver bort, som Duun, og Land følge Binden en heel Mill og end længere. Men just naar de underste Bælger begynde at aabnes, da er det Tid at rykke Stilkkerne op, som siden i en Lade sættes omkring ved Baggene, saa at den ene Bust ikke meget trykker den anden, da alle Bælger, som ere modne, springe op inden 2 à 3 Dage, ligesom Beyrliget er tørt til: de Bælger, som sidde høiere op paa Stilkken, og ere ikke saa modne, vil have længere Tid, førend de briste og aabnes: dog er deres Uld just ikke at forkaste, ihvorvel den er ikke aldeles saa hvid, som den anden. Endelig forekommer her en Underretning om et Slags grøn Skovs-Moss, som voxer paa Gran, Fyr, Birk, Elde &c. og er eet korter til en Alen lang, og undertiden længer; Hvilken duer til Stopning i alt det Løi og Klæder, som skulle være stive, uden at være tunge, saasom til Mands-Klæder udi Brystet, til du Crainguer, Huer &c. Saa vel i henseens

seende til begge Slags Bomuld, som til denne grøne Træ-Moss, underretter Forfatteren udførligen, baade om deres rette Indhøstnings eller Afpluknings Tid og Maade, og om det Brug, hvortil de ere duelige. Endskjønt disse Opdagninger synes at concernere allene de Svenske Egne, kunne de dog vel fyldestgøre de af vore Landsmænds Curiositet, som have hørt tale om denne Svenske Bomuld &c. og ønske at blive nøiere underrettede derom, som den, der allerede bruges med god Nytte udi adskillige Fabriquer i Stockholm: Foruden det, at de kunne give vore Botanicis Anledning til at undersøge, om ikke disse Slags Bærter ogsaa findes i de Danske Egne, og kunne her bringe lige saa stor Nytte? Til hvilken Ende Skriftet fornemligen er ført i Dansk Dragt.

I det Danske Sprog er en Bog, som handler om Musiken; under Presen. Den bliver færdig midt i September-Maaned. Bogen indeholder 5 Afhandlinger. I den første Afhandling bliver viist Musiken fra Jubal af til nu værende Tid, og hvorledes Davids Musik

ver været. Musickens Nødvendighed i alle
 le Stænder. Musickens Foragt og Mis-
 brug. Hvorledes man kunde føre sig i et
 musikalsk Selskab. Hvad en Claver-In-
 formator maa forstaae. Hvorledes den,
 som med Nytte vil lære Musiken, skal være
 beskaffen, og hvorledes samme Informa-
 tion kan med Fordeel indrettes? Den
 anden Afhandling indeholder: En grund-
 dig Forklaring over Noderne og alle musi-
 kaliske Tegn. Alle nu brugelige Tacten,
 og hvorledes den, som vil lære paa et musi-
 kalisk Instrument, vist kan lære Tacten.
 Om Hændernes og Fingrenes Application
 paa Claveret. Om Manererne, hvor
 mange Slags de ere, og hvor samme i
 Musiken kan zirlig anvendes. Clavers
 Spil oplyst ved Haandstycker. Alt deta-
 lte bliver forestillet med Exempler i No-
 derne. Den 3die Afhandling lærer Gene-
 ral-Bassen, og er afdeelt i 5 Capitler.
 Den fjerde Afhandling indeholder en An-
 visning til Syngekunsten, i Synderlig-
 hed for Fruentimmer indrettet, tillige med
 et Anhang om det i Syngekunsten bruge-
 lige Italienske Sprog, hvorledes samme
 bør læses, og hvad der ved Prononciationen

er at tage i Agt. Den femte Afhandling er et musicalisk Lexicon over alle nu i Musiken brugelige Ord, Instrumenter og Stykker. Lillige med hvorledes man skal lære, at stemme et Claveer. Denne Bog kan man faa Efterretning om, og findes tilløbs i Kiøbenhavn hos Hr. Ericius, boende paa Østergade. Der bliver kun trykte 150 Exemplarier, og paa de fleste af dem er alt prænumereret; Hvorfor Elskere af Musiquen, som ville lade sig betjene med Exemplarier af dette Skrift, vilde jo før jo bedre indfinde sig. Bogen trykkes i Foliant-Format, og Trykken saavel som Papiret skal blive accurat og upaaklagelig.

Altona.

Her i Kortes Boglade opvises et nyt Skrift, hvis Lige vel ikke i en Deel af de sidste Seculis er seet; Men kan maaskee have været i Moden i æld-gammel Tid. En Bog, som ingen Titel har, og hvori det 1ste Blad er ganske blank, undtagen at der nederst paa den ene Side findes de Ord af Persio: *Quantum est in rebus inane!* hvortil er føiet Mars-Tallet 1746. Forfatteren

ren, eller rettere Samleren (thi Indholden er til største Deelen Samlinger, tagne af de munterste Skribentere) giver for dette selsomme Indfald tvende Aarsager: Først vilde han dermed komme et Slags Opsigt afsted; thi at den jo vil blive, tvivler han ingenlunde om, saa længe der ere Mennesker til, som ere Elskere af det selsomme. For det andet vilde han dermed bevise sine Læsere en Tjeneste; og udlader han sig derom saaledes: Selten kann man seinem Buch einen solchen Namen geben, der allen Lesern gefallen wird. Die Ursache, warum er nach dem Geschmacke des einen ist, ist öfters die Ursache, warum er dem andern mißfällt. Die Käufer dieses Buchs werden mir es vermuthlich Dank wissen, daß ich einem jeden die Freiheit lasse, den Titel darauf zu schreiben, den er sich wünscht, und zugleich denen, die durch Kleinigkeiten ihren Eckel aufbringen lassen, die Gelegenheit benehme, eines Uebelklangs wegen in der Ueberschrift alles, was derselben folgt, für mittelmächtig und schlecht zu erklären. Diejenigen, die gerne Schriftsteller sind, ob sie gleich in ihrem Verstande eben keinen

Beruf dazzu sühlen, können durch die klei-
 ne Bemühung, einen Titel zu erfinden,
 einigermaßen Schriftsteller werden, ohne
 sich der Unbarinherzigkeit der Kunstrich-
 ter bloß zu stellen. Saa vidt har Auctor
 ogsaa hertil været besøiet; thi hvo, som
 seer Bogens Indhold, skal bekiende, at
 den ikke vel loed sig bringe under een Titel,
 uden adskillige Uleiligheder deraf at be-
 frygte. Deri møde allehaande Ting,
 som kunne tiene fløgtige Hoveder til Tids-
 Fordriv, og som fyldte nogle og tyve Ark.
 Men de samme ere snart vidtløftige, snart
 korte, snart paa Vers og snart i u-bun-
 den Stil. Man tage sig vel i Agt, for at
 skattere disse for Ting af liden Betyden-
 hed; thi de, som understaae sig dertil, bli-
 ve plad ud erklærede Pedanter; Thi be-
 staae disse Ting endskönt i intet andet,
 end et artigt Intet; Saa er dog et artigt
 Intet bedre end et philosophist Intet.
 Dette er en Kædsommelighed for et Men-
 nisks Begreb; Men hiint fornøier vores
 Begreb. Hans Hoved-Absigt har været,
 at gjøre det smukke Kion imellemstunder
 en Tids-Fordriv. Man høre derfor dog
 de vigtige Afhandlinger, som have faaet

Sted i denne Hoved-eller Titel-lose Bog:
 1) Der gestrafte Betrüger, oder das
 Frauenzimmerduell, ein Roman, so aus
 der Feder des Herrn Marivaux geflossen
 seyn soll. Dieses Stück nimt fast die Hälfte
 des Buchs ein. 2) Das erste Schäffers
 gedicht des Virgils in deutsche Verse übers
 setzet. 3) Eine Ode an die Phyllis. 4)
 Eine solche an Climenen. Ein Paar ver
 liebte Stücke. 5) Eine Ode an die Geles
 genheit. 6) Der wiedergegebene Kuß.
 Eine Nachahmung einer Erzählung aus
 dem Fontaine. 7) Die Katzenpfote, ein
 zinzimisches Märchen aus der Bibliothec
 que galante. Dieses wird als ein Meis
 terstück gepriesen, und dem jüngern Herrn
 Crebillon als Verfasser zugeschrieben. Es
 füllet viele Bogen an. 8) Der Irrthum,
 eine Erzhlung. 9) Jeannette, auch eine
 Erzhlung. 10) Die Romanbelden. Ein
 Gespräch nach Art des Lucians, aus dem
 Französ. des Boileau. 11) Die dresdnis
 sche Brücke. Eine Erzhlung. 12) Der
 Sieg der vergangenen Zeit. Ein Nach
 spiel in einem Aufzuge, aus dem Französ.
 sischen de le Grand. 13) Die Schwester
 Des

Veronika, eine Nachahmung einer Erzählung aus dem Fontaine. 14) Der Zuschauer des Kartenspiels. Eine kleine Ode. 15) Der Gebrauch der Erbschaft. Eine anakreontische Ode. 16) Eine Elegie an Flavian. Etwas verliebtes. 17) Die Grüße. Eine Erzählung. Etwas lustiges. 18) Der Sieg über die Liebe. Eine Nachahmung einer Ode in des van Effen Menschenfeinde. Man seer heraf, at der findes i denne Bog intet andet, end lutter kostbare og Galanterie-Vahre; Man tør derfor ikke ved at ansee Titlen paa denne Bog for nogen sønderlig Mangel eller Forliss; thi hvem forlanger vel, at der uden paa en Kram-Boed skal opslaaes just det almindelige Ord, hvorunder befattes alle de Vahre, som findes tilkiøbs i Boeden? Nok er det, at der i denne Bog findes mange artige, muntere og forlystende Ting; I hvor vel de ikke ere af stoer Bigtighed, hvoriblant endog ere indblandede nogle faae Elfsøvs Sager, som dog ere subtile, og ingensteds overskride Tugtigheds og Erbarheds Grændser; Med mindre man skulde befrygte, at en Læser eller

Læser

Læserinde, som af Naturen var tilbøielig til Førliebelse, skulde af det anførte tage Anledning til at tænke mere, end der staaer. Endeligen er og denne en Bog, som ingen imod sit eget Viesyn skal kunne nægte, der neppe nu omstunder har sin Lige i Verden, og faaer uden Tvivl den Ære, at staae øverst paa deres Liste, som maagstee kunne udkomme efter dens Monster.

Frankfurt og Leipzig.

Man har her at opvise et vigtigt nyt Skrift, som vel ikke lidet skal føde Elskerens Begjærlighed af den nyeste Historie. Titlen er denne: Helden-Staats und Lebhensgeschichte des allerdurchlauchtigsten und großmächtigsten Fürsten und Herrn, Herrn Friedrichs des Andern, icht gloriwürdigst regierenden Königs in Preussen, Churfürstens zu Brandenburg, und sonder verainen Herzogs in Schlesien, u. s. w. aus echten Urkunden mit unparteyischer Feder bis zu Ostern 1746 pragmatisch und umständlich beschrieben, auch hin und wieder mit nützlichen Anmerkungen erläutert, nicht weniger mit nöthigen genealogischen Tabellen versehen, und mit saubern

bern Kupferstichen gezieret, welche alle fünf Hauptschlachten in den bisherigen schlesisch- und böhmischen Kriegen, wie auch die vielfältigen Läger beyderseitiger Armeen dasselbst, möglichster massen richtig vorstellen. 1746. 8vo. 3 Alphab. 5 Ark.

I dette Skrift udføres denne store Enebolds-Herres berømmelige Levnet i 4 Bøger, efter dets 4 Hoved-Perioder. Den første Bog handler om Hans Mayestets Fødsel og de Aar, i hvilke han var Kron-Prinds. Hertil er og føiet en kort Efterretning om de Kongel. Forældre, og Sødsfende, saa og om Dronningens Majestet, og Hendes høie Slægt, ja i Almindelighed om det hele Kongel. Preussiske og Marggrævlige Hus. Til des større Fuldstændighed er hert og anstillet en Betragtning over denne store Konges Forfædre, fra det Hohenzollerke Huses Oprindelse af, indtil den sidst afdøde Konges Majest.; hvortil endog er lagt et tilstrækkeligt Antall af genealogiske Tabeller; Saa at her saaledes findes en Kierne af det samtlige Kongel. Preussiske Huses Historie. Man seer og af dette Skrift hvad Landstaber under enhver Konges

Re=

Regjering ere forhvervede, eller forliste;
 Hvad priseligt en og anden af dette Husets
 Brøndser har stiftet, til sine Staters Bes-
 tie; Hoorledes den da værende Preussiske
 Magt er stegen til sin Høihed og Styrke,
 saavel som og hvad Prætensioner dette
 Hus endnu har sig forbeholdne. Alt det-
 te har man i Forbeten maattet berøre, saa
 fremt det Efterfølgende skulde tydelig nok
 kunne forstaaes; anseet de efterfølgende
 Tildragelser have sin Grund i det Fore-
 gaaende. Den anden Bog gaaer fra H.
 Majest. prisværdige Regjerings Til-
 trædelse, indtil den første Slesiske Krig.
 Den 3die Bog fortæller denne Historie
 fra den første Slesiske og Bøhmiske Krig
 at regne, som under dette Kongelige og
 Churførstlige lykkelige Regimente er for-
 tatt, indtil den Breslauiske Freds-Slut-
 ning. Endelig indeholder den 4de Bog
 en Fortælling om den anden Bøhmiske
 Krig, saavel som og den Kongel. Regje-
 rings lykkelige Fremgang, indtil den
 Dresdenske Freds-Slutning. Dog er
 denne hele 4de Bog, samt efterfølgende
 Tildragelser indtil Paaske i dette Aar, il-
 luns summarisk og efter deres Hoved-
stano

stændigheder foredragne. Derfor er Forfatteren allerede i Færd med, i en Ilden Deel at, beskrive ret omstændelig de anførte Ting, fra det Sted af, hvor deres omstændelige Udførelse slipper i den første Deel, men i særdeleshed den fjerde Bog. Saa vil han og i denne Ilden Deel indrykte de Documenter, som i Mangel af Rum have maattet udeblive af den 3die Bog i den første Deel; hvorhos ei skulle blive forgiette saa mange andre, der til denne Histories Forøgelse eller Forbedring ere tienslige, som han imidlertid kan komme over; hvori han er sig de Lærdes Hielp og Tilskud begiærende. Desforuden, da man haaber, og maae ønske, det denne store Monarch endnu i mange Aar maa fortsætte sin Britsværdige Regjering, og da den i saa Fald vel giver Materie nok til Haande, til hans Historie med flere Deele at forøge; Saa lover Forfatteren v. D. at ville fortsætte den paa samme Maade i en ny Deel, saa snart den faaer atter opnaaet en Hoved-Periodum. Saaledes kan man med Tiden vente sig fra denne Forfatters Pen en fuldkommen og saaledes

des beskaffen Historie over denne Seyer-
rige Konge; at den hverken skal misbage
den lærde Berden, eller opføres paa de
u-nyttiges Liste; Saafrømt den ellers vil
holde Stik hele Veien igjennem med den
nærværende Brøve. Forsfatteren forsik-
rer, at intet Archiv har staaet ham aab-
ent, til dette Verk at forfærdige: og at
han hverken er bleven beskicket eller tinget
derkil, men at deels hans egen Drift og
Høtagtning for denne Monarch, deels ogsaa
saa andres Ven har anlediget ham til at
føre Sin. Ikke desmindre har han dog
grundet sine Fortællinger, enten paa det,
som er passeret aabenbar for Berden, eller
og paa offentlige Documenter, dem han
derfor og har ladet aftrykke, efter de bedste
Originaler. Man har i Almindelighed
Søie til at prise Auctors Flid, U-partiis-
hed og Skrive-Maade, anseet vel saae el-
ler ingen skalde kunne skrevet en saa ganske
ny Historie bedre. Især ere de besønder-
lige Omstændigheder, han anfører om
Antimachiavello, værd at læse, hvilkke el-
lers ingensteds findes saa fuldstændigen
og ordentligen udførte.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

35.

Den 2 September, 1746.

Kiøbenhavn.

Forlæggeren, Sr. E. H. Berling, sælger nu et nyt Skrift med Titel: Tredie Samling af tolv offentlige Taler til Kirke-Bispe- og Preste-Bieller. 1746. 18vo. 548 Sider. Efter en zirklia Dedication til Hendes Majestæt vores allernaadigste regierende Droning, LOUISE, følger en vel freven Fortale, hvori Forlæggeren giver Efterretning om Berlets Indretning og Beskaffenhed. Disse Taler ere i Bogen indrykkede efter den Orden, som Titelen lover: Men da de 2 første Leiligheder ere

M m

rare

rarere, end de sidste, ere og de Taler, som dertil høre, færre i Tallet. Den store geistlige Orator, som er Auctor af disse Taler, hans Meriter ere alt for mange og hans Navnkundighed for stor, til at søge nye Sted for vores Roes, der mere vilde forkleine end fyldestigøre hans Fortienester. Tilmed dømmes og lettelig den nærværende Samlings Værdi af de 2 Forcagaende. Forlæggeren giver og Elffere af disse Taler Haab om en fjerde Samling at ville udgive. De Texter, som heri ere udførte, ere følgende: Til Kirke=Stielse: No. 1) Psalm. 26, v. 6, 7, 8. No. 2) Matthæi 17, v. 4. Til Bispe=Stielse: No. 3) Josv. 1, v. 2 og 3. Til Præste=Stielse: No. 4) Ebr. 13, v. 20, 21. No. 5) Samme Text. No. 6) 2 Corr. 6, v. 1. No. 7) 1 Corr. 4, v. 1, 2. No. 8) Samme Text. No. 9) 2 Timoth. 2, v. 3. No. 10) Apoc. 3, v. 16 og 17. No. 11) Samme Text. No. 12) Matthæi 5 Cap. v: 16.

Leipfig.

Theauri Epistolici Lacroziani Tom. III. Denne er Titelen paa et Skrift, som her er nylig kommet for Lyset i stor 8vo, i Alphabeet og 18 Ark stærk. Hr. Profes-

for

for &c. Joh. L. Uhl i Frankfurt ved Ode-
 ren farer endnu u-trettet fort, at levere
 os den berømte La Crozes Breb-Verling
 i en Samling. Forfatteren skriver over-
 alt aabenherttet. Denne Deel er de første
 i de væsentlige Ting fuldkommen lig. For
 den lærde Historie antænder denne Sama-
 ling et klart Lyss. I sær er her denne
 Sandhed merkbar, som hidindtil har
 været ubekendt: Man kan ei altid be-
 stemme de Lærdes Gemts-Bestaffenhed
 af deres offentlige Skrifter; hvilket ud-
 sørliger vises. Fortalen indeholder en
 kort Efterretning om den berømte La
 Crozes Levnet og Skrifter. De Besva-
 ringer, som her findes, ere skrevne til Hr.
 Antonium Achard, Theophilum Sieg-
 fried Bayern, Johann Albrecht Bengeli-
 um, Christian Gotthilf Blumbergern, Ja-
 cob Bruchern, Joh. Chamberlayne, Joh.
 Christ. Clodius, Samuel Crellen, Joh.
 George Eccard, Joh. Albrecht Fabricius,
 Christian Goldbachen, Christoph August
 Heumann, Paul Ernst Jablonsky, Seba-
 stian Kortholt, Christian Benedict Micha-
 elis, Joh. Lorenz Mosheim, Bernhard
 Petz, Friedrich Wilhelm Rolof, Alphon-
 sus

sus de Vignoles, George Wallin, David Wilkins, Johann Christoph Wolf. Endeligen er her indrykket en Eftersamling af nogle Breve, som for sildig ere fundne hvornæst Verket sluttet med et tredobbelte Register.

Königsberg.

Her er udgaaet: Johannis Henrici Dan. Moldenhaweri, S. S. Th. D. & P. P. Introductio in omnes libros Canonicos cum veteris, tum novi fæderis, ut & eos, qui Apocryphi dicuntur, cum appendice, quæ tradit Acta Apostoli Pauli chronologicè digesta. 1745. 8. i Alph. 5 Ark. Dette Skrift har Auctor saa meget foretaget, at det kan ansees for et nyt Skrift. At hvad mange andre Lærde have skrevet om denne Materie, har han i et kort Begreb forfattet. Han giver først nogle Erindringer i Forbeten, det Gamle og Nye Testamente vedkommende. Dernæst bemærker han nøie og ordentlig enhver Bogs Navngivelse, Auctor, Paaskrift, Tidens naar den er forfærdiget, Indhold, Inddeeling, Chronologie, Absigt, og de besønderlige Omstændigheder, hvorudi enhver Bog skelner fra den anden. De

den vi ses her og Forbillederne og Spaadomene om Christo, det Gamle Testaments Inddeeling, dets Anmerkning-værdige Steder, og dets vanskeligste Sprog, hvortil og ere føiede Sprog af det Nye Testamente. Udi den Ilden s bestemmes Værdien af det Gamle Testaments Apocryphiske Bøger, og vi ses, hvorledes de retteligen skulle bruges. Derpaa følger en Indledning til det Nye Testaments Canoniske Bøger, hvilken og er værd at læse. Hans Fordrags-Maade er her den samme, som ved det Gamle Testaments Bøger. De Evangeliske Historiers Harmonie er her ret artigen udført. I det 2 Capitel taler Auctor om Actis Apostolorum, og dernæst de Epistolis Apostolorum. Auctoris Inaugural-Differtationes gjøre Begyndelsen, hvori han har udført Apostlernes Historie efter Tids-Regningen. Han søger deri at afgjøre de gamle Disputer. Af Herodis den Stores Døds-Maar bestemmer han Forskellen imellem den almindelige og sande Tidsregning, og ubregner alting efter den Dionysiske Periodus. Man kan bruge dette Verk med stor Nytte, og ansee det som en grundig

Indledning til en retsskaffen Indsigt i den
Hell. Skriffs Bøger.

Amsterdam.

Her er oversatt i Hollandsk et Instru-
ment, som Menigheden af de saa kaldede
Mæhriske Brødre har opsat, og fortjener
nok den lærde Verdens Opmerksomhed.
Det kom 1743 for Lyset, og blev Græven
af Zinzendorf indhændiget af Polycarpo
Möller i Breslau. Menigheden bekiender
sig det i udi visse Maader til den Evangelisk
Lutheriske Kirke, saa vidt den virkelige
Nærværelse og Naade-Ballet angaaer.
Men den udgiver sig derhos for den ældste
Søster af den protestantiske Kirke, og hens
regner til en besønderlig Ydmyghed, at
den ikke ganske har skilt sig fra samme.
Men endelig viger den ganske af fra Pro-
testanternes Apostoliske Hierarchie, i det
den gjør Græven af Zinzendorf til sin be-
fuldmægtigede Tiener og Huusholder, us
den hvis Forevidende og Samtykke intet
maaes gøres eller besluttet, hverken i Læ-
doms eller Kirke-Tugts-Sager. Ja de
give endelig denne ny Bave saa stor en
Magt, som den Rommeriske endnu aldrig
har forlangt, i det den tillader, ja gar bes
far

aler, ham, at udnævne sig en Efterfølger, førend han forlader det Jordiske. See! saa hastig er denne geistlige Republik bleven til et Monarchie,

Hannover.

Den berømte Westenbergs Skrifter have faaet et almindeligt Bifald hos Kiendene af jurid. Skrifter; thi man sporer overalt i de samme baade Grundighed og Læsning. Da han stedse har stræbt, at forbedre den Romerske Rætt; Saa har han og saavel af almindelige som besønderlige juridiske Grunde satt samme i et klarere Lyg. Til Beviis herpaa tæner hans lærde Afhandling de causis Obligationum. Hans 45 Dissertationes, der ere skrevne til at oplyse Kæiser Marci Aurelii Antonini Love og Forordninger, bevise noksom hans grundige Indsigt i de Romerske Alderdome. Hans angeneme Fordrag giver os baade det angeneme og nyttige tilhaande, begge artigen sammenføiede. Hans Skrifters Værdie har først gjort dem rare, og denne Rarhed har anlediget den Samling, som nu er udkommen under Titel: Joannis Ortwini Westenbergii Jcti & Antecessoris, dum vi-

M m u

ve-

veret, in Academia Lugduno Batava celeberrimi, Opera omnia Juridica, nunc primum collecta cura & studio Joannis Henrici Jungii. in 4to. Samme Skalske af tre maadelige Deele; hvoraf den første allerede under Boghandler Smides Forlag er kommet fra Pressen. Man vil her kortelig anføre de samtlige Skrifter, som deri skalske Sted; Paa det Læseren af deres Indhold kan døme om deres Værdi: Tomus I. indeholder, som man seer: Principia iuris secundum ordinem institutionum. Dissertation: IV. de portione legitima, liberis, parentibus & fratribus relinquenda, ad illustrandum tit. de inofficioso testamento. Dissertationes IX. de causis obligationum. Tomus II. Principia iuris secundum ordinem Digestorum. Tomus III. Dissertationes XLV. ad Constitutiones Marci Aurelii Antonini Imperatoris. Differt. de ratione docendi & discendi iuris. De Calculo Minervæ. De iurisprudencia rationali. De iurisprudencia Pauli Apostoli. De Philosophia Juris, & imprimis ea quæ circa legum collisionem versatur. De iure

re Rhadamanthi. De iurisprudentia
Quinti Cerbidii Scæuolæ.

Brødrene Schmidt have til Trykken be-
kostet: Justi Henningii Boehmeri, J.Cri,
Exercitationes ad Pandectas, in quibus
præcipua Digestorum capita explicantur,
antea sigillatim editæ, nunc conjunctim,
secundum ordinem Pandectarum, dige-
stæ, & indice instructæ, cura filii Georgii
Ludovici Boehmeri, Antecessoris in A-
cademia Georgia Augusta. Første Deel.
I 4to. 5 Alphab: 12 Aet. De lærde Ju-
rister ere Hr. Hof-Raadten ikke lidet for-
bundne, fordi han ved sin Oppyntning og
Forbedring har givet sin Hr. Faders ud-
valgte Afhandlinger over Pandecterne saa-
dan ypperlig Anseelse. De ere i Førstnin-
gen udfomne hver for sig; Men at de om-
sider til største Deelen bleve rare at komme
over, var det, som bevægede Hr. D. Böh-
mer til at fyldestgjøre deres Fortieneste
og at samle dem i det nærværende Bind.
De heri udførte Materier ere samtlig
saaledes beskafne, at de bringe deres
Ophaver Ære; og i sær løbe de første,
saasom de vestigiis & usu antiquitatum

Dacicarum in jure Romano, saag den de Stoica Jctorum Philosophia, og den de Interpretationis Grammaticæ fatis & usu vario in Jure Romano; tillige ind i de smukke Videnskaber. For Resten indeholder des 12 Afhandlinger i dette Bind. De øvrige skulle snart følge efter. Registeret, som er lagt hertil, letter meget Skriftets Brug, og er et nyt Bevis paa Forfatterens Flid.

Lybek og Leipzig.

Her seer man en vel troffen Oversættelse af et ypperligt Engelsk Verk, under Titel: Wilhelm Sherlocks, ehemaligen Dechanten an St. Paul zu London, Betrachtung über die Glückseligkeit der Frommen und Bestrafung der Gottlosen in der zukünftigen Welt, oder von der Unsterblichkeit der Seelen und einem zukünftigen Zustande, aus dem Englischen übersetzt, und mit einigen Anmerkungen begleitet von Adam Wilhelm Franzen. 1746. 8vo. 2 Alphabeter. Hr. Sherlocks Aand-rige Skrifter og deres Værdi ere alt saa bekendte, at de her ikke behøve nogen Roes. Endslønt han setter stor Pris paa de nature

turlige Bevits for Sjælens Udødelighed,
 og udfører de same i Begyndelsen af dette
 Verk temmelig vidtløftig: Saa tilleg-
 ger han de samme dog ikke mere Kraft, end
 en høi Grad af Rimelighed, og formaner,
 at vi ikke skulle grunde vor Tro paa andre
 Bevits, end de Evangeliske Aabenbarin-
 ger. Saaer man deri anderledes til-
 verks, saa holder han det for en Art af
 Bantro, eller i det ringeste, for en Til-
 bøilighed dertil: Man høre derom følgen-
 de Udtog af hans Meening: Leute, welche
 in diesem Stücke andere Beweise suchen,
 sich in der Ueberzeugung der Unsterblichkeit
 ihrer Seelen zu stärken, als die in der heil.
 Schrift gefunden werden, haben einen
 Ansatz, Ungläubige zu seyn, oder sie kön-
 nen wenigstens leicht durch Ungläubige
 verführt werden. Glaubten wir der
 evangelischen Offenabahrung von Herzen:
 so könnten wir keine andere Beweisgrün-
 de von einem künftigen Zustande verlan-
 gen. Wir würden überführt seyn, daß
 wir keine bessere haben könnten. Würde
 man denn so begierig eine jede Erzählung
 von einer Erscheinung ergreifen, und so
 eifrig dafür streiten, als ob der Glaube,

wo

womit man eine andere Welt bekennet, davon abhtenge? als ob man einen bessern Beweis, oder einer glaubwürdigen Geschichte, als die Auferstehung unseres Heylandes ist, bedürfe? Würde man wol philosophische Beweisgründe verlangen, die Unsterblichkeit der Seelen darzutun? Würde man es wol für eine grosse Verkleinerung seines Glaubens halten, wenn ein wißiger Ungläubiger solche Einwürfe macht, wie es wol geschehen kann, die man nicht zu beantworten weiß? Dieß heiße zuletzt, was wir auch immer vorwenden mögen, unsern Glauben auf Vernunft, nicht auf Offenbarung, hinausbringen. Es heiße, das Beste davon zu sagen, unsern Glauben in einem zweifelhaften Streit darauf hinsetzen. Der kann wißig anschlagen, wenn wir an einem Mann gerathen, der in der philosophischen Erkenntniß der Natur besser, als wir, bewandert ist. Denn wo wir der Weltweisheit nöthig haben, uns zu Christen zu machen: so kann es geschehen, daß wir unsern Glauben für einen schändlichen Schein und ein Schatten-Werk der Vernunft vertauschen. Wir mögen über dergleichen Wahr-

Wahrheiten, wofern wir darinn gewiegt sind, wohl mit Gotttesverlångnern und Ungläubigen streiten. Aber wir müssen sie belehren, daß, wie sich auch der Streit ende, unser Glaube nicht Theil daran nehme. Ist eine deutliche und ausdrückliche Offenbahrung vorhanden; so muß ja ein jeder gestehen, daß keine Beweisgründe gegen eine Offenbahrung etwas gelten können, welche sie nicht selbst über den Hauffen werfen. Wenn Gott ein ewiges Leben verheissen hat: so mag ich durch Natur und Weltweisheit beweisen können, daß die Seele unsterblich sey oder nicht; der Fall ist einerley. Es ist darum weder mehr noch weniger zu glauben. Gott kann und will thun, was er verheissen hat. Wäre keine Offenbahrung da gewesen, so hätten die besten Beweisgründe gelten müssen. Ist aber eine da, oder wird behauptet, daß eine da sey: so muß der größte Wiß, die größte Spitzfindigkeit, der Offenbahrung Platz machen. Der einzige Streit, den man zulassen kann, ist dieser, ob es eine göttliche Offenbahrung sey, oder nicht. Könnte jemand dar-

thun,

thun, es sey schlechterdings unmöglich, daß die Seele in einem Stande der Trennung von dem Leibe leben sollte: so würde die dies ein beträchtlicher Einwurf gegen die Wahrheit derjenigen Offenbahrung seyn, welche ein solches Leben nach dem Tode lehret. Allein ohne die evangelische Offenbahrung umzustossen ist es unmöglich, die Unsterblichkeit der Seelen und einen künftigen Zustand zu widerlegen. Nun ist gewiß, kein Mensch ist im Stande, ja in der That kein Mensch nimt es sich heraus, die Unmöglichkeit eines Lebens nach dem Tode darzutun. Es müssen also alle zugeben, das es möglich sey; weil sich niemand anmasset, die Unmöglichkeit zu beweisen. Wovon nun die natürliche Vernunft die Möglichkeit nicht leugnen kann, die Offenbahrung aber die Wahrheit und Gewißheit behauptet, das ist eigentlich etwas, das für den Glauben gehöret, wofern irgend etwas dergleichen vorhanden ist, als eine göttliche Offenbahrung, oder ein derselben gebührendes Ansehen. Demnach darf ein Christ, welcher der evangelischen Offenbahrung glaubet, von der Weltweisheit der Ungläubigen

gen nichts besorgen. Das Ansehen Gottes ist über alle Vernunft und Weltweisheit. Man irrer vel ikke, om man siger, det Forfatteren havde intet deiligere, intet kraftigere, kundet forebringe, til at bestyrke de Beviser med, som grunde sig paa den Guddommelige Aabenbaring; Til hville man og maa henføre det, der tages af Siælens Udødelighed.

Nürnberg.

Under Franz Koengotts Forlag er her udgaaet et Skrift, med Titel: Panegyricus, gloriosissimæ memoriæ Divi Caroli VII, Augustissimi Inviçtissimique Romanorum Imperatoris, auctoritate & jussu perillustris Senatus Noribergensis 12 April. A. S. R. 1745. Norimbergæ in majori atrio curiæ, supremi cultus testandi causa, demississimi animi pietate dictus a Christ. Gottl. Schwartzio, Com. Palat. Cæs. Acad. Altorf. Seniore & Prof. Publ. 3 Folio 16 Ark. Den berømte Hr. Professor Schwartz har holdet denne Tale i en offentlig Forsamling her paa det store Raad-Huuses Sal. Han beskriver deri den Bedrøvelse, som er det hele tydske Rige forarsaget over denne Kæisers Carl den

VIIdes

Vildes Død. Saadant udfører han eftertrykkelig og forestiller Kæiseren som et stort Exempel paa Lykkens Ubestandighed. Saa anfører han og her i en lang Remse denne Kæisers Durchleuchtigste Forgængere, hvilke store Bedrifter, som Historierne opvise, have gjort meest betømmelige. Denne store Orator har taget Anledning til mange smukke Tanker af denne Kæisers Indsigt og Forsarenhed i Videnskaber og Kunster; hvilken han især bragte til sin Fuldkommenheds Grad paa sin Reise til Italien. Dernæst gives ham og Materie nok til at skrive om af Kæiserens Felt-Tog i Ungarn, hans Formåling med Kæiser Josephi Brindsesse, hans Rigs-Forretninger og Omsorg for Fæderne-Landets Beste, hans Omhyggelighed for de Lande at bringe paa Fode og i Flor i gien, som Krigen havde bragt paa Knæ, og endeligen den store Standhaftighed, med hvilken han i sine sidste Leve-Aar gik saa mange ulykkelige Tilfælde behjerttet igienem. De tvende Odet, som findes for og bag efter denne Tale, er Hr. Professor Schwartz ogsaa Auctor af, som deri har vist megen Snsi og Poësie.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

36.

Den 9 September, 1746.

Königsberg.

Den 25 Deel af de saa kaldede Preussis-
schen Zehenden indeholder følgende Af-
handlinger: 1) Jesus der Engel des
Bundes über Malach. III, 13; 2) Medita-
tiones über Luc. XIV, 18 = 20, von den
unterschiedenen Entschuldigungen der
Menschen, die das Böse für nöthig, das
Gute aber für unnöthig und unmöglich,
halten, durch J. C. Busold; 2) Unter-
suchung der Frage: Ob Thomas seine
Finger in die Nägelmahl, und seine Hand
in die Seite Jesu, geleet habe, Joh.
N n XX,

XX, 27. welches von dem Hrn. Verfasser
 gelungenet wird; 4) erste Fortsetzung der
 Historiæ litterariæ Colloquii Thorunien-
 sis. Enhver maade lade, at disse ere grun-
 digen og med Flid udarbeidede.

Den 26 Deel opviser: 1) Betrachtung
 über das verlorne und wiedergefundene
 Gesetz, aus 2 B. der Könige am XXIII
 Cap. v. 7. und 2 B. der Chronicke am
 XXXIV, 14. 15. Dette Stykke har den
 Elbingiske Senior, Hr. Dan. Rittersdorff
 forsærdiget, og holder for, at her forstaa-
 es ved det forlorne den forglemte og for-
 agtede Lov. 2) Der tröstliche Zuspruch
 Gottes an den geplagten Baulum, aus 2
 Cor. XII, 7 = 9, betrachtet; 3) F. E. N.
 von Trauen Probe einer neuen Erklärung
 der in der Offenbarung Joh. Cap. IX, 10 =
 13, vorkommenden Zeit = Benennungen,
 und damit verknüpften Weissagungen;
 4) Joh. Dan. Hoffmanns Nachricht von
 einer Bohnischen Uebersetzung des verän-
 derten Augspurgischen Glaubens = Bes-
 kenntnisses; 5) zwayte Fortsetzung der
 Historiæ litterariæ Colloquii Thorunien-
 sis; 6) M. Benjamin Bieters unmaß-
 geb

Gebliche Gedancken von den Celten, und der Celtischen Sprache.

I den 27de Deel er indrykket det 4de Capitel af Fortsettelsen af den Poliske Bibels Historie, hvilket giver en omstændelig Efterretning om de Poliske Bibelet, som ere komne for Lyset efter Lutheri Reformation, men især om dem, som ere udgaaene fra Aar 1517, indtil 1600.

Eberisdorf i Boigt-Landet.

Den 24de, 25de og 26de Deel af Hr. Mosers tydske Stats-Rætt, som nu er under Pressen, indbefatter den meste Materie om de verdslige Rigs-Stænders Sields-Sager, for saa vidt Sielden icke hester paa Landene, Afhandlinget om deres Contracter, Gave-Stiftelser, Medhjelpere i Regiering, Afsettelse fra Regieringen, eller Regierings Nedleggelse; om deres Død, Begravelse, Sørge-Indretning, om deres Testamenter, Codiciller, og andre Fæderne-Dispositioner, om privat Fæderne-Arv, især om Meubiller; Om deres Gemaler og Enker, om Børns og Børne-Collateralers Efterladenskab, som døe førend Forældrene. Om Løhns

og Eiendoms, eller Stats-og private Arvers Separation, isønderlighed saa vidt det icke vedkommer Land og Folk, samt om Arvs Antagelse eller Overgivelse. Endelig begyndes heri ogsaa paa den Materie om Rigs-Kredsene, om deres Oprindelse, Fremgang, Rang, Inddeelingen, Absigter, Nytte, Mangel, og endelig om de enkelte Stænder, som enten høre til enhver Kreds i sær, eller komme derfra, eller forlange, at komme deri.

Vien.

Her er trykt: Herrn Wolff Helmhard von Hohberg Oesterreichisches Haus- und Wirthschafts-Buch, worinnen nützliche und geheime Nachrichten vom Feld- und Ackerbau, auch Verbesserung der Felder, vom Brandweinbrennen, vom Bierbrauen, u. s. w. mitgetheilet werden. I 8, 1 Alph. 2 Ark. Forfatteren viser overalt idette Skrift, det han noie har foretaget med sin egen Erfaring de gamle og bedste Skribenters Regler om Land-Bæsen og Agerdyrking. Han viser adskillige Midler til at gjøre Sæde-Jord og Engbund frugtbar, om Landet at gøde, bebygge og inddeele. Saa lærer han og de

Rund

Kunster, hvorledes man kan giere Sæden frugtbar; og handler derefter om Hvede og Dyrkel, om Korn og Rank-Korn, om Vinter-Byg, Havre, tyrkisk Hvede o: s: v: I det følgende skriver han om Tobaks-Plantning, Farveres Farve-Bexter, Brændevin, som brændes af Korn, Ullbrøggerie og s: d: E. I Anhanget gives tilforladelig Efterretning om Malninger, og andet Huus- og Vertskabs- Behov. Saa at dette Verk kan være saa vel Herkaber, som alle Huus-Forstandere, Forpagtere og Land-Mænd, til megen Nytte.

Frankfurt ved Ræin-Strømmen.

Her i Andreae Boglade findes tilkøbs: J. E. N. vernünftige Gedancken über allerhand historische, critische, und moralische Materien, nebst verschiedenen dahin gehörigen Anmerckungen. 6te og sidste Deel. I 8vo, 19 Ark. Hr. Joach. Christoph Nemeitz ender med denne 6te Deel sit hidindtil fortsatte Samlings-Verk, endssjønt han tillige forsikrer, det ham ikke kulde manglet Materier, til at sende endnu nogle Stykker af dette Slags for Lyset. Denne Deel indeholder følgende

Afhandlinger: 1) Muthmassung vom
 Ursprung und Beschaffenheit der Tauff-
 und Geschlechts-Nahmen; 2) von den
 Weibern, sonderlich der Gelehrten, die
 ihre Männer geliebt; 3) ärgerrliche Ver-
 se und Ausdrücke einiger Poeten und
 Schriftsteller auf König Carl den XIIten
 in Schweden; 4) einige Anmerckungen
 aus der gelehrten Historie; 5) von den
 musicalischen Schauspielen, die man O-
 pern nennt; 6) Erlernung einiger Kün-
 ste und Handwercker; 7) Nachricht von
 den vormahligen kühnen Unternehmungen
 des Marquis de Langallerie und des
 Comte de Linauge; 8) historisch und mor-
 ralische Reflexiones über den Verfall ho-
 her und vornehmer Häuser; 9) einige
 Verbesserungen und Zusätze zu dem 5ten
 vorhergehenden Theile dieser Gedancken,
 und endlich 10) vermischte Anmerckungen.
 Der findes iblant disse Stykker adskillige,
 som sinage af en stærk Læsning, og ere ret
 fornøtelige: Dog mangler det ikke heller
 paa saadanne, hvori en Deel synes at væ-
 re grundet for meget paa blotte Formod-
 ninaer.

Breslau.

Korn har befoftet til Trykken: Chrestomathia Patristica Græca, five loci illustres ex antiquissimis Patribus Græcis selectis, ac nova versione Latina, Scholisque Latinis, per schediasmata quædam, in usum Juventutis litterariæ adornati, Fasciculus IV, V, VI. 38, 1 Alphab. 16 Ark. Den 4de Deel af disse Udtoge indeholder Athanasii circular-Skrivelse til Biskopperne i Egypten og Libyen, skreven imod Arianerne: Hvilken Udgiveren, Hr. J. Fr. Burg har ladet aftrykke efter det Parisiske Oplag af Athanasii Verker; Der næst og Hr. Basilii Tale, holden over Devt: 15 E. 9 v. Samt hans 92 Brev til Indbyggerne udi Italien og Gallien. I den femte Deel finder man den Hell. Cyrilli Protocatechesis og Catecheses mystagogicæ, samt nogle af den Hell. Gregorii Nazianzeni Taler, Breve og Vers. Endelig i den 6 og sidste Deel have nogle Udtoge faaet Sted af den H. Chrysostomi Verker, nemlig: 1) Et Stykke af den Bog contra Julianum & Gentiles. 2) De 2de Prædikener om Bønnen. 3) Den Tale over Pauli Sprog Rom. 8, v. 28. 4) En Tale,

holden over Eutropium, og 5) Det 6te Brev til Olympiadem, Udgiveren ender hermed dette skønne Arbeid, af hvilket de, som legge sig med Flid efter de theologiske Videnskaber, skulle ikke høste liden Nytte.

Benedig.

Her er et stort og vigtigt philolog. Verk under Pressen, som bringer sin Auctor Ære, og fører efterfølgende Paaskrift: Antiquitatum sacrarum Thesaurus, complectens selectissima doctissimorum Virorum Opuscula, in quibus veterum Hebræorum mores, leges, instituta, ritus sacri, & civiles, illustrantur; opus ad illustrationem utriusque Testamenti, & ad Philologiam sacram & profanam, utilissimum, maximeque necessarium, studio & cura Blasii Ugolini. Man har allerede haft dette Verk i Trykken siden Aar 1743, og indtil denne Tid leveret 4re Bind, efter hvilke det 5te nu som snarest skal følge. Udgiveren sparer ingen Umage for at samle i en smuk Orden de beste Skrifter, hvori de Jødiske Alderdomme forklares; Men Forleggeren sørger for at faae lige saa zirtelig som rigtig affrukne de Raaber-Stykker, som i Mængde skulle forekomme igiennem

nem det hele Verk. Efter den første Plan skal dette Antiquitets-Magazin, ligesom den Benedigste Edition af Grævii og Gronovii Thesauris, bestaae af 25 Bind i Folio. Prænumerations-Prisen paa hvert Bind er 44 Lire, men efter den Tid koster hvert Bind 55 Lire. Udgiveren er alt saa vidt særdis med Bindenes Inddeeling og andre Verkets Indretninger; at han haaber, inden 5 Aars Forløb, at faae alle 25 Bind fra Pressen. Udi det første Bind finder man, næst efter Prolegomena, 1) R. Chijæ Additamenta ad Codicem de die expiationum, die anjcho zu erst aus dem Hebräischen ins Lateinische übersetzt, und mit weitläufigen philologischen Anmerkungen versehen worden; 2) Josephi de Voisin gelehrte Anmerkungen über Raymundi Martini Borrede zu dem Werke, Das Pugio fidei betitlet ist; 3) Jo. Mayeri Tractatus de Temporibus sacris, darinnen die Alterthümer der Hebräer gegen Marshamen und Spencern sehr geschickt vertheidiget werden; Jac. Triglandi Dissert. de Origine & causis rituum Mosaicorum; 4) Herm. Witsii Ægyptiaca. Udi det andet Bind finder man: 1) Christ.

Wormii Libri II de corruptis antiquitatum Hebraicarum apud Tacitum & Martialem vestigiis; 2) Ge. Casp. Kirchmairi Exercitatio ad C. Taciti Histor. Lib. V de rebus moribusque Judæorum; 3) Hadriani Relandi Antiquitates sacræ. Hvilket Bærk hele Bæien igiennem er forsynet med vidtløftige Anmerkninger, der ere den første Deel af Indholden i dette Bind. De Kilder, Hr. Ugolini her har betient sig af, ere Mechilta, Siphra, Siphri Pefikta, Tosaphtha, Maimonidis Tractat, samt adskillige hidindtil utrykte Hebraiske Skrifter, hvilke, saavel som den latinske Oversættelse og de fornødne Anmerkninger, skulle efter Haanden faae Sted i dette Thesauro. Hvad Indholden er i de følgende Bind skal paa andre Tider blive gjort bekendt. Paris.

Den Navnkundige Bygmester, Hr. Saurerien har alt gjort sig meritert med adskillige Skrifter, Sø-Bæsenet og Farten vedkommende. Her leverer han et nyt i 8vo, med Titel: Theorie nouvelle de la Manoeuvre des Vaisseaux à la portée des Pilotes. Sø-Farende finde deri en ny og smuk Anledning til ret at styre Roer, Seigl

Seigl og Lougverk ; samt en Underretning om at undgaae med Forsigtighed de farligste Steder i Søen.

Herr Gautier, en berømt Anatomicus, lader paa Forstud trykke et stort Verk, som skal forestille paa nette og rigtige Raaber=Stykker et Menniske=Hoveds heele Anatomie, efter alle dets Deele, hvilke Raaber=Stykker af tydelige og tilstrækkelige Forklaringer skulle geleides. Titelen paa Verket lyder saaledes: Essai d'Anatomie en Tableaux imprimés, qui représentent au naturel tous les muscles de la face, du col, de la tête, de la langue, & du larinx, d'après les parties disséquées & préparées par M. du Verney, Maître en Chirurgie, comprenant huit grandes planches dessinées, peintes, gravées, & imprimées, en couleur & grandeur naturelles, avec des Tables, qui expliquent les Planches. 3 4to. Paa det at Læseren forud kan dømme om Verkets Værdi, har han i Forveien ladet udstikke til en Prøve 3 Raaber=Tabeller, 15 Tomer i Høiden og 12 Tomer i Bredden, paa hvilke ere forestillede 3 heele Hoveder med al deres Tilbehør. Forfatteren holder de
samma

Samme for saa vel truffene, at end ikke de største Mestere i Anatomien skulle derpaa med Føie kunne dadle det ringeste. Heele Verket skal bestaae af 8 store Raabers Stykker, hvilke Prænumeranterne faae for 24 Livres, men andre for 36.

Den Kongel. Geographus Hr. Rouge har ladet bekendtgjøre et nyt Land-Kaart over Frankrig, der er stukket paa et Aft af u-gemeen Størrelse, hvoraf Stikningen er indrettet efter Hr. Cassini og Maraldi Observationer, og som skelner meget fra de andre Kaart, man hidintil har seet. Denne samme Hr. Rouge har og, for at tiene Elskere af den nyeste Geographie, ladet forfærdige et Land-Kaart over de Catholske Niderlande, hvorpaa forestilles Flandern, Hennegau og Brabant; Saa og en nye Plan over Staden Bryssel; samt en efter hans Forsikring, ganske rigtig Forestilling af den Trefning, som den 30 Septbr. i afvigte Aar blev holden imellem den Østerrigiske og Preussiske Armee.

Leipzig.

Nova Acta Eruditorum opvise for April-Maaned følgende Artikler: 1) Museum Florentinum, exhibens antiqua
Nu-

Numismata maximi moduli, quæ in Re-
gio Thesauro Magni Ducis Etruriæ asser-
vantur; cum observationibus Ant. Franc.
Gorii. Volumina III. Florentiæ, 1740 titl
1742, stor Fol. 6 Alph. 9 Artf, 115 Raa-
berstkr. 2) Simonis Ballarini, Presbyteri
Romani, J. U. D. & Bibliothecarii Episco-
pi Carpentoracti, Animadversiones in
Museum Florentinum Ant. Franc. Gorii.
Carpentoracti, 1743. stor 4, 2 Artf. 3)
Mémoires de Literature, tiréz des Regi-
stres de l'Academie Royale des Inscripti-
ons & belles lettres, depuis l'année 1731
jusques & compris l'année 1733. Tom
X. A Paris, 1736, stor 4, 4 Alph. 3 Artf.
4) Corn. Valerii Vonck Specimen criti-
cum in varios Autores. Accedunt Obser-
vationes miscellanæ. Trajecti ad Rhe-
num, 1744. stor 8. 10 Artf. 5) de ambi-
gue prolatis, in judicium criminationi-
bus Consultationes physico-mediciæ non-
nullæ. Bononiæ, 1742. 4, 10 Artf. 6) L.
E. Solutio Problematis Catoptrici, in A-
ctis Erud. A. 1745 Mense Sept. P. I. pag. 523
propositi. 7) Actii Sinceri Sannazarii de
Partu Virginis Libri tres, Etrusco carmi-
ne redditi a Comite Jo. Bartholom. Gesa-
regio

regio, nunc primum collati cum Vaticano & Mediceo Codice, adjectis eorum Notis, cum observationibus in quatuor veterum Christianorum monumenta, quæ exhibent nati Domini præsepe, cura & studio Ant. Franc. Gorii. Florentiæ, 1740, 4, 1 Alph. 12 Art. 1 Kaaberstf. 8) Reflections politiques sur les Finances & le Commerce. Tomes II. A la Haye, 1740, 8, 1 Alph. 14 Art. 9) Eberh. Feithii Antiquitatum Homericarum Libri IV. Editio nova, prioribus multum emendatior, Notis & Indicibus aucta, atque Figuris illustrata. Argentorati, 1743, 8, 1 Alph. 22 Art. 10) Observationum philologicarum in Palæphatum *περί Απίτων* periculum. Accedunt aliæ Animadversiones in nonnulla Musæi & Achillis Tatii loca. Lipsiæ, 1743, 8, 11½ Art.

Udi den LXXVde Deel of de saa talbede
zuverlässigen Nachrichten findes følgende
Artikler: 1) Commercii epistolici Leib-
nitiani, ad omne genus eruditionis, præ-
sertim vero ad illustrandam integri prope-
modum seculi historiam literariam, ap-
prime facientis, Tomus prodromus. Re-
cen:

- consuit Joh. Daniel Gruber. Hanoveræ & Gottingæ, 1744, 8, 6 Alph. 4 Artf. 2)
- D. Burchardi Gotthelf Struvii, Consiliar. Saxon. & P. P. Jenens. Jurisprudentiæ heroicæ, seu juris, quo illustres utuntur, privati. Pars II. Varias observationes & integras Dissertationes inseruit Jo. Aug. Hellfeld, D. Jenæ, 1744, 4. 3 Alph. 8 Artf.
- 3) Joh. Frid. Christii, Prof. publ. Otiæ regalis acroamata. Lips. 1745, 8, 9 Artf.
- 4) Joh. Frid. Christii pro patrimonio Poetarum, in quo paganitas quædam fabularum stilique, antiqua redolentis, accusatur, Orationes tres. Lipsiæ, 1745, 8, 7 Artf.

Hag.

Peter de Houdt har i Aaret 1745 oplagt paa Fransk og Hollandsk, i 2 Bind i Folio: Tresors des Antiquités de la Couronne de France, représentées en figures d'après les Originaux &c. Dr. Bernhard de Montfaucon, som har samlet dette prægtige Verk, har dermed haft den Absigt, at bevare til Efterlægten, og afbil-

de

de efter Naturen, allehaande Ceremonier, Verk-Tøie, Klæder, Vaaben og andre deslige Merkværdigheder, under de gamle Konger, Førster og store Herreer i Frankerige; Saaledes, som de ere fundne i de beste Cabinetter i det heele Rige. Han gjør først Begyndelsen i det 13de hundrede Aar, fordi de ældre Eftermæler ere alt for flatte; Hvor for og efter hans Meening de nyere Førster have givet dem til Britis for Undergang og Forglemmelse. Hans Documenter ere altsaa vel alle rigtige; Men derfor ere Historierne, som derudi forestilles, ikke allevegne tilfordædeligen beviisde. De gamle Tapeter i Baycux, som der omhyggeligen ere blevene bevarede, forestilles her paa 24 Dobbelte Plader; og kan det ikke feile, at de samme jo vilde blive Elskere af de franske Alderdomme kjærkomne. Men derfor kan ikke med tilstrækkelig Grund beviises, at Hertug Wilhelms af Normandien Prætensioner paa den Engelske Krone, er med disse Tapeter saa usimodsigelig lagt for Dagen, som den lærde Pater selv har behaget at troe.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

37.

Den 16 September, 1746.

Kiøbenhavn.

Ridderens af St. George, eller Jacobi, Prætendentens paa England, Skottland og Irland, Liv og Levet, indtil nærværende Tid fortsatt. For sine besønderlige Merkværdigheders skyld af det tyske i det Danske Sprog oversatt, og med en Fortale udgivet. Denne er Titelen paa et Skrift, som udi Bogtrykker Sr. Ernst H. Berlings Trykkerie nylig er kommet fra Pressen, i en 8ta Formate, og er 292 Sider stærk. Hensigten med dette Bærker, at tiene den store Hob af vore Løndemænd,

KL

sem

som gjerne gider læst Aviser, og deri finder
 meget om Prætendenten, paa hvilken al-
 les Dine i en Tid lang har været henvend-
 te; med den fornødne Efterretning om
 hans Familie, Person og Historie. For-
 læggeren tviler derfor saa meget mindre
 om at finde Liebhabere til denne Bog, som
 man veed, at mange ere begierlige efter
 at vide dens Indhold; Allerhelst da Au-
 ctor af samme, anderledes end en Deel
 hans Forgængere, i denne Historie, har
 nøie haft Bessedentlighed og Upartiskhed
 for Dine; samt med et godt Skøn samlet
 de hid henhørende Efterretninger, og ikke
 forholdet sig som en blot Copiist. At give
 nogen udførligere Efterretning om dette
 Skrift, da har Auctor ofte anført de Kils-
 der, hvoraf han har taget noget; Men
 heller ikke sielden fremsatt Fortællingen
 selv, saa som blotte Citationer ere somme
 Læsere lidet nyttige, og andre ikkuns lidet
 behagelige. Iblant andre citerede Skrif-
 ter er den saa kaldet Perckins Triumph,
 som der tales om i den sidste § af dette
 Skrift, saa merkværdig, at man her og-
 ter fornødent at anføre derom det, som
 Fortælleren melder med disse Ord: "Perkin
 har,

har, som bekendt er, foruroliget Engelland i Henrici VII des Tid, og har derfor faaet sin tilbørlige Straf. Under denne Perkins Navn bliver i den nu omtalte Triumph den unge Prætendent forestillet. Samme Triumph er intet andet, end et Raaber-Stykke, som ved disse sidste Uroligheder i Engelland er udkommen, og forestiller bemeldte unge Prætendent i et Optog, ledsaget af mange Romerske Geistlige, og med andre haanlige Forestillinger; Dog Auctor dertil har overtraadt den Regel, som lyder, at man ogsaa skal rose det Gode, der findes hos en Fiende." Dernæst besvarer Auctori Fortalen nogle Spørgsmaale, som pleie at fremføres af Folk, der læse Prætendentens Foretagende og Bedrifter: saasom 1) "Hvorfor Gud tillader, at han (Prætendenten) kommer saadan Uroelighed og Blods-Udgydelse afsted, som er sammenknyttet med saamegen Uretfærdighed? 2) Om Prætendenten maatte være saa slem og om hans Religion kunde være saa farlig? 3) Om der ikke kunde raades Boed paa den Uheld i England? 4) Hvad Paven maatte foretage med Børnene, hvis de kom tilbage?

"om han vel skulde tillade dem, at gifte sig?" Sectioner og Afdeelingerne, som indeholdes, i dette Skrift, have følgende Paaskrifter: 1) Indledning. 2) Om det Ord Prætendent. 3) Om Prætendentens Navne og Titler. 4) Hans Fæderneland. 5) Hans Herkomst. 6) De Stuarternes Slægt-Register. 7) Anmerkninger over Slægt-Registeret. 8) Grund-Lovene om Successionen i Engelland. 9) De forrige Tidens Tilstand. 10) Den da værende Tidens egentlige Tilstand. 11) Hans Fødsel. 12) Hans Forældre. 13) Jacobi II Levnet i Besønderlighed. 14) Deres Grunde, som holde ham for Kongens ægte Barn. 15) Det andet Parties Svar dervaa. 16) Det andet Parties Grunde imod Prætendenten. 17) Indvending imod disse Grunde. 18) En Engelsmands Bevis imod Prætendenten. 19) Deraf følger idel Uvisshed. 20) Hvad der har tildraget sig i Engelland efter hans Fødsel. 21) Spaadomme om ham. 22) Jacobi II Afsættelse. 23) Jacobi II Umag for at forsvare sig paa sin Throne. 24) Wilhelmi III Regjering. 25) Prætendentens Børne-Aar. 26) Jacobi II sidste Timer.

- 27) Jacobi Underretning til sin Søn. 28) Sønnens Udraabelse til Konge. 29) Prætendentens første Foretagende indtil 1708. 30) Fleere Efterretninger og Omstændigheder om Land Gangen i Skottland. 31) Anslaget mislykkes og han reiser tilbage. 32) Prætendentens øvrige Foretagende og Tapperhed siden 1708. 33) Hvad der imidlertid er skeet i England og Frankrig, angaaende Prætendenten, fra § 34) til 40 §) Hvad der har tildraget sig fra 1712 til 1718. 41) Prætendentens indvortes og udvortes Afbildning. Fra § 42 til § 50 inclus. viises, hvad der har tildraget sig fra Aar 1719 til dette 1746de Aar. § 51) Den unge Prætendents Portrait.

Welffenbyttel.

Joh. Christ. Meisner farer endnu fort, at forlegge Hr. Mag. Buttstetts vel skrevne Berkt, hvori han viser den Christelige Troes Overensstemmelse med Fornuftten. Den 6te Deel deraf er i Fior udgaaen, med Titel: Vernünftige Gedancken über die Vorsehung Gottes, in Ansehung der Regierung der Welt. Heraus gegeben von M. Joh. Andr. Buttstett, illustr. Ruthenei Dir. Societ. Lat. Jenens. & Teuton.

Gotting: Socio honor. JSvo, 1745. 516
 Sider. Den heele Afhandling har 3 Af-
 snitte. Den første undersøger, hvad det
 er Objectum af den guddommelige Regie-
 ring i Verden. Heri vises udi tre Capit-
 ler, den Guddommelige Regierings Al-
 mindelighed i Verden og i Naturens Rige.
 Det andet Afnit handler om den Guddom-
 melige Regierings Maade i Verden. Her
 beviser Forfatteren, at Guds Regiering
 i Verden kommer overeens med de Guds-
 dommelige Egenheder. Han anfører
 derpaa Beviis, baade af den Hell. Skrift,
 af Fornuften, af Erfaringen, og igien-
 nemgaaer meget grundigen Guds moral-
 ske Egenheder. I sær er det eftertryk-
 keligt og Lære-riigt, hvad her anføres om
 Guds Retfærdighed og Hellighed. Der-
 næst undersøger den lærde Forfatter den
 Guddommelige Regierings Ubegribeligh-
 ed. Samme bevises af den Hellige
 Skrift, af Fornuften og af Erfaringen,
 og uddrages deraf syv Følger. I det
 3die Afnit igiendrivs adskillige Bildfa-
 reller, saasom de, om den blinde Lykke
 og den u-forbigængelige Skæbne.

Hamburg.

Nu finder man trykt, paa 11 Ark, det 6te Stykke af det 3 Bind af det saa kaldede Hamburgische vermischte Bibliothec. Udgiverne meene snart at kunne udgive, under samme Titel, endnu et, eller det 4de Bind. Samme ville de da give Beleide af et rigtigt og fuldstændigt Register. Dette sidste Stykke af det 3die Bind, hvormed følger et Register, indeholder følgende Stykker: 1) Dr. Christoph Harenbergs 6ter Brief von den Merkwürdigkeiten seiner Westphälischen Reise; 2) D. Wigan-di Kahleri Conjecturæ super Matth. 23, 35. 3) Dan. Ritterödorfs Gottes Bund mit Tag und Nacht, als ein Gnadenzeichen des Bundes mit seiner Kirche, nach Anleitung, Jer. 33. 20. 21. 4) Johan Gottheif. Rosæ genuina veraque evolutio. Col. 2, 9. 5) Ecclesiophili Gedanken über etliche S. S. in Herrn Cankler Pfaffens Schrift; 6) M. Christ. Fried. Curtius kurze Betrachtung über die Veränderungen, die mit den Kirchenaeßungen vorgenommen werden. 7) M. F. kurze Anmerkung über Herrn Pratzjen Erklärung der Schriftstelle 1 B. Mos. 27, 41. 8)

Jo. Fr. Bernd Meletemata critico-philolog. theolog. de pane quotidiano; 9) Ferd. Stosch Untersuchung des Zeugnisses, welches Hippolytus der Offenbarung Johannis gegeben hat; 10) Dr. Georg. Lud. Deders Gedancken über 1. Corinth. 1. v. 21. 11) J. C. Heinszelmans Anmerkungen zur bessern Erklärung des fünften Capitels des Briefes an die Römer; 12) Biga epistolarum ineditarum Adolphi Helcii & Bartholdi Nihusii; 13) Joh. Christ. Clemanns Beweis des Satzes: Alle Menschen sind Sünder; 14) Eben derselben Erklärung der Worte Matth. 4. 8. 15) Einige Erinnerungen und Beantwortungen verschiedener Aufgaben; 16) Einige neue Aufgaben.

Gettingen.

Her er kommer os et nyt Stats-Skrift paa 8 Ark for Dien, som har denne Titel: Gründlicher Beweis, daß das Heil. Römische Reich an gegenwärtigem Kriege Theil zu nehmen, und das Gleichgewicht von Europa wiederum herstellen zu helfen, verbunden ist. 1746. Der er hversken

Den nævnt Forfatterens Navn, eller Ste-
 det, hvor det er trykt. Læseren skal ikke
 frygte for stor Hoved = Brud med at læse
 dette Skrift: Det er heele Veien igiennem
 i en tydelig og flydende Skrive = Maade
 forfattet. Det er og meere historisk, end
 polkrisk, og har ikke et eneste Allegatum, der
 skal gjøre Læseren lædsommelig. I Be-
 grebelsen fortælles vidtløftig, hvorledes
 Frankerige fra æld-gammel Tid af, da
 det Frankiske Monarchie gik til Grunde,
 og Tydskland udvalte sine besønderlige
 Konger, der i en Hast bragte den Romer-
 ske Kæiser = Bærdighed til sit Fæderneland;
 har anseet saadant med flede Dine, og si-
 den den Tid af alle Kræfter stræbt, at gjo-
 re det tydske Rige al muelig Afbræk. Saa-
 dan dets Avind = Syge tog heftig til, da
 det Habsburgiske Huus kom i Besiddelse
 af de Østerrigiske Lande, og da saa mange
 Prindsen af dette Huus naaede Kæiser =
 Thronen i Rad. Men i sær naaede denne
 Avind = Syge sin høieste Grad, efterat de
 Burgundiske Lande, og strax derefter det
 Spanske Monarchie, ligesom faldt i Fran-
 keriges Slød. Deraf har siden reist sig
 de blodigste Krige; og endskjønt Franke-
 R 5 rige

rige har ikke, som man siger, spundet
 Silke ved de samme; har det dog i det sid-
 ste hundrede Aar deri været lykkelig, at
 det for det første i den Westphalske Freds-
 Slutning har vundet en Ansæelse af en
 Slags grundet Prætext, til at blande sig
 i alle Rigs-Handeler; og for det andet
 formedelst den Spanske Krones Foree-
 ning med det Bourboniske Huus tilveie-
 bragt sig saadan Overvegt i Europa, at
 til sidst ingen Magt skal kunne staae den
 Franske imod, saa fremt det ikke i Tiide
 forekommes. Men, da det tydske Rige
 hidindtil steds har været en Dæmning for
 Frankeriges Bølger; Saa har det ved
 adskillige Leiligheder tragtet efter at bringe
 den Kæiserl. Krone, snart til sig selv, og
 snart til en svag og afmægtig Prinds, om
 saadant end har skuldet koste mange Mil-
 lioner; hvilke det endda har holdet for me-
 get vel anvendte, naar det kun kunde
 vinde saa meget, at faa skilt det Østerrig-
 ske Huus fra det tydske Rige. Men, hvad
 der ei har kundet gaae an, imedens der
 var tilovers af den Østerrigiske Mand-
 Linie, lykkedes endelig i vore Dage, om-
 endskiont det varede kuns kort. Her mø-
 det

Der en Fortælling af alt, hvad der er passet i Tydskland, fra Kæiser Carls den Vites Død, indtil det sidste Kæiser-Bal, og finder man her og der grundige Tanker indseende. Endelig gaaer Slutningen derud paa, at det tydske Rige nu maa være glad ved, at det er blevet foreenet igjen med det Østerrigiske Huus, og regieres af et Over-Hoved, der er frit og ikke deputeret af en udenlandsk Magt. Denne Lykke burde Riget med Billighed føre sig til Nytte, saaledes, at det foreenede sine med det Østerrigiske Huuses, og dets udenlandsk Bundsforvands Kræfter, for at hæbne tilgavns alle de Trængsler, som baade i de gamle og nye Tider ere blevne det tilføiede af Frankerige. Garantien, som er indgaaet for den Østerrigiske Arvesfølge, udtræver saadant af alle Rigets Stænder, uden Undtagelse: Herhos vises, som igiennem et Perspectiv, hvad for Skønne Conqueter Riget kunde gjøre; Dog indskrænkes de samme til de samtlige Spanske Nederlande, Lothringen, Elsas, Sundgau, det fræ Græbisk Burgundien, og til de Spanskes Uddrivelse af Italien med alle. Der som Forfatterens

rens Duffe bliver ikke opfyldet, og dersom Overbevisningen virker endnu lige saa lidet, som Følelsen hidtil har gjort; Saa er i det mindste hans patriotiske Iver prisværdig.

London.

Her er trykt et Bærk i Folio, med Titel: The Country Justice. Michael Darton, en Lem af Lincolns-Inn Collegio og en af de saa kaldede Masters of Chancery, er Auctor af dette Bærk. Hans Absigt er, at beskrive udførlig de saa kaldede Engelske Justices-of-Peace, deres Pligter og Myndighed eller Magt, saavel paa Landsdagene, der ellers kaldes Sessioner, som uden for denne Tid. Han har her indrykket alle ved Magt blevne Statuta af den Magna Charta, som Kong Henrich III. udgav i sin Regjerings 15de Aar, indtil det 16de Hans Kongel. Majestæts, Georg den Ildens Regjerings Aar. Saa har han og i et Anhang givet Statuter Sted, som i bemeldte Hans Majestæts. 16de, 17de 18de og 19de Regjerings-Aar ere blevne indførte, formedelst Kongens Myndighed, foreenet med Parleamenternes. I et

et andet Anhang har han indført alle de Straffer, som imod disse Statuter ere blevne paalagde Misdædere ved Parlements-Acter; Saavel som og de saa kaldede Freds-Dommers Forbindlighed, hvorefter de ere forbundne til at inddrive disse Straffer, og det enten alleene, eller med andre deres Midler. Dette Bæk er altsaa en virkelig Lov-Bog af den Engelske Nation.

Manby og Cox have trykt: The History of Abraham justified against the Objections of the Auctor of the Divine legation of Moyse &c. Dr. Henr. Nebbing continuerer at forklare Hr. Warburtons alt for dunkle og for vidt gaaende Sætser. Han forklarer og forsvarer mod ham den naturlige og overalt antagne Forklaring over Abrahams Historie; Og beviser af sin Bedersparts egne Tilstaaelser, det de gamle Jøder alt have haft Kundskab om et tilkommende Liv.

Leipzig.

Johan Wendler har til Trykken betoo-
ret: Fabeln und Erzehlungen von C. F.
Gel.

Gellert. 12 Ark i 8vo, 1746. Den lykkelige Boet i Fabler, Hr. Gellert, leverer her en Samling af Tanker, som ere sinderrige, flydende, fornuftlige og indtagende. I Steden for en Fortale, finder man en Efterretning om gamle tydske Fabler og Exempler deraf: En Kunst, som de Tydske i nogle Seculis have lagt sig efter. Hvilket de gamle Fabler bevise, som ere skrevne af en ubenævnt Auctor, og som forudm Dr. og Profess. Philosophiæ i Strassborg, Hr. Joh. Geo. Schertz, har indrykket af et gammelt Manuscript i 10 Disputazer, som han har holdet fra Aar 1704 til 1710. Han har med temmelig Næmnelighed viiset, at denne ubenævnte Forfatter har levet i Kæiser Friderici II Tid. Sprogets Beskaffenhed, saavel som Orthographien og den syndige Skrive-Maaade, bevise, at han ei kan have levet længe efter Frid. Barbarossæ gode Tider. Hr. Gellert opdager os det vigtigste af disse Boetiske Fortællinger af Aesopi Fabler. Han giver nogle Exempler paa sit Arbeid, og sammenligner samme med nogle af de nyere Tidens Fabler, hvis Forfattere vel selv skulle blues ved at forlange Nangem.

Hr.

Hr. Gellerts egne Fabler ere 137 i Tallet. Forleggeren har intet ladet mangle paa Bogens Tryk og udvortes Zirak.

Lyon.

Det her værende frie Kunstere (Beaux Arts) Academie holdte den 5te May i afdigte Aar, en offentlig Forsamling, hvori, efter det Parisiske Academies Exempel bleve forelæste adskillige Afhandlinger: Jesuiten P. Beraud fortaalde sine meteorologiske Anmerkninger, hvoraf man med Forundring erfarer, det Frosten den 13 Janv. 1744. har været lidet mindre heftig, end 1709; i det at det Reaumuriske Thermometrum, i bemeldte Vinter have efter Beregningen, været faldne for medelst Frosten, til 15 Grader; og samme nu i Aaret 1744 virkelig er falden til 12 og $\frac{3}{4}$ Deel Grader. Detimod er den store Heedemeerkværdig, som den 30 Junii var stæegen næsten 2 Grader høiere, end den ellers i de Lande pleier. M: de l'Orme har oplæst en Beskrivelse over Xerxis Skibbro, som er meget nøie og omstændelig, og hvori endog Loug-Verkets Lykkelse er bestemt til 10 Toner tvært igiennem.

Den

Den samme Forfatter har og, for den til den Bekostnings Skyld, hvormed de kunne forfærdiges, anvruist sine Landsmænd det Slags Ltim-Muure, som i disse Lande ere nok bekendte, og ere meget i Brug hos Romerne. Hr. Bullioud har leveret en Afhandling om Harmonien og dens Overeensstemmelse. P. Gardie har beskrevet de sympathetiske Kræfter med en Erfaring og opfundet et Slags Pulver, hvilket, naar det bruges ret, skal forårsage en stærk Sved. Betingningerne ved dets Brug ere, at man skal gaae i Seng, og dække sig varmere til, end sædvanlig. (Men saaledes kan man jo bringe Sveden ud, uden Sympathie.) Den ovenmeldte M. de l'Orme fortæller, som noget Nyt, det man paa de Pyrrhenæiske Bierge har sprenget Klipper i Stykker, ved at antænde et Baal der under af Træ: En Erfaring, som forud af Rammels-Bierget er noksom bekendt. Chirurgus Hugo i Arles har forfattet en Beskrivelse over et vanskabt Barn. Hr. Dubost har leveret en ny Opfindning af et fordeedagtigt Slags Hiul, som bruges i en Mølle paa Rhodan-Strømmen.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

38.

Den 23 September, 1746.

Kiøbenhavn.

Udi Sr. E. H. Berlings Bogtrykkerie er
kommet fra Pressen: Helligt Echo fra
Biergene i Græffabet Laurvigen af den
allerbehageligste Røst og Tidende, om
Hans Kongel. Høiheds, vor Naadigste
Arve-Prindses, Prinds Christians Fødsel,
den 7de Julii, 1745. For hvilken Brun-
laugnæffets Menigheder gav Himlen Tak
og offentlig Ære, paa den syvende Søn-
dag efter Trinitatis, næst foregaaende Un-
dervigtning af det prophetiske Bidnes-
byrd ved Spørsmaal og Siensvar, Jere-

P p

mia

miæ 31, 20. Om Guds Mildhed imod Kirker og Lande, samt alle Stænder og i alle Tilfælde; Stadfæstet fremdeles ved Christi Miraculi Søndagens Evangelio; Forfattet af Carl Ferdinand Treu, Sogne-Præst til Brunlaugnæs. I 8vo. 64 Sider. For paa staaer et underdanigt Tilskrift paa Vers til Deres da værende Kongelige Høiheder Cron-Brindsen og hans Høi-elskelige Gemal. Udi Indgangen tager denne Aandevrige Prædikant Anledning til at vise, af Prophetens Jeremia Ord, som paa Titlen ere anviste: Guds Barmhertighed imod enhver, baade i det Aandelige og Legemlige. Hvilken han forestiller 1) Af en Ydmyghed, GUD i dem elsker, 2) Af en Yndest, GUD vil bevise dem. Dette appliceres saavel paa det Høi-Kongel Huus i Særdeleshed, som paa enhver Undersaat i Almindelighed. Og Dagens Evangelium Marc. c. 8. v. 1 - - - 9. viser han at indeholde Et Billede paa Landes og Rigers almindelige og særdeles Herligheder, som Guds barmhertige Forsyn tænker dem; Hvilke henføres til disse tre slags: 1) At Kirken venaades med Ordet; 2) At Folket

holdes i en god Orden; At Stederne forsynes med Leve-Midler. Disse ere de Forsstillinger, som Forfatteren grundigen udfører, hvorved han viser overalt en god Indsigt i Aandens Ord; Han opmuntrer med overtalende Grunde sine Tilhørere og Læsere, tillige med sig, at skionne paa Guds store Velgierninger imod det kongelige Huus i Særdeleshed og det hele Land i Almindelighed; At takke GUD tilbørlig derfor, og glæde sig retteligen der ved.

Saa er og udi det kongel. Waisenhusets Bogtrykkeri, og under dets Forlag udkommen: Dänische Bibliothec, oder Sammlung von alten und neuen gelehrten Sachen aus Dänemark, siebendes Stück. 18vo. 2 Alphabeter. De Stykker, som have faaet Sted i denne Deel, ere til største Deelen saavel udarbejdede, at alle Slags Videnskaber settes ved de samme i et klarere Lyg; i sær henter den borgerlige, Kirke- og lærde Historie derfra adskillige vigtige Tillæg. De ere 19 i Tallet, og de berømteste, iblant de deri benævnte Forfattere, ere den navnkundige O. Sperling, Hr. Bircherod og vores i den lærde Verden saa

som tilforn alle af lærde Skrifter ere be-
 kendte. Læseren finder i denne 7de Deel:
 1) Eine historische Nachricht von den
 Mährischen Brüdern zu Pilgerruh bey
 Oldestohe, welche aus den Canzley = Ac-
 ten zusammen getragen, und mit nöthi-
 gen Beylagen bestärcket ist; 2) Eine
 Schrift des Roschildischen Capitels wie
 der drey Disputationen der Cöppenhag-
 nischen Gottesgelehrten von der Messe, dem
 Abendmahle, und dem Predigtamte; 3)
 Zwoy Briefe der Cöppenhagischen Got-
 tesgelehrten, Petri Palladii, und Jo-
 hannis Maccabri, von den Osiandrischen
 Irrthümern; 4) Das Lüneburgische
 Mandat, wie solches Friderich der Alte,
 König zu Dännemarc und Norwegen,
 und dessen Gebrüder Herzog Johann und
 Adolp, im Jahre 1562 bekannt gemacht;
 5) Eine Sammlung vieler wichtigen und
 bisher unbekanntten Urkunden, so die For-
 mulam Concordiæ, und deren Schicksal
 in den Herzogthümern Schleswig und
 Holstein betreffen; 6) Stephan Klotzii,
 General-Superintendentes in Schles-
 wig und Holstein, Nachricht von seinem
 Leben; 7) Johann Olavs, eines geschick-
 ten

ten Boeten des vorigen Jahrhunderts, Lebensbeschreibung; 8) Otto Sperlings und Thomæ Bircherodii Briefe über verschiedene Dänische Alterthümer; 9) König Christians des Viten Verordnung von 1743, wie es mit den Studenten, welche um ihrer Studien willen fremde Länder zu besuchen gedencen, auf Universitäten gehalten werden solle; 10) Verschiedene Patente, so die hohe Schule zu Copenhagen angehen; 11) Joh. Grammii Rede vom Ursprung und Beschaffenheit der Gelehrsamkeit in Dännemarck, bis auf das Jahr, im welchem König Christian der erste die hohe Schule zu Copenhagen gestiftet; 12) 13) Einige Verordnungen, so die Land-Schulen in Dännemarck betreffen; 14) George Jordts Rede von Johann Möllers, des Verfassers der Cimbriæ litteratæ, Leben und Verdiensten um die Gelehrsamkeit; 15) Ludewig Harboe Verzeichniß der Bücher, so im Stift Holum zu Übung der Gottseligkeit in den Häusern gebraucht werden; 16) Vier Einladungsschriften, welche auf der hohen Schule zu Copenhagen herausgekommen.

Florens.

Her er trykt et lærdt Brev i Folio, som sætter Alderdomene i et stort Lys, og fører følgende Titel: Joannis Lamii, publici in Academia Florentina Historiæ sacre Ecclesiasticæ Professoris, & Bibliothecæ Riccardianæ Præfecti, in antiquam Tabulam aheneam, Decurionum nomina & descriptionem continentem, & in privato ampliff. Dynastæ Sent. Equitis Vincentii Mariæ Riccardii, Patricii Florentini, Museo asservatam, Observationes. Den Kobber = Table, som her beskrives, og hvorpaa findes en Fortegnelse paa en Municipal-Stads eller Colontes Decurionum Navne, er fordem funden i Gebetet Canossa. Den blev da i Raaber udstulen, og udgiben med lærde Anmerkninger. En Deel Skribentere citere ofte den samme, ved Alderdommenes Forklaring; Men have derhos ikke ladet forestille Tablen selv i Kobberst.; Ej heller have de meddeelt nogen Forklaring over de gamle Bogstaver, som findes paa denne Tabell, og meget mindre have de anstillet nogen Betragtning over de gamles Skrive-Maade, som dog fra dette Eftermæle kan hente et stort Lys. For

For Resten vare de gamle Exemplarier af denne Raaber-Tabel nu blevne saa rare, at saa kunne rose sig at have seet den. Hr. Lami har derfor ladet den affstikke paa ny, udi sin naturlige Størelse, og dertil føiet vidtløftige Anmerkninger, som han selv har udarbejdet. Han viser, i henseende til Tabellen i sig selv, at den er bleven forferdiget under Lucii Marii Maximi andet, og under Lucii Roscii Æliani første, Consulat, og det efter de tvende Duumvirorum Qvinquennialium, Marii Antonii Prisci, og Lucii Amici Secundi, Foranstaltning. Hr. Lami gjør den lærde Sietsning, at Indholden af denne gamle Alderdom vedkommer Staden Canossa, paa hvis Bebeet den er funden. De Decurionum Navne, som staae paa denne Tabel, henføres til 9 Classer. Forfatterens fornemste Paaarbejdning har i dette Skrift været, at opløse nogenledes de Borgemessteres og Duumvirorum Qvinquennialium, samt de Decurionum Navne, som henhører til den Municipal-Stad, eller Colonie, som denne Alderdom er freven over.

Bourdeaur.

Her er kommen os et nyt Skrift for Di-

ne, som er trykt i 4to. i Paris og føret denne Titel: La Pratique universelle pour la renovation des Terriers & des Droits Seigneuriaux, contenant les questions les plus importantes sur cette matière, & leurs decisions, tant pour les Pais Coutumiers que ceux regis par le Droit écrit; par Edme de la Poix de Freminville, Bailly des Ville & Marquisat de la Palisse, Commissaire aux Droits Seigneuriaux. I Bøger af dette Slags kan man ikke vente at finde stor Erudition. Ikke desmindre er det dog ogsaa nødvendigt, at gjøre sig bekendt Læhns-Herrernes Ræt, saavel over deres Lande, som over deres Læhns-Folk, og det baade efter de skrevne Love, og efter Landets Vedtægt og Skikke, der ere i de fleste Lande adskillige; Anseet der pleies over ingen Ting mere og hidsigere at tænktes, end om Læhns-Pligter, om Ridder-Tjenester, om Tiender og andre deslige Afgifter. Forfatteren har gjort sig Umage for at løse de fleste Spørgsmaal og Knuder, som der ved Ridder-Gods kan reise sig Trætte af; Saa at dette Arbeide kan bringe alle, som have med Læhns-Sager at besætte en kiendelig Nytte: En Undersøgning,

ning, hvori han overgaaer en stor Deel af dem, som have skrevet for ham i samme Materie.

Greibswald.

Liebhavere finde her tilkiøbs: Peter Ahlwardts, der philosophischen Facultät zu Greifswald Adjuncti, Gründliche Betrachtungen über die Augspurgische Confession, und die damit verknüpste göttliche Wahrheiten, vierter Theil, oder des zwenten Bandes erster Abschnitt, in welchem die wichtige Lehre von dem H. Geiste und seinen Gnadenwirkungen abgehandelt wird. in 4to, 1 Alph. 13 Ark, foruden Fortale, som bestaaer af 12 Ark. Forfatteren har i de 3 første Deele, som alle 3 udgiøre det første Bind af hans Betragtninger over den Augsburgiske Confession, bragt den Lærdom om Christo til Ende. Nu har han bestemt det andet Bind, hvoraf denne er den første Deel, til den Lærdom om den Hell. Aand og hans Naade-Virkninger at udføre. Han leverer her endnu 2de Betragtninger, som ere heel udførlige. Den første af disse, som er den 18de i Ordenen, handler om den Hellig Aand, som den 3die Person i Gud-

dommen. Men den 19de om Guds, og især den Hellig Aands Naade-Virkninger i Menneskene i Almindelighed. Forsfatteren forsegter rigtig, at de samme bestaae i Guds Almagts Afvendning, om de end stönt, i Kraft af den Gubdommelige Visdom, maae sammenføres med Ordets moralske Efterlevelse. Han kalder dem derfor ogsaa Bunder-Berker i den egentlige Forstand, uden at ville indlade sig i nogen Ord-Krig med dem, som maae skee ikke ville tillegge dem dette Navn, fordi de ikke henhøre til Guds overordentlige Virkninger. Begge disse Betragtningers Afhandling er de forige fuldkommenlig, nemlig grundig, ordentlig og til Opbyggelse fuldkommen udført. I Fortalen forsvaret han sig imod nogle lærde Bederparten, som enten i lærde Aviser, eller andre Smaa-Skrifter have haft noget at udfette paa de foregaaende Deele af hans Betragtninger. Imod de fleste har han i det mindste erklæret sig bestemt og for den, der ei har villet forsvare u-rigtige Lære-Sager af nogen Blyghed. Tvende Omstændigheder maa dog her undtages: Man har regnet ham til

til Last det han troede, at alle de Gudsdommelige Egenskaber ere blevne Christi Menneskelige Natur meddeelte paa een og den samme Maade. Men af hans Svar seer man, det han dermed ei har sigtet til den Forffel, som de rigtig lærende Skrift-Lærde gjøre, naar de sige, at Guds virkende Egenskaber ere blevne Christi Menneskelige Natur umiddelbar, men de ikke virkende derimod middelbar, meddeelte. Men imidlertid er det dog her ikke nok at beraabe sig paa: at alt, hvad der er i Gud, er Gud selv. Thi denne tveetydige Sats kan ikke betyde saa meget, som at Guds Evighed, Alstedsnærværelse o. s. f. skulde være et og det samme imellem sig, og ikkuns være adskillige efter vores Menneskelige Betragtningens-Maade. En Tings almindelige Egenskaber ere ikke imellem sig de samme, fordi Tingen er enkelt og eenfoldig. Derfor kunne de og i Henseende til en anden Ting have adskillige Relationer, og tillade adskillige Meddeelelses Maader. Dernæst er det at undre over, hvorledes den ellers skarpsindig og ordentlig tænkende Forfatter, har kundet falde paa og forfegte den Meening, at de Visers Stierne har ikkuns været et

Eys og en Overbeviisning i deres Forstand
 at Messias nu var bleven født? Til Be-
 viis anfører han, at de ellers ikke alle kun-
 de gjort sig den Forestilling om saadan
 Stjernes Beskaffenhed. Hans Indvendi-
 ninger ere alle dogmatiske, som dog ere de
 letteste at igiendrive, eller, om en Bes-
 dervart endskiont ikke var i Stand dertil;
 vilde dog intet gielde, imod exegetiske
 Beviis, allerhelst saa længe det var umue-
 ligt at bevise, det den exegetiske Forkla-
 ring var afviget fra Ordnes Forstand;
 Anseet her ikke spørges, hvad for Tildra-
 gelser der havde kundet see; Men her for-
 tælles noget, som virkelig er seeet. Det
 eneste, som her endnu kunde synes at ha-
 ve et Skin af Beviis for Forfatterens
 Meening, er, at han meener, det Mat-
 thæus har fortaalt Sagen med de Bisses
 egne Ord, som brugte saa høitrabende Ta-
 le-Maader. Men, foruden det, at han
 i saa Maade betager Matthæo Forstand
 til at kunne fortælle, det en Stjerne, om
 saa er seeet, har ladet sig see; Saa sees
 Denne Meenings Urigtighed tiensynlig
 af Texten. Matthæus taler med sine eg-
 ne Ord. Ja hvem skulde vel og i det ori-
 entalske Sprog vilde udtrykke sig saaledes

om en Overbevisning, at den lod sig see, da man kom ud af Staden, at den gik frem for Een, at den blev staaende oven over et Huus o: s: m: ? Hvad vilde der ikke flyde af saadan den Hell. Skrifts Fortolkning? og hvor meget fornærmede man ikke samme, meer end nu omstunder vores daglige Tale?

Paris.

Hr. de Mærne, Dronningens Bygmester og Kobber-Stikker, har foretaget sig, at forandre det store Bibel-Værk, hvortil det heele Gamle og Nye Testamente foreskilles, efter Raphaels og andre store Mesters Skildringer, paa 525 Kobber-Tabeller. Enhver Forestilling er paa latin og fransk forklaret, med Bibelens egne Ord, og oplyst med historiske Anmerkninger. Vel har Forfatteren ikke forandret det ringeste paa denne saa navnkundige Samling, hvad Kobber-Stykkernes Antal og Bessaffenhed angaaer; Men han har ikkuns foretaget sig at indskrænke det Værk, som før bestod af 3 Bind i Folio, til 2 Bind i samme Format. Prisen bliver derved næsten kuns halv saa høi; og for at tiene Liebhaberne til dette Værk saavidt mueligt, i at lindre Værkets Kosterbar-

Hed, har han ladet Kobber-Stykkerne aftrykke, baade paa smaat, middelmaaigt og stort Papper, paa det at saa mange, som behage, kunne endog lade de samme sette ind, baade i le Sacys Bibel og udi Histoire du Peuple de Dieu.

Brødrene Guerin have trykt: Nouveaux Memoires des Missions de la Compagnie de Jesus dans le Levant. Tome VIII, J 12mo, 507 Sider. De 3 første Deele af disse Efterretninger, som bleve alt trykte mod Enden af det forrige Seculo, have givet Anledning til de bekjendte Lettres curieuses & edifiantes. Men da bemeldte Missions Efterretninger indeholdte intet andet, end lutter Fortællinger, som Murkene i China, Indien, og de østere saavel som nordlige Deele af America havde indsendt; Saa bestemte Hr. P. Gobient til den heele 4de Samling af disse Lettres curieuses de Skrifter, som vare forfærdigede af Missions-Jesuitterne i de øvrige Deele af Orientet. P. Fleurieau, de Grækkiske Missionairers Procurator, gjorde da Begyndelsen til denne her omtalte Samling, og fik 1717 det 7de Bind fra Pressen. P. Jougoult, en berømt

Prest

Prest har paataget sig at fortsætte samme,
 og leverer nu den første Prøve af sit Ar-
 bejde, som indeholder 7 adskillige Styk-
 ker. Det første er en Reises Beskrivelse
 til Blands fra Constantinopel til Aleppo,
 hvori findes mange smukke Efterretnin-
 ger, til Oplysning i Geographien, i
 den naturlige Historie, i den Grækkiske
 Kirkes Religion og Sæder. Det andet
 Stykke er en Fortælling om et ungt Ma-
 homedansk Fruentimmers Omvendelse og
 Martyr-Død, som hun har udfaaet i
 Tripolis. Det tredje Stykke bestaaer af
 et Brev, som en Missionarius i Damasco
 har skrevet til Missions-Procuratorem i
 Levanten, hvori hans Bedrifter og Bun-
 det-Verker opregnes. Det 4de er et Brev,
 hvori meddeles Efterretning om Proces-
 sionen, som holdes i Constantinopel, hver
 hellig Aften, for Paaske. Det 5te Styk-
 ke er en Beskrivelse over Tyrkernes Rama-
 dan, og de Christnes Fasten, hvorved til-
 lige begge disse Religioners Ceremonier
 sammenlignes. Udgiveren har gjort vidt-
 løstige Anmerkninger over alle disse Styk-
 ker, og tager Munden vel fuld, naar han
 taler om Jesuiternes Iver for Religio-
 nens Udbredelse; Men en vel skønnende

Læser tager uden Tvivl Fornuften til Hielp, førend han troer det alt; og da falder Dommen vel ikke alle Tider ud, som Udgiveren ventet.

Berlin.

Her har Bogtrykker Schütze i Aar til Trykken bekostet: Osteologische Tabellen, entworffen von D. August Schaarschmidt, J 800, 144 Sider. Forfatteren baver, i trende Aar, forestaaet en Prosektions-Betjening i Berlin. Hans Beskrivelse over Beenene i Menniskers Legemer er indrettet efter hans berømte Hr. Broders Plan. Ordenen i Beskrivelsen følger ogsaa Tabellerne, men Afdeelingerne, som henhøre til Tabellerne, ere saa udførlige, at de erstatte fuldkommen Tabellernes Torhed og liden Angenemhed. Ved et hvert Been udføres, efter den store Anatomici Winslows Orden, dets Figur, Afdeeling, Sammenføielse, dets Høi- og Huulhed og Dybhed, og endelig beskrives alle de Musculi, som hefte ved et hvert Been i sær; hvilket sidste her i denne Tractat er meget fuldstændiger udført, end i Forfatterens berømte Forgængers Skrift.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

39.

Den 30 September, 1746.

Kiøbenhavn.

Udi Hans Kongel. Majestæts privilegerede Bogtrykkerie har et Skrift nyliigen forladt Pressen, med Titel: Decii Magni Aufonii Ludus Septem Sapientum quam diligentissime recognitus, Ao. 1746. 34to, 1½ Ark. Næst et Tilskrift paa Vers, som fører denne Titel: Aufonius Consul Latino Drepanio Pacato Proconsuli; forestilles heri de 7 grækkiske verdslig Viise at fremtræde paa den lærde Skue-Plads, hvor enhver udfører udi vel trofne latinske Vers det Principium, som han

Da

han

han i sin philosophiske Skole har lært. I Bredden ere indstrøede philologiske Anmerkninger, der vidne tilstrækkelig om Auctoris Læsning. En Mand, hvis Fortienester have skaffet ham et stort Navn i den lærde Verden, har introduceret disse Blade til at læses i en vis Skole. Verdens Uppærgighed give Anledning til at vente, at flere skulle efterfølge hans Exempel.

Rostok.

Her er et Verk under Pressen, som er betitlet: Joh. Bapt. du Halde geographische, historische, politische und physikalische Beschreibung des Chinesischen Reichs, und der grossen Tartaren. &c. Hvo som vilde paatage sig at forfatte et Berømmelses-Skrift for Chineserne, deres Rige, deres Sæde-Lærdom og Regjerings-Form, maatte være heel vankundig i Verdens og Videnskabernes almindelige Historie. Det er at beklage, at man har haft saa mange Fortællinger og Skrifter om dem, hvis meste Indhold har været Fabler og Usandheder; Indtil den lærde Pater du Halde har paataget sig, at prøve alle disse Skrifter, og tiene Verden med

en

en Beskrivelse over det Chinesiske Rige, der neppe iblant noget andet Riges Historier har sin Lige. Han har i 24 Aar haft en kostbar Brev-Besling paa det Chinesiske Rige, og har deri indhentet den nøieste Kundskab om alle Ting. Missionarierne have deri ikke gjort ham liden Tjeneste: Naar nogen af dem kom til Europa, udspurte han flittig af ham, endog de Ting, som han forud vel vidste, for des større Sikkerheds Skyld. Adskillige Stkr., som han vilde indrykke i sin Beskrivelse, lod han af Missionarier oversætte af det Chinesiske Sprog. Endelig havde han besluttet at vilde sendt sit Skrift til Eftersyn til China, da den lærde Pat. Contancin til al Lykke kom derfra til Europa og opholdte sig en lang Tid i Paris, efterat han i 32 Aar havde været i China. Denne Contancin saae med Flid Hr. du Haldes Arbeid igennem; Saa at Forfatteren ei allene blev vist paa Sandheden i de Ting, han havde skrevet; Men tjente og den lærde Verden, med en accurat Aftryk af sit Arbeide. I Holland kom ikke længe derefter en Eftertryk for Lyset og i Engelland blev dette Brev strax oversat. I Tydsk-

land er det kuns blevet bekiendt iblant største Kiendere, som anskaffe sig med stoer Bekostning de udenlandste Bøger. Det hele Verk bestaaer af 4re Deele i 4to; foruden et besønderligt Bind af generale og speciale Land-Kaart over China, det store Tartarie, Tibeth og Corna. Den 1ste Deel indeholder en almindelig Beskrivelse over alle Provinser og Merkværdigheder i dette Rige; Endeel Missionariers Dag-Registere, samt en historisk Fortælling af alle de Passager, som have der tildraget sig, fra dette Riges første Begyndelse, indtil vore Tider. Indholdet af den 2den Deel er Rigers indvortes Beskaffenhed. S. E. Chinesernes Reglerings-Form, Borgerlige og Krigs-Sager; Deres Krigs-Magt; deres fortreffelige Politie, deres Mode- og Leve-Maanede; deres Handling og fornemteste Forretninger, og i Almindelighed alt hvad Statens Indretning angaaer. I den 3die Deel er indrømmet Sted for Chinesernes Studeringer og Videnskaber, med alt, hvad der til henhører. Men fornemmelig findes heri Efterretning om deres fornemteste Skrifter, der ere de Kilder, hvor

hvoraf Lærdom og Videnskaber udtrages. Religionens Beskrivelse udgør og en anseelig Stykke af denne 3die Deel. Chinesernes Philosophie og deres Confucii Morale bliver her ikke heller forglemt. Deres Medicinske Videnskab bliver nøie undersøgt, og her findes indrykket de Chinesiske Medicorum Lære, i sit hele Begreb; nemlig deres Styrke i at domme om Sygdommes Beskaffenhed af Pulsen: deres Kyndighed i at tilberede Læge-Midler, og at foreskrive Sundheds-Regler etc. Heraf ere høføjede 3de Tractater, der ere oversatte af det Chinesiske Sprog, hvoraf den første indeholder den Hemmelighed om Pulsens Slag; den anden er en Chinesisk Urtebog, og den 3die en Samling af Chinesiske Recepter. Den 4de og sidste Deel er en Beskrivelse over det Chinesiske Tartarie, Corna og Thibet. Om disse Lande har man hidindtil snart ikke vidst mere, end det blotte Navn, hvorfor og de fleste Land-Kaart, i Steden for deres Navne, have kun Bierge og Skove at opvise. Hvad Herr du Halde herom meddeeler, har han Pater Gerbille til største Deelen at takke for, som 8te gange har

teist disse Provinzier igiennem: hertil kommer endnu Capitaine Beewings Beskrivelse, som han har sammenstrevet om sin Reise fra Tobolsk til Kamtschatka, da han var udsendt af Czaren Peter den 1ste, for at undersøge, om det ikke var mueligt, at udfinde en Vej til Handlingens Befordring igiennem den nordlige Deel af America. Dette skjøne Værk bliver her trykt ganske net, i 4 Bind i 4to, og har Boghandleren, Joh. Christ. Koype, som er Forlæggeren, indtil nu antaget i Prænumeration 2 Rdr. paa hver Tome; hvilket er altsaa næsten de 3 Deele ringere Kjøb, end de franske Editioner sælges: hvoraf den ringeste koster 25 Rdr.

Berlin og Leipzig.

A. Haude og Joh. Carl. Spener har til Trykken bekostet: Herrn Joh. Gustav Reinbecks, Königl. Preussischen Consistorial-Raths, Probsts und Inspectoris zu Cölln an der Spree, Achter Theil der Betrachtungen über die in der Augspurgischen Confession enthaltene und damit verknüpfte Göttliche Wahrheiten, welche theils aus vernünftigen Gründen, allesamt aber aus Heiliger Göttlicher Schrift

Schrift hergeleitet, und zur Uebung in in der wahren Gottseligkeit angewendet, fortgesetzt von Israel Gottlieb Tanz, öffentlicher Lehrer der Weltweisheit auf der Universität zu Tübingen. 1746. 3 Alph. 8 Ark i 4to. De Materier, som Hr. Cantz i denne ottende Deel saa grundigen afhandler, ere besønderlig vigtige, anseet de have fornemmelig Indflydelse i det borgerlige Selskab. Saasom og denne 8de Deeler et allene Theologis, men endog Jurister, og alle og enhver, som have Lyst til Sandhed, til megen Nytte. Først afhandles udi 9 Afsnitte den Lærdom om Dyrigheden, og det i en dobbelt Betragtning, nemlig hvorvidt de have deres Myndighed baade i Staten og i Kirken. Derneft betragtes den Lærdom om Prædike-Embedet. Han undersøger deri de rette Kiende-Tegn paa et Guddommeligt Kald. Han viser at Prædike-Embedet tilkommer hverken for lidet eller for meget. Thi Lærere, siger han, formane ikkuns i Christi Sted; Men have derfor i hans Sted intet at befale. De ere ikke Herrer over vores Tro; Men ikkuns Medhjelpere til vores Glæde. 1 Cor. 1, 24. 1 Cor. 2, 5.

Derefter følger den Lærdom om Egtteskab i Almindelighed; Om Forlovelser; Om Indvielser ved Bresten; Om Grader i Slægtsskab; Om Polygamie; Om Egtteskabs Adskillelse; Om Med-Hustruer; Om Egtteskab, efter Morgen-Saven; og endelig om det hemmelige saa kaldet Sambittigheds-Egtteskab. Den sidste Betragtning i dette Bind, som er den LXXV i Tallet, handler om Kirken og Kirkens Misbruge. I Fortalen igiendrivver Forfatteren ligesaa befredentlig som grundigendeel Indvendinger, som Forfatteren af Sammlungen von alten und neuen Sachen, samt Auctores der Nachrichten von den neuesten Theologischen Büchern, have fundet for godt at gjøre imod ham. For Resten finder man i den 8de Deel, et dobbelt Register over den 5te, 6te, 7de og 8de Deel af Betragtningerne over den Augsborgiske Confession.

Paris.

Den 9de May sidst afvigt, er Hr. Voltaire bleven antagen som en Lem i Academie Françoise. Han holdt ved den Heilighed en Tale, hvori det Selste-rigtige og en sand Betralenhed syntes at stride med hinanden om Rangen. Den fandt en almin

delig Bifald, og havde nær bleven hemmet for Tiden, af de Berømmelses Samtaler og Forundringer, som Tilhørerne under værende Tale brøde offentlig ud med. Hr. Abbed d'Olivet, Director Academiæ, var rede ligeledes med megen Beltalenh. d paa Hr. Voltaires Tale. Da denne sidste havde endt sin Tale; Saa oplæste den første en Fortale, der skal tiene til en Indledning til den nu regierende Konges Historie, hvilken han, som Kongens Historie-Skriver, har under Hænder at forfærdige.

Her er trykt, uden at Stædets Navn er nævnet: Venus Physique 1746. 3 8vo. 13 Ark. Foruden Fortalen og Forberedelsen, indeholder dette Skrift 2de Afhandlinger, hvoraf den første alt for nogen Tid siden er kommen for Lyset. Man har i lang Tid ikke vidst, hvem Auctor har været, men snart lagt En og snart en anden Verket til. Denne Afhandling hører til det Skrift, som for 2 Aar siden udgik under den Titel: Dissertation physique à l'occasion du Negre blanc; Hvilken da blev Hr. Maupertuis offentlig tilskreven. Forfatteren viser først alle de Tvistigheder, som ere førte ved de sædvanlige Lære-Satser om Avles-

sen

sen, og fremsætter dernæst sin egen Meening, eller rettere, gør nogle Forandringer i de ældste Meeninger, som siden af de nyere Natur-Kyndige ere blevene forkastede. Han formoder (thi Tingens Uvisshed tillader ikke andet end Formodninger) at Particulæ seminis hester sig paa en viss Maade og efter viss Love fast, og Frugten deraf dannes. At hans Tanker ikke ere aldeles u-rimelige, søger han at giøre rimeligt med philosophiske Vegetationer, som de af Chymisterne kaldes; i hvilke man ligeledes kan ikke paa anden Maade begribe Planteris og Træers ordentlige Dannelses, end af Particlernes Kraft til at trække paa adskillig Maade til sig.

Den anden Deel af dette Skrift, som nu først er kommen for Lyset, indeholder en Afhandling om de Sortes Oprindelse. I det første Capitel betragtes Menneskene, saa vidt som de efter de adskillige Climata, som de fødes under, ere adskillige. Saaledes ere f. E. alle Folk, som boe imellem de to saa kaldede Bende-Circles, brune, eller ganske sorte; De derimod, som boe i det Land, der skiller Nord-Havet fra det stille Hav, ere hvidere, end nogen af
de

De Mennesker, vi kiende. Deres Haar skal see ud som den hvideste Uld, deres Øjne fordrage ikke, at see Dagens Lys, og aabnes ikkuns mod Aften. Det andet Capitel betragter, hvorledes disse Farvernes Adskillighed endog lader sig forklare af den Lære i Physiquen, om Æg og de Smaa-Dyr, som forplantes ved Sæd; thi, heder det, man maatte holde for, at Frugtens Afbildning i Ægene, eller de sidstbemeldte Smaa-Dyr, vare alt forud saaledes farvede. Det tredje Cap. viser, hvorledes deraf ogsaa kunde komme andre Slags Farver, og det fjerde melder om hvide Moorer og Børn, som ere fødte hvide af sorte Forældre. Et saadant Barn, som man i Paris har haft, er det, som har givet Anledning til dette Skrift. Til at forklare denne selsomme Tildragelse, setter Forfatteren følgende forud: 1) At et hvert Slags Dyrs Sæd, har en utal- lig Mængde af Deele, der ere beqvemme, formedelsst deres Forbindelse, til at afbilde Dyr af samme Slags. 2) At de Deele i et hvert Dyr for sig, som ere i Stand til at ud- gøre en Afbildning, der har Liighed med det samme Dyr, udgøre den største Mængde

de

de og have den nærmeste Forvandling med hinanden; om endstønt deriblandt og gives Deele af andre Slags. Af dette udleder Forfatteren, hvorfor Børnene gerneenligen ere Forældrene liige; og hvorledes de dog ogsaa tvertimod kunne blive dem u-liige, naar der af bemeldte Deele er ikke den tilstrækkelige Mængde for Haanden. I det 6te Cap. legges Merke til, det vi endnu ingen sikker Efterretning have, at der nogensinde ere blevne fødte sorte Børn af hvide Forældre; og at denne Casus alt saa maae være særdeles seltsom; i Steden for at Contrarium temmelig ofte har tildraget sig. Man kunde deraf slutte, at den hvide maae være Menneskets egentlige Farve; og at den sorte kunis maae komme sig af visse tilfældige Uarsager; samt at Naturen arbejder jo længer jo mere paa, at nærme sig tilbage til den hvide Farve igjen. Det sidste Capitel undersøger, hvorfor de sorte findes især kunis i de varmeste Lande? Dværgerne ved Nord-Polen? og Kæmperne ved Sønder-Polen? (Saa fremt man ellers kan slaae Tid til Beschreibung der Magellanischen Meer-Eng) Forfatteren meener, at de Men-

Mennesker af ordentlig Størelse have fore-
drevet de første, enten af Foragt, eller af
Frygt for, at de skulde udbrede sig, Mæng-
den til Skade. Disse ere de Afhandlin-
ger, som Auctor i en meget levende og
munter Skrive-Maade har forfattet; og
hvorudi indeholdes mange sande og heel
merkværdige Tanker.

Hamborg.

Det Læge-Middel, eller den Sæbe,
mod Steen = Smerte, som Hr. Lady
Stephens, en Engellænder, har opfundet,
og hvorfor han af det Engelske Parle-
ment er bleven aflagt med 6000 Pund Sterlin-
ger; har gjort stor Opsigt i den Medicin-
kyndige Verden. Nogle have holdet den
for ganske probat; og andre have igien an-
seet den som den, der er skadelig for Men-
neskes Legemer. Til disse sidste hører den
berømte Læge, Hr. Dr. Schreiber i Be-
tersborg. Man vil overlade Dommen
til gode Skionneres Indsigt. Denne Op-
findning og dens heele Process, saaledes,
som den af Dr. Hartley er udgivet paa En-
gelsk, er bleven troligen oversat paa
Tysk, og lyder Oversættelsen, som føl-
ger: 1) Man nehme acht Unzen alicanti-
scher

scher oder castilianischer Seife, eine Unze
 pulverisirten ungelöschten Kalks, und ein
 Quintlein salis tartari. Man schabe die Sei-
 fe, vermische sie mit Kalk und Salz, schla-
 ge alles zusammen in einen sanften Teig,
 und thue so viel Wasser hinzu, als zu die-
 sem Ende nöthig ist. 2) Das Gewicht,
 wovon allhier die Rede, ist Apotheker-
 Gewichte. Die Medicin kann aber nach
 andern Gewichten zubereitet werden.
 Man muß vor allen dahin sehen, daß die
 gedachten Ingredientien ihre gehörige
 Proportion gegen einander haben. Näm-
 lich der Kalk muß den achten Theil von der
 Seife, und das Salz den achten Theil des
 Kalks ausmachen. 3) Der ungelöschte
 Kalk, so zu dieser Medicin gebraucht
 wird, kann zu Pulver gemacht werden,
 wenn man ihn entweder einige Augenblit-
 ke in Wasser hält, oder wenn man ihn ei-
 nige Tage in die Luft setzt. Dieses Pul-
 ver muß durch einen feinen Sieb gelassen
 werden. 4) Der Kalk, so von Kalksteinen
 gemacht wird, ist stärker, als der, den
 man von Kreide, oder Eyer- und Musker-
 schalen machet. Wiewohl dieser letztere
 zum allgemeinen Endzwecke dieser Arze-
 ney

ney stark genug ist, wenn er gehöriger massen calcinirt und frisch ist. Der stärkste Steinkalk kann hingehen nach Belieben schwächer gemacht werden, wenn er an die Luft gesetzt, oder wenn zum öftern frisch Wasser daran gegossen wird. 5) Starker Kalk ist ein stärker solvens, als schwacher; er verursacht aber auch mehr Empfindung und Schmerz in den Harbröhren. Neue Seife scheint auch reizender und stärker zu seyn, als alte. 6) Der Hauptnuze des salis tartari bestehet darin, daß der Teig dadurch sanfter erhalten wird. Dieses ist nöthig, damit der Magen denselben leicht verdauen könne, und damit die Gedärme die wirkenden Theile desselben beim Durchgange an sich ziehen mögen. Wenn also dieser Teig etwa so hart und trocken werden sollte, daß er den Magen beschweren, oder unaufgelöst durch den Körper gehen würde: so wird es nicht undienlich seyn, daß er noch einmal mit ein wenig mehr Wasser und salis tartari geschlagen werde. Derselbe Endzweck kan erhalten werden, wenn man entweder schwächern Kalk, oder eine kleinere Portion

tion vom starken nimmt. 7) Diese Medizin muß in keinem kupfernen oder messingenen Mörser zubereitet werden, sonst würde sie das Metall anfressen, den Geschmack davon annehmen, und solchergestalt eine üble Empfindung, oder ein Erbrechen verursachen. 8) Die Art diese Medizin zu gebrauchen ist folgende. Man mache aus jeder Unze dieses Teiges sechs Rollen, die ohngefehr zweien Zolle lang sind, und an beyden Enden eine kleine Spitze haben. Die Person, so einen Nieren oder Blasenstein hat, lasse man alle Tage achtzehn bis vier und zwanzig von diesen Rollen nehmen, das ist drey bis vier Unzen von diesem Teige. Weniger als drey Unzen jeden Tag kann zur Auflösung eines Steines nicht genommen werden. Ich kann auch kein Exempel aus der Erfahrung anbringen, daß mehr, denn vier Unzen, auf einmal wären genommen worden. Es können drey, vier oder fünf Rollen auf einmal, zu allen Stunden des Tages genommen werden, nach dem nämlich der Patient findet, daß sie sein Magen am besten werde verdauen können.

(Resten skal følge i næste No.)

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

40.

Den 7 October, 1746.

Kiøbenhavn.

Her paa Børsen, udi Boghandler Sr. Muhmes Boglade, findes et Skrift tilkøbs, som er trykt i Hamborg og fører følgende Titel: Rede, welche in der Junstmäßigen Loge Zorabel der freyen und angenomemenen Mäurer in Copenha-gen, bey ihrer feyerlichen Versammlung am St. Johannis Tage 1746, von einem Mitgliede derselben, gehalten worden. Si-re og et halv Ael i 4to. Denne Tale smaa-ger overalt, aften reen og u-kunstlet Bel-talenhed, og man troer ikke, at man is-

Rr

rer

ter i den Tanke, at det er det fyndigste Skrift, man endnu har seet af dem, som ere udgivne til denne Ordens Forsvar. Men, da denne Ordens Hemmeligheder er noget, som den største Deel af den lærde Verden ønsker at komme efter; Vil man legge Merke til en Frimurers egne - Ord derom, og til den Ende levere her et kort Udtog af denne Tale: Denne Orator stræber i Begyndelsen af sin Tale at bevise tvende Sætser, saasom: 1) At det er et væsentligt Stykke af den sande Visdom, at tillegge alle Ting sin rette Værdie. 2) At en ægte Frimurer holder det for en af sine fornemteste Egenskaber og Paarbejdninger, stændigen og med stor Omhyggelighed at øve Visdommen i dette Stykke. Den første Sats udfører han efter philosophiske Grunde. "Ihenseende til Menneskene, siger han, de ere de Ting af Værdie, som have Indflydelse i Menneskenes Lyksalighed; Og denne Værdie bliver saa meget større eller mindre, som den gjør meer eller mindre til Menneskenes Lyksalighed. Nu er Visdommen, siger han fremdeles, en Videnskab, efter hvilken man forstaaer, paa beste og beqvemteste

Maas

Maade at naae det Maal, hvortil man sigter. Et Menneskes Lykksalighed er det fornemmeste og ædelste Ende-Maal og Hensigt, han kan stræbe at naae; Følgelig bestaaer den sande Wiisdom deri, at man veed at udvælge de beste og fuldkomneste Midler til sin sande Lykksalighed at befordre. Men dette kan ingenlunde skee, uden man ogsaa kiender grandt, hvad for Ting der have Indflydelse i samme Lykksalighed, samt hvor vidt de ere dermed forbundne; det er at sige: Uden at man veed, at skatte-re Tingene efter deres rette Værdie. Altsaa er det en klar Sag, at det rette Skøn paa denne Værdie udgør et væsentligt Wiisdommens Stykke. Men hvor stort er ikke deres Tall, som heri tage Skyggen for Legemet? Og hvor mange Mennesker tage ikke Feil i at sette Pris paa denne Værdie? Men en Frimurer af det ægte Slags tager sig derfor saare vel i Agt; Denne er den anden Sats, som vores Orator forfegter." En ægte Frimurer bekiender, at det er uden Modsigelse, at af alle Ting er intet ypperligere, intet af større Værdie, end det høieste Væsen. Det samme er ei alleene, ihenseende til sig selv, uen-

deligt og over alle Ting ophøiet; Men er
 end og hele Verdens Slaver, saavel som
 og den Kilde, hvoraf alle sande Lyksalig-
 heder have sit Udspring. Det er altsaa det
 værdigste Bæsen, som man paa alle op-
 tænkelige Maade skal bevise Høiagtelse, el-
 ske og dyrke: Dets u-begribelige Herlig-
 hed fortjener den allerhøieste Beundring;
 Dets u-omskrænkede Magt den største
 Erbødighed; Dets u-udsiæltæ Godhed
 den inderligste Fortrolighed; Dets u-tal-
 lige Velgierninger den hjerteligste Tak-
 nemmelighed; dets u-forlignelige Vilts-
 dom den ydmygeliaste Underkastelse;
 Dets fuldkomneste Retfærdighed den
 reeneeste Frygt; Dets Villie den fuldkom-
 neste Lydighed; Og endelig dets Hællighed
 den oprigtigste Efterfølgning. Alle Fri-
 murer Ordrenes Lemmer ere forbundne
 til at leve efter den evige og u-foranderli-
 ge Naturens Lov, og at antage disse tre
 Stykker af Noæ Religion: At der er een
 eenste GUD til; At den samme GUD,
 formiddelt sin u-endelig vilse Forsyn styrer
 og regierer alle Ting; og at Han belønner
 det Gode og straffer det Onde. Deraf føl-
 ger ikke, at Ordenen vil alleene indføre
 den

den naturlige Religion, men undertrykke den aabenbarede. Thi disse 2de stride ikke imod hinanden. Ordenen antager ingen Uchristne, men lutter Christne, til sine Lemmer. Alleeneste forlanger den ikke udtrykkelig af nogen, at han skal være tilgedan nogen viss Bekiendelse af den aabenbarede Religion; Nei! Den lader enhver deri Frihed til at bekiende sig til hvilken han selv holder for den beste. Der som Ordenen havde farlige Absigter, i henseende til den aabenbarede Religion; Da bleve vel ikke end og allehaande Geistlige Stands Personer, Biskopper, Theologi og Præster, gamle i deres Selvskab. Fremdees veed og Frimurer-Ordenen paa Dyrigheden at sette den rette Pris; Den anseer samme for Guds Stattholdere i Verden: Man skal ei kunne anføre et eneste Exempel paa, at nogen sinde en Frimurer, som en Frimurer, er bleven straffet for Ulydighed imod Dyrigheden, eller for Oprør. Lemmerne i denne Orden sette end og paa sig selv indbyrdes den rette Værdie. En fuldkommen Lighed finder Sted i deres Orden: De Fordeele, som En kan have, enten ved Fødsel eller

Stand, eller Magt og Høihed; give ham
 slet intet Fortrin. Jugen bliver dømt
 efter udbortes Omstændigheder og det,
 som er tilfældigt; Men alle og enhver ef-
 ter det Væsentlige, nemlig sine personlige
 Egenskaber. Men man vil vel sige,
 at Ordenen nægter dog Fruentimmerne
 deres sande Værdie, i det den ganske og
 aldeles udelukker dem fra sig! Uci intet
 mindre! Saadan Udelukkelse fører til det
 smukke Kions eget Beste og det's Vres Fors-
 kaanelse: O! Hvilke Vres Forkleimelser,
 Hvilke skammelige Beskyldninger, vilde
 det ikke blive underkastet, om det besøgte
 Frimurerens Forsamlinger? Hvor
 man de uden siges at forhandle Hemmelig-
 heder nok. I Anledning af disse Heme-
 meligheder er det, at denne Orator til
 Slutning stræber, at forsvare Frimurerens
 Orden imod det 42 Stykke af den
 Danske Spectator.

Berlin.

Haude og Svener have ladet trykke et
 Skrift, hvis heel vigtige Indhold og sam-
 mes grundige Udføring, har sat det i stor
 Anseelse hos de fleste Læsere, som stræber,
 at faae jo længer jo bedre Indsigt i Guds

alvise Huueholdning, saavel i Naturens, som i Naadens Rige, og hvilke, som rolige Borgere i Guds Stad, efterforske vel i Ydmyghed den Overeensstemmelse, som efterhaanden kand spores imellem Troen og Fornuften; Men ville dog deri ikke bære alt for selv=kløge. Med et Ord: Man anfører her et Skrift, som smukt retfærdiggjør Guds Veie for Menneskene. Det samme er saaledes betitlet: *Abermaliger Versuch einer Theodicee, darinn von dem Ursprunge des Bösen in der besten Welt, der Güte, Weisheit und Gerechtigkeit Gottes, wie auch der Freyheit des Menschen, dergestalt gehandelt wird, "daß 1. Zuddei Abrisse einiger Lehrgebäude, als der Manichäer, des Leibniz, und unserer Gottesgelehrten, wie auch die Meynungen der Epicuräer, Beilagianer, und Socinianer, nebst ihren Gründen und Schwierigkeiten, angeführet werden. 2. Die Meynungen von der Freyheit und Nothwendigkeit, nebst ihren Gründen und den Einwürfen dagegen erwogen werden. 3. Das Leibnizsche Lehrgebäude vom Ursprunge des Bösen, vermittelst der genauer erklärten Bes*

sege der Glückseligkeit, so weit fortgeführt
 werden wird, daß man deutlich einsehen kan,
 Gott hätte weniger angenehme Empfindungen
 in die Welt gebracht, wenn er die bösen
 Creaturen weggelassen.“ Den Ges
 Lehrten zur Prüfung übergeben von Joas
 chim Bödick n, Diacono in Spandau.
 1710. Forfatteren har soiet fire Bilager
 til dette Skrift: Den første, som bestaaet
 af 5 Ark, fører denne Titel: “Fortsetzung
 des vom L. Bolla angefangenen und von
 Leibniz fortgeführten Gesprächs von der
 Freyheit oder der Gerechtigkeit Gottes
 bey dem Schicksal des Sertus.“ Den an
 den Bilage, som er 11 Ark stærk, har den
 ne Braukrift: “Einwürfe des Hrn. Bay
 le wider die geoffenbarte Lehre von dem
 Ursprunge und der Bestrafung des Bö
 sen, nebst der Beantwortung des Herrn
 von Leibniz, und einer neuen Auflöfung
 nach den Lehrsätzen des abermaligen Ver
 suchs einer Theodicee.“ Den 3die er 9
 Ark stær, med Titel: “Erweis, daß keine
 vollkommene Geseze der Glückseligkeit
 bey vernünftigen Creaturen möglich ge
 wesen, als diejenigen, so wir in der wirt
 lichen Welt antreffen, nebst einer Abhand
 lung

lung dessen, was möglich oder unmöglich ist, und einer Erörterung der Frage, ob eine unbestimmte Freyheit bey Gott oder einer Creatur möglich sey.“ Den 4de, paa 5 Ark, fører denne Titel: “Historische Einleitung in die Lehre von der Uebereinstimmung des Glaubens und der Vernunft, dem Ursprunge des Bösen, der besten Welt, und der Freyheit des Menschen; worinnen zugleich die Wolffische Streitigkeiten aus des Herrn Prof. Ludovici Historie der Wolffischen Philosophie kürzlich angeführet werden.“ Disse Tractater, og denne Lære-Sager, som deri indeholdes, begriber Læseren bedre, naar han alleene merker, hvilket det Bemærke er, hvortil Forfatteren sigter: Han stræber da i den Lære, om det Ondes Oprindelse, at udstoppe de Huller, som end nu i den Leibniziske Lære-Bygning staae aabne. Man kunde i samme ikke tilstrækkeligen besvare 2de Spørgsmaal: Det første, hvorfor Gud i Begyndelsen ikke lod være at skabe de Creature, hvilke Han forud saae, at vilde blive fordømte? Det 2det: Hvorfor Gud i Skabelsen ikke tillagde det første Menneske saa store Suldkommenheder, at

Synde = Saldit moraliter (ikke metaphy-
sice) havde blivet lige saa u-muelig, som
det nu er de Salige, efter Bekræftelsen, u-
mueligt at falde. Dette er det, som For-
fatteren stræber at legge for Dagen.

Hamborg.

Følge af den Engel. Madame Stephens ny
opfundene Sæbe eller Læge-Middel
imod Steen-Smerter.

9) Wenn man eine von diesen Rollen,
der Länge nach, auf die Zunge leget, und
alsdenn einen Mundvoll Wasser nimmt,
und sie niederschlucket, so wird die Rolle
mit dem Wasser hinunter gleiten, daß
man es kaum gewahrt wird.

10) Wenn der Patient, während des
Gebrauchs dieser Arzenei, anstatt seines
gewöhnlichen Getränkes, Kalk-Wasser
und Milch trinken wird, so wird die Cur
dadurch befördert werden. Alsdenn aber
wird er grösserer Empfindung und stär-
kern Schmerzen in den Harnröhren un-
terworfen seyn. Dieses ist also bey sol-
chen Fällen nicht rathsam, wo sich ein Pa-
tient schon stark hierüber beklaget. Das
Kalkwasser wird gemacht, wenn man ein
Stübgen kaltes Wassers auf ein Pfund
un-

ungeldschten Kalk giesset, solches umrühret, und, nachdem es zwo oder drey Stunden gestanden, durch ein Papier filtriret.

(Paa den 62de Side i No. 39 af disse Tidender, er Madame Stephens, eller Opfinderen af den her omtalte Receipt, usrigtig bleven anført som en Mand's Person. Hvilken Irring Læseren gunstigen bilde rette.)

Hos Forleggeren Christ. Herold findes tilkiøbs: Adolph Christian von Aken, Hoch-Fürstl. Bischöflich Lübeckischen und Schleswig-Holsteinischen Kirchen-Raths und Hof-Predigers Reden zur Erbauung über wichtige Lehren des Christlichen Bekenntnisses, - anderer Theil. 1745. 3 8vo. Denne 2den Deel af Hr. Aken's Prædikener fortiene et alleene at legges Priis paa, for de Guddommelige Sandheders Skyld, som afhandles deri; Men Forfatterens Forbrags-Maade, som er erdentlig og bevægelig, forøger og meget disse Prædikeners Værdie. Til en Efterretning om Bogens Bessaffenhed, har Forfatteren selv givet et kort Begreb til Haande, som man her Ord til andet vil meddeele: Ich
ha=

habe, den Anfang davon einer Betrachtung von der Anbethung Gottes gehalten, und dadurch Empfindungen rege zu machen gesucht, die man ohne Gefahr seines Heils nicht ersticken darf. Ich bin zur Betrachtung des Glaubens eines ehrlichen Mannes fortgegangen, unter welchen man die sicherste Verehrungsart zu verstehen pfleget, und ich habe gewiesen, daß, wenn er seine wahre Gestalt haben soll, er seine Aufrichtung und Vollendung dem Geiste des Christenthums zu danken habe. Und damit die Deisterer, welche die Schrift und das Christenthum für unnütze hält, ihre Blöße erkennen möchte, so habe ich die Unhinlänglichkeit des natürlichen Lichts bewiesen. Die Majestät der Göttlichen Offenbarung könnte nicht klärer werden, als wenn man dem Unglauben zeigte, wie seine Irrsale selbst sie, wider seinen Willen, erhöhen müßten, und darum habe ich die gute Sache der heiligen Schriften aus den ihnen gemachten Schwierigkeiten selbst zu bestätigen gesucht. Nichts ist gemeiner unter uns, als daß man eine unglückliche Theilbarkeit des Herzens, in Ansehung

der

Der verschiedenen Bekenntnisse, sehen lasse, oder daß man auf der andern Seite den Frieden der Kirche durch klägliche Trennungen stöbre, und deswegen habe ich die Kunst wohl zu leben, an dem Bezeigen des Naemans und des Eltsä, beurtheilet, um so wohl der Religionsmenschen, als dem falschen Eysfer zu begegnen. Und damit man sich in neuen Sitten keinen Vorschub thun möge, wenn man auch den Glauben unberührt lassen sollte, so habe ich die falsche Anwendung danteder geschlagen, die man von den Fehlern der Heiligen, und zumal des Davids, zu machen pflaget. Es war nöthig, daß ich unter der Aufräumung dieser und anderer Schwierigkeiten, mich ins besondere an eine Quelle so vieles Elendes so wohl, als der Sicherheit im Glauben und in den Sitten machte. Und da habe ich die so gewünschte Gelegenheit von dem Berufe zu einer gewissen Lebensart zu reden, auch auf diese Seite gewandt, um den Gebrauch desselben allgemeiner zu machen, und gefährlichen Zumuthungen zu begegnen. Ich wußte es, daß man die gewöhnlichste Ausflucht aus dieser Enge un-

ter

ter dem Geleite des Zufalls und des Schicksals zu nehmen pfleget. Es war billig, daß ich die wahren Begriffe dieser Worte bestimmen, und die Apostasie an der Bortsetzung abwenden müßte. Hier gieng die bestimmte Zahl meiner Betrachtungen zum Ende, und ich habe geglaubt, daß der Schluß derselben nicht nachdrücklicher, als mit Einschärfung der grossen Wahrheit, daß dieses Leben ein Stand der Probe und der Zucht wäre, gemacht werden könnte, woben ich meine Brüder zu erwecken gesucht, ihr Heil in den mühseligen Tagen, die auf den Flügeln der Zeit dahin gehen, eifrigst zu bewürken, nachdem ich mich bemühet, die wahre Figur der Welt, die so vielen ein Räthsel, ihnen lebendig unter die Augen zu mahlen.

Saa sælger og Joh. Wilh. Schmidt, Boghandler i Hanover og Lyneborg, et Skrift, under Titel: Jo. Ortwini Westenbergii, Jcti & Antecessoris, dum viveret, in Acadamia Lugduno Batava celeberrimi, opera omnia juridica nunc primum collecta. In tres Tomos distributa. Curante Jo. Henrico Jungio.

Tomus Imus. med. 4. 1746. Denne 1ste Deel indholder: Principia Juris secundum ordinem institutionum. Dissertationes IV. de portione legitima, liberis, parentibus & fratribus relinquenda, ad illustrandum tit. de inofficioso testamento. Dissertationes IX. de causis obligationum. Den anden Deel, som nu er under Pressen, indholder: Principia juris secundum ordinem Digestorum. Men den tredje og sidste Deel bestaaer af følgende Skrifter: Dissertationes XLV. ad Constitutiones Marci Aurelii Antonini Imperatoris. Dissert. de ratione docendi & discendi juris. De Calculo Minervæ. De jurisprudentia rationali. Jurisprudentia Pauli Apostoli. De Philosophia Juris, & imprimis ea quæ circa legum collisionem versatur. De jure Rhadamanti. De jurisprudentia Quint. Cerebidii Scervolæ &c.

Leipzig.

Her er gjort en Begyndelse med et nyt politisk Maanedes-Skrift, hvoraf ved sidste Juni-Maaneds Udgang 2de Stykker havde forladt Pressen. Titelen deraf lyder saaledes: Neue Staats-Historie, wels

welche die heutiggen Begebenheiten der Welt in sich fasset. Endskönt Berden har ingen Mangel paa Skrifter af dette Slags; Saa kan man dog ikke gjøre det nærværende den Berømmelse stridig, at de deri foredragne Stats=Sagers ordentlige Sammenhæng giver det for mange andre af samme Slags et anseeligt Fortrin. Uagtet deri forekomme Ting, som ere dennem forud vel bekiendte, der daglig læse Uviser; Saa maae man dog lade Forfatteren den Roes, at han har vidst at fortælle bekiendte Ting paa en behagelig Maade; Saa Læseren ei skal trædes ved Igientagelsen. Han sigter med dette Maaned=Skrift fornemmeligen til at levere en grundig og tro=værdig Historie over vore nærværende Tider, saa vidt samme efter indløbende Efterretninger eller Brev=Berling kan forfattes. For Resten er Indretningen saaledes, som den findes i den Europæiske Sama. Paa Forsiden af det første Stykke staaer Hans nu regierende Kongel. Maj: st: i Polen og paa det andet Høisammes Gemahls Portraitt.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

41.

Den 14 October, 1746.

Kiøbenhavn.

Joh. Hübners korte Spørgsmaal af den politiske Historie, indtil nærværende Tid, fortsatte, og med et fuldstændigt Register forsynede. Anden Deel. 18vo, 766 Sider. 1746. Denne er Titelen paa et Skrift, som nyligen har forladt Pressen udi Sr. E. H. Berlings Bogtrykkerie, og findes sammesteds tilkiøbs. Det var til Overflod, her at erindre noget om den berømte Historie-Skriveres, Hr. Hübners, Fortjenester: Enhver, som hans Skrifter i det tydske Sprog er bekiendt; En
S 6 hver

hver, som har læst Oversættelsen af den Iste Tome, af hans Historie; er uden vores Noes forsikret om den smukke Orden, han bruger; om Fuldstændigheden i hans Historiske Fortælling, om U-partiiskheden i hans Beretninger, og endelig om den danske Oversættelse, at den svarer til Hoved-Skriftets Værdie, og kan læses med Nytte, saavel af dem, der ville igientage i et kort Begreb, hvad de forhen have læst, som af dem, der ere Begyndere i Historien. Ellers tiener om denne anden Deel til Efterretning, at den er Hans Majest. vores allernaadigste Konge ved et ærligt Tilskrift opofret; at deri indeholdes Historien om det Spanske, Franske, Brittaniske og Lotbariske Rige, saavelsom og de mindre Historier, som befattes der under; og endelig, at udi Fortalen til Læseren gives 3de Erindringer, denne Deel i Besønderlighed vedkommende: Den første er, at man herudi har baaret Omsorg for, at fortsætte enhver Stats Historie indtil nærværende Tid, ja indtil den Dag, ethvert Aar er kommet fra Pressen. Dog anmerkes herved at nogle høie Døds-Fald have foraarsaget en vigtig Forandring, eller

Eller et vigtigt Tillæg til den Svenske og
 Franſke Historie, i den 2die, Skriften blev
 trykt, som derfor maae sættes op til et an-
 det Oplag. Den 2den Erindring er, at,
 formedelst den Influence, som den Danske
 Historie har i den Engelske, de Danske
 Kongers Bedrifter, som findes omtalte i
 denne Tome, udi den Engelske og Skot-
 tiske Historie, ere indrettede efter samme
 Nationers Skribenters Beretning;
 hvorfor Læseren ikke maae forundre sig,
 om han i den 3die Tome, som nu er i Ar-
 bejde, og befatter, tillige med andet, den
 hele Nordiske Historie, tagen af indfødte
 Skribenter, finder en og anden Omstændig-
 hed anderledes anført, hvilket derfor uden
 paa sit Sted skal bemerkes. Den 3. Erind-
 ring er denne: Læseren ombedes, at han
 i denne Tome, ved Slutningen af den
 Portugisiske Historie, hvor der tales om
 Kongens Broder, Francisco Xaverio,
 vil tillegge, at denne Brinds er død 1742,
 den 21de Juli, hvilket sammesteds ikke er
 indført, fordi u-rigtige Genealogister
 have ladet ham leve indtil denne Dag.
 Da man dog ved nøie Randsagning har
 fundet, at han paa foromtalte Tid er

Død. For Keitlen haabe Bedkommende / at, om der skulde findes Feil i denne Tome, de samme ere kuns saadanne, som man ved all anvendt Flid oa Umag har ikke kundet undgaae, hvetfor de haabe og, at de samme af Læserne skulle undskyldes. Forleggeren ombeder Prænumeranterne at afhente jo før jo heller deres Exemplarier, og at prænumerere tillige paa den tredie Tome, som nu allerede er i Arbejde; Og skal, saa snart som mueligt, blive færdig.

Hamburg.

Her er følgende Verk kommet fra Pressen: Der Bund Gottes in der Ehe, in zusammen- und ausgelesenen Frau-Reden. Nach Anleitung der Evangel. Texte derjenigen Sonn- und Fest-Tage, an welchen, und in welchen Wochen in Hamburg ordentlich Hochzeit gemacht werden darf, vorgetragen von Erdmann Neumeistern, Pastoren zu St. Jacob, u: s: w: nun aber in zweien Theilen dem Druck überlassen worden, da gegenwärtig ist des ersten Theils erste Abtheilung. 1746. I 8vo. i Alphab. 16 Ark. I sin Fortale gjør Forfatteren først Begyndelsen med

en kort Erklæring, som skal rettfærdiggjøre den Titel han har givet sin Bog, nemlig: *Egteskab, en Guds Pagt.* Den Hellige Skrift kalder *Egteskabet* selv saaledes, og det, er en Forklaring, som er uden Grund, om nogen vilde hentyde de hidhenhørende Ord af Ordspr. 2, 17. paa de 10 Bud og deriblant i sær paa det 6te Bud; og om nogen vilde sige, at det er disse Bud, og ikke *Egteskab*, som paa det Sted kaldes *Guds Pagt.* Verket kaldes *Trolovelses Taler*, fordi de ere ikke holdne som egentligen saa kaldede *Copulations- eller Brude-Prædikener.* Disse Taler ere udvalte af nogle 1000de, som Forfatteren har gjort i de 49 Aar, han har været i Embedet. De ere tagne af *Evangelio* og *Skriften*, fordi *Sagen*, som de handle om, er hellig. Den fornemste Aarsag, siger Forfatteren, hvorfor disse Taler ere udgivne ved Trykken, er for at gjøre en Deel af de *Herrer Prædikantere* en Tjeneste der med. Vel er det saa, at de kunne selv gjøre lige saa gode eller bedre Taler af det Slags; Men mangen een har ofte ikke Tid dertil, for andre Forretningers Skyld; og i saadan Fald kan han, uden at

have Slam deraf, betiene sig af fremme med Arbeide. Den Sal. Hr. M. Christ. Francke, forðum Skole = Collega ved Borten &c. pleiede, i Henseende til fremmede Meditationer, artigen at fremsette følgende Eignelse: Dersom nogen fik en u-formodentlig Gæst, som han i en Hast skulde tractere, og en Kog i Nær-værelsen havde alt tillavet Mad særdis; Storde Huns = Barten da ikke taabelig, om han ei betiente sig af den sidste, bellet end at sende Bud efter Kød i Slagters Borden, og lade det langsom tillave?

Altona.

Hos Brødrene Burmester er trykt følgende Verk: Unterricht für Krancke und Sterbende, zur Erbauung entworffen von Petro Hensler, Past. Prim. ved Domkirken i Slesvig. 1746. 380, 12 Ark. Man finder i disse Blade alt, hvad der henhører til denne vigtige Sag, i en fyndig og tydelig Korthed forfattet. Undersretningen er deelt i 5 Kapiteler. Det første handier om Forberedelse til en salig Død, i et Menneskes SundhedsDage. Det 2det, om samme Beredelse i Sygdommens Dage og paa den sote Seng. Det

3die om de Syges Klagemaal. Det 4de om en Syg og for Døden liggendes Forhold imod Dødens Komme. Det 5te Capitel indeholder allehaande smukke og aanderige Psalmer, til at singes af og for Syge. Denne Hr. Hensler har underdanigst tilskrevet Hendes Kongel. Høi-
hed, vores Durchl. og Raadigste Arves-
Brindsesse Charlotta Amalia denne grun-
dige Anvisning til en Salig Udgang af
Tiden i Evigheden.

Stettin.

Nu kan man endelig sige, at have faaet en fuldstændig demonstreret Theologie i Hænde. Carпов, Riebov, Reusch, Bernsau, og Wyttenbach, have alle skrevet i den saa kaldet strenge Methode; Men ingen har indtil denne Tid ført sit Værk til Ende. Den første, som heri har leveret noget fuldstændigt, er Hr. M. Christ. Andreas Büttner, Rector i Stettin, som i dette Aar har givet sin *Cursum Theol. Revelatæ, omnes coelestis Doctrinæ partes, ex Script. Sacr. haustas, complectentem, for Lyset.* Den hele Bog er 3 Alpha-
beter og 8 Ark stor, i 8vo. Der staaer
vel paa Titel-Bladet, at denne er ikkuns

Den første Deel; Dog er det ikke den første Deel af Theologia dogmatica; Men af de samtige theologiske Videnskaber. Hr. Büttner vil endnu levere en anden Deel, og deri afhandle den practiske Theologie i Almindelighed; Theologiam Moralem, politicam, Casuisticam, Hermeneuticam, Homileticam, Catechetica, og Theologiam experimentalem; Hvilken sidste de fleste Theologiske Skribenter have forbigaaet med Taushed: Dog det beste, som derom er seet, er kommen fra Hr. Wernsdorff og den Kiøbenhavnsske lærde Hr. Professor &c. Reusses Pen. Men at see noget dybere ind i Hr. Büttners Theologie; Da grunder han sin Afhandling overalt paa sit philosophiske System, hvilket derfor ingen kand undvære, som vil bruge dette Compendium med Nytte. Til at give Læseren et Slags Begreb om hans Mæntninger og Afhandlings-Methode, vil man her til en Prøve foretage den Artikel om Skabelsen. Han beviser deri først, at Verden ikke kan være til af sig selv: Derpaa følger en Forklaring over det Ord Skabelse. Hr. Carpov siger: Creatio est productio entis ex nihilo privativo. Hr. Bütt-

Büttner: Creatio est opus Dei ad extra, quô mundo, tanquam enti in potentia, solo suo jussu existentiam concessit. Begge samme vel i Grunden paa eet ud; saasom ens in potentia og ens privativum ere jo eet og det samme betynde Ord. Fremdeles beviser Forfatteren her, at de Tre Gudde i: ne Personer ikke ere Causæ sociæ Creationis, og at denne Artikel henhører til Articulos mixtos. Men, naar Hr. Büttner skriver: At GUD, fordi han er evig, havde kundet skabe en Verden fra Eviighed; og at han, tilligemed Dr. Schertzer, vilde udvælge Taushed, i henseende til Verdens Eviighed; Saa faaer han vel ikke alle Læseres Biesald. Hr. Professor Knudsen i Königsberg har om denne Sag ført Pennen imod ham i en besønderlig Disputatz; Hr. Büttner setter fremdeles, at GUD i Begyndelsen har skabt Elementerne; Og da disse vare ikke i nogen Orden; Saa har der været en Abyffus, imen intet Chaos; thi Elementerne have haft deres Form; Men et Chaos er en Mængde af Materie, uden Form. Strax derpaa, siger vores Auctor, har GUD givet Materien i Bevægelse; Bevægelsen har

har da formedelst Materierne's Sammen-
 stødelse bragt Lyset til Belysning. o. s. f. Med
 faa Ord: Ordenen er god, Skrive-Maan-
 den tydelig, og dette Compendium sær-
 deles tjenligt til Academiske Forelæsnin-
 ger. I Sænderlighed er det godt, at Po-
 lemica her tillige med behandles. Baptis-
 met og Trykken kunde været smukkere.

Göttingen.

Johan Peter Schmidt har til Trykken
 betostet: Der Character eines Geschichts-
 schreibers, entworfen in dem Leben, und
 aus den Schriften des Herrn Abts Clau-
 dius Fleury, von Christian Ernst Simo-
 netti, Hochfürstl. Quedlingburgischen
 Consistorial-Rath, Professorn der Göt-
 tesgelahrtheit und Weltweisheit zu Göt-
 tingen, und Pastorn an der Jacobs-Kirche
 daselbst. 9 $\frac{1}{2}$ Ark i 4to. Det var først besluttet
 i Fior, at Hr. Abbed de Fleury's Kirke-
 Historie, som bestaaer af 20 Bind i
 4to. skulde været oversat paa Tydsk, og
 trykt, i Leipzig; og det under den der væ-
 rende Prof. Jöchers Ovsigt. Men, forme-
 delst de Krigs-Uroeligheder, som reise-
 de sig imidlertid i Sachsen; Udvalde man
 siden Göttingen til Stæden, hvor den
 skulde trykkes, hvor og Hr. Consistorial-

Raad Simonetti paatoeg sig Ordfigten der
 over. Dette er det, som han i det nærvæ-
 rende Skrift gjør bekjændt, og fremsætter
 dernæst sin Historie-Skriveres Caractere
 efter Fortieneste. I Begyndelsen op-
 regner han en Historie-Skriveres Kiende-
 tegn i Almindelighed, hvilke ere 19 i Tala-
 let, alle i en smuk Orden og med tilstrek-
 kelige Grunde; hvorhos han og har no-
 get, angaaende Kirke-Historien i Besøn-
 derlighed, at erindre. Her paa meddees
 ler han Abbed Fleurys Levnets-Beskrivel-
 se, i et kort Begreb. Han var født i Pa-
 ris, Aar 1640. Han agerede Procura-
 tor ligesom hans Fader, fra sit 18de Aar;
 Men slog sig 9 Aar derefter til den geistli-
 ge Stand: Fra Aar 1672, var han paa
 adskillige Tider Prinsernes af Conti og
 Vermondois, samt Hertugernes af
 Bourgogne, Anjou og Berry, Hofme-
 ster; Men erholt derefter en Priors Plads
 i Benedictiner-Klosteret af Argenseuil;
 for hvilket han qvitterede Cisterciensers
 Abbediet Loc-Dieu, som han før havde
 haft. Fra 1716 til 1722 var han Kong
 Ludvig den 15des Skrifte-Fader, og døde
 Aaret derefter, 83 Aar gammel; Hr.
 Simonetti finder hos hannem alle Kiende-

tegn paa en ægte Historie = Skriver: I
 blant de Beviis, som derpaa anføres, for-
 tiene i sær at staae fori Spidfen: Hans
 Oprigtighed i at anmerke Platonis og So-
 cratis Feil, hvilkke han ellers høit skattede;
 Hans Klærlighed til Sandhed, forihvil-
 ken han fortjener Navn af et trofast Bid-
 ne; og endelig hans upartiske og beske-
 dentlige Critiqver, naar han dommer om
 de gamle Efterretninger, endog imod hans
 egne Religions - Forvandedes Meninger.
 Det er og pris-værdigt, at Forfatteren
 har foresat sig, at ville levere Hr.
 Fleurys Verk udadlet og uden Anmerk-
 ninger. Thi der skulle vel mange bifalde
 deres Domme, som holde det for heel us-
 anstændigt, at forqvakle berømte Mænds
 Skrifter, ved at tilfille sine egne An-
 merkninger, under Forevending, at det
 skeer, for at rette deres Bildfarelser;
 thi hvad Behagelighed kan der findes i at
 læse saadanne Ting paa et Sted, hvor
 man hverken søger eller forlanger dem, og
 hvor man maa ansee dem, som de der sigte
 meest til Forfatterens Beskæmmelse? Læs-
 seren aarsages og saa meget meere til at
 klædes, som hans egen Skionsomhed
 derved forkleines, i det man i saa Fald

anseer ham ikke for at have saa megen Indsigt, at han selv kan fælde Dommen. Hr. Simonetti vil sette en nyttig Fortale for paa ethvert Bind, og tilligemed Forleggeren sørge for Oversættelsens og Tryk-
kens Rigtighed. Saa snart han har faaet dette Brev fra Haanden, skal der-
efter følge Calmets Gamle Testamen-
tes Kirke-Historie i tvende Bind. Og en-
deligen Fortsættelse til Hr. Abbed Fleurys
Kirke-Historie, som gaaer ikke længer,
end til Aar 1414.

Paris.

Hos den ældre Prault er trykt: Theatre critique & espagnol, ou Discours dif-
ferens sur toutes sortes de matièeres pour
détruire les erreurs communes, traduit de
l'Espagnol du R. P. Don Benoit Jerome
Feljoo, Benedictin, par Mr. d'Hermilly.
Anden Deel i 12mo. Denne anden Deel
af den critiske Skue-Blads indeholder,
ligesom den første, 15 Afhandlinger, der
ere udgivne i Spanien, i Aarene 1742,
1743, og 1745. Titlerne paa disse Af-
handlinger ere følgende: Den philoso-
phiske Krig; Den naturlige Historie; De
mange Prophetier, som daarligen udfin-
des og troes; Spaadoms Kunst; He-

re-Kunstens Brug; Mooderne; Alderen;
 Det Menneskelige Kiøns Sæde-Lærdom;
 Fransøfers og Spaniers Fiendskab til
 hinanden; De critiske Dage; Lustens
 Lyngsel; Ildens Sphæra; Paradoxa
 physica. Nationernes Sammenkæning.
 Den store Bifald, som den første Deel af
 dette Verk har fundet, havde forboldet
 Forfatteren stor Ubind og Misundelse i
 Spanien. Imod disse er det, han i For-
 talen til dette Bind forsvaret sig, og vi-
 ser, at nogle af hans Bederparter have
 fortolket hans Meeninger vrangeligent;
 Men at andre derimod staae i Classe med
 dem, som paa Livs-Tid ere fordømte til
 Bankundigheds Daare-Riste, og derfor
 med en heftig Iver bestorme enhver Meen-
 ning, som viger det allermindste af fra
 de almindelige. I den første Undersøgel-
 se taler han om de Tvistigheder, som have
 reist sig imellem Aristotelis, Gassendi og
 Cartesii Tilhængere, og viser han her til-
 lige den Nytte, hvormed de philosophi-
 ske Tvistigheder geleides, naar de kun-
 føres med Maade og den vedbørlige Beske-
 dentlighed. I den anden søger han at ub-
 rødde hos den meentige Mand den Bildfa-
 relse, som Ukyndighed i den naturlige Hi-

storie har bragt dem i, og beviser, at visse Dyr, saasom Phœnix, Eenhjørningen, Basilisken, Salamanderen o: d: s: have aldrig været til i Verden, i hvor meget man end har hørt og læst om dem, baade i de ældre og nyere Skrifter. I den Afhandling om falske Prophetier, udfører han sin Meening saa vel om Oracler, de saa kaldede Pythonister, og andre slige Spaadomme; som om Nostradamo &c. Den Materie om Troldoms-Kunster giver og Anledning til adskillige artige Betragtninger; hvorhos man maaske billigst beundre, at han har tort føre Penen saa frit.

Liebhabere finde her trykt i 8vo. En nye Methode, til at lære den franske Historie, og at indtrykke i Hukommelsen alle vigtige Tildragelser, som ere skeete i Frankerige, fra de ældste Tider; Dette Arbeid er saaledes betitlet: L'art de fixer dans la Memoire les faits les plus remarquables de l'Histoire de France. Denne er indrettet ligesom Hr. Boufiers nye Methode, og viger den første i ingen Ting af fra Hr. Boufiers, undtagen at samme bestaaer af 80 Bers, i Steden for at den nærværende indeholder 1500de. Hvad alt saa Hr. Bou-

her med saa Ord har jagt, det til for vor
 res nærværende Forfatter brugt en vidt
 løstiger Omfribning; hvorved Læseren
 skal dog ikke blive kedsommelig, efterdi
 den samme er udpyntet med nette Ord og
 smukke Tanker. For Resten ere Versene
 i sig selv ved mangfoldige Anmerkninger,
 deels forklarede og deels oplyste; hvor af
 mange ere af den Bestaffnhed, at de og
 saa kunne læses med Nytte af Liebhaber,
 der regne sig iblant Begyndere i Historien.

Det Kongel. Videnskabernes Acade-
 mie har for Aar 1748 foresat de Lærde til
 Undersøgning det Spørgemaal, med Pris
 af 2500 Livres: at bestemme nøie de For-
 vrringer, som spores, naar de tvende
 Planeter, Jupiter og Saturnus samles;
 og at udfinde den rette Aarsag til de same.
 Derimod bliver for Aar 1747 fores-
 sat det samme Spørgmaal, som allerede
 for 3 Aar siden er blevet undersøgt: Hvo-
 ledes man til Søes, saavel om Natten,
 som ved Dagen og i Mørkningen, eller
 Dagningen, kan nøie bestemme hver Tis-
 me i Tiden, ved Observationer? Prisen
 som er sat paa denne Ophugning, er nu
 fordoblet, og bestaaer alt saa i 4000 Livres.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

42.

Den 21 October, 1746.

Halle.

Her findes et nyt Skrift tilkøbs, som er trykt i Leipzig, og er en Historie om Frie murernes Orden. Men førend man giver Efterretning om samme, vil man her meddeele en poetisk Oversættelse af en Drøm om denne Orden, anseet den indeholder forblumede Oplysninger om Ordens Hjemligheder. Den samme er formet delst sine fine Tanker og smukke Udtrykningsger værd at læses; Men, til at forstaae den des bedre, maae man forud anmerke, at

Et

Drøm.

Drommeren har været en Frankos. Den
lyder saaledes:

Freymäurer, dessen Mund zu meinen
Fragen still,
Der Freundschaft ihren Zoll durch Schweis-
gen rauben will:
Die Nacht ist nun verklärt, die dein Ges-
heimniß deckte,
Ein Traum hat mir gezeigt, was mir dein
Herz versteckte.
Eh der gewünschte Schlaf mein Auge
zugedrückt,
War mein vergnügter Sinn von jener
Zeit entzückt,
Da noch kein Selbstbetrug die Welt in
Ketten führte,
Der Mensch noch weise war, und ihn nichts
eitles rührte,
Da noch kein falscher Glanz beneidens-
würdig blieb,
Und da die Tugend bloß der Menschen
Größe wies.
Ach! ist dieß Alter nun auf ewig wegge-
gangen?
Erweicht den Himmel denn kein sehnlis-
ches Verlangen,
Daß

Daß dieser Unschuld-Reiz, der jene Zeit
geschmückt,

Die fast zerfallne Welt nur noch einmal
beglückt?

So seufz ich, als ein Traum den Schlaf,
der mich umschliesset,

Begleitet, und zugleich durchs schönste
Bild versüßet,

Und wo ich nichts gehofft, mir Trost und
Hoffnung beut.

“Des ersten Alters Glück wird bald viel-
leicht verneut.

“Es wird mein glücklich Reich sich durch
ganz Frankreich breiten.

“Was ist ist, zeigt mir schon die Wohl-
farth fernrer Zeiten.

So sagte die Natur in ungeschminkter
Zier,

Von tausend Reiz umglänzt. Es traten
hinter ihr

Bergnügen ohne Schuld, und Tugend
als Gefärten,

Die, was ihr Blick entflammt, in festen
Herzen nährten.

Komm, sprach die Göttinn, sieh, wie
zahlreich man mir dient,

Wie mein erwachend Reich im schnellsten
 Fortgang grünt,
 Dir öfne ich, um den Wunsch der Sehnsucht
 zu gewähren,
 Ein Schauspiel, das zu sehn die Götter
 selbst begehren:
 Hier wende deinen Blick, sieh meinen
 Tempel an.
 Wer hier versammelt ist, ist auch ein An-
 tertban!
 Hier sieh, bey einem Band, das keine Fesseln
 schließt,
 Die Tugend aus dem Schoos vereinter
 Freude spriessen.
 Man flieht des Hofes Geräusch, und sucht
 mein ruhig Fest,
 Wo hoher Seelen Stolz die Flügel sinken
 läßt,
 Des grossen Namens Pracht zu meinen
 Füssen leget,
 Die Geister niederdrückt, die ihm sein
 Stand erregt,
 Und meinen Willen treu, so sehr das Glück
 ihn liebt,
 Selbst denen, die es haßt, den Bruders-
 namen giebt.

Wie könnt ich rühmlicher der Gossen
 Herz bezwingen,
 Als diß vergeßne Recht der Gleichheit
 wieder bringen,
 Das vor dem Thron, auf dem sich hier die
 Freiheit weist,
 Der Ehrsucht Gößenbild getrümmert
 niederreißt?
 Nicht froher Uebermuth, den kein Befehl
 umschränklet,
 Der selbst die Götter höhnt, der Fürsten
 Rechte kränklet,
 Nein, Freyheit herrschet hier, die unter
 würfig ist,
 Der Götter Donner ehrt, der Fürsten
 Zeyter küßt.

Verwundre dich nicht mehr, stimm mit
 beglückten Flammen
 Der Herzen Eintracht hier durchs schön-
 ste Band zusammen;
 Der Hauffe, den du siehst, den mein Be-
 mühn gesellt,
 Hat sich die güldne Zeit zum Muster vor-
 gestellt.

Nicht Argwohn, das diß Glück Verrä-
 ther finden möchte,

Verbannet hier mit Schimpf das reizende
 de Geschlechte.
 Wenn mit der Schönheit sich hieher die
 Liebe schleicht,
 So fürcht ich, daß von ihr die Bruders-
 schaft entweicht.
 Vor bittere Eifersucht, die schöne Blick
 erhitzen,
 Kan weder Freundschaftspflicht, noch
 Brudernahme schützen:
 Ihr Strahl zwingt Seufzer ab, lockt
 Thränen aus der Brust,
 So stöhret die Wohlust leicht der Freunds-
 schaft stille Lust.
 Gnug! fuhr die Göttin fort, nun kennst
 du meine Söhne.
 Mundenk, ob ich ein Herz zu trübem Ernst
 gewöhne.
 Du siehst mein Bild in dem, was ich dir
 kund gethan.
 Geh, zeige nun der Welt der Brüder Sit-
 ten an.
 Beschäm des tollern Volkes beschimpfende
 Gerüchte,
 Und mach das Hirngespinnst, das Räbel
 sucht, zu nichte.
 Was man von Zeichen sagt, ist nichts,
 und nur erdacht,

Nur ihre Tugenden sind, was sie kenntlich
macht.

Hier sucht der Pöbel bloß ein unbegreiflich
Wissen;

Den so viel Tugenden sind vor ihm Fin-
sternissen.

Nun weichen Traum und Schlaf Frey-
männer, gebt es zu,

Daß ich der Götter Wink, euch zu ent-
decken, thu.

Was waget ihr hierbey? Ihr braucht nur
euch zu zeigen,

Um Frankreich und die Welt in euer Joch
zu beugen.

Nu at komme til Skriftet selv; da fører det følgende Titel: Der neuaufgese-
flechte brennende Leuchter des Frey-
männer Ordens, oder eine sonderbare
Historie dieser sonderbaren Brüderschaft
bis auf unsere Zeiten, nebst ihren in-
nern und äussern Verfassungen, Sta-
tuten, Religion und Ordnungen,
wie auch einem zulänglichen Kern und
Auszug aller dazu gehörigen Schriften
und gesammelten Reden, 1746. 8. 1 A. 1 v. b.
8 Ark. Fortalen, eller den saa kaldede Tils-
tale til det ærværdige Frimurer-Brøders-
skab, er fuld af Hemmeligheder og giver os

et Beundrings- værdigt Begreb om Ud-
giveren. Navnet, han tillegger sig, er
Philantropos og Philosophus adeptus cum
Sigillo. Han vil altsaa ansees for En, som
besidder den philosophiske Steen, og for-
staer Guldmager-Kunsten. Han tilstaa-
er, at han ikke henhører til Frimurer-Or-
denen, men til en anden langt vpperlige-
re, som allerede har inde, og troligen hol-
der, de fornemteste Grund-Saker og bes-
te Egenskaber af Frimurer-Ordenens Læ-
re. Han beder Frimurerne at de skulle gi-
ve ham en beqvem Leilighed til haande, til
at kunne tales nærmere ved, da han i For-
trolighed vilde gjøre dem en vigtig Opdag-
ning. Det er deres hele Brøderkab meget
om det samme at gjøre. Det angaaer et
besønderligt Budskab fra en stor Herre.
De skulle ikke lettelig vegre sig ved at give
samme Herre Gehør, naar de kuns vider
at, det har behaget ham, at ville tale et
Raade-Ord til dem.

(Fortsættelsen skal meddeeles i næste No.)

Leipzig.

Her er kommet følgende Skrift for Ly-
set: *Leben und Thaten des Welt-berühm-
ten Grafens, Mauritii von Sachsen, Mars-
schalls von Frankreich. 1746. 3 8vo, 19*

Art. Man kan tydeligstgjøre Skriftets Fortieneste, naar man kortelig siger; at det er vel truffet og værd at læses: En Omstændighed er deri anført, som frem for de andre synes mærkværdig. Just i de Tider, da Græven af Sachien, for sine store Bedrifteres Skyld, stod i saa besønderlig Naade hos Kongen i Frankerige, havde de arme Protestanter hos hannem søgt Beskyttelse imod de haarde Fiendligheder, som udøves imod dem, for Religionens Skyld, forhaabende, ved hans, som deres meget formaacende Religions-Forvantes, Forbøn at erholde en større Samvittigheds Fricke af Kongen. De affendte til den Ende, i September-Maaned, 1744, nogle Deputerede til ham, med en særdeles bevægelig Supplique. Men hvad skede? Det syntes ham en heel betænkelig Sag, at blande sig i Religions Sager. Han toog derfor Suppliquen ikke an, men lod de Udskikkede gaae ubønhørte bort. Imidlertid er denne Skrivelses Indhold, som Forfatteren Ord til andet har oversat paa tydsk, saa mærkværdig, at det synes Umagen værd, her at meddeele Læseren et kort Udtog deraf.

Deri meldes, at den Dispensation, som Kongen har bevilget denne Græve, da Hans Majest. ophøiede ham til den høieste militariske Tres-Betjening, og hvorpaa man ellers intet Exempel har haft, siden det Nantiske Edicts Afkaffelse, er et siensynligt Bevlis paa Grævens standhaftige Tilbøielighed til den protestantiske Religion, og paa de vigtige Tjenester han har gjort i Staten. Denne Samvittigheds Omhed, den ædle Resolution, heller at ville opofret den Ære, hvor efter de største Capitainer med en heftig Attraa tragte; end at begaae noget, der var hans Religion imod: Den Høilagtelse, han har forhvervet sig hos Monarchen, ved at føre hans Armeer; hvilken og har bevæget Kongen til at eftergive noget af en Lov, som ellers i en Tid af 60 Aar er bleven holden u-brødelig: Alt dette, siger de, ere de beste Tegn, der spaae Protestantterne, at de hos Græven af Sachsen skulde finde en mægtig Beskyttelse og sikker Tilflugt. Himlen og Forsynet havde ladet Grævens store Gaver i Krigs-Kunsten blive kundbare i Riget, og ophøiet ham paa saa høie Tres-Trapper, allene for at beskikke ham i saame Rige, ligesom

Daniel ved Cyri Hof, og ligesom Nehemias ved Artaxerxis Hof, til en Guds Folkes Beskytter, og til at opbygge Jerusalem igien. Derpaa forestille de hans nem deres Glendighed, som nu har været 160 Aar. Vores fortrængte og forstyrrede Kirker, sige de; Vore fordrevne Prester, vore flygtige eller i Skove og Udsøener ombankende Meenigheder; Dragoner, som bruges til Missionarier, og Geistlige, der undertiden ere langt grummere, end Dragoner, og tillade os hverken at leve, eller døe, uden at nøde os til Handlinger, der ere vore Samvittigheder afskyelige; Vore Martyrer, hvoraf Gallener og Stokhuusene vrimle; Ægtefæberne iblant os, som ere vanhelligede, og formedelst hykkelske Handlinger, traadene under Fødder; Vore mange smaa Børn, som ere med Magt blevne bortrevne fra Forældrene; Vore hellige Bøger, som af Skarprettene ere blevne brændte; Vores Guds, som ere blevne confisquerede og dømt i Straf; Alle disse Ting, ere de beste Benster, som adskildte vores Ulykke. Dernæst fremsøre de, at de aldrig have ladet sig forlede til at re-

bel-

bedre, eller at bruge Magt: Græven
 kunde sikkert forsikre Kongen om deres
 fuldkomne Underdanighed, og u-forbrø-
 delige Troeskab. Men tillige bede de ogsaa,
 at han vilde for alting bringe deres ret-
 færdige Klagemaal og ydmygste Bønner
 for Kongen. De leggede dernæst den Sla-
 de for Dage, som baade allerede er for-
 aarsaaet, og herefter vil tilflyde Rigets
 formedelst det Nantiske Edicts Igent-
 delse. De vise, hvilken ubeskrivelig Nøt-
 te og Fordeel Frankerige kunde haft sig at
 vente, om man saaledes antoer Brotes-
 stanterne der, som de Romerske Carholste
 taalest i Holland. Dersom Græven kun-
 de befordre denne vigtige Sag; gjorde
 ham med Staten og sig selv en væsent-
 lig Tjeneste, der vilde skaffe ham nok
 saa stort et Navn, som en Stad at ero-
 bre, eller at vinde et Felt-Slag. En
 Ære, som vilde følge ham i Evigheden.
 Thi han udrettede der med, at en u-tallig
 Mængde af Land-flygtige, rige og flittig-
 ge Underdanere komme tilbage i Landet;
 og forekom med det samme Manges Flugt
 efter denne Dag. Dette beder u-feilbar-
 lig at gøre et Konge-Rige lykkelig og til
 en Skrek for sine Fiender. Ja Kongen

selv skulle derved see sin Herrlighed stige til en høiere Sydse; allerhelst da han desuden tragter efter intet meere, end at være en Fader for sine Undersaatter o: s: v: Det havde ikke været af Veien, at Bræven dog i det ringeste havde værdiget dette Skrift sin Giennemlæsning, hvilken vel da kunde haft sin Nytte.

Magdeborg.

Her er kommet et opbyggeligt Brev for Lyset med Titel: Der nödhige Fleiß christlicher Eltern, das ewige Heil ihrer Kinder zu besorgen, und sie dazu nicht allein zu erwecken, so lange sie in dieser Hütten sind, sondern auch etwas beizulegen, das ihnen dienen könne, solches nach ihrem Abschiede im Gedächtniß zu behalten, an einigen merkwürdigen Beyspielen gezeigt, von Johann Adam Steinmetz, 1745. med Fortsettelsen i Alphab. 6 Art, i 8vo. Dette lille Brev indeholder 4 Skrifter, hvis Sal. Forfattere have dermed haft det gudelige Niemærke, at give deres Børn en Anvisning, som de endog efter deres (neml: Forfatterernes) Død kunde betjene sig af, og lære, hvortil de skulde føre en sand christelig og Gud velbehagelig

Zan-

Bændring i Berden. Alle 4 Skrifter ere
 forfattede af adskillige fornemme Perso-
 ner, de 2 første af Mands: Personer og de
 2 sidste af Fruentimmer. Det første er:
 Hrn: Hans Albrechts von Heugel, gewe-
 senen Hochfürstl. Würtembergisch Del-
 nischen Land-Hauptmanns, Land-Hof-
 Richters und Præsidenten des Consistorii,
 lektor Wille in geistlichen Dingen. I
 Fortalen anfører Hr. Steinmeß de for-
 nemmeste Omstændigheder af Auctoris
 berømmelige og gudfrygtige Levnet. Det
 andet Skrift er: Eines gewesenen Mr.
 Br: R. und H: wahres, gegründetes, und
 aufrichtiges, evangelisches Glaubens-
 Bekenntniß. Om Forfatteren af dette
 Skrift veed Hr. Steinmeß ingen videre
 Efterretning at give, end at han ned-
 stammer fra en af de ældste og fornemste
 Adelige Slægter i Tydskland, at han har
 besiddet gode Bidskaber, betient vigtig-
 ge Embeder, og i mange Aar ført et gud-
 frygtigt Levnet i Berden. Derefter følger
 det 3die, nemlig der seel. Frauen Sophia
 von Panwitz, gebohrenen von Oppin,
 Wittwen zu Catlow, in der Nieder-Laus-
 niz, mütterliche Anweisung zum rechts-
 schaf.

schaffenen Wesen in Christo Jesu. Endelig indeholder det sidste Skrift: Testament einer Christlichen Adelichen Witwe, welche eine der ersten getreuen Bekennern des durch den Dienst unsers seel. Lutheri wieder hervorgebrachten Evangelii gewesen, nemlig der Frau Dorothea von Jörgern, gebornen von Rämning, die im Jahr 1497 an Hrn. Wolfgang Jörgern zu Tollet und Kreuzbach, Rittern und Landes-Hauptmann in Oestereich ob der Ens vermählet worden, und, nachdem derselbe im Jahr 1524 verstorben, im Witwen-Stande gelebet, und ein sehr gesegnetes Alter erreicht hat. Hun har holdet en flittig Brev-Berling med Luthero, og spurdt ham til Raads om alle Ting i Religionen. Disse Skrifter skulle uden Tvivl blive alle Forældre kjærkomne, som det er at giøre om deres Børn i Tugt og Herrens Formanelse at opdrage.

(Fortsettelsen skal meddeles i næste No.)

Hag.

Den bekiendte Abbed, Nollet, som paa nogen Tid har forhærvet sig stor Anseelse, formedelst sine physiske Erfaringer; har nyligen hos Brødrene Guerin i Paris faaet det 3die Bind af sine Leçons de Phy-

figue fra Pressen. Samme er 591 Sider stærk, og har 19 Kobber-Tabeller. Man finder deri samlede hans 9de, 10de og 11te Forelæsning. I den 9de afhandler han Mechaniquen, eller de enkelte og sammensatte Machiners Videnskab; Men i den 10de og 11te forklarer han, paa en tydelig og angenem Maade, alt hvad der henhører til Luftens Natur og Egenskaber.

Hos Peter Soffen er trykt et hyppeligt Bærk, i stor 4to, med Titel: Lettres sur la Cosmographie. Forfatterens fornemteste Hensigt med disse Breve er at igiendrive det Copernicanske System, og at forklare den hele Verdens Machines Sammenhæng, efter saadanne Lærdomme, som ere grundede paa Erfaring og paa de berømteste Videnskabers Academiers Observationer. I dette Bind indeholdes 18 Breve, efter hvilke med det første skal følge et 2det Bind, bestaaende af flere og til deels vigtigere Breve. Dette her omtalte Bærk, hvoraf Abbed de Brancas skal være Forfatter, er grundigen forfattet og saaledes beskaffen, at det af en Elsker af Natur Læren kan bruges med Nytte.

lem og Forstander i Selskabet. Denne Tale er vores allernaadigste Konges Majest. ved et ærligt Tilskrift opofret. Til at vise Betydningen i en god Konges Tale, gjør vores Betsaler i Begyndelsen af sin Tale en Sammentilgning imellem en naadig Konge eller en Fader i et Land, og en Huusbonde eller Fader i et Huus, og viser deraf, at den Førstes Savn er saameget betydeligere og hans Død saa meget smerteligere, som hans Person er helligere og høiere, som hans Forretninger ere vigtigere, end den sidstes, Foruden andre smukke Tegnelse paa en Døde-fuld Regent. Siden skrider han til Applicationen paa Hans Majest., høflig i Huskommelse, nu hos Gud Høifalige, Kong Christian den Siette, hvis dødelige Afgang han erindrer, som vedbørlig, med Sorrow-fulde Udtrykninger; Men, som det er ikke u-nyttige Be-klager, hvortil han har bestemt sin Afhandling; Saa fremsætter han, "til den bensovende Konges Ære og de Efterblivendes Opmuntring, en Fortælling om denne hellige Konges store Dyder, og berømmer iblandt de samme Hans Majests. utrettede Om-

"hu for Videnskaber og Kunstes Op-
 komst i sine Riger og Lande." Han for-
 fatter da først en Panegyrique over den
 Høifalige Konges Dyder og deres Mæng-
 de i Almindelighed, endskjønt han holder
 for, at deres Taler saare lidet, som be-
 sidde Beltalenhed nok, til at sette den til-
 børlige Brits paa saa Brits- og Tre-vær-
 dig en Monarch. Ikke desto mindre, da det
 deels er en gammel Skik, at frembære no-
 get til den Dødes Ære, som man er Ære-
 skyldig; og det deels er Efterkommerne
 Magtpaaliggende, at vide deres Forsæ-
 dres Egenheder; Meener han, at en-
 hver Patriot bør anvende sit Pund, til at
 forplante en god Konges Rygte til de sil-
 dig kommende Aar, og, endskjønt For-
 fatterens Modestie tilstaaer ikke, at han
 besidder enten de Egenheder, der høre til
 at føre en net og ordentlig Tale, eller og
 Begjærlighed til at frembringe noget, som
 kan fyldestgjøre enten Materiens Vær-
 dighed, eller de Tilhørendes Begjærli-
 ghed; Saa lader han dog saadant ikke
 vekk sig af fra at bevise den Høifal. Kon-
 ge nogentledes sin underdanige Kiærlighed.
 Denne Blygt udleder han af en dobbelt

Grund, nemlig baade af: de ovenmeldte Hans Majests. Fortienester i Allmindelighed, og af den Beskyttelse i særdeleshed, hvilken han har værdiget dette Selskab, hvoraf Forfatteren er en Lem, og hvorfor han for sig og paa hele Selskabets vegne bør vise sig taknemmelig. Ligesom det da, i Kraft af Hans Majests. allernaadigste Bevilling tilkommer dette Selskab, at forbedre Fædernelandets Sprog og Historie, saa haver Auctor holdet det for meest overeensstemmende med deres Blygt, at yde deres Tak-Offer ten offentlig Tale, som den, hvorved der kan opfyldes en dobbelt, nemlig, baade en Trosbevisnings og Embedes Blygt. Han betragter da i Hoved-Afhandlingen vores Høisal. Konge Christian den Siette som en Himmels givne Gave i sin Tid; som en Konge, der ligesom paa ny har indført de gyldne Tider i Norden, i det Hans Majest. til al Verdens Misundelse har fremdraget sin hele Regjerings-Tid i den allerdybeste Fred og Roelighed, saa at hans Undersaatter, ligesom i en gloende Dvn, omspendte med den beftigste Krigs-Lue, have dog

Dog boet trygeligen hver under sit Vins
Træ og Figen-Træ.

(Fortsættelsen skal følge i næste No.)

Halle.

Følge af Opregnelsen af det Skrift, som
betitles: Der neuaufgesteckte brennende
Leuchter des Freymaurer-Ordens &c.

Ville de derfor give ham u-fortøvet Ge-
hør; Saa skal Erfaring bevise dem, at
der er endnu en ærlig og tans Biderman
til i Verden, foruden deres Orden. Man
skalde snart tænke, at denne sig saakalden-
de Menneſte = Ben, holder Frimurerens
Selskab for det værdigste af alle til at vi-
de denne store Hemmelighed om Metaller-
nes Forvandling og derfor vil aabenbare
det samme. Men om dette Selskab har
nogen ſønderlig Lyst der til, og, det som
mere er, om denne Menneſte = Ben selv
veed eller kan aabenbare den, ere Ting,
som man lader staae ved sin Værdie. Bo-
gen selv bestaaer af 3 Deele. I den første
skal indeholdes en fuld ſtændig historisk Eft-
terretning om de gamle Mureres ærvæ-
dige Brøderſkab, og de Frimurere, som
deraf ere opkomne, fra Begyndelsen,

Indtil de nærværende Tider. Alle Byg-
og Muurmestere fra Adam af henføres til
denne Classe. Den store Verdens Byg-
ning selv, det Babyloniske Taarn, Tem-
pelen og de øvrige Salomons Bygninge;
med eet Ord: Alle Stæders, Templeres,
Balladseres, Slottes, Huses, Broers og
andre Slags Bygningers Indretning i
alle Lande, Konge-Riger og Deele af
Verden, henhøre til dette Selskabs Hi-
storie. Dog med dees ved Enden af den-
ne Deel, en Hob Efterretninger om Fri-
murer-Ordenens Skiæbne og Udbredelse i
Engelland, Frankrige, Holland, Ita-
lien, Tyskland og andre Europæiske
Lande. Den anden Deel handler først om
dette Laug-mæftige Selskabs indvortes
gode Beskaffenhed, i Almindelighed, og
opviser dernæst i Besønderlighed et For-
svars-Skrift for Frimurer-Ordenen, som
fører Elskobs-Guden Cupido som sit Mer-
ke-Tegn. Heri besvares alle de Indvæn-
dinger, som pleie at gøres, eller kunne
gøres, imod dette Selskab, nemlig at
det er Religionen i Almindelighed imod,
eller i det mindste sigter til at bringe een af
de christne Menigheder i Gloor og forbætt
alle

alle de andre; at saadanne Hemmeliger,
 som denne Orden holder forboræne, gøre
 den fordægtig; at dette Selskab kunde
 tiene et oprørist Bartie, som stoed de høie
 Magter imod, til et Smut-Hull; at an-
 dre urolige Hoveder, under den Foreven-
 ding, at de vare af denne Orden, kunde
 foretage u-tilbørlige Sammenrottelser,
 til det almindelige Væsens Skade; at
 Frimurer-Hemmelighedens Fordølgelse
 maa allene reise sig af en latterlig eller
 maa ske skammelig Brug, hvilken altsaa
 vel lærer Folk til at tie; at mange Med-
 lemmer i denne Orden have ført sig ilde
 op; at man haver hørt, Frimurere selv
 at tale saaledes om denne Orden, at man
 ei kan gøre sig noget sønderlig godt Bes-
 greb om samme; at man ei kan give no-
 gen tilstrækkelig Aarsag, hvorfor Dvin-
 de-Riønet aldeles uden nogen Undtagelse
 og Indskrænkning bliver udeløst af dette
 Selskab; og endelig at den haarde Eed,
 som Lemmerne ved Indtrædelsen i denne
 Orden maae aflegge, strider baade imod
 Guds og de Menniskelige Love. Til sidst
 fremsættes en Frimurers Blygter, efter
 de gamle Documenter om de Loger, som

befinde sig i andre Verdens Partier, saa
 vel som i Engelland, Skotland og Irs-
 land; for der af at vise, at de samme
 grunde sig paa den sande Religion, den
 sunde Gæde-Lære, og paa en Stats-Læ-
 re, som er det almindelige Bæsen til in-
 gen Skade. Den 3die og sidste Deel inde-
 holder en Samling, eller et Udtog, af
 alle indtil den Tid, da Bogen kom fra
 Pressen, udgangne og hid henhørende
 Skrifter; Men i sær et fuldstændigt Ud-
 tog af Hr. Profess. Simonetti skionne
 Berk, eller saa kaldede Sende-Brev til
 den ærbørdige Frimurer-Loge i Berlin.
 1744. Altsaa finder man vel i dette
 Skrift en Deel vigtige Efterretninger om
 oft bemeldte Frimurerens Orden, men
 den bedrager sig, som venter deraf af saae
 deres Hemmelighed at vide.

Magdeborg.

Følge af Opregnelsen af det Skrift, som
 fører til Titel: Der nöthige Fleiß Christi-
 licher Eltern, das ewige Heil ihrer
 Kinder zu besorgen &c.

Hr. von Heugels sidste Billie er af disse
 4 Skrifter det vidtloftigste og vigtigste;
 Han driver overalt særdeles stærk paa den
 sans

ande og glørlige Christendom; Dog for-
 falder han der ved ikke til deres Bildfarel-
 ser, som enten foragte, eller vel og alde-
 les forkaste, de udbortes Naade-Midler.
 Man vil foretage noget herom til en Prø-
 ve: I det 12te Afsnit formaner han sine
 Børn meget alvorlig, at de ikke med Deres
 Børn skulle lade det beroe ved den
 formeentlige udbortes Guds-Tjeneste,
 men idelig beflitte sig paa at tiene GUD
 Aand og Sandhed. Dog vil han ikke ha-
 ve dette forstaaet paa den Maade, som de
 skulde afholde sig fra de udbortes Kirke-
 Forsamlinger, ihvorvel de samme ere ik-
 ke i alle Maader indrettede som de skulde
 være, men meget var der ved at erindre.
 Dette forlanger han saa meget mindre,
 som han altid selv har dert gaaet dem for
 med et godt Exempel; Nei, hans Mee-
 ning er allene, at, om de end skjønt maae
 søge Guds Hus og de offentlige Forsam-
 linge tillige med andre, endog de Ugude-
 lige; Saa skulle de dog fornemmelig
 stræbe, at opofre deres Hjerter til den
 Hellig Aands Tempel og Bolig, og i disse
 Templer at ære og dyrke deres GUD med
 en afsladelig Andagt og Narvaagenhed.

Derfor, naar de bivaanede den udbortes Guds-Tjeneste, skulle de vel ikke heller forsumme den udbortes Devotion og Ærbødighed, men dog derhos ikke saa meget gjøre saame til sit Hoved-Berk, som den sande og u-sminkede Guds-Frygt, der øves i Troe og Kiærlighed. Paa denne Grund bygger han alle sine Formaninger til sine Børn, og fordrer intet andet af dem, end at de skulle tiene GUD oprigtigen, elske deres Næste og Jævn-Christen troiligen, betee sig lydlig og ærbødig imod deres Overmænd, omgængelig og behagelig imod deres Ligemænd; venlige og billige imod deres Undermænd og Betiente, medlidige og godgjørende imod Fattige og Nød-tørttige. Man kan altsaa anprise enhver dette Hengels Testament, som et kort Begreb af en christelig Sæde-Lære; hvori alle de Pligter ere anførte, som en sand Christen er skyldig at øve imod GUD, sig selv og sin Næste.

Køstol.

Her er kommet for Lyset: Des Herrn von Silhonette Schreiben von der Stärke und Schwäche der Menschlichen Betrübnis, und von der Nutzbarkeit einer ge-

of

offenbarten Religion. Aus dem Franckö-
 sischen übersezt. Verlegt's Joh. Christ.
 Coppe; 1746. Ser und einen halben Bo-
 gen. Oversættelsen er vel troffen, og Af-
 handlingen i sig selv er grundig, og værd
 at læses; anseet den beviiser af gode Grun-
 de Forskellen imellem en viis og beskedent-
 lig Fornuft, og imellem end sand og nok-
 som beviist Aabenbaring. Ved Enden af
 denne Skrivelse haver Hr. von Silhonette
 hosføiet en Bøn, som den berømte En-
 gellænder Pope har opsat. Denne Bøn
 indeholder allene de Begreber om GUD,
 som gives et dydigt Menniske til Haande
 af Fornuften og den naturlige Religion.
 Hr. von Silhonette holder for, at samme
 Bøn er overmaade Trøste-riig og kraftig,
 ja vel paa mange Steder en Efterligning
 efter Herrens Bøn. Dog En, som til-
 strækkelig indseer den aabenbarede Religi-
 ons Fuldkommenheder for den Naturlig-
 ges, anseer samme vel ikke uden for en u-
 lændig og u-oplyst Hednings Bøn, med
 hvilken et Menniske vilde slet bestaae for
 GUD. Man vil her fremsætte samme,
 paa det at det kan tiene til en Prøve paa,
 hvor slet det vilde være bestilt med Menni-
 ske

Keenes Nærmesse til GUD, saa fremt Nabenbaringens Lys, og hans Raade, som er en Megler imellem GUD og Menneskene, vilde ikke føre os til GUD.

Hr. Popes almindelige Bøn for alle Mennesker af det blotte Fornuftens Lys:

Vater aller Dinge, der du zu allen Zeiten, in allen Gegenden, von den Heiligen, von den Weltweisen und von den Wilden angebetet wirst; Jehovah, Jupiter, oder höchster Gott.

Du grosse und erste, aber so wenig bekannte Ursache, die du alle meine Erkenntnis auf dieses einzige Stück eingeschränket hast, daß du die Güte selbst bist, und daß ich nur blindlings folge.

Da du mir dennoch in diesem Stande der Finsterniß das Vermögen beschenket hast, das Gute von dem Bösen zu unterscheiden, und bey der Unterwerfung der Natur unter deine unveränderliche Rathschlüsse doch dein Gewissen und Willen eine völlige Freyheit lässest: So laß mich weniger durch die Vorstellung des Himmels, als des Guten ermuntert, weniger durch die Vorstellung der Höllen, als des Bösen geschreckt von deiner Gnade lernen.

nen, den Trieb des Gewissens zu folgen, das zu thun, was es befiehlt, das zu meiden, was es verheut.

Gib nicht zu, daß ich die Güter von mir stosse, die deine frene Gnade ausstellet; denn alle Wiedervergeltung, die ein Gott von den Menschen erwartet, bestehet darinn, daß man sie annehme, aller Gehorsam, den er von ihnen fodert, bestehet darinn, daß man sie genieße.

Laß mich indessen deine Güte nicht in diesen engen Kreis des Erdbodens einschließen, und laß mich nicht die Einbildung fassen, daß du nur über den Menschen allein Herr bist, da ihn doch tausend Welten umgeben.

Verstatte nicht, daß diese schwache, ungewisse Hand sich anmasse, deinen Donnerstral auszuwerfen, und daß ich, indem ich deinen Fluch über die ganze Welt ausspreche, diejenige verdamme, die ich für deine Feinde halte.

Wenn ich auf den rechten Wege bin, so gib mir Gnade, darauf zu beharren; wenn ich mich verirre, so leite mein Herz wieder zu der richtigen Bahn.

Laß mich ohne Gleichgültigkeit bey den Gaben deiner Liebe, und ohne Widers

spenstigkeit gegen die Rathschlüsse deiner Weisheit seyn, daß ich nicht bey dem, was jene mir verleihet, thörichter Weise stolz sey, und daß ich mich nicht bey dem, was diese mir versagt, in gottlosen Klagen verzehre.

Lehre mich das Elend anderer empfinden, die Fehler, die ich an ihnen wahrnehme, bedenken, unterweise die Barmherzigkeit gegen mich, die ich ihnen wünsche.

Führe mich geringschätziges Geschöpf, das aber doch was werth ist, weil dein Hauch es belebet, in der Laubbahn, darinn du mich gesetzet hast; leite mich an dem Tage meines Lebens so wol als meines Todes.

Das Brodt und der Friede sey mein tägliches Antheil; von allen übrigen irdischen Gütern weißest du, ob es besser ist, sie mir mitzutheilen, oder zu verlagern. Die Erfüllung meines Willens sey die Richtschnur meiner Begierden.

Aus allen Wesen werde ein allgemeines Ehor; die Natur hauche dir zum Ruhm ihre lieblichste Dünste aus; dir, dessen Tempel der Raum, dessen Altar die Er-

de, das Meer und die Himmel sind. Es geschehe also.

Dette er alt, hvad den arme Fornuft Land udbede sig af GUD, endog efter dens største Indsigt i den naturlige Religion. Hvor stor er derimod ikke en sand Christens Ulykkelighed, som, efter Naadens Forskrift, der er bleven aabenbaret i Christo, kan udøse for sin Himmelste Faders Throne sit Hjertes aandelige og legemlige Anliggende, i samme sin trofaste Bønseløses Navn.

Parte.

Abbeden de Claustre har ladet trykke, i 3 Bind i 12mo. Dictionnaire de Mythologie pour l'intelligence des Poëtes, de l'histoire fabuleuse, des Monumens historiques, des Bas-reliefs de Tableaux &c. Dette Brev er dem i Særdeleshed tieligt, som ikke ere i Stand til at lære den gamle Fabel-Historie af Kilderne selv. Abbeden Banier, som havde ikke forhvervet sig en liden Kyndighed i denne Deel af Historien, og var frem for mange andre Skellet, til at kunde indflædet denne uersære Materie i en angencem Skrive-Maade; Han havde og virkelig fort førend han

døde, giort Grund-Ridsningen til dette Bærk, og tvivler man ikke om, at samme havde jo fundet Bifald, om det var blevet fuldført. Derpaa har Hr. Caustre foretaget sig at føre det Arbeid til Ende, som af Hr. Banier var begyndt; og at forfærdige en saadan Mythologisk Haand = Bog, hvori lige saa tydeligen, som kortelig forklares og findes samlet, alt hvad her og der i de gamle Skrifter læses adspredt, og handler om de hedenstte Guder. Saadant har han nu saaledes fuldført, at Bærket fortjener fornemmelig Begyndere i denne Deel af Historien at anprises.

Saa er her og efter det Mediciniske Facultets Omsorg bleven trykt en Samling af Skrifter, hvori de Sygdomme ere blevne undersøgte og omdømte, som have borttaget Horn = Nvæget næsten over hele Europa. Den samme er saaledes betitlet: Reflexions sur la maladie qui a commencé depuis quelques années à attaquer le gros Bétail en divers endroits de l'Europe, par la Societé des Médecins de Geneve, avec un Recueil de quelques autres Pièces sur ce sujet. in 12.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

44.

Den 4 Novemb. 1746.

Kjøbenhavn.

Efter adskillige fornemme Søfarende
des Anmodning haver Hr. Professor Peder
Horrebow skrevet en Continuation til sit
forleden Aar udgivet Skat-Kamer, eller
Navigations Theorie. Samme Piece
bestaaer af 6½ Ark in quarto med en Kob-
ber-Plade. Og indholder det XI Capitel
om paa en behændig Maade at finde Com-
passets Misvisning, og Tiden paa Dagen,
paa Grund af den første Analogie, som
han haver indført i Slutningen af sin In-
timation for det nye Variations-Compass.

Ær

Det

Det XII Capitel, om det samme endnu
 med større Fordeel at finde, paa Grund af
 den sidste Analogie sammesteds anført.
 Det XIII Capitel om Maanens Bereg-
 ning formedelst et nyt Slags Epagoger og
 Epacter, som af ham selv ere Anno 1737
 demonstrerede og publicerede udi den an-
 den Tome af hans Latinske Skrifter; ef-
 ter at de gamle Epacter, som urigtige, of-
 fentligen vare affaffede. Det XIV Ca-
 pitel om Ebbe og Flod, det er høye Ban-
 des Tid efter anførte Havne-Tider at be-
 regne. Det XV Capitel om Calenderets
 Indretning efter den nu brugelige Prote-
 stanternes Calender-Stil, hvorved Præs-
 ter og Styrmand paa nye sættes i Stand,
 at forfærdige Calenderet til Tieneste for
 vore vidtfortliggende Lande og Colonier.
 Det XVI Capitel om Lag-Maalningen,
 beregnet og indrettet efter de nyeste og
 gandske tilforladelige Observationer.
 Saaledes kan nu omsider vores Danske
 Nation fuldstændeligen lære den nyttige
 og høytfor nødne Navigationens Theorie
 udi sit eget Sprog, som og Author har
 forfærdiget dette Verk, beveget allene af
 Kiærlighed til sit Fæderneland. Dette
 Styk.

Stykke sælges hos Hr. Prof. Christian Horrebrow i Huuset hos sin Fader og hos Messer Ole Sangaard, Compass-Mager udi Nuehavn, indbunden for 16 Skilling. Author gjør ellers bekiendt, at han har erholdet Underretning fra Paris, at de mange Observationer, som paa Kongens af Frankertige Bekostninger ere gjorde i Frankertige, under Polar-Cirkelen og Æquatore, bevise, Jordens Figur saa lidet at differere fra ganske Sphærisk, at de Søfarende kunne sikkerligen forblive ved den sphæriske Seyling, og altsaa, at Navigationen i saadan henseende behøver ingen Ændring, som adskillige i nogle Aar have formeent.

Følge af Dvregnelsen af Monfr. Jacob Langebecks Sørge-Tale med Titel: Videnskabers Tab i den Stormægtigste Danmarks og Norges Enevolds-Herres Kong Christian den 6tes høisibeflugelige Døds-Fald &c.

De Dvder, hvoraf Hans Majste. Liv og Regiering glimrede, haver Auctor henført til 4 eller 5 Hoved-Dvder, som ere: Hans u-forsalste Gudsrygt, hans store Fromhed, hans Himmel-givne Visdom og Forsigtighed, samt hans re-

ne Retfærdighed. Af disse 4 Hoved-Dynder udspirer den 5te, som var Hans ædle Fredsomelighed. Disse vare de hypperste Edel-Sterne i Hans Majestets Krone, hvoraf alle de andre havde deres Stin. Og har Auctor ligesaa grundig, som kortselig, udført enhver af dem i sær. Naar han beskriver Fordelene af den Høisalige Konges Fredsomelighed; Viiser han saa vel af den Hellige Skrift, som verdslige Skribenters Skrifter, med hvor store Lyksaligheder Freden geleides. Men midt i Kongens Fredsomelighed kunde Billighed saa lidet negte ham Berømmelse for Tapperhed, at han jo med at drage Sværdet allene bestyrkede sin Fred, vandt Sejer over Krigs-Guden selv, og blev saaledes i Fred en u-overvindelig Sejervinder. Vores Belsaler holder dernæst det Arbejde for at være ham for borent, at opregne og beskrive alle de vndige Frugter, som Hans Majts. Dyder og fredsomelige Regiering have givet fra sig til Kirken og til Landet: Han overlader derfor til den Geisl. Orden, til en Stats-Mand, Til en Lov-kyndig, Til en Krigs-Mand, Til en Søe-Helt, Til en Land-Mand, Kjøb-Mand

Mand, eller anden Patriot, at optegne alle vor Høisal. Konges Freds-Forretninger i hver sin Stand. Han tilstaaer for sin Deel at have meer end nok i at afhand-
 le og paa Videnskabernes og Kunsternes vegne Stykke-viis at fortælle, hvad Hans Majestet under sin fredsommelige Regie-
 ring haver udrettet, til de sammes Op-
 komst og Anseeliggjørelse i sine Riger og Herredømmer. Det øverste Sted paa denne Liste har den ny af Hans Majestet Kong Christian den 6te udstædte Fundati-
 on og Stiftelse for Universitetet i Kjø-
 benhavn, given paa Friderichsberg Slot, Aar 1732 den 31 Martii, hvis Indhold og Frugten der af udførligen be-
 skrives. Siden erindrer han den af Hans Majest. i Aaret 1732, den 18 Martii, be-
 kiendtgjorte Anordning om Cathedrati-
 cum, Studii-Skat, og visse aarlige Pen-
 sioner af Kirkerne og Presterne over beg-
 ge Riger Danmark og Norge at gives til
 Universitetets Vedligeholdelse, og Profes-
 sorernes Løns Forbedring; og melder
 dernæst om de Anstalter, Hans Majt. har
 ladet føie til Professor - Boligernes Op-
 bygning; om de andre Universitetets of-

fentlige Bygningers Istandsettelse, 2c.
 Om Doctor - Gradernes i Theologien og
 in Jure, Fornælse; om Juridiske Exami-
 num Baabydelse ved en Forordning af 10
 Februarii 1736, om Hans Majts. Fortien-
 nenter for alle Videnskabers Forbedring
 og Befordring, hvorpaa, iblant andre,
 som her staaer i Floer, de Medicinske og
 Chirurgiske, samt Mathematiske og Phy-
 siske Videnskaber ere tilstrekkelige Beviis.
 Auctor erindrer dernæst, til den Sal. Kon-
 ges Roes, de af Hans Majt til de Studer-
 endes Nytte givne Reise-Stipendia, flere
 Professorers Beskalling 2c. Det Historiske
 Studii Tilvæxt og Forbedring iblant og
 anses ogsaa for en Frugt af Hans Maje-
 stets milde Regtering og Behag i dette
 Studio: Det her i Kiøbenhavn efter Hs.
 Majts. allernaadigste Godtbefindende op-
 rettede lærde Selskab eller Videnskaber-
 nes Collegium; Hans Majts. Kiærlighed
 for Fæderneslandets Sprog og Historie,
 som han har viist i at erklære sig selv som
 Beskyttere for det oprettede Selskab til
 den Danske Histories og Sprogs Forbe-
 dring; Hans Majts. Høiagtelse for sit
 Lands: Sprog, der har forhvervet det en
 besøn

besønderlig Værdi og Agtelse uden for
 Landet, og opmuntret Landets Lærde til at
 skrive helst og flittigen i det Danske Tun-
 gemaal: Alt dette legger en anseelig Begt
 til Hans Majts. uendelige Berømmelse
 for den Guld, Han har anvendt, paa Vi-
 denskaber i Almindelighed, at forfremme.
 Efter at Auctor har opregnet de mange
 ønskelige Frugter, derpaa ere fulte; efter-
 at han har talt om Academiets Anleg-
 ning i Sorøe, om det Altonaiske Gymna-
 sium og tilhørende Pædagogies Stiftelse, om
 det Latinske Skole - Væsens Indretning i
 Danmark; og saaledes berørt alle Hans
 Majts. Fortienester, i henseende til Lær-
 doms og Videnskabers Befordring; Saa
 viser han og, hvad disse Riger og Lande ha-
 ve baadet ved vores nu affælede Monarch,
 i henseende til alle andre frie Konster og
 Videnskaber. Alt dette har han saaledes
 udført, at det noksom beviser et Lands
 Lyksalighed i en saa vits og fredsomelig
 Konges Tid og et Lands Tab i saa dyrebar
 en Faders Død. Endelig viser han udfør-
 ligen, at Himmelen har ikke ladet vores
 Højsal. Konges Dyder blive u-belønnede;
 men gjort ham deelagtig i alle de Belsig-
 nels

nelser, som Guds Tre lover dem, der vandre fromeligen og med et fuldkommen Hierte. Til Slutning anviser vores Beltaler sine sørgende Landsmænd midt i deres Sorg over Sal. Kongens Død en Glæde og Trøst af Kongens Hiitel-givne Søn, vores nu regierende allernaadigste Konge, K. Friderich den 5te, og betragter Hannem som en Konge, der, foruden sine Fædres Throne, har arvet alle sine Fædres Dyder, samt slutter Bogen med en Lyf-ønskning over bernelte Dydernes Monarch. Denne Tale sinager over alt af de fine Tanker, af den fyndige og ztirrlige Skrive-Maade, samt af den Læsning og historiske Kyndighed, hvoraf Auctor, uden vores Erindring, er bekiendt.

Halle.

Her er kommet for Lyset: M: Georg Friderich Mejers Gedanken von der Ehre, i 8vo, næsten i Alphabet. Man maae tilstaae, at en angeneim og flydende Skrive-Maade er i dette Skrift forbunden med en sund Sæde-Lære. Naar man skriver om Treen det, som alleneeste grunder sig paa en philosophiff Kundskab om den samme; Saa kan man let falde paa saanda

saadane Tanker, som komme ikke just med den Christelige Sæde-Lære i alle Maader overeens. Denne sidste paastaar strengere Gudfrygtigheds Øvelse, og setter meere, at man i Ydmyghed opnaaer den høieste Ære, end den tilskynder os, at være begierlige efter Ære. Forskellen og den nøieste Bestemmelse at gøre imellem Æregierrighed og Ære-Kiærlighed, naar den sidste skal betyde en Dyd, som en Christen altid har at beslitte sig paa, er ikke saalæt at gøre, som man forestiller sig, i sær naar det kommer an paa Øvelsen. Man kan ikke sige, at Forfatteren heri har forløbet sig. Men man maae og tillige erindre, at han i mange Stykker ved Øfset af den Christelige Sæde-Lære har ladet sig veivise, hvilket og har ledet ham til Betragtninger, der skulde neppe faldet ham ind, naar han havde raisonneret som en blot Philosoph. Denne er en Fordeel, som kommer mange Christne Philosopher vel til pas, omendstønt de undertiden hverken selv vilde vide eller tilstaae det. De ere jo opdragne i Lydighed om den Christne Religions Sandheder: Om de endstønt i deres Skrifter offentlig bevidne,

at de alleneſte foredrage ſaadane Sandheder, ſom den ſunde Fornuſt kan tilfige. Saa finder man gemeenlig dog, beſønderlig i deres moralifke Afhandlinger, gaaſte tydelige Spor af ſaadane Ting, ſom ſmage af Aabenbaring; thi da man beſi- der Aabenbaringens Lyſ, Saa ſynes En meget af Fornuſten rimeligt, ſom man har dog alleneſte lært af Aabenbaring. Naar Forfatteren viſer, paa hvad Maade man ſkal have Lyſt til Ere; Saa ere diſe ſe paa et og andet Sted meget ſmukke og høie Tanker; Men hvem kan vel bare ſig ved Stenenmlæſningen for at tænke derpom det, ſom her er ſagt? Han ſiger ſ: E: Vi ere forbundne til at være for Ere, mere for Dyds og Sandheds, end for andre Fuldkommenheders Skyld. Saaledes beſtraffer han med al Billighed de Eregierriges Maade, hvilke høre allerhelſt at de roſes for deres høie Fødsels, eller for deres Rigdoms Skyld; uden at de en gang gjøre Prætention paa Dyder og Sandhed. Han farer ydermere fort og fører os til Gemnt, det vi ere pligtige, mere at ſøge Ere hos Gud, end hos Menneſkene. Naar man foreſetter ſig denne Pligt, ſi- ger

Her han, til en Grund-Satz; Saa bliver
 Ære-Kiærlighed en Grund til alle Dyder, og
 en Spore, der driver os til at hade alle
 Laster, men frem for alle andre Høffær-
 dighed og Ærgierrighed. Ethvert for-
 nuftigt Menneske veed, det enhver Dyd
 gjør ham for Guds Dom ærbørdig: Men
 at enhver Last gjør ham der imod for
 Gud foragtelig. Følgelig maae den ret-
 skaffene Ærekiærlighed være ham en Spore
 til at øve alle Dyder og til at slyge alle La-
 ster; efter som han ellers ikke kunde naae
 den allerhøieste Ære, som er Æren hos
 GUD. Siger nu engang, fare det han vi-
 dere fort, alle I nederdrægtige Stender
 af Ærekiærlighed! om Æren fortjener at
 kaldes en Last, en Sæd af Hovmodighed,
 af Ærgierrighed? Dette er nok sagt af en
 blot Philosoph! Dog er det endnu ikke
 nok. Han siger fremdeles: Saasom det
 af Fornuftens Lys er rimeligt, at, foru-
 den Menneskene, findes endnu nogle høiere
 og hyperligere lyksalige Aander, i hvis
 Bekjendskab og Omgang vi efter Døden
 skulle komme; Saa ere vi forbundne til
 at have en tilstrækkelig Attraa efter at kom-
 me iblant disse høie og salige Aander. Den-
 ne

ne Begjærlighed skulde nok tilskynde os at
 gjøre os i dette Liv værdige til saa yperligt
 et Selskab, og vi kunde her allerede op-
 muntre os til Dyd og Sandhed formedelst
 den søde Betragtning af den Fornøielse,
 som vi skulle finde, naar vi omsider naae
 den Lykke, efter Døden at være værdig
 agtede til at antages udi Guds Udvaltes
 Sal. Følgelig ere vi forbundne, udi vor-
 res tilkommende Ære efter Døden, at bære
 den største Altraa efter den, som vi kun-
 ne have os, frem for andre lyksalige Aans-
 der og salige Mennesker at vente: Med
 saa Ord: Efter den Arve-Deel, som kan
 ventes i Himmelen. Altsaa medbringer
 Ærefiærdighed ikke nødvendig en jordisk
 Sind; Men tvert imod, naar den er af
 den rette Art, befrier den Menneskene fra
 Daarligheder og gjør dem himmelske sin-
 dede. Saaledes udtrykker sig vores Phi-
 losoph. Man har her anført disse hans
 Ord, for deres Smukheds Skyld. Men
 hvortil skulle de henføres, naar man skal
 domme efter Sandhed? Enten mon man
 her har hørt en blot Philosoph at tale? El-
 ler har maaffee en Philosoph heller betient
 sig af Udtrykninger, der vise meere, at
 han

han er en Discipel i Aabenbaringen, end
 en Lærer efter Fornuftens Lyys.

Rostock.

Mængden formeres daglig af muntre
 og i en lystig Skrive = Maade forfattede
 Skrifter, hvilke handler om vigtige Mas-
 terter i Physiquen og andre Vidensfaber.
 Iblant disse er et og følgende S. C. J. S.
 Tanker om Søvn og Drømme, tillige
 med en Skrivelse til N. N. at man kand
 have Følelse uden Hoved. 8vo, 5 og et
 halv Ark. Det synes hartad latterligt,
 at Philosophi ei kunne blive eenige i deres
 Meeninger, om saa almindelig en Ting
 som Sønnen er. Saa vanskeligt er det, end-
 og over de bekiendteste ting, at give en For-
 klaring, som kan holde Stik med Philo-
 sophiens Strengbed. Metaphysici sige,
 at Sønnen er en Tilstand, i hvilken man
 gjør sig lutter mørcke og dunkle Forestil-
 linger. Medici derimod holde for, at hos
 en Sovende findes slet ingen Forestillin-
 ger, og altsaa hverken Følelser eller vil-
 kaarlige Bevægelser. Hvilken af Par-
 terne

terne mon nu have Ret? Det visseste er nok, at en af Parterne har enten i sit Om-døme forhastet sig, eller holdet for unød- vendigt, at tage Erfaring til Hielp. Naar Forfatteren nu dømmet om disse 2 stridige Meeninger, giver han ingen af dem gandske Ræt, men siger ikke heller, at nogen af dem har gandske u-ræt (Men mueligt, at han derved dog setter sig ud med dem Begge.) Han befrugter saadant selv og siger, at, da han saaledes har slaaet sig baade til Metaphysicorum og Medicorum Partie, kan han ikke vide sig sikker for at faae dem begge til sine U-venner. Han længes derfor efter at fornemme de- res Tanker. Han har i sit Skrift tilstaaet, at vi have vel dunkle Forestillinger i vores sædvanlige Søvn; Men nægter, at saa- dan en er en fuldkommen Søvn. Man kan ingenlunde imodsig, det jo de Sovende have dunkle Forestillinger. Thi hvad ere alle Drømme andet, end saadane For- stillinger? Men hvor finder man nu de Menneffer, som fuldkommen sove? Nep- pe i den hele synlige Verden. De u-fødte Fostere i Moders Liv ere de, som nyde, saa- dan fuldkommen Ro. De samme bevæ-
ge

de sig ikke vilkaartlig, uden i de sidste Tider, naar Fødselen tilstunder. Ande-Drætte hindre ikke engang deres Rolighed; eftersom Blodets Omløb skeer igiennem andre Veie, uden at det kommer i Lungen. Altsaa sover et saadant Barn den fuldkomneste Søvn. Man kan hjo ikke falde paa de Tanker, at det er dødt, eftersom de nødvendige Bevægelser gaae rigtig for sig i samme. Man kan ei heller sige, at det ligger i en Besvimelse. Altsaa kan det ei andet være, end at det maae sove, og sove en fuldkommen Søvn. Men i alt dette vil Forfatteren dog ikke sige den berømte Herr de Volken imod, som meget lærd har beviist, at et Barn kan drage Ande i Moderens Liv. Han beklager her ved Ikkuns, at vi i Moders Liv ikke nogensinde have haft Forstand til at glæde os over vores fuldkomne Roe. Men dette er ikke heller vel mueligt, thi vi havde da strax opvaagnet, saa snart vi havde glædet os, og vilde derover vel blevet lige saa fortrydelige, som Harpax, da han drømte, at han havde fundet en Deel Sække, fulde af Ducater; og om Morgenens, der han vaagnede, løb hen og vilde styrte Ben,

Bengene af Sælken og forvare dem, men befandt til sin Fortrydelse, at han havde kun drømt og bedraget sig selv. Altsaa gaaer Forfatterens hele Meening om Sønnen der ud paa, at en Forklaring over Sønnen, som skal indrettes efter Philosophiens Regler, maae syde saaledes: Sønnen er en Tilstand, i hvilken man haver hverken Følelse, eller Forestillinger eller andre vilkaarlige Bevægelser. Men naar man vil vaastaae, at Sønnen er en Tilstand, i hvilke man har dunkle Forestillinger, saa giver man en ufuldstændig Forklaring, ved hvilken Sønnen ikke beskrives efter sin Fuldkommenhed, men ikkun saaledes, som den er som oftest. Thi han vaastaaer det, som han vel og faaer Sandheds Medhold i, at man ingenlunde sover fuldkommen, hvilket heller ikke er fornødent. Ikke desmindre er dog en fuldkommen Søvn ingen Uting, eller og en Chimère. Den findes virkelig i Verden. neml. hos smaa Børn i Moders Liv, i Besønderlighed i de første Maaneder efter Undfangelsen. Han beraaber sig i denne Sag paa den berømte Hr. Burhavens og Hr. Profess. Krügers Bidnesbyrd, som komme overeens med hans Meening.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

45.

Den 11 Novemb. 1746.

Kiøbenhavn.

Udi Sr. E. H. Berlings Bogtrykkerie finder man et Skrift tilkiøbs, saaledes betitlet: Sermones ad Clerum, eller Prædikener ved de aarl. Provste-Moder i Stællands Stift, holdte af de, ved hver Prædiken benævnte, Belærværdige Provster og nu atter 6. deraf, som den 4de Samling til Trykken befordrede. 1 Joh. Epist. 1. v. 3. Det, som vi have seet og hørt, forkynde vi Eder, at I og skulde have Samfund med os, og vor Samfund skal være med Faderen og med hans Søn Jesu Christo.

Vv

I

I 8vo 152 Sider. De snevne Grændser, inden hvilke man har at indskrænke et Udtag af en Samling af deslige Smaa-Skrifter, tilstæde her ikke at femsette mere, end Texterne, over hvilke enhver af disse Geistlige og Høilærde Betsalere have prædiket, og hvert af deres Navne i sær at anføre. Den første Text er tagen af 1 Petr. 5 v. 2, 3, 4. Den anden af 2 Tim. 1, v. 13. Den tredje af 1 Petr. 4. v. 11. Den fjerde af Nehem. 2, v. 20. Den femte af Esa. 62. v. 6, 7. Den siette af Col. 1. v. 28. Den første Prædiken er holden ved St. Hans Lande-Møde, 1733, af hans Bælædle Belærværdighed, Hr. Gregers L. Weile, Sogne-Præst for Fellesløv og Serløv-Menigheder, samt Provst i Skippings Herred. Den anden Prædiken er holden i Roskilde Dom-Kirke, den 10 Oct. 1742, af Hr. Oluf Reesen, Sognes Præst til Ulsø og Frersløv Menigheder, og Provst i Farøe-Herred. Den 3die er holden ved Lande-Mødet, 1743, den 19 Junii af Hr. J. Schwartzkopf. Den 4de holden ved Lande-Mødet, den 16 Oct. 1743, af Hr. Peder Hansen Palludan, Sognes Præst for Callundborg Menighed og Provst

Provst i Ark-Herred. Indgangen er taget
 af Jud. 6. v 14. Den 5te holden ved Lan-
 de-Modet, den 3 Juni 1743 af Hr. R. Gar-
 boe, Sogne-Præst til Tikøb og Horne-
 beck Menigheder, og Provst i Lynge-Kron-
 borg-Herred. Den 6te holden ved Diony-
 sii Lande Mode, den 14 Oct. 1744, af Hr.
 Thom. Borch, Sogne-Præst til Veiløe og
 Vester-Egesborg Menigheder, og Provst
 i Hammer Herred. De Høilærde For-
 fattere stræbe i disse Prædikener, at udfø-
 re til deres Med-Broders Efterretning
 det Hell. Lære = Embedes fornemste
 Blygter: Denne er den Sag, som de med
 en god Indsigt i den Hell. Skrifts Sand-
 heder, og med en stor Betsalenhed, sette i
 et klart Lys; Denne er og den Sag, som
 de saa eftertrykkelig have udført, at en-
 hver deres Med-Broder og geistlig
 Stridsmand, der næst den Hell. Lands
 Bistand, vil betiene sig af de Vaaben, som
 dennem her gives til Haande, skulle ikke
 finde stoer Vanskelighed i at forsvare deres
 Skandser imod den Christne Kirkes Fien-
 der og deres stormende Anfald.

Lybet.

Her er kommet en juridisk Afhandling

Vv 2

for

for Lyset med Titel: Versuch die Lehre von dem Vorrechte der vollen Geburt vor derhalben in Erbschaftsfallen nach den in Deutschland üblichen Rechten und Statuten, aus zulänglichen Gründen in Richtigkeit zu bringen. 1746. 34to i Alphabet 4 Ark. Dette Verk er afdeelt i 9 Capitler. Det første handler om den fulde Fødsels Ræt og Fortrin for den halve, betragtet efter Fornuftens Lys og den naturlige Ræt. Det andet Cap. beviser, at det er en blot Bildfaring, naar man siger, at den Rømeriske Ræt har ikkuns i Arve-Følgen restringeret den fulde Fødsels Rettighed og Fortrin for den halves til Brødre og Søstere og deres Børn. Til en Oplysning i denne Sag anføres i det 3 Cap. De Lands-Forordninger og Statuta, som i de nyere Tider ere udgangne til at forfølge den Rømeriske Ræt fra den Ligeagtethed, som nogle deri have villet finde, i Henseende til den fulde og halve Fødsel. Derimod fremsættes i det 4de Capitel andre Land-Rætte og Statuta, hvori man ikke har forstaaet den paa anden Maade, end at den fulde Fødsel beholdt endnu sin Rettighed hos Fader og Moder, Brødre

og Søstere. I det 5te Capit. gøtgjøres, at de tydske Folk overalt i deres Love have tillagt den fulde Fødsel et Fortrin og større Rettighed end den halve. Men derhos vises og i det 6te Capitel, at denne den fulde Fødsels Fortrin og Rettighed for den halve haver hos somme tydske Folk strakt sig videre, end hos andre; Saa at nogle have indskrænket dette Fortrin allene til saadant Fald, naar den fulde Fødsel fødes sammen med den halve i lige Grad; andre derimod have endnu agtet den fulde Fødsel lige berettiget med den halve, naar denne sidste endskönt gik en Grad nærmere i Slægten, end den første. I det 7de Capitel afhandles i sær den Paroemia: Den halve Fødsel træder et Led videre ud, og vises sammes Usus forensis hos disse Tidens Over-Sachser og andre fordm Dages Ostphaliske Folk, der have lagt den saakaldede Sachsen-Spiegel til Grund i deres Love og Statuter. Det 8 Capit. gik over Efterretning om den Paroemia: Det halve Led i Slægten gaar tilbage; og vises dens Usus forensis hos de Westphaliske og andre Folk, som have de Westphaliske Skikke til Grund i deres Statuter. Det

9de Capitel legger endelig for Dagen, at den Lybske Lov og dens Analogie hele Zeiden igiennem i denne Materie har til sin Grund-Saß denne Paroemiam: Det halve Led gaær tilbage. For des meere at oplyse dette Capitel, ere dertil føiede 3de Anhang. Det første handler i Besønderlighed de Successione collateralium extraordinaria ex Capite Communionis, efter den Lybske Ræt. Det 2det viser, om og hvor vidt Jus Repræsentationis er blevet antaget i Lybel? I det 3die Anhang sættes uden for al Dispute, at en uti dig Rigtelse for den Romerste Ræt har endog i Lybel i de nyere Tider meget nedsat, omendstønt ikke gandske afskaffet, den sande Analogie af den Lybske Ræt, i sær i Henseende til den fulde Fødsels-Rettighed for den halve. Endelig ere til Slutning indrykkede 26 Adjuncta eller original-Documenter af Lybske juridiske Læreskrifter, Domme og Decreter, formedelst hvilke tydelig tilkiendegives den Lybske Lovs rette Meening i denne Sag, saaledes, som den foredrages i det 9de Capitel og tilhørende Anhang. Men for alle Ting fortjener den Forberetning vel at o

ber

berveies, som staar for paa dette Skrift som en Indledning til den hele Afhandling; thi den samme er forfattet med et skarpsindigt Skion og Indsigt i Tingen. Deri undersoges det Spørgsmaal: Hvor vidt man i de tydske Rætte maae og ikke maa tage sin Tilflugt til den Romerske Ræt, som er den Førstes Jus Subsidiarium? Besvaringen lyder saaledes: Der som den tydske Ræt og Statuter intet vide af Sagen at sige, som der handles om, og dersom derom intet findes i de Artikler, som nu ved Revisionen ere uddragne af den Romerske Ræt og lagde til Statuterne; Saa er man noksom beføiet til at forklare Sagen efter den Romerske Ræt og efter sammes Fortolkere og Analogie. Derimod, naar den gamle tydske, fra den gamle Romerske saa adskillige Analogie overalt vedbeholdes, og det er i Sager, som ere ligesaa gængse hos de Tydske, som hos de gamle Romere; Saa var det en Daarlighed om de rene tydske Love og Statuter bleve efter den Romerske forklarede, indfrænkede og udvidede. Thi det er en Irring, det mange ville ikke vide, at Statutum bestaaer ikke saa meget i de

udi Statuto indeholdne Casus, som udi
 ratione og Analogia statuti, som visert
 hvorfor Casus bør saaledes og ikke anders
 ledes paakjendes. Den Romerske Ræt
 Palikkens være et Subsidiarium, og finde
 Sted naar man ikke kan komme ud med
 de tydske Statuter og Analogie. Men
 naar disse ere tilstrækkelige, saa er al frem-
 med Hielp overflødig og skadelig. Dette
 Brev er Hr. Rigs-Hof-Raad Senkens
 dorff tilskrevet og findes i Kortes Boglade
 i Altona tilliøbs.

Modena.

Her er en nye Geistlig Sæde-Lære kom-
 men for Lyset, hvilken har fundet stor Bif-
 fald hos den Romerske Kirke, deels siden
 Forfatteren har brugt gode Authores,
 deels og siden han er ganske skarpsindig i at
 afgjøre stridige Meninger. Titelen er
 denne: *Moralis Christiana, ex Scriptura
 Sacra, Traditione, Conciliis, Patribus,
 & insignioribus Theologis, excerpta: in
 qua, positis & statutis principiis generali-
 bus, deducuntur consuetudines, quibus casus
 conscientiae sigillatim explicantur;*
 Auctore R. P. Jacobo Besombes. Doctore
 Theologo, Congregationis Christianæ,
 &

& in Provincia Tolosana ejusdem Congregationis Præposito provinciali. 2 Bind in 4to: Forfatteren sigter heri alleene til den practiske Sæde-Lære. Saa vidt mueligt, bygger hand over alt sine Sager paa saadanne Grunde, der enten i henseende til Bogstaben eller Meeningen findes i den Hellige Skrift. Efter samme Grunde søger hand med en Geometrisk Strenghed at opløse stridige Samvittigheds Sager? Besynderlig er det te roesværdigt hos ham, at hand ikke, som andre Moralister, beslitter sig paa at sammenstrabe en Hob Tvistigheder, der vel ere sinderige, men des mindre nyttige; Derimod anvender han sin Lærdom og Skarpsindighed paa saadanne Materier der oftest forekommer, men dog ere meget tvivlsomme.

Leipzig.

I den LXXVI Deel af de saa kaldede zuberiässigen Nachrichten findes følgende Artikler: 1) Aeschyli Tragædiæ superstites, cum Versione Latina & Commentario Thomæ Stanleji & notis variorum, curante Joanne Cornelio de Pauw, cujus notæ accedunt. Hagæ Comitum,

1745, to Deele, i stor 4, 6 Alph. 7 Art; 2) Jo. Frid. Stapferi, V. D. M. Helv. Bern. Institutiones Theologiæ polemicæ universæ, ordine scientifico dispositæ, Tomus III. Tiguri, 1745, 1 Alph. 15 Art; 3) D. Caroli Gottlob. Hofmanni, S. S. Theol. Prof. Circ: Elector - Saxon. General. Superint. &c. Memoria secularis funeris & sepulchri D. Martini Lutheri. Wittebergæ, 1746, 4, 1 Alph. 2 Art; 4) Godofr. Heinſii, Mathes. in Academ. Lips. Prof. Ord. Academ. Petropol. Socii, Commentatio de apparentiis annuli Saturni. Lipsiæ, 1745, 4, 11 Art, med 3 Raaberstykker.

Den Deel af Novis Actis Eruditorum, som er Preven for May-Maaned. indeholder følgende Artikler: 1) De Astronomica Specula domestica, & organico apparatu Astronomico, Libri duo, Reginae dicati a Jo. Jac. Marinonio, Patricia Urinensi, Cæsareo antehac, nunc Regio, Mathematico & Consiliario. Viennæ Austriae, 1745, Fol. 2 Alph. 9 Art, 43 Raaberstykker; 2) Dissertationes Homericæ, habitæ in Florentino Lyceo ab Angelo Maria Riccio, Græc. Lic. Professore; quibus

quibus accedunt ejusdem Orationes pro
 solenni instauratione studiorum. Volu-
 mina III. Florentiæ, 1740, 4, 5 Alph. 20
 Ark; 3) Dominici Georgii Vita Nico-
 lai V. Pont. Max. ad fidem veterum mo-
 numentorum conscripta. Accedit ejus-
 dem Disquisitio de Nicolai V. erga literas
 & literatos viros patrociniò. Romæ,
 1742, 4, 1 Alph. 10 og et halv Ark; 4)
 Traité des Operations de Chirurgie, par
 Henry Francois le Dran. A Bruxelles,
 1745, 8, 2 Alph. 1 Ark; (5 Benjamin
 Robins neue Grundsätze der Artillerie,
 aus dem Englischen übersetzt, und mit
 vielen Anmerkungen vermehret, von
 Leonhard Eulern. Berlin, 1745, 8, 2
 Alph. 8 Raaderstykker; 6) Dan. Wilh.
 Trilleri Observationum criticarum in va-
 rios Græcos & Latinos Autores Libri IV.
 Francofurti ad Mœn. 1742, 8, 1 Alph. 16
 Ark; 7) Ejusd. Hesychianarum emen-
 dationum Specimen novum. Ibid. 1742,
 8, 3 Ark; 8) Jo. Frid. Grimm, Gymn.
 Isenac. Conrectoris, Libellus de Ellipsi-
 bus Latinis, ad ductum Sanctii in Miner-
 va, ejusque Commentatorum, Perizonii
 potissimum, politioris Latinitatis stu-
 dioso-

diosorum usui faciliori accommodatus.
 Francof. & Lipsiæ, 1743, 8, 20 Art; 9)
 Miscellanea Groningana. Tomus III.
 Groningæ, 1740 & 1742, 8, 2 Alph. 2
 Art.

Weimar.

Indholden af den 55 Deel af Actis hi-
 storico Ecclesiasticis, som udgior det
 første Stykke af det 10 Bind, er følgende:
 de: Ester en Fortale, i hvori anføres de
 nyeste til Kirke-Historien hørende
 Skrifter, følge: 1) Einige merkwür-
 diae Kirchen-Neuigkeiten nach der Wahl
 Ihro Kayserl. Majestät Francelci des ers-
 ten; 2) die sorgfältigen Bemühungen
 der Englischen Kirche bey den jetzigen Un-
 ruhen des Päpsten; 3) Sächsische
 und Brandenburgische Kriegs-
 Siegs- und Friedens-Andachten; 4)
 zwey Memoriale wegen des von den Re-
 formirten zu Franckfurt am Mayn ge-
 suchten öffentlichen Religions-Exercitii;
 5) einige, die Griechische Kirche betref-
 fende, Nachrichten; a) von der gesuch-
 ten Bereinigung der Wallachen in Sie-
 benbürgen mit der Catholischen Kirche;
 b) von dem heutigen Zustand der Reli-
 gion;

gion, aus einer zu Göttingen unter dem
Hrn. D. Feuerleins gehaltenen Disputa-
tion des Hrn. Lütjens; 6) Lebens-Bes-
reibungen zweyer Ulmischer Theolo-
gen, Hrn. E. J. Zeiels, und Hrn. A.
Becks; 7) Amts-Veränderungen.

Paris.

Her sælges: Dissertation, qui a rem-
porté le prix de l'Academie Royale des In-
scriptions & belles lettres en l'Année
1745, par Mr. de Bougainville, i 16mo,
161 Sider. Det Selskab, som stræber, at
bringe Baa Skrifter og de smukke Videns-
kaber jo længer jo mere i Floer, havde
bestemt Prisen i Aaret 1745 til den, som
best kunde vise, hvori egentlig har bestaaet
de Grækkiske Metropolum Ræt over Co-
lonierne, Coloniernes Pligter imod Me-
tropoles og begges Relation til hinanden.
Til at besvare tilstrækkelig dette Spørs-
maal, har Forfatteren forud sat nogle
Anmerkninger om Coloniernes Oprin-
delse og Stiftning, saavel som om de
mangfoldige Forandringer, som ved Ban-
dringene ere skeete. Dernæst angiver
han i Besønderlighed 6 Metropolum
Rettigheder: 1) At Plante-Stæderne
aarlig

aarlig skulde sende tilforordnede Gesandter, som skulde gjøre Landets Guder Ofringer. 2) At, naar den hell. Tid, enten ved Forsømmelse, eller andre Tilfælde, var bleven slutt, torde man ingenstæds tænde den an, uden i Hoved-Staden. 4) At Borgerne af Hoved-Staden havde Preference og Fortrin ved Ofringer, saavel som 5) ved Skue-Spill og andre Lydigheder, og 6) at Colonierne Tid efter anden maatte bære deres Stifteres Templer med prægtige Foræringer. Hoved-Stæderne havde den Ræt, at forordne Plante-Stæderne Dyrigheds Personer, Generaler, Lovgivere, etc. Fremdeles maatte de første bære Omsorg for disses Beskyttelse og Sikkerhed; og havde Colonierne derfor at forbinde sig til Lydighed og et Slags Underdanighed. Metropoles finge og en Stor Anseelse, naar de havde mange Colonier under sig, og maatte de sidste ved alle vigtige Foretagender tiene dem til Prætext, som nok som kan sees af den Grækkiske Historie. For Resten vare Skikke og Bedtægtene hos dennem begge de samme; De talede begge et og det samme Sprog, og bleve

reglede

regierede ved et Slags Love. I det øvrige blev denne Hoved- og Blante-Stædernes Forbindlighed ophævet, der Romerne bemestrede sig Grækenland, efter at Staden Corinthien blev erobret.

Halle.

Hos Joh. Justin. Gebauern er kommen fra Bressen den 3die Deel af Oversættelsen af den almindelige Verdens Historie, som af et lærd Selskab forferdiges i England, og udgives under Hr. Dr. Sigmund Jacob Baumgartens Opsigt, og med hans Anmerkninger, i 4to, 4 Alphab. 12 Ark. I Hr. Baumgartens Fortale findes en Fortegnelse paa de fornemeste til Jordens Beskrivning hørende Bøger, hvilke af Forfatterne ere blevne anførte, og nu og da tiene til at oplyse Tingene, om hvilken der handles. Dog er i denne Deel kun gjort en Begyndelse med de gamle og i de følgende Deele skulle følge de nyere Skrifter. De Hollandske Anmerkninger begynde 'nu at blive flere i Tallet, og af mindre Vigtighed end tilforn, hvortor de i Fremtiden blive til største Deelen udelukte, de Vigtigste alene undtagne, som i Fortalen skulle faae

Sted,

Sted, hvilket og i denne Deel er fæet. For at befordre Verket des hastiger, skal og de besønderlige Tillæg og Anhanget af udførlige Afhandlinger herester udeblive. Ikke destomindre vil Forleggeren dog med Tiden udgive i nogle besønderlige Deele disse Tillæg, og skulle samme da bestaae deels af nye udarbejdede, og deels af oversatte Stykker og Udtoge. Nogle dertil bestemte Stykker ere alt forud til en Prøve blevne Publico bekendtgjorte: Saa som f. E. Et af Hr. Dr. og Profess. Clauswitz; Et af Hr. Walther i Weissenfels; Whistons saa kaldede Beschreibung der Stifts-Hütte und des Tempels, Andr. Borrichii Beschreibung vom Persischen Reiche, Carl Thompsons Reise-Beschreibung von Palæstina. Oversættelse af denne Deel ere den nu værente Professor i Coburg Hr. Suero og Hr. M. Kypke. Man har Esterretning, at Hr. Kypke, (som nu er bleven kaldet til at være Professor Extraord. Lingu: Orient. i Königsberg) herester skal besørge Oversættelsen alene, og at han allerede har den 4de, 5te, og næsten den hele 6te Deel ferdig liggende til Trykken.

Resten skal følge i næste No:

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

46.

Den 18 Novemb. 1746.

Halle.

Følge af Opregnelsen af den almindelige Verdens Histories fjerde Deel &c.

Den nærværende Deel indeholder følgende Stykker, foruden 10 Kobber-Stykker, hvoraf 5 nu ere af ny tilsatte, og ikke af Forfatterne besørgede, saasom og de Kobber-Stykker om de Samaritanske Mønter ere formerede; Forst følge de resterende Afsnitte af den Jødiske Historie, som i den forrige Deels 6te Hoved-Stykke blev begyndt. Det

4de handlerom de Jødiske Love og Stik-
 etc. Hvorved de Israelitiske Love ere
 bragte i en let og systematisk Orden.
 Det 5te foredrager den Jødiske Tid-
 Regning fra Abrahams Kaldelse af, ind-
 til det Babyloniske Fængsel. Det 6te
 fortæller Domernes Historie, fra Josua
 af, indtil Saul, og det 7de den Jødiske
 Historie, under Kongernes Regiering.
 Dette kan man og holde for Hoved-Tin-
 gene i den 4de Deel, anseet det er altsam-
 med Flid og tilstrækkeligen blevet udført.
 Paa alle Steder, hvor Forfatterne i be-
 sønderlige Meeninger have giort Udsveifs-
 ninger, uden tilstrækkelig Grund, opfyld-
 des saadan Mangel ved Hr. Baumgar-
 tens lærde Anmerkninger, hvilke i Al-
 mindelighed ere hyppigere i denne, end i
 de foregaaende, Deele. Herved følger i
 det ottende Hoved = Stykke den Assyriske
 og i det 9de den Babyloniske Historie. I
 dette Stykke af Historien, som desuden
 maae blive vel mørk og u-tilstrækkelig,
 formedels Mangel paa tilforladelige Ef-
 terretninger, have de Engelske Forfatter-
 re ikke fuldt de beste Kilder. De have troet
 Ctesias alt for meget og ikke holdet sig nær
 nok

nok til de Bibelske Efterretninger, ja vel og undertiden givet deres egne Gisninger for meget Rum. I Besønderlighed have de af Spaadomene om Babylons Undergang uddraget flere historiske Følger, end Grundighed tillader; hvori de og afvige fra andre Tro-værdige Efterretninger. Dog opfyldes ogsaa denne Mangel af de Baumgartenske Anmerkninger, hvori Urigtighederne med tilstrækkelige Grunde imodsiges. I de samme findes og indrykket et vel truffet Forsøg til en Forklaring over Historierne, angaaende det gamle Assyriske Monarchies Rigdom og Balmagt, hvilket er blevet Hr. Dr. Baumgarten tilsendt fra en u-bekendt Ven i Nurnberg.

Ernst Matth. Lyderwald har til Tyffen bestøttet: D. Isaac Waets zukünfftige Welt, oder Rede von der Freude und dem Elende abgeschiedener Selen &c. nebst einer Vorrede Sigm. Jac. Baumgartens. I 8, 1 Alphabet. Dette Skrift indeholder følgende 7 opbyggelige og grundige Prædikener: 1) Das Ende der Zeit, Offenb. X, 5, 6; 2) Der wachsame Christen Ab-

sterben im Friede, Luc. XII, 37; 3) die Bestürzung im Tode, Marc. XIII, 36; 4) Christus bewundert und verherrlicht in seinen Heiligen, 2 Thess. I, 10; 5) der Zorn des Lammes, Offenb. VI, 15-17; 6) die wichtige Zuflucht der Sünder, als eine Forhung über eben denselben Text; 7) keine Nacht im Himmel, Offenb. XXI, 25. Disse Taler ere et saa kaldet Forsøg til et Bevis om Siælens adskilte Tilstand imellem Døden og Opstandelsen. Det bestaaer af 5 Afnitte, hvori bemeldte Forsøg bevises syndigen af den hellige Skrift, og igiendribes mange Slage Indvendninger, som pleie at gøres af dem, der ere Forsegtere af Siælens Søvn imellem Døden og Opstandelsen. Bevisene ere udførlige og grundige, naar man undtager alleneste nogle faae urigtige metaphysiske Sæter, som han har ladet med indflyde i Indgangens Forklaring, hvilket dog ikke har nogen Indflydelse i Følgen af hans Bevis, som ere uddragne af den Hellige Skrift. I Fortalen har Hr. Baumgarten anført iblant andre endnu nogle flere af Dr. Watts Skrifter, som ere komne ham for Dien, for at fuldstændigg

diggiøre dermed den Fortegning paa dens
ne Forsatters Skrifter, som han tilforn
har indrykket i Fortalen til hans Reden
von der Liebe Gottes.

Bremen.

Hos Nathael Saurman er kommet fra
Bresen: Augustin Calmets Biblische
Untersuchungen, oder Abhandlungen ver-
schiedener wichtigen Stücke, die zum Ver-
stande der H. Schrift dienen. Aus dem
Französischen übersetzt. Mit Anmerk-
ungen versehen von Johan Lorenz Mos-
heim. Fünfter Theil. in 8, 1 Alph. 5
Bogen. Dieser Theil enthält sieben Un-
tersuchungen, nemlich die 33) von dem
dritten Buche Esdras; die 34) von dem
Buche, welches das vierte Buch Esdras
genennet wird; die 35) ob die Esdras die
H. Schrift verfasst, oder wieder herge-
settel habe; die 36) ob Esdras die alten
Hebräischen Buchstaben geändert, und
an ihrer statt Chaldäische eingeführet ha-
be; 37) von der Uebersetzung der siebenzig
Dolmetscher; die 38) von der Lateini-
schen Bibel-Uebersetzung, welche die ge-
meine Uebersetzung genennet wird; die
33 3. 39) von

39) von dem bösen Geiste Aemodt; und die 40) von der Ordnung und Folge der Hohenprieſter bey den Juden. Det er u-
 nödvendigt her at roſe meget denae femte
 Deel, efterſom den Agtelſe, Kiendere ha-
 ve fattet for de foregaaende Deele, tillas
 der ei at vente andet i denne, end hvad der
 er de forrige ligt. Dette maae man kunſt
 erindre, at de lærde Calmetſke Underſøg-
 ninger, ſom nok ere for ſig ſelv priisværd-
 ige og nyttige, vilde tage en Deel af de-
 res Brugbarhed, dersom de ikke bleve ge-
 leidede af Hr. Abed Mosheims hyperlige
 Anmerkninger. Man ſporer overalt i de
 ſamme en beſønderlig Styrke i at indſee de
 rimeligſte Sandheder i mørke Ting; En
 Sag, hvori Naturen synes at have givet
 ham et beſønderligt Fortrin for andre; og
 en Styrke, ſom alleſteds underſtøttes af
 en ſterk Læsning og gode Videnſkaber, paa
 hvilke Egenſkaber deſlige Underſøgninger
 gemenligen beroe. Der ſtaaer paa Titelen,
 at dette Skrift er med Kobber-
 Stykker forſynet; hvilket er om en eneſte
 Tabell at forſtaaee, hvorpaa det Phoenici-
 ſke eller Samaritanſke, ſaavelſom de to
 gamle Egyptiſke Alphabeter ere ud-
 ſtrukne.

Verona.

Udi Seminarii Veronensis Bogtrykkeri,
 er kommet et Brev for Lyset, med Titel:
 Plantæ Veronenses, seu stirpium, quæ in
 agro Veronensi reperiuntur, methodica
 Synopsis. Auctore Joh. Francisco Seguie-
 rio, Nemausensi. Accedit ejusdem Bi-
 bliothecæ Botanicæ Supplementum. 38,
 Den første Deel, i Alphabet, 15 Ark;
 Den anden Deel i Alph. 12 Ark, foruden
 17 Kobber-Stykker, hvoraf de fleste høre
 til den første Deel, og et Kaart over Egnen
 omkring Verona. Disse Kaart haver Hr.
 Segvier hofsøiet til de Urte-
 Kyndiges større Nytte, saavel som en Beskrivel-
 se over Egnen omkring Verona, som fin-
 des i Fortalen. Saa fortælles deri og de
 Keiser, som ere giorte besønderlig i Aare-
 ne 1737 og 1738, for at samle de heri be-
 skrevne Urter; Saavel som og de Tvistig-
 heder, han paa et og andet Sted har hørt
 ved disse Urters Indsamling. Han har
 bragt dem alle i visse Classer, efter den
 Tournefortske Methode, men dog ikke
 bundet sig saa nøie til den samme, at han
 jo nu og da har forandret et og andet deri,
 efter de Erindringer, som Hr. Jussieu og

andre have givet. Begyndelsen gjør han med Mof og Vand-Urter. Han beskriver ved et hvert Slags i Almindelighed baade Blomsterne og Frugten. Dernæst fremiættes enhver Urts Navn, og Synonyma til et hvert Slags, og her og der indblandes Anmerkninger derom. Urternes Navne har Forfatteren taget af de berømteste og rigtigste Skribentere; Dog har han iblant anført nogle andre, besønderlig mange i Apoteker brugel: Navne. Desuden har han tillige ved Leilighed anbraget de fleste nye Slags Urter, som de nyere Botanici efter Tournefort have opdaget. I Supplementet, som er lagt til den anden Deel, indeholdes et allene Rettelser af de Feil, som have indsneget sig i den Leidenske Udgave af hans Botaniske Bibliothec; Men endog mange dertil lagte Forøgninger, især af de botaniske Skrifter, som siden 1740 ere udgivne. For ved dette Supplement staaer imod Slutningen af den anden Deel Francisci Calceolarii Iter in Baldum Montem, samt et Brev til Matthiolum. Hr. Seguiet har og af sin egen og andre Lægers Erfaring udført en Deel om Urternes Kraft og Virkning, og

hosføiet et Register, derefter indrettet. Foruden oven anførte Fortalens Indhold, findes deri og et Register over de Urte-Grandstere, som have beskrevet de Italienske Urter, samt en kort Afhandling om den beste Maade, at undersøge og bestemme Urternes Kræfter og Virkninger paa Florentz.

Her er udgaaet et Skrift, med Titel: Clarorum Belgarum ad Anton. Magliabechium, nonnullosq; alios quæ nunc publica Florentinorum est, aservatis, descriptæ. I 8vo, 2 Deele, 2 Alphabeter. Den første Deel indeholder Gisb. Cuperi Sendebrev til Magliabechi, Carl Dati, Cassianum à Puteo, Lucam Holstenium og Andream Cavalcanti; Saavel som og Joh. Ge. Grævii Brev til Magliabechi, hvortil ere lagte 2 til Jac. Gronovium. De Breve derimod, som have faaet Sted i den anden Deel, ere alle skrevne til Magliabechi selv, og have til Forfattere Jac. Gronov, hans Broder, Lorenz Theodor, Henric Copesium, Petr. Hottonium, Peter Burmann, Daniel og Abraham Coponium, Henrich Brenkman, Job. Colen, Ant. Leuvenhoeken, Conrad Ruyschen, Petr. Fran-

cium, Jac. Perizonium, Phil. Ruläum, Joh. Diepenbrouch, Hadr. Reland, Wilhelm Goëfium, og Eduardum Holtenium. Hr. Targioni, som har besørget denne Udgave, viser i Fortalen, med hvad Nyttede de Lærde kunne læse disse Breve, og hvor anseelig den lærde Historie kan af de samme foreges og oplyses. I Besønderlighed anføres her de Omstændigheder, der tvungne Jacob Gronov til at qvittere Professoratet paa Academiet i Pisa, efterat han havde draget sig sine Collegers, men i sær Cardinal Norisii. Had paa Halsen, formedelt sin alt for store Hestighed, og for rundtalende Domme over den catholiske Kirke. Denne er den eneste Aarsag, hvorfor han i alle Breve til Magliabechi, ved hvis Hielp han naaede bemelte Betiening, med temmelig stor Hestighed udstryger bemelte lærde Cardinals Feil, som dog ikke ere af sønderlig stor Betydenhed, samt udraaber de øvrige Lærde i Italien, af hvilke han mener sig at være fortørnet, for Bankundige. Derimod i de andre Skrivelser og i sær i Heinsii og Cuperi, sporer man en langt større Høflighed, og en angensm Dpførsel imod andre Lærde.

Besiers.

Besiers.

Her er trykt : Les Elemens de la Medecine pratique, tirés des Ecrits d'Hippocrate & de quelques autres Medécins anciens & modernes, ou l'on traite des maladies les plus ordinaires à chaque âge, dans les différentes saisons de l'année, selon différentes constitutions de l'air, sous divers climats, & en particulier sous celui de Besiers, avec de remarques de Theorie & de Pratique, pour servir de Prodrome à une Histoire generale de maladies; par M. Boillet, Correspondant de l'Academie Royale des Sciences, Docteur en Médecine de la Faculté de Montpellier, Professeur Royal des Mathematiques, Secretaire de l'Académie des Sciences & belles lettres de Besiers, & Medecin des Hopitaux de la même Ville. 34to, 430 Sider. Dette Skrift bestaer af fem Deele, af hvilke de 3 første indholde hvad der i Almindelighed behører til den practiske Læge-Kunst; Men de to sidste hvad de besønderlige Tilfælde er angaaende. Udi den første Diel findes Hippocratis Hoved-Regler, som vedkommer i Besønderlighed Lægernes Blygt, de Sygdomme, som

som i sær i enhver Tids-Alder have grasseret, Crisium Kiendetegn, de beste Midler til at holde Sundheden ved lige, og Maaden at curere Sygdomme paa. Den anden Deel indeholder deels et Hoved-Begreb om det gandske Legems Beskaffenhed og Aarsagen til Sygdomme, deels ogsaa en Afhandling om Sygdommene i den adskillige Menniskenes Alder; hvilket sidste er lidet eller intet andet, end Hr. Stahls Disputatz om denne Materie. I den 3die Deel foreskilder Hr. Bouvillet adskillige Exempler paa epidemiske Sygdomme, som han har udtaget af Hippocratis og Baillou Skrifter. De samme angaae fornemmelig Sygdommens Adskillighed, efter Aarets adskillige Tider, efter Luftens adskillige Beskaffenhed og efter de adskillige Egne, i hvilke Mennisket lever. Udi enhver af disse 3 Deele har Forfatteren anvist hvad for Skribentere der om enhver af disse Ting have handlet vidtløftigere. I de 2 sidste Deele have hans practiske Lære-Sager faaet Sted, hvorved ligeledes de Exempler legges til Grund, som i de foregaaende Deele ere andragede. Dog indeholder den 4de Deel egentlig Historien

Historien om de Sygdomme, som fra Aaret 1730 til 1743 have grasseret forhørmelig omkring ved Besiers; og findes for ved samme en Deel Anmerkninger over Egnen omkring Besiers, og de Sygdomme, som der sædvanlig ere gængse. Endelig har han og føiet til disse 5 Deele Afhandlinger om de saa kaldede Champignoners onde Virkninger, om Raad for de samme, om Farligheden ved topiske Læge-Midler, om Maaden, at curere Børne-Kopper paa ic.

Paris.

Cavelier den ældre har trykt, som Forlegger, følgende prægtige Bæk: Livre d'Architecture, contenant les principes genereaux de cet art, & les Plans, Elevations, & Profils, de quelques uns des Batimens faits en France & dans les Pays etrangers; par le Sr. Boffrand, Architecte du Roy, & de son Academie Royale d'Architecture, premier Architecte & Inspecteur general des Ponts & Chaussées du Royaume. 3 Regal-Folio, i Alph. 10 Ark, 70 store Kobbetavler. Dette Bæk er trykt paa fransk og latin, i 2 adskilte Pitaler

ler paa hver Side. Foran staaer en Afhandling om en god Smag i Bygnings-Kunsten. Derefter følge de første Bygnings-Kunstens Grunde, udførte efter Anledning af Horatii Arte poëtica. Fremdeles et Forsøg, hvad for en Proportion man skal give Ordenerne, naar de blive opstillede over hinanden; og endelig nogle Anmerkninger over en Bygnings-Udztiringer. De Bygninger, over hvilke dernæst gives Beskrivninger og Afridsninger, ere nogle Førstelige Slotte og andre Paladser, Portaler, mærkværdige Broer, en kunstlig udhuggen Brønd o: d: m: Uden Tvil vil dette Skrift blive enhver Elsker af Bygnings-Kunsten angeneemt at læse.

Leipzig.

I det 2det Afsnit af den 6te Tome af Supplementis ad nova Acta Eruditorum indeholdes følgende Artikler: 1) Diebold Schillings Beschreibung der Burgundischen Kriege. Bern, 1743, Fol. 4 Alph. 12 Ark. 2) Christian Hechte kurzaefte Historie des Tridentinischen Concilii. Frankfurt und Leipzig, 1742, 8, 2 Alph. 5 Ark. 3) M. J. F., S. L. Occ. Prof. kurze, doch gründliche

liche, Historie des Herzogthums Loth²
 ringen. Franckfurt am Mayn, 1743, 8,
 2 Alph. 10 Art. 4) Jac. Christoph. Bec-
 kii, S. T. L. & Hist. P. Basil. Introductio
 in Historiam patriam Helvetiorum, ad
 annum 1743 usque progressa. Tiguri,
 1744, 8, 5 Art. 5) Lebrecht Wilhelm
 Heidenreichs, Schwarzburgischen Hof-
 Raths, Historie des ehemals Gräfflichen,
 nunmehr Fürstlichen, Hauses Schwarz-
 burg. Erfurt, 1743, 4, 3 Alph. 6) Hie-
 ronimi Ludolffs in der Medicin siegende
 Chymie. Første Stykke Erfurt, 1743, 4,
 5 Art, 1 Raaberst. 7) Isr. Gottlieb Can-
 zii Philosophia fundamentalis, suis disci-
 plinis comprehensa. Tubingæ, 1745, 8,
 1 Alph. 21 Art. 8) Jo. Petri Reuschii, Phil.
 Prof. Systema metaphysicum antiquorum
 atque recentiorum. Editio altera, Jenæ,
 1743, 8, 4 Alph. 7 Art. 9) Cincq Dialo-
 gues à l'imitation des anciens, par Hora-
 ce Tubero. Edition nouvelle, augmentée
 par L. M. Kahle. A Berlin, 1744, 8, 1 Al-
 phab. 10) Carol. Frid. Goede Demon-
 strationes philosophicæ de existentia cor-
 porum angelicorum. Halæ, 1744, 4, 8
 Art. 11) Jo. Frid. Behrendt, Gymn. Be-
 rol.

fol. Conr. Harmonia systematis de hodi-
 erna animarum creatione cum Creatoris
 sanctitate, & P. O. propagatione Berolini,
 1744, 8, 5 Art. 12) Johann Ernst Schu-
 berts Schriftmäßige Gedanken von der
 allgemeinen Juden-Bekehrung, und dem
 tausendjährigen Reiche Jena, 1742, 4,
 17 $\frac{1}{2}$ Art. 13) Jo. Rud. Kieslingii, Prof.
 P. Commentatio theologica de Jesu, meli-
 oris quietis sponse, per Josuam, futuræ
 quietis nuntium, excellenter expresso, ad
 Ebr. IV, 8, 9. Lipsiæ, 1743, 4, 21 Art.
 14) Christian Friedr. Bauers, S. Th. D.
 & Prof. Vitemb. Einleitung zur Hebräi-
 schen Accentuation, als einer mathema-
 tischen Abtheilungs- und Verbindungs-
 Kunst. Leipzig, 1742, 8, 18 Art. 15) Ma-
 homet, der größte Seelen-Verführer. Er-
 furt, 1742, 8, 1 Alph. 1 Art. 16) Fr. Ulr.
 Ries, S. Th. D. & Prof. in Acad. Marb.
 Disquisitio rheologica de Peccati origina-
 lis inhærentis a parentibus ad liberos pro-
 pagatione. Gissæ, 1744, 4, 13 Art. 17)
 Jo. Nic. Funccii de Literarum studio, ea-
 rundemque tradendarum certa ratione,
 Consultationes scholasticæ. Marburgi &
 Rintelii, 1742, 8, 19 Art.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

47.

Den 25 Novemb. 1746.

Kjøbenhavn.

Af Danske Magazin &c. er nyligen ud-
kommet det 19de Hefte. Det samme inde-
holder: Folge af rare og utrykte Efter-
retninger om Thye Brahe. Forfatteren
klager i Begyndelsen over Mangel paa
guldige Efterretninger om Thye Brahes
Egtefælles egentlige Herkomst, og lover,
at, om nogen af vore Landsmænd kan
derom meddele Selskabet nogen tilforla-
delig Kundskab, førend denne Materie
kommer til Ende; ville de indrykke den
ved Slutningen af deres Beskrivelse om
A a a

Lyge

Tyge Brahe. Dernæst fortælles efter
 Aarenes Følge denne store Astronomi vi-
 dere Foretagender og Observationer til
 Stjernerhyndighedens Paafodesættelse i
 Danmark; Hans Dotters Magdalene
 Brahes Fødsel; at han haver haft en æl-
 dere Dotter, navnlig Kirstine, formod-
 dentlig uægte født, og hvad Tid hun dø-
 de. Dernæst beskrives den Anseelse, han og
 hans Studeringer kom i her i Landet, den
 Tillob han fik af unge danske Adelsmænd,
 for at undervise dem i Mathematiquen &c.
 hans Forelæsninger for de samme; hans
 Udenlandsreise i Aaret 1575, og hvad han
 paa samme forrettede; Hans Forsæt, at
 forlade sit Fæderneland, Hans Majest.
 Kong Friderich den 2dens Brev og Ordre,
 hvorved oftbemelte Tyge Brahe tillegges
 i aarlig Besoldning 500 Rdlr., hvorved
 han fra den foresatte Flytning blev holden
 tilbage; hvorledes Kongen gav ham Den
 Hveen, og alle behøvende Bekostninger
 til Bygninger samt Instrumenter, til
 Astronomiens og Chymiens Fortsætning;
 hans vidtberømte Astronomiske Slot U-
 raniborgs Anlægning 1576; Et Epitaphi-
 um, gjort af T. Brahe over Dr. Joh. Praten-
 sis, Professor Medicinæ ved Kiøbenhavn

Universitet; Hans Løfte, om at bekoste
 dette Epitaphii Oprijsning; Astronomi-
 ens Fortplantning ved ham paa Den
 Hveen; at han efter Kong Fridrich den
 2dens Befaling stillede hans første Brind-
 ses, siden Kong Christian den 4des, Nati-
 vitet og efter Himmel-Tegnenes Bestaf-
 senhed udregnede denne Brindses forestaa-
 ende Slæbne; Hans Opfindning af sin
 saa kaldede Sextans; Hans Observation os-
 ber den merkværdige Comete, hvor om han
 har skrevet i den 2den Deel af hans Skrift,
 kaldet Progymnasmata de Mundi æthe-
 rei recentioribus Phænomenis; Den
 Ære, han havde, at samtlige Professores
 ved Universitetet i Kiøbenhavn forlange-
 de ham til Rector Universitatis, og hans
 Undskyldning for denne Ære, ved et latinsk
 Brev, som her er indrykket. Hans Ma-
 jestets Barte-Brev, udstædet til meerbe-
 meldte Thyge Brahe paa det Præbende,
 som Grev Høll da havde i Forlæning, og
 var H. 3 Kongers Capell i Roskilde
 Dom-Kirke tilhørende; saavel som Hans
 Majest. Forlænings-Brev paa Nord-
 fiord Læn og Fogderie i Norge, indtil be-
 meldte Præbende blev ledigt; og Hans

Majest. Kong Friderich den 2dens Brev til Tyge Brahe, om at give sine Tanker om en usædvanlig Comete, seet i Egnen ved Skanderborg 1578; at Tyge Brahe i samme Aar udgav sit Skrift, hvori han har stillet Kong Friderichs 2den Søn, Hertug Ulrichs, Nativitet; at han i Aaret 1579 tiltraadde sit forhen belovede Canikdom i Roeskilde Dom-Kirke; foruden mange andre Kongel. Gave- og Bevillings-Breve, paa oftbenævnte Tyge Brahe udstædte; hvilke alle Rumet ei tillader at nævne. Endelig meldes her og om den Besøgelse T. Brahe havde paa Uraniborg, Aar 1584 af den berømte Frantzos, J. Bongarsio og Guil. Curcellio; samt den, han havde derefter i Sept. Maaned a. e. af sin gode Ven Erik Lange, en vel studeret ung Herremand af Jylland og en stoer Elsker af Chymien; en Osterr. Baron, og en Ditmarskiff Student, navni: Nic. Raymer Ursus, med hvad derved passerede. Slutningen i dette Hefte gjør et Bers, trykt i Tyge Brahes Bogtryckerie paa Uraniborg til Jac. Ulfeld til Ulfeldsholm.

Leipzig.

Her har den 3die Deel af Ludv. Anton Muratorii Italtenske Historie forladt

Bressen og er $3\frac{1}{2}$ Alphabet sterkt. Dette Bind indbefatter det 5te og 6te Seculi Historie, og er med merkværdige Tildragelser anseelig formeret. I disse Tider undergik aldeles de Romerske Kæiseres Magt i Occidentet; Og de fornemeste Kongeriger i Europa toge deres Begyndelse. De Gothers Navn, som da vare en Skrek for Romerne, blev jo længer jo meere betømmeligt ved lykkelige Sejrvindinger og Erobringet. Men det Barbarie og Grumhed, som man beskyldte disse Folk for, har uden Tvil været en blot Digt; efter som man dog sporer saa mange Ordentligheder og smukke Skikke i deres Historie. Den vel skrevne Fortale, som staaer for paa, giver Efterretning om Indholden af denne Deel. Men de nye Anmerkninger, som findes under Texten, og ere flere i Tallet i denne, end i de foregaaende Deele, dette deels de Feil, som af Muratorio ere begangne; og oplyse deels en og anden Omstændighed, samt sammenligne Hr. Muratorii Fortællinger med andre Skribenters.

Den første Deel af *Novis Actis Eruditorum* for Juni-Maaned, indeholder følgende

De Artifler: 1) Oriens Christianus, in quatuor Patriarchatus digestus, quo exhibentur Ecclesiæ patriarchæ, ceterique Præsules totius Orientis, studio & opera R. P. F. Michaelis le Quien, Morino-Bolonienfis, Ordinis Fratrum Prædicatorum. Opus posthumum. Tomi III. Parisiis, 1740. Fol. 24 Alphabeter; 2) Jo. Ludolphi Waltheri, S. Reg. Maj. M. Brit. in Archivo Electorali a Secretis, Lexicon diplomaticum. Cum Præfatione Jo. Dav. Koeleri, in Georg. Aug. Prof. Historiarum. Pars I. Gottingæ, 1745; stoer Fol. 1 Alphabet 6 Ark; 3) Sepulcralia Carmina, ex Anthologia MSta Græcorum Epigrammatum delecta, cum versione Latina & Notis. Accedunt ad Græcas Muratorii Inscriptiones, in Miscell. Lips. T. I. P. III. explicatas, curæ secundæ & novæ emendationes, Lipsiæ, 1745; stoer 4. 13 Ark; 4) Herm. Sam. Reimari, P. P. Hamb. Epistola ad Emin. ac Rev. D. D. Ang. Mariam Cardinalem Quirium, qua, occasione edendi Dionis Cassii, ad Nic. Carminii Falconis editionem trium ultimorum Dionis Librorum, ex antiquissimo Codice restitutorum, animadversiones nonnullas summi Viri judi-

cio submittit. Hamburgi, 1745, 4, 5 og et halv Ark; 5) Dissertation pratique sur les maux veneriens, par Mons. Guifard. Doct. en Med. à Montpellier. Edition seconde, corrigée & augmentée. A Paris, 1743, 8, 1 Alphabet 7 Ark; 6) Miscellanea Lipsiensia Nova, ad incrementum scientiarum, ab his, qui sunt in colligendis Eruditorum Novis Actis occupari, per partes publicata. Voluminis III. Pars IV. Lipsiæ, 1745, 8, 12 Ark; 7) Nova literaria.

Altorf.

Her ved Universitetet er i Januarii-Maaned i dette Aar den berømte Hr. Professor og Prest, Dr. Christoph Frid. Tresenreuter, ved Døden afgaaen, i sin Alders 37 Aar. De Skrifter, som han har tænt den lærde Verden med, ere følgende:

- 1) De inæquali claritate lucis diurnæ in terra & planetis;
- 2) de scientiæ cometicæ fati & progressu Diff. II.;
- 3) de temeritate Hermenevticæ sacræ noxia;
- 4) de injusta *ωμαρτολοποιία*;
- 5) de discrimine Panchatis Aegyptiaci & generationum;
- 6) de origine mali, ex principiis rationis & revelationis demonstrata;
- 7) de permissione

sione mali, ex principiis rationis & revelationis demonstrata; 8) Examen vulgarium quarundam Theologiæ divisionum; 9) de Paschate in deserto nunquam intermisso; 10) de controversiis præcipuis, post Concilium Nicænum de Paschate ortis; 11) de Libatione aquæ in festo tabernaculorum.

Frankfurt ved Oderen.

Her sælges det 5te og 6te Stykke til det 3die Bind af den bekjendte Bog: *Selecta medica Francofurtensia*, hvorved det tredie Bind er nu blevet fuldstændigt. Det femte Stykke bestaaer af 5 Ark og et Kobber-Stykke, og indeholder: 1) eine Fortsætzung der Vertheidigung einiger Stahlischen Sätze, welche von den mechanischen Ärzten entweder unrecht verstanden, oder welchen von denselben ein falscher Verstand angegedichtet worden; 2) ein practischer Fall, welchen Herr Doctor Ovettsch an Hrn. Boerhaaven überschrieben hat, mit dessen Antwort, worinnen die Cur der Krankheit enthalten ist; 3) Herrn D. Btbl. Sam. Sierings Erfahrungen und Lehrsätze von der Sammlung und Föhrung der Galle, besonders der Blasen-Galle, in den Zwölff-Finger-Darm;

4) die zu Frankfurt herausgekommene, oder bald herauszugebende, medicinische Bücher.

Amsterdam.

Arctice og Mercus sælge den syvende Deel af den Engelske Universal Historie, oversat i det Franske Sprog, som udgior 4re Alphabeter, 6 Ark og adskillige Kobber-Tabeller. Denne Deel indeholder det 11te 12te og 13de Capitel af den anden Bog, hvori fortælles i Begyndelsen det jødiske Folkes Historie fra deres Tilbagekomst fra Babylon indtil den Tid, da de bleve regierede af deres ypperste Prestes, eller hvor de canoniske Boger slippe i den Hellige Skrift. Her vises dette Folkes Tilstand under de ypperste Prestes og Maccabærne; Dernæst sammes Historie fra Juda Maccabæo af, indtil Romernes Sejer; Dets Skæbne under Herode den Store; Siden bevises Jødernes Undergang fra Christi Fødsels-Tid af, og imens Frelseren vandrede i sine Kløds Dage her paa Jorden; og endelig vises vidtløftig af de beste Skribentere Jødernes totale Udspredelse over al Verden, efter Jerusalems Erobring. Det 12te Capitel in-

deholder det Barthiske Riges Historie fra Arface af, indtil de Tider, da Riget blev indtaget igien af Perserne. I det 13de finder man den Persiske Historie, fra den Tid, da de bemestrede sig Barthien igien, indtil de selv bleve undertvungne af Araberne; Hvilke Tildragelser fortælles saaledes, som de beskrives af de beste Grækkiske og Latinske Skribenter. Men, da Efterretningerne herom vige meget af fra dem, som de orientalske Skribentere have efterladt; Saa have Forfatterne holdet fornødent, at sammensænke disse tillige med megen Omhyggelighed.

Gribsvald.

Joh. Jac. Weitbrecht har trykt: *Pe-
ter Ahlwards, Adjuncti der Philosophi-
schen Facultät in Greifswalde, Bronto-
Theologie, oder vernünftige und theolo-
gische Betrachtungen über den Blitz und
Donner, wodurch der Mensch zur wahren
Erkenntnis Gottes und seiner Voll-
kommenheiten, wie auch zu einem tugend-
haften Leben und Wandel, geführt wer-
den kan.* 38. : Alph. 6 Ark. Forfatte-
ren viger deri af fra andre Skribentere,
som formedelst deslige Skrifter have sat
den naturlige Historie, i et klarere Lyg,

at han alene har gjort det practiske til sit Hoved = Bæk, og i Theorien allene det, som man kan ansee for vist; i Steden for at andre have mere seet paa de naturlige Tildragelsers Beskaffenhed og Historie, ja vel og undertiden paa blotte Curiositeter. Det hele Skrift er deelt i 2 Betragtninger. Den første handler om Lyn = Ilds og Jordens Natur og Beskaffenhed, hvor om man finder her tydelig og ordentlig anført, hvad man derom pleier at sige i Natur = Læren, hvilket og med nye Tillæg er forsøget. F. E. Forfatteren viser 4re Maader, paa hvilke Jorden kan slaae Mennisker ihjel: 1) Formedelsi Forstrelselse. 2) Formedelsi Ild og Fortæring. 3) Ved det at Blodet for meget udspreedes og kommer i en alt for hastig Bevegelse, hvoraf det kan komme sig, at Vasa blive saa sterkt udvidede, at de ikke mere kunne trekke sig sammen, ja at nogle subtilere Vasa kunne vel og undertiden springe i Hiernen; Og i dette sidste Fald kan saa vel som ved et Slag = Flod paafølge en pludselig Død. 4) Formedelsi Dvæling, i det Luften omkring Mennisket bliver pludselig opfyldt med saa mange Svovel = agtige Dunster, at Luften bliver gjort heed ved

deres Antændelse. Den anden Betragtning indbefatter Pligterne i Henseende til saadant Guds Veir. Den bestaaer af 3 Capitler: Om Pligterne imod Gud, imod sig selv, og imod andre: Ved at anføre Pligterne imod sig selv, uleder Forfatteren af den Maade, paa hvilken Lyn-Ilden bevæger sig (hvorved denne er en Omstændighed, at den søger der hen, hvor der findes en omtrent lige saa antændelig Materie) de Anstalter og Forretninger, som kunne formere eller formindskke Farsligheden ved Lyn-Ild og Torden. Han holder dernæst for best at man sover i deslige Veirligt, naar det derved kun ikke skal skorte paa de Anstalter og Sikkerheder, som man bør at tage i Agt, i Fald at Ulykken skulde falde ind. Hans Grunde ere: at man deels i Søvn er mere sikker for Forstreckelse, deels ogsaa at Legemet i Søvn giver ikke saa sterke Dunster fra sig. Man har Aarsag at vente, at dette nyttige Skrift skal finde lige saa stoer Bisfald, som alle andre af dette Slags pleie gemenligen at læses med.

Lucca.

Her har et Selskab af physiske Lærde foretaget sig at sende en Samling for Ly-

set af allehaande enkelte Disputater, som
 henhøre til Physiquen, den naturlige Hi-
 storie og Mathematicken, hvoraf den før-
 ste Deel nyligen er kommen fra Pressen,
 med følgende Titel: *Memorie sopra la*
Fisica e Istoria naturale, di diversi Valen-
tuomini, 18vo, 1 Alphabet, og 17 Kob-
ber = Tabeller. De Stykker, som have
 faaet Sted i denne Deel, ere skrevne, deels
 paa latin, og deels paa italienssk og fransk,
 og ere saaledes betitlede: 1) *Petri Tabar-*
rani, Doctors der Arzneykunst zu Bono-
nien, vermischte anatomische Observati-
onen. 2) *P. Rog. Jos. Boscovich, Pro-*
fessors der Mathematick zu Rom, Auflö-
sung folgender mechanischen Aufgabe:
Wenn eine Quantität Materie gegeben ist,
welche ein gewisses Punct nach einem ge-
gebenen Gesetze anziehet, die Figur des
körperlichen Raumes zu finden, welchen
diese Materie einnehmen muß, damit
die ganze anziehende Kraft die allergrößte
sey, die sie haben kan, wen das Punct in
der Axe des Körpers, in einer gegebenen
Weite, von ihm lieget. 3) *des Abts D.*
Diego Revillas, Prof. der Mathematick
zu Rom, Rede von den verschiedenen
Graden der Versteinerung der Meer-Kör-

ver. 4) D. Franc. Maria Mazzuoli, Profes.
 der natürlichen Historie zu Siena,
 zwey Abhandlungen, die eine von der Na-
 tur und Erzeugung der Corallengewächse,
 und ihrem Nutzen in der Arzneykunst; die
 andere von Erzeugung der Schwämme;
 5) zwey Briefe, davon der eine D. Joh.
 Phil. Breynium, in Danzig, der andre
 Joh. Blanchum, von Arimtao, zum Ver-
 fasser hat, über verschiedene bishero wenig
 bekannte Seemuscheln; welchen des letztes-
 ren ausführliche Erzählung von dem Ma-
 gen eines Ochsen, welcher sich von selbst
 entzündet, beygefüget ist. 6) von Sauba-
 ges Anmerckungen über die Seidenwür-
 mer, und die beste Manier, sie aufzuzie-
 hen; ingleichen von Verfertigung der
 Thermometer. 7) Christoph Martini,
 von Gotha, Anmerckungen über eine
 Gattung wilder Wanzen ohne Flügel.
 8) Rochault, Prof. zu Turin, Abhand-
 lung von den verschiedenen Zufällen bey
 dem Umlauf des Blutes einer Frucht im
 Mutterleibe, 9) Thomasi Narducci,
 Parrici in Lucca, Bestimmung der Be-
 wegung des Wassers aus einem Gefässe,
 wenn dessen Höhe beständig abnimmt.

Frascati.

Paa en gammel Hollænder=Saard, ved Tusculano, har man fundet en æld-gammel Sol=Skive af Steen, af Berosi den Chaldæers Opfindning, som Vitruvius i sit 9 Capitel har beskrevet. Den viser efter den gamle Maade de 12 Timer for hver Dag i Aaret. Da den er en særdeles rar Alderdom og maaskee den eneste i sit Slags, Saa haaber man, at den skal ei alene blive dem til Fornøielse, som ere Elskere af Antiquiteter, men at den og skal være Elskere af Mathematiquen kjærkommen. P. J. Lucas Luzzeri, en Jesuite, har først opdaget den rette Maade at stille og bruge dette Verk paa, og har sat sig for, at gjøre en Beskrivelse derover i en besønderlig Tractat. Han vil og skrive en Afhandling om Staden, hvorved denne Alderdom er funden, og, som formodentlig er det berømte Tusculanum, som Cicero skriver om.

London.

Den nærværende Franske Geiklighed haver ladet see lige saa stoer Nidkerhed for den nu værende Regiering, som de indfødte Engellænder, i den Tid, da Store=

Brit.

Britannien nyligen var sat i Bevægelse ved Rebellion. Her ere udkomne i Tryk-
 ken 3 franske Prædikener, som ere offent-
 lig holdne; Man sporer deri en stoer Kiær-
 lighed til den Herre og Regent, som de
 have nu at takke for deres Koelighed og
 Belsfærd, og en uforstilt Begiærlighed ef-
 ter at see, at Rebellerens Ondskab maatte
 snart blive tilstrækkelig straffet. Den
 første er saaledes betitlet: Sermon pour
 le Jeune anniversaire institué en memoire
 de la Révocation de l'Edit de Nantes, pro-
 noncé dans l'Eglise de la Parente en Sohn,
 le 11 Octobre 1745, par G. le Cointe, Min-
 du S. E.; Den anden: Le Devoir de s'in-
 téresser au Bien de l'Eglise & de l'Etat, Ser-
 mon prononcé le 5 Novembre 1745. jour
 anniversaire de la Conspiration des Pou-
 dres, dans l'Eglise neuve au Spital-Fields,
 par J. B. G. Bouyer, Pasteur de l'Eglise
 Françoisse de Londres; og den tredje: La
 Conspiration de Syrie & d'Ephraïm con-
 tre Juda, ou Sermon sur Esaïe VII. 5, 6, 7,
 prononcé dans l'Eglise Françoisse de l'Ar-
 tillerie au Spital-Fields, le 18 Decembre,
 jour du Jeûne Général, par J. P. Stebelin,
 Ministre. Alle 3 ere trykte i 8vo.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

48.

Den 2 Decembr. 1746.

Regensborg.

Her finde Liebhabere et Skrift til Kiøbs,
med Titel: Historiae generalis et specialis
de ordine Canonic. Regular. S. Augustini
Prodromi Tomus posterior, in quo omni-
um in Germania Ecclesiarum, Abbatia-
rum, Praepositurarum, Prioratum, tam
abolitorum, quam translatorum, praeci-
pue vero actu existentium, et sub hoc in-
stituto florentium ortus, progressus, alia-
que eorum fata breuiter, ea tamen atten-
tione, enarrantur, vt ad absolutam eorum
capessendam notitiam, nihil propemo-
dum

Bbb

dum

dum desiderari posse videatur; sed plenā periphraſi ad ipſum (faventibus ſuperis) opus dilata. Opera et ſtudio, Joh. Ant. Zungo, Can. Regul. Lateran. S. Auguſtini Voravii in Styria Profeſſ: ibidemque Bibliothecar. Notarii publ. Iur. et Poenitentiarii Apoſtol. Impenſis Autoris et Ioan. Ant. Feſenmayr, Rev. et Seren. S. R. I. Principis et Epiſcopi Friſingeniſis, Ratiſboneniſis et Leodiſiſis Bibliopolae Aulici p. m. Haeredum. Ratiſbonae, typis Ioan. Bapt. Lang. Aulici & Epiſcopalis Typogr. 1745. fol. 5 Alphabeter. Hr. Zungo har anvendt ſtoer Flid og Umage paa dette Verk. Det indeholder og ſmukke Eſterretninger til Oplysning i den politiſke Hiſtorie; Saaſom det er u-mueligt, at føre Hoved-Sagen retſtaffen ud, uden tillige at berøre denne Deel af Hiſtorien. Verkets Inddeeling er giort efter Tydſklands Kredſe, og i Afhandlingen betragtes 1) den Burgundiſke, 2) den Weſtphaliſke, 3) den Nederhingiſke 4) den Overhingiſke, 5) den Nedersachiſke 6) den Ober-Sachiſke 7) den Frankiſke, 8) den Swabiſke, 9) den Bæveriſke og 10) den Öſtteriſke Kredſes Hiſtorie i dette Stykke.

London.

Joh. Kirby har ved Trykken udgivet en ny Engelsk Tale-Kunst. Han lover deri en tilstrækkelig Underretning, hvorefter Udtalen, som ellers er saa vanskelig i det Engelske Sprog, skal falde fremmede Nationer af andre Tungemaal lettere at lære. Han har heri ikke opholdt sig alene ved de første Begyndelses-Grunde; men allevegne ved de Grammatiske eller rhetoriske Figurer anført didhenhørende Exempler, og i Almindelighed stræbt, af det Engelske Sprogs Lighed med andre, saavel som af dets besønderlige Egenskaber at sette dets Fortrin for andre uden for Dispute.

En Anonymus har og hos Knapton ladet trykke: The national and private Advantages of the African Trade considerd. Hans Absigt er at bevise, at den africaniske Handling er den Engelske Nation høist vigtig; og at det Engelske Selskab, som handler i Africa, har en Hoved-Fordeel af at holde sine Fæstninger, Colontier og oprettede Nederlager bestandig ved sig. Han meener at Parlamentet haver stor Ansag til at understøtte i nogle Aars

Tid denne høist importante Indretning med et Benges-Tilskud, og holder han for, at denne Hielp kunde ikke være ringere, end 30000 Bund Sterlinger aarlig. Han opmuntret Nationen til denne Resolution med udførlige Efterretninger om alle de Understøtninger og Friheder, hvormed Frankerige og Holland har benaadet deres Africanske Compagnier. Han stræber dernæst at bevise, at Selskabets almindelige Nytte kan gierne bestaae med de for sig allene handlende Kiøbmænds Fordeele; og endelig leverer han et nyt Landkort over de Africanske Kyster, hvorpaa ere udstukne alle Europæernes der værende Fæstninger og Colonier.

Jena.

Hr. M. Kraft, som hos Frid. Gallner indtil dette Aars Begyndelse har udgivet de saa kaldede Nachrichten von den neuesten theologischen Büchern, haver og endt samme med det 40 Stueck. eller det 4de Bind. Men i deres Sted har han hos en anden Forlegger begyndt at sende et saa kaldet neue theologische Bibliothec for Lyset og det med de Forbedringer, som han havde lovet i Fortalen til det 4de Bind af

berørte Nachrichten. Ligesom nu Begyn-
delsen for nogen Tid siden er gjort, saa vil
han og herester fare fort, og hver Maa-
ned ordentlig levere et Stykke deraf til
Plessen.

Gronningen.

Miscellanea Groningana in Miscellaneo-
rum Duisburgensium continuationem
publicata, som i nogle Aar ere fortsatte
under den berømte Dr. Gerdes Ovsigt, ere
nu bragte til Ende med det fjerde Stykke af
det 4de Bind. Hr. Dr. Gerdes har i Ste-
den for dette Arbeid begyndt paa at udgi-
ve en Samling af utrykte Skrifter, som
angaae Reformationens Historien og i Re-
formationens Tiderne ere blevne forfattede.
Han lover og af dette Arbeide aarligen
at levere nogle Deele, hvoraf enhver
skal bestaae af 20 til 24 Ark i 4to. Han gi-
ver om denne Sag vidtløftigere Efterret-
ning i Fortalen paa denne sidste Deel af
hans Miscellaneis Groning. og har deri til-
lige indrykket en sterk Straffe-Prædiken
imod Hr. Joh. Jac. Wetstein i Amsterdam,
som havde heftig angrebet Hr. Dr. Gerdes i
sit bekendte Bibliotheque Raisonnée. De
Afhandlinger, som denne sidste Deel af

meerbemeldte Miscellaneis indeholder ere følgende: 1) Jac. Rherferdii Comparatio expiationis anniversariæ Pont. Max. in Vet. Test. cum unica & æterna expiatione Jesu Christi; 2) G. R. Trevirani, V. D. M. Lehani, Observatio de Lavacro regenerationis, ad locum Tit. III. 5; 3) F. A. Lampe Conjectanea quædam, expositioni Psalmorum præmittenda: a) de autoribus Psalmorum; b) de artificio poetico, in Psalmis occurrente; c) de præcipuo argumento Psalmorum; d) de ordine Psalmorum; 4) Ejusd. Epistola ad Ericum Pontoppidanum, Theologum Danum, de Fide salvifica, ejusque actu reflexo, ex MS.; 5) Ge. Pasoris Epistola ad Henricum Altingium, ex MS.; 6) Jo. Piscatoris, Theologi Herbornensis, Epistolarum biga ad Henr. Altingium. Ved Enden staae Registerne over Afhandlingerne, over hebraiske og græenske Ord, Sprog af den Hellige Skrift og de mærkværdigste Ting, som indeholdes i det 3die og 4de Bind af disse Miscellaneis.

Leipzig.

Her i Bogladerne sælges et Skrift, saaledes betitlet: Gründliche Schrift- und
Ver

Vernunft-Erklärung über das tieffe Ge-
 heimniß der Schrift des Wortes Gottes
 von der Erlösung, sammt derselben von
 Gott im Alten Testament dazu gesetzten
 Zeit, ihrem Orte, und ihrer Weise, nebst
 hundert Kennzeichen des Messia, oder Er-
 löfers; sammt den dabey zu wissen nöthi-
 gen fünf und zwanzig besondern Gründen
 des einigen in dreyen Personen geoffen-
 bahrten Gottes in dem Alten und Neuen
 Testamente. Dabey ist auch das Lau-
 ber-Hütten-Fest alten und neuen Bun-
 des, sammt vielen andern tieffen Geheim-
 nissen der Schrift erkläret; besonders auch
 das Geheimniß des H Abendmahls, aus
 dem Alten und Neuen Testamente, alles
 durch des Original-Grund-Textes Worte
 befestiget, ja so gar, daß die ungläubi-
 gen Juden die Gründe der Christlichen
 Lehre in ihrem Talmud selbst bekennen,
 durch Daniel Kolshorn, U. J. D. & Denom.
 Jur. P. P. Francof. ordin. in 4, 1 Alphabet
 15 og et halv Ark, foruden Fortalen. Af
 Titlen seer man Berlets heele Indhold;
 thi Forfatteren har i Berlet rigtig holdet
 alt hvad han paa Titlen har lovet. Hans
 Hoved-Bidenskab er egentlig Lov-Kyn-
 dighed; hvorfor man høilig maa beundre,

hans Læsning og Kyndighed i de hellige og
 jødiske Skrifter, saasom og hans Kyndig-
 hed i Beviser og Forklaringer &c., er saa
 stor, at han overgaaer deri mange, som
 gjøre dette Studium til deres Hoved-
 Verk. Det er en Lyst, at læse i Fortalen
 det kraftige Beviis, som han har brugt imod
 de Bantroe Jøder, og godtgiort, at Salig-
 heden, som der tales om i den
 hellige Skrift, hentydes paa en Person,
 nemlig Messias. Paa den 54 Side viser
 han en ganske anstændig Iver over sine
 Stands Forvandedes Uretfærdighed. Baga-
 tens Arks Forslytning i den første Tempel
 ansees som en Frugt af det, at Prophe-
 ten Jeremias skules, efter 2 Maccab. 2
 Cap. 5. v. og det, som Josephus fortæller
 derom i den 12 Bog af sin Jødiske Historie,
 hentydes ikkuns paa det Skrin, som de 10
 Guds Bud bleve glemte udi. Man maa
 ellers ikke undre over, at han her og der
 har brugt noget af de Apocryphiske Bø-
 ger, saavel som og af hedenske Skrifter, es-
 tersom saadant nu og da har været ham
 fornødent til sine Ting at forklare, saales-
 des som det kom overeens med en sund For-
 nuft. Paa den 132 og følgende Sider

udfører han meget vel Messiaë Forsonings-
 Verk, ved de udstandene Sathans Fri-
 stelser, og forklarer grundigen hans Fyl-
 destgiørelse imod Adams Fristelser, og
 saaledes udfører han alle sine andre Mate-
 rier. Udi de høfstedede Anmerkninger fin-
 des og meget, som henhører til den he-
 braiske Sprog-Kyndighed og den christne
 Kirke-Historie. Det maae nok være for-
 trykt, hvad man finder paa den 64 Side,
 at Christi Redfart til Helvede settes efter
 hans Himmelfart. Til sidst femsettes
 en summarisk Indhold af den hele Bog.
 Skulde strenge Dadelere undertiden ville
 savne Ziirligheden i hans Fordrag; Saa
 bliver denne Mangel rigelig oprettet med
 Tingenes Bigtighed, som foredrages;
 foruden at erindre, at Stilen i det slags
 Skrifter kan ikke overalt være lige ziirlig.
 Den hebraiske GrundText findes altid ud-
 trykt med latinske Bogstaver, paa de
 Steder, hvor den anføres.

I den LXXVIIde Deel af de saa betitle-
 de Unschuldigen Nachrichten ere indtrykte
 de følgende Artikler: 1) Johannis Molleri,
 Flensburgensis, Cimbria literata, sive
 Scriptorum Ducatus utriusque Slesvicen-

fis & Holfatici, Historia tripartita, cum
 Præfatione Joh. Grammii. Hafniæ. 1745.
 Fol. den ite Deel 8 Alph. 14 Ark. den 2den
 Deel 11 Alph. 8 Ark. den 3die Deel 7 Alph.
 21 Ark. 2) Examen des Defauts théolo-
 giques, ou l'on indique les moyens de les
 reformer, 2 Deele i lang 12, 2 Alph. 5 Ark.
 3) Anton. Udalr. Erath Conspectus Hi-
 storiae Brunsvico-Luneburgicæ universa-
 lis, in Tabulas chronologicas & genealo-
 gicas divisus, & Historicorum cujusvis
 ævi perpetuis testimoniis munitus. Brun-
 suic: 1745, Fol. 1 Alph. 7 Ark. 4) Frid.
 Ottonis Menkenii Observationum Latinæ
 linguæ liber, ad augendum inprimis &
 emendandum Basilii Fabri Thesaurum
 Latinæ linguæ compositus. Lipsiæ, 1746;
 38, 3 Alph.

Stettin.

Her er erykt: M. Christoph: Andr. Butt-
 neri Schol. Sen. Sedin. Rect. Cursus Theo-
 logiæ revelatæ, omnes cœlestis Doctrinæ
 partes, ex Scriptura sacra haustæ, com-
 plectens. Pars I. continet Theologiam
 Positivo-Polemicam. 38vo, 3 Alphab.
 8 Ark. 1746. Denne lærde Hr. Magister
 Buttner har i dette Skrift, udarbejdet for
 sine

sine Tilhørere alle de Theologiske Sandheder i deres adskillige Deelinger, og fremsat de samme i en kort; men dog vel sammenhængende Lære-Maade, og leverer her den første Deel deraf, som indeholder de Theoretiske Sandheder; Men de practiske skulle følge i den anden Deel. Man kan ansee dette theologiske Grund-Skrift for en meget nyttig og brugelig Haand-Bog. Da man for kort Tid siden har meldet om dette Skrift, og tillige undersøgt nogle af Auctoris Meeninger, men intet talt om Inddeelingen i denne Deel; Vil man her allene legge Læseren de samme for Dine, uden at handle vidtløftiger om Auctoris Lære-Maade: Diff. prolesor. philos. de Generis humani Redemptore. Prolegomena. C. I. de Sc. S. Theologiae revelatae principio. C. II. de Theologia revelata in genere. Theol. Posit. Polem. C. 1. de Deo triuno. C. 2. de Creatione. C. 3. de imagine Dei in homine. C. 4. de Angelis. C. 5. de Fæderibus divinis, & in specie de fædere primo s. operum. C. 6. de primi Fæderis violatione & peccato hinc orto. C. 7. de peccatis nonconnatis. C. 8. de Fædere gratiæ. C. 9. de

de Christo, expiatore generis humani. C. 10. de fide in Christum. C. 11. de vocatione & illuminatione. C. 12. de regeneratione & conversione. C. 13. de justificatione. C. 14. de renovatione & bonis operibus. C. 15. de Sanctitate christiana aliisque huc pertinentibus. C. 16. de electione & reprobatione. C. 17. de Lege & Evangelio. C. 18. de circumcissione & agnopaschali. C. 19. de Baptismo. C. 20. de sacra Cœna. C. 21. de sacramentis in genere & testamentis divinis. C. 22. de Ecclesia. C. 23. de statu civili. C. 24. de statu domestico. C. 25. de statu ecclesiastico. C. 26. de morte temporali. C. 27. de resurrectione & resurrectione mortuorum. C. 28. de extremo iudicio & fine hujus seculi. C. 29. de vita æterna. C. 30. de damnatione æterna. C. 31. de statu animæ post mortem. C. 32. de officiis Trinitatis, præcipue Spiritus S. C. 33. de providentia divina. C. 34. de Gloria & glorificatione æterna.

Stockholm.

Her er kommet fra Bressen: Acta Societatis Regiæ Scientiarum Upsaliensis ad Annum 1740. I stoer 4to 17 Ark og 5 Kobbera

ber-Tabeller. Heri findes disse Afhandlinger: 1) Carl Linnæi Fortælling om Orchidum og andre did henhørende Planter's adskillige Slags. 2) Andr. Celsii meteorologiske Observationer for Aar 1740. 3) Carls von Geer Observationer over et lidet krybende Insect, navnlig Podura. 4) Gustav Bentzelstierna Undersøgning efter Droning Anna Slægte-Register; Hun, som var Kong Henrik den 1stes i Frankertige Gemal. 5) S. Klingensstierna Analytiske Undersøgning over de krumme Liniers Quadratur, hvis Ordinate udtrykkes for medelst den Formul $(z^n + \frac{r}{n} z^{n-1}) : a^2 z^n + a z^{n-1} + b z^n + z^{2n}$ neml. naar sammes Nævner kan ikke blive opløst i 2 binomiske Factores. 6) H. D. Spørings Anatomiske Observationer ved en Kalb, som har haft 2 Hoveder, Hierter 2c. 7) A. Celsii Observation ved en Formørkelse i Solen, som er observeret 1738, den 4 August. 8) J. Fr. Gronovs Beskrivning over en Fisk, som han kalder Cottum officulo pinnæ dorsalis primo longitudine corporis, og endelig 9) En Levnets-Beskrivelse over Olaus Rudbeck, som døde Aar 1740.

Bea

Benedig.

Hos Joh. Jac. Hertz ere komne for Lyset den 3 og 4de Deel af den store Samling af Hebraiske Alderdome, under følgende Titel: *Thesaurus Antiquitatum sacrarum complectens selectissima clarissimorum Virorum Opuscula, in quibus veterum hebræorum mores, leges, instituta &c. illustrantur. Auctore Blasio Ugolino. I stoer Folio, 1745. I det 3die Bind findes Petr. Cunei 3 Bøger om Hebræernes Republik, Joh. Henr. Hottingeri Bog om deres Love, og Thom. Goodwins Anmerkninger over Hottingeri Arbejde. Det 4de Bind indeholder 1) Bonaventura Cornelii Beltrami Skrift om Hebræernes Republik (de Republica Hebræorum) med Const. Lempersdr: Commentario. 2) Carl Sigonii syv Bøger om Hebræernes Republik, med Joh: Nicol. Anmerkninger. Joh. Buxtorffs Jødiske Synagoge. 4) Aug. Pfeifferi Antiquiteter (Antiquitates Selectæ) hvilke Hr. Ugolini har forklaret med sine Anmerkninger. I Fortalen til ethvert Bind handler Ugiveren om adskillige Jødiske Alderdome,*

domme, og har især gjort mange Anmerkninger ved Pfeiffers Bog.

Magdeburg.

J Seidls og Scheidhauers Forlag er gjort Begyndelsen med en tydsk Oversættelse at udgive af Hr. Chatelains smukke og med et almindeligt Bisfald antagne Prædikener. Den første Deel indeholder 10 Prædikener. Efter Forfatterens Død blev den 1ste og 2den Deel udgivet i Amsterdam, under Titel: Sermons sur divers Textes de l'Écriture sainte, og efter disse fulgte om en kort Tid den 3die, 4de, 5te og 6te Deel. De vigtigste Christendommens Sandheder blive deri afhandlede paa saadan en Maade, som indeholder alt hvad en Læser kan vente at finde deri til en god Opbyggelse. Endelighed, Orden, Grundighed og en munter Skrive-Maade gjøre, at disse Prædikener ere værd at læses. Deres Værdi mistes derved intet, at de ere først udgivne efter Forfatterens Død; anseet den lærde Mand har selv gjort dem færdige til at leveres under Pressen, kort før han døde. Man finder altsaa her ingen Afhandlinger, uden de, som han selv har holdt for de beste af sit Arbeide. Den her væren

rende lærde Hr. Past. Rambach, som alle-
 rede tilforn har viist, udi adskillige tydske
 Oversættelser af det Franske Sprog, at
 han er begaaet Sprogene voren, har paata-
 get sig den Umage, at oversætte disse Præ-
 dikener paa tydske. Man tør derfor ikke be-
 frygte, at de skulle tabe noget af deres For-
 trin ved en tydske Pen. Oversetteren har
 fundet, for godt, at føre dem i en anden Or-
 den, end Læseren finder i den franske Edi-
 tion. Han har dert betient sig af den samme
 Frihed, som er ikke bleven ilde optagen
 ved de Tillothsonske Prædikener. I Ste-
 den for en Fortale sættes efter Haanden
 for ved enhver Deel den Afhandling om
 den enfoldigste og naturligste Maade at
 prædike paa, som Hr. le Maitre har udgi-
 vet under den Titel: Reflexions sur la
 Maniere de prêcher la plus simple
 & la plus naturelle. Af dette vel-
 trofne Skrift kunne ei allene Lærlinger,
 men endog vel øvede Prædikanter, lære
 meget, som hører til at prædike med Bis-
 fald for lette Tilhørere. Liebhaberne see
 altsaa i disse Prædikener den Vej for Vi-
 ne, som de have at betræde, naar de ville
 følge Hr. Chatelains Fodspor.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager.

No.

49.

Den 9 Decembr. 1746.

Kjøbenhavn.

Udi Bogtrykkers Sr. E. H. Berlings
Bogtrykkeri er kommet fra Pressen:
Tvende Rigers Høieste Haab i dybeste
Sorg, i tvende Prædikener forestillet,
den ene som første Prædiken paa Chris-
tiansborg-Slot, siden den Stormægtig-
ste allernaadigste Konges, Kong Friderich
den Femtes, Konge til Danmark og Nor-
ge, etc. etc. velsignede Regterings Til-
trædelse, den 14de Søndag efter Trini-
tatis, den 11 Septembr. 1746. Den an-
den, som Klage-Prædiken ved høiløstia-
ste

ccc

ste

ste i Hukommelse og Høifstsalige Kong Chri-
 stian den Siettes, Konge til Danmark og
 Norge, etc. etc. Kongelige og sørgelig-
 ste Liig-Begængelse den 4de Octobr. 1746.
 Begge efter Kongel. allernaadigste Be-
 falning holdne, og nu, efter høifstfame
 Kongelig Befalning, til Trykken udgivne
 af P. HERSLEB, Biskop udi Stæls-
 lands Stift. Disse 2de Taler ere Hans
 Kongelige Majestet ved etklærdt og zirtligt
 Tilskrift opofrede. Denne Aande-
 riige Prædikant bruger til sine Indgangs Ord
 i denne første Prædiken de, som findes
 baade i 1 Reg. Cap. 10, v. 9. og 2 Chron.
 Cap. 9, v. 8. og forestiller deraf 1) de
 Aarsager, hvorfor GUD havde gjort Sa-
 lomon til Konge; og 2) Det Maal og
 Diemerke, hvortil han var bleven Konge.
 Hvilket alt med denne store Oratoris sæd-
 vanlige Ordsmildhed, Fynd- og Grundig-
 hed, hentydes paa vores allernaadigste
 Konge. Af Dagens Text forestilles:
 "En Flok af høitbedrøvede Mennesker,
 "som midt i deres Bedrøvelse have faaet
 "Aarsag at takke GUD og glæde sig;
 "Hvilke Ord deeles saaledes: "1) At deres
 "Bedrøvelse var billig og dem ikke at for-
 "tænke

“tænke. II) At denne deres Bedrøvelse
 “dog ikke burde hindre, at de jo med Til-
 “lid og Skønsomhed kunde og skulde love
 “og takke Gud.

Indgangs Taler i den anden eller so-
 lenne Klage-Prædiken over den Høifsal.
 Kong Christian den Siette er skreven over
 Joh. 5 Cap. 35 v. og Deelingene ere:
 I) Den store Konges Dyde-fulde og pris-
 værdige Liv. II) Hans for os forrigful-
 de og fortillige Død. Den foreskrevne
 Text var, som bekendt, tagen af Apostl.
 Sierningens 13de Cap. 36 v. og forstil-
 les deraf 1) udi Davids Liv vor Konges
 Ære i hans Grav; 2) Udi Davids Død
 Landets Bedrøvelse over sit Tab, An-
 gaaende disse Talers Grundighed, Sitt-
 lighed og Værdi, da passer her ingen
 Roes, bedre end en stor Roes; anseet
 den sidste forkleiner meer end den fyldest-
 gjør; og en Kiændere af den Høiærvær-
 dige Forfatters Caractère i den aandelige
 Tale-Kunst veed selv at skione paa hans
 Arbeides Fortieneste.

Meiland.

Det Selskab, som lader trykke Hr.
 Muratorii store Samling af de Italienske

Historie = Skrivere, betiener endnu de
 Lærde med følgende vigtige Verk: Joh.
 Andr. Irici J. C. ac Theologi Tridinen-
 sis, rerum Patriæ Libri tres, ab anno ur-
 bis æternæ 154 usque ad annum Christi
 1672. I Folio, 3 Alph. med Kobberstyk-
 ker. Den lærde Forfatter har i dette Verk
 ordentlig og med Flid beskrevet Stadens
 Trino Historie og Alderdome, som er be-
 liggende i det Montferratse Gebet. Han
 inddeeler dette Skrift i 3 Bøger, hvoraf
 den første indeholder denne Stads Geo-
 graphiske Beskrivning, de Alderdome,
 som ved samme ere fundne, og dens ælde-
 ste Historie. Men i de 2 andre Bøger
 findes en Fortsætning af denne Historie.
 Saavel de Undersøgninger, Hr. Murato-
 ri har anstillet i sine Antiquitatibus Italiae;
 som de Historie = Skrivere, der meldes
 om i hans store Samling, have gjort
 Forfatteren stor Tjeneste ved dette Verk
 at forfærdige. Dersom maa ske nogen
 maatte synes, at en enkelt Stads Bes-
 skrivning var ikke den Umage værd; Da
 maa man sige dem, at man finder heri
 næsten en ganske fuldstændig Historie om
 alle Herreruger af det Montferratse Hus,
 samt

samt om adskillige Biskoper og andre berømte Mænd; som er uddragen af adskillige u-trykte Efterretninger. Til dette Bærl er føjet som et Anhang tvende Afhandlinger, hvoraf den ene handler om Stadens Trino gamle Navn og dens Situation i fordum Dage; Men det andet om den hell: Oglerio, Abbed i det berømte Kloster Locedi, samt om de Abbeder, som have været der efter ham. Paa Kobberstykkerne forestilles Andrea Novelli, Biskops i Alba, Grav-Mæle, saavel som Staden Tridinum, efter dens gamle Udsigt.

London.

Desagulier, en Mand, som fordum var noksom bekiendt af sin Styrke i physiske Forsøge, havde selv sammenstrevet den anden Deel af sin saalbetitlede Course of experimental Philosophy, hvilken dog ikke kom ud i Trykken, førend noget lefter hans Død. Og man har ikke, før end nu, kunnet give Læseren tilstrekkelig Efterretning om same. Denne Deel er udkommen i hoer 4te Format, og bestaaer af 3 Alph. 6 Ark og 46 Kobber-Tabeller. Den er inddeelt i Lektioner, ligesom den første Deel, som udgik 1734; og til hver Lecti-

on ere lagde besønderlige Anmerkninger. I den 6te Section handler Forfatteren om Corporum Sammenstødelse, og dets besø tillige og i Besønderlighed om Elasticitetens Natur og Aarsager, om de elastiske Legemers Lyd, men fornemmelig om den bekjendte Tvistighed, om de levende Kræfters Maal og Styrke; om begge Slags Meninger anføres allehaande Forsøg; Men i Besønderlighed prøves deri udførlig tvende Dissertationer af Mac Laurin og Stubner, af hvilke den første forsvarer den gamle, men den anden den ny og Leibniziske Mening. Den 7de Section indeholder Hydrostatiquen, og i sær den Materie om de flydende Corporum Lige-Vægt og Trykken; samt om Luftens og dens Egenskaber i Almindelighed. Men i Anmerkningerne handles om Vandets Uledelse igiennem Rør, samt om Vandets Stiigen og Falden, og dets Springen igiennem adskillige Aabninger. I den 8de farer han fort, at betragte Vand-Svande og deres adskillige Slags, saavel som og mangfoldige Slags Pumper; hvorved han gandske udførlig viser alle deres Deeles Forsørdigelse og deres

deres rette Brug. I den 9de Lection forekommer den Materie, om de faste Corporum Lige-Vægt i de flydende Legemer; saavel som og om de flydende Legemers Lige-Vægt imellem hinanden; Om Vandets Bevægelse for medelst Luften i Spring-Brynde, og allehaande andre Vand-Maskiner, om Vanddykker-Kloster, og deres adskillige Opfindninger, og endelig om de flydende Legemers Modstand. Den 10de Lection handler i Besønderlighed om Luftens Egenskaber, og om Barometro; hvorved Aarsagerne til dets Forandringer udførlig betragtes, og Hr. Leibnizens Meening især igiendrives; samt om Thermometro og Hygrometro. Her møde 2de Forfatterens Afhandlinger, om Aarsagen til Dunsternes Stigen og Falden, desligeste og om Electriciteten; Af hvilke den sidste har vundet Prisen ved Academiet i Bourdeaux. I den følgende 11te Lection betragtes Luft-Pumperne og de Forsøge, som dermed pleier at anstilles, Maskiner, som bruges til Luftens Sammentrykning, og Luft-Bussernes Forfærdigelse. Endelig er den 12te og længste Lection ligesom en be-

Sønderlig Tractat om Vand - Maskiner, som afhandles i adskillige Classer; De same beskrives udførligen med alle deres Deeles Forfærdigelse. Ved Enden ere tilfattede allehaande Tillæg til den første Deel og en Afhandling om Maskiner til at rense Luften med. Man seer heraf, at denne Bog kan just ikke ansees for et System i Experimental - Physiquen; Men, naar man vil see mere paa Indholden i sig selv, end paa Ordenen i dette Skrift, kan man med ingen Føie nægte det sin Høiagtning og en stor Nytte, i henseende til de mangfoldige Anmerkninger, som dert forkomme, og henhøre saavel til Experimental - Physiquen selv, som til dens Iverksættelse og Anvendning i det menneskelige Levnet, saaog i henseende til Maskineres Forfærdigelse.

Lucca.

Her er trykt: Memoires historiques presentées au Souverain Pontife, Benoit XIV, sur les Missions des Indes Orientales, par le R. P. Norbert, Capucin de Lorraine, Missionair Apostolique, & Procureur des Missions en Cour de Rome. 3 Deele i 4to, 6 Alphabeter. De Tvind
sitg^o

stigheder, som have reist sig imellem Jesuiterne og Capucinerne, som have været udsendte at prædike Evangelium i Malabar, have lagt begge Ordener store Hindringer i Veien, og det ei allene i Asien, men endog hieme ved det Bavelige Hof, hvor de have givet Anledning til adskillige Dome. Landenes langt fra liggende Situation og andre Aarsager, som Forfatteren med Taushed forbigaaer, have gjort, at man har skudt Skylden paa Capuciner-Ordenen, men søgt at undskylde Jesuiterne, saa at endog det Rom: Hof er selv blevet styrket i disse Tanker. Hr. P. Norbert har derfor villet rædde sine Brodres Ære i dette Verk, til hvilket at forfærdige han er bleven opmuntret af hans Hellighed Paven selv. Han har forfattet det i 3 Deele, og viist i den første Deel, at den Antiochiske Patriarch, Hr. de Tournons Decret, angaaende Kirkeskikkene i Malabar, har stændigen forbundet nøle den Jesuitiske Orden, for hvilket at bevise, han gaaer tilbage til de Tider, da Gregorius den XVde udgav en Forordning imod Afguderi og Overtro ved disse Ceremonier; og fortæller der-

næst

næst de Foranstaltninger, som ere giorte af Benedicto den Xlilde, og Clemente den XlIte. I den anden Deel viser han, at Missionarii af Jesuiter-Ordenen overtræde mange i Maader bemelte Patriarchs Decret, saavel som Pavenes Forordninger, u-agtet at de same ere blevne stærkede med Bandsættelse i Mangel af hørsommelig Efterlevelse. Men i den 3die Deel vffer han, hvor u-billig Jesuiternes Klagemaal er over Capucinerne. Og, paa det at ingen skal holde disse Fortællinger for mistænkelige, ere de over alt beviste med Original-Breve og andre enkelte Stykker, som Tid efter anden ere udkomne; hvorved man har intet mindre, end skaaet den bekiendte Samling, kaldet Lettres curieuses & édifiantes; Men ved alle Leiligheder lagt Jesuiternes List og Underfundighed for Dagen. Et Bort af dette Slags er gandske u-misteligt til disse Landes Kirke-Historie; Og kan man iblant andre Ting lære deraf, hvad Aarsagen er, hvarfor Christendommen sammestæds har saa liden Fremgang, og hvor adskilligt Apostlernes Lære-Embedde i fordom Dage har været, fra Missionariernes Anstalter nu omstunder.

Danskig.

Her er kommet et Skrift fra Bressen med Titel: Betrachtungen wichtiger Aussprüche des Heiligen Geistes über besondere Angelegenheiten des wahren Christenthums, zum Nachdenken allen denen, die Christen seyn wollen, überreicht von Dietrich Christian Wölffer, Superint. des Biltenschen Kreises. 18vo, 2 Alphabet, 5 Ark. Om dette Skrifts Indhold meddeeles os følgende Føretælling: Die erste Betrachtung über Luc. XI, 27, 28, handelt von dem wahren und falschen Christenthume; die andere zeigt das Zeichen Christi an seinen Christen, Col. II, 6; die dritte beschreibet die Glückseligkeit der Christen, nach Phil. III, 3; in der vierten wird der schuldige Gottesdienst der Christen, über Ps. CX, 3, vorgetragen; die fünfte erkläret die nöthigste und nützlichste Sorge der Christen, über Ephes. V, 15; die sechste das wichtigste Geschäfte der Christen, nach Phil. II, 12; die siebende die Unvergänglichlichkeit der Christen, über Ps. CXII, 6; und endlich die achte das wichtige Zukünftige der Christen, nach Tit. II, 13.

Hvad

Hvad hele Verkets Forfatning og Beskaffenhed angaaer, da kand man sige, at det er grundig, ordentlig, bevægelig og opbyggelig Skriver, og kand læses af enhver u-partisk Læser med Nytte og uden ringeste Fare. Man sporer dert overalt en retmæssig Iver for Sandheden og Gudfrygtighed; og dersom undertiden en Udtrykning synes for haard; Saa kan den dog let formildes ved Hensytningen paa Sagen i sig selv.

Weimar.

Herr Hof-Præst og Consistor. Assessor. Bartholomæi har nu med det 55de Stykke gjort Begyndelsen til det niende Bind af Actis Historico-Ecclesiasticis, For paa dette Stykke staaer en Fortale, hvori gives Efterretning om de nyeste til Kirke-Historien hørende Skrifter, og tillige underrettes Læseren kortelig om deres Beskaffenhed. De Afhandlinger, som finde Sted i dette Stykke, have følgende Titler:
 1) Merkwürdige Kirchen-Neuigkeiten, nach der Wahl Ihro Kaiserl. Majestät Francisci I. nebst einigen Zusätzen von
 den

Den Trauer = Gedächtnissen des vorigen Kaisers. 2) Sorgfältige Bemühungen vor die Englische Kirche, bei den jetzigen Unruhen des Prätendenten: wobei die Gött; gelehrte Zeitungen dem Herrn Verfasser gute Dienste gethan. 3) Chur = Sächsische und Brandenburgische Kriegs = Siegs = und Friedens = Andachten. 4) Zwei Memoriale wegen des öffentlichen Gottes = Dienstes der Reformirten, zu Frankfurt am Mayn. 5) Nachricht von der gesuchten Vereinigung der zu der Griechischen Kirche gehörigen Wallachen, in Siebenbürgen, mit der Catholischen Kirche. 6) Auszug aus Herrn Doct. Feuerleins Disputation, de Religione Ruthenorum hodierna. 7) Lebens = Beschreibungen Herrn E. J. Weils, und Herrn A. Beck's, zu Ulm. 8) Amts = Veränderungen.

Amsterdam.

Baa Compagniets Beköstning er bertrykt: Nouvelles Lettres Suisses sur divers sujets & sur tout les Affaires presentes de l'Europe. 3 8vo. 14 Art. Disse
Bres

Breve skal være skrevne i Bern, i siot i de 2 sidste Maaneder; Er det ikke saa, saa ere de dog skrevne med en Sveitzerst Frihed. Der følger hverken Fortale eller Register med dem; Saa man ikke kan vide, om der skal følge flere efter. De ere gandske vist værd at læses; Ihvorvel der have indsaaget sig Feil i Dome og Fortællinger, paa saa Steder. I Indgangen vises, at Østerrige har bundet meget ved det sidste Kæiser = Val; Men at Frankrige har derimod ikke vidst at bruge den bedste Leilighed til at ydmøge det Østerrigske Huus. Af de forbigangne Tidens Historie vises, at dette i sær i en Tid af 100 Aar har været det Franske Husets Hoved-Åb-sigt, og deraf uddrages den Følge, at Kong Ludovic den XV har handlet efter denne sit Husets Grund-Regel, da han efter Kæiser Carl den VItes Død tragtede efter at bringe den Kæiserlige Bærdighed til et andet Huus, for at undertrykke Arvingen til det første. Dette Foretagende holdes for u-billigt, eftersom det Franske Hof i den Wienske Fred af 1738 haver

gaa

gar forbundet sig til Garantie. Forfatteren holder Kong Ludvig den XVde for at være saa naadig, at han torde næsten sige god for, at det ikke var skeet, som nu er skeet, dersom den 10de Artikel af den Wienske Freds- Tractat var bleven Kongen forevist. Men han beklager, at Sandhedenielden Land finde Bei til Thronen. Imidlertid er Frankerige dog ikke gaaet den rette Bei til, at naae sine Absigter. Det var vel noget, at det befordrede Churførsten af Bavern til Kæiser-Thronen; Men Indfaldet i de Østerrigiske Lande har fordervet den hele Leeg; uagtet det var overhullet med den Masse af de Chur-Bayeriske Hjelpe-Troper; thi Arvingens til de Østerrigiske Lande Klagemaal over saa aabenbar en Forurettelse opvakte alle vegne Medlidendehed, og gjorde det Franske Navn lidet elsket over den halve Verden. Efter Forfatterens Mening skulde Frankerige ladet sig nøie med det første, og ladet den ny Kæiser trækkes med Dronningen i Ungarn, indtil det havde faaet indtaget Rigs-Stændernes Hjertes. Naar da Dronningen af Ungarn havde ikke vildet

erkiens

Erkiende ham for Kæiser, saa var hun ble-
 vet erklæret i Acten, saa var Frankerige i
 Kraft af den Westphalske Fred blevet kal-
 det til Hielp, og paa saadan Maade hav-
 de Frankerige langt behændigere og uden
 Bebreidelser kunnet tilbringe det Øster-
 rigiske Huns det sidste Stød. (Det var
 vel, at denne vores Sveitser den gang ik-
 ke sad i det Francke Cabinet). Men Frans-
 keriges største Forsælse har endnu efter
 hans Mening været denne, at det lod det
 sidste Kæiser-Bal løbe af uden Blods Ud-
 gyldelse, og ikke oversømmede Tydsk-
 land med de Tropper, som da bleve sendt
 te til Nederlandene; thi Ballet havde vel
 kunnet blive hindret; Men da det nu er
 skeet, staaer det ei til at ændre. De Pro-
 testationer, som ere giorte derimod, ere
 svage Midler, til at hindre dette Onde.
 Franciscus I. bliver derfor lige fuldt Kæis-
 ser, enten Frankerige vil erkiende ham
 derfor, eller ikke; og Frankeriges Er-
 kiendelse ere ikke af saa stoer Bigtighed, at
 man skulde giøre et stort Offer, for at for-
 byrte den.

Resten skal følge i næste No: 888

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

50.

Den 16 Decembr. 1746.

Kiøbenhavn.

Udi Monfr. Christ. G. Mengels Boglaas
de, og paa hans Bekostning er udkom
men og findes tilkiøbs for 10 Nck. dan
ske Exemplaret, et Skrift med Tit
tel: Kraft og Saft-fulde Kierne af de E
vangeliske Sandheder, udtagen af Doct.
Martini Lutheri Kirke- og de 2de Huus
Bostiller, indeholdende en fuldkommen
Forklaring over alle Søn- og Fæst-Dages
Evangelier, Epistlerne, og Christi Lidels
ses Historie, paa tydsk udgivet af Benja
min Lindner, Førstel. Sachslig Hof-Præ
die

DDD

Dikant, Superintendent og Past. Primar:
 til Salsfeld, og nu til fleres Opbyggelse
 paa dansk oversat. 34to, 1746. Denne
 er den første Tome af Udtoget af alle Lu-
 theri Skrifter, som paa Monf. Mengels
 Bekostning blive fordanskede. Den store
 Guds Mand Lutherus har selv holdet
 denne Bog for den beste af alle dem, han
 har skrevet; og har selv et steds givet om
 samme denne saa fyndige som korte Be-
 tænkning. "Jeg haaber, at en Christen
 "skal deri finde, hvad ham er fornødent at
 "vide." Efter hannem have Lærere i
 Guds Kirke og gode Skjønnere steds til-
 staaet denne Bostill et stort Fortrin for
 mange andre: Til Exempel vil man her
 om allene høre den berømte Sal. Dr. Spe-
 ners Ord, i den 3 Deel af sine Betragt-
 ninger pag. 828: "Iblant Lutheri Skrif-
 "ter er hans Kirke-Bostill en med de beste;
 "ligesom han og selv har kaldet den sin
 "kæreste Bog, i hvilken han paa en aana-
 "de-riig Maade har forestillet de guddom-
 "melige Sandheder, og da han, der els-
 "kers i sine Prædikener har vist Prover paa
 "sin Biltalenhed, har herudi saa enfoldig
 "fremSAT den sunde Lærdom; Saa er det
 saa

"saa meget bestomere at formode, at en
 "andægtig Læser deraf skal finde desto=
 "større Kraft." Denne har og dette for=
 ud for andre Postiller, at Lutherus for=
 klarer Ord fra Ord alle Evangel.; Epistler
 og Passionen, og det saa eftertryffeligg
 og tydeligg, at saa vel Lærde som Læige
 kunne deraf have den fornødne Oplysning
 i deres Saligheds Sag. Læseren seer her
 af, hvor hyperligt et Skrift dette er at
 eie. Det som gjør det beqvem til et almin=
 deligere Brug og Nytte, er, at Udgiveren
 har paataget sig den Ullmage, at udtra=
 ge kortelig Kiernen af disse Prædikener,
 saaledes, at han har overalt samlet i een
 Prædiken det vigtigste, som er skrevet over
 hver Text. Hvor af flyder en dobbelt
 Nytte, nemlig deels forekommes en alt
 for stoer Bidtløstighed, som kunde for=
 aarsage Læseren Rædsommelighed; deels
 har det lettet Prisen paa Barket, som el=
 lers vilde kommet dyrere at staae. For=
 leggeren synes derfor med god Grund at
 haabe, at Barket Debic skal blive saa
 meget større, som det baade i Henseende
 til Udtoget og Oversetningen er gjort be=
 qvemt, til at bruges af alle, af hvad
 DDD 2 Stand

Stand desendog ere, som en Huus og
 Haand-Bog, til at lære de Evangeliske
 Grund-Sandheder af. Han farer nu fort
 med at udgive Hr. Superintend. Lindners
 samlede Udtog af Lutheri samtlige opbyg-
 gelige Skrifter, og er Indretningen
 gjort saaledes, at de alle tillige med denne
 første Deel skulle udgiøre 5 Bind, hvor i
 alle Dr. Luthers exegetiske Skrifter Ord
 fra Ord igiennemgaaes og det nyttigste
 deraf samles. Hvad Ordenen angaaer, da
 skal deri gøres den Forandring, at Lu-
 theri Livs og Levnets Beskrivelse sættes
 først; og derefter følge de andre Skrifter,
 efter de bibelske Bøgers Orden; Saa at
 man deri kan have en udførlig og grundig
 Anvisning til at forstaae ret den Hellige
 Skrift, samt Forklaringer, et allene over
 adskillige Lære-rige Texter, men endogså
 saa over de fleste Bibelens Bøger. Meer-
 bemelte Forlegger indbyder nu ogsaa til
 Prænumeration paa de 2 følgende Bind
 af Udtoget af oftbemelte Lutheri Skrifter,
 som i Danmark ikke bliver antagen læn-
 ger, end til April Maanedes Udgang 1747.
 Men i Norge 2 Maaneder længer. De vis-
 dere Conditioner og udførlig Efterretning
 der

derom udgives paa et a parte Ark udi forbenævnte Boghandler Mengels Boglade paa Kiøbmager-Gaden. Papiret og Trykken er net.

Den 3 December blev holden en lærd Disputatz paa det øverste Academiets Auditorio, med følgende Titel: Continuatio II. Aphorismorum Hippocratis enucleatorum, ad Finem Sectionis II; quam Præses GEORGIUS DETHARDING, Facult. Medic, & Colleg. Medic. Decanus, Respondente Nepote Georgio Dethardingio, Rostochiensis, Hora locoque consuetis collustrandam publice sistit ad Diem 3 Dec. A. MDCCXLVI.

Det er bekiendt, at der havde indsnæget sig adskillige Feil i den første Edition af Joachimi Langii Grammatica Latina, forfattet af Hr. Mag. A. Lundhof: Denne Urigtighed uagtet havde dog denne første Udgave saa stor Aftræk, at Exemplarerne vare nu heel rare at bekomme; anseet Bogen i sig selv holdes for en med de beste i sit Slags. Denne Mangel har Oversætteren nu raadet Boed paa, formedelsst et nyt Oplag af denne Bog, som i disse Dage er kommet fra Pressen. Han har deri rettet alle de Feil, som havde forhen indsnæ-

get sig, saa veli Trykken, som Oversetningen. Dette ny og forbedrede Oplag er at faae til koeb, Exemplaret for 3 Rdt. Danske hos Monsieur Jacob Graae, logerende paa No. 1. udi Collegio Mediceo, i Kanik.-Strædet.

Det 2ode Hefte af Danske Magazin icke indeholder en Fortsettelse af rare og meest u-trykte Efterretninger om Tyge Brahe. Det første Sted i dette Hefte indtager et Nyt-Aars-Bers, gjort af Tyge Brahe til den berømte Kongens Cancellier Niels Raas, og trykt i det Uraniborgske Bogtrykkeri, in Folio, paa 2 Ark Papir. Efter dette følger nok et artigt latinsk Bers, gjort af samme Auctor til Hr. Henric Rankov, Kongens Stattholder i Forstendomene, hvilket og er trykt paa Uraniborg, den 1 Martii 1585. Siden fortsettes Fortællingen, hvorledes Tyge Brahe continuerede sine Astronomiske Observationer; og indrykkes en Gravskrift, som menes at være gjort af Tyge Brahe, over hans Morbroder Steen Bilde til Band-Aas, Lænsmand paa Herredsbvad Kloster i Slaane; Saa vel som og et Tyge Brahes Brev til Frue Birg

Birgitte Wølle til Sunderølefholm, som han kalder Faster. Dette giver Blads for en Fortæling om Tyge Brahes Breve Bexling om astronomiske Ting med Landgreven af Hessen og hans Mathematico Christ. Rothomanno; og om Besegelser, Tyge Brahe havde i Aaret 1586 af saa mange Kongel. og Førstel. Personer; Saa som Kong Friderich den II. Droning Sophia &c. med hvad der imidlertid er passeret. Derpaa meddeles en Regal og Forklaring paa den Afriidsning, af Den Hveen, som staaer for paa dette Heste i Kobber udstukken, forstaae saaledes, som den var beskaffen i de Dage, da den af Tyge Brahe var sat i sin største Herrlighed; Endeligen følge adskillige rare Documenter, Kongel. Benaadings- og andre curieuse Breve, skrevne til og af denne store Mand, som er en Prydelse for vores Nation.

Hag.

Her er i Aar kommen til Købs i Boglaerne: Nouvelle Bibliotheque Germanique, ou histoire litteraire de l'Alemagne, de la Suisse & des pays au Nord. 8vo Tom. I. prem: partie. Dette første Affnit af den første Deel indeholder Januari, Febru-

ari og Martii Maaneder. Det er en Fortsætning af Bibliotheque Germanique, som begyndtes 1720 og endtes 1740 med det 50de Bind. Det blev skrevet i Berlin af et Selskab af Lærde, som kaldede sig det anonymiske, og forsamlede sig i Hr. Lenfants Huus. Da Hr. Lenfant døde 1728, ophørde vel Forsamlingen, men ikke Arbejdet, som blev besørget af Hr. de Beausaubre, Faderen, og Hr. de Mauclerc, som endnu arbejder paa dette Maanedes Skrift. 1734 toeg Hr. Beausaubre Hr. Formey til Medarbejder, til at forfærdige Hælfsten, som han selv ei kunde overkomme, hvilken dog stins paa toeg 4de Deelen af hver Lands Efterretninger, at forfærdige. 1738 døde og Hr. de Beausaubre og Hr. Mauclerc og Formey fortsatte Skrifter indtil at fuldføre det 50 Bind. Nu satte man en anden Titel paa Skriftet, tog en anden Forlegger, men Planen blev den samme. Beauregard her i Haag blev Forlegger og lod trykke 4 Deele deraf med Titel: Journal litteraire d'Allemagne &c. Hr. Mauclerc forlod Berden i Sept. 1742 og antoeg til sin Medhjælper Hr. Perard. (Fortsættelsen skal følge i næste No.)

Amsterdam.

Følge af Udtoget af Lettres Suif-
ses &c.

Forfatteren anstiller derpaa en vidtløftig Undersøgning, hvorledes Freden omsider skal blive bragt til Bete. Men hantilstaer endelig, at han veed ei at komme ud af det. Dog meener han, at man, for at sætte Frankeriges fredelige Sindelaug paa Prøve, skulde ikke afslaae en Sammenkomst; hvilken jo ikke kunde gjøre nogen Skade; hvorpaa man har tilforn seet Exempel i Cambray og Soissons. Derfra vender han sin Betragtning til Rebellionen i Skotland: Han tør derved sige god for, at Frankerige aldrig understøtter Prætendenten offentlig; thi (siger han) først er Frankerige allerede stærk udtømmet; og for det andet, maa det alt for meget frygte for en viss mægtig Bunds-Forbandt, til at ville høre Fordele af et Oprør. Hvilket han ganske artig udfører. Hvad han fremfører af politiske Spaadomme, er i visse Maader sandt. Men derimod ere hans egne endnu ikke opfyldte, hvad Kongen i Sardinien angaaer; thi Ham seer han allerede i sine

Tanker stødt fra Thronen, og vanke omkring som en Bildfærende uden Lande. Men med langt større Rimeligheds Skin kunde han spaaet, at, saa snart ikkuns nogle 1000 Østerriger kunde faae Lust at komme til Italien, vilde det vise sig, at denne tapere Prinds havde ikke taget falske Measures, som Forfatteren giver ham Skyld for. Hollænderne varer han trohiertig ad deres Skade, og forsikrer dem, at naar Bryffel og Antwerpen ikkuns først ere erobrede; vil Frankrige tale med dem i langt andre Zoner. Og, da nu Lige-Bæggen i Europa, efterhans Meening, hverken ved Hollændernes eller nogen andens Magt kan blive tilvejebragt; Saa holder han det raadeligst for dem at være, at befordre Freds-Verket. Til sidst handler han om den Dresdenske Fred, men temmelig forvirret og uden at anføre besønderlige Tanker om samme. For at fyldestgøre Titelen, som lover ogsaa Betragtninger over andre Materier, ere her indrykkede 3 Breve, af hvilket det eene setter Hr. Voltaires Bers over Slaget ved Fontenoy paa Prøve. Den samme er sær vel truffen, ja den sundeste af alle dem, man endnu har seet. Det andet Brev vil for segte;

at en Brinds, som har erklæret sig for Neutral, burde ikke lade sig see for en Armees, som øverste Chef. Man merker lettelig, hvorhen Forsfatteren sigter. Man maatte spørge ham, om han har seet Neutralitets-Artiklerne. Er disse ham u-bekjendte, saa maa han ikke tage det ilde op, at man siger, at hans Utsigende er ikke værd at lere sig om. Det 3die Brev er skrevet imod Journées Amusantes, hvori et Fruentimer foregiver, at ville lade det Parisiske Blod-Bad tale, og beskylder Coligny og hans Medforbundne for en Sammentrottelse imod Kongen, og de Reformerede i Almindelighed for Fiender af de kronede Hoveder. Men slige Ting blive med større Sikkerhed foragtede, end de røres meget ved.

Paris.

Den anden Deel af Hr. du Closés Historie de Louis XI er udkommen, og bestaaer af 548 Sider. I dette Bind beskrives fornemmelig de mangfoldige Tvistigheder, som denne u-rolige Herre har haft med Carl den fjerde, Hertug af Bourgundien. De samme ere en Kæde af utro Fordrage, korte Krige, og hastig paafuldte Freds-Brud, især da Ludvig gjorde sig

Carl til Bens, og paa samme Tid opbidde se de Lyttigste imod ham, og geraadede derover i den største Fare i Veronne, af hvilken han maatte redde sig med et Forsdrag til sin store Skade. Hr. du Clos tager ei i Betænkning, at beskrive de 4 Geistlikes uanstændige Trette, som skode den uhykkelige Connetable de S. Pauls i hans Død, og trettedes saa sammelig om de Almisser, som han paa sit Endeligheds Skue-Blads vilde uddeele til de fattige. Men Kongens Feil undskylder han hart ad meer, end vel var mueligt; Et af de tydeligste Beviis paa samme er den grumme Arrest, hvori han i 12 Aar holdt Cardinalen Balue, bunden i Jerns Lænker. For Resten har Hr. du Clos udtaget sine Ting af de beste Kilder, og sittig overbevist de almindelige Franske Historieskrivere om deres Feil.

Weimar.

Uf Actis histor. ecclesiast. er den 56 Deel af følgende Indhold: Nachrichten von der freien Religionsübung der Französischen Refugiés und andere Reformirten an Lutherischen Orten. 2) Würtembergischer Befehl, keine Dienste durch unrechtmäßige Mittel zu suchen. 3) Forta

setzung der Historie von den Nürnbergis-
 schen Kirchenagenden. 4) Fortsetzung der
 neuesten Befehlshistorie. 5) Hildesheimi-
 scher Streit über die Frage: ob die Röm-
 misch-Catholischen Christo andere Mitt-
 ler an die Seite setzen. Af disse til Kirkes-
 Historien henhørende smaa Skrifter er
 og udkommen den 157de Deel som indehol-
 der følgende Stykker: 1) Schreiben von
 dem zu Eichstätt, wegen der 1745. wieder-
 fundenen Gebeine des dasigen ersten Bi-
 schofs Willibaldi, gehaltenen Feste. 2) Fer-
 nere die Protestanten in Ungarn betref-
 fende Nachrichten. 3) Französischer Brief
 von dem jetzigen Zustande der Protestan-
 tischen Religion in Frankreich, nebst dessen
 Uebersetzung. 4) Gottseelige Anordnun-
 gen zur Abwendung der Viehseuche. 5)
 Nachricht von dem Ministerio zu Saal-
 burg im Voigtlande. 6) Leben und
 Schriften H. D. Heinrich Klauings. 7)
 Fortsetzung des Hildesheimischen Strei-
 tes über die Römisch-Catholische Lehre
 von den Heiligen. 8) Nachricht von eini-
 gen Jubel- und Gedächtnisfesten, welche
 1746. gefällig.

Oldenburg.

Her have Götjens Arvinger trykt et

Skrift, med Titel: Aus Königl. allerhöchsten und andern hochoberlich ergangenen Verordnungen, Patenten, Rescripten 2c. gezogenes Pastorale, welches in gewissen Abtheilungen zeigt, wie sich ein Prediger in den Grafschaften Oldenburg und Delmenhorst Verordnungsmäßig zu verhalten habe, nebst einer Anweisung von Berechtung des Gnadenjahres herausgegeben von Johann Conrad Probst, Pastor zu Struckhausen. Cum censura & approb. Super. 1746. 5 Ark in 4to. Dette Skrift bestaaer af Tabeller, hvori forteltig vises, hvad der anføres under følgende Titler: 1) was ein Prediger in Ansehung sein selbst; 2) Seiner Obern, so dann der Königl. Land- und Amtsgerichte, der Herren Beamten, und seiner Amtsbrüder; 3) Der Gemeinde; 4) gewisser Amtshandlungen; 5) gewisser Dertor thun; und was 6) in Ansehung gewisser Umstände nach seinem Tode geschehen soll. De freinsatte Saker ere nu til største Deelen udtrykte med Forordningernes egne Ord, og Stederne, hvoraf de ere tagne, anvises iligemaade. Forfatteren følger ständig Siderne i det

saa betitlede Corpus Constitutionum Ol-
 denburg. Selectarum, som Hr. Oetken,
 Kongel. Majest. i Danmark velbesilte
 Hr. Etats-Raad, har udgivet, nemlig
 den første Deel 1722 og den anden 1732.
 Om disse Art endskjønt ikkun vedkomme
 i Særdeleshed Præsterne i disse Brevsaa-
 ber; kunne de dog ogsaa være andre og i Al-
 mindelighed Præsterne i den Evangeliske
 Kirke til Nytte; anseet man deraf kunde
 lære Kirke-Skikkens Overeensstemmelse
 eller Udskilighed, foruden meget andet
 nyttigt til sin Underretning. I saa hen-
 seende var det sær gavnligt, om der i et
 hvert af disse ovenbestemte Lande blev for-
 fattet saadant et Pastorale, hvoraf i sin
 Tid kunde blive et fuldstændigt Pastorale
 Ecclesiasticum.

Hamborg.

De saa kaldede Beyträgen zur Erläute-
 rung der Civil-Kirchen-und gelehrten-His-
 torie der Herzogthumer Schlesvig und
 Holstein ere nu saa vidt fortjatte, at deraf
 er kommet det 3die Stykke for Lyset, hvori
 findes følgende: 1) Diplomatarium Civi-
 tatis Slesuicensis, ex autographis collec-
 tum, ab anno 1242: 1484. 2) Diplomata-
 rium

rium coenobii itzehöensis, ex autographis collectum, particula prima ab an. 1263-1350. 3) Lucae Bacmeisteri, Prof. Theolog. rostock. drei Briefe an Herzog Hans den Aeltern zu Hadersleben, betreffend den Beruf M. Henr. Dinggraven zum Hofprediger-Amte, im Jahr 1571. 4) Wahrehaftige Deduction, was sich zwischen der Kön. Mayest. zu Dännemark, Norwegen, Christian dem Vierten, und des Hrn. Erzbischofen zu Bremen, Herzog Johann Friederichs, Erben zu Norwegen, F. S. in negotio Coadiutoriae & futurae Successionis Archiepiscopatus bremensis begeben und verlauffen, ums Jahr 1621. 5) E. F. Feustlings kurze Anmerkungen über Casp. Danckwerths neue Landesbeschreibung der Herzogthümer Schleswig und Hollstein, gedruckt 1652. 6) Kurze Nachricht von den Solennitäten bey der Hochfürstl. Reichbegängniß, Herzog Friedrichs, und bey der Huldigung Herzog Christian Albrecht, im Jahr 1661. 7) E. F. Feustlings Untersuchung der Frage: Ob Dr. Joh. Cluvers der wahre Verfasser sey von der bis 1633. fortgesetzten Epitome historiae vniuersalis?

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

51.

Den 23 Decembr. 1746.

Kiøbenhavn.

Det 21de Hefte af Danske Magazin in-
deholder videre Fortsettelse af rare og meest
u-trykte Efterretninger om Tyge Brahe.
Paa For-Siden staaer et Kobber-Styk-
ke, deelt i 2de Deele, hvoraf den øverste
viser Tegningen af Huset Uraniborg selv,
baade over og under Jorden, saaledes
som det af Tyge Brahe fra 1576 til 1580
var opbygget midt paa den Ø Hveen; og
anvises ved Bogstaver heele Slottets Lei-
lighed og Indretning. Den nederste Deel
af Kobber-Bladen forestiller Slottet Ura-
E e e nis

niborg i sin heele Omkreds, eller inden sine 4re Hjørner, som vendte lige imod de 4re Verdens Hjørner. Sider underrettede Forfatterne deres Læsere, ligesom forhen, efter Aarenes Følge om de videre Merkværdigheder i Tyge Brahes Levnet, saasom: Om en ny Forsikring, udstædet paa Pergament til Tyge Brahe, og understrebet af heele Rigs-Raadet, at de ville formaae Kongen til, at gjøre en vis og bestandig Stiftelse til den Astronomiske Kunsts Bedligholdelse paa Hveen, hvilken efter Tyge Brahes Død nogen af hans Børn eller næste Slegt, eller andre af Danske Adel, eller og andre Indfødte, som dertil maatte findes bequemme, skulde forestaae: Om hans videre Brev-Berling ved Rothomano, den Land-Grevelige Hessiske Hof-Mathematico; Om Tyge Brahes Tanker om Nord-Lys; Om en Hans Majestets Kong Christian den IV des Skov-Udvisning, hvorved Tyge Brahe foræres et Cege-Træ til et Stampe-Trug i hans Bapirs-Mølle paa Hveen, samt videre Beretning om denne Mølle; Om en Besøgelse, Tyge Brahe havde 1590 i Martio af Kong Jacobi Skotland, med hvad der

ved

ved passerede: Om en Besøgelse, han havde i samme Aar af Henric: Julius, Hertug til Brunsvig og Wolffenbüttel, og de under samme forefaldne Ting: Om et 30ve Aars Privilegium i samme Aar givet Tyge Brabe af Kæiser Rudolph paa hans Skrifter; Om en nye Visite Tyge Brabe havde i samme Aar af bemeldte Hess: Hoff: Math. Christ. Rothomanno, og deres Overlegninger i den Tid: Om den Naade han havde af Kong Christian den IVdes Besøgelse paa Hveen, og Hans Majestæts Naades: Beviisninger imod ham i den Tid. Om den Misforneidelse han begyndte at fatte i sit Fæderneland, hvoraf den kom, og hvorledes den tiltog. Om en lieden Dansk Bog kaldet en elementiss og jordiss Astrologia om Luftens Forandring, trykt i det Uraniborgske Bogtrykkerie 1591; og i hvad Anledning den udkom; Om en Dom, affagt af Kongen og Raadet til Herre-Dagene paa Kongens Rette-Ting, imellem Tyge Brabe paa den ene og 4re Herremænd paa den anden Side; Om hans Farbroders Frues, Inger Ores, Dødsfald &c. i Aaret 1592; Om en Process, Tyge Brabe har haft ved Siæl-lands-

landsfars Lands=Ting, og hvorledes han dermed har været tilfreds; Om et smukt latinſt Tre=Berſ, gjort til Tyge Brahe 1592, af Land=Greve Mauritio i Heſſen. Om den nye Forlæning, Tyge Brahe fik i ſamme Aar af Kong Chriſtian den IVde paa Norges Krones Læn Nord=Hjør og med hvad Bilkor. Om et bemeldte Konges Brev til Tyge Brahe om at købe Lumper til Papir; Om Kongens Paamindeſe til Tyge Brahe ved adſkillige Breve, om at lade reparere Hellig tre Kongers Capell i Koſtild, og hvorledes ſaadant omſider, men ſidſig, blev efterlevet. Om det ſtore Forliis, Tyge Brahe toeg 1594 ved Kongens Cancellers, N. Raases, og det h II: Rom: Riges Vice=Cancellers J. C. à Senftenaws Død; og om dette Tabes Oprettelse formedelſt Venſkab med den ſidſtes Eftermand. Om en Beſøgelse, Tyge Brahe fik 1594 af den Marburgſke Prof. Rud. Glocenii Søn. Om den ſtore Himmel=Kugels Forfærdigelse 1595, efterat Tyge Brahe havde haft den i Arbeid i 25 Aar, og om de 1000 Fixe Stjerner, ſom han i dette Aar bragte til Fuldkommenhed, og fik ſat paa den ſtore Glo-

Globo &c. Dinen vidtløftig Process, som han ragede i 1596 med Gellius Salscerides, Med. Doct. og Kanik i Lund, angaaende hans Forset og erholdene Løste, at ægte Tyge Brahes ældste Dotter. Hvilken Process anføres, som en Hoved-Punct, der gjorde Tyge Brahe læd af sit Fæderne-land, og med Efterretning derom endes dette 21 Hefte.

Udi Hans Kongel. Majests. og Univer-
sitets Bogtrykkeri er trykt og findes til-
købs en Deel bibelske Kobber-Tabeller
med Titel: Den rette Billed-Bibel eller
bibelske Figurer om de bibelske Historier af
det gamle og ny Testamente. Meget
kunstigen indrettede af den vidt-berømte
Virgilio Solis. Til desto mere Oplysning
for dem, som finde deres Fornøielse i at
læse Bibelen. Disse bibelske Figurer ere
55ve, i Tallet. Ved hver Figur citeres
det Sted i Bibelen, hvortil den forestille-
de Historie henhører.

Göttingen.

Her sælges: Neueste und richtigste
Nachricht von der Landschaft Georgia in
dem Engelländischen America, worinnen

enthalten: 1) die Originalberichte, welche die Königlischen Commissairen über die Beschaffenheit dieser Landtschaft eingeschicket haben. 2) Ein zuverlässiger Bericht derer vornehmsten Privilegien, Freyheiten und Wohlthaten, so alle dieienigen zu genieffen haben, die sich in dieser fruchtbaren Provinz häufigh niederlassen; Nebst einem Unterrichte für selbige zu ihrer Dahinreise. Durchaus mit Anmerkungen, die der Uebersetzer bei seinem vieljährigen Aufenthalt in America angestellet hat, begleitet von J. M. K. J 8vo. 1746. 5 og et halv Ark. Forfatteren af disse Efterretninger har i lang Tid opholdt sig i America, og har derfor haft goed Leilighed til at beskrive noiere Landskabet Georgia, som hidindtil ikkuns har været Europæerne af ufuldkomne Efterretninger bekendt. Dette gjør han og i det anførte Skrift, ubi 4re Afdelinger, og handler i den første om Landskabets Georgia Situation og Beskaffenhed, dets Besetning og Beplantning, dets Love og Regiering, Sikkerhed, Luft, Frugtbarhed, Handling o: s: m: i Almindelighed. I den anden Afdeling taler Auctor om de Frihe-
 der

der og Privilegier, som Hans Kongelige Storbritt: Majest. har forundt Provinzen Georgia; og med hvad Bilkkaar det tillades flere der at sette sig need, og nyde anseelige Fordeele. Den 3die Afhandling fortæller adskillige andre Herligheder og Fortrin, som Provinzen Georgia har forud, ei allene for mange andre Europæiske Lande, men endog for adskillige andre Americaniske Provinzier. Der gives dem, som blive for den Evangeliske Religions Skyld forfulgte, saavelsom og andre, i betrængte Omstændigheder levende Mennesker, en nødtørftig; Men dem, som ville tage imod Arbeide, en rigelig Underholdning. Endelig anfører Auctor i den fjerde Afdeling, hvad Egenskaber og Dygtigheder de Personer skulle besidde, som gives Tilladelse og Understøtning for at opstaa deres Bo-Bæl i Georgia. Han underretter dernæst sine Læsere om den bekvemteste Tid og andre nødvendige Tilberedelser til at begive sig paa Reisen did, hvilk en kan afgjøres uden sønderlig stoer Besværlighed i en Tid af 4 til 5 Uger. Forfatteren differerer deri fra mange andre Reise-Beskrivere, at han ikke har ophol-

det sig med at gjøre stort Væsen af bare Smaa-Ting; Men fortalt bare Vigtigheden med Oprigtighed, og samlet dem med et godt Skøn.

Gotha.

Christian Mevius, som Forlægger har ladet trykke: Joa. E. von Beust, Marggr. Brandenburg. Culmbach Seb. Regierungs-Raths Observationum Militarium partem tertiam: d. i. Fortsetzung der Krieges-Anmerkungen oder derselben dritter Theil. 1746. 3to. 3 Alphabeter 14 Ark. Denne 3die Deel er deelt i 12 Capitler og hvert af disse i besønderlige Observationer. Det første handler i Almindelighed om Skibes Landning i fremmede Gebeter til Krigs-Tider; og i Besønderlighed undersøges deri, om en Førske med Ret og Billighed kan hævne med Landgang den Uret, som er gjort en anden Souverain af en mægtigere Fiende? Samt om alle Slags Landgange, deres Nytte og Absigter. Det andet Capitel indeholder den Lære om Represalier, og forklarer deres Navne, Brug og Retmæssighed. Det 3de handler om sikkerre Geleider, deres Oprindelse, Inddeling, Tilstædelse, Ret og Virkning.

Det

Det 4de handler om Krigs-Fangers Ud-
 verling; den Magt, en Fiende har over de
 samme; hvorledes de skal antages og hvad
 der ved deres Udverling bør og tages.
 I det 5te Cap. handles omstændelig og ef-
 ter alle Tilfælde om General-og Regi-
 ments-Auditeurer, en Auditeurs Embede,
 og hvad hans Blygt er at besørge, i den
 ham anbefoede Rettens Forvaltning.
 Det siette giver Efterretning om
 Soldaters Fri-Sedler, naar og hvor-
 for de samme ere opkomne, og hvad
 for Spørgsmaal der i Anledning af de
 samme kunde foresfalde i Retten. I det 7de
 og 8de handles udførligen om militariske
 Forbrydelser og deres Bestraffelser. Det
 9de undersøger de Straffældiges Udsøg-
 ning formedelst Lodkastning, og handler
 derved tillige omstændelig om Lodkastnin-
 gens rette Brug og Misbrug. Det 10de
 Capit. retfærdiggjør de militariske Straf-
 fers Strengbed. Men det 11te viser,
 hvorledes og i hvad Tilfælde saadan
 Strengbed burde undertiden med Billig-
 hed at formildes. Endelig melder det 12te
 Cap. om Arliggjørelse formedelst Fane-
 Sving. Det vilde blive for vidtløftigt
 at

at udbrage tillige de lærde Anmerkninger, som heri anføres til Tingenes Oplysning. Man vil allene i Almindelighed sige, at Orden, Lydelighed, en vel appliceret Læsning og Sogernes grundige Forklaring, er det, som kan recommendere, saa vel denne, som de 2 foregaaende Deele af dette Skrift. Bevisene eretagne af rene Kilder, nemlig af Krigs-Artiklerne, militariske Forordninger og andre riagtige Documenter. Hvad der enten har skuldet stærkes formedelt Krigs-Bedragt, eller oplyses formedelt virkelige Tildragelser, er altsammen udtaget af gandske troværdige og tilforladelige Skribentere.

Hos bemelte C. Mevius findes tilkiøbs: Dr. Isaac Watts auserlesene Reden von heilsamer Führung des Lebens, und nutzbarer Anwendung des Todes, so wohl überhaupt, als auch aller Arten desselben, über 1 Cor. 3, 22. aus dem Englischen übersetzt, und mit einer Abhandlung von dem in der heutigen Welt herrschenden verschiedenen Geschmack an Predigten begleitet von Joh. Gebhard Pfell, Prediger zu Schweinfurt in Thüringen, i 8vo, 14½ Art.

I dette Bind indholdes 5 Prædikener; Den første handler om en Christens aandelige Liv at anvende sig til Salighed; og beviser, at det timelige Liv forlenes de Christne til deres Beste. I den anden viser Forfatteren de endnu levende Helles Fordele frem for de Dødes, og at de første i mange Tilfælde gives mere Leilighed til at forherlige Guds Navn, end de sidste. Den 3die viser, at Døden i Almindelighed, de Ubodfærdige Synderes Død i Sædeleshed, saavel som og de Helles Død, tjener til de Christnes Beste. I den 4de lover Forfatteren, at Slægtninges Død bør opmuntre en Christen til at berede sig til sin egen, og endelig i den 5te at udi de Gudsfrygtiges Død vederfares endogsaa dem selv en Velgierning. Læseren skal selv ved Siennemlæsning spore, at denne berømte Prædikants Fordrag er aanderig, giennemtrængende og overbevisende. Oversætningen er saavel truffen, at uden Tvil en stor Deel af dem, som i Lære-Embedet ere Elskere af gode Hielpemidler, skulle ønske, at Oversetteren efter sit Løfte vilde fortsætte dette Arbejde.

Stockholm.

Her er 1745 trykt: Caroli Linnæi, M. & Bot: Prof. Ups. Flora suecica, exhibens plantas per Regnum Sueciæ crescentes. I stoer 8vo. 392 Sider og 1 Kobber=Stykke. Heri anføres efter Forfatterens egen Lære=Maade 1140 Planter, som af sig selv vore i Sverrig, hvilke fast alle have faaet nye Navne. Han udfører dernæst kortelig enhver af disse Vexters Nytte og Kræfter, ja siger, paa hvilke Steder de findes, indstrøer nu og da nogle Botaniske Anmerkninger, angaaende Planternes Beskrivelse, Caractere og Navne. Kobber=Stykket forestiller den Plante, som efter Forfatteren er kaldet Linnæa.

Hag.

Følge af Udtoget af Nouvelle Bibliothec germanique &c.

En Tvistighed med Forleggeren hindrede Verkets Fortsettelse en Stund; Men da samme nu er tilagt, ville disse 2 lærde Mænd fremdeles sende dette Maanedes Skrift for Lyset, saaledes som Begyndelsen nu er giort. Deres Hoved=Absigt er, efterhaanden at giøre de tydske Skrifter som snarest bekendte. De ville et allene i det

Idette Maanedes-Skrift indrykke Efter-
 retninger om hele Bøger, men endog om
 mindre Skrifter, saasom Disputatzer,
 Breve &c. I den nærværende Afhandling
 finder man: 1) Elope de M. de Mauclerc.
 2) J. Chr. Wachteri Archæologia Num-
 maria; 3) Leupold Theatrum Pontifici-
 ale; 4) Reflexions sur la prière que JE-
 SUS mourant fit en faveur de ses Enne-
 mis; 5) Paraléle de la Metaphisique de
 Leibniz & de Newton; 6) Lettre adres-
 sée aux Auteurs de cette Bibliotheque;
 7) Réflexions critiques sur les Peintures
 Poétiques par Bodmer; 8) Lettre de
 l'Auteur de l'Essai d' un Systeme nouveau
 sur la nature des Etres spirituels au sujet
 d' une nouvelle découverte Physique;
 9) Extrait d' une lettre du R. P. Podkanski
 à M. de P. 10) Le Nouveau Testament de
 Mfr. de Beaufobre & Lenfant; 11) Let-
 tre d' un Ami de Mfr. Des Vignoles pour
 servir de Reponse à une Brochure de M.
 Kohltreiff, 12) Memoire sur le renouvel-
 lement de l'Academie Royale des Sciences
 & des Belles-Lettres de Berlin; 13) Pa-
 négyrique du Roi de Prusse; 14) Nou-
 velles litteraires.

Amsterdam.

Endnu farer Tirion fort, at udgive sin
 saa betitlede Hedendagsche Historie - -
 der vereinigen Niderlanden. Den 6te
 Deel af det 1ste Stykke udgik 1745, i 8vo
 og er 244 Sider sterkt. Heri betragtes i
 sær Sønder-Holland, og i det samme det
 saa kaldede Rynland, hvorved vises den
 Fare, dette Land er undergivet for Bando-
 Glode og Havets Oversvømmelse. Saa
 findes heri og et Kaart over det Harlems-
 se Hav; hvorpaa betegnes dets aarlige
 Tilvæxt, og forestilles et Forslag til dets
 Udtømmelse; hvorved Forfatteren og vi-
 ser, hvor nødvendigt, nyttigt, og der-
 hos mueligt, dette store Foretagende er.
 Det store og berømte Hags Beskrivelse
 indtager og et anseeligt Rum i dette
 Stykke.

London.

Hos Davis er kommet for Lyset det 473
 No. af de saa kaldede Philosoph. Trans-
 actioner, som ere skrevne for Mai og Ju-
 ni-Maaned 1744. I samme indeholdes
 følgende Stykker: 1) Roger Pickeringes
 Vorschlag, wie man meteorologische An-
 merkungen süglich machen, und nützlich
 an-

anzuzeichnen könne. 2) Die Trauerge-
 schichte zweier Holländischen Soldaten,
 die von gegessenen Schirlingwurzeln ge-
 storben. Durch W. Watson. 3) Deslge-
 wesenen Stieffenschen Profess: Hrn. Ger-
 stens Ausrechnung der Mondesfinsternisse,
 und der Zusammenkunft dieses Irsters-
 nes, mit andern beweglichen oder unbe-
 weglichen Sternen. 4) Christ. Warrens
 kurze Erzählung des grossen Nutzens, den
 eingespritzte Wundtränke in Abzapfung
 des Wassers gestiftet. 5) D. Bewis An-
 merkungen über den Mercur. 6) Abzeich-
 nung eines ungemein grossen Nabel-
 bruchs, von D. H. W. Taube, der auf
 unserer Hohen Schule An. 1743. die Do-
 ctormwürde erlanget hat, und nun erster
 Wundarzt auf dem Kriegsschiffe die Berle
 ist. 7) Einige Anmerkungen über die
 Ringe der Schwämme, durch Hrn.
 Watson. Er meint, diese Zierathen fin-
 den sich nur bei dickstämmichten Schwäm-
 men, und helfen zum Abschütteln der
 Saamen. 8) Thomas Prestons Be-
 schreibung der nordlichen, kalten, und
 holzlosen Insel Zeeland, die der Verfasser
 doch, als sehr wohl bewohnt, und voll
 von

von wohlgesittetem Adel beschreibet. 9) Eine Verbergung des Jupiters, den der Mond bedeckt hat, durch D. Bewis. 10) Eine neue und leichtere Art, den wahren Werth von Leibrenten auszurechnen, durch den verstorbenen Hrn. Abr. le Moivre. Sie ist auf die Hallenschen Tafeln gegründet. 11) Ein fliegendes Feuerzeichen, das einem Cometen ähnlich sieht, und von Hrn. Cradol gesehen worden.

I forige Aar bleve Hr. Whitefields Tilhængere, eller de saa kaldede Methodister overfaldne af Pøbelen i deres Forsamlings Huus, og paa adskillige Maader ilde medhandlede. Disse Engelske Pietister forfattede derpaa et Forsvarsskrift, som de have udgivet under følgende Titel: A brief account of the late Perfection... of Methodists at Exeter. Heri beskrives Oppermændenes Gemynths-Bestaffenhed, som vare Mestere for dette Oprør, samt Methodisternes Uskyldighed. Endelig gaaer Bavedømmet heller ikke Ram forbi, men forsikres, at samme er det Menneskelige Riön langt skadeligere, end Hedenstabet selv.

Søye Tidender,

Om

Lærde og curieuse Sager:

No.

52.

Den 30 Decembr. 1746.

Kiøbenhavn.

For Ænsket er udkommen Portraits historiques des Hommes illustres de Danne-
mark, udi stor 4to, paa nogle og fire sindss-
tve Ark, udgiven af Hr. Tycho Hofman,
Kongelig Secreterer udi det Danske Can-
zelle, Medlem af det Kongelige Societet
i Ponden, saavel som af det med Kongl. al-
lernaad: Tilladelse, til det Danske Sprog-
og Historiens Forbedring oprettede Sels-
kab i Kiøbenhavn. Udi dette Skrift fin-
des de fleeste af de fornemmeste Danske
Slegte-Registere, Historier og Baabe-
ner,

fff

ner, samt de fornemmeste Mænds Bort-
traiter af hver Slegt. Derforuden er ud-
kommen Memoires du Comte Griffen-
feld, Adeler, & de Tordenskiold, ilige-
maade i stor 4to. Begge Skrifterne ere
udgivne med største Flid og Næthed. Hi-
storierne ere oplyste med mange hidindtil
ubekiente Efterretninger, og udzirede med
over 100 Kobberstykker, tegnede og stukne
af de beste Mestere i Europa. Da dette
prægtige Verk allerede indenlands og ud-
di de udenlandske Journaler har fundet
største Bifald, saa behøver det ey videre
vores Roes, men vi ville allene indrykke
et Brev, som den lærde og berømmelige
Professor Kæler udi Gøttingen nylig har
ver tilskreven Autori:

Nobilissimo Viro

TYCHONI HOFMANNŌ,

Potentissimo Regi Daniæ & Norvagiæ
â Secretioribus Cancellariæ codicillis &c.

Fautori & Amico suo æstimatissimo,

S. P. D.

Jo. David Kælerus.

O! quam exoptatum splendidumque
munus literarium, & quod longe ma-
jus est, ô quam insigne & eximium ami-
citiae

citiæ Tuæ, mihi tam caræ, pignus & monumentum, quô me humanissime ma-
 ctaſti! Intelligo magnificam farragi-
 nem imaginum Heroum, tam togatorum
 quam ſagatorum, quibus Dania in recen-
 tioribus ſeculis eminuit, egregiis com-
 mentariis illuſtratarum, exquiſita Tua
 opera. Accedit hæc pulcherrima Pina-
 cotheca Patriæ Tuæ cultiſſimæ ad ſplen-
 dorem Perraultinæ illius de illuſtribus
 Galliæ Viris, quam proxime non ſolum,
 verum etiam nitore & ferſitate eam ſu-
 perare mihi videtur. Gratulor itaque Ti-
 bi, Vir nobiliſſime, de hoc feliciter per-
 acto labore ex animo, atque, ut ille Tibi
 fit ſempiternæ laudi & gloriæ, exopto:
 Vehementer etiam gaudeo, Te ſalvum re-
 diiſſe in Patriam, Deumque precor, ut
 Tibi omnia porro feliciter, evenire ſinat
 & ampliſſimas honorum acceſſiones lar-
 giatur. Diligenter Tibi quoque gra-
 tias ago pro tam gratiſſimo & pretio-
 ſiſſimo dono, & cum mihi ad remu-
 nerandum nihil ſuppetat, præter volun-
 tatem, fungar tamen grati hominis
 officio in diligentiſſima recenſione libri
 Tui incomparabilis in codicillis noſtris
 Docta-

Doctarum Operarum hebdomadariis, exemplarum huius promeritæ prædicationis & commendationis publicæ Tibi pro fide mea liberanda, lubens meritoque & quam promptissime exhibebo. Inter omnes Icones, quibus Tui commentarii refertissimi sunt, maxime mihi placeat Tua amœnissima imago. Adde beneficio Tuo cumulum, si mihi eam velis separatim transmittere. Eam in mea Bibliothecula non levidensî margine inclusam reponam. Gaudeo demum salvos ac sospites vivere, honoribus splendere, meique memores esse illustrissimum Comitem Rantzauvium atque illustrem Berregaardum, atque, ut illis me quam enixissime commendare velis, Te etiam atque etiam rogo. Vale, Vir Nobilissime & firmiter Tibi persuade, neminem Tui amantiorem & studiosiorem esse, quam me. Göttingæ d. VIII, Decembr. A. 1746.

Lucca.

Den anden Deel af den saa betitlede
 Memorie sopra la Fisica naturale, som af
 et her værende lærd Selskab udgives,
 er i Alphab: og 3 Ark stærk i 8vo, for
 uden

uden 4te Kobbersnykker, og indeholder følgende Artikler: 1) Deslandes, Commissairs von der Marine, Abhandlung von der vortheilhaften Art und Weise, physicalische Versuche anzustellen; 2) Eustachii Zanotti, Prof. der Astronomie, Observationen über die beyden Cometen von 1739 und 1742, welche er auf dem Observatorio zu Bologna angestellet, nebst verschiedenen astronomischen Anmerckungen; 3) B. Boscovichs Abhandlung von der Figur der Erde, worinnen er die verschiedenen Manieren, dieselbe theils aus mechanischen Gründen, theils aus wirklicher Abmessung der verschiedenen Grade des Meridiani, zu bestimmen, durchgeheth, und darzuthun suchet, daß man hieraus noch nichts gewisses von der wahren Figur der Erde schliessen könne; 4) des Abts Revillas meteorologische Observationen, die er im Jahre 1742 zu Rom angestellet; 5) Zwey Briefe, einer von D. Joh. Bianchi an Car. Ant. Julianum, der andere von Nic. Gualtieri an Bianchi, von einem sehr raren Meer-Sterne mit 15 Spitzen; 6) D. Cajetani Tacconi, Prof. zu Bononia

notien, Observationen von verschiedenen ungewöhnlichen Zufällen der Leber und anderer Eingeweide; und endlich 7) folgen des Jesuiten B. Christoph Maire vermischte, zu Rom und anderwärts angestellte, astronomische Observationen.

London.

Det 475 No: af de philosophiske Transactionibus indeholder 22 Afhandlinger; Den første er den herværende Prof. P. Holman, Auctor af. Han anfører sine Erfaringer, efter hvilke ganske koldt Vand er i et Dieblig tilfrosset, naar man har bragt det i et varmt Kammer, eller rørt det med en varm Haand. Herpaa beskriver han Haand = Grebene til en elektrisk Antændelse, som synes indtil den Tid at have været u-bekendt i England, og endelig giver han en Beskrivelse over et nyt Micrometro. Den anden Afhandling angaaer et Barn, som har endnu ikke været fuldt 3 Aar gamelt, men dog naaet en usædvanlig Væxt; Ja, ved hvilket man har sporet adskillige Mandbarheds Tegn; Det har været 3 Føder 8 Tomer langt i Livet, og da alleve det veiet 82 Pund. I den 3die Afhand-

ling

Ting anføres af Hr. Browne Langerish
 en ny Opfindning af Retorter, som
 ikke ere underkastede den Fare, som ellers
 er uforbigængelig ved visse sepe og megen
 elastisk Luft trekkende Ting. I den 4de
 Afhandling fortæller Hr. Ranby en
 Mandes Forbedring, som har været bidt
 af en gal Hund. Manden er bleven cu-
 reret med kolde Bad, med Opium og det
 bekiendte Antilyssiske Pulver. I den 5te
 Afhandling beskriver Hr. Prof. Martyn i
 Cambridge en Svamp, hvilken han hold-
 der for et nyt Slags, og som formodent-
 lig er den, som Micheli har forestillet i si-
 ne nov. plant. Gen. paa den 70 Blade,
 i den 6te Figur. I den 6te anfører Hr.
 R. Gale et Menneskes Riv-Been, som
 man har fundet under Jorden i en Bando-
 Nare. Benene, da man holdt dem op i
 Luften, fulde strax i Støv, men Læn-
 derne have endnu holdet sig ganske ufor-
 raadnede. I den 7de Afhandling med-
 deeler Hr. Watson en Beskrivelse oo-
 ver en stoer Steen, som er funden i en He-
 stes Mave, og som har været 3 Bund og
 5 Lod tung. Det er bevist formedelst en
 Chymisk Oplosning, at denne Steen har
 be-

bestaaet af Luft, Slim og Ammoniacalisk Salt. I den 8de skriver Hr. F. Wollaston af Bombay, at man i en Stæd ikke langt fra denne Fæstning inden i en Slange har fundet et Bind-Stein, opsluget, af dette Uhyre. I den 9de beskriver Laurentius Bruni de saa kaldede Bolognesiske Glasfer, som kan slaes i Stykker, naar man ikkuns lader en liden Bimpe-Steen falde paa dem: Derimod kan Træ ikke slaae dem i Stykker, om det endstønt er dobbelt saa tunat, som de omtalte Steene. Thomas Wright beskriver i den 10de Afhandling 2 Romerske befæstede Leir-Steder, som formodentlig endnu ere Overblivelser af Hærføreren Aurelius Ambrosius. I den 11te Afhandling giver Joh. Fothergill et nyt Oplag af sin besønderlige Erfaring, indrykket i p. 11, og den 5te Deel af de Edenborgske Forsøge. For deres Vigtigheds og almindelige Nyttes Skyld vil man udføre dem vidløftigere, end de andre. En Mand, som var qvatt af bare Kull-Damp, og hos hvilken man hverken kunde forneme Barme, Puls, eller Ande, er igien af en Chirurgo bragt til Live.

Live, ved det han har aandet ham sterkt
 ind i Munden, hvorpaa Hiertet strax
 havde begyndt at slaae igien, ja den Sy-
 ge var ved Kulden, Snien og andre sæd-
 vanlige Midler bragt til sig selv igien.
 I den 12te fortæller Hr. L. Richmod en
 Historie om et brusende Morads, som
 svulnede først op, derpaa sank igien, og
 foer ad Sønden til; Dets Grændser var
 10 Ugre god Land-Bund. Dog havde
 det overstykket og ruineret mange Huuse.
 I den 13de igiendriver Hr. J. Ward nogle
 Arabiske Ziferes foregivne Ælde, og ned-
 setter samme til det femtende Seculum.
 I den 14de vides, hvorledes Henrich
 Mihles har antændt Phosphorum med
 nogle electricke Dunster, udfarne igien-
 nem et Glas-Rør. Hr. Amyand for-
 tæller i den 15de, det han har seet, at det
 store Been-Rør i Armen er blevet brudt
 ved en maadelig Styrke af Muskelen, u-
 den at noget har været tilforn beskadiget.
 Hr. Winthrup tilmelder det Kongelige
 Selskab i den 16 Afhandling, at han har
 erfaret, hvorledes en Morinde i Ny-En-
 gelland, som blev i Uære besvangret, er
 falden i en langvarig Sygdom, i Ste-
 den

Den for at føde sit Foster, og hvorledes hun langt om længe gav alle Been fra sig, som høre til et Livs Frugt. 17) Carl Jerge-
 nan beskriver en stoer Vand-Blære, som han har fundet paa en Lever. 18) Hr. Winkler tilmelder det Kongel. So-
 cietet adskillige electriske Erfaringer, og beskriver adskillige dertil brugelige slags Berktoi. 19) Jacob Stirling beskriver en
 Maschine, ved hvilke man med Vand kan bringe saadan Bevægelse i Luften, at den kan antænde en stoer Jld. 20) Dr. Joh. Linning fortsætter Esterretningerne, om de skønne Erfaringer, som ere giorte i Carolina, hvilke fornemelig vedkome de u-
 emfindlige Dunster; hvilket i Rigtig-
 hed overgaaet alt det, man hidtil har vdsit der om. 21) Hr. Backer handler om en stoer Kind-Tand af en Elephant, som er funden nær ved Norwich, og hvor-
 af man har udregnet, at Dyret, som har eiet den, har været 18 Fodder høit. 22) Dr. Starkey - Middleton beskriver et Foster, efter hvilket Moderen under Fødsels-
 Smerten er død; og den Beskaffenhed, hun og Fosteret fandtes i.

Leiden.

Her sælges : De voornaamste heilige en Schrifuurlicke Zinbeelden, opgeheldert vor wylen Arnoldus Ruymy, Predicant te Groede, met Anteckningen voorzien, door Joan van den Honert, Theol. Prof. &c. 34to, 1938 Sider. Dette store Bærk er egentlig en Ord-Bog, hvori man kan oplaste alle Ord, som bruges i en figurlig Forstand i den hellige Skrift. Ved ethvert Ord finder man de Steder antegnede, hvor samme Ord bruges i en anden Forstand, end just lige efter Bogstaven. Og saadan Forstand bliver oplyst og videre bestyrket ei allene af de Jødiske, men end og af de Hedenske Antiquiteter. Saa forklares og i dette Lexicon de Tinges Egenskaber, som med slige Ord ere betegnede. Og af de samme har Forfatteren udledet Ordenes figurlige Betydning.

Berlin.

Histoire de l'Academie Royale des sciences & des belles Lettres de Berlin. Année 1745, avec les Memoires de la même année tirées des Registres de cette Academie, chez A. Haude. Denne er Titlen

len paa et Skrift, som her i Aar er udkommet i 4to med Figurer. I Juni-Maaned 1745 blev Hr. Prof. Formey bestilt til det Kongel. Videnskabers Academies Historie-Skriver. Han samlede derpaa strax de Ting, som indeholdes i denne Deel. Brevet er hans Kongelige Majt. i Preussen, som dette Academies Fornyer, dediceret. Fortalen indeholder en kort Efterretning om Planen til dette Arbejde. Næst efter denne findes dette Academies Fornyleses Historie, som stede Aar 1744. Han berører tillige dets første Oprindelse, nemlig at det først i dette Seculo blev stiftet af Høilovslig i Hukommelse Kong Friderich den første, under Navn af det Kongel. Videnskabers Societet. Derpaa følger den egentlige Academiets Historie, som indbefatter Udtoge af de Afhandlinger, som i Lemernes offentlige Forhandlinger ere oplæste i Aaret 1744. Disse Udtoge ere bragte under visse Hoved-Titler, saasom Universal Physique, Astronomie, Anatomie, Mechanique, Chymie, naturlige Historie, Kunsternes Historie, Metaphysique, Philologie, &c. og iblant Es-

terretningerne derom ere nu og da indrykkede smukke Betragtninger. I denne Deel indeholdes 12 Afhandlinger. Af enhver Academiets Classe ere 3 Afhandlinger foredragne, med deres Forsærdiges underskrevne Navne. De i denne Deel indeholdene føre disse Titler: 1) Von der Electricität des Barometers durch Hrn. C. F. Ludolf; 2) Von der Auflösung verschiedener Metalle durch Hrn. Marggraf; 3) Beschreibung eines anatomischen Vergrößerungs-Glases durch Hrn. Lüberkühn; 4) Von der Kraft der Percussion, und ihrem wahren Maaß, durch Hrn. Euler; 5) Von einem neuen Problemate der Mechanik durch Hrn. Daniel Bernaulli; 6) Von einigen Eigenschaften der Conischen Section durch Hrn. Euler; 7) Von dem Ursprunge der belebten Dinge; nach dem Systemate des Hypocratis, durch Hrn. Heinsius; 8) Von dem Spinozismo durch Hrn. Jariges; 9) Von dem mathematischen Unendlichen durch Hrn. E. Achard; 10) Von der Vortreflichkeit des gelobten Landes durch Hrn. Elmer; 11) Von einer Stelle des Poma-

ponti

ponius Mela durch Hrn. Belloutier; 12) Von dem Ursprunge der Occidentalischen Sprachen im Orient durch Hrn. Süßmilch. Disse Afhandlingere ere alle skrevne i det Franske Sprog. Academies vil hvert Aar udgive en saadan Deel. Dette Skrifts udvortes Indretning er smuk og net, og Afhandlingerne selv ere lærde og grundige.

Paris.

Her er trykt, under den urigtige Titel af Savona, et Skrift med Titel: Lettre d'un noble Genojs à un noble Venetien. Denne adelige Genueser er ei allene fransk findet, men og en ægte indfødt Fransos. Hans Hoved-Absigt er at bemantele den Franske Krones Fredsbrud, og at den ikke har holdet den Pragmatiske Sanction. Han bruger til denne Sag alle muelige Sophistrier. Han foregiver uden ringeste Bevis, og uden ringeste Rimeligheds-Skin, at Kæiser Carl den 6te har endnu fort sin Død arbeidet paa en vigtig Forbindelse imod Frankerige, og at han derved har forbrudt den Garantie, som var givet. Frankerige har altsaa ikkuns for medelst den Pragmatiske Sanction ladet sig

selv.

selv binde af bare Generosité; Men det har derfor ikke vildet lade sine Medforbundne savne sin Hielp. Droningen af Ungern er Aarsag til Krigen, fordi hun vil beholde sine Lande, og Engelsland forlænger Krigen, fordi det vil opfylde sine Forbindelser. Med eet Ord: Sagen, som denne Genueser vil besmykkelte, er alt for fiendelig ond, og hans Argumenter ere alt for svage til at stulle Sandheden.

Man ser her et Skrift, trykt i 8vo, 324 Sider stort, som fører denne Titel: Relation abrégée d'un voyage fait dans l'intérieur de l'Amérique meridionale depuis la cote de la mer du sud jusqu'aux cotes du Bresil & de la Guyane en descendant le fleuve des Amazones; par M. de la Condamine de l'Acad. Roy: des sciences. Dette lille Brev bestaaer af 2 Deele. I den første indeholdes det, som Titelen egentlig lover, og en Afhandling, som Forfatteren den 18 April 1745 har oplæst i de academiske Lemers offentlige Forsamling. Han har været en Medlem af det
Sels

Selskab, som har været udskillet under Linten, for at maale der en Grads Længde paa den øverste Jord-Flade. Da han nu vilde reise fra Peru tilbage til Frankrige, syntes den gienneste Vej over Betracur ham alt for gemeen. Hans hele Reise skulde være en Kiæde af Opdagninger. Han reisde altsaa over de skrekkelige Andiske Bierge, og kom langs ned med Amazon-Floden til den Guianiske Kyst, efter at være draget en Omvei af 1000 Franke Mile. Hans Anmerkninger ere ganske korte og philosophiske. De vilde Folkes Sæder har han med en stor Skarpsindighed beskrevet. De Bunder, som gøres med forgiftede Americanke Pile, ere i Holland befundne, at have dødet om 6 Minuter; Men i de varme Lande virke de langt hastigere. I den anden Deel beskrives et Oprør, som har reist sig af de Peruanske Spaniers Overtro og u-tidige Nidkærhed imod de Franke Academister; og hvori dette lærde Selskabs Chirurgus, M. Senergues tom af Dage.

